CLASICII LITERATURII UNIVERSALE

GEORGE

MEREDITH

EGOISTUL

Traducere și prefață de
MIRCEA ALEXANDRESCU

București, 1968

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

GEORGE MEREDITH

EGOISTUL

Traducerea şi prefaţa de

SORIN ALEXANDRESCU

EDITURA PENTRU LITERATURĂ
UNIVERSALĂ

Bucureşti, 1966

George Meredith

THE EGOIST

Constable and Company Limited

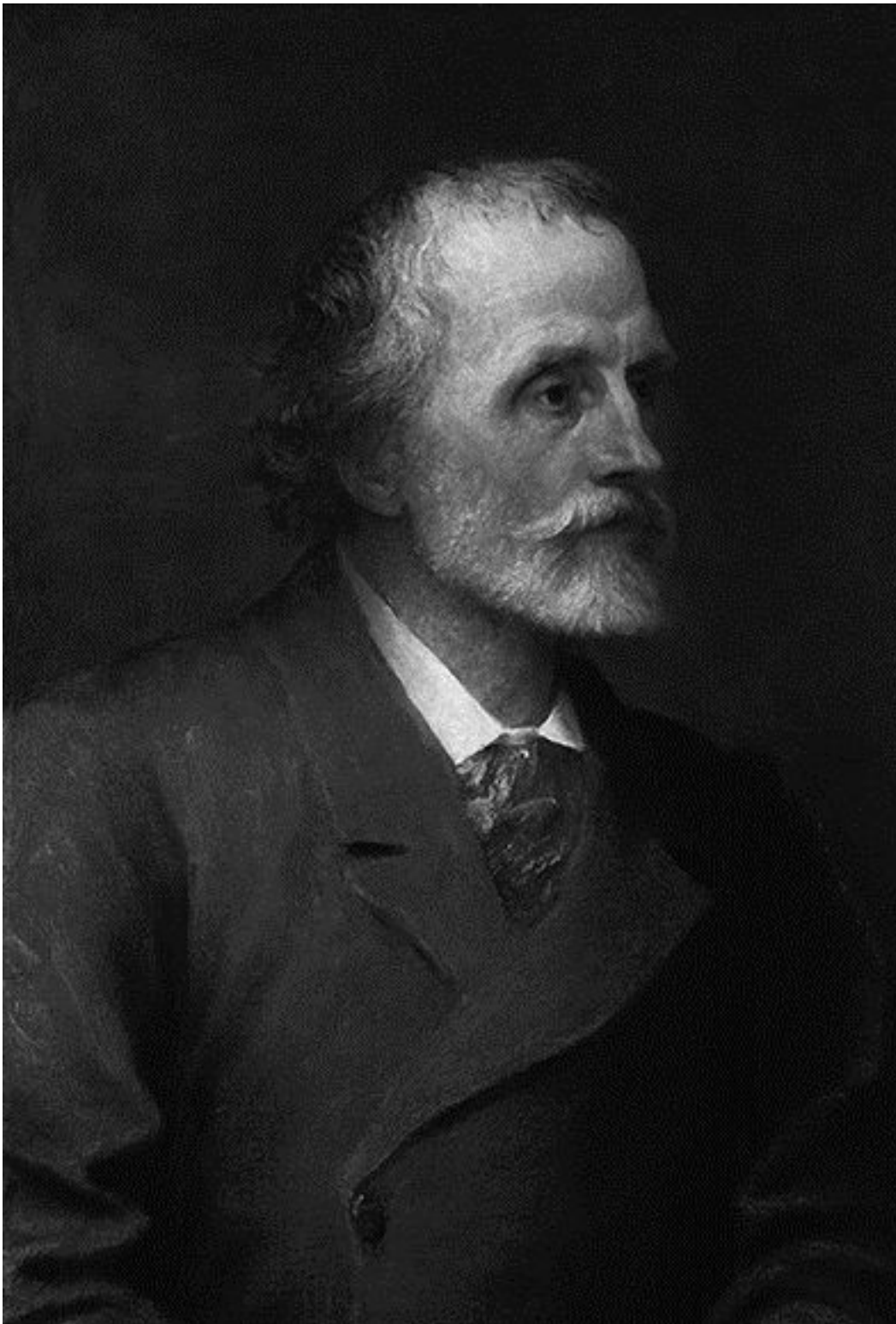

PREFAŢĂ

Când apărea, în 1879, *Egoistul*, autorul lui publicase mai multe volume, printre care, cu puţin timp înainte, un mic eseu teoretic, de mare importanţă pentru înţelegerea operei sale (*Esenţa comediei şi utilizarea Spiritului comic*, conferinţă, 1877). G. Meredith era, totuşi, foarte puţin preţuit şi de critici şi de marele public. Fiecare roman fusese întâmpinat cu obiecţii agasate, iar ponderea lui în literatura engleză era adesea contestată. Şi totuşi, astăzi, rolul său pare remarcabil, iar virtuţile artistice, definitiv confirmate, în ciuda faptului că o serie de rezerve ale contemporanilor, au ros, o dată cu timpul, şi mai adânc, opera sa atât de inegală.

În perspectiva ansamblului acesteia, romanul *Egoistul* ocupă un loc central, atât prin tematică, cât şi prin valoare artistică. Iată motivul pentru care vom încerca să detectăm sensurile generale ale operei lui Meredith, pornind, radiar, de la *Egoistul*.

Cititorul rămâne surprins, la început, de simplitatea subiectului. Un tânăr aristocrat englez (Sir Willoughby) oscilează între două soţii prezumtive (Constanţa Durham şi Laetiţia Dale), este părăsit de cea pe care o alege (prima), încă din timpul logodnei, se îndrăgosteşte de o a treia (Clara Middleton), dar şi aceasta îi cere să-i redea libertatea, tot în vremea logodnei, încât, în cele din urmă, nefericitului nu-i rămâne decât să se căsătorească cu Laetiţia, strategic ţinută în rezervă, acceptând toate condiţiile formulate de ea. Nimic mai simplu. Romanul are totuşi o densitate remarcabilă şi, dincolo de unele preţiozităţi supărătoare, lectura nu-şi pierde nici un moment din interes.

Meredith brodează pe această schemă relativ banală, o complicată ţesătură realizată prin nebănuite, iniţial, implicaţii morale şi psihologice. Romancierul este, de fapt, un moralist şi un poet, încât textul, pe o linie tradiţională în epica engleză, devine rezultanta eseului, poemului, aforismului şi romanului. Efortul lui Meredith tinde să descifreze într-o intrigă mondenă coordonate umane fundamentale: egoismul, generozitatea, dorinţa de cunoaştere şi ipocrizia, convenţionalismul şi revolta. Personajele încarnează, în aliaje diferite, aceste trăsături morale.

Sir Willoughby Patterne este descendentul unei familii ai cărei membri au învăţat de timpuriu „arta" curăţirii copacului de crengile inutile, respectiv arta de-a ignora greutăţile unor rude sărace, pentru a permite trunchiului, Casei nobiliare, o dezvoltare

maximă. Este prima manifestare a Egoismului, cea datorată fondatorului familiei, pe care Willoughby o repetă când refuză să-l primească la Castel pe locotenentul Patterne, eroul mult lăudat, dar sărăcăcios şi compromiţător la vedere. Este o direcţie de comportare care se va amplifica apoi în relaţiile erotice: subordonarea individului, rolului său social şi a sentimentelor, publicului, care le contemplă şi le judecă. Willoughby nu va trăi propria-i viaţă, ci cea răsfrântă în privirile, adulatoare ori nu, ale publicului. Dansul lui nesfârşit, printre zâmbete şi cuvinte de spirit, cu o graţie perfectă dar epuizantă, dansul din noaptea majoratului, va continua, de fapt, în tot romanul, încetând numai o dată cu căderea cortinei. Bogat, frumos, adorat şi temut, Willoughby pare un exemplar de elită. Originalitatea lui Meredith constă în urmărirea cangrenei morale tocmai la un individ excepţional.

Patternii s-au căsătorit întotdeauna doar cu banii, remarcă Lady Busshe, o veche cunoştinţă a familiei. Îi uneşte, mai mult coincidenţa „calităţilor" decât a sentimentelor, remarcă, lucidă, mama lui Willoughby, în legătură cu el şi Clara. Ignorându-se pe sine, ca şi lumea, Clara acceptă logodna fără temeri ori suspiciuni. Drama începe când, venită la Patterne, ea descoperă adevărata fire a viitorului soţ. Acum începe şi conflictul romanului şi problematica lui. Neînţelegerile dintre cei doi se agravează treptat, se complică, implicând tot restul personajelor, devin probleme de conştiinţă şi marchează un fenomen de criză al omului în genere. Atât Willoughby cât şi Clara evoluează în direcţia cunoaşterii de sine, numai că în doze şi cu rezultate diferite. Momentul iniţial pune faţă în faţă un Egoist format, cu o tânără care *ar putea deveni*, prin educaţia şi moravurile curente, o egoistă. Frământările primului nu vor putea depăşi un punct mort, cele ale Clarei o vor transforma lăuntric, purificând-o şi maturizând-o.

„Posesiunea neînsoţită de nici o obligaţie faţă de obiectul posedat te apropie de fericire", proclamă Meredith citând din Cartea Egoismului, un tratat care, susţine el, înglobează întreaga înţelepciune umană. Este, într-adevăr, principiul director al lui Willoughby. Analiza lui Meredith demontează pas cu pas comportamentul personajului, găsind mereu ca substrat egoismul său ireductibil. Tânărul Patterne vrea să modeleze caracterul Clarei pentru a răspunde cu totul dorinţelor şi ordinelor lui. Este un tânăr care nu poate trăi decât înconjurat de sclavi, se hrăneşte cu adulaţia lor, răsplătind cu generozitate numai supunerea absolută. Mătuşile, Eleanor şi Isabel, au devenit două automate groteşti, vărul său, Vernon Whitford este întreţinut, tolerându-i-se

„capriciile” ştiinţifice pentru că aduce o glorie inedită castelului, unui anume Flitch i se interzice definitiv reîntoarcerea în slujbă pentru că a îndrăznit s-o părăsească, deşi a ajuns acum în mizerie, copilul Crossjay, fiul locotenentului, întreţinut de Vernon (!), este obligat să-i facă mereu curte etc. „O plasă de fier”, observă Clara, împiedică mişcările libere ale tuturor celor care trăiesc la Patterne. Willoughby le distruge personalitatea, deci, pentru că Idolul nu poate fi decât unica personalitate.

Clara este însă, în chip nativ, un om liber. Ea însăşi, mult curtată, îşi manifestă libertatea mai întâi prin capricii şi răsfăţ. Confruntarea unor firi aparent identice precipită o criză ce ar fi putut altfel rămâne latentă, înconjuraţi cum erau, fiecare separat, numai de admiratori, adică de sclavi deghizaţi. Willoughby nu poate vedea în celălalt decât propria sa imagine, aşa cum se obişnuise să vadă în privirile extatice ale Laetiţiei. El a pierdut simţul realităţii într-un chip foarte subtil. Sensibilitatea înnăscută la nuanţele vocii ori ale fizionomiei, ca şi rutina lui mondenă îl fac să intuiască rapid gândurile partenerului, dar numai – magistrală observaţie a lui Meredith – ale unui partener *asemenea* lui, funcţionând tot în limitele unui egoism funciar, răspunzând evenimentelor aşa cum ar face-o el însuşi. Ceea ce a pierdut Willoughby deci, este răspunsul *viu, spontan* la ceea ce este viu şi spontan în viaţă, liber şi imprevizibil, în afara canoanelor şi intereselor meschine. Călătoria în jurul lumii, întreprinsă după fuga Constanţei, îl face să accepte numai latura „britanică” a diverselor naţiuni, respingând ironic tocmai ineditul lor. În frământările Clarei vede numai capriciu, iresponsabilitate, instabilitate, şi nu drama unui suflet onest, dornic să se cunoască. Clara, dimpotrivă, a rămas „vulnerabilă” la neprevăzutul vieţii, încât este capabilă să desluşească motivele adânci şi sensul secret al comportării lui Willoughby. Dorinţa de retragere din lume în „templul” căminului implică recluziunea ei permanentă. Identitatea mistică a sufletelor înseamnă renunţarea la opiniile proprii, dar numai într-un singur sens, al ei, deoarece nici o dorinţă formulată de Clara nu întâlneşte aprobarea lui. Exultarea tânărului *Sir*: „Eşti a mea, eşti a mea!” nu înseamnă bucuria îndrăgostitului, ci satisfacţia proprietarului. Willoughby nu acceptă nici plecarea lui Vernon la Londra, pentru a tenta cariera literară, nici intrarea lui Crossjay într-o şcoală de marină, pentru care avea o reală pasiune, ameninţându-i cu totala lor ignorare ulterioară, ca şi cum ar fi dispărut de pe suprafaţa pământului, adică exact ca şi în cazul lui Flitch. Cruzimea, neomenia, rigiditatea, despotismul, sunt atributele egoistului.

Uimirea, spaima, dezgustul, disperarea, sunt reacţiile Clarei. Treptat, îşi dă seama de necesitatea desprinderii de Willoughby şi a anulării logodnei. El nu-i acceptă cererea şi o pune, absurd, pe seama geloziei faţă de Laetiţia. Este gata chiar de a o căsători pe aceasta cu Vernon, ca vechii proprietari de sclavi, ignorând interesele lor reale. Clara se simte captivă şi realizează că, de fapt, aceasta era condiţia femeii în societatea engleză victoriană.

Dacă prima parte a romanului narează procesul treptat de înţelegere, la Clara, a doua parte urmăreşte modalităţile concrete ale desprinderii. Factorul dramatic este implicat mai mult în dezagregarea lui Willoughby, pe când epicul se accelerează într-o comedie burlescă de salon. Vernon şi Laetiţia devin confidenŁŁii Clarei, doctorul Middleton, tatăl ei, aliatul candid al lui Willoughby. Doamna Mountstuart, admiratoarea şi sfetnicul acestuia, încearcă să arbitreze situaţia, astupând fisurile. De Craye, prietenul lui Willoughby, sosit pentru a-l asista la nuntă, profită, intrigând pentru a o cuceri el pe Clara. Crossjay devine fără voie factorul cheie al situaţiei, lăsîndu-l pe De Craye să înţeleagă că Willoughby, speriat de fermitatea refuzului Clarei, revine la Laetiţia, cerând-o pe ea de soţie. O serie de alte personaje intervin şi ele, sporind confuzia şi grăbind deznodământul. Cu o artă comică admirabilă, pe care o vom discuta puţin mai târziu, Meredith construieşte un *qui pro quo* desăvârşit, rezolvându-l, după principiul comediei clasice, cu schimbarea partenerilor, conform afinităţilor reale, şi cu două mariaje fireşti.

Interesul psihologic al romanului îl constituie însă definirea egoismului. Revoltându-se împotriva convenţionalismului social care supune sau desfiinţează personalitatea femeii, Clara devine pivotul romanului, „hârtia de turnesol" prin care culoarea personalităţii tuturor celor din jurul ei, devine evidentă cititorului.

„Anotimpul dragostei este carnavalul egoismului şi devine o adevărată piatră de încercare a caracterului nostru", spune Meredith. Aplicat la Willoughby, aceasta indică prezenţa sălbaticului ancestral, ale cărui pofte elementare sunt vizibile prin masca civilizatului, estet şi cu principii morale. Dorinţa lui, ca soţia să fie pură şi inocentă, determină apariţia, la femeie, a unei măşti de candoare sau a unei ignoranţe reale, ea fiind educată astfel, pentru a avea succes pe piaţa matrimonială. Se produce atunci un conflict între natură şi artificiu, care explică drama femeii ca şi criza căsniciilor moderne. Şi femeia este o Egoistă, dar ea fiind „vânatul" şi nu „vânătorul", trăsăturile egoismului sunt mai puţin grave social decât la bărbaţi. În orice caz, astfel se explică de ce, din păcate, sunt atât de rare, ori inexistente,

căsătoriile bazate pe o dragoste reală, fără ipocrizie, între doi *egali*, în care femeia să fie şi ea un luptător ori o personalitate liberă, ca şi bărbatul.

Teoria lui Meredith este bizară, şi acest soi de darvinism social displace, prin desuet şi aberaţie, cititorului de azi. Interesant şi adesea subtil rămâne însă modul de a analiza concret ipocrizia personajelor, fără rea voinţă manifestă, adică ceea ce am putea numi „patologia individului normal", mecanismul insesizabil al alienării.

Din acest punct de vedere, Willoughby este văzut paradoxal, ca atingând mereu adevărul despre sine, dar incapabil de a face ultimul pas spre eliberare morală. În mod ciudat el este în stare să emită judecăţi extrem de juste fără a înţelege perfecta lor raportare la sine însuşi. Mânuieşte un fel de *idées reçues* cu o uluitoare dexteritate, mimează suferinţa ca un actor perfect şi suferă realmente, în chip foarte dureros, fără a reuşi să conecteze cele două serii de fenomene. Orgoliul lui nemăsurat, primeşte lovitură după lovitură, este obligat să facă concesii, să se umilească până la a cerşi literalmente mâna Laetiţiei, în orice condiţii, degradându-se în exterior prin supralicitarea, de neînţeles, a ceea ce însemna *de la început* o degradare lăuntrică. Willoughby insistă mereu într-o direcţie pe care o ştie eronată, printr-o rigiditate uimitoare în raport cu flexibilitatea de suprafaţă a intrigantului de salon, îi vorbeşte Laetiţiei de singurătate şi decepţie, trăgând cu ochiul pentru a zări efectul produs; culmea este, însă, că el e într-adevăr un om singur şi decepţionat, numai că nu în numele acestuia vorbeşte, ci în numele unei fiinţe imaginare pe care o oferă cu convingerea că el este altul, adică idolul intact al mulţimii. O ambiguitate permanentă însoţeşte Egoistul, el *este* şi *nu este* conştient de sine, mereu balansat între eul real şi cel confecţionat pentru public, între *el* şi *masca* lui. Willoughby face astfel afirmaţii uluitoare: recunoaşte egoismul în dragoste, dar îl consideră o dovadă a noblеţei umane, ajunge chiar s-o sfătuiască pe Clara să nu se mărite cu un Egoist (!), oferindu-i acesteia propria lui definiţie, înţelege la urmă vanitatea „victoriei" sale sociale (căsătoria cu Laetiţia), dar imediat după aceea consideră că izvorul nefericirii lui este devotamentul pentru familie: dacă ar fi fost cât de puţin... egoist, gândindu-se la el, ar fi fost fericit! Meredith prezintă deci egoismul ca o rupere interioară, ca o maladie a personalităţii, pe care omul nu o poate realiza la nivelul conştiinţei şi deci nu o poate nici învinge moral. Rezultatul: înstrăinarea de sine însuşi, descalificarea propriilor calităţi prin lipsa osaturii morale şi a unui centru unic al personalităţii. Egoistul este fiul ca

şi tatăl Eului său, spune Meredith. Iubirea de sine îl caracterizează, ca fenomen fundamental comic. Când impulsurile „fiului" se despart de sfaturile „tatălui", se produce o ruptură dramatică şi Egoistul devine patetic. Este cazul lui Willoughby însuşi, sfâşiat între dorința pentru Clara şi interesul, stima de sine însuşi, care-o resping, căci Egoistul modern este un Egoist social, copleşit de opinia publică. Ruptura lăuntrică îi dă o nuanță patetică prin suferința umană reală, dar rămâne comică prin mimare, şi trişerie. Este atunci Egoistul lui Meredith un personaj grotesc în sensul modern al Cuvântului? Nu cred. Personajul său pune eventual unele premize, dar *atitudinea* scriitorului față de acestea nu le dezvoltă în sensul actual. Personajul nu este văzut *derizoriu*, ca un exemplu de condiție umană inexorabilă, ci ca o deviere de la norma etică, deviere periculoasă prin caracterul ei insesizabil, dar *corijibilă* prin efectul Comediei, ca terapeutică socială. Ne aflăm deci într-o zonă etică oarecum clasică, unde conceptul Omului a rămas nealterat şi încrederea în perfectibilitatea lui, de asemenea.

Interesante sunt şi celelalte personaje, văzute ca nişte „variante" de Egoişti[1]. De Craye o ajută pe Clara cu vervă, discreție şi un foarte util á propos, totuşi ea îl categoriseşte imediat în categoria „Willoughby-fluture", diferit deci numai printr-o strălucire superficială. Doctorul Middleton aparent vrea să-i asigure o situație fericită Clarei, de fapt se gândeşte numai la liniştea necesară unui savant, speriat de orice ar putea-o tulbura din partea „capricioasei" lui fiice. Doamna Mountstuart însăşi are o percepție incorectă a lucrurilor, neînțelegând-o pe Clara, deoarece este mereu obsedată de propriul prestigiu social; îi depăşeşte pe ceilalți prin inteligență şi simț plastic, dar nu are o structură diferită.

O asemenea structură au numai Clara, Vernon şi Crossjay. Numai ei sunt capabili de *sacrificiu*, de devotament până la a pierde tot ce este mai important în viața lor: reputația, dragostea, familia, cariera şi, mai ales, posibilitatea fericirii. Nici un moment, Vernon nu luptă *pentru el*, în legătură cu Clara, deşi îi este evident şi lui că o iubeşte, ci se gândeşte mereu numai la soluția cea mai potrivită *pentru ea*. Iată de ce, în finalul romanului, numai ei doi sunt salvați de disprețul Muzei Comice, pe când toți ceilalți rămân prăbuşiți într-un soi de „infern al comediei", pradă spiriduşilor

---

[1] Cf. Jack Lindsay, G. Meredith, London, The Bodley Head, 1956, p. 239.

(*imps*), agenții Muzei, iată de ce numai ei doi sunt înzestrați cu o înțelegere *profundă* a oamenilor şi întâmplărilor; eliberați de egoism, numai ei pot intui mecanismul Egoismului.

Romanul nu este interesant însă numai prin această „monografie" a egoismului, ci şi prin mijloacele literare utilizate de Meredith.

Pe linia romanului englez tradițional, Meredith nu numai că nu scrie un roman obiectiv, ci intervine mereu în text prin comentarii destul de ample. Narațiunea curge oarecum lent de aceea, dar faptul nu este supărător pentru că accentul principal nu cade pe evenimente, ci pe analiza reacțiilor personajelor. Este un roman „psihologic", se poate spune, dar în sensul englez clasic, de analiză eseistică, prin degajarea unor adevăruri generale, formulate ca atare, *glosându*-se faptele concrete. De aici impresia uneori didactică, de insistențe inutile, plicticoase. Meredith amendează însă acest efect prin două procedee. Mai întâi, prin metafora „Cărții Egoismului" din care citează mereu „aforisme" de o concizie remarcabilă şi foarte juste în sine, independent de acțiunea romanului. Este imaginat şi un soi de *cor* comentator, nu verbal, ci prin gesticulație, format din spiriduşii care se bucură de degradarea „clientului" lor.

În al doilea rând, Meredith utilizează cu un rol sporit *dialogul*, care capătă virtuți noi, nerealizate, după părerea mea, până la el, în proza britanică. Aş întrebuința aici termenul de *subconversație* în sensul pe care i-l dă Nathalie Sarraute într-un eseu din volumul *L'ére de soupçon*, când observă capacitatea romancierului englez Yvy Compton-Burnett, de a sugera, prin subtextul replicilor în dialog, gândurile în stare larvară ale personajelor.

Desigur, Meredith nu realizează sugestia infinitezimalului, aşa cum cere scriitoarea franceză, dar reuşeşte să dezvăluie ceea ce este *implicit*, neexprimat, *secret* şi deci autentic, în respectivul dialog, *dincolo* de replicile propriu-zise. Rezultatul se obține uneori prin comentariul precedent al naratorului, care fixează „miza" reală a dialogului[2]. Capitolul al VI-lea notează spaima doctorului

---

[2] Cf. şi comentariile lui Ramon Fernandez: „...personajele romanelor sale au o viață dublă, una reală şi alta posibilă, aceasta din urmă fiind sugerată de modul în care este judecată cealaltă. Judecarea faptului se însoțeşte cu o judecată de valoare, explicită sau nu, care urmează (în loc să preceadă, ca în romanul cu teză) intuirea dramatică a personajului". Apud Ernest Baker. The History of English Novel, New York, Barnes & Noble, 1950, vol. VIII, p. 314.

Middleton de a pierde, plecând din Patterne, dreptul de a frecventa excelenta lui bibliotecă şi pivniţă cu vinuri, dar dialogul care urmează, cu Clara, exprimă cu totul alte motive de refuz (proiectata călătorie în Alpi poate avea loc după căsătorie etc.), după cum şi Clara însăşi nu dezvăluie motivul real, ci unul fictiv, dorinţa „de a schimba aerul". Dialogul „joacă" astfel permanent între două serii de semnificaţii, între care comentariul naratorului face legătura ori direct, ori semnalând ecoul neaşteptat al câte unui cuvânt pentru preopinent. Un exemplu pentru acest al doilea procedeu: Clara şi Willoughby, discută despre scrisorile trimise de el în timpul voiajului în străinătate. Clara observă, gândindu-se la tonul fals al declaraţiilor lui de dragoste, că, în scrisorile trimise către *bărbaţi* Willoughby poate fi mai curând *el însuşi*. Brusc, dialogul se întrerupe, naratorul relatează aparteul lui Willoughby. La ce se referă fata? La faptul că n-are talent, ori că n-are succes în scrisorile către *femei*? Sau face o aluzie la Constanţa Durham? Alarmat, hotărăşte să-i ofere versiunea *lui* despre fuga primei logodnice, pentru a o preîntâmpina pe cea publică!

Meredith notează astfel presiunea imensă a gândurilor nemărturisite asupra frazelor rostite, care devin adevărate *enigme* pentru ascultător. Faptul este şi mai interesant când comentariul autorului lipseşte şi cititorul simte sensul ascuns din simpla *situaţie* a vorbitorilor. Când Laetiţia face cunoştinţă cu Clara, vorbeşte de gelozia ei, în raport cu... Crossjay, care o preferă *acum* pe Clara. Simţim clar însă că totul e un fel de a exprima, poate subconştient chiar, gelozia ei *reală* în raport cu Willoughby. Când Clara vorbeşte cu Vernon despre soarta captivilor, *in genere*, este evident că se referă la propria ei situaţie. De fapt aceştia doi, cunoscându-se treptat, vor fi singurii care vor vorbi univoc, în timp ce toţi ceilalţi, inclusiv *ei* cu ceilalţi, utilizează echivocul permanent. Sunt aici două aspecte ale limbajului lui Meredith, egal de importante. Primul se referă la o ambiguitate fundamentală a limbajului, recunoscută şi utilizată ca atare. Meredith tratează cuvintele în proză ca şi în poezie, lăsând „deschise" multiplele lor sensuri posibile. Cred că în aceasta se află *calitatea poetică principală*[3] a prozei sale, în *atitudinea* scriitorului faţă de uneltele şi materialul lui de lucru. Al doilea aspect constă în caracterizarea personajelor. Devine evidentă, la un moment dat, vorbirea lor *voit*

---

[3] Comentatorii lui Meredith, vorbind despre lirismul lui se referă de obicei la descrierile de natură, la imagine ori la ritmul frazelor.

obscură, într-un fel de întrecere tacită în a deruta pe celălalt şi a-i ghici, totodată, intenţiile. Este un duel extrem de spectaculos, cu nebănuite resurse de subtilitate, dar împins de scriitor, treptat, în zona burlescului. Abuzul de abilitate îi face să cadă în propria lor plasă, ei nu mai pot detecta decât cuvintele, cum notează chiar autorul, nu şi realitatea ce ele o acoperă, jocul începe să se învârte în gol şi finalul romanului marchează o confuzie din care ies învingători tocmai cei „ignoranţi" în arta salonului, dar fideli realităţii lor sufleteşti. Distanţarea conversaţiei de lealitate nu dezvoltă o „criză a limbajului" ci o „comedie a limbajului". Din nou Meredith prepară terenul pentru probleme actuale, fără a le ataca direct, datorită atitudinii sale filozofice care nu depăşeşte vocaţia comică. În schimb, această nobilime salonardă, strălucitoare şi vidă, rămâne conturată în *aqua forte* cu o mână de maestru.

Comicul însuşi, dezvoltat pe toate cele trei direcţii – situaţie, caracter, limbaj – vizează mereu comportamentul social, masca şi personajul social, înregistrat însă fără şarja satirei, ci prin înălţarea lui în zona fenomenelor generale. Tocmai în felul acesta cazul concret devine exemplu de permanenţă umană, rod al meditaţiilor moralistului. Comentariul acestuia se inserează insesizabil în text. Obsedat de fraza doamnei Mountstuart, definind-o pe Clara ca „o ştrengăriţă de porţelan", Willoughby se gândeşte că fata seamănă într-adevăr, uneori, cu o pisică sălbatică ori cu o nimfă zbenguindu-se în pădure. Gândurile îi sunt redate la persoana a treia, *relatate* de scriitor, nu transpuse direct în monolog interior. Iată însă o frază aparent egală care notează vocea naratorului: „Sir Willoughby nu dezaproba în nici un caz o vioiciune care atesta sănătatea viitoarei sale soţii, dar..." Apoi: „Ea raţiona, cu alte cuvinte, îşi înarma ignoranţa". Textul revine deci la „vocea" lui Willoughby. Redarea la persoana a treia asigură omogenitatea textului, dar rămân evidente *perspectivele* diferite ale naratorului şi ale personajelor. La care, cum am văzut, trebuie adăugat uneori perspectiva moralistului, cu un comentariu de gradul doi, nu *direct* la personaj, ci la tarele *omului* din personaj. Meredith realizeazÄ*f* astfel un *joc al perspectivelor* prin care devanseazÄ*f* considerabil romanul englez contemporan lui, apropiindu-se de realizÄ*f*rile lui Henry James. Dar nu numai perspectiva naratorului diferÄ*f* de a personajului, ci şi perspectivele personajelor *între ele*. Vernon este văzut diferit de Clara (integru, onest, intuitiv) şi de Willoughby (stângaci, insignifiant, încăpăţânat), ori de Corney (un savant demn de stimă). Clara este şi ea diferit interpretată de toţi cei ce o înconjoară. Laetiţia şi Vernon se cred observatori imparţiali ai

spectacolului dar, între ei, se suspectează de interese personale, şi Vernon zâmbeşte la comentariul ei aparent neutru în legătură cu tactica greşită de primire a oaspeţilor folosită de doamna Mountstuart. Ambiguitatea limbajului şi situaţiei creează astfel treptat o *limită a cunoaşterii* cu importante efecte în ceea ce priveşte *imaginea omului* oferită de Meredith. Adevărul devine până la urmă insesizabil, el nici nu există în stare pură, ci cu ingrediente, ca orice mineral: „E atât de greu să sesizezi adevărul în jocurile înşelătoare ale realităţii! Chiar şi un om specializat în sondarea adâncurilor întunecoase ale sufletului, dezgroapă adevărul ciocănind greoi, la întâmplare, ici şi colo – noi numim asta «intuiţie» rapidă! – şi atunci, el nu apare ca un fir curat de aur, ci ca un minereu în care tot felul de materiale străine sunt încrustate; scos la lumină, conţine simultan mai mult şi mai puţin decât adevărul propriu zis." Realitatea însăşi este echivocă deci, exact ca în romanele lui Henry James. Din nou Meredith anunţă romanul modern, care, prin Proust, Virginia Woolf şi alţii, vor relativiza personajul, răpindu-i consistenţa autonomă şi transformându-l într-o *intersecţie a perspectivelor* diferitelor personaje şi a autorului. Deocamdată, Meredith n-ajunge la această concluzie. Omul este asemuit unei sfere, căreia, sesizându-i un aspect exterior, poţi coborî pe raza acesteia, de la suprafaţă spre centru. Doamna Mountstuart este încredinţată că jocul fizionomiei dezvăluie caracterul, şi intuiţiile ei sunt aprobate de scriitor care are rezerve nu de metodă, ci de aplicare prea grăbită, uneori, a acesteia. Personalitatea este deci un întreg structurat şi cognoscibil, după o psihologic clasică, *înainte* de descoperirile lui William James şi Bergson. Inovaţia lui Meredith constă numai în prelungirea dimensiunii de *adâncime* a acesteia şi în recunoaşterea iluziilor rezultate 1) din jocul măştii şi personajului, 2) din perspectivele diferite *între* personaje. Personalitatea poate fi însă cunoscută de o intuiţie corectă, *nonegoistă*, şi înzestrată cu fineţea Spiritului Comic. Analiza primei iluzii va duce însă la descoperirile lui Pirandello, iar cealaltă, la opera lui Proust. Într-o istorie a romanului modern, Meredith poate fi trecut, prin anumite intuiţii, între premergătorii acestuia, deşi pe alte linii, cea stilistică de exemplu, a rămas în afara curentului inovator.

În încheierea acestor observaţii aş vrea să atrag atenţia asupra altor două procedee remarcabile. Primul, *greşeala semnificativă, „the slip of the tongue",* prin cărei se dezvăluie subconştientul

personajului[4], Clara, vorbind de Vernon pronunță „domnul Ox-Whitford" sau „Harry Whitford", suprapunând numele Vernon Whitford şi Harry Oxford, căpitanul cu care fugise Constanța Durham. Este evident deci că se gândea, fără să realizeze pe moment, că pentru ea Vernon ar putea deveni un salvator, *in extremis.* Utilizat cu discreție, procedeul n-ajunge la voga ce o va avea în psihanaliză, dar, într-un anumit fel, o anunță. Al doilea procedeu se referă la ignorarea, cu cochetărie, a verosimilului acțiunii, prin anunțarea imprevizibilului psihologic. Evoluția unui personaj este atât de sinuoasă, încât, un bărbat ca Willoughby, făcând declarații Clarei, se poate gândi totuşi cum să se însoare cu Laetiția. Este un aspect de creştere a complexității caracterului, spărgându-se vechile canoane, care va ajunge, în veacul următor, la adevărate discontinuități în construcția personajului.

Situat în centrul operei lui Meredith, *Egoistul* luminează, radiar, întreaga ei semnificație.

Egoismul şi lupta împotriva lui sunt, într-adevăr, teme permanente în opera lui Meredith Primul său volum, romanul alegoric *Bărbierirea lui Shagpat (The Shaving of Shagpat,* 1856), evocă eroul pornit la luptă împotriva Identicului ca sursă de alienare a individului. În 1859 apare primul roman propriu-zis al lui Meredith, *Grelele încercări ale lui Richard Feverel.* Egoistul este analizat aici în contextul dificil al educației. Sir Austin, părăsit de soție, ambiționează să-l crească pe Richard conform unui sistem rigid, aplicat despotic, până la anularea personalității. Contrastul dintre fluiditatea realității şi rigiditatea sistemului provoacă drama. Richard se îndrăgosteşte de Lucy, o fată inferioară social, se căsătoreşte cu ea în secret, o părăseşte pentru a câştiga iertarea tatălui, apoi revine, ros de remuşcări, pentru a o vedea murind. Educația lui Richard este cea pe care cu siguranță a avut-o şi Willoughby. Prietenii săi, ca Ripton, se poartă ca nişte sclavi, cei din familie sunt adoratori automatizați ai Idolului, Mrs. Doria luând locul mănuşilor Eleanor şi Isabel. Regăsim şi ideea de *probă* pe care orice tânăr trebuie s-o treacă în dragoste; aceasta trebuie

---

[4] Iată un pasaj semnificativ dintr-o scrisoare a lui Meredith: „încerc să reprezint umanitatea, nu acțiunile ei morbide. Sunt tentat de acestea, dar mă stăpânesc, pentru că n-ar fi nici un câştig, pentru nimeni, dacă le-aş evoca... Interesul meu merge către subiectele epice, nu către firele de păianjen din vreun colț putred, deşi cunosc fascinația de a rupe aceste fire". (Apud Jack Lindsay, op. cit., p. 141).

să slujească Familiei, Casei nobiliare, nu impulsurilor personale, susține Sir Iustin. În loc de „Cartea Egoismului", apare carnetul cu însemnări ai acestuia şi-n loc de *egoism*, eufemistul *sentimentalism*: „Sentimentali sunt aceia care încearcă să profite de un lucru fără a-şi asuma o imensă datorie față de obiectul respectiv"[5]. Richard însuşi, ca şi Clara, Revoltându-se împotriva convenției sociale şi morale intră într-un dureros proces de autocunoaştere. Ca şi Willoughby, egoistul Sir Iustin este şi comic şi patetic, experiența sa fiind ridicolă, dar soldându-se şi cu o imensă durere personală.

Tot raporturile dintre tată şi fiu sunt studiate şi în *Aventurile lui Harry Richmond (The Adventures of Harry Richmond,* 1871) în care Harry încearcă să se smulgă influenței tatălui, Roy, rupând vălul iluziilor şi fanteziei cu care acesta înconjura lumea reală, pentru o cunoaştere mai lucidă.

Meredith a scris si o piesă de teatru intitulată *Sentimentalii (The Sentimentalists)*, jucată, fără succes, abia după moarte. Două romane reiau însă tema în decorul romantic al Italiei, *Sandra Belloni* (1864) şi *Vittoria* (1866). O tânără italiancă, purtând succesiv cele două nume, participă la revoltele împotriva trupelor austriece, pentru eliberarea patriei. Dacă luptele şi intrigile politice sunt spectaculoase şi complicate până la neverosimil, drama personajelor centrale este mereu aceeaşi. Wilfred Pole, îndrăgostit de Sandra, este un sentimental care nu reuşeşte o opțiune clară între aceasta şi bogata, strălucitoarea lady Charlotte, încât nu poate unifica atitudinea politică cu dragostea. Ponderea calităților sale este din nou verificată prin turnesolul dragostei: „Poți învăța să te cunoşti prin dragoste, aflând, după mulți ani, dacă poți înălța pe cei din preajmă sau eşti un trişor, o povară pe capul lor"[6]. Wilfred o va pierde pe Sandra, ca şi Carlo pe Vittoria, neputând renunța la prejudecățile lor, la un sistem de valori, rigid, la egoismul care interzice sacrificiul şi riscul. În schimb eroinele sunt nişte revoltate în spiritul Clarei, dar lărgind nonconformismul până la angajarea de partea forțelor lui Mazzini, deşi nu o fac, nici ele, cu dăruirea totală a altor revoluționari.[7]

---

[5] The Ordeal of Richard Feverel, London, Constable & Co, 192G, p. 220.

[6] Apud Ernest Baker, The History of the English Novel, vol. II, p. 332.

[7] „Scopul meu a fost să scriu un roman al revoltei", spune scriitorul. Apud Jack Lindsay, op. cit., p. 177.

Drama burlescă a egoistului se însoţeşte în opera lui Meredith cu revolta împotriva conformismului. În toate romanele, cele două atitudini vor fi asumate de personaje diferite, care tentează inutil dragostea. *Rhoda Fleming* (1865) aduce în scenă pe Edward Blancove, care o seduce pe Dahlia, dar ezită s-o ia în căsătorie. Sora ei, Rhoda, îi impune acesteia, rigid, un mariaj cu un individ care se va dovedi un escroc, numai pentru a respecta normele sociale. Reîntoarcerea lui Edward, ros de remuşcări (încă un caz!) nu o mai poate salva pe Dahlia care se stinge de durere. Din nou drama are şi un aspect social, familia Heming fiind a unor fermieri săraci şi Blancove a unor nobili de ţară. Din nou, bătrânul Fleming este omul rigid, gata şi el s-o sacrifice pe Dahlia pentru propria-i linişte, ca şi doctorul Middleton. Din nou, un tânăr onest, Robert Eccles, devine cavalerul surorilor ameninţate de Egoist, obţinând, până la urmă, mâna lui Rhoda, ca şi Vernon Whitford pe a Clarei. Într-adevăr, schema epică şi problematica romanelor lui Meredith se repetă la nesfârşit, obosind şi agasând cititorul mai multor volume.

Mai interesant este romanul *Cariera lui Beauchamp (Beauchamp's Career,* 1876), cel mai accentuat politic, relatând luptele electorale ale lui Nevil Beauchamp împotriva guvernului *tory* ca şi inevitabilele ezitări şi dileme erotice. Mentalitatea Egoistului este analizată aci în reflexul ei politic conservator, devenind o periculoasă maladie socială. Colonelul Halkett (*tory*), ori doctorul Shrapnel, conducătorul radicalilor, sunt figuri excelent creionate, prin opinii politice, dar şi prin comportament zilnic. Nevil pierde bătălia şi cariera nu i se realizează datorită donchihotismului său fundamental. Este un om plin de calităţi şi care impune, realmente, cititorului, prin noblețe, dar e lipsit de simţul realităţii. Este cazul, de fapt, al majorităţii „eroilor pozitivi" ai lui Meredith, dar, interesant, nu şi al Clarei Middleton, fapt care explică poate de ce, dintre toţi, ea este cea mai convingătoare, fără idealisme inutile. Nevil ratează şi în plan sentimental (din nou, o deosebire faţă de Clara), apropiindu-se astfel de tipul Egoistului, caracterizat de imposibilitatea alegerii. O iubeşte pe Renee dar şi pe Cecilia Halkett, fiica adversarului său politic şi, atras în chip egal, le... pierde pe amândouă, cerând-o prea târziu pe Cecilia în căsătorie. Întâlnim acum o temă specifică eroilor lui Meredith, acest „prea târziu" al acţiunilor. Richard Feverel, Edward Blancove, Harry Richmond se întâlnesc cu Alvan din *Clovnii tragici (Tragic comedians,* 1880), care refuză să-şi primească iubita, fugită de acasă pentru ca nunta să fie acceptată de familia ei, dar pierde şi binecuvântarea acesteia, şi dragostea, înţelegând prea târziu

fragilitatea femeii, incapabilă de luptă; se întâlnesc cu Victor Radnor din *Unul dintre învingători (One of our Conquerors,* 1891) şi cu mulţi alţii. Este aici un defect de adaptare pe care Meredith îl pune pe socoteala percepţiei greşite a realităţii, datorită egoismului ori sentimentalismului, chiar şi când eroii se revoltă împotriva acestuia, dar sunt dinainte atinşi de morb. Scriitorul vizează un anumit fenomen de alienare morală şi socială, acelaşi, în ciuda variaţiilor, de la volum la volum. Nevil Beauchamp se va căsători cu nepoata lui Shrapnel, o femeie odihnitoare, dar mediocră, tot aşa cum Harry Richmond, oscilând între mândra prinţesă Ottilia şi modesta Janet, va rămâne cu aceasta din urmă; recunoaştem destinul lui Willoughby, forţat de împrejurări să o „prefere" pe Laetiţia.

Nu numai schema conflictului (ezitarea, întârzierea, neîmplinirea, destrămarea căsniciei) şi personajele fundamentale (egoistul, revoltatul, în diversele lor nuanţe) se repetă, dar şi o serie de personaje secundare. Doamna Mountstuart, de pildă, se numeşte doamna Lovell în *Rhoda Fleming,* Lady Dustane, în *Diana din Crossways (Diana of the Crossways,* 1885) şi Lady Blandish din *Grelele încercări ale lui Richard Feverel.* Fără a mai intra în amănuntele altor scrieri, care urmăresc cu aceeaşi insistenţă relaţiile dintre sexe, convenţionalismul şi drama burlescă a egoismului (*Lord Ormont şi Amanta lui [Lord Ormont and his Aminta]* 1894; *O căsătorie ciudată [An Amazing Marriage]* 1895, ca şi interesantul roman în versuri, *O iubire modernă [Modern Love]* 1862), putem trage concluzia unei relative monotonii a operei lui Meredith, mult prea întinsă pentru posibilităţile lui de *invenţie epică.* Scriitorul extrage substanţa narativă din observarea aceloraşi fenomene sociale şi morale, copleşitoare pentru viaţa şi opera lui. A dat măsura epicului palpitant în romanele „italiene", dar a preferat să le construiască pe celelalte din acumularea detaliilor şi densitatea analizei psihologice. Aici este, într-adevăr, centrul de greutate al creaţiei sale, numai că, *valoarea artistică* a acesteia nu este mereu aceeaşi, reliefându-se în nivele diferite de-a lungul numeroaselor romane, povestiri şi poeme.

Spiritul Comic pare a le guverna, în majoritatea lor. Scriitorul însuşi s-a explicat în diverse rânduri, printre altele chiar în prefaţa la *Egoistul*. „Comedia este un joc al cărei scop este luminarea anumitor aspecte ale vieţii sociale; ea se ocupă, în special, de natura oamenilor rafinaţi, bărbaţii şi femeile care populează saloanele" (...) „Spiritul comic defineşte o situaţie şi personajele implicate, apoi analizează exclusiv mişcarea şi cuvintele lor, ignorând orice alte puncte de interes secundar." Aceste definiţii ca

şi precizarea persistenţei patosului în comedie, sunt vizibile în toate romanele, unde, întotdeauna, *obiectul* comediei este comportamentul social al personajelor din lumea înaltă, grevat de ipocrizie, egoism, înşelăciune. În *Esenţa Comediei şi utilizarea Spiritului Comic* (1877), aceste afirmaţii sunt dezvoltate. Meredith face o distincţie între umor, ironie şi comicul propriu-zis, arătând că ultimul are un pronunţat caracter intelectual, excluzând atât participarea cât şi disprețuirea obiectului. Comedia purifică obiceiurile şi caracterele, este o adevărată armă a civilizaţiei şi raţiunii, un ajutor în lupta femeilor pentru emancipare (!). Interesant este faptul că Meredith se consideră urmaş al lui Molière, adevăratul maestru al genului, nu al scriitorilor englezi, cărora le dezaprobă fie alunecarea în umor, fie inconsistenţa artistică. Afirmaţia merită să fie reţinută pentru că explică în anumită măsură tendinţa spre comentariul general[8], specific moraliştilor francezi şi spiritului clasic în genere, dar şi anumite procedee care ţin evident de estetica teatrului clasic: *qui pro quo*-ul, schimbarea partenerilor, personajul mărunt care surprinde un secret, modificând cursul evenimentelor (Crossjay), jocul hazardului, finalul fericit etc. Mai mult decât în celelalte romane, în *Egoistul* acestea îşi găsesc o utilizare firească, echilibrată, justificând perfect subtitlul „comedie narativă”.

O problemă care s-a ridicat adesea în legătură cu Meredith este aşa-zisa neverosimilitate a scrierilor sale[9]. Am văzut că scriitorul pune el însuşi cititorul în gardă, susţinând adevărul psihologic şi nu cel al detaliului. Acest lucru nu înseamnă că Meredith ignoră legile realismului, ci numai că le respectă în limitele *posibilului*, pentru a-şi lăsa liberă fantezia. Faptele narate pot fi uneori bizare, dar important este, că Meredith le dă o valoare psihologică certă, convingătoare. Mai mult decât atitudinea unui poet, pare că întâlnim aici atitudinea unui dramaturg, pentru care timpul şi spaţiul scenic nu se calchiază după cele din realitate, decorul şi

---

[8] Walter Allen face o interesantă distincţie între analiza sub specie generalis a lui Willoughby, care ne amuză şi ne şochează, şi analiza poetică, a unui destin individual, al Clarei Middleton şi, de obicei, al personajelor feminine, care ne emoţionează. (The English Novel, London, Penguin Books, 1965, p. 241.)

[9] Ernest Baker vorbeşte de „idealizarea realului” (op. cit., p. 306) sau de o „realitate artificială” (idem, p. 370).

recuzita pot fi numai simbolice, iar cauzalitatea evenimentelor, aproximativă. Este un alt soi de realism, acesta, decât cel obişnuit în romanul lui Dickens sau Balzac, dar nu mai puţin autentic. Fantezia completează, amplifică scena, dând iluzia realităţii, fapt exprimat, de altfel, într-o scrisoare din 1864, în care numind cei doi factori, „realism" şi „idealism", îi prezintă în aceeaşi corelaţie ca pământul şi atmosfera, care neputând exista separat, se completează reciproc[10]

O altă problemă ridicată de creaţia lui Meredith este stilul acesteia. Lectura e într-adevăr dificilă prin ambiguitatea şi uneori obscuritatea textului, prin cascadele metaforice, prin voluptatea asociaţiilor bizare. Trebuie spus de la început că Meredith nu utilizează strict limbajul cotidian ci îl învăluie într-o „atmosferă" poetică uneori, artificială alteori. Am văzut că ambiguitatea are câteodată efecte importante, dar, adesea, ea funcţionează în gol, pură voluptate verbală. Ca şi personajele sale, scriitorul cade în plasa propriei dexterităţi. Metaforele ţâşnesc din toate părţile. Este aici şi o influenţă a prerafaeliŁŁilor, pe care Meredith i-a cunoscut personal[11]. Clara este „Ecoul munţilor", Vernon, „Apollo care a postit şi devenit călugăr" etc. Meredith are o predilecţie vădită pentru realizarea lucrurilor simple cu mijloace indirecte şi cu zorzoane, aşa cum doctorul Middleton îl sfătuieşte la un moment dat pe Willoughby să procedeze în viaţa mondenă. Un anume snobism estet, un soi de alexandrinism, o anume rafinare decadentă caracterizează personajele ca şi pe autorul lor. Foarte elegant şi subtil este stilul acesta, dar foarte obositor. Contemporanii lui Meredith au reacţionat cu agasare la fiecare apariţie a unui roman de-al său. Oscar Wilde spusese; „Stilul său este haosul luminat de fulgere. Ca scriitor, stăpâneşte orice, cu excepţia limbajului, ca romancier poate orice, cu excepţia povestirii unei întâmplări". Şi mai departe: „Este copilul realismului, certat *(not on speaking terms)* cu tatăl său"[12]. *Eufuismul* prozei sale a

---

[10] Apud Jack Lindsay, George Meredith, London, The Bodley Head, 1956, p.140.

[11] Cf. Richard Church, The Growth of the English Novel, London, Methuen, 1957, p. 187.

[12] The Decay of Lying. În: The Best Known Works of Oscar Wilde, New York, Blue Ribbon Books, 1927, p. G03.

exasperat pe contemporani şi adesea şi pe cititorii de azi. Meredith tratează proza ca poezia, ritmând-o adesea şi utilizând un imagism violent. Obține astfel efecte poetice remarcabile, precum faimoasa descriere a cireşului din *Egoistul* sau evocarea „Insulelor fermecate", locurile unde se întâlnesc, topiți de dragoste Richard Feverel şi Lucy Desboroughs. ori cea a Veneției în *Cariera lui Beauchamp.* Sunt însă şi abuzuri, lipsite de gust, uimitoare la un estet, precum, în *Egoistul*, elogiul... gambei lui Willoughby, ori al buclelor Clarei, mult prea insistente pentru a rămâne ironice. Trebuie admis atunci lirismul unor pagini şi o atitudine poetică permanentă, dar, uneori, cu rezultate opuse celor scontate. În plus, trebuie valorificată, când e cazul, ambiguitatea, subconversația, ca procedee inedite extrem de expresive. Cu atât mai mult, cu cât poemele propriu-zise ale lui Meredith sunt academice, reci, diluate, poate cu o singură excepție, dramatismul unor fragmente din *O iubire modernă.*

În ansamblul operei lui Meredith, *Egoistul* ocupă deci un loc central. Este analiza la obiect a unui mecanism psihologic socotit specific pentru omul modern, realizatei cu o gamă bogată de procedee comice. Majoritatea acestora, ca şi, a personajelor, circulă în tot restul operei, dar nicăieri Meredith nu a mai reuşit un echilibru atât de perfect, ferit (cu mici excepții!) de abuzuri şi de tulburarea proporțiilor. *Grelele încercări ale lui Richard Feverel, Cariera lui Beauchamp, Diana din Crossways* ori *Vittoria* au unele pagini mai izbutite, dar în ansamblu sunt mult sub nivelul Egoistului. Punct culminant în creația scriitorului, el poate fi considerat, de aceea, şi etalonul posibilităților sale artistice maxime.

Activitatea lui Meredith s-a înscris în a doua jumătate a secolului al XIX-lea ca o continuare directă a marilor romancieri englezi ai primei jumătăți a veacului. Spre 1860 apar ultimele volume ale lui Dickens (*Marile speranțe,* 1861) şi Thackeray, dar romanele lor mari apăruseră înainte, ca şi cele ale lui Charlotte şi Emily Brontë. În 1859, când apare *Grelele încercări ale lui Richard Feverel,* este publicat şi *Adam Bede,* primul roman al lui George Eliot, ca şi *Originea speciilor,* iar doi ani mai târziu, volumul lui Stuart Mill, *Utilitarismul*, vădind noile direcții ale decadelor viitoare, dominate de filozofia şi morala pozitivismului, ca şi de reacțiile estetizante ale prerafaeliților. Meredith avea atunci 31 de ani. Se născuse la Portsmouth, într-o familie de marinari, de unde probabil, pasiunea pentru navigație şi călătorii a eroilor săi, inclusiv Crossjay. Mai târziu, romanul *Evan Harrigton* va trasa anii copilăriei, ca şi câteva figuri ale familiei. Tatăl său, croitor, moare

curând, ca şi mama, iar băiatul, nu se ştie prea bine cum, ajunge la un colegiu din Neuwied, pe Rin, unde este educat în spiritul unei morale severe, dar drepte şi egale pentru toţi, lăsându-i nostalgia, mai târziu, după o „comunitate frăţească" între oameni. Reîntors la Londra, lucrează cu avocatul Charnock, prin care îl cunoaşte pe scriitorul Peacock, cu a cărui fată se va şi însura (1849). Evenimentul are importanţă, socrul infuzându-i un anumit gust pentru extravaganţă şi umor[13]. Soţia îl părăseşte însă, în 1858, lăsîndu-l cu un copil de cinci ani, exact ca pe Sir Austin Feverel. Este o dramă, cu repercursiuni în viitoarea operă, care va fi axată, cum am văzut, pe problema relaţiilor între sexe, a căsătoriilor nefericite, a inegalităţii între femeie şi bărbat etc. Deocamdată, *Richard Feverel* (1859) şi *O iubire modernă* (1862) au accente autobiografice. Mai târziu, doctorul Middleton va constitui portretul burlesc al fostului său socru. După un timp, Meredith se căsătoreşte a doua oară, scrie extrem de mult, publicând mai ales în *The Fortnightly Review,* biografia sa confundându-se o vreme cu cronologia operelor, se împrieteneşte cu mulţi scriitori şi cu o serie de publicişti radicali, locuind chiar o vreme împreună cu Rossetti şi Swinburne. Influenţele vor fi vizibile în operă. Ideea sa de perfectibilitate a naturii umane poate fi pusă în legătură cu influenţa exercitată de pozitivişti, printre care G. H. Lewes, soţul lui George Eliot, cu care colaborează direct la o revistă[14]. Lady Duff-Gordon, dintr-o înaltă familie aristocratică, îi va rămâne o prietenă apropiată, devenind prototipul femeii de lume inteligentă, gen doamna Mountstuart. Maxse, Harrisson, Hyndman, radicali de nuanţă pozitivistă, sunt prietenii săi şi vor comenta în presă Comuna din Paris, cu simpatie deşi fără să aprobe complet revoluţia. Meredith nu intervine public, dar ideea revoltei împotriva conformismului poate fi şi rodul discuţiilor cu aceştia; Maxse, de altfel, este prototipul lui Nevil Beauchamp, deşi, spre sfârşitul veacului, tocmai el va evolua înspre conservatori. Carlyle însuşi, prin critica viguroasă a mentalităţii victoriene îi poate sugera conceptul Egoismului ca factor inhibitiv în relaţiile umane. În 1866 Meredith pleacă în Italia, corespondent de presă şi strânge material pentru *Vittoria*, (1867). Timp de 35 de ani a fost consilier

---

[13] Cf. Ernest Baker, op. cit., p. 301.

[14] Cf. Robert Morrs Lovett, Helen Sard Hughes, The History of Novel in England, New York, Houghton, 1932, p. 312.

al editurii Hatman & Hall, aducând reale servicii literaturii engleze, dar şi respingând cărţi ca *Erewhon* de Samuel Butler. Scriitori tineri ca Hardy şi Gissing îi laudă însă amabilitatea şi vor fi, la rândul lor, influenţaţi de Meredith; în ceea ce priveşte poezia naturii şi tema rurală de exemplu, *Rhoda Fleming* exercită o certă atracţie asupra autorului lui *Tess d'Urberville*, deşi Hardy, amar, pesimist, rămâne închis în faţa Spiritului Comic. Ignorat ori ironizat în cursul vieţii, Meredith abia după 1890 începe să fie studiat mai îndeaproape. Cu puţin înainte de 1900, este tradus în franţuzeşte. Moare în 1909, înconjurat de o oarecare popularitate, târzie.

Astăzi, este evident că, alături de Thomas Hardy şi George Eliot, Meredith a fost unul dintre cei mai importanţi romancieri englezi din cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Moralist mai profund şi artist mai experimentat, în anumite scrieri, printre care, în primul rând, *Egoistul*, el rămâne convenţional şi manierist în alte volume, fapt pentru care contemporanii lui nu l-au apreciat, în evoluţia romanului englez, menţine linia realistă[15] care va duce la Galsworthy, ca manieră generală, dar intuieşte unele modificări în construcţia personajului şi a naraţiunii, care vor constitui exact punctele de inovaţie ale veacului următor[16]. Modificările aduse de Meredith au intrat în ţesătura intimă a romanului, imprimând o presiune latentă asupra vechilor forme epice, dar n-au devenit obiectul unor scrieri teoretice care să exercite o influenţă vădită, ci au rămas în laboratorul de creaţie. Direcţia explicită a comediei narative nu a fost prea urmată, Butler, Shaw şi alţii utilizând forme acide, ori amare. Fără să împărtăşim părerea lui Ernest Baker, care susţine că încă n-a venit vremea aprecierii lui Meredith, considerăm că cititorul modern poate găsi în paginile lui o sursă de satisfacţii estetice, dacă va consimţi să se lase fermecat de subtilitatea observaţiilor, de lirismul unor evocări şi de actualitatea nebănuită a unor procedee, dincolo de inflaţia unor forme verbale.

SORIN ALEXANDRESCU

---

[15] Ernest Baker găseşte opera lui Meredith ca o sinteză înglobând numeroase elemente din Fielding, Richardson, Jane Austen, Peacock etc. (op. cit.) p. 304.

[16] Richard Church (op. cit., p. 186) susţine teza discutabilă a continuităţii lirismului lui Meredith în romanele Virginiei Woolf.

PRELUDIU

Capitol din care doar ultima pagină are oarecare importanţă

Comedia este un joc al cărui scop este luminarea anumitor aspecte ale vieţii sociale; ea se ocupă, în special, de natura oamenilor rafinaţi, bărbaţii şi femeile care populează saloanele; acolo nu pătrunde nici un fir din norii de praf stârniţi de teribilele conflicte ale lumii exterioare, nici o pată de noroi şi nici o catastrofă; acestea nu pigmentează evocarea pentru a o face verosimilă şi convingătoare. Spectatorii nu pot fi convinşi pe calea emoţiei, iar scepticismul lor nu poate fi combătut oferindu-li-se o lupă de ceasornicar care măreşte până la evidenţă infimele fire de praf aflate în focarul ei. Spiritul comic defineşte e situaţie şi personajele implicate, apoi analizează exclusiv mişcarea şi cuvintele lor, ignorând orice alte puncte de interes secundar. Fiind Spirit el nu se poate interesa decât de spiritul oamenilor, singurul lui merit constă în clarviziune şi pasiune; nu urmăreşte nici un moment să te convingă cu orice preţ. Urmează-l şi vei vedea. O singură întrebare este legitimă, anume cu ce te vei alege, urmându-l pas cu pas.

Umanitatea se află în posesia unei cărţi imense, cea mai vastă dintre toate cărţile de pe lume; am putea-o chiar numi Cartea Lumii, dar adevăratul ei titlu este Cartea Egoismului şi este încărcată cu toată înţelepciunea omenirii; tot scriind în ea generaţie după generaţie, dimensiunile cărţii au devenit atât de enorme, încât, pentru a ne fi utilă, trebuie mult comprimată.

Cine ar fi în stare, declară cutare umorist celebru, referindu-se la această Carte, cine ar fi în stare să străbată atâţia kilometri de hârtie, care s-ar putea întinde de la Capul Şopârlei până la acele biete leghe de pământ, nişte petice şi bucăţele anemice, ce-şi bat călcâiele de frig, după cum ne spun exploratorii, şi reuşesc să mai răsufle abia în apropierea Polului, hămesite precum câinii ce se bat sub masă pentru vreun oscior? Tot felul de lungimi dezordonate

şi monotone, pagini prolixe, fără doar şi poate, uzează şi îmbătrânesc inima oricăruia dintre noi. Dar ce-ar fi dacă l-am prinde în vreo filă chiar pe străinul acela singuratic şi maiestuos? Cu un mic efort i-am putea găsi chiar şi lui un loc în imensa Carte, dar nu vom câştiga mai mult din înţelepciunea de care avem nevoie, decât dacă respectivele capitole ar flutura neatinse deasupra binecunoscutei stânci din Dover, unde marele nostru senior şi maestru contemplă în sine reflexele oceanului dinafară.

Cu alte cuvinte, încercând să-l traduc (umoriştii sunt adesea dificili, unul din trucurile lor umoristice constă în a ne deconcerta), vom face apel la oglinda noastră interioară, Spiritul, care reflectă lumea într-o imagine concentrată şi totodată cuprinzătoare, pentru a ne oferi în locul interminabililor kilometri de hârtie, câteva tranşe, selectate, digestibile, esenţiale. Mi-l închipui pe maestru indicându-ne că metoda realistă, prin care se consemnează conştiincios tot ce este vizibil şi se notează tot ce poate fi auzit, este în mare măsură vinovată pentru marasmul Prezentului, pentru amplificarea acestui haos asurzitor ce exală, ca o mlaştină neasanată, miasmele monotoniei, maladia timpurilor moderne. Suferim de această maladie fără să-i ştim cauzele sau terapeutica. Într-o zi ne-am adresat cu toţii, în corpore, Ştiinţei, cerându-i un antidot; am făcut, adică, acelaşi lucru ca pietonii obosiţi, care se urcă pe locomotiva unui tren de mare viteză; Ştiinţa ne-a prezentat unor străMoşi venerabili, aflaţi într-o postură orientală. Atunci am început să pălăvrăgim într-un limbaj străvechi, rivalizând cu zgomotele amurgului din pădurea Amazonului şi am crezut că, astfel, suntem vindecaţi. Dar, înainte de zorii zilei, maladia ne-a copleşit din nou şi, în plus, ne-am pomenit şi cu o coadă atârnându-ne la spate, vizibilă de pretutindeni. RămăSesem aceiaşi, dar dobândisem şi un aspect animalic. Asta-i tot ce am obţinut de la Ştiinţă.

Numai Arta ne poate salva. Să lăsăm deoparte maimuţele; de la ele n-avem nimic de învăţat. Primul lucru ce trebuie să-l aflăm este forma cea mai eficace în care Arta Cuvântului ne poate ajuta a descifra Cartea înţelepciunii universale; atunci am putea evada, păstrându-ne inteligenţa lucidă şi gesturile

vivace, dintr-o lume a ceţurilor groase în lumea cântecelor şi a luminii. Să descifrăm paginile cu lupa ceasornicarului, în focarul căreia se zbuciumă microcosmosul, sau, contemplând lumea din înălţimea vreunui vârf alpin, să alegem numai exemplele şi personajele pe care le descoperă Spiritul născut de inteligenţa noastră socială, Spiritul Comic? Înţelepţii preferă a doua alternativă. După cum ne spun ei, există o tendinţă permanentă în această Carte de a acumula noi şi noi materiale; numai că, excesul de imagini întunecă oglinda pe care Cartea o oferă umanităţii şi îngreunează efortul de a ne recunoaşte propriile atitudini în ea, ceea ce reprezintă un real pericol pentru civilizaţie. Aceiaşi înţelepţi afirmă cu fermitate că trebuie să încurajăm Spiritul Comic, care, la urma urmei, este odrasla propriului nostru spirit, în, selecţia întreprinsă de carte. Comedia, spun ei, oferă o distracţie reală şi, totodată, cheia, muzica măreţei cărţi. Înţelepţii ne mai învaţă că ea concentrează capitole ale cărţii într-o frază, şi volume întregi într-un personaj; astfel, o bună parte din carte, care, desfăşurată filă cu filă ar acoperi mii de leghe, poate fi rezumată într-un singur spectacol de comedie.

Într-adevăr, spun înţelepţii, trebuie să citim cât mai mult din carte, dar cel puţin pagina deschisă în faţa noastră, de vrem să fim oameni. Unul dintre ei, îndreaptă arătătorul spre carte şi ne strigă cu o emfază atenuată de fervoarea lui reală: Aici se află remediul suferinţei noastre teribile, distilată în Comedie, nu în Ştiinţă, şi nici în Viteză, care este numai un alt nume al voracităţii. Pentru a trăi cu adevărat, cu inima uşoară, trebuie ca bătăile pulsului nostru să aibă o oarecare varietate. Dacă nu crezi, le poţi urmări singur. Uneori le auzi succedându-se cu greutate, ca picioarele bătrâne ale lui Dobbin, mârţoaga, alteori, bătăile, sunt rapide, energice, ca vătraiele cu care-şi bat oamenii covoarele, scoţând nori de praf, ori egale cu tictacul pendulului, anunţând aritmetica simplă a minutelor şi orelor ce se nasc după miezul nopţii. Degeaba intervine Bacchus[17]. Lasă pulsul să galopeze stârnit

[17] În mitologia romană zeul vinului.

de zeu, să galopeze spre Hymen[18] ori spre Hades[19], ritmul lui va fi acelaşi. Monotonia ne-a prins într-o strânsoare monstruoasă, ca braţele Amphitritei[20]. Auzim deodată un strigăt de luptă şi pornim în căutarea distracţiei. Comedia, ni se spune, este mijlocul de a citi şi înţelege repede. Ea ne propune să corijăm pretenţiile, suficienţa, îmbufnarea, ca şi resturile de brutalitate şi mârlănie rămase în noi. Este civilizatorul suprem, care şlefuieşte obiceiurile si ne oferă menu-uri rafinate. Dacă supraveghează sentimentalismul cu o nuia la îndemână, înseamnă, după spusele înţeleptului, că nu este ostilă dragostei. Iubeşte, iubeşte cu pasiune, dar rămâi onest. Nu ofensa raţiunea. Amantul ale cărui pretenţii sunt exagerate îşi va simţi piciorul prins în cursă. Comedia ne oferă o situaţie bizară: dispreţul trezeşte compasiunea, prin şocul unui râs justificat; Ariel[21] este eliberat de Prospero[22] din cătuşele blestematei vrăjitoare Sycorax. Şi acest râs ai Raţiunii reîmprospătate reînvie florile, ca briza magică a şiretei primăveri, care ne anunţă vara. Râsul conferă spiritului rafinat libertatea. Ascultaţi, prin comparaţie, zgomotele unei lumi în care fermentul acesta nu acţionează; veţi avea impresia că auziţi mugetele unei vaci cu ugerul plin, după ce ora mulsului va fi trecut de mult. O, daţi-ne un preot, un adevărat predicator care să excomunice lumea aceasta nefirească! Şi dacă va fi cumva un entuziast, să asculte zgomotele mulţimii!

Cât despre patos, nici un vas nu mai poate naviga acum, fără el; nu mai ducem lipsa patosului; în ce constă mai exact n-aş şti să vă spun; să fie oare lestul care, atârnând prea greu, ar mări, insesizabil, umezeala vasului celui mai

---

[18] În mitologia greacă zeiţa căsătoriei.

[19] În mitologia greacă zeul infernului.

[20] În mitologia greacă zeiţă a mării.

[21] Spiriduş, personaj din piesa Furtuna de Shakespeare.

[22] Personaj din aceeaşi piesă.

modern? Încărcătura propriu-zisă şi rezerva de apă slujesc la altceva, iar vasele încărcate cu patos par a pluti cu cea mai mare stabilitate. Dar iată o probă evidentă a patosului: Egoistul inspiră fără îndoială mila. El ar dori să se îmbrace pe socoteala tuturor, şi tocmai clin cauza acestei dorinți este condamnat să se dezgolească în întregime, iar dacă pateticul s-ar întrupa vreodată, Egoistul este cel care i-ar oferi o formă umană optimă. Totuşi nu-i permiteți să se precipite asupra voastră şi să vi se vâre în suflet pentru a vă stoarce lacrimi amare. Iată inovația pe care o propun.

Cel mai bun lucru este să-l cunoaşteți imediat: este un gentleman din țara şi din epoca noastră, copleşit de onoruri şi avere; silueta lui va rămâne rigidă, orice veți face; comicul personajului nu este imediat vizibil, el poate fi intuit numai ele nişte mici spiriduşi, perspicace şi malițioşi; hohotele lor de râs subliniază aspectele aparent insesizabile. Numai astfel, geniile bune ale literaturii au descoperit comicul personajului, pentru că altfel l-ar fi prezentat cu sobrietate (in asemenea cazuri, concizia este un compliment), ca pe un gentleman cu familie şi prestanță, o personalitate de vază, idolul acestei insule respectabile, care admiră avantajele concrete. Maliționzitatea capricioasă a spiriduşilor le ascute privirile detective: ei au plăcerea sadică să descopere ridicolul în figurile cele mai impozante. Oriunde zăresc măcar un strop de egoism, îşi instalează tabăra, jur împrejur, se aşează la posturile de observație, aprind reflectoarele şi aşteaptă cu încredere să se producă evenimentul comic. Sunt atât de încrezători, încât atunci când înhață un gentleman englez, în care au intuit o pradă sigură, nu-i mai dau drumul până când el nu începe, involuntar şi fără să-şi dea seama, să zburde ca un măscărici, lăsându-se treptat în voia unor impulsuri primitive, ceea ce le atestă flerul inițial. Imediat după aceea, Egoistul şi spiriduşii ridică tabăra. Ei vor urmări pas cu pas o mare Casă, timp de secole şi vor asista la naşterea tuturor moştenitorilor, notându-şi sârguincios observațiile ce le justifică aşteptarea; apoi, când vine momentul şi stâlpul Casei începe să se clatine, îşi dau mâna într-o horă veselă în jurul lui şi intonează un imn al bucuriei, ca şi cum ar fi presimțit de mult (poate chiar au presimțit,

realmente) un Egoist colosal, blestemat, în acel moştenitor al bunurilor familiei, care nu se va mai naşte niciodată. Spiriduşii nu îndrăznesc să râdă nici pe înfundate, atât timp cât Egoistul rămâie puternic şi sobru, util societăţii şi naţiunii. Aşteaptă doar.

La origine, Casa a fost construită de un Egoism vechi şi grandios. S-ar părea că esenţe din ce în ce mai fine sunt necesare pentru a susţine construcţia, cu atât mai mult cu cât o reîntoarcere, deghizată în rafinament, la rudimentarul egoism străvechi, ar produce efectul unui cutremur asupra întregii Case. Decât să nască un asemenea spectru anacronic, ar fi fost preferabil ca Egoismul să nu fi consimţit la nici o transformare, menţinându-şi cu îndărătnicie vechile uzanţe. La această privelişte însă spiriduşii aşezaţi în cerc se agită nerăbdători pe locurile lor, îşi încordează privirile şi îşi ciulesc urechile, pentru că începe drama comică a sinuciderii. Dacă acest vers:

S-a omorât din prea mare dragoste de sine

nu există încă în literatura noastră, să-l acceptăm acum ca un epitaf al Egoistului.

CAPITOLUL I
Un incident banal poate dovedi o aptitudine ereditară în mânuirea cuţitului

Numeroase erau privirile care vegheau, pe faţă ori din umbră, prevăzătoare ori îngrijorate, asupra copilăriei lui Willoughby, al cincilea urmaş al lui Simon Patterne, din Patterne Hali, întemeietorul familiei. Acesta era avocat, un om cu solide cunoştinţe şi o ambiţie insaţiabilă, care ştia bine cum trebuie muncit pentru a-şi fonda casa pe o bază trainică şi care avea tăria de a spune nu primilor agenţi distructivi ai acesteia – rudele sărace. A transmis acest *nu* solemn, cu limbă de moarte, copiilor. Dacă vrem ca stejarul să devină un copac falnic, trebuie să împiedicăm crăcile să

crească prea dese pe trunchi: copacul năpădit de paraziți nu se mai poate dezvolta. Putem spune, pe drept cuvânt, că orice mare familie trăieşte, la începuturile ei, datorită bunei mânuiri a cuțitului. Pământul poate fi uşor obținut, la fel cărămizile, nevasta, copiii, dacă îi doreşti, dar numai darul natural de a şti să mânuieşti viguros cuțitul îți permite să prosperi.

Patternii nevoiaşi erau numeroşi, când al cincilea cap al neamului a devenit speranța comitatului său. Unul dintre ei intrase în marină.

Țara şi şeful acestei familii au aflat simultan despre existența unui locotenent Crossjay Patterne dintr-un corp expediționar faimos, datorită unui act eroic, înfăptuit în genul acela rece şi discret care face să bată inimile britanice, de tânărul şi modestul ofițer, în luptele violente din jurul unui fort aflat departe, spre răsărit, undeva pe coasta Chinei. Se presupunea că ofițerul era tânăr, dat fiind gradul ca şi, poate, modestia sa; „îşi făcuse numai datoria" ar fi declarat el. Willoughby era atunci la colegiu şi-l invidia cu generozitatea şi entuziasmul tinereții; fusese emoționat într-un chip ciudat când auzise faptele relatate şi când văzuse numele familiei sale tipărit în ziare. Se gândise la aceste lucruri mai multe luni, până când, intrând în posesia titlului şi a moştenirii, trimise locotenentului Crossjay Patterne un cec valorând salariul pe un an de zile al îndrăznețului tânăr şi declară prietenilor săi acasă că „sângele apă nu se face", dovedind astfel că-şi însuşise primele principii, cele chimice, ale generozității. Omul este marinar dar, în primul rând, este un Patterne. Cum de nimerise un Patterne în marină este o întrebare fără sens, inutil adresată celui care distribuie rolurile în viață. Scrisoarea de felicitare, ce însoțea cecul, îl invita pe locotenent să se prezinte, oricând ar dori, în casa strămoşească, şi îl asigura că stârnise în sufletul rudei şi prietenului său dorul vieții militare. Tânărului sir Willoughby îi plăcea să vorbească despre „omonimul său văr de departe, tânărul Patterne, marinarul", şi trebuie să spunem c-o făcea într-un chip destul de nostim. La fel de nostim suna şi descrierea faptei eroice, a omonimului său: marinarul britanic beat pe care-l salvase; cei trei viteji ai steagului cu

un dragon negru pe fondul galben, târâți în captivitate; îi legase spate în spate de cozile de păr şi-i transportase în liniile noastre după un marş realizat în stilul inedit al unui titirez, care înainte de a cădea, înclină instabil într-o parte, căci mersul celor trei prizonieri ai Imperiului Soarelui, neputând fi drept, era oblic, ca şi ochii lor mirați. Buna dispoziție a gentlemenilor rămaşi acasă este totdeauna stârnită în cel mai înalt grad de asemenea isprăvi, înfăptuite cu sânge rece. Suntem o insulă mică, dar iată de ce suntem în stare. Doamnele de la Castel, mama lui Sir Willoughby, mătuşile sale, Eleanor şi Isabel, erau mai mişcate decât el, de faptul că un Patterne intrase în marină. Ei, şi ce-i asta la urma urmei! Noi, englezii, avem oameni de afaceri cu sânge ducal în vine; genealogiştii noştri susțin chiar că există meşteşugari şi comercianți cu sânge regal. Cu toată mândria noastră, suntem un popor ciudat: măcelarul de la care cumpărăm carne este poate un „Tudor”[23], iar scaunul pe care stai, poate fi împletit din trestie de un „Plantagenet”[24]. În curând o să putem... dar să ne păstrăm reverențele pentru atunci. Tânărul Willoughby făcea un fel de fotbalist celebru, cu părul vâlvoi, din viteazul şi îndepărtatul său văr, şi se mira din când în când că acesta se mulțumise să-i trimită o caldă scrisoare de mulțumire, fără a profita de invitația de a se înfrupta din ospitalitatea castelului Patterne.

Într-o după-amiază, Willoughby se plimba, între două averse de ploaie, prin impunătoarele terase ale grădinii castelului, în compania logodnicei sale, frumoasa şi eleganta Constanța Durham; în urma lor veneau grupuri de tinere doamne şi domni, bucuroşi că puteau gusta puțin aer proaspăt înaintea mesei. Norocul lui obişnuit (numim noroc tot ce ne trimite Cel ascuns), îl făcu să arunce o privire pe aleea de tei, în sus, tocmai în momentul când, sosit la capătul terasei, intenționa să se întoarcă şi, trebuie să adăugăm, să-şi declare pasiunea, cu îndrăzneala

---

[23] Dinastie care a domnit în Anglia de la 1485 până la 1603.

[24] Dinastie care a domnit în Anglia de la 1154 până la 1485.

îndrăgostitului, domnişoarei Durham; atunci sir Willoughby, căruia nu-i lipsea intuiția, presimți ceva zărind un om scund şi îndesat, traversând rondul aşternut cu nisip dintre alee şi primele trepte ale peronului, un om care, în mod sigur, nu avea întipărită marca gentlemanului „pe pălărie, haine, picioare sau orice altceva”, după cum remarcase Willoughby, mai târziu, doamnelor din familie, în stilul biblic al omului care poartă această pecete. Scurta caracterizare ce i-o făcu individului exprima dezgustul. Vizitatorul avea un geamantan; îşi ridicase gulerul pardesiului, purta o pălărie melancolică şi avea înfățişarea unui negustor falit încercând să se ascundă; nu avea nici mănuşi, nici umbrelă.

Trebuie să spunem că incidentul a fost cu totul lipsit de importanță. Când i se înmână cartea de vizită a locotenentului Patterne, Sir Willoughby o puse înapoi pe tavă, declarând servitorului: „Nu sunt acasă.”

Fusese crunt dezamăgit de vârsta şi înfățişarea omului care pretindea că-i este rudă într-un mod atât de puțin onorabil; instinctul lui sigur îl avertizase rapid cât de absurd ar fi fost să prezinte prietenilor un om atât de grosolan, drept mult lăudatul şi îndrăznețul locotenent de marină şi drept un membru al familiei sale! Prea mult şi prea entuziast pălăvrăgise despre el, pentru a mai putea face acest lucru. Un tânăr ofițer de rang inferior, chiar cu o figură oarecum de rând, poate deveni acceptabil, dacă se exagerează cu umor fapta lui eroică, ca un fel de scuză a înfățişării sale; nimic nu se poate face însă cu un marinar bătrân şi greoi. Din prudență, trebuia îndepărtat imediat, fără nici o direcție. Gestul a fost rapid înfăptuit de un gentleman perfect, deprins încă de tânăr în arta curățirii copacilor.

Ca răspuns la privirea uluită a domnişoarei Durham, care părea jignită personal şi se roşise toată, tânărul Sir Willoughby rosti în grabă câteva cuvinte în legătură cu vizitatorul alungat: „Îi voi trimite un cec.”

Tânăra lady nu răspunse.

După plecarea umilă a locotenentului Crossjay Patterne pe aleea teilor, sub norii cenuşii, prevestitori de ploaie, spiriduşii, care-l vegheau pe sir Willoughby, îi pândiră de la postul lor, cu şi mai mare atenție şi fără încetare, toate

mişcările. Dacă am căuta o comparaţie, am putea evoca vioiciunea prietenească a privirilor unor maimuţe închise în cuşcă, atunci când se apropie mâna ce le dă de mâncare. Ei observară dezvoltându-se în sufletul lui Willoughby, şi manifestându-se foarte subtil, un mugure nou, încolţit din trunchiul străvechi al egoismului.

CAPITOLUL II
Tânărul sir Willoughby

Ticăloşii spiriduşi, care, ca favoriţi ai Spiritului Comic şi-au câştigat o oarecare respectabilitate, fuseseră foarte atenţi, cu trei ani înainte de a se anunţa public logodna lui Willoughby cu frumoasa domnişoară Durham, adică în ziua când el şi-a serbat majoratul şi doamna Mountstuart Jenkinson a pronunţat celebra sa frază. Doamna Mountstuart era o femeie care rostea cu siguranţă, dacă nu cuvântul potrivit, în orice caz cel memorabil. Mereu se confirma, în zilele de aniversare, de naştere ori de nuntă, cât de sigură era capacitatea ei de a atinge ţinta cu un cuvânt de duh care răsuna apoi ca un clopot prin toată regiunea. Dacă n-ar fi fost o femeie plină de bunătate, ar fi putut să conducă districtul cu biciul de fier al batjocurii, atât de adânci erau urmele lăsate de aceasta. Un pic de răutate şi chipurile ori caracterele ar fi intrat caricaturizate în Conştiinţa publică. Era bogată şi bună, şi semăna cu mama noastră Natura, prin antipatiile ei justificate împotriva unui lucru sau două, pe care nimeni nu le-ar fi putut apăra, şi prin preferinţele pentru oamenii care strălucesc în lumina soarelui. Cuvintele pur şi simplu săreau din ea. Te privea, şi gata: cuvântul se lipea de tine, aşa cum nici un obiect sau imagine n-ar fi putut adera mai bine. Cuvintele ei despre Laetiţia Dale: „Iat-o că vine cu o poveste romantică prinsă de gene”, creionau perfect un portret al fetei. Sau cele despre Vernon Whitford: „E un Phoebus Apollo care a postit şi a devenit călugăr”, sugerau cu o singură trăsătură de penel strălucirea apusă a zveltului călător şi savant.

Despre sir Willoughby a spus puţine cuvinte. Meritul lor era doar că au fost exprimate într-o zi când el primise, de la

răsăritul soarelui până la apusul lunii, felicitări, imnuri de laudă şi elogii ciceroniene. Bogat, frumos, curtenitor, generos, senior al Castelului, al petrecerii şi al dansului, stimula pe invitații de ambele sexe la o adevărată întrecere de linguşiri. Dar în timp ce fraze care mai de care mai pretențioase bâzâiau în jurul lui, se auzi vocea doamnei Mountstuart: „Vedeți ce picior are!"

Lumea văzuse desigur, dar după ce a observat ea, vedea şi mai mult. Doamna Mountstuart a vorbit simplu, aşa cum alții rostesc tot felul de nimicuri, fără nici un accent special. Vorbele ei au fost prinse din zbor, repetate din gură în gură de la capătul celălalt al salonului, aşa încât foarte curând se putu observa cum se propagă cuvintele doamnei Mountstuart. Doamna Patterne trimise o mică Hebe[25] care se furişă printre dansatori, pentru a obține un raport fidel; nici chiar buzele nepăsătoare ale unei tinere fete nu putură micşora impresia de extremă justețe a observației. Se potrivea perfect! Era firesc să-l lauzi pe Willoughby pentru frumusețe şi inteligență, eleganță şi ținută aristocratică, ca şi pentru calitățile lui morale. Toate acestea erau, dacă vreți, forme ale omagiului, dar păreau comune, chiar vulgare, față de observația fină şi discretă a doamnei Mountstuart. Aşa cum domnişoara Isabel Patterne remarca doamnei Busshe, doamna Mountstuart părând că spune mult mai puțin decât ceilalți, a sintetizat tot ce fusese rostit până atunci, sugerând în plus că nu este nevoie să subliniezi o calitate atât de evidentă. Avea aerul unui aristocrat dezaprobând un provincial." Este tot ce ați avut amabilitatea să observați, doamnelor şi domnilor, are o conversație fermecătoare, dansează superb, călăreşte ca un comandant superior, ținuta lui este perfect firească, rămânând însă tot timpul ceea ce este: un tânăr gentleman englez desăvârşit. Alcibiade coafat de peruchierul lui Ludovic al XIV-lea nu l-ar fi putut întrece. Şi aşa mai departe. Aş putea găsi comparații sublime, dacă aş dori să-l copleşesc. Ați remarcat însă ce picior are?"

---

[25] În mitologia greacă zeița tinereții.

Aşa s-ar fi putut explica cuvintele doamnei Mountstuart Jenkinson. Descoperirea unui cuvânt atât de bogat în sensuri sub aparenţe atât de simple marchează triumful spiritului, iar faptul că un asemenea cuvânt devine moneda de schimb curentă arată că societatea a atins un grad înalt de rafinament şi poate intra în Arcadia[26] pe drumul frumuseţii. Observaţia nu era făcută, aşa cum insinuă domnişoara Eleanor Patterne către doamna Culmer, pentru a reduce calităţile lui Willoughby la fineţea piciorului, ci dimpotrivă, aceasta le sugera pe toate celelalte. Insinuarea era vulgară, desigur. Opriţi-vă puţin asupra cuvintelor doamnei Mountstuart! Simţim deodată că zburăm într-o ţară minunată ce ne stârneşte senzaţii de o nobilă voluptate, trecem peste trista veneraţie a lui Carol Martirul şi întâlnim, cu o timidă afecţiune, Curtea veselului său fiu, unde piciorul domnea atotputernic, înfăşurat în panglici, în adoraţia supuşilor. O, era o Curte cu totul indecentă!

Cu toate acestea, reveria noastră vede în ea epoca aceea când cavalerul englez era graţia întruchipată, departe de bădăranul de azi, care ne îmbrânceşte în cu totul alt stil de viaţă; cavalerul de atunci avea maniere alese, orice gest era lin şi dulce. Şi dacă doamnele lor erau... Să sperăm însă că au fost ponegrite. Dar dacă erau, dacă erau prea tandre... atunci gentlemenii îşi meritau numele – meritau să-ţi dai viaţa pentru ei. Acest vis al englezilor este probabil o aspiraţie către o anume noblеţe armonioasă despre care ne imaginăm că a domnit odată pe insula noastră; tot aşa încurajăm pe poeţii care visează timpurile cavalerilor, pentru plăcerile imaginaţiei.

Doamna Mountstuart atinsese o coardă sensibilă. „În ciuda oribilului costum modern al bărbaţilor, uitaţi ce picior are."

Cu alte cuvinte, iată piciorul unui bărbat născut cavaler; poţi să-l acoperi cum vrei, să-l îmbraci cât de grotesc, el există pentru doamnele care ştiu să-l privească, îl vezi, sau mai bine zis, vezi că el are un asemenea picior. Domnişoara

---

[26] Regiune a Greciei antice, locuită de păstori, considerată de poeţi ţara inocenţei şi a fericirii.

Isabel şi domnişoara Eleanor se întrebau pe ce cuvânt din fraza doamnei Mountstuart trebuia pus accentul, dar oricum era bine, în ciuda unor mici diferenţe de sens. Mulţi, pe bună dreptate, accentuau cuvântul *picior*. Iar domnişoarele Patterne cunoşteau cu siguranţă fineţea piciorului lui Willoughby; avea doar în garderobă un costum de cavaler. Cuvintele doamnei Mountstuart sugerau că piciorul era uşor vizibil, pentru că străbătea prin îmbrăcăminte. Se află în faţa noastră şi luminozitatea lui străbate orice obstacol. Are piciorul unui Rochester, Buckingham, Dorset şi Suckling[27] piciorul care surâde, clipeşte, pare modest, dar este încântat de fineţea lui, scânteiază plin de tandreţe, undeva, la jumătatea drumului între aroganţă şi seducţie, între îndrăzneală şi discreţie, între „trebuie să mă adori” şi „îţi sunt devotat”; este, alternativ şi totuşi simultan, stăpânul şi sclavul tău; un picior care îţi sugerează şi fluxul, şi refluxul, şi valurile înalte ale mării. Un astfel de picior, când nu mai pretinde că se retrage, se va năpusti drept în inimile femeilor; nimic nu le poate fi mai fatal.

Iată de ce trebuie să fie satisfăcut de sine. Umilinţa nu câştigă nici mulţimile, nici femeile. Strălucirea trebuie să-i confere vanitate. Ascultaţi cu atenţie cântecele lor încântătoare (ca să demonstrez că satisfacţia de sine este inevitabilă când se atinge perfecţiunea), şi veţi intui vanitatea, aproape ridicolă, ce se ascunde în ciripitul păsărilor.

Nu mai trebuie să vă spunem că Willoughby îşi purta piciorul fără indecenţă. Trebuie să considerăm drept excepţională, la Willoughby, o calitate ce am fi fost bucuroşi s-o putem atribui unei naţiuni care şi-a pierdut „piciorul” în schimbul unei morale eventual mai pure. Acest din urmă fapt este adesea contestat, dar nu există nici o îndoială în ceea ce priveşte primul.

Mă rog, există desigur valeţi, curteni, aristocraţi scoţieni, balerini, chiar căruţaşi cu un picior remarcabil, destul de fin

---

[27] Vechi familii nobile engleze, ai căror membri erau renumiţi pentru eleganţa şi rafinamentul lor.

pentru a-ți atrage privirea, dar ce este acesta? Nu instrumentul melodios la care ne gândim, ci o simplă unealtă de muncă, mută, inexpresivă ca o brută. Piciorul cavalerului nostru este profetic, înseamnă curaj şi poezie. El se serveşte de picior precum Cicero de cuvânt. Este o harpă pe care modulează cântece pentru iubita lui, şi o spadă ascuțită, dacă ea rămâne neînduplecată; pe scurt este un picior înzestrat cu inteligență şi suflet.

În umbra lui te pierzi ca într-o ambuscadă, lumina lui te surprinde ca un şoc; roşeşte, păleşte, poate murmura, dar şi striga. E ca o intuiție bruscă, o revelație parțială, totuşi abia suportabilă, e un zeu din Olimp: Jupiter costumat în dandy.

Nu exagerăm când spunem că pentru familia lui Sir Willoughby şi admiratorii lui rămaşi pe gânduri, cuvintele doamnei Mountstuart colorară seara când el îşi serba majoratul, prin evocarea unei epoci întregi din istoria noastră. Sugera tot ce trebuie să fi fost vesela curte a lui Carol cel Vesel, fără a scădea prin asta, nici cu un dram, ceea ce era în prezent. Dansa, astfel aureolat, şi vă puteți închipui ce efect producea asupra oaspeților.

Primise educația unui prinț. Prinții mărunți abundă într-o țară cu atâtea bogății acumulate. Cum ei n-au obligația să presteze serviciu militar sub ordinele unui ofițer imperial, sunt desigur nişte tineri eleganți, uneori turbulenți şi, deoarece nu au nici o datorie de îndeplinit față de Stat, fiecare trăieşte pentru sine într-un prezent plin de voluptate, şi mai mult încă, cu perspectiva unor bucurii şi mai neîngrădite în viitor. Par uneori plictisiți de un asemenea regim, dar asta se întâmplă doar în țările de pe continent. Din fericire, climatul şi temperamentul nostru plin de îndrăzneală îndreaptă pe cei mai mulți spre terenul de vânătoare, unde fac un serviciu societății, conducând vânarea vulpilor, ceea ce aduce mari beneficii şi sănătății lor. Astfel ia naştere rasa bărbătească şi utilă a micilor prinți, Willoughby fiind cel mai autentic reprezentant al acestora. El se instrui singur, deoarece nu voia să fie întrecut de nimeni în calitățile admirate de public. Dacă gustul public ar fi înclinat spre filozofie, şi entuziasmul concetățenilor săi s-ar fi concentrat asupra filozofilor, el s-ar fi cufundat în cărți. Se

ocupa în schimb de ştiinţă şi îşi amenajase un laborator. Ambiţia-i nestăvilită de a excela fusese îndreptată, în tinereţe mai ales, spre sport. Pasiunea lui se afirma atât de puternic, încât de obicei numai prezenţa rivalilor îl hotăra să-şi declare dragostea.

Se considera totuşi cel mai constant dintre bărbaţi, atunci când se ataşa de o femeie. Nu descurajase niciodată devotamentul Laetiţiei Dale pentru el. Şi se gândea la ea sau o privea chiar atunci când se lăsa târât de curent în urma frumoasei Constanţa Durham, denumită de doamna Mountstuart „Bricul de curse". Laetiţia era sfioasă ca o violetă.

Atitudinea lui Willoughby, în timp ce-l năpădeau şuvoaiele unui potop de linguşiri, ar putea fi comparată cu stăpânirea de sine a zeilor indieni, în timp ce suportă adoraţia mulţimii dar, spre deosebire de ei, nu se putea sprijini pe un imens piedestal care l-ar fi ferit să-şi trădeze beţia lăuntrică. Era obligat să se mişte în continuare cu graţie, să danseze înclinând cu precizie capul la dreapta şi la stângă, adresând adoratorilor fraze perfect şlefuite, ceea ce dovedeşte că este mult mai uşor să fii un idol de lemn, decât unul în carne şi oase; totuşi Willoughby era la înălţimea împrejurărilor. Educaţia care se dă unui mic prinţ îl încredinţase că este altfel decât noi, şi datorită educaţiei dar şi unui „ceva" ce nu-l cunoaştem, el reuşeşte să-şi menţină ţinuta ireproşabilă, într-o situaţie în care noi ne-am fi clătinat. Atunci când, domni mai în vârstă mângâie capul buclat al copiilor, împărţindu-le laude şi fraze convenţionale, ei arată mai bătrâni decât vârsta lor reală. La fel părea Willoughby, nu pentru că-i lipsea prospeţimea, ci pentru că ştia că atitudinea lui trebuie să rămână corectă şi distinsă.

Auzind comentariul doamnei Mountstuart, surâse şi spuse: „Piciorul meu este la ordinele ei".

Aceste vorbe fiindu-i transmise, doamna Mountstuart propuse să-i ataşeze o panglică de mătase drept omagiu. Când cei doi s-au întâlnit în drum spre sufrageria superbă unde erau aşteptaţi, oaspeţii putură asista la un duel de replici scânteietoare, pline de vervă şi spirit, potrivite cu

atmosfera salonului de dans. Willoughby o conducea pe doamna Mountstuart la masă:

– Dacă aş fi cu douăzeci de ani mai tânără, spuse ea, te-aş fi luat în căsătorie, ca să mă vindec de pasiunea mea absurdă.

– Atunci, daţi-mi voie să vă răspund, doamnă, că aş face orice, cu excepţia divorţului, pentru a obţine o prelungire a acestei pasiuni.

Şi-au mai spus şi altele, cu şi mai mult spirit, dar numai atât s-a auzit şi a putut fi transmis.

– Va fi extrem de greu să-i alegeţi o soţie! remarcă d oamna Mountstuart, după ce ascultase laudele declanşate tot de ea, când doamnele rămaseră singure în salonul indian al doamnei Patterne şi putură discuta în voie pe temele lor favorite.

– Willoughby îşi va alege singur soţia, răspunse maică-sa.

CAPITOLUL III
Constanţa Durham

Această problemă importantă pentru district s-a discutat mult timp, după ziua memorabilă când Willoughby şi-a serbat majoratul, în numeroase familii, fie că aveau, fie că nu, fete de măritat. Lady Bushe înclina pentru Constanţa Durham şi râdea de doamna Mountstuart Jenkinson care opina pentru Laetiţia Dale. Lady Bushe era de altfel mai în vârstă, cunoscuse pe tatăl lui Willoughby care, om înţelept, intrase prin căsătorie în ramura cea mai bogată a familiei Whitford. „Patternii nu sunt romantici, ei se însoară cu sacul de bani”, obişnuia ea să spună. Domnişoara Durham era bogată, sănătoasă şi frumoasă, trei calităţi decisive pentru soţia unui Patterne. Tatăl ei, Sir John Durham, era mare proprietar prin partea de apus a regiunii, un gentleman solemn, parcă făcut spre a fi socrul lui Willoughby. Tatăl domnişoarei Dale fusese doctor într-un regiment nimicit în India şi acum locuia cu chirie într-una din vilele lui sir Willoughby de lângă parcul castelului. Fata scria versuri, dar

nu avea zestre. Poemul ce-l compusese, pentru a celebra aniversarea tânărului baronet, fu considerat un gest dibaci, înfăptuit cu îndrăzneala proprie timizilor. Îşi dezvăluise intenţiile în faţa mulţimii, aproape că-şi ceruse în căsătorie eroul prin versurile ei. Era frumoasă: avea genele lungi şi negre, ochii de un albastru întunecat, prin care tot sufletul părea să-i ţâşnească, precum o săgeată dintr-un arc încordat, la o simplă privire a lui Willoughby. Iar el o privea, o privea stăruitor, cu toate că n-a dansat niciodată cu ea în noaptea aceea, ci numai şi numai cu domnişoara Durham. La ultimul dans al seratei o încredinţă pe Laetiţia lui Vernon Whitford şi o privi atât de intens, poate datorită compătimirii lui pentru o fată atât de elegantă, condusă de un asemenea partener. Când dansa, „Phoebus Apollo care a postit şi a devenit călugăr", îşi uita parcă talentul lui muzical şi pierdea orice simţ al ritmului. Se împiedica în propriile lui picioare, călca partenera consternată, îi încurca pe toţi ceilalţi dansatori în diferitele figuri de dans, stârnind hohote de râs cordiale din partea vărului Willoughby. Trebuie spus că era ora patru dimineaţa, când dansatorii simt nevoia să râdă de cineva, fie şi numai pentru a-şi odihni picioarele. Buna dispoziţie caracteristică acelei ore dezlănţuia hohote de râs. Vernon fu comparat cu Thezeu[28] în labirint, când soarta lui depindea întru totul de Ariadna, apoi cu o muscă scăpată dintr-un borcan cu dulceaţă, cu un om salvat de la înec, cu un novice prins în plasa nimfelor şi obligat să urmeze ritmul lor graţios. Willoughby nu ostenea în a trimite tot felul de comparaţii reuşite domnişoarei Durham peste capul lui Sir Roger de Coverley. Reţinute mult timp de opinia publică, ele au asigurat lui Willoughby reputaţia unui om de spirit şi a unui conviv scânteietor. Se spunea că intenţiona s-o lase pe Laetiţia lui Vernon, când se va decide, el însuşi, să o păstreze pe domnişoara Durham, pentru sine. Generozitatea lui era notorie. Totuşi, deşi frânghia era de fapt un laţ, el ezita să o

---

[28] Erou grec, personaj semilegendar. Condus în labirintul din Creta de firul dat de Ariadna, se luptă cu Minotaurul, monstrul care se hrănea cu carne de om, şi-l ucide.

tragă în chip decisiv şi prefera să o lase liberă, în voie; chiar dacă îi făcea curte Laetiției în beneficiul lui Vernon, se presupunea că, oricum, afecțiunea pentru vărul său era mai puternică decât propria lui dragoste. Era destul de generos pentru a se purta astfel, ba chiar şi ca să se însoare, el însuşi, cu o fată fără zestre.

Fusese o întreagă poveste între el şi o tânără şi frumoasă văduvă din aristocrația noastră, care era cât p-aci să-l prindă în capcană. De ce a obiectat să se căsătorească cu o distinsă aristocrată? l-a întrebat doamna Mountstuart, la care el a răspuns că fetele din acea clasă n-au nici un ban, iar noblețea de sânge este îndoielnică. Nu se lăsa deci înşelat de aparențe. Datoria față de familie avea întâietate şi, pentru acest motiv, se prea poate ca el să prefere să o cedeze pe slăbuța şi delicata Laetiția lui Vernon, decât să cedeze înclinației sale personale. Când auzea vreo aluzie la văduvă, părea neaşteptat de jignit, în ciuda înaltului rang social al acesteia. „O văduvă?", spunea. „Eu?" adresându-se tot unei văduve, mai în vârstă, e adevărat; totuşi atât de tare se înfuria când i se menționa posibilitatea de a se însura cu o femeie de această condiție, încât uita delicatețea şi nuanțele prețioase ale bunelor maniere. Dorea ca doamna Mountstuart să dezmintă în mod formal toată această poveste şi-şi repetă dorința, atât de urgentă i se părea respingerea ofertei. Spuse încă o dată: „O văduvă cu tot corpul rigid, de parcă ar fi înghițit o sabie. Doamna Mountstuart rămăsese văduvă după prima căsătorie şi făcea parte dintre femeile care nu se mărită a doua oară, rămânând fidele primului soț, păstrându-i numele, pentru că nu vor să-şi amestece titlul cu acela al unui biet boiernaş de țară, care s-ar agăța de fustele lor. De aceea putea aproba parțial obiecțiile lui Willoughby. Comportându-se astfel, acest gen de femei se gândesc la ele însele şi rareori vor spune: „Aş fi putut să mă recăsătoresc!"; sau încă şi mai rar mărturisesc în sinea lor că, dacă ar fi ținut neapărat, ar fi putut totuşi s-o facă. Ele pot intui ceva din ceea ce simte un gentleman, atunci când zăresc vălul unei văduve. Dar faptul de a vedea un tânăr drăguț, atât de cumplit jignit numai la auzul zvonului despre căsătoria lui cu relicva unui conte, era de-a

dreptul uimitor. Sir Willoughby se destinse apoi. Ținuta lui pierdu ceva din rigiditatea militară şi-şi admiră cu mândrie şi nonşalanță în oglinda minții halo-ul de mânie care-l împodobea, în timp ce lăsă să cadă o aluzie generos de vagă, pentru a-i arăta cum de apăruse acest zvon şi excelentele motive pentru care nimeni nu trebuia să-i dea crezare. Fu dojenit, doamna Mountstuart îi făcu o mică morală, dar dezminți totuşi versiunea tinerei contese: „Nu e nici un motiv să vă temeți că o va lua în căsătorie, dragii mei".

Exista în schimb teama că el va rata ocazia de a se căsători cu frumoasa domnişoară Durham.

Dilemele micilor prinți sunt adesea grave. Ar trebui să insistăm din când în când asupra acestora, utilizându-le drept exemple, pentru a dovedi oamenilor simpli, care se zbat în nevoi, cu câte săgeți şi pietre sunt asaltați marii favoriți ai soartei. Am putea atunci îndemna la moderație pe nenorocitul care nu are cu ce să se însoare, sau care, dacă a făcut-o, cutreieră străzile, îndoit sub povară, pentru a-şi ajuta nevasta şi mulțimea de copii, cu greu crescuți, să vegeteze în situații înjositoare. În conformitate cu preceptele noastre morala este totdeauna binevenită într-o țară morală, şi mai ales atunci când, prin ea, invidia stupidă este pedepsită şi setea nelimitată de schimbare este dojenită. Tânărul Sir Willoughby se afla atunci în această dilemă: se găsea între două femei, singurele care l-au mişcat vreodată, în afara cuceririlor din saloanele londoneze, pe care nu mai voia să le ia în considerație. Sensibil la frumos, el nu văzuse niciodată o fată mai frumoasă decât Constanța Durham. La fel de sensibil la admirația manifestată față de el, o considera pe Laetiția Dale un model de înțelepciune. Se afla între o roză regală şi o modestă violetă. Se înclina în fața celei dintâi, dar cealaltă se înclina ea în fața lui. Nu le putea avea pe amândouă, aceasta este o lege inflexibilă, atât pentru prinți, cât şi pentru muritorii de rând. Pe care din ele s-o aleagă? Pe măsură ce cunoştea mai bine lumea, prețuia tot mai mult sentimentele domnişoarei Dale. Constanța era însă atât de frumoasă, încât un admirator nu se putea îndepărta de ea decât cu prețul unor mari suferințe. Avea splendoarea unui bric de cursă care aleargă spre victorie cu toate pânzele în

bătaia vântului; în plus, nu-şi dădea nici o osteneală să-l cucerească pe Willoughby, ci zbura unde dorea, ca o pasăre liberă. În orele lui de reflecţie se simţea mai mult atras de fata în oglinda căreia se regăsea pe sine, dar şi mirajul pânzei de la orizont îl târa cu violenţă în silajul vasului. Lucrurile se complicau şi mai mult prin faptul că Willoughby îşi iubea libertatea; era liber aşa cum sunt prinţii: avea mereu mai mulţi vasali, mereu mai mulţi sclavi, domnea cu aroganţă în lumea femeilor, numai aşa se simţea el însuşi. Experienţele din capitală nu-l ajutaseră să răspundă cum ar fi vrut la această dificilă întrebare: căsătoria leagă oare atât de mult o femeie de noi, încât să ne idolatrizeze?

În timp ce el delibera, lady Bushe făcu întâmplător aluzie la marile succese mondene ale domnişoarei Durham, ceea ce îl determină pe Willoughby să propună brusc fetei căsătoria. Ea consimţi, şi se logodiră. Constanţa devenise un fel de momeală pe care, apucând-o, Willoughby era mai-mai s-o înghită, dar rămăsese atârnat, încă ezitant, de sfoară. Deşi momeala îl hotărâse s-o câştige, tot ea era cauza pentru care se simţea ofensat în sinea lui. Constanţa nu i se oferea coborând din claustrarea pură a unei mănăstiri, strălucind de perfecţiune. Până şi cerinţele spiritului său erau specifice micului prinţ despotic. I-ar fi plăcut să vină la el din găoacea unui ou, mai uimită de spectacol decât un pui, dar la fel de izolată de exterior, înainte ca el, Willoughby, să fi sfărâmat găoacea, aşa încât el să fie primul dintre toţi bărbaţii asupra cărora să se fi oprit privirea ei de femeie. Dar ea vorbea deschis despre verii şi prietenii ei, bărbaţi tineri, şi la amărăciunea lui i-ar fi putut răspunde: „O, Willoughby, de ce nu m-ai cerut în noaptea aniversării celor 21 de ani ai tăi?” După noaptea aceea ea se lăsase cuprinsă de vârtejul lumii, iar ciudata lui antipatie, destinată a-i fi fatală, se născu încă din primele ore ale logodnei; ciudată, pentru că el era incapabil de a fi gelos pe anumite persoane. Un tânăr căpitan Oxford se afla în fruntea roiului de admiratori care bâzâiau în jurul Constanţei, dar Willoughby se temea tot atât de puţin de el, cât de Vernon Whitford. Adevăratul lui duşman era lumea, mulţimea ce ne cufundă în anonimat, ce o pângăreşte pe cea aleasă numai pentru noi şi ne face

incapabili de a o mai purifica vreodată de urmele acestei îmbrăţişări blestemate. Plăcerea mulţimii este de a sfărâma în bucăţi bărbătescul cuvânt „Eu”, de a viola lumea noastră lăuntrică şi de a-i mânji puritatea. Când începi să meditezi, lumea ajunge să te dezguste.

Îndată ce s-a anunţat public logodna, toţi au fost de părere că, de fapt, Laetiţia nu avusese nici o şansă niciodată; doamna Mountstuart a recunoscut cu umilinţă, parcă făcând penitenţă: „Nu sunt o ghicitoare.” Lady Bushe ar fi putut pretinde titlul, căci ea prezisese evenimentul. Laetiţia împărtăşea părerea comună. Privise prea sus, dar fără speranţă. Dorise dintre toţi pe bărbatul cel mai strălucitor; cum ar fi putut oare spera, când acesta se afla mai sus decât toţi ceilalţi? Laetiţia era singurul sprijin al unui tată bolnav, a cărui idee fixă că ea va domni la castel părea să-l reconforteze în aceeaşi măsură în care o chinuia pe ea. Zvonul logodnei îl făcu să tacă; bolnavii condamnaţi la recluziune se agaţă cu disperare de ideile lor. Observase cum baronetul se înviora, ca un băiat zburdalnic, de îndată ce se afla în compania fiicei sale. Deşi el era ceva mai în vârstă, se jucaseră împreună în copilărie. Willoughby fusese un copil delicios. Portretul de la castel îl înfăţişa rezemat de un poney, picior peste picior; purta o pălărie, iar buclele lui lungi şi bălaie se revărsau pe umeri; părea imaginea îngerului ei călăuzitor. Iar ca bărbat, într-atât îi modelase firea pentru a i se supune – ea presupunea însă că nu o făcuse intenţionat – încât era mai fericită să-i dea dreptate în toate, decât să-şi închipuie cÄƒ ar putea fi altfel. O asemenea atitudine semÄƒna cu extazul fanaticilor cultului Juggernaut[29]. Este una dintre formele pasiunii inspiratÄƒ de micii prinţi şi nu trebuie să ne mire că femeile prin excelenţă conservatoare îi ajută să rămână atât de sus. Altfel ce am mai putea admira? Nu ne-ar mai putea fascina nimbul lor de lumină, iar dacă i-am coborî de pe soclu, i-am considera născuţi din lut ca şi noi. E bine ca din când în când o femeie să-şi ardă aripile la

---

[29] Denumire a unul cult al zeului hindus Vişnu. (În sanscrită Iagannãtha – Domnul Lumii.)

flacăra lor, dacă prin aceasta se menține cultul pentru un tânăr bărbat ideal. Dacă noi le cerem să fie pure, ele au dreptul să ne ceară să fim seducători. Nu pot găsi un exemplu de fascinație mai intensă, decât modul cum adoră femeile pe micul prinț, bărbatul ale cărui calități sunt evidente şi ştie să profite de acestea, fără să devină însă antipatic. N-au decât generațiile viitoare de bărbați să se mire de idolii de astăzi ai femeilor, dacă le va face plăcere. Până atunci e mai important ca aceştia să fie adorați în continuare. Cât despre Laetiția, ea continua să adore. A văzut-o pe domnişoara Durham în mai multe rânduri la Patterne. Admira tânăra pereche. Dorea să asiste la ceremonia nunții; aştepta ziua cea mare cu nerăbdare şi totodată cu reținere, la fel ca cei care se apropie de sfârşitul unei dragoste amăgitoare, când toată vraja se risipeşte. Tocmai atunci, într-o duminică dimineața, în timp ce traversa singură parcul ducându-se spre biserică, se întâlni cu Willoughby. Mai erau zece zile până la data fixată pentru nuntă. Willoughby ar fi trebuit să se afle alături de domnişoara Durham, la capătul celălalt al districtului. Laetiția ştia că el plecase călare într-acolo, cu o zi înainte, dar iată-l că se afla în fața ei. Şi într-un mod cu totul neaşteptat, surprinzător chiar, îi oferi brațul s-o conducă până la uşa bisericii. Vorbea şi râdea într-un fel ce-i amintea un gentleman plecat la vânătoare, care, după ce căzuse destul de rău, sărind peste gardul de mărăcini şi peste bariera de la marginea unei pajişti, unde ea se plimba pe timp de iarnă, se ridicase, clătinându-se, şi-i spuse: „E în regulă, sunt bine, n-am nimic, doar o zgârietură”, în timp ce-şi apăsa cu mâinile rana sângerândă de la cap. Sir Willoughby flecărea înainte, mărturisindu-i bucuria de a o fi întâlnit. „Sunt într-adevăr un om deosebit de norocos”, spunea şi repeta aceste cuvinte şi multe altele încă, vorbind fără încetare, povestind o anecdotă despre o întâmplare din ținut, râzând însă numai cu jumătate de gură. În tinda bisericii continua să vorbească şi, în timp ce înainta înăuntru prin fața stranelor în care se aflau doamna Mountstuart Jenkison şi lady Busshe, murmura uşor. Era fermecător desigur, dar părea atât de ciudat Laetiției! Măcar de şi-ar fi

ascuns chipul pe jumătate, purtând o pălărie de modă veche. Aşa se apropia însă mult de ea şi privirea îi cerceta ochii cu o insistenţă plină de nelinişte.

După slujbă evită doamnele, traversând parcă la întâmplare, nepăsător, mulţimea, dar apropiindu-se la câţiva paşi de locul unde se găsea Laetiţia. O luă apoi de braţ insistent şi o conduse afară pe poarta dinspre parc a bisericii, tot timpul înclinat uşor asupra ei, vorbind foarte animat, teribil de interesat parcă de răspunsurile ei liniştite; din când în când părea brusc distrat, absorbit în sine de nişte gânduri întunecate. Ea nu îndrăznea să răspundă decât foarte scurt la întrebările lui, de teamă de a nu-l fi înţeles.

Riscă o singură întrebare:

– Sper că domnişoara Durham se simte bine, nu-i aşa?

El repetă:

– Domnişoara Durham?! Apoi răspunse: Nu cunosc nici o domnişoară Durham.

I-a lăsat impresia că a avut un accident cu o zi înainte, în timp ce călărea, şi s-a lovit la cap.

L-ar fi întrebat despre asta, dacă n-ar fi ştiut că este un englez pur sânge, căruia nu-i place să recunoască durerea pricinuită de un accident, chiar când se răneşte.

A doua zi i-a făcut o vizită şi o invită la plimbare. O asigură că ea i-a promis că va merge şi-l luă ca martor pe tatăl ei, care nu putu să confirme o promisiune inexistentă, dar îi rugă să-l lase singur şi să se ducă la plimbare. Trecu astfel din nou prin parc împreună cu Sir Willoughby, ascultându-l cât de înflăcărat evoca întâmplări din trecut. Îi ajungea fie şi un singur cuvânt de aprobare din partea ei.

– Acum mă simt din nou eu însumi, repeta el în acea zi. Vrând să-l flateze; Laetiţia lăuda frumuseţea parcului şi a castelului.

Willoughby nu vorbea de loc despre domnişoara Durham şi Laetiţia se temea să-i menţioneze numele.

La despărţire îi promise Laetiţiei că o va vizita a doua zi. Nu veni, dar ea îl scuză imediat când află cele întâmplate.

Era o poveste îngrozitoare. Călărise vreo treizeci de mile până la castelul lui John Durham şi, ajuns acolo, află că înainte cu două zile Constanţa părăsise casa tatălui său şi

plecase la o mătuşă la Londra, de unde trimisese vorbă că s-a căsătorit cu căpitanul Oxford, husar şi camarad cu unul din fraţii ei. O scrisoare îl aştepta pe Willoughby la castelul său. Călărise toată noaptea, fără să-i pese că distruge calul, fără să-i pese nici de el însuşi, pentru a ajunge cât mai repede acasă, atât era de copleşit de teribila lovitură. Acestea se petrecuseră în cursul nopţii de sâmbătă. A doua zi, fiind duminică, Willoughby o întâlni pe Laetiţia în parc, o conduse la biserică şi de acolo acasă. Ziua următoare, înainte de a pleca pe neaşteptate pentru câteva săptămâni, se plimbă din nou cu ea în văzul tuturor trăsurilor ce treceau pe drum.

Cum vedeţi, domnişoara Durham îi redase libertatea; faptul era binevenit, deşi procedeul nu fusese prea politicos. Nebunia unei fete geloase o putuse îndemna să ia o hotărâre ce-i era interzisă lui, un om de onoare. Totodată el arătase întregii lumi cât de puţin suferea din această cauză. Se spunea că doamna Patterne o alesese pe Constanţa Durham împotriva dorinţei lui, dar că în cele din urmă se supusese. Într-un cuvânt nu mai era acum nici un obstacol între el şi domnişoara Dale. Totul părea o frumoasă poveste romantică, şi cei mai mulţi îl priveau cu simpatie pe favoritul comitatului. Alegerea unei fete fără zestre şi rang social n-ar fi fost suficientă pentru a obţine bunăvoinţa publicului, dacă ea n-ar fi fost stârnită şi de şocul de uimire produs de conduita domnişoarei Durham, ca şi de dorinţa tuturor ca un gentleman atât de perfect să nu ajungă vrednic de milă. Constanţei i se spunea „nebuna aia”, iar Laetiţiei i se descoperiră noi şi numeroase merite. Constatându-se deodată cât era de drăgălaşă, de vioaie şi de inteligentă, toţi erau de acord că îndeplinea una dintre principalele cerinţe ale familiei Patterne, aceea ca o lady Willoughby să înveselească şi să anime atmosfera îngheţată de la castel. Laetiţia venea des pe la castel, de altfel, la cererea expresă a doamnei Patterne şi, uneori, în aceste cazuri, Willoughby se afla şi el acolo, supraveghind instalarea noilor piese ale laboratorului, deşi anunţase că nu este acasă pentru nimeni din district; de altfel, nimeni nu se aştepta ca el să înceapă să primească. Se ocupa cu ardoare de ştiinţă şi nu vorbea decât despre lucrările lui. Numai ştiinţei merită astăzi să i te

devotezi, spunea el. Dar aceasta amară observație n-o viza de loc pe Laetiția, față de care se purta curtenitor, cu liniştea omului care s-a rupt de o legătură nefastă, pentru a se întoarce la prima sa dragoste, cea mai puternică.

Au urmat câteva luni de asemenea întâlniri afectuoase la castel şi apoi, trecând intervalul de timp cerut de decență într-o asemenea împrejurare, sir Willoughby părăsi locurile natale pentru a face o călătorie în jurul lumii.

CAPITOLUL IV
Laetiţia Dale

A fost o nouă surpriză pentru întreaga lume.

Să nu cercetăm prea în amănunt capacitatea femeilor de a răbda de foame: probabil că rezistă datorită vreunei rezerve secrete, din moment ce, cum vedeți, continuă să trăiască. Ele nu au nevoie evident de o cantitate prea mare de hrană, am putea crede mai curând că un foc animal încălzeşte aceste ființe. Protestează atât de puțin în fața evenimentelor, încât probabil că nu au prea multă vitalitate. Un sentiment de blândă compasiune, vecin cu disprețul, ne cuprinde față de cei care au posibilitatea de a ne emoționa prin patos, şi refuză totuşi s-o facă. Timp de mai multe săptămâni, publicul îi deschise larg brațele, şi dacă Laetiția ar fi ales acest refugiu pentru a se lamenta, ar fi fost răsfățată, ca mulțumire că a furnizat ținutului o dramă. Unii oameni severi ar fi fost împotriva ei, dezaprobându-i pretenția de a se ridica dintr-o pătură socială inferioară până la înălțimea de castelană la Patterne; s-ar fi constituit însă şi o partidă ostilă lui Willoughby, compusă din doi-trei revoltați împotriva jugului social, care apar totdeauna în Anglia, acolo unde există o oarecare agitație, un număr mai mare de simpatizanți înnăscuți, totdeauna gata să verse o lacrimă pentru alții şi, în plus, ici şi colo, câte un suflet samaritean, dispus totdeauna să ajute cu promptitudine biata umanitate aflată în restrişte. Evenimentul a trecut însă fără a fi dramatizat. Laetiția a apărut la biserică, potrivit obiceiului,

cu aceeaşi figură blândă şi cuvioasă, a acceptat invitaţiile la castel, unde a asistat la lectura scrisorilor lui Willoughby către familie, şi şi-a înfipt unghiile în carne, ori de câte ori numele ei nu era menţionat. Nici un strigăt, cerând milă, n-a ţâşnit de pe buzele tinerei femei.

Astfel, favoarea publicului s-a epuizat curând. După noua interpretare, Laetiţia nu avea anvergura necesară unei lady Willoughby; nu ar fi ştiut să primească, cu graţie şi distincţie, invitaţii la castel. Willoughby a înţeles probabil că fata nu era potrivită cu el şi a plecat cât mai departe, ca să poată învinge tulburarea pe care i-o pricinuiseră ultimele pâlpâiri ale dragostei de tinereţe, ceea ce reuşise, se pare, judecând după tonul ultimelor scrisori, nişte scrisori întru totul excepţionale. Lady Bushe şi doamna Mountstuart se delectau citindu-le. În aceste scrisori către familie, trimise din cele mai mari oraşe ale S.U.A., Sir Willoughby apărea ca un tânăr superb, reprezentativ pentru noblețea britanică, un adevărat lord. Creiona rapid pentru aceste doamne „pe verii noştri democraţi", cum îi numea el. Ce mai veri! Erau tocmai buni să intre cu toţii în Marină. Judeca tot continentul cu etalonul britanic şi, prin simpla schiţare a faptelor, transmitea familiilor şi prietenilor de acasă, concluziile măsurătorilor întreprinse. Era un adept al ironiilor rezultate din juxtapunerea unor cuvinte incongrue. În acest mod prezenta, de exemplu, egalitatea oamenilor sub steagul înstelat. Egalitate! Câteodată urmau astfel de reflecţii: „Verişorii ăştia ai noştri sunt tare amuzanţi. Am impresia că mă aflu printre descendenţii Capetelor rotunde[30]. Din când în când aud câte o aluzie politicoasă la unele diferende de familie. Noi mergem pe drumul nostru şi ei pe al lor, părând perfect convinşi că republicanismul determină schimbări profunde în firea omenească. Vernon încearcă din răsputeri să gândească la fel ca ei. Pătura superioară a verilor noştri – aproximativ a zecea parte din ei – sunt admiratori fanatici ai

---

[30] Poreclă dată partizanilor lui Cromwell (1599-1658) în timpul războiului civil din Anglia. Aceştia purtau părul tuns scurt, contrastând astfel cu buclele regaliştilor.

Parisului. Restul este format din englezii radicali, după cât cunosc eu acest aspect al națiunii mele. Când îi comparăm cu noi par absurzi, când îi opunem nouă, par de-a dreptul monstruoşi." Contrastul dintre scrisorile lui Willoughby şi cele ale lui Vernon era extrem de net. Ai fi putut cu greu crede că sunt două rude care călătoresc împreună, ori că Vernon se născuse şi trăise în Anglia. Aceleaşi scene, evocate, de către fiecare din cei doi, s-ar fi putut petrece în emisfere diferite. Vernon nu ironiza nimic, el nu avea talentul epistolar al lui Willoughby, care îi făcea să exclame pe prietenii şi familia lui, în timp ce citeau vreo remarcă de-a sa: „O, asta-i în genul lui", şi să-i îndemne totodată să-l admire şi să-l aplaude pe excelența sa, lordul Willoughby, pe deasupra Atlanticului.

Îl zăreau foarte limpede, parcă cu ochiul liber; un cuvânt, o mlădiere a frazei, o aluzie, configurau imaginea lui Willoughby călătorind prin America, Japonia, China, Australia, ba chiar şi prin Europa, trecând în revistă cu ochi britanici tot ce ieşise mai grotesc din mâna Creatorului. Vernon părea un băiat sfios, fără prestigiu în străinătate, fericit de un compliment, recunoscător pentru un dineu, încercând cu o sârguință uşor penibilă să digere tot ce vedea şi auzea. Dar, unul era un Patterne, celălalt un Whitford. Unul avea geniu, celălalt făcea o palidă figurație în ciuda titlului său de savant, primul rămânea un gentleman englez oriunde se afla, al doilea reprezenta o specie umană nouă, nedescrisă încă, ivită de curând în Anglia, de la care nu te puteai aştepta la ceva bun, nici pentru el, nici pentru țară.

Willoughby descrise magistral modul în care încerca Vernon să danseze în America. „Adio verilor noştri", scria el mai târziu, când se afla în drum spre Japonia. „Se prea poate să fi avut o oarecare vogă la balurile lor, ori atunci când le-am arătat cum călăreşte un adevărat englez. Trebuie să mă împac însă cu gândul că nu mi-am câştigat prea multă popularitate printre ei. N-am putut cânta imnul lor național – dacă un conglomerat de state poate alcătui într-adevăr o națiune – şi trebuie să mărturisesc că i-am ascultat pe ei, cântând, cu o politețe destul de rece. Un popor mare, fără îndoială. Îi spun însă adio. A trebuit să-l trag cu de-a sila pe

Vernon mai departe. Se gândea serios să se stabilească în sud, şi are intenția să corespondeze cu câțiva dintre verii noştri". În general, dacă uita cele câteva „gesturi insolente" ale gazdelor sale, semnalate în scrisori, Willoughby putea spune că se descurcase destul de bine. Preşedintele fusese, intenționat sau nu, nepoliticos, dar se ştie ce origine are[31]! Aceste interjecții erau nişte zgârieturi ale ghearelor leului britanic, un omagiu pe care Willoughby îl aducea Albionului, adevăratul stăpân şi care se aştepta, de altfel, ca el să atingă cu finețe *terga cauda*[32] țara pe care o lăsa în urmă şi ale cărei obiceiuri i-au rămas definitiv străine; mai târziu vorbea totdeauna despre America pe un ton respectuos, rămânând pe gânduri. Leul îşi ascunsese ghearele. Călătoriile i-au fost utile lui Willoughby. Fapt este că există verişori care, când ajung mari, trebuie uneori calmați, altfel devin supărători. Să ferească Dumnezeu de o ceartă între veri!

Willoughby se întoarse în Anglia după o absență de trei ani, într-o frumoasă dimineață de aprilie, ultima zi a lunii. Trăsura ocoli gardul parcului şi, printr-o fericită întâmplare, primul chip prietenos pe care-l zări a fost al Laetiției. Aceasta se plimba, trecând dintr-o pajişte într-alta împreună cu nişte copii de şcoală, care culegeau flori de câmp, pentru a sărbători prima zi de mai. Sări jos din trăsură şi o prinse de mână.

– Laetiția Dale! spuse, şi inima îi bătea cu putere. Numele tău sună ca o dulce melodie engleză. Cum o duci?

Întrebarea plină de nelinişte i-a permis să privească adânc în ochii ei. Descoperi imaginea ce o căuta, a unui om cu care te simțeai contopit, plin de pasiune, apoi lăsă mâna fetei spunând:

– N-aş fi putut visa o primire mai emoționantă decât aceasta: dumneata culegând flori cu aceşti copii. Nu cred în întâmplare. Era scris undeva că ne vom mai întâlni, nu-i aşa?

---

31 Este vorba de Abraham Lincoln, a cărui origine era extrem de modestă.

32 Cu coada de la spate (lat.).

Laetiția abia mai sufla de fericire.

El o rugă să împartă câte un ban de aur copiilor, întrebă numele câtorva dintre ei, repetându-le:

– Mary, Suzan, Charlotte, numai prenumele vă rog! Aşa, dragii mei. Mâine dimineață veți aduce ghirlandele de flori la castel şi, nu uitați, veniți dimineața, devreme, nu mai leneviți în pat! Ce zici, Laetiția? M-am bronzat? Râse ca şi cum ar fi vrut să scuze soarele de pe alte meleaguri şi murmură plin de încântare: Şi totuşi verdele câmpiilor din Anglia este neîntrecut, este minunat. Ca să-l guşti, trebuie într-adevăr să pleci din Anglia şi să te coci bine prin alte părți. Nu-i simți altfel frumusețea, dacă nu te exilezi, ca mine, pe mai mulți ani. Câți au fost de fapt?

– Trei, răspunse Laetiția.

– Treizeci! Atât de lungi mi se par. Eu, cel puțin, am îmbătrânit mult. Dar, privindu-se, aş zice că au fost mai puțin de trei. Nu te-ai schimbat de loc, arăți absolut la fel. Am nevoie de speranța asta. Am să te văd în curând, am multe să-ți povestesc. Vreau să-l văd cât mai repede pe tatăl tău, am să-i spun ceva special. Eu... Ce fericit sunt, Laetiția! Dar să n-o uit pe mama. Rămâi cu bine, pentru câteva ore. Câteva numai!

Îi strânse mâna din nou şi dispăru.

Laetiția trimise copiii acasă. Îi era greu acum să mai culeagă primeroze, o plictisea prea tare! Putea spera că steaua ei nu apusese încă, atât de mult o tulburase prezența lui Willoughby. Patriotismul lui entuziast era ca o ploaie torențială de primăvară, care mătură în cale tot gerul crivățului, îndulceşte aerul, dă la iveală culori noi şi descătuşează fluxul vieții. Gândurile i se întorceau uimite la purtarea Constanței Durham. Astfel Laetiția acceptă, încă o dată, propria ei slăbiciune. Îi venea să acopere de injurii pe femeia care-l făcuse să sufere şi îl trimisese într-un dureros exil pe acest magician generos, aristocratul cu fața pârlită de soare şi cu privirea scrutătoare. Şi cât de adânc pătrundeau privirile lui! Răbdarea ei amenințată de inaniție întrevăzu imaginea unui ospăț. Foamea izbucni deodată, ca şi speranța, iar răbdarea dispăru cu totul. Ar fi trebuit să alunge speranța şi să păstreze răbdarea; iarna nu va dura la

nesfârşit, striga sângele ei înfierbântat. Şi trebuie să o scuzăm pe cât putem, gândindu-ne că tocmai căldura care i se strecurase din nou în vine o asigura că întoarcerea lui Willoughby se încadra în ciclul anotimpurilor, marcând sfârşitul unei ierni atât de lungi. Avea ceva special de vorbit cu tatăl ei, aşa spusese. Ce poate însemna asta? Ce altceva decât...? Dar nu îndrăznea să numească ori să se gândească la aşa ceva.

La următoarea întâlnire Willoughby i se adresă însă cu „domnişoară Dale".

Peste o săptămână avu o convorbire confidențială cu tatăl ei.

În seara acelei importante zile, domnul Dale lăudă meritele proprietarului său, Sir Willoughby. Un nou contract de închiriere fu încheiat, exact în aceiaşi termeni ca cel precedent. În afara faptului că Sir Willoughby îl felicitase pentru excelenta lui fiică, se pare că întrevederea nu depăşise prin nimic raporturile fireşti dintre un proprietar şi un chiriaş.

– Deci nu va trebui să părăsim casa, spuse Laetiția pe un ton satisfăcut, în timp ce îşi înăbuşea, calm, speranța-i nebunească. Seara scrise în jurnalul ei doar atât: „Azi am fost cu totul nebună. Dar mâine?"

A doua zi şi în numeroasele care au urmat, în loc de cuvinte, în jurnal erau trecute doar puncte-puncte.

Răbdarea s-a reîntors, tristă şi posacă. Laetiția trebuia să găsească un aliment oarecare şi cum nu avea nimic altceva, se reîntoarse la vechea ei răbdare, dar o găsi şi mai amară decât altădată. Era un regim înfiorător, deşi menit să o liniştească. Morții sunt răbdători, şi începem să semănăm cu ei dacă ne hrănim cu răbdare prea multă vreme. Obrajii-i scofâlciți începeau să prindă culoarea frunzelor moarte şi justificau astfel faptul că idolul ei nu o mai învrednicea nici măcar cu o privire. Îl vedea pe Willoughby când mergea la castel. Acesta nu observa nici o schimbare la ea, era mereu politicos şi excesiv de curtenitor. De mai multe ori îl simțise privind-o stăruitor şi, de fiecare dată, privirea lui luneca repede înspre maică-sa, iar Laetiția făcea un efort să nu se gândească la nimic, temându-se că orice gând ar putea fi un

păcat şi – speranța, un spectru al vinovăției. Nu putea să nu se întrebe dacă nu cumva maică-sa avea ceva de obiectat împotriva ei. Călătoria împrejurul lumii fusese întreprinsă la dorința ei; era o aristocrată ambițioasă, cu sănătatea cam şubredă. Dorea ca Willoughby să trăiască la castel împreună cu ea; se pare, totuşi, că recunoştea c-ar fi mai înțelept din partea lui să se stabilească la Londra.

Într-o zi, Sir Willoughby, cu liniştea lui obişnuită, o informă pe Laetiția că devenise un gentilom de țară; renunțase să mai stea la Londra, pe care o detesta, considerând un mormânt unde oamenii îşi îngroapă personalitatea. Intenționa, după cum spunea, să se stabilească la țară şi să apeleze la vărul său Vernon Whitford, pentru a-l ajuta să-şi administreze averea. Descria cu multă vervă eforturile lui Vernon de a trăi din literatură şi de a adăuga astfel venitului său modest suma necesară pentru a-şi asigura plimbarea anuală de două luni prin Alpi. Înainte de marea lui călătorie, Willoughby vorbise totdeauna batjocoritor despre ideile lui Vernon; se ştia de asemenea, destul de vag, că acesta rănise orgoliul familiei sale printr-un act extravagant. După întoarcere însă, recunoştea talentele lui Vernon şi părea incapabil să acționeze în vreo direcție, fără ajutorul lui.

Noua situație procură Laetiției un tovarăş de plimbare. Mersul pe jos îl agasa pe Willoughby. Când venea vorba despre acest lucru exclama că e foarte dornic de mişcare, dar călare. Laetiția nu avea însă cal, aşa încât, în timp ce el vâna, ea se plimba cu Vernon, ceea ce alimenta speculațiile vecinilor; apoi domnişoarele Eleanor şi Isabel Patterne au început s-o invite mai des la plimbare în trăsură şi atunci Willoughby fu văzut însoțindu-le călare.

Laetiția avu o mare bucurie, de parcă soarele i-ar fi năvălit brusc în casă, când se stabili în vila ei tânărul Crossjay Patterne, fiul locotenentului din marină, acum căpitan, un băiat de 12 ani, dar zburdalnic cât laolaltă, pe care-l întreținea cu casă şi masă urma unei înțelegeri cu tatăl ei. Vernon era acei oameni care nu au cum să-şi cheltuiască de plătit nici o poliță pentru amenajarea proprietății lor şi se simt totuşi grăbiți să-i risipească. Auzise de numeroasa familie a Căpitanului Patterne şi propuse să-i instruiască el

pe cel mai mare dintre băieți, la castel, dar Willoughby refuză să adăpostească băiatul unui astfel de tată, pretinzând că trebuie să aibă părul roşu, fața buboasă şi purtarea insuportabilă. Vernon, obținând consimțământul domnului Dale de a-l găzdui pe băiat, se deplasă foarte aferat la Devonport şi se întoarse cu un ştrengar durduliu, cu obrajii roşii, care se năpusti pe mâncăruri şi prăjituri, mărturisind cu candoare că nu se săturase la masă niciodată în viața lui. Făcea un adevărat antrenament, pentru a se obişnui cu mesele îmbelşugate. La început, după ce se servi de mai multe ori, tânărul Crossjay se îndreptă din mijloc şi oftă adânc, uitându-se la farfuria în care mai rămăsese mâncare; după aceea povesti gazdelor că avea două surori mai mari ca el, şi trei frați şi alte două surori mai mici; „toți înfometați", adăuga băiatul.

Patosul lui era extrem de comic. Trecu mai bine de o lună înainte ca puddingul să poată fi luat de la masă, fără ca el să suspine plin de regret că nu a reuşit să-l termine, în numele foamei tuturor celor din Devonport. Poznele, bucuria lui de a trăi ca la țară, în sălbăticie şi murdărie, o amuzau pe Laetiția de dimineață până seara. Când îl prindea dimineața, îi preda ea lecțiile. Vernon profita de ocazie şi-l instruia după-amiază. Tânărul Crossjay ar fi înveselit orice casă. Era nu numai leneş, dar şi refractar din principiu la orice forme de instruire prin cărți, şi spunea: „Dar nu mă interesează", cu un ton care ar fi pus pe gânduri pe orice logician, atât de puternic era strigătul naturii la el. De fiecare dată, când se apropia ora lecției, trebuia să fie smuls din pământ, de parcă ar fi prins rădăcini prin locurile pe unde se ascundea, căci orice problemă era pentru capul său pătrat o enigmă blestemată. În schimb, obiceiurile păsărilor, locurile în care îşi pun ouăle, îngrijirea iepurilor de casă, jocurile peştilor, satisfacțiile braconajului alături de băieții mai îndrăzneți din regiune, modul cum ştia să-l linguşească pe bucătar pentru a-i da hrană rece, putând astfel petrece întreaga zi afară, în ploaie, toate acestea le ştia din instinct. Pasiunea lui pentru marină deveni însă un mijloc de a-i fixa atenția asupra lecțiilor, atunci când Crossjay reuşi să înțeleagă că, pentru a ajunge mus trebuia să străbată acest întins deşert. Se făcea teribil

cu tatăl său, îndrăzneţul ofiţer şi, aflându-se odată, din întâmplare, aproape de castel, în timp ce vorbea despre el cu Vernon şi Laetiţia, le puse o întrebare care se vede că-i stătea pe inimă. Tocmai afirmase:

– Tatăl meu este capabil să conducă şi o armată întreagă, când făcu o pauză şi formulă întrebarea astfel: Domnule Whitford, sir Willoughby este foarte bun cu mine, îmi dă din când în când şi câte o coroană. De ce atunci n-a vrut să-l primească pe tata? A făcut zece mile prin ploaie ca să-l vadă şi a fost nevoit să umble iar zece mile înapoi şi să doarmă la han.

Singurul răspuns posibil era că probabil Sir Willoughby nu fusese atunci acasă.

– O, Sir Willoughby a dat ordin să i se spună că nu este acasă, dar tata l-a văzut, replică băiatul, obţinând un efect ciudat prin repetarea cuvintelor „nu este acasă", în acelaşi ton cu scuza rostită mai înainte, de o maliţie evident involuntară. Vernon îi spuse Laetiţiei că băiatul n-a cerut însă niciodată explicaţii direct lui Willoughby.

Tânărul Crossjay nu semăna cu calul din poveste, căci era mai uşor să-l sileşti să bea din fluviul ştiinţei, decât să-l aduci până la ţărm. Sufletul nu-i era atât de ostil precum firea şi, încet-încet, îmbinându-se constrângerea cu mângâierile, începu să soarbă din apă. Într-o seară din aprilie, după ce întreaga zi chiulise de la lecţii, fluieră sub ferestrele bucătăriei şi începu să povestească, în timp ce i se servea masa, prin ce aventuri trecuse. Laetiţia intră în bucătărie ca să-l dojenească. El îi sări de gât şi continuă să pălăvrăgească despre un loc situat la 15 mile distanţă, unde l-a văzut pe Willoughby călărind împreună cu o tânără doamnă. Laetiţia avu îndoieli asupra veracităţii celor povestite, pentru că era cu neputinţă ca Crossjay să meargă pe jos atât de departe, până când acesta îi declară că un domn îl luase pe drum, în cabrioletă, şi-l condusese la o fermă să-i arate o colecţie de ouă şi de păsări împăiate, din toate speciile cunoscute în Anglia: pescăruşi, ghionoaie verzi, ghionoaie negre, rândunele de noapte cu ciocul mai mare decât capul şi aripi prăfuite, stropite cu negru, ca la fluturii de noapte. Acelaşi domn îi oferise un ceai la fermă şi îi plătise

călătoria cu trenul, înapoi. Povestea părea totuşi Laetiţiei cam fantezistă, clar Crossjay îi relată cum în drum, spre gară, se oprise să-l salute pe Sir Willoughby şi îşi scosese şapca; acesta a trecut însă pe lângă el fără să-l observe, dar tânăra doamnă întorsese capul şi-i răspunsese la salut. Scena avea toate aparenţele realităţii.

Ce stranie eclipsă se petrece când umbra adevărului alunecă peste astrul strălucitor al idealului nostru! Acuzăm atunci adevărul; el a greşit, nu astrul nostru. Realitatea jigneşte, iluzia este comoara de care suntem jefuiţi. Apoi iluzia se încăpăţânează să reziste, dar dezgustul de realitate începe s-o întovărăşească permanent. Amândouă epuizează mai mult inima decât momentele în care îndurăm resemnaţi foamea noastră de ideal.

Noi zvonuri se răspândiră prin vecini, gardurile ciripeau, vârfurile copacilor croncăneau. Doamna Mountstuart părea categorică în această chestiune. „Spuneţi că Patterne va avea în sfârŁit o stăpână? Dar n-a fost nici o îndoială, niciodată, asupra căsătoriei lui Willoughby. Trebuie să se însoare. Atât timp cât nu ia o străină, n-avem motiv să ne plângem. A întâlnit-o la Cherriton. S-au îndrăgostit fulgerător unul de altul. Am auzit că tatăl ei este un fel de savant, are bani, dar n-are pământ şi nici casă, după cât se pare. Trăiesc jumătate de an pe continent. Acum locuiesc, de un an, la Upton Park. Ea este o fată care, atunci când vrea, poate să se statornicească într-un loc şi să amuze pe toată lumea; are 18 ani, maniere perfecte, inutil să mă mai întrebaţi dacă e frumoasă; Sir Willoughby va primi ceea ce i se cuvine. Noi trebuie s-o învăţăm cum să fie mai perfectă, pentru a-l răsplăti, dar să nu ascultaţi părerile lui lady Busshe. Willoughby ar fi fost prea tânăr la 23 sau la 24 de ani. Un bărbat tânăr nu poate fi niciodată părăsit; i se permite să evadeze. Un bărbat tânăr, care se căsătoreşte, devine un mâncător de flăcări condamnat la inactivitate; dacă o respectă, este pierdut. La 31 ori 32 de ani este copt pentru a comanda, pentru că ştie să se impună. Sir Willoughby este o creatură superbă, n-are nevoie decât de o soţie care să-l completeze. Un bărbat ca el nu poate să alerge mereu după o femeie. Sobrietatea – nu! Ar ajunge curând ridicol. Nu s-a

purtat mai rău ca alții ci, probabil, mai bine, în orice caz mai scuzabil. Dar a sosit momentul să rămână printre noi; era şi timpul. Am s-o văd şi am s-o studiez cu atenție, puteți fi siguri; cu toate că am impresia că ne putem încrede în gustul lui Willoughby."

Confirmând parcă zumzetul persistent al comentariilor, venerabilul doctor Middleton şi fata lui au sosit într-o zi pe neaşteptate la castel, unde au fost văzuți numai de membrii familiei Patterne. Tânărul Crossjay schimbă câteva cuvinte cu domnişoara Middleton şi alergă înapoi la vilă, entuziasmat pentru că acesteia îi plăcea navigația şi avea un chip vesel. După Vernon, zâmbetul ei indica o fire foarte plăcută. Tânăra fată fu descrisă Laetiției ca fiind înaltă, elegantă, vioaie, arborându-şi tinerețea ca pe un drapel. Cu zâmbetul ei drăgălaş nu putea să nu câştige.

Vernon vorbi mai mult despre tatăl ei, un savant notoriu şi, din fericire, suficient de bogat, pentru a fi independent. Evocarea domnişoarei Middleton deveni la Vernon, mai târziu, de-a dreptul poetică sau, mai bine zis, el găsi o imagine care se potrivea unui poet:

– Îți sugerează Ecoul munților. Doctorul Middleton este unul dintre cele mai luminate capete ale Angliei.

– Care este numele ei de botez? întrebă Laetiția.

– Am impresia că se numeşte Clara.

Laetiția se duse la culcare, retrăind emoțiile zilei, închipuindu-şi Ecoul munților, spiriduşul rapid şi sălbatic numit Clara, hoinărind pe sus prin aer, dar întorcându-se ca şi cum ar fi trasat un semicerc, atunci când vocea stăpânului îl chema; era deci mai mult drăgălaşă decât frumoasă, şi mai pură decât frumusețile de salon, ca azurul cerului; şi, dacă în acelaşi timp, era şi elegantă şi avea şi un surâs fermecător, cum ar fi putut să-i reziste vreun bărbat? Ca să poată sugera cuiva Ecoul munților, fata trebuia să fie eterică. Tatăl ei o adora, după spusele lui Vernon. Dar cine n-ar fi adorat-o? Faptul că pâlpâia în jurul ei un halo de poezie, i se păru Laetiției încă o cruzime a soartei, pentru că astfel ea se simțea frustrată de ceva din propriul ei farmec, care, atât cât era, avea o nuanță mai curînd misterioasă. Willoughby, strălucind prin toate calitățile bărbaților, putea însă pretinde

o femeie plină de poezie. Gândul că domnişoara Middleton îl cucerise prin calităţi asemănătoare cu ale ei, misterioase, o emoţiona pe Laetiţia, făcând-o să se simtă oarecum înrudită cu fata aleasă: „El vede în ea, ceea ce se află în mine.” Acest gând îi împodobea orgoliul precum cununa de flori o piatră funerară. Îşi încuraja imaginaţia să brodeze în jurul Clarei, învestind-o cu farmece romantice, în ciuda suferinţei sale; ascetul pătrunde în cer, pentru el un cer amar şi totodată binecuvântat, biciuindu-se şi chinuindu-se în aspra lui cămaşă de penitenţă. Fericirea Laetiţiei consta în glorificarea Clarei. Tocmai prin rivala preferată, înţelegând criteriul după care fusese făcută alegerea, Laetiţia rămânea ataşată în continuare lui Willoughby.

Modul ei de a-i rămâne fidelă constituia o exaltare primejdioasă; în deşert ar fi zdruncinat o judecată sănătoasă, iar în lume, unde idolul domneşte, dacă acesta s-ar apropia prea mult de penitent, l-ar supune la proba focului şi i-ar restaura luciditatea, arzându-i inima. Laetiţia se ducea des la castel, unde o îngrijea pe doamna Patterne, pe atunci bolnavă. Sir Willoughby o trata în continuare pe Laetiţia ca pe un prieten bun, dar de importanţă secundară, căruia nu era cazul să-i menţioneze scopul vizitelor sale la Upton Park. Contemplând fiinţa pe care o putea câştiga, el se îngrijora totuşi în legătură cu cea pe care o pierdea. Laetiţia aparţinea tinereţii lui strălucite, orgoliul acesteia se baza tocmai pe devotamentul ei. Era un om care trăia în trecut, tot atât de intens ca şi în prezent. În ciuda zelului lăudabil cu care Laetiţia îi îngrijea mama, el o suspecta de o oarecare lipsă de loialitate, şi nu fără motiv. Nu arăta mai palidă decât în alte dăţi, ochii ei nu-i reproşau nimic. Vechiul secret dintre ei nu era acum nici mai tăinuit, nici mai expus decât odinioară. Îl îngropase poate în felul femeilor, ale căror inimi pot deveni pietre funerare, dacă noi ori lumea le-o cerem; uneori devin nişte morminte adânci în care poţi să zaci ca un cadavru hidos, o bucată de lut îngheţat; chiar dacă nu eşti oribil descompus, rămâi zvârlit, undeva, într-un colţ. Şi chiar de eşti frumos îmbălsămat, poţi să nu fii prea des vizitat. Şi apoi cum ar putea lumea să ştie că ai fost vreodată îmbălsămat? Oricum, nu preţuieşti mai mult decât un cadavru putrezit,

iar privirile oamenilor nu pot pătrunde în pieptul femeii ca să zărească torțele arzând şi, din când în când, slujba de adorare. Sunt şi femei – ca să nu vorbim de cele din Efes! – care, după ce te îmbălsămează, părăsesc lumea pentru a întreține flacăra lumânărilor. Iată însă că apare un străin, şi ele, cu imaginea ta în față, sting brusc flacăra vestală şi îți presară cenuşa prin grădina inimii lor, îngrăşând pământul din care răsare floarea noii dragoste. Sir Willoughby cunoştea aceste reacții, din punctul de vedere al străinului; şi mai cunoştea şi sentimentele acestuia față de predecesorul său şi de femeia care i se dăruie.

Adresându-se Laetiției, aduse vorba, cu abilitate, despre situația şi planurile lui: o escapadă în Italia. Era ispititor? Da, dar în Anglia viața este mai morală. Italia e glorioasă prin frumusețea ei senzuală, pe când cea spirituală ne aparține nouă.

– Cunosc bine Italia, de multe ori am dorit să-ți fiu acolo un fel de Cicerone. După cum se arată lucrurile voi merge, însă, probabil cu oameni care o cunosc la fel de bine ca mine şi nu vor fi prea entuziaşti. Dar oare dumneata ai rămas tot aceea pe care o cunoşteam altădată?

Trăda, încă o dată, acea tensiune şi nelinişte care-l făcea să alunece de la o persoană la alta, în aceeaşi frază. Când vorbea numai despre el însuşi, se părea că o tratează cu o oarecare superioritate binevoitoare. Între timp vorbea însă şi despre ea, începând cu admirabila grijă pe care o arăta mamei sale, declarându-i apoi că doreşte să-i prezinte „o oarecare domnişoară Middleton” şi că este curios să-i afle opinia în legătură cu aceasta, pentru că are o încredere totală în intuiția ei, care, pe cât ştie, n-a dat greş niciodată.

– Dacă aş presupune că poți greşi, domnişoară Dale, n-aş mai putea fi atât, de sigur pe mine. După cum vezi sunt dependent de părerea bună care o am despre dumneata. Şi trebuie să continui în acelaşi fel, altfel ce m-aş face? Insistă apoi asupra prieteniei şi a farmecului prieteniei dintre un bărbat şi o femeie căreia i se spune „platonism”. În lume am râs de aceasta, dar în adâncul sufletului, niciodată. Sentimentele platonice par în lume destul de ridicole. Dumneata m-ai învățat, însă, că o asemenea prietenie ideală

este posibilă, când se întâlnesc două ființe capabile de o stimă reciprocă dezinteresată. Restul vieții constă numai în datorii către părinți, către țară. Dar prietenia este o sărbătoare pentru cei care pot fi demni de ea. Găseşti câte soții vrei, dar prietene sunt puține. Ştiu bine, cât de puține.

Laetiția îşi reprimă gândurile gata să țâşnească în cuvinte. De ce o tortura? Ca să-şi ofere lui însuşi sărbătoare? Putea suporta să-l piardă, era doar obişnuită cu asta, şi chiar să-l simtă indiferent, dar nu putea suporta această deformare intenționată, care frusta relațiile dintre ei de tot ce rămăsese încă prețios. Parcă-i cerea un jurământ, când spunea:

– Italia! Dar nici o zi în Italia nu va fi la fel de frumoasă cu aceea a întoarcerii mele în Anglia şi nimic nu-mi va procura o bucurie atât de dulce, precum felul în care m-ai salutat de bun venit. Vei păstra cu credință amintirea acelei zile? Pot spera o nouă întâlnire ca aceea?

O forța să-i răspundă. Ea încerca să-i răspundă cât mai bine cu putință, dar el rămase nemulțumit şi tonul cu care o ruga să-l asigure i se păru mai puțin bărbătesc, vocea parcă-i suna ca cea a unei femei. Laetiția trebui să spună:

– Mi-e teamă că nu pot să mă angajez la o întâlnire sigură, Sir Willoughby. Apoi el îşi recâştigă prezența de spirit, pentru că nu se poate spune că era lipsit de subtilitate, şi replică:

– Dacă ai fi promis, ai fi fost acolo, chit că ai fi înghețat la post. Dar aşa, trebuie să laşi totul în voia sorții, ca orice accident sau întâmplare. Dar faptul că voim amândoi acest lucru poate fi decisiv. Ştii cât de mult detest schimbările. Cel puțin rămâi chiriaşul meu, şi oriunde m-aş găsi, voi zări lumina dumitale pâlpâind la capătul celălalt al parcului meu.

– Nici eu, nici tatăl meu nu vom părăsi de bunăvoie vila Ivy, spuse Laetiția.

– Doar atât pot obține deci, murmură el. Va trebui să mă înştiințezi în scris, dacă intenționezi să pleci, şi nu o vei face decât cu consimțământul meu, nu-i aşa?

– Sunt gata să promit ceva în felul acesta, răspunse ea.

– Îți place locul?

– Da, sunt cel mai mulțumit dintre locatari.

– Cred, domnişoară Dale, că şi eu aş fi fericit dacă aş locui într-o mică vilă.

– E un vis specific celor care locuiesc în palate. Dar să realizezi una dintre cele două posibilități, fără a o mai dori pe cealaltă, înseamnă adevărata mulțumire sufletească.

– Culorile cu care descrii vila mă tentează să evadez din lumea castelelor, a familiilor numeroase.

– Ai alerga şi mai repede înapoi, Sir Willoughby.

– Văd că mă cunoşti destul de bine, răspunse el, înclinându-se mulțumit; adăugă apoi brusc: dar nu sunt un ambițios.

– Poate că eşti prea mândru pentru a fi ambițios, Sir Willoughby.

– Citeşti în mine ca într-o carte deschisă.

Willoughby plecă plin de regrete. Clara Middleton nu-l studia şi nu-l cunoştea la fel de bine ca Laetiția.

Aceasta din urmă rămase încredințată că lui îi plăcea jocul de-a şoarecele cu pisica. Ea nu citea în el „ca într-o carte deschisă", căci atunci ar fi fost complet uimită, văzând cât de sincer fusese Willoughby.

Proxima oară când se găsi la căpătâiul doamnei Patterne, avu într-o oarecare măsură intuiția firii lui, ceea ce, ar fi trebuit s-o ajute să fie mai clarvăzătoare, dacă ar fi reuşit numai să-şi stăpânească sentimentele. Bătrînă doamnă i s-a adresat cu o încredere plină de afecțiune, vorbindu-i despre un singur subiect: băiatul ei.

– Iată, draga mea, o altă fată strălucitoare; are avere, sănătate, frumusețe ca şi el. Căsătoria lor ar putea fi, după toate aparențele, fericită; sper şi mă rog lui Dumnezeu să fie aşa. Dar începem să cunoaştem mai bine lumea, când ochii ni se întunecă, pentru că vedem liniile esențiale ale tabloului, şi mă întreb dacă iubirea lor nu se explică tocmai prin atracția reciprocă a banilor, sănătății, şi frumuseții. A mai încercat o dată cu fata aceea Durham, care era onestă, orice s-ar spune. I-aş fi dorit o soție să-l aprecieze şi să-l înțeleagă, o femeie, inteligentă, cu altfel de frumusețe şi avere. Ea a fost onestă şi a dispărut la timp, orice altceva ar fi făcut ar fi fost mult mai rău. Şi acum ne aflăm la acelaşi capitol, cu o persoană de acelaşi gen, care s-ar putea să nu fie la fel de

cinstită. Eu nu voi fi aci ca să văd sfârşitul. Făgăduieşte-mi că vei fi totdeauna bună cu el, ca vei fi prietena lui, Egeria[33] sa, cum te numeşte chiar el. Poartă-te cu el la fel ca atunci când fata aceea i-a sfărâmat inima şi el nu a voit să arate nimănui, nici chiar propriei sale mame, cât de mult a suferit. Ocroteşte-i susceptibilitatea. Willoughby are o încredere oarbă în dumneata. Dacă ar fi dezamăgit... o, tremur numai la acest gând. Mi-a spus de mult şi spune şi acum, că dumneata eşti pentru el imaginea femeii credincioase.

Laetiția n-a mai auzit nimic după aceea. Îşi repeta ei însăşi, zile de-a rândul „imaginea femeii credincioase". Acum când Willoughby o părăsea pentru a doua oară, omagiul adus fidelității sale cuprindea ceva dureros şi comic, ca geamătul care desfigurează un chip frumos.

CAPITOLUL V
Clara Middleton

Marea întâlnire a lui Sir Willoughby Patterne cu Clara Middleton avusese loc la Cherriton Grange, la reşedința uneia din marile personalități ale Comitatului, unde această tânără doamnă de 18 ani a fost văzută apărând prima oară la orizont. Avea bani, sănătate şi frumusețe, cele trei astre care transformă pe bărbați în astronomi. Willoughby o cerceta stăruitor, aşteptând o privire drept răspuns, dar îşi dădu imediat seama cât de mult trebuie să lupți ca să obții această privire. Pentru Clara, el era un tânăr oarecare dintr-un lung şir de admiratori, dintre care mulți se aflau înaintea lui la rând, şi toți erau plini de zel. Trebuia să chibzuiască bine modul cum să-i atragă atenția că *el* este Willoughby Patterne, mai înainte ca mâinile domnişoarei să se fi pătat într-atât încât să nu-i mai flateze orgoliul, deoarece, ici şi colo, prin tot salonul, ea îşi abandona mâna prietenilor, nişte bărbați

---

[33] Nimfă sfătuitoare. Este denumită astfel o femeie ale cărei sfaturi sunt prețuite.

obscuri a căror atingere lăsa urme, neplăcute. Înstelata maiestate era prea binevoitoare cu toată lumea pentru a-i plăcea. Şi totuşi, Willoughby s-a lăsat prins cu tot sufletul de vârtejul vânătorii, deşi nu ştia nimic despre acea fată, decât că era premiul competiției în care intrase şi că Willoughby Patterne nu era pentru tânăra doamnă decât un oarecare din mulțimea concurenților.

Fiind un cercetător mai adânc al ştiinței decât rivalii săi, considera drept un compliment al Naturii faptul de a fi ales de o femeie frumoasă. Ştim acum în mod ştiințific că în domeniul luptei universale, succesul aparține celui mai bine dotat. Desfăşori o coadă mai viu colorată decât a celorlalți, îți agăți un moț mai frumos în vârful capului, cânți o arie mai nouă, calci cu un pas mai suplu, ea te remarcă în competiție şi te alege. Superlativul o atrage ca un magnet. Poate să se uite în altă parte, n-are importanță, veți vedea că superlativul n-are de făcut decât un singur semn şi femeia alunecă înspre el. Nu-şi poate împiedica acest gest, pentru că i-l comandă propria ei natură, şi tocmai aceasta este garanția că din ea se vor naşte bărbați de rasă. Felicitându-te pentru victorie, îți promite o odraslă de o rasă şi mai pură. Ştiința, sau mai bine zis cunoaşterea legilor ei, ajută cultivarea aristocrației. În consecință, o urmărire încununată de succes şi victoria smulsă atunci când eşti înconjurat de rivali, îți dovedeşte că eşti cel mai bun dintre toți. Mai mult încă, o dovedeşte întregii lumi.

Willoughby îşi desfăşura calitățile superlative în fața ochilor domnişoarei Middleton. Avea un picior extraordinar, era la rândul lui moştenitorul unor competitori victorioşi, avea stil, conversație, se îmbrăca la un croitor maestru, avea prestigiu; în fervoarea plină de speranță a vânătorii, avea, singurul dintre toți, un aer proaspăt care-l avantaja. Toate acestea, împreună cu o energie tenace, concentrată asupra premiului ce trebuia câştigat, îl făceau irezistibil. Nu-şi cruța forțele, pentru că era ars de sete pentru titlul de câştigător. Înconjura cu atenție pe tatăl fetei, ştiind că oamenii şi mai ales părinții preferă oferta cea mai mare, buzunarul cel mai adânc, proprietățile cele mai întinse şi poziția socială cea mai respectată. Bărbații ca şi femeile, dar în stilul lor propriu,

disting pe cel mai bine dotat şi îl ajută să câştige, aşa cum a procedat, fără îndoială, şi doctorul Middleton în momentul de criză, atunci când a fost formulată fetei sale propunerea memorabilă, la mai puțin de o lună după primirea lui Willoughby la Upton Park. Tânăra doamnă fu copleşită de impetuozitatea cererii, ca un puiet îndoit de vijelie. Ceru timp de gândire, dar Willoughby nu putea aştepta. Clara mărturisi fără ezitare că nu prefera pe nimeni altul şi el consimți să mai aştepte. Examinându-şi în linişte situația, găsi că nu este onorabil să se considere angajat, atâta timp cât ea rămânea perfect independentă. Clara insista însă în dorința de a cunoaşte puțin lumea înainte de a se logodi. Alarmat, mască zeul prea vizibil al dragostei sub deghizarea subtilă a unui comandament sacru. S-ar fi supus de bunăvoie dorințelor ei, s-ar fi resemnat să tânjească de dor, declara Willoughby, dacă n-ar fi trebuit să îndeplinească cererea mamei sale de a vedea, înainte de a muri, pe viitoarea doamnă înscăunată la castel. Dragostea strălucea vicleană prin masca datoriei filiale, dar urgența cererii părea justificată. Domnul Middleton o găsi în orice caz rezonabilă, cu condiția ca fata lui să simtă o oarecare înclinare pentru Willoughby. Ei nu-i displăcea, dar dorea copilăreşte să cunoască puțin lumea mai înainte şi cerea un an îngăduință. Willoughby îl reduse la şase luni şi garantă această zăbavă, pentru care, drept mulțumire, ea consimți să se considere logodită. Dar nici o festivitate n-a anunțat lumii consimțământul. El o imploră să pronunțe jurământul prin care devenea captivă, în cadrul unei ceremonii doar pentru intimi, dar decisivă. Clara era sănătoasă, frumoasă, iar averea acorda o pondere specială acestor calități. Desigur, pe el nu-l interesau banii soției, dar avuția adăuga o strălucire menită să orbească privirile lumii. Şi apoi, haita rivalilor îi urmărea îndeaproape, urlând şi întinzându-şi gâtlejurile răguşite spre lună. Clara trebuia prinsă în captivitate.

El nu se mulțumi cu o promisiune murmurată în fugă, ci pretinse un jurământ solemn de fidelitate. De ce nu? Deoarece el îi declarase „sunt al tău”, îi putea spune şi ea „sunt cu totul a ta, sunt a ta pentru totdeauna, jur şi niciodată nu mă voi despărți de tine, sunt din tot sufletul

mireasa ta, jurământul nostru este scris sus în cer". La toate acestea domnişoara Middleton adăugă politicos „în ceea ce mă priveşte", cu un fel de generozitate rece. El o obligă în schimb să-l treacă prin tot catehismul iubirii şi răspunse atât de înfocat, îşi lega singur mâinile atât de strâns, încât ea nu mai putea avea nici o îndoială asupra dragostei lui. „Sunt iubită!" exclamă Clara şi cuvintele ei pline de încredere îi provocau ecouri adânci în inimă. Abia începuse să se gândească la dragoste şi aceasta i s-a ivit în drum. Se gândise la ea fără nici o nerăbdare, şi iat-o că sosise! Visase la dragoste ca la o fericire îndepărtată, ascunsă în lumea largă, aşteptând-o undeva în păduri, prin mări dezlănțuite, sub un tainic văl, înconjurată de primejdii ademenitoare, un secret ameţitor, dar prea îndepărtat pentru a-i întreține bătăile inimii. Se gândise, mai ales, că dragostea trebuia să înfrumusețeze lumea, în felul acesta accepta domnişoara Middleton principiul selecției.

Abia atunci, individul cel mai bine dotat din mulțime intonă puternic, din corn, imnul victoriei.

Părea omul ce-l mai potrivit pentru acest rol, justificând întru totul axiomele ştiinței. Continuitatea familiei Patterne era asigurată.

– Aş fi negociat oricât de mult, datorită, în primul rând sănătății ei, spuse Willoughby admiratoarei sale, doamna Mountstuart, dar are în plus şi alte calități: rasă, finețe, educație; este cum se spune o „moştenitoare" şi, în acelaşi timp, un desăvârşit exemplar de femeie. Îi sugeră doamnei Mountstuart cu subtilitate că domnişoara Middleton fusese smulsă mulțimii, fără ca răsuflarea acesteia s-o fi atins întrucâtva. Făcând aluzie la toate acestea, el copleşea cu sarcasme pe tinerele femei moderne care aleargă prin lume gustând din tentații şi devenind ele însele nişte tentații, până când îi cunosc pe bărbați tot atât de bine ca şi pe femei, şi nu sunt prin nimic mai puțin avertizate asupra legilor pieții decât bărbații. Rămân pure, poate, dar e greu să le consideri inocente şi, în nici un caz, nu mai pot corespunde idealului nostru feminin. Domnişoara Middleton era cu totul altceva, o adevărată încarnare a idealului, un fruct proaspăt cules

dimineața în paner, sclipind încă de roua zorilor, ca o garanție.

Femeile nu îşi apără surorile mai tinere atunci cinci acestea se comportă aşa cum, poate, cu ani în urmă s-au comportat şi ele, adică ridicând puțin vălul de pe frunte pentru a fi văzute şi pentru a arunca o privire într-o lume unde inocența e o garanție tot atât de fragilă ca şi amuleta destinată să apere un copil de naufragiu. Femeile de lume nu se gândesc niciodată să se revolte împotriva atracției virginității, a purității de argint, care trezeşte dragostea pasionată, cu iz oriental, a stăpânilor lor. Doamna Mountstuart îl felicită pe Willoughby pentru premiul câştigat în bazarul oriental-occidental.

– Arată-mi-o, îi ceruse ea şi Clara Middleton fu prezentată şi observată de ochii unui critic sever.

Gura ei părea că surâde veşnic. Buzele pline se arcuiau perfect şi se subțiau spre colțurile ridicate în sus, desenând drăgălaşe gropițe; pleoapele se înălțau şi ele uşor în colțul ochilor, zorindu-se parcă spre tâmple, ca şi buzele înspre obrajii puri, conturați parcă de un fulger de lumină, ori de un penel grăbit. Trăsăturile i se armonizau perfect, ca nişte vechi prietene de joacă, şi nici una nu afecta o corectitudine rigidă; nasul, fără demnitatea rece a guvernantei între fetițe zgomotoase, avea o linie pură, nici arogant-interogativă, nici copilăroasă, sugerând însă tot felul de pozne. Plopi răsfrânți în apă, aşteptând, imobili, o boare de vânt, iată ce ar fi putut sugera chipul ei unui îndrăgostit sensibil; tenul neted, fața albă uşor îmbujorată în obraji, acolo unde impresiile se topeau uşor una într-alta, aparițiile fugare, chiar când chipul părea complet liniştit. Ochii căprui, bine încadrați de nişte pleoape delicate, adesea adumbriți, erau însă totdeauna atenți, lucizi. Părul, castaniu-deschis, unduind deasupra tâmplelor, strângându-se sus într-un coc, imprima figurii, de la tâmple la gură şi bărbie, aspectul de triunghi al figurilor de lemn sălbatice şi legendare, totul, evident, potrivit gustului fetei, dar această formă triunghiulară îi venea perfect. Chipul ei nu exprima nici sălbăticie neînfrânată, nici slăbiciune. Gura îşi prelungea liniştit arcuirea când se închidea, interzicând parcă micii bărbii asemenea efecte; privirea îi sclipea în toate

direcțiile, numai când era veselă, şi-i rămânea fermă când se concentra asupra unui gând; în aceste momente, părul, asemănător podoabei de iarnă a fagului, nu-i mai dădea un aspect de nimfă capricioasă ci, în chipul cel mai straniu, prin simpla modificare a conturului, îi crea o nouă ipostază, de ființă reflexivă, studioasă. Observați şoimul cu aripile întinse deasupra prăzii pe care o pândeşte şi vă veți putea reprezenta mai bine privirea, brusc imobilă, a tinerei femei comparată de Vernon cu Ecoul Munților şi definită de doamna Mountstuart „o delicioasă ştrengăriță de porțelan”.

Imaginea lui Vernon se datora probabil promptitudinii replicilor ei rostite pe un ton atât de muzical. La început Vernon prefera să rămână în tovărăşia învățatului ei tată, decât a unei fete care nu împlinise încă 20 de ani şi era logodnica vărului său, dar inteligența pătrunzătoare a lui Vernon descoperi în farmecul vocii şi replicilor ei rapide un spirit viu, natural, limpede ca de cristal, opus falsei străluciri a spiritului monden. În elogiile pe care i le făcea, nu pomenea de inteligența domnişoarei Middleton; se aventură totuşi o dată să i-o semnaleze doamnei Mountstuart, la care aceasta răspunse:

– A, ce spui? Eu n-am observat! Poate că ai dumneata talentul de a o stimula.

Nimeni nu observase inteligența fetei. Vernon presupunea că urechea coruptă a oamenilor nu mai distingea decât ciocnirile zgomotelor. Cât despre el, îşi repetă în gând o serie de remarci ale domnişoarei Middleton – îi veneau multe pe buze – pentru a-şi dovedi perfecțiunea lor. Atât timp cât evita să le pronunțe cu voce tare, ele păreau, în chip ciudat, pline de sens. Faptul nu putea fi explicat numai prin stilul ei de a vorbi, deşi stilul lui Vernon îl deforma, ci, mai curând, putea fi explicat, până la un punct, prin rapiditatea cu care Clara Middleton sesiza nuanțele imperceptibile ale unei conversații. Poate inteligența ei ar fi părut evidentă tuturor dacă s-ar fi putut reproduce întreaga conversație la care luase parte. Dar cum ar putea îndeplini cineva o sarcină atât de dificilă? Vernon se hotărî să păstreze totul pentru el, cu atât mai mult cu cât era inutil să tot argumenteze un lucru ce-i oferea, aparent, numai lui bucurie şi înviorare. Îl iritau însă elogiile

adresate frumuseții ei, ce i se părea mai puțin remarcabilă decât inteligența. Lumea obişnuia, pentru a-l măguli pe Willoughby, să o laude pe Clara ca pe un adevărat tip de frumusețe, providențial apărută pentru a completa tipul lui de frumusețe masculină. Clara era comparată cu doamnele de la curtea imperială a Chinei, delicate ca nişte flori desenate pe hârtie de orez. Într-un costum franțuzesc s-ar afla ca la ea acasă lângă o fântână, în timp ce, alături, murmură lăute şi se zăresc strălucitoare păstorițe îmbrăcate în mătase, atât de vii şi pline de vrajă, deşi n-au existat niciodată. Privind-o, lady Bushe îşi amintea trăsăturile caracteristice ale femeilor lui Leonardo şi îngerilor lui Luini[34]. Doamna Culmer văzuse schițe în creion, inspirate de doamnele din aristocrația franceză, care-i semănau. Cineva menționă o Statuie antică, o femeie cântând din fluier, şi găsi chiar că gura acesteia (suflând la capătul fluierului) avea o vagă asemănare cu linia buzelor Clarei, dar comparația, considerată grotescă, fu respinsă.

Pentru prima oară, doamna Mountstuart n-avea nici un succes. Expresia ei „o delicioasă ştrengăriță de porțelan” îi displăcea lui Willoughby.

– De ce ştrengăriță? întrebă el. Faima acestei doamne de a însemna omul cu o marcă fără greş îl punea pe gânduri, dar grația cu care se purta logodnica sa îi întărea obiecția. Clara era tânără, sănătoasă şi frumoasă, era deci perfect potrivită pentru a-i fi soție şi mamă a copiilor săi, tipul ideal al tovarăşei de viață. Împreună formau, desigur, o pereche frumoasă. Plimbându-se împreună, aplecat uşor deasupra ei, un adevărat bărbat ca Willoughby intuia în Clara o replică feminină la propria-i înfățişare, datorită farmecului ei unic. Îl completa, adăuga tonurile mai dulci, care lipseau imaginii lui în fața publicului. O peția impetuos, iar acum îi făcea curte, cum se cuvenea, cu acea bărbătească stăpânire de sine care, înviorată de o atenție plină de tact, place atât de mult tinerelor fete. Niciodată Willoughby nu părea că se subestimează în felul cum o prețuia pe ea: un secret

---

[34] Bernardo Luini (zis şi Lupino) (1480-1533) – pictor italian.

nepreţuit pentru cei care fac curte unor femei inteligente. Îndrăgostitul dublează sensul propriei lui valori prin grija de a nu şi-o micşora pe a sa. Mândre şi fericite au fost zilele când călărea pe Normandul cel negru înspre Upton Park, iar doamna lui îl aştepta cu ochii în zare, ştiind că se apropie după bătăile mai repezi ale inimii ei.

Clara era un spirit deschis. Îi intuise trăsăturile caracteristice şi răspundea cu un adevărat ospăţ de reacţii perfecte. Îşi amintea cuvintele lui întâmplătoare, remarca felul lui de a se purta, detaliile semnificative, cum nici o altă femeie nu mai făcuse. Îi era recunoscător vărului Vernon pentru faptul de a-i fi remarcat inteligenţa. Era, indiscutabil, inteligentă, şi încă într-atât, încât pe măsură ce se gândea, îi displăcea tot mai mult epigrama îndreptată împotriva ei. Cu o inteligenţă înnăscută pentru a-l înţelege şi cu o inimă gata să-l adore, avea o demnitate rareori întâlnită la tinerele femei.

– De ce ştrengăriţă? insistă el faţă de doamna Mountstuart.

– Am spus „de porţelan”, răspunse ea.

– Cuvântul „ştrengăriţă” mă derutează.

– „De porţelan” îl explică.

– Are un simţ perfect al onoarei.

– Sunt încredinţată că este un exemplu de corectitudine.

– Are o ţinută impecabilă.

– Un aer de tânără prinţesă.

– O găsesc perfectă.

– Şi cu toate acestea poate fi o fină ştrengăriţă de porţelan.

– O judecaţi astfel după spiritul, sau înfăţişarea ei, doamnă?

– După amândouă.

– La care din ele corespunde fiecare cuvânt din formula dumneavoastră?

– Nu pot distinge.

– Ştrengăriţă şi castelană la Patterne nu merg împreună.

– De ce nu? Va fi o noutate pentru ţinuturile noastre şi va înveseli castelul.

– Ca să fiu sincer, o ştrengăriţă nu se potriveşte cu mine.

– Gândeşte-te că asta se adaugă la tot restul.

– Vă place?

– La nebunie! Îmi închipui că întreaga viaţă lângă ea ar fi o lungă sărbătoare. Urmează sfatul meu: preţuieşte porţelanul şi joacă-te cu ştrengăriţă.

Willoughby se înclină fără a fi înţeles. Neavând nimic ştrengăresc în el, nici soţia lui nu putea deci avea. Maliţia, micile şiretlicuri, capriciile îi erau funciarmente antipatice, şi argumenta că este imposibil să-şi fi ales ca parteneră, care să-l completeze, o persoană cu astfel de calităţi. Îngerul său păzitor nu o putea aproba. Cunoaşterea mai atentă a domnişoarei Middleton îi confirma primele impresii şi, cum ştiţi, acestea sunt convingătoare; juriul este de acord cu concluziile acuzării, iar Willoughby era tot mai convins, observând comportarea zilnică a Clarei, că este feminină prin excelenţă, cu alte cuvinte un parazit şi totodată un potir. Willoughby începu să i se dezvăluie fără rezervă, şi ea, pe măsură ce era mai puţin timidă cu el, devenea mai reflexivă.

– Părerea mea despre caracterul ei este definitivă, îi spuse el doamnei Mountstuart.

– Ca şi cum ai putea cunoaşte caracterul unei fete! îi răspunse ea.

– Cred că nu mă aflu prea departe.

– Aşa gândea şi cel care s-a înecat, vrând să prindă luna în apa fântânii.

– Cât de mult se disprețuiesc femeile între ele!

– Nicidecum. Dar ea n-are caracter încă. Dumneata îl vei forma şi te rog procedează cu voioşie şi precauţie. Ia ca îndreptar mărturii sigure şi evidente. Fizionomia şi modul de a se purta îţi vor da mai multe indicaţii despre caracterul unei fete, decât toate sondajele psihologice pe care vrei să le încerci. Este o tânără femeie plină de farmec, în felul ei specific.

– În care fel? întrebă Willoughby nerăbdător.

– Ştrengăriţă de porţelan.

– Sunt convins că nu voi înţelege niciodată această expresie.

– Nu pot să te ajut mai mult.

– Cuvântul ştrengăriţă ce înseamnă?

– Am zis o ştrengăriţă fină.

– Vreţi să spuneţi „fragilă”?

– N-aş putea susține asta.
– O fluşturatică inocentă?
– Drăguț modelată într-o substanță delicată.
– Vă gândiți la vreo statuetă de Saxa cu care o asemănați.
– Fără îndoială.
– Pare artificială?
– Doar n-oi fi vrând să fie naturală!
– Sunt cu totul satisfăcut, dragă doamnă Mountstuart, de felul cum arată, din cap până-n picioare.
– Perfect. Uneori va conduce ea, de obicei vei conduce însă dumneata, şi totul va merge strună, dragă domnule Willoughby.

Lansând în chipul cel mai firesc expresii plastice, doamnei Mountstuart nu-i plăcea ca acestea să-i fie analizate. Aveau un contur cam vag, ce-i drept, dar erau oferite pentru a uşura o intuiție directă, nu pentru a fi disecate. Metoda ei de a descifra caracterul domnişoarei Middleton era aceeaşi cu cea întrebuințată față de Willoughby; fizionomia şi comportarea acestuia îi dădeau indicații prin care intuiția ei devenea o certitudine; vedea în Willoughby un splendid şi orgolios gentleman, înzestrat cu un solid spirit practic.

Sfatul doamnei Mountstuart era mai înțelept decât procedura, deoarece el se oprea scurt, acolo unde ar fi trebuit să înceapă. Willoughby plonja în adânc, fără să studieze suprafața, răsfoia o carte fără să consulte indexul paginilor. Câştigase mâna domnişoarei Middleton şi credea că-i prinsese şi inima, dar nu era de loc sigur în ceea ce priveşte sufletul, şi tocmai pe acesta îl căuta. Gentilomul nostru îndrăgostit nu putea, de aceea, să învăluie descoperirea eului profund al Clarei într-o suprafață vie, vibrând şi putând fi direct observată, ca în natură. Obiceiul de a plonja imediat în adânc se însoțeşte, în chip primejdios – atunci când nu realizăm descoperirile anticipate – de obiceiul de a ne apuca prea grăbit să lucrăm – să semănăm şi să sădim – fapt care poate tulbura un suflet fragil. Chipul domnişoarei Middleton era atât de transparent, încât dezvăluia esențialul firii ei. Willoughby ar fi putut observa că domnişoara Middleton era înzestrată cu o firească dorință de libertate şi că cerea în schimbul supunerii posibilitatea de a se mişca în voie, ca cel

mai apropiat substitut al libertății. Din păcate, în loc să-i observe chipul pentru a-i înțelege sufletul, Willoughby îl considera un fel de oglindă, în care zărea răsfrântă propria sa imagine. Dulceața chipului ei tenta, e drept, pe un îndrăgostit sigur de sine, să substituie persoanele printr-un exces de afecțiune. Dar Willoughby descoperise una sau două întrebări la care, el şi Clara, răspundeau în chip diferit, şi orice opinie diferită a logodnicei îi tulbura liniştea. Insistă de mai multe ori asupra acestora, din multe puncte de vedere, pentru a-i demonstra că greşeşte. Dorea să-i modeleze firea, pentru a deveni o replică feminină a firii sale, şi îşi trădă surprinderea şi o oarecare dezamăgire când constată că ea îşi apăra tenace propriile ei păreri. I-a spus imediat, de altfel „Nu e prea târziu, Willoughby...", rănindu-l adânc, pentru că el nu-i cerea altceva, decât să accepte să devină o pastă suplă, pe care el s-o modeleze în voie. Îi ținu o cuvântare despre infinitatea dragostei. Cum adică „nu era prea târziu"? îşi dăduseră amândoi cuvântul, erau acum o singură ființă pentru eternitate, nimic nu-i mai putea despărți. Ea ascultă cu gravitate, imaginându-şi infinitul ca o camera îngustă, în care un glas bâzâia la nesfârşit, fără oprire. Asculta totuşi, devenise foarte atentă.

CAPITOLUL VI
Willoughby face curte

Raporturile cu societatea constituiau principalul obiect de discuție dintre cei doi îndrăgostiți. Ascultându-l, tânăra fată simțea că se înăbuşe. Willoughby îi explica că îndrăgostiții sunt obligați să deteste societatea. Ei trăiesc în lume, îi primesc binefacerile şi o sprijină, atât cât pot în sinea lor, trebuie s-o disprețuiască şi să-şi închidă porțile sufletelor, pentru ca dragostea lor reciprocă să izbucnească cu toată forța pe un făgaş curățat de obstacole. Nu se pot bucura în deplină linişte de iubirea lor decât dacă ridică un zid înalt între ei şi lume. Trebuie să admită că lumea este grosolană, o brută. Îi mulțumim, conform obiceiului, pentru binele ce ni-l

face, dar trebuie să avem un templu lăuntric, şi slujbele pe care le oficiem acolo, cum vei vedea, înseamnă o excomunicare a lumii exterioare. Detestăm bruta, ca să putem adora divinitatea. Numai astfel ne unim, ne izolăm şi suntem fericiți. Asta înseamnă să iubeşti cu tot sufletul. Înțelegi, draga mea?

Ea clătină din cap: nu înțelegea. Nu voia să admită nici una din erorile notorii ale lumii: calomnia, egoismul, vulgaritatea, indiscreția, corupția. Era tânără. Ar fi putut să se lase condusă, îşi spunea Willoughby, dar îi lipsea docilitatea. S-ar putea ridica cu spada în mână, apărând ca un cavaler lumea, dar vedeai cu uşurință că totul nu-i decât un vis al ei despre o lume romantică. Întinase cântecul secret de alcov, pe care i-l înălțase Willoughby. O! Puteri ale dragostei! Cum am putea împlini iubirea noastră, dacă nu am zvârli lumea afară din budoar şi nu ne-am spăla apoi mâinile murdărite de atingerea ei? Dragostea care nu respinge cu dispreț întreaga lume atunci când cade cortina amanților, este – nu-i aşa? – o dragoste care îi pare hunii – batjocoritoare, dacă n-o plesnim cu biciul – că se înecă în abjecție, în loc de a se avânta pe drumul magnific, ce se deschide dincolo de faldurile cortinei. Eroul nostru era ferm încredințat că are dreptul sa disprețuiască lumea pentru a-şi apăra demnitatea, şi, spre cinstea lui, trebuie spus, susceptibilitatea iubitei.

Disprețuind lumea, se înălțau amândoi deasupra ei, rostind Retro Satana[35]. Era o chestiune de tactică. Pe de altă parte Willoughby, om de lume, ştia că aceasta procură crengile uscate pentru focul aprins de o femeie, când îşi adoră bărbatul. Ştia, de asemeni, că prescrie astfel logodnicei sale poezie, o poezie practică. Ei îi plăceau poemele şi recita uneori, în ciuda expresiei lui posomorâte şi a şoaptelor triste: „Nu sunt poet.” Poezia lui, a budoarului închis si fortificat, cu rime fără sens pentru iubirea unei femei, rămânea pentru tânăra fată incomprehensibilă, dacă nu chiar ostilă. N-ar fi incendiat lumea pentru el şi, cu toate că e greu imaginabilă o

---

[35] Înapoi, satană (în lb. lat. în text).

poezie mai pură, nu s-a urcat singura pe rug devenind, în cinstea lui, cenuşă, tămâie, ori Spirit, pentru ca astfel, purificată prin iubire, să dispară în bărbatul cu care se mărita. Prefera să rămână, în egoismul femeilor, ea însăşi. I-a şi spus asta: „Trebuie să fiu eu însămi, pentru a avea preţ pentru tine, Willoughby." El era neobosit expunându-i mereu, în lungi pledoarii, estetica dragostei. Adeseori, ca şi cum i-ar fi oferit o compensaţie – n-ar fi dorit ca ea să rămână păgubită încetând să admire lumea – insista asupra propriilor sale idei din tinereţe, în legătură cu lumea, şi acele vechi năluciri luau locul temei lui obişnuite.

Domnişoara Middleton suporta în linişte asemenea discursuri, pentru că era încredinţată de bunele lui intenţii, dar tocmai pentru că încerca să suporte ceea ce, în fond, i se părea odios, deveni mai puţin indulgentă şi distrată cu privire la ceea ce altădată remarcase doar în trecere: părerile lui despre ştiinţă, modul de a se purta cu domnul Vernon Whitford, despre care tatăl său îi vorbise cu atâta căldură, zvonurile despre atitudinea faţă de o oarecare domnişoară Dale; chiar poveştile care circulau prin ţinut despre Constanţa Durham păreau acum să aibă alt răsunet. El nu dispreţuia de fapt laudele societăţii. Domnul Whitford îi redacta scrisorile către ziarul local, datorită cărora era aplaudat în casele câtorva mari seniori din Comitat; accepta situaţia, manifestând chiar o frică disproporţionată de a nu fi batjocorit de această lume pe care o dispreţuia. Amintindu-şi părerile lui, Clara sesiza „ceva ilogic", acel „ceva" pe care îl descoperim cu uşurinţă, atunci când mintea nu mai poate funcţiona liberă şi simte acut nevoia unei controverse deschise. Se hotărî să provoace o discuţie într-o zi, o zi îndepărtată, dar nu ştia asupra cărei chestiuni. Punctul nevralgic îi scăpa. Lumea este un personaj prea însemnat, prea labil, şi de o valoare prea incertă, pentru a putea fi apărată de o fată, împotriva unui bărbat. Acest „ceva ilogic" îi împinsese la revoltă mai mult sentimentele decât mintea. Nu putea să-l apere ea însăşi pe domnul Whitford, dar hotărî ca o discuţie în legătură cu el să aibă loc într-un viitor destul de apropiat.

Reflectând la aceasta, încercă să-şi reprezinte chipul lui Willoughby la primele cuvinte prin care logodnica sa îşi va manifesta hotărât dezacordul faţă de el. O dată evocat, chipul lui te urmărea mereu. Era frumos, atât de desăvârşit de frumos, încât cea mai uşoară tuşe neprietenoasă transforma portretul în caricatură. Aerul lui obişnuit de orgoliu fericit sau, mai curând, de satisfacţie dispreţuitoare, putea fi uşor şarjat. Surpriza, atunci când o lăsa să se vadă, sau chiar o sublinia arcuindu-şi sprâncenele parcă la infinit, ca în caricaturi, îi deforma faţa ca o mască. De câte ori propriile ei gânduri nu-i dădeau linişte, îi apărea în faţă acest chip şi nu celălalt, al frumuseţii lui, ceea ce era nedrept, contrar sentimentelor ei adânci. Se dojenea singură, şi atât cât îi permitea spiritul neastâmpărat, încerca să-l vadă aşa cum îl vedea restul lumii, iar acest efort îi pricinuia reflecţii asupra fericirii de a fi ignorant. Se simţea asediată de o bandă de mici drăcuşori, de loc responsabilă pentru gândurile ei.

Willoughby îl punea în umbră pe domnul Whitford prin purtarea lui faţă de tânărul Crossjay. Clara îl văzuse împreună cu băiatul; era amuzat, indulgent, aproape zburdalnic, în contrast cu asprimea de tutore a domnului Whitford. Avea tonul de îngăduinţă liberală a tatălui englez faţă de capriciile şi poznele băiatului, şi satisfăcea din plin gustul acestuia pentru banii de buzunar. Nu se purta prea pedant, ca un şoarece de bibliotecă, gata să se năpustească asupra bieţilor băieţi pe care-i prind în gheare.

Domnul Whitford o evita permanent. Când venise la Upton Park să-i facă o vizită tatălui ei, nu-l văzuse decât la masa, ceea ce n-o întrista prea mult. O cerceta din ochi, brusc, cu privirea scrutătoare şi adâncă, insuportabil de pătrunzătoare. Îi plăcuseră odată aceşti ochi, dar acum îi deveniseră nesuferiŁŁi. I se fixau în amintire ca nişte puncte fosforescente. În copilărie, nişte băieţi cu care se juca, o luaseră odată să se uite prin frunzişul gardului, unde o pasăre îşi clocea ouăle în cuib. Şi ochii păsării, sclipind în întunericul acela adânc şi vrăjit al cuibului, o făcuseră să se îndepărteze, trezind lumi întregi în imaginaţia ei. Privirea lui Whitford o impresiona în aceeaşi măsură, dar nu cu uimirea fericită de atunci. Se bucură când nu-l mai văzu, mai ales

după o întrevedere cu Willoughby care-i lăsase o amintire neplăcută. Domnul Whitford plecase când intră Willoughby, aducând veşti triste despre sănătatea mamei sale ce se înrăutățea rapid. Fiul vorbi despre pierderea ce o va avea de suferit prin dispariția ei, vorbi despre grozăvia morții şi făcu aluzie la viitoarea lui moarte, nepăsător, cu un aer filozofic.

– Toți trebuie să plecăm, viața noastră e scurtă.

– Foarte scurtă, aprobă ea.

I se părea că el are nevoie de afecțiune.

– Dacă ai să mă pierzi, Clara?

– Dar eşti în deplină putere, Willoughby.

– Aş putea fi răpit mâine.

– Nu vorbi aşa.

– Totuşi trebuie să privim lucrurile în față.

– Nu văd la ce ne-ar folosi.

– S-ar putea să mă pierzi, dragostea mea.

– Willoughby!

– O, ce chin cumplit ar fi să te pierd!

– Dragă Willoughby, eşti deprimat; să sperăm că mama se va face poate bine. Voi avea şi eu grijă de ea, m-am şi oferit, după cum ştii. Sunt chiar nerăbdătoare să încep. Cred că voi fi o bună infirmieră.

– Există credința aceasta că nu dispărem atunci când murim;

– Asta ne consolează.

– Când iubim?

– Nu ne promite oare ea că ne vom întâlni din nou?

– Să umblu prin lume şi să te văd poate... cu altul?

– Pe mine? Unde? Aici?

– Măritată... cu altcineva! Pe tine, logodnica mea, pe care o numesc a mea şi aşa eşti. Vei fi liniştită în mijlocul acestor orori. Dar totul este posibil, femeile sunt femei, plutesc în infidelitate, ca în apa mării, din val în val. Le cunosc bine.

– Willoughby, încetează de a ne mai chinui pe amândoi. Te rog!

El reflectă adânc şi o întrebă:

– Ai putea fi o asemenea sfântă printre celelalte femei?

– Cred că sunt o fată oarecare, mai copilăroasă încă decât altele.

– Şi mă vei uita?
– O, nu!
– Şi vei fi oare a mea?
– Sunt.
– Ai putea să juri?
– Am şi făcut-o.
– Vei fi a mea şi dincolo de moarte?
– Căsătoria e căsătorie, mi se pare.
– Clara, închină-ți viaŁŁa dragostei noastre. Nimic să n-o atingă, nici o şoaptă, nici un gând, nici un vis. Ai putea rămâne – cât mă chinuie gândul acesta! – neatinsă? Să rămâi a mea, mai presus de orice, în fața tuturor, deşi eu voi fi plecat, credincioasă cenuşii de pe mormânt? Spune-mi, promite-mi acest lucru. Fidelă numelui meu! O, cum îi aud împrăştiind zvonuri despre „Relicvele lui", despre lady Patterne, „văduva"! Dacă ai şti cum se vorbeşte despre văduve! Astupă-ți urechile, draga mea. Dar dacă văduva îi ține la distanță şi îşi urmează drumul, atunci ei sunt obligați s-o respecte. Atunci, cel ce-a murit nu mai este nenorocit, dezonorat cum şi-ar imagina ei, pentru că rămâne în afara atingerii lor. El trăieşte în inima soției sale, Clara, Clara mea. Aşa cum trăiesc eu în inima ta, fie că sunt aici, fie că nu: soție ori văduvă nu este nici o diferență în dragoste, eu sunt soțul tău – în eternitate. Am nevoie de linişte, nu pot îndura chinul. Sunt nefericit, da. Am şi motive, dar gândul ăsta mă chinuie de când ne-am unit mâinile. Să te am şi să te pierd.
– Dar nu s-ar putea să mor eu prima? întrebă domnişoara Middleton.
– ...şi să te pierd cu gândul, că tu, atât de frumoasă, şi cu toți câinii din lume lătrând în jur ai putea... Te mai miră că urăsc lumea? Această mână... o, gîndul e oribil. Vei fi înconjurată, bărbații sunt nişte brute, mirosul infidelității îi excită şi bucuria îi scoate din minți. Şi vei fi fără apărare. Înnebunesc, văd un şir de morminte rânjind. Iată frumusețea ta, iată plăcerea bărbatului de a o profana. Vor insista zi şi noapte să părăseşti numele meu... Simt lovitura de pe acum. Nu vei avea nici un moment de linişte din cauza lor şi nimic de care să te agăți, în afara jurământului tău.
– Un jurământ, strigă domnişoara Middleton!

– Iubita mea, nu-ți spun vorbe goale! Gândul acesta trezeşte în mine imaginea unui şir de maimuțe care rânjesc obsedant, chinuitor. Dar jură-mi o singură dată şi nu te voi mai tulbura apoi niciodată cu această rugăminte. E o slăbiciune, dacă vrei, dar vei afla că este o dovadă de dragoste: dragostea unui bărbat, mai tare ca moartea.

– Un jurământ? întrebă ea mişcându-şi buzele pentru a-şi aminti ce, probabil, a spus şi a uitat. Către cine? Ce fel de jurământ?

– Jurământul că-mi vei fi credincioasă atât timp cât voi trăi, cât şi după moarte. Spune-l în şoaptă.

– Willoughby, voi rămâne credincioasă jurămintelor rostite în fața altarului.

– Mie, mie să-mi fii.

– E acelaşi lucru.

– Sufletului meu. Nu va mai exista cerul pentru mine, ci numai o continuă tortură, dacă nu voi avea cuvântul tău, Clara. Am încredere în el, încredere absolută, fără margini.

– Atunci nu trebuie să te mai nelinişteşti.

– Dar sunt nelinişti pentru tine, draga mea. Aş vrea să poți fi înarmată şi puternică, atunci când nu voi mai fi lângă tine, să te apăr.

– Părerile noastre despre lume sunt complet opuse, Willoughby.

– Consimte să faci asta şi voi fi fericit. Jură, spune: „Dincolo de moarte." Spune în şoaptă, nu-ți cer nimic mai mult. Femeile cred că mormântul soțului desființează orice legătură şi le lasă complet libere. Îşi mărită corpul – puah! Îți cer noblețe, acea noblețe care transcende, prin credință, moartea. Fie ca ei să spună: „Văduva lui e o văduvă sfântă."

– Făgăduiala mea de la altar va fi suficientă.

– Nu vrei? Clara!

– Mi-am dat o dată cuvântul.

– Nici un cuvânt! O simplă promisiune. Nu mă iubeşti?

– Ți-am dat dovada cea mai sigură.

– Gândeşte-te cât de mare este încrederea mea în tine.

– Sper că o merit.

– Aş fi în stare să îngenunchez în fața ta şi să te ador, dacă ai face-o, Clara.

– Îngenunchează în fața cerului, Willoughby, nu în fața mea. Eu sunt... Aş vrea să fiu în stare să-ți spun ceea ce sunt. S-ar putea să fiu nestatornică, nu mă cunosc prea bine. Gândeşte-te, întreabă-te dacă sunt într-adevăr femeia cu care ar trebui să te căsătoreşti. Soția ta trebuie să aibă înalte calități spirituale şi sufleteşti. Aş fi gata să te aud spunându-mi că nu le am şi să accept verdictul tău.

– Dar le ai, le ai, strigă Willoughby. Când vei cunoaşte mai bine lumea, vei înțelege mai bine anxietatea mea. Cât trăiesc voi fi ca un scut între tine şi orice primejdii. După ce voi muri voi fi neputincios, asta-i totul. Dacă ai vrea ai putea fi apărată de o platoşă de oțel. Încearcă să mă înțelegi, să simți şi să gândeşti în locul meu. Când îți vei da seama de intensitatea cu care te iubeşte un bărbat ca mine, nu vei mai avea nici o întrebare de pus. Iată diferența dintre elită şi vulg, între dragostea sublimă şi împerecherea animalelor. Dar să nu mai vorbim despre asta. Cel puțin am mâna ta, cât trăiesc eşti a mea. Nu-i de ajuns ca să fiu mulțumit? Ba da, numai că eu văd lucrurile mai departe decât ceilalți bărbați şi sentimentele mele sunt mai adânci. Şi acum trebuie să mă întorc la căpătâiul mamei. Lady Patterne e pe moarte. S-ar fi putut ca ea... Dar ea este altfel decât celelalte femei. Un tată vitreg! Dumnezeule! Aş mai fi putut oare să rămân lângă ea cu aceleaşi sentimente de respect? Un fleac numai, draga mea, este de ajuns ca tot ceea ce a realizat civilizația noastră să se clatine şi noi să ne întoarcem în groapa cu mortar, în care am fost măcinați şi amestecați. Când stau lângă ea şi o veghez, gândurile mă conduc la această concluzie: distincția este calitatea esențială, mai ales a femeilor. Altfel ne-am dizolva într-o masă umană, informă. Femeile trebuie să ne învețe să le venerăm, dacă nu, am ajunge cu toții să behăim, să lătrăm şi să mugim. în fine, am vorbit destul. Mai gândeşte-te puțin la aceste lucruri. Trebuie să plec. Poate că sfârşitul s-a şi petrecut, în lipsa mea. Îți voi scrie. O să am veşti de la tine? Vino să mă vezi călare pe Normandul negru. Respectele mele tatălui. Nu am timp să i le transmit personal. O sărutare!

N-a fost acea primă sărutare – numărul mistic al dragostei – din care răsar apoi nenumărate altele, ci a fost într-adevăr

doar una şi acordată cu răceală. Clara îl privi depărtându-se călare, pe calul lui superb, era un cavaler desăvârşit, fără pereche pe lume, dar contrastul dintre nobila sa înfăţişare şi cuvintele din urmă, părea o enigmă care-i îngheţa sângele în vine. Ascultase un discurs atât de ciudat, rostit pe un ton nefiresc, lipsit parcă de bărbăţie, chiar şi pentru un îndrăgostit căruia i se acceptă de obicei cuvintele cele mai dulci, încât rămase chinuindu-se în zadar, pentru a afla care era scopul şi cauza unei asemenea purtări. Era bucuroasă că, după o asemenea scenă, nu mai era nevoită să întâlnească priviri ca acelea ale lui Vernon Whitford.

În ceea ce îl priveşte pe Willoughby, trebuie spus că mama sa, fără să impieteze asupra sentimentelor şi hotărârilor lui, i-a vorbit despre Clara Middleton, făcând aluzie la temperamentul ei instabil. Această observaţie l-a impresionat pe Willoughby, deoarece coincidea cu remarca doamnei Mountstuart „ştrengăriţă de porţelan" ba chiar l-a alarmat, pentru că ambele femei aveau o mare experienţă de viaţă. Oricum, nu era obligatoriu să se convingă chiar personal de acea instabilitate, pentru a încerca să se asigure, pe cât posibil, de sufletul logodnicei sale, printr-o poliţă pe care s-o păstreze apoi liniştit. Aşa ceva ar fi dorit Willoughby. Maică-sa atinsese un clopot de alarmă, pe care el însuşi îl pusese în mişcare, cu mult înainte. Clara nu era Constanţa, dar era femeie, şi el fusese înşelat de femei, aşa cum este orice bărbat care îşi făureşte, despre ele, un ideal prea înalt. Tonul adoptat era dictat în chip firesc de pasiunea ce o punea în această dezbatere. Limbajul şi sentimentele primitive au aceeaşi expresie la toţi bărbaţii, în toate timpurile, minus tonul lor, pe care un gentleman modern nu-l mai adoptă faţă de femeia lui.

În timpul iernii, la începutul anului următor, doamna Patterne muri. În aprilie, doctorul Middleton trebuia să părăsească Upton Park; nu găsise încă o altă reşedinţă şi nu ştia nici ce va face, după ce fiica sa se va căsători şi va pleca de lângă el. Sir Willoughby se oferi să-i găsească o casă undeva, în vecinătatea castelului Patterne. Mai mult, îl invită pe reverendul doctor Middleton şi pe fata lui să vină de la Upton Park la Patterne timp de o lună, vor face cunoştinţă cu

mătuşile sale, domnişoarele Eleanor şi Isabel Patterne, pentru ca să nu-i fie prea greu Clarei să locuiască împreună cu ele, după căsătorie. Doctorul Middleton uită să-şi consulte fata înainte de a accepta invitaţia, ceea ce i se păru, atunci când o anunţă, un gest nepotrivit... Dar ea îi răspunse cu blândeţe: „Foarte bine, tată!”

Sir Willoughby trebui să viziteze capitala şi o proprietate a sa, din alt comitat, de unde îi scria logodnicei în fiecare zi. Se înapoie acasă la timp, pentru a pregăti primirea oaspeţilor, dar prea târziu pentru a mai călări în întâmpinarea lor la Upton Park. În timpul absenţei lui, domnişoara Middleton se gândi că trebuie să-şi consacre, ultimele zile de libertate prietenilor. După săptămânile pe care urma să le petreacă la Patterne, îi vor mai rămâne foarte puţine până la căsătorie, şi dorea să se ducă în Elveţia şi Tirol, să vadă Alpii; o idee cam trăsnită, opină tatăl ei. Clara o repetă însă cu seriozitate. Îngrijorat, doctorul Middleton înţelese astfel cât de nedecisă era încă fata lui. Pentru el se punea problema de a alege între biblioteca excelentă, pivniţa bine aprovizionată a castelului Patterne, ca şi compania tânărului şi promiţătorului savant Vernon Whitford, pe de o parte, şi un şir de hoteluri, pe de altă parte, în care urma să fie vârât, împreună cu o mulţime imensă, ca într-o gură de tun, în fiecare seară, pentru a fi zvârlit afară, în fiecare dimineaţă, şi a călători apoi toată ziua.

– Vei face excursia şi-ţi vei vedea Alpii după ceremonie, îi spuse el.

– Atunci aş prefera să rămân acasă.

Doctorul Middleton adăugă:

– Asta-i şi părerea mea.

– Tată, dar nu sunt încă măritată.

– Eşti ca şi măritată, draga mea.

– Mă gândeam ca schimbând puţin decorul...

– Am acceptat invitaţia lui Willoughby şi el mă va ajuta să găsesc o casă pe lângă voi.

– Vrei să rămâi aproape de mine, papa?

– În apropiere, la o mica distanţă, pentru a ne putea vedea.

– De ce să ne separăm?

– Pentru simplul motiv, draga mea, că schimbi un tată pentru soț.

– Şi dacă n-aş vrea să-l schimb?

Când cumperi trebuie să şi plăteşti, fetițo. Soții nu se capătă pe nimic.

– Sigur, dar aş vrea să mai stau cu tine.

– Ai vrea?

– Ei, doar nu ne-am despărțit încă, dragă tată.

– Ce înseamnă asta? întrebă el tulburat. Era extrem de agitat, temându-se că amânarea nunții ar însemna prelungirea, în consecință, a grijilor părinteşti şi tulburarea liniştii trebuincioase studiului.

– O, nimic deosebit, tată, răspunse ea, simțind starea lui sufletească.

– A! suspină el, clătinând din cap, clipind şi revenind treptat la vechea linişte, mulțumit să fie calmat, indiferent cum, căci instabilitatea este doar un alt nume al femeii şi duşmanul numărul unu al savantului.

Fiica sa sugerase că două săptămâni petrecute la Patterne vor fi suficiente pentru a trece în revistă casele nelocuite din district, ținând seama de cerințele prietenilor şi de necesitatea de a vizita magazinele din Londra.

– Două sau trei săptămâni, aprobă el grăbit; parcă ar fi stabilit un fel de compromis cu un proiect atât de alarmant.

CAPITOLUL VII
Logodnicii

În timpul călătoriei de la Upton Park la Patterne, domnişoara Middleton spera şi poate chiar credea că Willoughby îşi va schimba modul de a-i face curte. Era doar atât de diferit de acel Willoughby care o peția cu puțin în urmă. Îşi amintea de ardoarea ce o simțise la primele întâlniri şi, mai târziu, în clipa logodnei, dar intuia în chip confuz că nu o va mai simți niciodată. Îl văzuse oare cu ochii lumii, crezând că îl vede cu ai ei proprii? Expresia aceea a chipului lui, de satisfacție disprețuitoare, i se păruse atunci

splendidă, ca panaşul unui general în plin galop, şi o cucerise prin aerul ei de noblețe. Willoughby nu se modificase; îl vedea ea atunci cu alți ochi?

Amintirea acelor zile revenea, pentru a o mustra şi a-i şopti că totul va fi ca înainte. Îi reveniră în minte visurile, imaginea trandafirie ce şi-o făcuse despre el; era pe atunci atât de mândră de Willoughby, încât inima îi bătea nebuneşte; imensa ei fericire părea că o înăbuşe şi încercarea inutilă de a rămâne modestă sfârşea de obicei cu un cântec vesel. Foarte ciudate amintiri, nu lipsite de farmec, dar ciudate şi deconcertante...

Oamenii, ale căror venituri s-au restrâns atât de mult încât sunt obligați să trăiască din capitalul inițial, reuşesc curând să scape de spaima care-i chinuie, prevestindu-le tot felul de nenorociri în viitor şi se reconfortează, odihnindu-şi trupul în culcuşul mizerabil de unde au pornit; ba chiar pot uita spectrul insuportabil al foamei, încât se lansează o dată sau de mai multe ori în cheltuieli nesăbuite. În acelaşi fel, îndrăgostiții trăiesc din capital, când veniturile încetează, şi îşi risipesc rezervele, cu o grabă care încearcă să le atenueze spaima sufocantă şi să adauge un pic de farmec prezentului; în aşteptarea foametei de mai târziu se arată nişte mâncăi teribili; forțează uşile memoriei pentru a-şi spori rezistența în prezent, se cufundă retrospectiv în dragoste, pătrund în vechea casă a trecutului, devastează cămara cu provizii şi ar continua – chiar se decid s-o facă – aceste jocuri ale iluziei, dacă cele mai vaste rezerve cu miere ale amintirilor ar putea rezista un timp îndelungat, împotriva unui apetit nesățios, care creează, logic, dilema distrugerii, ori a lui însuşi, ori, a stupului ce încearcă să-l hrănească. Îndrăgostiții înțeleg astfel că sunt nişte ființe perisabile. Mai mult decât orice creatură iscată din biata humă a lumii, ei au nevoie de provizii proaspete, de sucuri nutritive; i-ar atrage mai curând exploziile de viață din mugurii abia apăruți, sau fructele neculese încă, decât hrana conservată. Ei o vor considera gustoasă pe aceasta din urmă, abia mai târziu, când amintirile vor fi şi mai numeroase, şi apetitul nu va avea decât un singur dinte. Se poate întâmpla şi ca mintea lor să se sature cu primele impresii şi să le rețină doar pe acestea;

iubirea fiindu-le luminată de raţiune, ei s-ar putea bucura, ca în vechile timpuri, de recolte frumoase, dar acest caz este rar. Cu alte cuvinte, dragostea angajează două, fiinţe, şi când amândouă sunt prezente, un misterios fluid circulă între ele, la fel de rapid şi constant, ca şi între soare şi pământ, fie că sunt, fie că nu, despărţiţi de umbra norilor. Ei îşi sorb răsuflarea şi viaţa unul din celălalt, ca semn al afecţiunii, probă a încrederii şi ca stimulent al admiraţiei. Aşa se întâmplă când bărbaţii şi femeile străbat anotimpul binecuvântat al dragostei. Dar un suflet singuratic înhămat la o buturugă îşi va face din aceasta chip cioplii şi se va bucura de greutatea poverii. Asta nu înseamnă dragoste.

Dintre toate femeile, Clara era cea mai puţin indicată pentru a târî o buturugă; puţine fete şi-ar istovi atât de iute capitalul. Era o adevărată femeie desigur, dar dorea un soi de camaraderie, în care cei doi să schimbe între ei, cu sinceritate, veselia şi tot ceea ce au mai bun, fără a tulbura sentimentele mai adânci. Să fii mereu suspendat la gura minei şi să fii obligată să cobori în subteran, fără să descoperi jos avuţii neînchipuite, ci îngheţul unor locuri lipsite de soare, fără nici o calitate care să-ţi atragă atenţia, decât licărul misterios şi ineficient al lumânărilor cu seu din văgăunile unei fiinţe amabile şi locvace: aşa îi apăreau, ca o încercare mult prea dificilă, cele două-trei săptămâni ce urmau. Cum să le suporte atunci o viaţă întreagă?

Firea ei o îndemna să spere, să aştepte încă şi să creadă că Sir Willoughby va redeveni bărbatul pe care-l cunoscuse, atunci când îl acceptase ca logodnic. În mod ciudat, nu-şi dădea seama că Willoughby nu-i inspira nici un pic de atracţie; nu înţelegea nimic precis, dar mintea îi lucra, obiectând la cutare şi cutare gest şi dorind să le modifice, ceea ce dovedea simplitatea cu care privea atunci viaţa. Nu bănuia că păşeşte pe creasta ameţitoare, dincolo de care se află indiferenţa sau ostilitatea în dragoste; şi de unde, un singur pas greşit o putea precipita în abisul dezgustului.

Când cei doi tineri se întâlniră, privirile li se însufleţiră. I-a făcut plăcere să-l vadă pe peron, aşteptând-o braţ la braţ cu tânărul Crossjay. Willoughby i-a povestit, plin de voie bună, că băiatul se refugiase de dimineaţă în laborator, pentru a

scăpa de profesorul lui, şi spărsese geamurile. Ea îl mustră pe delicvent cu acelaşi ton glumeț. Willoughby îi oferi brațul şi, în timp ce treceau pragul, îi murmură:

– În curând vei intra aici pentru totdeauna.

Drept răspuns ea îl rugă să-i povestească noi amănunte despre isprava lui Crossjay.

Vino în laborator şi vezi, îi spuse Willoughby mai mult cu duioşie, decât cu veselie.

Clara îl rugă pe taică-său să vină pentru a vedea urmările ultimei pozne a tânărului. Sir Willoughby îi şopti că timpul cât fuseseră despărțiți i se păruse enorm şi că era extrem de bucuros să-i spună bun venit aici, unde va fi stăpână foarte curând. Numără săptămânile care vor mai trece până atunci, apoi murmură:

– Vino!

În graba momentului, ea nu analiză fiorul de spaimă care o săgeta. Acesta trecu repede de altfel, ca o adiere de vară, care abia atinge firele de iarbă; din învolburarea ei de spaimă rămase numai o uimire nedesluşită. Tatăl Clarei îi întovărăşi; nu puteau încă rămâne singuri.

Tânărul Crossjay nu înfăptuise distrugeri chiar atât de mari cum le prezentase, plin de vervă, Willoughby. Conectase o baterie electrică cu nişte pulbere de puşcă, explozia distrusese rama unei ferestre şi dislocase câteva cărămizi. Doctorul Middleton întrebă dacă tânărului îi era interzis accesul în bibliotecă şi se bucură auzind că uşa acesteia era ca şi sigilată pentru el. Se duseră într-acolo. Vernon Whitford era plecat într-una din lungile sale plimbări.

– Vezi, tată, că nu-ți este prea fidel? remarcă Clara.

Doctorul Middleton se uită încruntat peste filele de manuscris de pe masă, acoperite cu scrisul lui Vernon. Îşi scutură părul de pe frunte şi se aruncă într-un fotoliu, pentru a le examina mai îndeaproape. Nu mai putu fi clintit de acolo, încât Clara fu obligată să-l lase în pace. Se gândea că Willoughby îi condusese intenționat în bibliotecă, pentru a scăpa de protectorul ei, şi începea să-i fie frică. Propuse o vizită de bun-găsit domnişoarelor Eleanor şi Isabel Patterne, nu le găsiră însă nicăieri; un valet îi anunță în salon că plecaseră la plimbare. Clara apucă strâns mâna lui Crossjay,

dar Willoughby îl trimise la doamna Montague, menajera, să-i dea ceai, prăjituri şi dulceaţă.

– Galop! îi spuse şi băiatul o luă la fugă.

Clara se trezi fără nici o apărare.

– Hai în grădină, strigă ea. Îmi place grădina. Trebuie să mă duc să văd ce flori au îmbobocit. Primăvara îmi plac mai mult florile sălbatice, şi dacă mi-ai arăta narcisele, safranul, anemonele...

– Scumpa mea Clara, logodnica mea iubită!

– Ţi se par nişte flori vulgare? întrebă neîndemânatică, speriată că ar putea s-o reţină cu forţa.

De ce, înainte de a-şi afirma drepturile nu aştepta s-o merite, nu, nu s-o merite, dar s-o obişnuiască cu situaţia ei reală, sau mai bine zis; să se refacă în mintea ei imaginea lui strălucitoare?

Willoughby nu aşteptă şi o luă în braţe.

– Eşti a mea, Clara, cu totul a mea, cu orice gând, şi orice simţământ. Suntem o singură fiinţă, orice s-ar întâmpla. Te-am dorit atâta, aşteptându-te mereu! Îmi alini o mie de necazuri, numai unul rămâne mereu nepotolit. Dar toate acestea se petrec în afara noastră. Noi doi! Cu tine mă simt în siguranţă. În curând...! O, Clara, nu mai ştiu dacă universul din jur există sau a dispărut. O, scumpa mea!

Clara îşi reveni cu senzaţia de spaimă a unui copil cufundat o clipă în mare şi destul de bucuros apoi la gândul că încercarea nu fusese chiar atât de grea. Astfel se gândi, dar îşi spuse imediat: „Cine sunt eu, ca să am dreptul de a mă plânge atât?” Cu două minute mai devreme, n-ar fi gândit aşa, dar mândria jignită se prăbuşeşte mai jos decât umilinţa.

Nu-l blamă pe Willoughby, dar coborî ea însăşi în stima ei; nu pentru că Clara Middleton era logodnica, ceea ce i se părea acum vizibil ca o rană din pieptul unei păsări împuşcate, ci pentru că se simţea captivă, şi toţi aşteptau de la ea o perfectă supunere, chiar şi atunci când ar fi dorit mai curând să privească florile. Clarei îi fu ruşine pentru femei. Nu pot face un pas fără să fie prinse în laţ, şi ce grea este robia lor! Cât despre ea, credea că toate încercările s-au terminat. Se plângea numai de caracterul prematur al unei

experiențe, pe care prefera să n-o mai analizeze. De fapt, nu puteai spune că se compătimea. Mai curând îi reproşa lui Willoughby, cu mirare, că un bărbat nu este în stare să observe, sau dacă observa, să nu se sinchisească de faptul că îmbrățişarea ei era constrânsă, discordantă şi exprima repulsie şi o tristă supunere: obligația unei roabe, nu consimțământul logodnicei. Profundă deosebire, ca între două lumi!

Ea încercă să-i dea dreptate; admitea că vorbise ca un îndrăgostit înflăcărat. De n-ar fi repetat mereu termenul „lume" n-ar fi avut obiecții la cele spuse de el, cu toate că exprimau un mod prea fățiş de a o lua în stăpânire. Avea dreptul să vorbească astfel, din moment ce se pregăteau să se căsătorească. Dar de ce nu mai aştepta puțin, înainte de a juca rolul privilegiatului!

Sir Willoughby era însă încântat. Chiar dacă ar fi rămas Clara la fel de pură şi rece ca o statuie a Dianei, tot n-ar fi renunțat la îmbrățişarea ei. Valul de roşeață care a cuprins-o apoi, făcând-o să arate divin de frumoasă în timiditatea-i gânditoare, se potrivea perfect cu părerile lui cele mai înalte despre caracterul femeii.

– Dă-mi voie să te conduc în grădină, draga mea, îi spuse.

– Aş dori mai curând să urc în cameră.

– Îți voi trimite un buchet de flori sălbatice.

– Nu vreau flori, nu-mi place să le văd rupte din iarbă.

– Am să te aştept pe pajişte.

– Mă doare capul.

El se apropie îngrijorat şi tandru.

Îl asigură atunci cu vioiciune că se simte bine; era gata să-l întovărăşească în grădină şi să se plimbe prin parc.

– N-am chiar o migrenă acută, spuse ea.

Dar trebui să plătească o taxă pentru faptul de a fi invitat lângă ea un gentleman atât de curtenitor.

De data aceasta se acuză nu numai pe sine, ci şi pe Willoughby, lumea pe care el o detesta şi chiar destinul. Îi păsa mai puțin de proba prin care trecea, când jinduia din tot sufletul după libertate. Se miră, cu o răceală surprinzătoare chiar pentru ea, de actul sărutului şi de obligația ce o implica, anume că un obiect inanimat trebuie

să devină un complice. De ce nu era liberă? Cu ce drept absurd era tratată ca o proprietate.

– Am să mă plimb ca să alung amețeala.

– Fata mea nu trebuie să se obosească.

– O, n-am să obosesc.

– Așează-te aici lângă mine, Willoughby este slujitorul tău devotat.

– Simt nevoia să iau puțin aer.

– Atunci să mergem.

Clara observă cu spaimă cât de mult se îndepărtase de el; își lăsă mâna pe brațul lui, pentru a-și liniști remușcările și a-și împlini datoria. Willoughby vorbea și se purta așa cum dorise ea; era logodnica lui, aproape soție. Se purta ca o nebună și nu reușea să înțeleagă de ce.

Bunul simț și datoria o sfătuiau să-și țină în frâu capriciile.

El îi mângâia mâna. Clara se obișnuise cu acest gest; mâna îi era la distanță. Și ce înseamnă o mână? Lăsându-și mâna pe brațul lui, o considera o verigă de legătură între firea ei și blândețea datorată. Încă două luni și va fi roabă pe viață. Regreta că nu urcase în camera ei, pentru a-și fortifica voința, analizându-și situația; l-ar fi întâlnit apoi pe Willoughby complet resemnată de soarta ei. Își închipuia că ar fi fost prietenoasă. Respectul pe care i-l insufla și conversația lui agreabilă creau această iluzie nervilor ei zdruncinați. Cinci săptămâni de totală libertate în munți ar fi pregătit-o, credea ea, pentru ziua când vor suna clopotele. Tot ceea ce dorea, era o despărțire temporară; în alt decor, ar fi putut reflecta netulburată și și-ar fi văzut, din nou limpede, situația.

O conduse de-a lungul răzoarelor cu flori, ca pe o convalescentă care a ieșit să ia aer. Se mânie de propria ei comparație și avu din nou remușcări. Oferindu-i o compensație, elogie frumusețea grădinii.

– Totul este al tău, Clara.

Parcă o apăsa o povară imensă. Simțea că cedează treptat acestui bărbat atât de atent și curtenitor; castelul, proprietățile și bogăția lui o copleșeau. Îi sugerau prețul cu care era plătită. Își amintea cât fusese de mândră, cu ocazia ultimei plimbări prin parc, de verdele nesfârșit al ierbii și de

coroanele stufoase ale arborilor. Parcă i se strecurase o otravă în sânge. Nu venise la Patterne încărcată de această ostilitate surdă; ci aci se declanşase.

– Te simți bine, Clara?

– Perfect.

– Nici urmă de boală?

– Nimic.

– Logodnica mea trebuie să fie sănătoasă, chiar de-ar trebui pentru asta să moară toți doctorii regatului, draga mea!

– Spune-mi, câinii ce mai fac?

– Şi câinii şi caii o duc perfect.

– Îmi pare bine. Ştii, ador acele vechi conace franceze, castele şi ferme, unde ferestrele de la salon dau înspre curtea cu păsări şi staul. Îmi place simplitatea aceea, stăpânii trăind cu animalele şi cu țăranii alături.

El se înclină, îngăduitor.

– Mi-e teamă că nu-ți putem oferi asta în Anglia, draga mea.

– Nu.

– Şi mie îmi place ferma, dar cred că saloanele noastre oferă o perspectivă mai plăcută, deschizându-şi ferestrele spre grădină. Cât despre țărani, mi-e teamă că nu putem modifica raporturile dintre clase, fără a dezintegra întreaga noastră structură socială.

– Poate; de altfel, nu propun nimic.

– Draga mea, te-aş ruga să propui, dacă aş fi convins că m-aş putea supune.

– Eşti foarte amabil.

– Meritul meu cel mai mare este acela de a-ți putea satisface orice dorință.

Cu toate că nu era ahtiată după asemenea vorbe dulci, cuvintele lui îi transmiteau atâta linişte, atunci când nu o făceau să se mire de misterele ce le ascundea sufletul lui Willoughby, ori n-o invitau la o miraculoasă topire într-o singură ființă izolată de lume, încât îşi chinuia mintea, ca şi cum ea ar fi fost de vina, ca să găsească prejudiciul pe care el i-l cauzase. Alunecând dintr-o senzație în alta, tinerii, pe care senzațiile îi stimulează şi totodată îi distrag, pot rareori data

cu siguranță tulburarea iscată de vreuna dintre ele, dacă aceasta n-a fost cumva o insultă grea. Mângâierile lui Willoughby n-o făcuseră pe Clara să se simtă jignită ea personal, ci ca reprezentantă a sexului slab; protestul ei fusese de asemenea efemer, nelăsând semne mai adânci. Crezu, de aceea, că s-a purtat prea crud şi rosti: „Willoughby!" ştiind că omisese numele lui în frazele precedente.

El o ascultă cu toată atenția.

Clara trebui să inventeze o urmare.

– Aş vrea să te rog, Willoughby, să nu mă mai răsfeți. Îmi faci mereu complimente, dar acestea nu se potrivesc cu firea mea. Mă înalți prea sus, ceea ce este la fel de rău ca disprețul. Sunt... sunt o...

Nu găsi nici un exemplu; oricât încercase o schiță de portret, acesta afecta o simplitate forțată, departe de sentimentele ei reale, ardente şi nevinovate, şi constituia un pas spre ipocrizie. Cum s-ar putea arăta aşa cum este?

– Nu te cunosc eu, oare?

Tonul, vocea lui melodioasă şi adâncă, ca şi cuvintele exprimau o convingere atât de netă, încât nici un răspuns nu mai putea fi corect. Ea nu-l putea contrazice, fără a sparge armonia vocii şi a transforma satisfacția lui în uimire. Îşi înghiți cuvintele, ştiind că, de fapt, el n-o cunoştea de loc; se gândi că distanța dintre ei se adâncea mereu prin gradul diferit de cunoaştere reciprocă, devenind o adevărată prăpastie.

El menționă câțiva prieteni din vecinătate, ca şi viitoarele domnişoare de onoare.

– Domnişoara Dale refuză, după cum vei auzi de la mătuşa mea Eleanor, din cauza sănătății şubrede. Este o fată cam morbidă, în ciuda unor calități demne de stimă. Nu va fi de loc rău să apară tinere doamne de vârsta ta, un buchet de boboci, cu o singură floare între ei. Oricum, ea s-a pronunțat. Lucrul cel mai plicticos este însă că Vernon a refuzat să-mi fie cavaler de onoare.

– Domnul Whitford refuză?

– Pe jumătate. Nu accept un refuz de la el. Pretextează că nu-i plac ceremoniile.

– Sunt de aceeaşi părere.

– Şi eu. Dacă am putea pronunța doar cuvintele de rigoare şi apoi să dispărem din ochii lumii! Există un mijloc. Este posibil să te rupi de lume; Câteodată reuşesc complet, alteori nu, ca şi cum ar trebui să pronunț o frază cabalistică, pe care uneori o uit. Dar tu mă vei ajuta s-o pronunț, pentru totdeauna, în eternitate, Clara. Nimic nu ne poate lovi sau răni, ne aparținem unul altuia. Lumea n-are decât să se zbuciume în afară, noi n-avem nimic de împărțit cu ea.

– Şi dacă domnul Whitford persistă în refuzul său?

– Vom fi atât de strâns uniți, încât nici n-ar putea fi vorba de o influență dinafară. De pildă, mă întorc acasă de la vânătoare, te văd aşteptându-mă. Îți citesc în inimă, ca şi cum te-ai afla alături de mine şi ştiu că mă întorc la aceea care citeşte la fel într-a mea. Mă aflu lângă tine, ca o carte deschisă pentru tine, doar pentru tine.

Şi eu va trebui să stau totdeauna acasă? întrebă Clara. Dar Willoughby n-o auzi şi ea se simți mai uşurată, pentru că nu fusese luată în seamă.

– Înțelegi cât suntem de invulnerabili? Lumea nu ne mai poate răni, nu ne mai poate atinge. Fericirea este a noastră şi nimeni nu ne poate împiedica să ne bucurăm de ea. Ceva divin, desigur că este ceva divin, a coborât pe pământ. Clara, să fim fiecare atât de strâns legat de celălalt, încât lumea să nu se poată interpune între noi. Ce fac eu este bine, ce faci tu este drept. Fiecare înseamnă perfecțiunea pentru celălalt. În fiecare nouă zi ne vom trezi că descoperim noi taine şi că ne putem bucura de ele. La dracu cu gloata! Dar nici nu trebuie să anunțăm asta, lumea oricum nu poate pătrunde în sanctuarul nostru.

– O, lumea asta! suspină adânc Clara.

Auzindu-l vorbind, exultând de parcă s-ar fi urcat în vârful unui munte, fără să-şi dea seama că rămăsese în prăpastie, cuvintele lui atât de stranii îi stârneau numai dispreț.

– Si scrisorile mele? o întrebă el ostentativ.

– Le-am citit.

– Circumstanțele ne-au impus o logodnă prelungită, Clara mea; şi deşi am deplâns convenințele – şi chiar am făcut-o am simțit totuşi binefacerile unei cunoaşteri reciproce,

treptate. Nu e bine ca o femeie să fie luată prin surprindere de brusca revelare a caracterului unui bărbat. Noi avem încă de învățat, peste tot găseşti lucruri demne de ştiut. Îmi vei spune într-o zi ce diferență este între ceea ce crezi acum despre mine şi ce-ai crezut prima oară când...?

Promisiunea putea avea un dublu sens, ceea ce o făcu pe Clara să se bâlbâie, suspinând:

– Eu... îndrăznesc să spun da, şi adăugă: Dacă va fi necesar. Apoi strigă: De ce ataci mereu lumea? Mă faci s-o compătimesc.

El râse de izbucnirea ei copilăroasă.

– Am trecut şi eu prin această fază. La capătul ei vei găsi reacția mea de acum, aşa încât faci bine dacă compătimeşti lumea.

– Nu aşa trebuie să facem, spuse ea. A-ți fi milă de ceva, înseamnă a ajuta, nu a disprețui. Lumea e plină de defecte: ghețarii au crăpături, munții prăpăstii, dar efectul total este sublim, nu? Să nu admiri munții şi ghețarii pentru că sunt în stare de cruzime mi se pare... Şi, oricum, lumea este frumoasă.

– Natura, da. Dar lumea oamenilor?

– Şi ea.

– Draga mea, mă tem că te gândeşti la lumea balurilor.

– Mă gândesc la acea lume în care găseşti o generozitate reală şi dezinteresată, un eroism autentic. O vedem în jurul nostru.

– Citim despre ea, este lumea romanelor.

– Nu, lumea reală. Sunt sigură că este datoria noastră s-o iubim şi, dacă n-o facem, ne micşorăm noi înşine. Dacă eu n-aş iubi-o, ar însemna să văd numai ceață în jur şi să aud numai zgomot în loc de muzică. Mi-amintesc cum definea domnul Whitford cinismul: „Un dandism intelectual lipsit de înfumurarea păunului.” Mi se pare că cinicul poate fi fericit numai dacă face ca lumea să pară celorlalți la fel de pustie cum i se pare lui.

– Bătrânul Vernon, exclamă Willoughby neplăcut surprins, parcă ar fi fost plesnit cu o mănuşă în obraz, înşiră frazele cu duzinele.

– Tata este de altă părere, susține că el gândeşte simplu şi inteligent.

– Cât despre cinici, dragă Clara, ai perfectă dreptate. Sunt demni de dispreț şi de râs. Dar înțelege-mă bine. Vreau să spun că nu putem realiza comuniunea noastră, sau cel puțin n-o putem trăi cu intensitate, decât rupându-ne de lume.

– Este acest lucru o artă?

Dacă vrei, e poezia noastră. Dar dragostea nu evită lumea? Îndrăgostiții descoperă esența iubirii numai în singurătate.

– Nu, atunci s-ar devora unul pe celălalt.

– Cu cât frumusețea este mai pură, cu atât trebuie să răsară mai departe de lume.

– Dar fără să i se opună.

Fie şi aşa, consimți Willoughby. Dar ai aceeaşi părere despre lume, după ce ai străbătut experiențele ei, ca şi înainte când le ignorai?

– Judecata ar trebui să cuprindă atunci mai multă caritate.

– Virtutea îşi găseşte vreun loc în lume?

– Unde ar trebui să fie un exemplu, după părerea mea.

– Este lumea un loc potrivit pentru lucruri sfinte?

– Atunci preferi mănăstirile?

Peste capul ei gâlgâi un râs înfundat, cu un sunet de compătimire binevoitoare.

Este agasant să auzi aşa ceva, când ai impresia că ce ai spus a fost ceva perfect îndreptățit.

– Dar scrisorile mele, Clara...

– Nu mi le amintesc, Willoughby.

– Ai observat probabil că nu sunt chiar eu însumi în ele.

– Poate că reuşeşti mai bine atunci când scrii unor bărbați.

Această observație marcă o pauză în gândurile lui. Sensibilitatea îi era extrem de fragilă. O singură atingere provoca ecouri profunde în minte, explodând cu furie, mai ales în zonele unde se ştia rănit şi se temea ca lumea să nu-i zărească rănile. Sugerase ea că nu are talent pentru scrisorile de dragoste? Trebuia oare să înțeleagă că femeilor, în genere, nu le place stilul lui epistolar? Clara vorbise la plural, accentuând cuvântul „bărbați”. Auzise, ceva despre Constanța? Îşi formase o părere personală despre această persoană? Susceptibilitatea nefirească a lui Willoughby striga

afirmativ la toate întrebările. Se gândise adesea că este moralmente obligat să dezvăluie Clarei tot ce se întâmplase între el şi Constanța. Existau scuze, ca pentru orice sinucidere; în orice caz, el era obligat să i le indice. Constanța se purtase urât, dar nu-i oferise el vreun motiv? Daca era aşa, demnitatea lui bărbătească îl îndemna să-l mărturisească.

Şi dacă Clara auzise deja versiunea publică? Bărbații cărora orgoliul le ține loc de coloană vertebrală, suferă adevărate zguduiri, în situații în care alții abia simt atingerea. Sugerându-i faptul că lumea ar putea şopti Clarei că el fusese părăsit de Constanța, spiriduşul care îl tot ațâța pe Willoughby îl ardea cu fierul roşu.

– Draga mea, ce spuneai despre scrisorile mele către bărbați?

– Voiam să spun, scrisori de afaceri.

– Dacă sunt eu însumi în scrisorile de afaceri? o privi el nedumerit. Chipul i se destinse când îi auzi remarca în continuare:

– Poți să te exprimi față de un bărbat aşa cum vrei. Adresându-te... scriindu-ne nouă, presupun că exprimarea este mai dificilă.

– Adevărat, scumpa mea. N-aş zice chiar dificil. Eu n-am întâmpinat niciodată nici o dificultate. Aş spune mai degrabă că limbajul nu este făcut să exprime emoția. Pasiunea îl ignoră.

– Preferă mimica şi pantomima?

– Nu, dar nu acceptă să fie exprimată cu răceală.

– Ah, cu răceală!

– Scrisorile mele te-au dezamăgit?

– N-am spus asta.

– Sentimentele mele, scumpa mea, sunt prea puternice, pentru a putea fi relatate. Când scriu, mă simt ca Titan, eroul mitic, în lupta cu Jupiter; era destul de puternic ca să azvârle munți întregi, dar nu găsea decât pietricele. E o comparație bună. Nu mă evalua după scrisori.

– Nici n-o fac. Ele îmi plac, spuse Clara.

Roşi, îl privi repede şi, văzîndu-l tot amabil, adăugă:

– Prefer pietricica, muntelui. Dacă ai citi versuri, n-ai mai crede că limbajul omenesc este incapabil de...

– Draga mea, detest artificiul. Poezia este o meserie.

– Poeții noştri ți-ar dovedi...

– Cum ți-am declarat adesea, Clara, eu nu sunt poet.

– Nu te bănui c-ai fi, Willoughby.

– Nu sunt poet şi nici n-aş dori să fiu. Dacă aş fi, viața mea mi-ar oferi destul material, te asigur, draga mea. Conştiința nu-mi este însă liniştită. Poate că ceea ce o tulbură cel mai mult este o întâmplare în care am fost vinovat fără voie. Ai auzit de o domnişoară Durham?

– Am auzit, da, ceva despre ea.

– Poate că este fericită. Sper, cel puțin. Dacă nu, n-aş putea scăpa de un anume blam. Iată un exemplu de diferend între lume şi mine. Aceasta o acuză. Eu am intervenit, pentru a o disculpa.

– Ai fost generos, Willoughby.

– Aşteaptă! Mă tem că eu am jignit-o primul. Dar eu, Clara, eu, având simțul onoarei, condus de simțul onoarei, mi-aş fi respectat cuvântul dat.

– Ce ai făcut?

– Povestea e lungă, datând dintr-o zi îndepărtată, din „tinerețea mea pierdută în negura vremurilor”, după expresia lui Vernon.

– Domnul Whitford spune aşa?

– Una din expresiile ciudate ale lui Vernon. E povestea unei pasiuni din tinerețe.

– Tata susține că Vernon vorbeşte uneori cu mult bun simț şi umor.

– Au intervenit tot felul de considerente familiale, între altele sănătatea fetei, averea ce-i revenea din partea rudelor. Totuşi, trebuie să mărturisesc, fata m-a fascinat, iată motivul principal. E un motiv de gelozie?

– S-a terminat?

– Acum? Când tu eşti aici? Scumpa mea Clara, s-a terminat complet, altfel nu mi-aş fi deschis inima față de tine. Aş mai fi vorbit astfel, fără nici o rezervă, ca să mă cunoşti aproape la fel de bine cât mă cunosc eu însumi? O!

dar ar fi fost posibil să te închid împreună cu mine într-o ademenea comuniune intimă, atât de secretă, insesizabilă?

– Nu i-ai vorbi şi ei, aşa cum îmi vorbeşti mie?

– Deloc.

– Ce-a putut oare... Clara înăbuşi murmurul exclamației.

Interpretările lui Willoughby pe marginea ultimului său discurs ar fi putut dura încă mult dacă un valet n-ar fi traversat pajiştea, pentru a-l anunța pe Willoughby că arhitectul a sosit în laborator şi-i cere permisiunea să-l consulte într-o chestiune.

Clara invocă oroarea de discuții în legătură cu cărămizi şi grinzi, încât fu scuzată şi nu-l mai întovărăşi. Willoughby n-a fost prea satisfăcut de purtarea ei dar nu ştia de ce. Se despărți de Clara, convins că mai are multe de făcut şi de spus pentru a-i capta inteligența de femeie.

Clara îl auzi pe tânărul Crossjay țopăind, ghiftuit de dulceață; îşi ajunse din urmă protectorul, se sprijini de brațul lui şi sări în sus, ciocănindu-şi tocurile. Gândurile Clarei se încâlciră. Willoughby se purta admirabil cu băiatul. „Sunt oare doi oameni în el?" îşi zise, apoi, în continuare: „Sunt eu nedreaptă?" O luă la fugă după tânărul Crossjay, pentru a-şi alunga gândurile.

CAPITOLUL VIII

Clara alearg**ă** cu un chiulangiu **ş**i se plimb**ă** cu profesorul acestuia.

Văzând-o pe domnişoara Middleton alergând, tânărul Crossjay se aprinse de bucuria jocului, de-a uliul şi porumbeii. Slobozi un strigăt în semn că a văzut-o, un strigăt de luptă şi o rupse la fugă. Clara era sprintenă şi alerga de parca avea aripi la picioare, uşor precum pârâul care susură prin pajişte, ori prin iarba din parc; aripile i se zbăteau din ce în ce mai tare. Clara zbura parcă, încât băiatul îşi exprimă admirația într-un fel specific vârstei lui, printr-o urmărire înverşunată, frenetică, tropăind greoi, obosit chiar, când fu cu mult întrecut, decis s-o învingă ori să moară. Deodată

zborul ei se domoli, Clara mai schiță câțiva paşi nesiguri şi apoi se trânti la pământ. Tânărul Crossjay o ajunse din urmă şi-i spuse abia respirând:

– Straşnic mai alergați.

– Am uitat că tocmai ți-ai luat ceaiul, dragul meu, răspunse ea.

– Şi nu gâfâiți de loc, o elogie el.

– Nu, nu mai mult decât o pasăre. Şi tot ca pe o pasăre n-ai să reuşeşti niciodată să mă prinzi din urmă.

Tânărul Crossjay dădu din cap ca un cunoscător:

– Aşteptați numai să fiu eu iar în formă.

– Acum trebuie să admiți că fetele aleargă mai iute decât băieții.

– Poate la început.

– Ele fac totul mai bine.

– Muncesc, dar fără spor.

– Îşi învață lecțiile.

– Totuşi n-o să faceți niciodată din ele soldați sau marinari.

– Nici asta nu-i adevărat. N-ai citit niciodată isprăvile lui Mary Ambree[36]? Ale doamnei Hannah Snell de la Pondicherry[37]? Ca sÄƒ nu mai vorbim despre logodnica celebrului William Taylor. Şi ce zici de Ioana d'Arc? De Boadicea[38]? Presupun că n-ai auzit nimic despre Amazoane.

– Nu erau englezoaice.

– Va să zică, bârfeşti numai femeile din țara dumitale, domnule!

---

[36] Eroină englezoaică legendară, despre care se presupune că ar fi luat parte la asediul Ghentului în 1584, când oraşul era ocupat de spanioli.

[37] Snell Hannah (1723-1792). Femeie-soldat engleză. A luat parte la asediul oraşului Pondicherry. Şi-a povestit aventurile în Femeie-soldat, sau Surprinzătoarele Aventuri ale lui Hannah Snell.

[38] Regina Iceniei (estul Britaniei), care a condus o revoltă împotriva romanilor, dar a fost învinsă de Suetonius Paulinus în anul 61 e.n. După înfrângere Boadicea s-a sinucis.

Tânărul Crossjay rămase derutat de contradicțiile atitudinii sale şi o rugă să-i spună povestea lui Mary Ambree şi a celorlalte eroine englezoaice.

– Vezi, nu vrei să citeşti singur, te ascunzi şi-i tragi chiulul domnului Whitford, iar ca rezultat nu-ți cunoşti istoria țării, îl mustră ea amuzată, văzîndu-l cum ezită între a înțelege că totul e o glumă şi a-şi recunoaşte ignoranța. Clara îi ceru să-i spună care a fost ziua glorioasă a sfântului Valentin în analele flotei noastre, numele eroului zilei şi al vasului pe care-l conducea. Răspunsurile au sosit la fel de prompt, pe cât s-au descărcat tunurile viteazului vas Căpitanul împotriva vasului spaniol cu patru punți.

– Datorită domnului Whitford ştii toate astea, spuse domnişoara Middleton.

– El mi-a cumpărat cărțile, mormăi Crossjay; smulse câteva fire de iarbă şi le muşcă, simțind nedesluşit, dar cu certitudine, unde va ajunge o asemenea conversație.

Domnişoara Middleton se lăsă pe spate în iarbă şi-i spus-o:

– Ai să începi să mă iubeşti, Crossjay?

Băiatul se aşează, clipind din ochi. Dorea să-i dovedească chiar atunci că o şi iubeşte foarte mult. Dacă tânăra fată ar fi stat în picioare, i-ar fi sărit de gât, dar, lungită în iarbă şi eu ochii pe jumătate închişi, îl intriga şi-l intimida. Inima lui tânăra bătea cu putere.

– Deoarece, dragă băiete, îi spuse ea sprijinindu-se în coate, tu eşti drăguț, dar ingrat, şi nu se ştie dacă nu vei dezamăgi pe oricine s-ar interesa de tine. Vino cu mine să culegem ciubotica cucului şi ventrilică. Cred că amândurora ne plac florile sălbatice. Se ridică şi-l luă de braț. O să ne plimbăm cu barca, tu ai să vâsleşti, iar eu am să-ți vorbesc foarte serios.

A luat însă ea lopețile în barcă; se jucase adesea cu băieții şi ştia că, dacă unul din ei primeşte un rol de bărbat, nu mai ascultă ce-i spune o femeie.

– Să mergem, Crossjay, îi spuse.

Chipul lui se posomorî, de parcă un văl negru i-ar fi trecut peste frunte. Clara se aplecă înainte, sprijinită în mâini şi râse:

– Doar n-am să-ți fac morală, prostuțule! Crossjay se lumină puțin la față, încă neîncrezător. Şi pe mine mă fascinau cuiburile păsărilor. Îmi plac băieții îndrăzneți şi mă bucur că vrei să intri în marină. Dar cum o să reuşeşti, dacă nu vrei să înveți? Ştii că trebuie să-i faci pe nişte căpitani să te treacă la examen. Cineva te răsfață: domnişoara Dale sau domnul Whitford.

– Da de unde! exclamă tânărul Crossjay.

– Atunci Sir Willoughby?

– Nu ştiu clacă mă răsfață, dar pot obține de la el tot ce vreau.

– Sunt sigură că se poartă foarte bine cu tine. Cred că-l consideri pe domnul Whitford prea sever. Trebuie să-ți aminteşti că el te obligă să înveți, pentru a putea intra în marină. Nu trebuie să-i porți pică pentru că te pune la treabă. Şi dacă astăzi săreai în aer cu pulberea aceea cu tot? Te-ai fi gândit că ar fi fost mai bine să fi lucrat cu domnul Whitford.

– Sir Willoughby spune că după ce vă veți căsători, dumneavoastră nu-mi veți mai îngădui să mă ascund.

– O, ce mare greşeală face că răsfață un băiat aşa mare ca tine. Nu-ți dă cumva ceea ce numeşti tu „bacşiş”?

– De obicei câte o jumătate de coroană, uneori şi coroane întregi, chiar şi piese de aur.

– Şi de aceea faci tot ce-ți comandă? Iar el e îngăduitor pentru că tu... Bine, dar dacă domnul Whitford nu-ți dă bani, îți oferă în schimb timpul său liber; încearcă să te facă să intri în marină.

– El mă întreține.

– Ce spui?

– Îmi plăteşte pensiunea. Şi-l iubesc atât de mult, încât dacă s-ar afla acolo, în fundul apei, m-aş arunca după el. Aş vrea să învăț. Venim amândoi aici la 6 dimineața când e lumină şi înotăm. El m-a învățat. Numai că nu-mi plac cărțile de şcoală.

– Şi eşti sigur că domnul Whitford te întreține?

– Tata mi-a spus, şi mi-a mai spus să-l ascult. Domnul Whitford a auzit că tata e sărac şi are o familie numeroasă. S-a dus să-l vadă. Tata a venit o dată aici, dar Sir Willoughby

n-a vrut să-l primească. Da, ştiu sigur că domnul Whitford plăteşte. Asta mi-a spus-o şi domnişoara Dale. Mama crede că vrea să compenseze acel marş lung prin ploaie al lui tata, când a venit la Patterne şi apoi a răcit.

– Tocmai de aceea trebuie să nu-l superi, Crossjay. E prieten bun cu tatăl tău şi cu tine. Ar trebui să-l iubeşti.

– Dar îl iubesc, şi-mi place teribil chipul lui.

– Cum adică?

– Nu seamănă cu ceilalți. Domnişoara Dale şi cu mine vorbim uneori despre el. Ea susține că Willoughby este bărbatul cel mai frumos de pe pământ.

– Dar parcă vorbeai despre domnul Whitford.

– Da, da, despre bătrânul Vernon, aşa-i zice Sir Willoughby, se scuză tânărul Crossjay ca răspuns la privirea ei surprinsă. La ce credeți că mă fac să gândesc? Vreau să spun: ochii lui. La bătrână capră din peştera lui Robinson Crusoe. Îmi place pentru că este totdeauna acelaşi, pe când despre alți oameni nu poți fi prea sigur, domnişoară Middleton. Dacă priviți un anume jucător de cricket, veți fi sigură că va marca 10 goluri. Poate şi mai multe încă, dar niciodată mai puține. Şi-i veți auzi pe bătrânii fermieri pălăvrăgind despre el, în baracă. Asta-i impresia mea.

Domnişoara Middleton înțelese că jocul de cricket servea pentru a ilustra sentimentele băiatului față de domnul Whitford. Tânărul vorbea, evident, cu însuflețire, din toată inima. Soarele se pregătea să apună, ea trebuia să se îmbrace pentru masa de seară, încât se întoarseră la țărm cu regretul ce-l simți la sfârşitul vacanței. Înainte de a se despărți, Crossjay se oferi să înoate îmbrăcat până la celălalt capăt al lacului, să se scufunde până la fund, pentru a căuta orice obiect pe care ea l-ar arunca în apă, promițând solemn că-l va găsi.

Clara se întoarse pe alee, fredonând o melodie; se înălța astfel deasupra talazurilor întunecate ale gândurilor, precum se înalță cântecul pițigoiului, noaptea, deasupra şuvoaielor râului ce gâlgâie sub crengile pe care se află; un cântec simplu, luminos şi vesel, indiferent la zbuciumul valurilor de dedesubt, negre şi cenuşii.

Un pas se auzi în urma ei.

– Văd că-mi răsfeți ştrengarul.

– Domnul Whitford! O, sper că nu l-am răsfățat; am încercat să-l muştruluiesc puțin. E un copil delicios, dar, cred, dificil de educat.

Era luminată de purpura amurgului, incapabilă să liniştească învolburarea apelor dinăuntru. Fusese la vâslit, îi declară ea. Când o privi, ca de obicei, cu ochii lui adânci, pătrunzători, Clara se apără, concentrându-şi mintea asupra imaginii caprei, caprei aceleia bătrâne, din fundul peşterii lui Robinson Crusoe.

– Trebuie să-l scot cât mai repede de aici, spuse Vernon. Aici este cât se poate de rău crescut. Vorbeşte-i, te rog, lui Willoughby. Nu ştiu ce intenționează în legătură cu viitorul băiatului, dar va trebui să nu ne jucăm cu examenul de intrare în marină, şi cred că niciodată un băiat n-a fost mai potrivit pentru meseria asta, decât Crossjay.

Vernon nu ştia nimic despre explozia din laborator.

– Şi Willoughby a râs? întrebă el. Există preparatori prin porturi, care pregătesc pe tineri pentru examen; va trebui să-l trimitem la unul dintre aceştia, la cel mai competent, dacă va fi posibil. Ar fi fost mai bine să-l supraveghez eu până în ultimul trimestru şi să mă asigur că tot ce-i vâr în cap nu-i iese pe urechea cealaltă. Dar cei de aici îl strică. Iar eu am să plec, aşa că nu-l voi mai plictisi multă vreme. Ce face doctorul Middleton?

– E bine. S-a repezit ca un uliu asupra notelor dumitale din laborator.

Vernon râse înfundat.

– Le lăsasem acolo special pentru a-i atrage atenția. Sunt pregătit pentru o controversă.

– Tata nu te va menaja, după felul cum privea notele.

– Îi cunosc această privire.

– Te-ai plimbat departe astăzi?

– Cale de nouă ore şi jumătate. Neastâmpăratul meu mă excedează uneori şi atunci merg mult pe jos ca să-mi liniştesc nervii.

Clara îl privi, gândindu-se cât de plăcut este să ai de-a face cu un băiat onest, dar neastâmpărat ca un mânz, şi deschis totodată, cu maturitate, către întreaga lume.

– Ți-au trebuit chiar atâtea ore?

– Nu chiar toate.

– Te antrenezi pentru traseele alpine.

– Nu ştiu încă dacă voi merge în Alpi anul acesta. Părăsesc castelul şi mă voi stabili, probabil, la Londra, încercând să trăiesc din scris.

– Willoughby ştie că-l părăseşti?

– Atât cât ştie masivul Mont Blanc că un grup de alpinişti se pregăteşte să-l escaladeze. Vede doar unul sau două puncte negre în vale.

– Nu ți-a spus încă nimic?

– Ar atribui-o schimbărilor care...

Vernon nu-şi sfârşi fraza.

Clara simți că i se opreşte respirația, nu din cauza emoției, ci a opreliştii de a urma primul impuls, întrebându-l „care schimbări?” Se aplecă să culeagă o ciuboțica-cucului.

– Am văzut narcise mai jos, în parc, una sau două. Sunt aproape ofilite.

– Poți găsi aici câte flori sălbatice vrei, răspunse el.

– Nu-l părăsi pe Willoughby, domnule Whitford.

– Nu are nevoie de mine.

– Îi eşti devotat.

– N-am o astfel de pretenție.

– Atunci sunt de vină schimbările pe care crezi că le prevezi...? Dar chiar dacă ar avea loc, de ce te-ar îndepărta de aici?

– Iată de ce. Am 32 de ani şi nu m-am aruncat niciodată în nici un fel de luptă; fac parte dintr-o specie necercetată încă, jumătate savant şi, prin firea mea, jumătate crainic, arcaş sau muşchetar. Dacă sunt bun de ceva, numai la Londra mă pot verifica şi-mi pot găsi un câmp de luptă. Tocmai de aceea vreau să încerc.

– Tatei nu-i va plăcea să-ți pui condeiul la bătaie, la Londra; va spune că eşti prea bun pentru aşa ceva.

– E un lucru pe care-l fac oameni de valoare; nu mi-ar părea rău să mă număr printre ei.

– Dar el spune că sunt ratați.

– Eroare! Dacă ar avea fiecare mica lui ambiție, ar fi ratat. Dar nu pot înțelege ce valoare are în lume o ambiție personală.

– Ai o proastă părere despre lume? întrebă domnişoara Middleton cu impresia dezagreabilă că şi-a oferit singură o picătură de otravă.

Vernon replică:

– E ca şi cum ai avea o proastă părere despre un fluviu; într-un loc e murdar, într-altul este curat; într-o zi e tulbure, într-altă liniştit, limpede. Trebuie să-l apreciem cu bun simț.

– Putem iubi deci lumea?

– În sensul de a o sluji.

– Şi s-o considerăm frumoasă?

– În parte da, în parte, nu.

– *Mulier formosa*[39], ar declara tata.

– Numai că „peşte" este prea măgulitor pentru termenul negativ, pe când „femeie" este excelent pentru cel pozitiv.

– Sper că nu proclami asta cu cinism, nu-i aşa? De altfel, vorbeşti într-un mod foarte convingător.

Îi era recunoscătoare că nu-şi formulase ideile în perfect contrast cu ale lui Willoughby. Dacă ar fi făcut-o, sufletul ei tânăr, atât de intens îndrăgostit de frumusețea lumii, s-ar fi aprins într-o clipă. Abisul lucise un moment amenințător sub ei. Când întrebase „Putem iubi deci lumea?", un grăunte de înflăcărare ar fi înălțat-o în văzduh, ca aburul arzător al vinului, dar răspunsul sobru „în sensul de a o sluji" îi stăpâni elanul, şi fu un prilej de reflecții atât în sine, cât şi ca indiciu despre persoana lui Vernon.

Se putea gândi la el cu o fericită libertate, fără ca instinctul femeii să-i semnaleze vreo primejdie. Nu avea talentele sau grația apreciate în societate, nimic din dezinvoltura şi strălucirea socială a vărului său. Observase o dată rigiditatea militărească cu care dansa, şi-i trebuise timp pentru a învăța să-l prețuiască; până atunci, se rugase să nu devină niciodată victima lui, ca parteneră la dans. Vernon mergea mult pe jos, rezistența lui era renumită, ceea ce însemna deci

---

[39] Femeie frumoasă (lat.).

că evită femeile, nu că excelează într-o activitate în care femeile se pot distra laolaltă cu bărbații. Nu era nici călăreț prea bun. Sir Willoughby se amuza copios ori de câte ori îl vedea în şa. Şi cu greu s-ar fi putut afirma că strălucea în salon, cu excepția cazului când se afla aşezat lângă cineva cu care putea discuta serios. Defectele, mai mult decât calitățile, îl indicau drept omul potrivit pentru a fi prietenul unei femei tinere, care avea nevoie de un prieten. Modul lui de viață evoca firii ei instabile o natură echilibrată; iar faptul că realizase acest echilibru era pentru ea un semn al puterii, ceea ce o făcea să simtă nevoia unui asemenea reazăm puternic şi prietenesc. Reputația de indiferență la farmecul frivol al femeilor îl înveşmânta cu o răceală nobilă şi distinsă, ca a aisbergului singuratic, zărit în depărtările oceanului sudic. Atitudinea ei față de acest bărbat, care nu flata şi care niciodată nu era flatat de sexul frumos, semăna cu modul în care priveşte poporul aristocrația ereditară; superioritatea lui îi inspira un fel de spaimă respectuoasă. Clara era tânără, dar fusese de mult obişnuită cu complimentele şi chiar, datorită lor, fusese prinsă în laț. Disprețul lui Vernon pentru practicile vânătoreşti, ca şi refuzul lui de a arunca măcar o privire păsărelelor căzute în capcane, îi păreau dovezile unei mândrii îndreptățite de o noblețe înnăscută.

Un timp nu mai vorbiră nimic, apoi Vernon îi declară brusc:

– Viitorul băiatului depinde de dumneata, domnişoară Middleton. Doresc să plec de aici cât mai repede posibil şi mă gândesc cu părere de rău că el va rămâne lipsit de ajutorul meu, deşi sunt sigur că dumneata vei avea grijă de Crossjay. S-ar putea să nu observi imediat ce anume din răsfățurile lor îl strică. Ar fi mai bine să-l trimiți pachet la un meditator, înainte de a deveni lady Patterne. Fă uz de influența dumitale. Willoughby îl va întreține pe băiat, dacă i-o ceri. Nici nu va costa prea mult, de altfel. Motive serioase mă împiedică să-l iau cu mine la Londra, chiar în eventualitatea că l-aş putea întreține. Pot să contez pe dumneata?

– Am să vorbesc cu Willoughby şi am să fac tot ce-mi stă în putință ca să-l conving, răspunse domnişoara Middleton, cu o ciudată dezamăgire.

Ajunseră pe pajiște, unde Willoughby se plimba împreună cu domnișoarele Eleanor și Isabel, mătușile lui celibatare.

– Ai alergat după un iepure și ai prins, pare-se, un cerb, îi spuse el logodnicei sale.

– A pornit-o după un chiulangiu și a prins un pedagog, răspunse Vernon.

– De, dacă nu vrei să-l crești pe băiat cum te sfătuiesc eu, replică Willoughby.

Domnișoarele o îmbrățișară pe Clara Middleton. Una îi elogie chipul, cealaltă sănătatea, apoi amândouă remarcară că prin metoda îngăduinței tânărul Crossjay putea fi determinat să facă orice. Clara se întrebă cu uimire dacă afecțiunea pentru Willoughby, sau disciplina impusă de el le anulase într-atât personalitatea, încât le transformase în umbra și ecoul lui. Privirea Clarei alunecă de la acestea la Willoughby și începu să se teamă de el. Ea nu simțise încă puterea care amenința să-i îngenunche pe membrii familiei lui, transformându-i în niște roboți ascultători. Cu toate că, de fapt, luptase contra acestor forțe vreme de mai multe luni, își păstrase prea bine individualitatea pentru a putea percepe integral caracterul spiritului care i se opunea.

Răspunse celor două domnișoare.

– A, nu, domnul Whitford a ales singura metodă care se poate potrivi unui băiat ca Crossjay.

– Vreau să fac un om din el, răspunse Willoughby.

– Ce ar putea deveni, dacă nu învață nimic?

– Dacă va ști să-mi placă, va fi înzestrat cu de toate. Nu mi-am abandonat niciodată vasalii.

Clara își implântă privirea într-a lui și, fără să o deplaseze ori s-o coboare, închise ochii.

Willoughby avu o impresie neplăcută. Era foarte sensibil la intențiile privirilor și la tonurile vocii, și acesta era, de altfel, unul dintre secretele autorității eu care acționase asupra celor din casă. Ei știuseră că trebuie să-și dea consimțământul în fața unei priviri necruțătoare. Niște ochi atenți, lipsiți de căldura și sfiiciunea proprie sexului slab, care își acoperă brusc privirea, semnifică o anumită lipsă de înțelegere, sau poate ostilitatea față de ce a fost înțeles. Era

posibil ca ea să nu-i aparţină cu totul încă? Se posomorî brusc.

Clara observă încruntătura lui şi îşi spuse: „Măritată sau nu, judecata mea va fi numai a mea."

Tocmai acesta era de altfel obiectul disputei.

CAPITOLUL IX
Clara şi Laetiţia se întâlnesc şi sunt comparate

A doua zi de dimineaţă, cu o oră înainte de începerea lecţiilor, tânărul Crossjay se afla pe pajişte, cu un imens buchet de flori sălbatice. Îl depuse la uşa castelului pentru domnişoara Middleton şi dispăru între tufişuri.

Aceste ierburi vulgare ar fi fost zvârlite la gunoi de personalul stilat al castelului, dacă nu se întâmpla ca domnişoara Middleton să le observe de la fereastră, în braţele lui Crossjay; află că acestea erau într-adevăr destinate ei, şi un valet primi ordinul de a le aduce sus. Clara fu încântată. Modul cum erau aranjate florile, dispoziţia culorilor, ciuboţica-cucului alături de primule, albăstrele şi ventrilici alături de zambile şi anemone de pădure, dovedeau intervenţia unor mâini mai dibace decât ale băiatului. Din masivul albastru al buchetului, se înălţa o ramură cu flori albe compacte, atât de pline şi de un alb atât de pur, încât domnişoara Middleton, deşi nu reuşi să-şi amintească numele pomului, binecuvântă ideea lui Crossjay de a cere sprijinul domnişoarei Dale.

– E un succes al grădinarului, care a ameliorat vestala pădurii, floarea vişinului sălbatic, spuse doctorul Middleton. Trebuie să-i dăm dreptate, de această dată, grădinarului, deşi mă tem că, dublând floarea, a pierdut fructul. Am putea numi floarea vestala civilizaţiei; în orice caz grădinarul a reuşit să justifice frumuseţea meseriei lui, şi să arate că epitetul se potriveşte florii.

– Iată arborele sacru al lui Vernon, pe care l-a prădat ticălosul ăla mic, remarcă vesel Willoughby.

Domnişoara Middleton fu informată că acest vişin sălbatic, cu floarea dublă, era adorat de Vernon.

Willoughby îi făgădui că i-l va arăta.

– Tu, îi spuse, poți suporta proba; tenul puținor femei nu pare ofilit pe un asemenea fundal; pentru multe doamne acesta este mai dificil decât fundalul zăpezii. Domnişoara Dale, de exemplu, începe să semene cu o dantelă veche, la mai puțin de 20 de paşi de vişin. Mi-ar plăcea să vă aşez alături, sub florile lui.

– Dumnezeule, dar asta ar însemna să învesteşti o hamadriadă[40] cu noi şi teribile funcții, exclamă doctorul Middleton.

– Domnişoara Dale m-ar putea târî oricând în fața unei instanțe superioare şi m-ar face să pălesc alături de ea prin daruri mult mai importante decât frumusețea tenului, răspunse Clara.

– Are o inteligență remarcabilă, observă Vernon.

Toată lumea, inclusiv Clara, ştia despre modul romantic în care domnişoara Dale îl admira pe Willoughby. Clara era nerăbdătoare s-o vadă şi să studieze natura unui devotament – ce ar putea fi, în limitele rațiunii, un adevărat model – pentru un bărbat care vorbea cu o nepăsare de gheață despre o biată femeie pe care o fascinase. La urma urmei, poate că este mai bine pentru inima femeilor să fie întâmpinate cu răceală, să fie disciplinate, domolite şi nevoite să se închidă în visurile lor. Atunci, răceala lui era binevenită, pentru că încuraja făurirea unei imagini ideale despre el. Aceasta sugera însă şi parcă îi propunea Clarei mai curând binefacerile despărțirii decât precizia îngrozitoare a unei cunoaşteri intime încerca să-l privească cu ochii domnişoarei Dale; o disprețuia şi în acelaşi timp o invidia pentru că se putea lăsa prostită; îl dezaproba violent pe Willoughby pentru această împietrire inumană a inimii, prin care-şi putea sacrifica adoratoarea într-o comparație măgulitoare pentru el; totodată era în stare să imagineze o anume distanță, de la

---

[40] Nimfă a pădurilor; legenda spune că se năştea şi murea închisă într-un arbore.

care ar fi putut să-l contemple, fără spirit critic, cu simpatie şi admiraţie; aşa, de exemplu, precum un frumos muritor de pe pământ priveşte luna.

În mijlocul acestor reflecţii, se auzi, surprinsă, rostind:

– Eu am fost, cu siguranţă greu de educat. Dacă aş avea o inteligenţă remarcabilă, aşa vedea lucrurile mai limpede. Nu-mi amintesc să-mi fi făcut vreodată plăcere lecţiile zilnice. Se opri, mirându-se singură de această sporovăială, apoi adăugă, ca şi cum s-ar justifica: De aceea poate îl înţeleg destul de bine pe bietul Crossjay.

Domnul Whitford păru că nu se miră de divagaţiile Clarei, stârnite de fraza lui elogioasă în legătură cu „inteligenţa remarcabilă", deşi o pronunţase cu intenţia specială de a-i auzi ecoul.

Sir Willoughby risipi aburii confuziei în care se pierduse Clara.

– Aşa este! Am insistat adesea faţă de Vernon, spunându-i că băiatul poate fi condus numai apelându-se la sentimentele lui. Nu poate suferi constrângerea. Nici asupra mea n-avea nici un efect. Băieţii cu personalitate se cabrează şi dau din picioare. Cred, Clara, că-i cunosc destul de bine pe băieţi.

Se întoarse spre Clara, dar se pierdu în privirea ei îndepărtată; avea impresia că se micşorează până ce devine un fir de praf, o insignifiantă gămălie de ac. Ochii ei străluciră imenşi, apoi se închiseră.

Când s-au deschis, priveau într-altă parte.

Mândria lui Willoughby fu din nou atinsă.

Chiar atunci când ştia că-l răneşte, ori poate tocmai de aceea, Clara încerca să judece faptele de la înălţime, din punctul acela ideal, de unde vedem defectele amantului şi totodată rămânem deasupra lor, observatori impersonali şi neutri. Se străduia să se cațere într-acolo, fără succes însă, şi curând avea să piardă speranţa, disperarea şi efortul inutil devenind pretexte pentru a se prăbuşi şi mai jos.

Doctorul Middleton abătu atenţia lui Willoughby de la imperceptibila jignire.

– Nu, nu! Cureaua, cureaua e leacul! Băieţii cu personalitate devin de obicei foarte solizi şi cu cât sunt mai solizi, cu atât sunt mai potriviţi pentru Sfântul Nicolae. Din

partea mea, sper să fie nemuritor în Marea Britanie. Aerul mării şi cel de munte nu este nici pe jumătate atât de stimulator. Îndrăznesc să spun că este mai important să poți îndura o corecție cu nuiaua, decât s-o administrezi altuia. Încalecă-l şi arde-l cu Sfântul Nicolaie dacă tânărul Crossjay fuge de la lecții.

– Asta este părerea dumneavoastră, sir, se înclină gazda afabil, dar stingherit de prezența doamnelor, într-atâta, sir, încât aş putea să arăt cu degetul, deşi nu le cunosc antecedentele, diverse persoane cu vază, care n-au cunoscut la timp pe Sfântul Nicolae. Oamenii aceştia n-au un echilibru perfect. Rațiunea nu li se sprijină pe o bază solidă. Nu iau lucrurile aşa cum sunt, îşi fac sânge rău, nu ştiu să ierte, adulmecă în dreapta şi în stânga după aprobare, se înfurie ori de câte ori briza mării nu vrea să-i mângâie şi să-i flateze. Iată de ce, sir, atunci când au devenit oameni în toată firea, mai păstrează încă nerozia tinereții. Se vede că n-au fost scărmănați când trebuia. Noi, englezii, învingem lumea pentru că ştim să încasăm. Cred că asta e o dovadă de rezistență.

Zâmbetul lui sir Willoughby era tot mai larg, pe măsură ce clătina mai energic din cap, împotrivindu-se.

– Să zicem, spuse el, cu aerul că face o concesie după ce i-ar fi răspuns doctorului şi l-ar fi convins de eroarea lui, că poate avem nevoie de Sfântul Nicolaie pentru menținerea ordinii. Soluția dumneavoastră poate fi potrivită pe bordul vaselor, dar nu şi printre gentlemeni. Cu siguranță că nu.

– La dracu cu gentlemenii dumitale, strigă doctorul Middleton.

Clara le auzi pe Eleanor şi Isabel comunicându-se părerile.

– Willoughby n-ar trebui să îngăduie asemenea vorbe.

– Nu-l mai recunosc.

Ea oftă şi-şi muşcă buzele. Darul fanteziei şi al umorului este înconjurat, în cazul femeilor, cu pancarte pe care sunt scrise tot felul de interdicții, obligându-se să-şi înăbuşe acest dar înnăscut. Dacă ele observă o scenă comică, de exemplu tânărul Willoughby încolțit de profesorul lui, în timp ce rudele încremenesc de oroare în fața acestui sacrilegiu, femeile n-au voie să sesizeze ridicolul. Ele sunt ostaşi călițai

societății, prusaci care trebuie simultan să mărşăluiască şi să gândească. Asemenea stări de lucruri sunt în avantajul lumii civilizate, dacă vreți, din moment ce bărbații au decretat aşa, sau, mai bine zis, respectabilele matroane au interpretat astfel decretul; dar iată că, pe ici pe colo, câte o femeie mai tânără, uneori o insurgentă nedisciplinată, crescută mai liber, gândind cu capul ei, simte că destinul i-a făurit un cerc de fier ce-i strânge mintea, mai dureros chiar decât trupul.

Clara se întrebă curioasă, dacă domnişoara Dale ar putea dovedi, din întâmplare, o asemenea gândire. Dorea puțină, cât de puțină libertate de gândire, într-o casă ce părea înconjurată de o plasă de oțel. Willoughby nu conducea numai, ci şi domnea, inspira. Dar cum? Clara observase la el o susceptibilitate gata să tresară, chiar şi la o umbră de contrazicere, şi se purta cu blândețe şi farmec numai după ce era domolit; această atitudine era momeala cu care capta supunerea celorlalți. Observă că domnul Whitford el însuşi evita să provoace tendințele autoritare ale vărului său. Dacă nu-i sorbea cuvintele din gură, precum domnişoarele Eleanor şi Isabel, Vernon le aproba în schimb monosilabic, sau pur şi simplu tăcea, nefiind însă niciodată în dezacord fățiş cu Willoughby. Legile casei, plasa de oțel cădeau şi asupra lui, ca şi asupra servitorilor, aşa cum vor cădea – o! spaima naufragiaților care văd cu ochii cum se cufundă vasul – şi peste soție.

– Când o voi vedea pe domnişoara Dale? se interesă Clara.

– Chiar astă-seară, la masă, replică Willoughby.

„În fine, îşi zise ea, bine că avem ce aştepta."

Se lăsă în voia pornirii ei morbide şi se abstrase din prezent, pentru a putea gusta cu anticipație întâlnirea cu domnişoara Dale; dar mult timp înainte de apropierea orei, speranța de a întâlni altceva decât un ecou plicticos al lui Willoughby, se nărui. Astfel că două din cele trei minute petrecute cu Laetiția în salon, aşteptând sosirea doamnelor, trecură fără să i se risipească toropeala.

– Dumneavoastră sunteți domnişoara Middleton? întrebă Laetiția, apropiindu-se de ea. Gelozia mi-o spune, deoarece,

ați cucerit inima băiatului meu, Crossjay, şi l-ați cuminţit în câteva minute, ceea ce noi toți n-am reuşit în câteva luni.

– Buchetul lui de flori sălbatice m-a bucurat enorm. L-a făcut cu multă discreție. Vă spun acest lucru deoarece băieții de vârsta lui ne vără, de obicei, cadourile pe gât, îndată ce le au la îndemână; dumneavoastră trebuia să fiți altfel tratată.

– Se simte mâna bună a zânei lui.

– Zâna cea bună coboară de pe tronul ei, dar vă roagă, în schimb, să nu-l răsfățați prea mult. Crossjay trebuie să plece să învețe cu unul din acei profesori care-i examinează pe băieți la examenul de intrare în marină. Suntem cu toții încredințați că este un marinar înnăscut şi că locul lui este pe o navă.

– Domnişoară Dale, țin la Crossjay atât de mult, încât am să mă gândesc, în primul rând, la interesele lui, şi nu la bucuria mea egoistă. Dacă am vreo influență nu va rămâne nici o săptămână mai mult cu dumneavoastră. Ar fi trebuit să discutăm despre acest lucru chiar astăzi. Poate c-am visat numai, dar am impresia că m-am gândit să deschid discuția. În orice caz, voi face tot ce-mi stă în putință.

Inima Clarei tresări la gândul că, cerând o favoare, prezentând o rugăminte, ea confirma în fața lui Willoughby cuvântul dat, ba se lega încă şi mai strâns. Oricum, însă, cauza o merita. Şi apoi, şi fără acest nou gest rămânea legată de Willoughby.

– Lui Sir Willoughby îi place mult băiatul, spuse Clara.

– Îi place mai ales posibilitatea de a stârni dragostea băiatului, răspunse domnişoara Dale. N-a avut prea mult de-a face cu copiii. Sunt sigură că-i place Crossjay, altfel n-ar putea fi atât de îngăduitor, este chiar de mirare câte suportă amuzându-se.

Sir Willoughby intră în salon. Prezența domnişoarei Dale îi luminează chipul, precum o candelă aprinsă sfintele odoare. Nutrea un respect profund pentru fidelitatea ei şi o aprecia ca pe un model de gust; ştia că, pentru ea, este totdeauna un astru strălucitor, şi bucuria pe care o resimțea avea efectul de a-i scoate la iveală comorile ascunse; nu greşim de loc dacă le considerăm inepuizabile, din moment ce tot ce se arată privitorilor este socotit aur pur.

Seara aceea a făcut-o pe Clara să se îndoiască de justificarea vechii ei ostilități. Fără să-şi dea seama, adoptase perspectiva domnişoarei Dale, mai ales că Willoughby corespundea. Nu putea să nu fie de acord cu părerile admiratoarei lui fidele, din moment ce-l vedea atât de vesel şi cordial; era, ai putea spune, spiritual şi familiar totodată – cea mai agreabilă conduită cu putință. Doamna Mountstuart Jenkinson observase cât de perfectă era linia piciorului, iar domnişoara Dale făcea din perfecțiune, esența lui definitorie. În fața acestor doamne spiritul lui Willoughby nu numai că strălucea, dar devenea de-a dreptul creator, într-atât este de adevărat că lauda este soarele care ne face să rodim. Avea parcă din nou ceva din aerul romantic, pe care Clara şi-l amintea că-l remarcase ca primă impresie, când îl cunoscuse pe favoritul districtului, şi i se părea straniu să confrunte această impresie, revenită de departe, cu experiența acumulată între timp. Nu cumva ea fusese pretențioasă şi capricioasă? O! binecuvântată revenire a liniştii! Tot ceea ce dorea era fericirea pricinuită de dispariția suferinței, şi concepția ei despre libertate consta acum în a învăța să-şi iubească lanțurile, cu condiția ca el s-o scutească de mângâieri. Din acest punct de vedere o condamna cu tărie pe Constanța. „Trebuie să încercăm să realizăm puțin bine şi să nu ne gândim numai la noi; trebuie să găsim calea cea dreaptă a vieții.” Asemenea precepte infantile i se succedau în minte, cu o gravitate plină de umilință. Şi pentru a nu mai întârzia realizarea binelui, încurajată de la distanță de privirea bucuroasă a lui Vernon Whitford, profită, pentru a-i vorbi lui Willoughby în legătură cu tânărul Crossjay, de momentul în care, coborând din şa, el apăru într-o postură avantajoasă față de ceilalți călăreți. Şi când era călare păstra acest avantaj față de ceilalți, având o ținută ireproşabilă, ca un cavaler de demult, într-un stil puțin căutat, dar, oricum, spectaculos. Odată descălecat, Willoughby îşi înălța capul şi-şi închidea pe jumătate pleoapele, cu un gest ce proclama prea vizibil superioritatea.

– Willoughby, aş vrea să-ți vorbesc, îi spuse Clara tremurând de teama că el va aproba totul imediat, fără să-i lase răgaz nici să respire, pe un ton curtenitor şi neangajant.

Vreau să-ți vorbesc despre băiatul nostru drag, Crossjay. Ții mult la el. Aici s-a făcut un leneş şi-şi pierde timpul de pomană.

– Acum eşti aici şi când vei fi aici pentru totdeauna, dragostea mea, pentru totdeauna... modulă Willoughby un cantabile afectuos, uitîndu-l un moment pe Crossjay, pe care-l prinse apoi parcă din zbor: Băiatul te consideră o adevărată regină şi va îndeplini tot ce îi vei cere, chiar dacă i-ai ordona să-şi învețe lecțiile. Cine n-ar asculta, de altfel? Frumusețea ta singură ordonă! Ce vede cel care te priveşte? O apariție divină, toată numai grație şi nuanțe, care te atrage nu atât în cer, cât într-o lume departe de cea de aici.

Clara îi răspunse cu un zâmbet silit şi continuă:

– Dacă Crossjay ar fi trimis de îndată într-unul din locurile unde sunt pregătiți băieții pentru a intra în marină, ar avea mai multe şanse, iar meseria asta este evident potrivită pentru el. Tatăl lui este un viteaz, de la el a moştenit Crossjay îndrăzneală, pasiunea pentru viața pe vas. Trebuie doar să reuşească la examen, şi pentru asta nu mai are prea mult timp.

Sir Willoughby râse uşor, amuzat şi trist totodată.

– Dragă Clara, tu adori lumea. Presupun atunci că trebuie să înțelegi că nu există nici un aspect al acestei lumi blestemate asupra căruia să n-avem neînțelegeri şi certuri până la saturație. Eu am vederile mele în legătură cu Crossjay, Vernon le are pe ale lui. Eu doresc să fac din el un gentleman, pe când Vernon îi doreşte să ajungă marinar. Dar Vernon este protectorul băiatului, nu eu. El l-a luat de la taică-său pentru a-l instrui şi el are dreptul să hotărască. Eu nu mă amestec. Numai că nu-l pot împiedica pe băiat să țină la mine. Mi se pare că bătrânul Vernon ştie asta. Te asigur că mă țin complet la o parte. Dacă mi se cere să aprob plecarea, cu toate că dezaprob planurile lui Vernon, nu voi face decât să ridic din umeri, deoarece, cum vezi, niciodată nu m-am opus. Bătrânul Vernon plăteşte întreținerea, el este stăpânul, el decide şi dacă, într-o bună zi, Crossjay va fi prăvălit de furtună din vârful catargului, nimeni nu mă va putea mustra pe mine. Cred, draga mea, că vorbele mele sunt dictate de bunul simț.

– Nu m-aş fi aventurat să mă amestec, dacă nu mi-ar fi fost teamă că banii...

– Da, strigă Willoughby, clar asta-i altă problemă. Dacă bătrânul Vernon îmi încredinţează băiatul, îl voi elibera imediat de povara cheltuielilor. Dar pot face aşa ceva, ca să se realizeze un proiect pe care-l dezaprob? Iată cum stau lucrurile. L-am invitat mai de mult pe căpitanul Patterne să mă viziteze. Exact înainte de plecarea lui pe coasta Africii, unde guvernul îi expediază pe marinarii pe care n-are alt mijloc să-i ucidă; i-am trimis o invitaţie specială. Mi-a mulţumit şi a refuzat pe un ton foarte tăios. Aş putea spune că omul trăieşte din pensia ce i-o trimit lunar. Îl cheamă Patterne, este fără îndoială un om de curaj, are ceva din sângele nostru şi ne poartă numele. Cred că am dreptul de a dori să fac din fiul lui un gentleman, adică aşa cum nu este tatăl; şi, deoarece constat că o viaţă trăită de timpuriu la bordul vasului nu l-a făcut de loc pe tată să devină un gentleman, cred că am dreptul să propun alte metode pentru educarea fiului.

– Dar ofiţerii din marină... sugeră Clara.

– CâŁŁiva numai, răspunse Willoughby. Ei provin probabil din familii bune, unde au fost perfect educaţi. Suprimă nimbul din jurul titlului de ofiţer de marină şi mă tem că n-o să-ţi mai pară nişte gentlemeni, când îi întâlneşti într-un salon. Am mers până într-acolo, încât mi-am imaginat că am anumite drepturi de a face din Crossjay un om deosebit. Intenţia mea este realizabilă: se simte că este un Patterne din modul cum se poartă cu tine, scumpa mea: iată că intenţia mea este realizabilă. Dar dacă îi port eu de grijă, cer drepturi depline asupra lui. Nu pot să scot un gentleman din acest băiat, dacă trebuie să mă cert mereu, cu cutare şi cutare, pentru el. Pe scurt, trebuie să aibă posibilitatea de a mă considera numai pe mine drept model.

– Atunci, îi vei asigura o situaţie?

– Depinde de purtarea lui.

– Garanţiile sunt cam vagi.

– Crezi că profesia pe care văd c-o preferi pentru el nu i-ar crea o viaţă şi mai precară?

– Este o viaţă mai strict organizată şi mai sigură.

– Nu-i cer lui Crossjay decât să răspundă afecțiunii mele.

– Îi vei asigura un venit fix? Te întreb, pentru că un gentleman leneş este un personaj destul de trist, darmite un gentleman sărac...

– Nu trebuie decât să-mi placă, draga mea, şi-l voi lansa şi se va bucura de protecția mea.

– Dar dacă nu va reuşi să-ți placă?

– E atât de greu?

– O! se înfioră Clara.

– Iată, iubito, răspunsul meu, spuse Willoughby şi continuă: îl putem lăsa pe Vernon să încerce. Are ideile lui, să vedem ce va realiza; eu voi urmări cu interes experiența.

Clara, obosită, era pe punctul de a renunța la luptă, când, amintindu-şi că Vernon este destul de sărac, întrebă cu timiditate:

– Dar nu e la mijloc o chestiune de bani?

– Bătrânul Vernon s-a decis să-şi cheltuiască banii în acest fel. Şi dacă aşa evită să-şi rupă picioarele ori gâtul prin Alpi, putem considera că şi-a întrebuințat bine banii.

Urmă o pauză, după care se auzi vocea Clarei rostind:

– Da.

Clara se scutură de propria-i slăbiciune, ca de un şarpe încolăcit în jurul umerilor, şi-l aruncă cât mai departe:

– Pe câte înțeleg, domnul Whitford doreşte să-l ajuți. El nu este oare... cam sărac? Dacă pleacă de la castel pentru a-şi încerca norocul în literatură, la Londra, nu va fi probabil în stare să plătească întreținerea şi lecțiile băiatului; ar fi generos atunci, din partea ta, să-l ajuți.

– Pleacă de la castel?! exclamă Willoughby. N-am auzit nimic despre asta. A călcat cu stângul la început şi credeam că s-a cuminți; a trebuit să renunțe la Universitate. Hm! Apoi a primit o mică moştenire şi a dorit să plece să-şi încerce norocul în literatură, o adevărată loterie, cum i-am spus. Plecarea la Londra nu-i va aduce nici un bine. Am crezut c-a renunțat de câțiva ani la o asemenea prostie. Cât primeşte de la mine? Aproape 150 de lire pe an şi suma s-ar putea dubla oricând, dacă mi-o va cere; în plus are toate cărțile ce şi le doreşte; iar scriitorii şi savanții cum află de o carte, cum vor s-o aibă. Să nu crezi că mă plâng. N-aş vrea

ca persoanele care mă servesc să fie nevoite să cheltuiască măcar un shilling. Mărturisesc că mi-a plăcut totdeauna acest gen de dependență. Sistemul feudal nu trebuie condamnat, dacă stăpânul feudei merită încrederea. Mă cunoşti doar Clara, şi ai să-mi cunoşti chiar şi slăbiciunile; nu cer servitute, ci afecțiune. Doresc să fiu înconjurat de persoane care să mă iubească. Iar una dintre ele să-mi fie... cea mai scumpă. Astfel încât noi doi să putem trânti uşa în nas restului lumii, să trăim ceea ce alții doar visează. Nu se poate imagina nimic mai dulce. Este, într-adevăr, paradisul realizat pe pământ. Ce fericire să te am toată: cu gândurile, speranțele tale, cu tot! Sir Willoughby îşi mobiliza imaginația pentru a găsi ceva în plus, dar nu găsi, sau nu reuşi să-l exprime, încât continuă: Dar ce-i cu povestea asta a plecării lui Vernon? Nu poate pleca; n-are decât o sută de lire pe an venit. Cum vezi, am o deosebită stimă pentru el, nu mă gândesc că dorința lui de a pleca înseamnă, prin ea însăşi, o ingratitudine față de mine. Ştii, draga mea, am o adevărată oroare de despărțiri, fie de acestea, fie de altele. Pe cât pot, mă înconjur cu oameni sănătoşi – special pentru a-mi feri inima de durere – cu excepția domnişoarei Dale, care îți place – chiar îți place, iubito? Răspunsul îl satisfăcu – cu această singură excepție, nimeni nu amenință să mă chinuie. Şi iată un om care doreşte să părăsească castelul, fără să-l constrângă nimeni. Dar pentru numele lui Dumnezeu, de ce? De ce? Să-mi închipui că priveliştea fericirii depline îl deprimă? Ni se spune că lumea este iremediabil rea. N-aş vrea să aplic această idee la prietenii mei, dar, altfel, conduita lor este adesea dificil de explicat.

– Şi chiar dacă ar fi adevărat, n-ai să-l pedepseşti pentru asta pe Crossjay, interveni timid Clara.

– L-aş lua pe Crossjay cu mine şi aş face din el un om conform cu propriul meu ideal, draga mea. Dar cine ți-a vorbit despre plecarea lui Vernon?

– Domnul Whitford în persoană. Şi dă-mi voie să-ți spun, Willoughby că, după părerea mea, mai curând îl va lua pe Crossjay cu el, decât să-l lase aici, dacă rămâne cu temerea că băiatul şi-ar rata posibilitatea de a intra în marină.

– Marina pare să aibă acum un rol mai mare în țara noastră, răspunse Willoughby, uimit de cele auzite, ca şi de faptul că domnişoara Middleton pleda interesele unui fiu de marinar. Atunci pe Crossjay trebuie să-l ia Vernon.

Nu mă învoiesc cu jumătate de măsură. Eu sunt reclamantul legitim care aşteaptă hotărî rea Regelui înțelept, râse el. În afară de asta, băiatul are ceva din sângele meu, dar nici o picătură măcar din al lui Vernon.

– Ah!

– Aşa este, dragostea mea.

– O, da, aşa este.

– Nu pretind că sunt un om perfect, continuă Willoughby; suport desigur provocări destul de grosolane, dar dacă sunt jignit nu mai pot acorda iertare niciodată. Vorbeşte-i lui Vernon, dacă se prezintă în chip firesc ocazia. Desigur, îi voi vorbi şi eu. Poate ai remarcat, Clara, în timp ce călăream înspre casă, un om care m-a întâlnit pe drum, dar n-a schițat nici măcar un gest de salut. Este fermier de-al meu, Hopper pe nume, ține în arendă 600 de acri; acest om ar trebui să se gândească nu numai situația mea socială, ci şi la faptul că l-am ajutat adesea. Contractul prevede încă cinci ani de concesiune. Trebuie să-ți spun că detest bădărănia țăranilor, şi atunci când o întâlnesc, o pedepsesc. Cu Vernon este altceva. Va fi suficient doar să i se vorbească. Ne putem imagina că bătrânul Vernon suferă, din când în când, fascinația mizeriei. Scumpa mea, eşti obosită? Willoughby se aplecă asupra ei, oprindu-se din plimbare.

– Sunt foarte obosită astăzi, răspunse Clara.

Îi oferi brațul, fata i-l atinse cu două degete, dar le retrase când Willoughby încercă să i le mângâie. Acesta nu insistă. A te plimba cu ea, însemna să accepți maiestatea ei plină de rezerve. Lângă uşa de la intrare se retrase un pas, pentru a-i face loc să intre, şi-i contemplă, plin de dragoste, obrazul, urechile şi umbra aurie a cefei, unde alunecau cârlionți mai la culoare, scăpând incorigibili cocului şi pieptenului – cârlionți mai mari şi mai mici, descriind volute gingaşe, ca vița de vie ori ca inelul de nuntă, ca fulgii păsărilor, ori ca puful şi firişoarele de praf bătute de vânt – şi aceste bucle fluturau, se desfăceau şi se prindeau una de alta, atârnau

leneşe, ca lăbuţele mătăsoase ale unui pisoi; fine şi transparente, buclele Clarei erau ca nişte umbre pastelate, dar se încolăceau în jurul unui îndrăgostit, mai puternice decât buclele aurii ale unei frumuseţi clasice.

Laetiţia nu putea concura, cu nimic, farmecele Clarei.

CAPITOLUL X

Unde Sir Willoughby reuşeşte să ne ofere calificativul cel mai potrivit pentru el însuşi

Vernon era acum util vărului său. Era un secretar desăvârşit pentru un om care-şi administra averea cu perspicacitate şi hărnicie, dar care, o dată sau de două ori pronunţase, ca judecător de pace, hotărâri cu totul nefericite; în acele ocazii câteva paragrafe scrise într-o engleză tăioasă, întărite cu citate latineşti perfect potrivite, l-au convins pe Willoughby de valoarea unui asemenea secretar în orice fel de polemică. Cât timp Vernon era mâna lui dreaptă, nu se temea de sălbaticul dragon cu răsuflarea de foc – presa. Şi cum se gândea să intre în Parlament, prevedea că va avea şi mai mare nevoie de el. În plus, îi făcea plăcere ca Vernon să menţioneze în propriile lui scrieri, pe teme controversate ale clasicismului, c-au fost lucrate la Castelul Patterne. Aducea casei sale o strălucire într-un domeniu inedit, atesta utilitatea ştiinţei, picurând ceva din parfumul ei asupra familiei Patterne, care devenea o aristocraţie intelectuală; această specie nu se bucură de prea mare trecere, ba este chiar considerată demnă de dispreţ, nu se ştie exact de ce, mai mult decât aristocraţia banului, ori noblеţea ereditară. Dar, în fine, parfumul există pentru public. Sosurile fine conferă viaţă şi noblеţe unor bucate renumite; luate separat, primele îţi fac greaţă, iar celelalte sunt plebee. La fel, sau aproape la fel, se întâmplă, când un poet, cu atât mai mult un savant, rămâne ataşat casei. Sir Willoughby merita să-l aibe, pentru că mai mult decât prietenii săi din district, era sensibil la parfumul ştiinţei; având un savant, Willoughby le demonstra celorlalţi deficienţa lor. Bucătarul lui, domnul

Dehors, elevul celebrului Godefroy, nu era singurul bucătar francez din regiune, pe când vărul şi secretarul său, savant cu un renume crescând, eseist elegant, constituia o podoabă unică, evident în genul lui. Noi personal suntem tentaţi să râdem de el, dar aţi face mai bine să nu râdeţi, pentru a nu fi nevoiţi să recunoaşteţi că lumea mai înaltă a literelor vă este complet străină. Sir Willoughby putea declanşa o tăcere apăsătoare la o masă cu invitaţi din district, făcând o aluzie de felul: „Vernon a rămas acasă, lucrează la Etruscii şi la Dorienii lui"; după o pauză în care lăsa aluzia să-şi facă efectul râdea ca pentru el, dar aşa ca să se audă, de excentritatea vărului său şi nu mai pomenea de el.

În plus, sir Willoughby nu putea suporta ca o figură familiară să dispară din casa lui. Îi displăceau servitorii care acceptau concedierea, fără a-l mai ruga să-i ţină lângă el. Un servitor care pleca, dându-şi demisia, i se părea ceva de-a dreptul diavolesc. Proiectul lui Vernon de a părăsi castelul ofensa şi alarma un gentleman atât de sensibil. „O să trebuiască în cele din urmă să i-o ofer pe Laetiţia Dale", gândi Willoughby, consimţind cu o generozitate amară la condiţiile impuse de lipsa de generozitate a celuilalt; din momentul logodnei cu domnişoara Middleton mintea lui prevăzuse cu agerime în domnişoara Dale, dacă nu se va mărita şi va rămâne pe viitor în apropiere, guvernanta copiilor săi, cu care s-ar fi putut adesea consulta. Acest proiect părea acum irealizabil. Cei doi s-ar putea căsători şi locui într-o vilă din apropierea parcului; Vernon şi-ar păstra postul, iar domnişoara Dale devoţiunea. Trebuia însă prevăzut şi riscul ca ea să se scuture de povara acestei devoţiuni. Căsătoria, se ştie, produce astfel de efecte asupra femeilor celor mai fidele; în mintea lor nestatornică, pasiunea cea mai adâncă se volatilizează cu totul, atunci când îşi găsesc un soţ. Constatăm astfel la femei triumful materiei asupra spiritului. Şi cu toate acestea, riscul trebuia acceptat, în perspectiva unui asemenea scop.

Neavând nici un chef să discute cu Vernon pe care obişnuia să-l părăsească cu bruschețe, imediat după ce acesta îşi spunea părerea, rămânând astfel complet zăpăcit, Willoughby lăsă pe cele două persoane interesate de soarta

tânărului Crossjay să-şi închipuie că el meditează asupra ei, şi că era înţelept din partea lor să nu-l tulbure în acest timp, pentru că putea să intuiască în mod limpede pe oricine încerca să-i stăvilească curentul sentimentelor. Între timp, dădu instrucţiuni mătuşilor Eleanor şi Isabel s-o invite pe Laetiţia Dale la castel, unde curînd vor avea loc dineuri, la care un comper plăcut ar fi fost binevenit; mai mult încă, o femeie inteligentă, superb drapată în sentimentele ei, un adevărat miracol al fidelităţii feminine, ar fi putut stimula o femeie mai tânără, la emulaţie. Willoughby nu avea puterea s-o ofere definitiv pe Laetiţia lui Vernon, dar i se părea suficient să arunce zarurile cu mâna lui.

Capacitatea sa extraordinară de a descifra o inimă ce nu palpita în armonie perfectă cu a lui şi nu răspundea cu precizie elanurilor sale îl făcu pe Willoughby să sesizeze ceva în caracterul Clarei ce i-a putut sugera doamnei Mountstuart definiţia aceea absurdă, inexplicabilă: „Ştrengăriţă de porţelan”. Această expresie nu părea să ascundă nici o fărâmă de adevăr, dar dacă vedeai în Clara o frumuseţe inimitabilă lucrată în porţelan delicat, puteai zări, din când în când, şi o umbră alunecând peste chipul ei, la fel de inimitabilă şi delicată, ce te făcea să-i bănui, într-adevăr, o undă de ştrengărie inocentă, o ştrengărie elementară, sălbatică. Compararea Clarei cu acea substanţă minunată şi scumpă părea să justifice dubiosul epitet. Willoughby îl detesta, dar era totuşi obsedat de el.

Clara avea uneori expresia unei nimfe care, admirând prea mult faunul, căpătase, fără să-şi dea seama, rictusul şi ochii lui alungiţi şi alunecoşi. Când se juca cu tânărul Crossjay, doamna părea că redevine o pisică; avea atâta ardoare în această ipostază, de parcă ar fi trăit în letargie până l-a întâlnit pe băiat şi abia atunci îi izbucnise vitalitatea. Sir Willoughby nu dezaproba în nici un fel un neastâmpăr ce dovedea sănătatea logodnicei sale, dar începu să simtă în conversaţiile lor că ea nu se gândea prea mult cum să-şi înjghebe cuibul dragostei. Pentru a vorbi la figurat, simţea mai curînd vârfuri ascuţite de pumnal, atunci când îşi pleca fruntea, dorind să-l aline mâini frumoase şi bune. În faţa lui, Clara discuta cât mai logic, cu alte cuvinte, îşi înarma

ignoranța. Raționa şi în public contra lui şi-l ademenea pe Vernon, ca aliat. Influența poate fi considerată putere, şi Clara a dovedit-o pe deplin, atunci când, într-o seară la Culmer, l-a convins pe Vernon să danseze, cu toate că altădată când încercase, el oferise un spectacol penibil; şi nu numai că l-a convins să-i fie partener, ci l-a şi manevrat în timpul dansului cu atâta dibăcie, spre satisfacția lui Vernon ca şi a lui Willoughby, încât părea un băiat inteligent învârtind cu precizie o sfârleză, pentru a o face să se întoarcă înapoi la el fără să cadă. Willoughby era ultimul om care ar fi obiectat la o probă de forță din partea logodnicei sale, dimpotrivă, văzându-i influența asupra lui Vernon, reluă discuția relativ la tânărul Crossjay, şi cum îi plăcea să lucreze sistematic, începu să-i facă confidențe pentru ca s-o învețe să observe şi să acționeze pentru el.

– Bătrânul Vernon ți-a mai vorbit de băiat? întrebă el.

– Da, domnul Whitford, m-a căutat...

– Pe mine nu mă caută, draga mea.

– Mă crede, probabil, mai utilă decât sunt.

– Vezi, draga mea, dacă mi-l lasă în grijă pe Crossjay, înseamnă că vrea să plece. Are această idee fixă de a-şi „înrola" pana la Londra, ca să citez cuvintele lui. M-am obişnuit cu prezența lui şi nu-mi face plăcere să văd în el un om de corvoadă, un scrib mâzgălind tot felul de prostii, ce i le dictează alții, pentru un câştig mizerabil. Am nevoie de el aici; dacă va pleca, mă jigneşte şi-şi pierde un prieten. Nu va fi prima oară când un prieten abuzează de răbdarea mea, dar, dacă mă jigneşte, îl voi şterge de pe suprafața pământului.

– Ce-ai spus? strigă Clara, cu o privire înspăimântată.

– Îndată ce va pleca, acest om nu va mai exista pentru mine, ca şi cum nu s-ar fi născut niciodată.

– În ciuda afecțiunii tale pentru el?

– Tocmai datorită ei, aş putea spune. Natura umană este misterioasă, a mea la fel ca şi a altora. Deşi îmi pare rău, el pleacă. Eu nu m-am purtat niciodată aşa față de alții. Nu-i fac omului nici, un rău. Nu pot fi considerat păgân. Totuşi...

Sir Willoughby dădu din umeri cu blândețe şi-şi deschise larg brațele, a neputință.

– Dar vorbeşte, vorbeşte-mi, aşa cum faci în lume. Willoughby, ajută-mă să înțeleg.

– Draga mea Clara, noi suntem o singură ființă. Ai să mă cunoşti şi în părțile mele cele mai rele, cum vei spune atunci, dacă aşa vei vrea, ca şi în cele bune.

– Aş putea să vorbesc şi eu?

– Ce-ai putea să-mi destăinui?

Rămase tăcută. Un val de hotărâre nebună crescu în pieptul ei şi se prăbuşi rapid, încât Clara exclamă doar atât:

– Laşitate, neputință de a vorbi!

– Este specifică femeilor, răspunse el. Nu aşteptăm prea mult de la acestea, nici virtuți eroice, nici vicii cumplite. Ele nu trebuie să desfăşoare prea multe volute ale caracterului lor. Willoughby vorbi din nou şi, după ton, Clara înțelese că-i va fi dezvăluit acum templul secret din adâncul firii lui: Am să-ți fac o mărturisire; ştiu foarte bine că nu mă voi înălța în ochii tăi, dar mă va ajuta să-mi limpezesc mie însumi caracterul. Îți mărturisesc, cu umilință că există în mine mult, prea mult din orgoliul îngerului căzut.

Clara lăsă capul în jos, ținându-şi răsuflarea.

– Este desigur orgoliul, spuse el, visător, indus în eroare de aerul cu care Clara medita asupra acestei revelații; Willoughby se mândrea de fapt cu flăcările sumbre, demoniace, cu care se aureolase.

– Şi nu te poți îndrepta? întrebă Clara.

El replică profund dezamăgit, jignit chiar:

– Sunt ceea ce sunt. Aş putea să-ți demonstrez matematic prin ce echivalente sau substitute este compensată această trăsătură a firii mele; cu atât mai mult cu cât o socoteşti un defect.

Mi se pare că este un defect, din moment ce-l pedepseşti atât de aspru pe domnul Whitford, numai pentru încearcă să-şi amelioreze viața.

Ar putea reflecta asupra contribuției mele la îmbunătățirea vieții lui. N-are decât să-mi spună şi onorariul îi va fi dublat.

– Simte nevoia de independență.

– Independență față de mine!

– Chiar de libertate!

– Pe socoteala mea!

– O, Willoughby!

– Aşa este lumea, draga mea, o ştiu foarte bine. Oricât de înduioşătoare ar fi credulitatea ta, este mai sigur să ai încredere în experienţa mea, relativ la egoismul funciar al oamenilor. Scumpa mea, aşa vei face, nu? Sigur că aşa vei face. Pentru că cel mai mic diferend dintre noi ar fi intolerabil. Nu simţi cum acesta ar rupe cercul nostru de vrajă? O singură fisură şi ar pătrunde în lumea noastră întregul noroi al lumii dinafară. Dar vorbeam despre bătrânul Vernon. Ei bine, îl voi întreţine eu pe Crossjay, dacă Vernon consimte să rămână aici. Renunţ la proiectele mele cu privire la băiat, cu toate că le consider superioare. Să-l hotărâm pe Vernon să rămână. Are ideile lui cu privire la traiul sub acelaşi acoperiş cu stăpâna castelului. Şi, pentru a evita orice discuţie – Vernon este un om care nu reacţionează la argumente; în locul lor funcţionează un fel de idei fixe – hai să-l instalăm aproape, lângă noi, într-una din vilele mele; iar pentru a-l fixa definitiv acolo, să-l însurăm.

– Cu cine? întrebă Clara, chinuindu-se mintea s-o ghicească.

– Femeile, spuse Willoughby, sunt, prin structura lor, peţitoare excelente, dar cea mai corespunzătoare este o mireasă tânără. Mai ales pentru un bărbat ca Vernon, ea este irezistibilă. Dorinţa mea te înarmează pe tine, iar dorinţa ta îl va supune pe Vernon. Dacă pleacă, va fi pentru totdeauna, dacă rămâne, rămâne ca prieten. Mă port bine cu el, ca şi cu toată lumea, acesta este secretul autorităţii. Domnişoara Dale îşi va pierde tatăl în curând. El trăieşte acum dintr-o rentă. Ea va fi obligată să renunţe la vecinătatea castelului, dacă nu se va stabili lângă noi. Întreaga ei inimă s-a risipit printre colinele acestei regiuni. Patterne este pasiunea bietei fete. Suntem siguri de consimţământul ei. Dar va trebui să i se facă puţină curte, încearcă să-ţi imaginezi scena, bătrânul Vernon făcându-i curte Laetiţiei. Mă tem că pentru el a face curte unei femei va consta în răsfoirea grăbită a lexiconului, ca să găsească un cuvânt potrivit, apoi un altul, până va închega o frază. Nu te supăra pe bietul băiat, draga mea; la unii oameni cuvintele apar pe vârful limbii, gata rostite, şi la alţii nu. Unii sunt nişte biete beţe uscate: bărbaţi viguroşi,

oameni cinstiți, dar atât de departe de Eros, atât de inaccesibili acestuia, încât pentru a se ataşa de o femeie au absolută nevoie ca nişte oameni dinafară să le urzească firele de mătase necesare. Chiar aşa! Şi Willoughby râse, apropiindu-se de chipul Clarei şi încercând să-i îmblânzească privirea împietrită, absentă. Dar pot să te asigur, draga mea, pentru că l-am văzut în asemenea situație. Vernon nu ştie să vorbească, aşa cum ştim noi. El are, sau avea, o pasiune secretă pentru domnişoara Dale. Modul de a-i face curte era tot ce poate fi mai amuzant; semăna cu un câine care se ştie vinovat şi încearcă să se împace cu stăpânul. Râdeam de ne prăpădeam cu toții. Evident, n-a ieşit nimic.

– Şi dacă domnul Whitford refuză, te-ai simți tot atât de ofensat, încât n-ai vrea să-l mai cunoşti? întrebă Clara.

– Ssst, murmură afectuos Willoughby unei fete atât de prostuțe. O să-i apropiem unul de altul, cum vom putea mai bine. Vezi, Clara, câte sacrificii fac, pentru că doresc să-l rețin.

– Dar ce sacrifici tu? O vilă? întrebă Clara agresivă.

– Un ideal, poate. De altfel nu insist asupra sacrificiului, ci mă împotrivesc despărțirii din tot sufletul. Vei spune atunci că pregătesc terenul pentru tot felul de căsătorii! Îndreaptă-ți influența în direcția cea bună, dragostea mea. Cred că-i fi în stare să-l convingi chiar să danseze un dans scoțian, pe masa din salon.

– Să-i spun ceva despre Crossjay?

– Pe băiat îl ținem în rezervă.

– Ai încredere în mine, am eu ideile mele, nu-l uit pe Crossjay. Văd în el un cavaler desăvârşit. Dacă l-ar ajuta împrejurările... murmură sir Willoughby către sine şi apoi se adresă logodnicei: Ce zici de cavalerie? Dacă îl înscriem la cavalerie, am putea face din el un gentleman de care să nu ne fie ruşine. Sau, în anumite condiții, în gardă. Gândeşte-te şi la această posibilitate, draga mea. De Craye, care va fi, cred, cavalerul meu de onoare dacă bătrânul Vernon va face nazuri, este locotenent-colonel în Gardă şi un gentleman desăvârşit, din specia acefală dacă vrei, dar ai să vezi ce băiat elegant este; un irlandez pur sânge. Mi-ar face plăcere să-l pun alături de un ofițer de marină, în salon, ca să-i poți

compara şi să-ţi alegi modelul pentru băiatul de care te interesezi. Horace este eleganţa, vitejia întruchipată, dar, probabil cam infatuat. Am fost totdeauna prea buni prieteni pentru a-l putea judeca cu severitate. Deşi mai bătrân decât mine, m-a urmărit totdeauna ca un câine, de parcă îi făcea plăcere să-mi calce pe urme. Unul dintre puţinii bărbaţi despre care pot spune cu siguranţă că este o frumuseţe, deşi n-ascunde, poate, nici un fel de inteligenţă. Sau, cum ar spune Vernon „un nimic ciugulit de vulturi şi albit de vânturile deşertului". Are o conversaţie plăcută, dacă accepţi să-i dai replica. Ai să vezi, te va distra copios. Bătrânul Horace nici nu-şi dă seama cât de amuzant este.

– Domnul Whitford l-a caracterizat chiar pe colonelul De Craye în aceşti termeni?

– Nu mai ştiu la cine anume se referea atunci Vernon. Ai observat deci şi tu slăbiciunea bătrânului Vernon. Citează-i una din epigrame şi va fremăta din cap până în picioare. E un mijloc infailibil de a-l face să joace cum îi cânţi. Dacă vreau să-l văd bine dispus, strecor un: „Cum spuneai şi tu." E de ajuns pentru ca să se umfle instantaneu în pene.

– Am remarcat, spuse Clara, mai ales grija lui pentru băiat, şi pentru asta îl admir.

– E un sentiment onorabil, deşi cam limitat şi nu deosebit de perspicace. Ei bine, draga mea, începe atacul imediat, adu vorba despre frumoasa noastră vecină, va fi invitata noastră cam o săptămână, şi întreaga poveste poate avansa, în acest timp, destul de mult pentru a-l determina să rămână, înainte ca ea să plece. Domnişoara Dale aşteaptă acum sosirea unei verişoare, pentru a-i îngriji tatăl. Un mic brânci amabil şi bătrânul Vernon se va precipita în genunchi, dacă va reuşi să-şi dezdoaie picioarele. Când o doamnă este coaptă pentru a primi o declaraţie, aşa cum ştii, ea nu pretinde, nu-i aşa, întreaga formulă, deşi unele fortăreţe minunate...

O cuprinse în braţe. Clara era din ce în ce mai resemnată. Asta era soarta ei şi, nevăzând nici un mijloc pentru a scăpa, nu rămânea decât să invoce un frig binecuvântat care să-i îngheţe sângele şi s-o facă insensibilă în asemenea clipe. După ce se desprindea din îmbrăţişare, îşi reproşa teama disproporţionată, vorbăria lui părându-i-se mult mai greu de

suportat. Ce putea face? Era înlănțuită, cum se gândea uneori, de cuvântul de onoare, dar şi de laşitate, cum îşi reproşa alteori. Îşi dădea seama, cu tristețe, că al doilea lacăt era mai puternic decât primul, şi reflecta atunci asupra unei chestiuni generale, dacă laşitatea unei femei poate merge atât de departe, încât să se lase înghițită de fălcile aversiunii. Se poate întâmpla oare aşa ceva? Nu există un moment, când femeia ridică brațul, pentru a se apăra? Dar atunci apare onoarea, cerându-şi drepturile cu chipul răvăşit. Când îşi recâştigă curajul, femeia este obligată să-l utilizeze mai întâi pentru a renunța la onoare; trebuie să aibă îndrăzneala de a fi sperjură; nu numai să spună: „Vreau să fiu curajoasă", ci chiar să fie într-atât, încât să accepte dezonoarea. Cuşca unei femei înlănțuită de jurăminte, însetată de libertate, are doi paznici: unul nobil, altul josnic. Există oare pe pământ o ființă mai sinistru încarcerată? Stă în puterea ei să învingă tot ce o degradează, dar pentru a-şi câştiga libertatea, trebuie să dărâme şi valorile care o sprijină.

Meditând asupra situației ei, în mintea. Clarei răsări, din nefericirea prezentului, o idee, sau mai bine zis, acei aburi cărora, la tinerețe, le dăm aparența divină a Ideii: trebuie să fie rău construită, sau chiar pe dos, lumea aceasta, în care un moment de ignoranță ne creează destinul, pentru că tocmai atunci suntem forțați să luăm hotărârile decisive pentru tot restul vieții. Profesorul ei o adusese în stadiul de a contempla propria lui viziune a lumii.

Şi se gândea de asemeni: cât de mult disprețuieşte un bărbat femeile, dacă îşi poate etala defectele, în felul cum o face Willoughby în fața mea!

Datorită lui, domnişoara Middleton nu mai gândea ca o fetiță. Când se petrecuse marea schimbare? Privind în urmă, îşi imagina că avusese loc în perioada pe care o numim în dragoste, prima sau aproape prima. Îşi închipuia acest lucru, deoarece obosise tot încercând să-şi amintească emoțiile din acea vreme. Muriseră cu totul, încât nici măcar fantomele lor nu-i mai chinuiau imaginația. Fără a-i face reproşuri lui Willoughby – era prea rezonabilă pentru aşa ceva – se considera ea însăşi o captivă. În vis, probabil, se vârâse singură într-o închisoare pe viață şi – o, grozăvie! – nu într-o

carceră obişnuită; pereţii zăbreliţi o înconjurau, îi vorbeau, îi cereau afecţiune, aşteptau admiraţie.

Era incapabilă să răspundă de ce nu le putea oferi toate acestea, de ce se retrăgea tot mai mult în sine, de ce invoca un frig de moarte, pentru a-şi ucide elanurile de tandreţe. Se revolta, dar curând auzea, ca un murmur, clopotele ce aveau să sune de ziua nunţii, ceea ce o readucea într-o stare de totală supunere; murmurul liniştii o împingea apoi din nou, treptat, dar sigur, spre revoltă şi, din nou, imaginea acelei zile stranii, de sumbră veselie, o prăbuşea la pământ. Înfrunta parcă o făptură vie, care mişca, avea gură şi cânta. Începuse să primească scrisori de la domnişoarele de onoare, în legătură cu nunta, şi avea impresia că nişte valuri imense o aruncă pe ţărm, ca pe o bucată de lemn smulsă dintr-o epavă. Senzaţia de ostilitate împotriva tuturor celor care se roteau în jurul ei într-un cerc ameninţător era atât de copleşitoare, încât avea impresia că se află în pragul nebuniei. Ori trebuia acuzată de capriciu, fapt la fel de deplorabil? Trecuse puţin timp, de când scrisese aceloraşi tinere despre acelaşi gentleman, dar cum? Cu ce ton? Fusese oare nebună atunci? Era vindecată acum? I se părea că faptul de a fi scris cu înflăcărare despre el era o dovadă mai sigură de nebunie, decât a tremura de groaza căsătoriei. Dar hotărârea de a înfrunta singură tot mecanismul, pus tot de ea în mişcare, prin consimţământul de la logodnă, părea prea stranie unei tinere fete, pentru a găsi, numai în aceasta, justificarea ce o căuta.

Însuşi sir Willoughby era destinat să-i ofere cheia necesară descifrării caracterului său, care putea fi definit printr-un singur cuvânt, suficient pentru a-i fortifica spiritul de revoltă şi a-l consacra chiar ca atare.

Doctorul Corney, foarte popular în district şi celebru prin anecdotele lui, luase în acea seară masa la castel; a doua zi se vorbi despre el şi despre resursele artei culinare, strălucit demonstrate de Armand Dehors, care ştia că serveşte gusturile rafinate ale unor oameni de spirit. Sir Willoughby îi aruncă o privire lui Dehors, cu o ironie binevoitoare, aşa cum făcea de obicei, când se referea la oameni remarcabili în domeniul lor de activitate şi care îl serveau pe el.

– Presupun că trebuie să invocăm firea francezului, pentru a afla de ce Dehors nu ne poate servi zilnic un dineu atât de bun. Francezii au obiceiul să-şi compenseze defectele prin entuziasmul lor. N-au nici un fel de respect. Dacă i-aş fi spus: „Dehors, doresc ceva cu totul excelent”, aş fi avut un dineu perfect banal. Dar ei funcționează pe bază de entuziasm, şi această coardă trebuie incitată. Dacă cunoşti un francez, cunoşti întreaga Franță. Îl observ pe Dehors de doi ani de zile şi ştiu să-i stimulez entuziasmul cu un singur cuvânt. El confundă oamenii de spirit cu oamenii de litere. Francezii şi-au distrus aristocrația şi apoi, pentru a avea totuşi o viață agreabilă, au înălțat în locul ei omul de litere, nu pentru a-l adora – nu sunt în stare de aşa ceva – ci pentru a se menține într-o stare de efervescență. Francezii nu pot suporta o forță dominatoare reală şi atunci inventează una aparentă. Poate că ei numesc asta egalitate. Da, da, aşa este, degeaba dai din cap, dragă Vernon. Vedeți, omul revine la firea lui adevărată, oricât am încerca noi să-l ameliorăm, şi francezii se deosebesc de noi doar prin faptul că au trebuit să înoate prin sânge, până să descopere că au rămas tot la vechile lor trucuri. Sunt egalul dumneavoastră, zic, egal prin naştere. O, sunteți scriitor? Atunci permiteți-mi să mă agit în jurul dumneavoastră. Da, Vernon, şi cred că bietul om te consideră pe tine adevăratul stăpân al casei. Nu sunt de loc gelos, cu condiția ca Dehors să-şi îndeplinească bine atribuțiile. Există un filozof francez care numeşte zilele anului după aniversările unor oameni de litere: ziua lui Voltaire, ziua lui Racine, ziua lui Rousseau şi aşa mai departe. Poate Vernon ne va informa cine revendică ziua de 1 aprilie.

– Câteva mici erori pot fi scuzate dacă ai un spirit satiric, remarcă Vernon. Oricum, te poți felicita c-ai reuşit să cunoşti o întreagă națiune în persoana unui bucătar!

– În schimb, francezii descifrează firea noastră, studiindu-ne jocheii, răspunse doctorul Middleton. Cred că noi le trimitem jochei, în locul bucătarilor lor, şi nu vecinii noştri sunt cei care câştigă prin acest schimb.

– Totuşi, dragul meu Vernon, este un nonsens, spuse Willoughby; de ce să strigăm în gura mare, zi de zi, numele cine ştie cărui scriitor?

– Filozof.

– Fie şi filozof.

– Care aparţine tuturor ţărilor şi tuturor timpurilor. Ei sunt binefăcătorii umanităţii.

– Bine...! Râsul batjocoritor al lui sir Willoughby îi frânse propria-i frază. Asemenea opinii denotă nişte pretenţii ireconciliabile cu bunul simţ britanic, sper că-ţi dai seama, nu?

– Am putea, răspunse Vernon, dacă îţi face plăcere, să alternăm numele sau să intercalăm anumite zile consacrate marilor noastre familii care au realizat fapte de merit, la data respectivă.

Rebelul din Clara se bucură de această glumă şi interveni:

– Am putea însă furniza destule nume?

– Ne-ar mai ajuta un poet, doi.

– Ori poate un om politic, sugeră ea.

– La nevoie, un boxer.

– Pentru zilele cu furtună, observă doctorul Middleton, părându-i rău că fără să vrea îndreptase discuţia pe o pantă periculoasă; relansa apoi repede conversaţia printr-o remarcă generală asupra ideilor dezbătute mai înainte, apoi şopti câteva cuvinte lui Vernon. Clara crezu, fericită, că tatălui ei nu-i făcea plăcere să sprijine părerile lui Willoughby chiar când le împărtăşea.

Până atunci, sir Willoughby condusese discuţia. Contrariat că doctorul Middleton îi luase locul, se întoarse spre Clara şi-i relată o anecdotă spusă în cursul după-amiezii de doctorul Corney, şi apoi o alta, într-adevăr revelatorie pentru natura umană. Era vorba despre un gentleman ipohondru, a cărui soţie era foarte grav bolnavă; acesta intră în camera unde doctorii ţineau consultul, implorând cu lacrimi în ochi, în numele a tot ce avea mai scump, s-o salveze pe nefericita lor pacientă; şi iată pentru ce motive: ea este totul pentru mine, totul, şi dacă moare, sunt obligat să accept riscul unei noi căsătorii; va trebui să mă recăsătoresc şi ea m-a obişnuit într-atât cu micile atenţii ale unei soţii, încât nu pot, într-

adevăr, nu pot s-o pierd. Trebuie s-o salvați. Şi soțul iubitor al devotatei sale soții îşi frângea mâinile, de disperare.

– Iată, Clara, acesta este Egoistul, adăugă Willoughby, un egoist perfect. Vezi de ce e în stare? Biata soție! Omul; nu observa câtuşi de puțin că dădea frâu liber egoismului celui mai crâncen.

– Un egoist, exclamă Clara.

– Fii atentă să nu te măriți cu un egoist, draga mea, se înclină Willoughby, galant. Atitudinea lui trăda o înfumurare atât de oarbă, încât Clara aproape nici nu-l putu învinovăți pentru cuvintele pronunțate. Îl privea distrată, până când gândurile ce-i călăuzeau privirea se opriră brusc. Se uită la Vernon, la tatăl ei şi la mătuşile Eleanor şi Isabel. Nici unul dintre aceştia nu remarcase cuvântul, nici unul nu sesizase din acest cuvânt firea lui Willoughby; totuşi, pentru ea, calificativul deveni un medicament miraculos, flacăra ce luminează cheia cu care-i deschidea personalitatea. Înțelese că acest lucru răspundea unei nevoi presante, eventual pleda chiar, în apărarea ei. Un Egoist! Îl privea acum – nefericitul se demascase singur – şi-i vedea defectele şi calitățile limpede, într-o lumină implacabilă dar, din păcate, acestea din urmă erau înecate în persoana întâi a pronumelui personal. Eu... eu... eu. În generozitatea lui, mai mult decât orice altceva, răsuna, bubuia acest „Eu”. Închipuiți-l pe Willoughby la vârsta gentlemanului ironizat de doctorul Corney: „Vă rog salvați-mi soția, faceți-o pentru mine. Va trebui, cu siguranță, să-mi iau alta, dacă o pierd pe ea, şi oricare alta nu mă va iubi nici pe jumătate şi nu-mi va înțelege caracterul, nici aprecia calitățile, ca aceasta.” Avea 32 de ani, era deci un bărbat tânăr, puternic şi sănătos, totuşi sporovăială în jurul temei principale la care revenea mereu, această insistență asupra lui „Eu” şi „Mine” îi dădea aparența unui bătrân, grimat într-un tânăr decrepit.

– Fii atentă, să nu te măriți cu un „Egoist”.

Ar accepta Willoughby evadarea ei? Când îşi imagina scena care va urma cererii ei de eliberare, se vedea târâtă în jurul zidurilor egoismului şi lovită cu capul de toate colțurile; se simțea bolnavă de spaimă.

Exista exemplul Constanței. Dar tânăra aceea disperată fusese ajutată de un gentleman îndrăgostit şi curajos; întâlnise un căpitan Oxford.

Clara tot rumega aceste gânduri, până când cei doi i se părură nişte eroi. Se întrebă: Ar putea ea...? Dacă s-ar ivi cineva? Închise ochii, o cuprinse un soi de toropeală!; simțea că dorințele o împing într-o direcție nepermisă, totuşi era incapabilă să le oprească printr-un „Nu!" categoric.

Sir Willoughby pronunțase cu claritate cuvintele: „Fii atentă!" Dacă se mărită cu el, nesocotea această recomandare. Mergea atât de departe cu gândul, încât şi-l închipuia pe Willoughby spunându-i mai târziu: „Te-am avertizat odată." A fi căsătorită cu el, i se părea a fi ataşată nu de un om viu, ci de o statuie complet acoperită cu hieroglife; ar fi obligată să-l asculte expunându-i-le la nesfârşit, în interminabilele lui discursuri.

Mai mult ca sigur, acest om-statuie, imposibil de clintit, nu-i va reda niciodată libertatea. Egoismul lui pietrificat îi va refuza cererea, trecând de la uimire la severitate. Orgoliul îl va împiedică să înțeleagă dorința ei legitimă de a fi liberă. Şi dacă se vă hotărî totuşi să schițeze un gest decisiv, chiar dacă nu direct în maniera Constanței Durham, va trebui să se gândească la consternarea bietului ei tată, pentru care o asemenea complicație ar însemna o tragică dilemă. Cu toată afecțiunea pentru copilul lui, ar face dintr-o asemenea împrejurare o chestiune de onoare, deşi până la urmă ar ceda cu siguranță. Ar rămâne complet deprimat, izbit încoace şi încolo de valurile puternice ale mâhnirii. Când era îndurerat, doctorul Middleton se apuca cu mâinile de păr, fugea de cărți, nu mai scotea nici o vorbă şi semăna perfect cu un naufragiat în plin ocean, singur în fața dezastrului. Iar oamenii vor lătra împrejurul ei. Degeaba îl va descrie pe omul din mâna căruia scăpa ca pe un egoist patent, lumea o va considera pe ea o cochetă nestatornică. Clara regreta amar că începuse să judece lumea cu ochii lui Willoughby, reproşându-i acestuia că grădina îi fusese brusc năpădită de bălării, iar orizontul, redus la un colț întunecat.

Vizită castelul şi, întâlnindu-se pe rând cu toți cei de acolo, fu nevoită să constate la fiecare o admirație sinceră pentru

gazda ei. Nimeni nu bănuise secretul firii lui. Ipocrizia cu care accepta felicitări ca logodnică a lui sir Willoughby era o adevărată tortură, iar dispreţul cu care înregistra admiraţia lor oarbă era o palidă compensaţie. Încerca să se amăgească singură, gândindu-se că aceştia toţi aveau dreptate şi că ea era cea care greşea, din răutate şi capriciu. Simţind, alarmată, că valurile rebeliunii îi treceau spumegânde din minte în sânge, şi erau prezente chiar când gândurile îi păreau amorţite, încercă să le liniştească, încurajând domnişoarele Eleanor şi Isabel să ridice în slăvi personajul fictiv adorat de ele, în speranţa că va putea şi ea intra în acest joc al imaginaţiei şi se va supune astfel, în oarecare măsură, necesităţilor situaţiei. Chiar dacă reuşea, în parte, să-şi înfrângă ostilitatea, prezenţa lui Willoughby era suficientă pentru a dărâma totul în cinci minute.

El o rugă să poarte perlele familiei Patterne la un dineu, unde erau invitate şi câteva înalte doamne, spunându-i că i le va trimite prin domnişoara Isabel. Clara ceru îngăduinţa de a refuza, pe motiv că nu avea nici un drept să le poarte. Willoughby râse de modestia ei prefăcută.

– Mai c-aş putea-o considera un fel de afectare, remarcă el. Îţi dau acest drept. Virtual, eşti soţia mea.

– Nu.

– Nici în faţa cerului?

– Nu. Nu suntem căsătoriţi.

– Dar ca logodnica, ai vrea să le porţi şi să-mi faci o bucurie?

– Nu cred. Nu pot purta bijuterii de împrumut. Nu pot face aşa ceva, iartă-mă, dar nu pot. Şi apoi, Willoughby, continuă ea, dispreţuindu-şi lipsa de tărie care o făcea să mai adauge ceva la refuzul iniţial net, aproape ostentativ, n-aş arăta ca o victimă împodobită pentru sacrificiu, în genul juncanelor, cu ghirlande şi pietre scumpe, aşa cum se văd pe vasele greceşti?

– Draga mea Clara, exclamă logodnicul ei uluit, cum poţi să le numeşti „de împrumut”, când ele sunt bijuterii Patterne, perle de familie, fără egal, îndrăznesc să afirm, în comitatul nostru ca şi în multe altele; ele revin, prin firea lucrurilor, stăpânei casei.

– Sunt ale tale, nu ale mele.

– Sunt şi ale tale, în perspectivă.

– Purtându-se acum, ar însemna să anticipez acest lucru.

– Chiar având consimțământul meu? Aprobarea, rugămintea mea?

– Nu sunt încă... s-ar putea să nu fiu niciodată...

– Soția mea? Willoughby râse triumfător şi o reduse la tăcere, prin siguranța lui bărbătească.

Îşi spuse apoi, că scrupulele ei erau, la urma urmei, onorabile; bijuteriile sunt poate mai în siguranță în cutia lor de oțel. Intenționase doar să-i facă o surpriză şi un cadou.

Clara tocmai simțea curajul revenindu-i şi era gata să-i vorbească mai ferm, când, faptul că Willoughby încetă să mai insiste, plecându-se aparent în fața dorinței ci, o dezarma şi-i cuceri simpatia.

Îi spuse totuşi:

– Am impresia că nu suntem deseori de acord, Willoughby.

– Lasă concluzia asta pentru mai târziu, când vei fi mai în vârstă, răspunse el iritat.

– Atunci va fi prea târziu pentru a mai face această descoperire.

– Cred totuşi că descoperirea nu este obligatorie, scumpa mea.

– Mi se pare că părerile noastre sunt exact opuse.

– Fii sigură că dacă aşa ar fi, aş fi observat de la prima privire.

– Ştiu, insistă ea, aşa mi s-a spus, că atitudinea ideală la o femeie constă în a-şi supune spiritul, pentru rolul de acompaniament.

– Vorbeşti despre femei in genere, iubito? Dar soția mea va fi într-o firească armonie cu mine.

– Ah! îşi muşcă ea buzele, reprimându-şi un căscat. Aici sunt mai somnoroasă decât oriunde în altă parte.

– Aerul de aici este cel mai plăcut din tot regatul. Are aceleaşi efecte ca aerul mării.

– Dar dacă aici voi dormi necontenit?

– Vom fi obligați să arătăm publicului pe Frumoasa din pădurea adormită.

Promptitudinea replicii o lăsă fără răspuns.

Despărțindu-se de Willoughby, Clara simți tot disprețul unei minți alerte, febrile chiar, pentru o alta care rumegă indefinit pe câmpiile fericite ale placidității. Atât de intensă era febra ce o mistuia, atât de penetrantă privirea-i izvorâtă dinăuntru, încât pe puțini îi cruța; nici Vernon măcar nu era printre aceştia. Tânărul Crossjay, pe care îl considera, dintre toți, cel mai puțin capabil de a acționa ca un aliat, era singurul căruia dorea cu adevărat să-i placă; îl invidia afectuos, era cel mai tânăr, cel mai liber, toată lumea era a lui şi el nu ştia cât de groaznică este, sau putea să pară. Îl iubea pe băiat pentru că n-aştepta nimic de la el. Alții, precum Vernon de pildă, o puteau ajuta, dar nu schițau nici un gest. El îi înțelesese perfect situația. Privirea lui atât de pătrunzătoare, părea că-i cercetează chipul, milimetru cu milimetru, aflându-i toate secretele, deşi părea ațintită asupra unor gânduri îndepărtate şi o atingea numai în treacăt, o secundă, două; un singur lucru nu aflase – părerea Clarei despre el – şi de aceea o cerceta cu privirea aceea de oțel, aparent fără nici un scop.

Ştia că greşeşte. Frământările ei, destul de jalnice de altfel, nervii exasperați, panica unei ființe sălbatice târâtă în captivitate, erau cele care strigau după ajutor. Exagera suferința, pentru a-şi aduna puterile şi a o învinge, dar nu reuşea tocmai pentru că ştia ca exagerează. Din acest conflict răsărea o îndrăzneală nesăbuită, cu un țipăt la fel de sălbatic, precum cel al nebuniei, căci nu roşea mărturisindu-şi: „O, de m-ar iubi cineva”. Înainte de a cunoaşte povestea Constanței, visa libertatea, ca o zeiță fecioară; bărbații nici n-apăreau în gândurile ei, sau, chiar dacă se închega figura unui salvator, el avea profilul unui înger, mai mult decât al unui erou. Adolescența ei pură, de fată, dispăruse. Cu trupul crispat de strânsoarea demonului, cu gura amară de cocleala urii, incapabilă să lupte ori măcar să-şi exprime gândurile cu glas tare, începu să şi le şoptească ei însăşi, iar din toată ființa ei clocotitoare de viață țâşni acest strigăt de femeie: „O! dacă aş fi iubită!”, nu dintr-o nevoie acută de dragoste, ci pentru a respira liberă; pronunța aceste vorbe ca şi cum ar fi vrut să insufle viață şi durabilitate dorinței, precum ultimul țipăt al mamei de pe un vas care se înecă cere ca fiul ei să

fie dus până la țărm. „De m-ar vedea un nobil gentleman în ce situație sunt şi ar voi să mă ajute! Să ajung departe de această închisoare cu scaieți şi mărăcini! Nu-mi pot croi singură drum afară. Sunt o laşă. Strigătul meu de ajutor o dovedeşte. Un singur gest m-ar hotărî! Aş zbura sângerând, printre îndoieli, până la un prieten. O, un prieten! Nu vreau un iubit. Aş da tot peste un Egoist, poate nu chiar atât de cumplit, dar capabil să otrăvească aerul ce l-aş respira. Aş putea fugi cu un ofițer, ca o biată fată oarecare. El îşi riscă viață pentru patrie, şi o femeie poate fi mândră de cel mai prost dintre ei. Constanța a întâlnit un soldat. Poate că s-a rugat, dar rugăciunea nu i-a fost pură. Purtarea ei a fost greşită, dar o, cum o iubesc pentru ceea ce a făcut! Numele lui era Harry Oxford. Tata l-ar fi poreclit Perseus. Probabil că şi-a dat seama că nu-şi poate explica suferința. Trebuia să reacționeze, să plonjeze în necunoscut. L-a ales ca aliat pe Harry Oxford. Ce mângâiere trebuie să fi fost pentru ea, ce linişte trebuie să fi simțit să-i poată spune pe nume şi să-l vadă aşteptând-o. Nu a şovăit, a rupt lanțurile şi şi-a prins de ele cartea de vizită. Fată curajoasă, ce crezi despre mine? Dar eu nu am un Harry Whitford, sunt singură. Să-i lăsăm să spună că vor despre femei; probabil că nu valorăm prea mult, de vreme ce se scrie atât de urât despre noi. Dar trebuie să recunoaşteți că a le cere să se înlănțuie singure, prin jurământ şi o întreagă ceremonie, din cauza unei promisiuni rostite într-un moment de ignoranță, unui om pe care nu l-au cunoscut aşa cum e în realitate, este o... este o...” Îşi dădu brusc seama că înlocuise numele de Oxford cu altul; se clătină, parcă ar fi fost lovită în moalele capului, şi se înroşi până în vârful urechilor.

CAPITOLUL XI
Vişinul sălbatic cu floarea dublă

Sir Willoughby îl atacă pe Vernon în legătură cu planul lui nebunesc – ce tulbura întreaga familie – de-a face o escapadă la Londra, într-un moment bine ales, când Clara se afla lângă

el şi avea la îndemână, în caz de victorie a duşmanului, o bună retragere prin uşile glisante care dădeau spre pajişte.

– Apropo, Vernon, aud că şuşoteşti tuturor, în afară de mine, că vrei să ne părăseşti şi să te arunci singur într-o maşină de tocat carne, ca să te facă bucăţele. Asta-i tot ce-ţi oferă Londra, şi tu meriţi mai mult. Te rog, nu mă mai supăra de-aci înainte. Fă o plimbare în străinătate, dacă simţi nevoia de mişcare. Rămâi acolo două sau trei luni, şi ne întâlnim pentru a călători după aceea împreună spre casă. Apoi, gândeşte-te, te rog, să te stabilizezi cumva; dacă îţi place, îmi poţi urma exemplul, locuind în vreo vilă de-a mea, ori într-o casă construită special pentru tine. Aş face orice pentru a te împiedica să tulburi echilibrul celor din jurul meu. La Londra îţi pierzi identitatea, scumpe domn; ce-ai să fii acolo, spune-mi, ce ai să fii? Am impresia că văd dărâmându-se o casă, atunci când un om se agita încoace şi încolo, fără a se putea stabili nicăieri. Aici eşti cunoscut, poţi să studiezi cât vrei şi cum vrei. La Londra nu vei fi nimic. Îţi vorbesc sincer, pentru că şi eu mă simt la fel. O săptămână petrecută la Londra mă goneşte literalmente acasă, pentru a-mi regăsi personalitatea acolo unde am lăsat-o. Fii înţelept, nu cred că te poţi gândi, cu seriozitate, la plecare.

– Dimpotrivă, sunt foarte hotărât, răspunse Vernon.

– De ce?

– Ţi-am spus.

– Mie, în faţă?

– De obicei, singura modalitate pe care mi-o oferi este să mă asculţi cu spatele.

– După cât mi-amintesc, nu mi-ai vorbit în nici un fel despre aşa ceva. Cât despre motive, te-aş putea asculta invocând o duzină, fără să înţeleg nici unul. Plecarea ta ar fi împotriva intereselor tale şi dorinţei mele. De altfel, prietene, nu voi fi singurul pe care l-ai supăra. Apoi Vernon, mi-ai spus tu însuţi, odată, că englezii ar putea trăi ca şi vechii iudei, dacă ar accepta întru totul modul de viaţă patriarhal. Aşa ai spus tu, da, da, aşa ai spus. Îmi amintesc foarte bine. În fine, aşa poate suna una din frazele tale cu dublu înţeles, dar cuvintele astea le-ai spus, bătându-şi joc de familiile engleze, incapabile să trăiască împreună din cauza firii

noastre păcătoase. Şi acum tu rupi primul legăturile noastre de familie. Mă rog, nu susțin că sunt un iudeu perfect, totuşi... Sir Willoughby avu impresia că logodnica şi vărul său schimbară un zâmbet între ei. Îşi ridică ochii de parcă ar fi vrut să consulte cerul şi se hotărî să râdă. Asta-i. Mărturisesc că-mi place ideea de a trăi patriarhal. Se întoarse spre Clara. Domnul doctor va fi probabil de aceeaşi părere.

– Tatăl meu? întrebă ea.

– De ce nu?

– Tata trăieşte ca un savant, are alte obiceiuri.

– Tocmai de aceea n-ai să fii nevoită să te desparți de el, draga mea.

Clara îi mulțumi lui sir Willoughby pentru amabilitatea de a se fi gândit la tatăl ei şi, analizând-o, nu descoperi în ea nici răceală, nici egoism, deşi ştia că acestea se află acolo cu siguranță.

– Am putea să-i oferim acest titlu, de savant.

– Ca un compliment?

– Dacă ar binevoi să-l accepte, ca un compliment. Cu savanții ăştia iluştri nu ştii niciodată... Şi dacă Vernon pleacă, silințele noastre de a-l reține pe doctorul Middleton... Dar e prea absurd pentru a mai discuta o asemenea eventualitate. A, Vernon, cât despre junele Crossjay, mă voi ocupa eu de el.

Era gata să-i întoarcă spatele lui Vernon şi să coboare în grădină, când Clara spuse:

– Eşti de acord ca Crossjay să se pregătească pentru marină, Willoughby? Nu mai este nici o zi de pierdut.

– Bine, bine, am să mă gândesc la asta şi-l voi ține sub observație pe ştrengarul acela.

Îi oferi brațul pentru a coborî treptele pe alee şi constată, surprins, că se roşise toată.

Ea răspunse invitației mai curînd retrăgându-şi mina, decât oferind-o.

– Nu mai putem amâna, Willoughby.

Atitudinea ei şovăitoare sugera parcă condițiile în care ar accepta brațul lui Willoughby.

– Cum bine ştii, Willoughby, problema are un substrat financiar, interveni Vernon. Dacă voi pleca la Londra, nu-l voi mai putea întreține un timp oarecare pe băiat, aşa cum trebuie, ba poate chiar de loc.

– Dar pentru ce Dumnezeu să pleci?

– Asta-i altă problemă. În ce-l priveşte pe băiat, aş dori să-mi iei locul lângă el.

– În acest caz, lucrurile se schimbă. Din moment ce răspund de el, am dreptul să-l cresc conform principiilor mele.

– Atunci e sigur că vom avea un pierde-vară în plus.

– Mă angajez să fac din el un gentleman.

– Avem şi aşa prea mulți gentlemeni.

– Nu sunt niciodată destui, dragă Vernon.

– În modul acesta, Anglia încurajează indolența. A creşte un băiat sărac, pentru a deveni un gentleman e la fel de rău cu a-l creşte în bârlogul hoților.

– Va fi tot atât de mult certat cu societatea, dacă nu chiar prada poliției.

– Vernon, l-ai văzut pe tatăl lui Crossjay, azi căpitan de marină? Cred că l-ai văzut.

– E un om de treabă şi un ofițer curajos.

– Şi, în ciuda calităților lui, este un neisprăvit şi încă la vârstă înaintată. E căpitan acum, dar eşti de acord cred, că a primit gradul cam târziu. Iată un exemplu de om cumsecade, un ofițer, fără îndoială, curajos, plafonat însă de faptul că nu e un gentleman. Nici nu poate fi vorba de a avea relații cu el. Nu-i de mirare că guvernul refuză să-l avanseze mai repede. Tânărul Crossjay nu poartă numele tău, ci al meu, şi măcar din acest motiv ar trebui să am dreptul să-i hotărăsc cariera. Afirm cu tărie că reuşita în salon este pentru un tânăr cel mai bun certificat al succesului în viață. Cunosc un negustor din City, ca şi un avocat, care nu primesc în birourile lor decât absolvenți de universitate, sau, cel puțin pe ei îi preferă.

– Crossjay e cam tare de cap, nu e bun nici pentru Universitate, nici pentru salon, spuse Vernon, dar e gata să lupte şi să moară pentru tine, ăsta-i adevărul.

Sir Willoughby se mulțumi să răspundă:

– Am o slăbiciune pentru acest băiat.

Graba de a evita o replică îl făcu să păşească în grădină înaintea Clarei.

– O, scumpa mea, îi spuse ca o scuză, întorcându-se să-i facă loc. Privirea Clarei nu reuşi să fie severă, dar scăpăra fără pic de căldură. Pusese rămăşag în sinea ei că discuţia ce o provocase în legătură cu Crossjay va dezvălui Egoistul. Şi mai erau şi alte motive, atât de amestecate, învăluite, încât nu le mai putea sesiza, suficiente însă pentru a o surprinde mai mult încă decât roşeaţa ce o cuprinsese, când îşi dădu seama că-l reţinuse pe Willoughby cu un fel de răutate specială, pentru a-i vorbi despre Crossjay în faţa lui Vernon.

Cel puţin, se văzu până la urmă câtă suferinţă lucidă îi rezervă convieţuirea cu acest Egoist. Vernon primea confidenţa ei în locul lumii întregi. Lumea nu o va judeca atunci atât de aspru, gândea ea, plină de speranţă, dar, în acelaşi timp se judeca ea singură cu asprime. Se va acuza singură, când va veni ziua socotelilor, dar voia să aibă, trebuia să aibă, lumea de partea ei, sau măcar speranţa că aceasta va trece de partea ei, în lupta teribilă ce o întrezărea şi care constituia acum orizontul, graniţa cea mai îndepărtată. Avea nevoie de această certitudine pentru conflictul inevitabil. Va fi constrânsă să sacrifice ceva din cinstea ei. Se simţea atât de slabă şi de singură, prinsă într-o plasă de disperare, suferind zilnic, nemaiputându-şi ascunde sentimentele explozive; e uşor de înţeles deci că o mică ipocrizie devenea arma naturală a bietei fete. Îşi reprima scrupulele, asigurându-se că nu erau decât nişte imense fleacuri, conştientă totuşi că aceste fleacuri o reprezintă, presimţind că, ignorându-le, pregăteşte complicitatea oarbă a conştiinţei de teama unei alternative şi mai teribile; mândria de a insista atâta asupra unor păcate relativ uşoare îi dăduse satisfacţia purităţii ei reale şi acoperi glasul avertismentului. În fapt, nu îndrăznea să se judece prea sever, tocmai atunci când naviga spre furtună. Călugăriţele şi sihaştrii o fac, pentru că ei au timp berechet. Clara regretă tot ce pierdea, luptând pentru a câştiga sprijinul ei însăşi şi eventual, al lumii; simţea pericolul de a pierde totul, dar îşi adună regretele toate şi le zvârli cât mai departe de sine.

– După cum vezi, bătrânul Vernon n-are argumente, îi spuse Willoughby.

Îi ținea strâns mâna, ca şi cum ar fi voit s-o convingă de sprijinul lui bărbătesc.

– Totdeauna când fetița mea scumpă va avea îndoieli, va fi dezorientată, ori indecisă asupra căii de urmat, va veni la mine, nu-i aşa? Voi fi totdeauna aici, ca s-o ascult, încheie el mângâietor. Draga mea, şi eu voi veni la tine, când lumea mă va jigni. Aşa ne vom completa unul pe altul. Ai să mă cunoşti, ai să mă cunoşti, cu adevărat, curând. Nu sunt un mister pentru cei față de care mă deschid eu însumi. Nici nu am pretenții de mister, totuşi, îți mărturisesc, Willoughby cel de acasă, cel din inima ta, nu mai este acelaşi în lume. Trebuie să ne apărăm de fiara asta perfidă.

Este un lucru sigur, nimic mai sigur chiar, că tinerețea se răzbună împotriva plictiselii. Nu e o răzbunare premeditată, dar plictiseala le otrăveşte sângele, încât răzbunarea tinerilor este o reacție firească şi constă în a respira cât mai adânc, a-şi pune muşchii în funcțiune, a alerga departe peste câmpuri; de fapt natura singură îi răzbună.

– Când soseşte colonelul De Craye? întrebă Clara.

– Horace? Peste două sau trei zile. Doreşti să fie aici mai repede, pentru a-şi învăța rolul, scumpa mea?

Nu-şi pusese speranța în sosirea lui De Craye, de fapt îi menționase numele fără să ştie de ce; bătu însă în retragere, revoltată, căutând mai întâi un subterfugiu care s-o adăpostească, apoi acceptând banca acuzaților.

– Nu doresc să-l văd aici şi nici nu ştiu că ar avea vreun rol de îndeplinit. N-am nici o dorință; de fapt, Willoughby, n-ai spus tu că dacă aş veni la tine, m-ai asculta? Atunci, ascultă-mă. Este atât de banal ceea ce îți voi spune, încât nu mă vei înțelege, decât dacă iei cuvintele mele în accepția lor obişnuită. N-am nici un merit special. Sunt capricioasă. Îmi iubesc libertatea. Vreau sa rămân liberă... Flitch! strigă el.

Cuvântul sună ca o invocare magică.

– Iartă-mă, draga mea, dar omului de acolo i-am ordonat categoric să nu mai calce prin aceste locuri, iată însă că-l văd la capătul grădinii mele.

Sir Willoughby ameninţă cu mâna figura jalnică a individului, gata să-i iasă în cale.

– Capricii, lipsă de merite, de valoare, libertate, o, scumpa mea! Se aplecă asupra ei, îndată ce se linişti, văzând că omul plecase; eşti liberă în limitele legii, precum toate femeile respectabile. Voi controla şi îndruma capriciile tale şi îţi vei recăpăta sentimentul valorii, când intimitatea noastră va creşte; ţi se pare că eşti lipsită de merite din cauza timidităţii. Îndoiala asupra meritelor este cea mai bună garanţie a celor pe care le vei dobândi mai târziu. Am impresia că sunt pe cale să-ţi ţin o predică. Dar a cui e vina? Întâlnirea cu omul acela m-a enervat. Flitch a fost grăjdar şi vizitiu la noi, ca şi tatăl lui, care a murit în serviciul nostru, după ce ne-a slujit timp de 30 de ani. Domnul Flitch n-a avut nici o supărare aici, dar într-o zi, un demon îi vâră în cap dorinţa de îmbogăţire; Flitch vrea să devină independent şi se prezintă la mine cu o întreagă istorie despre o prăvălie ce urma s-o deschidă la oraş. „Flitch, ia aminte, dacă pleci, pleci pentru totdeauna.” O! Avea aerul că înţelege perfect. „Foarte bine, pleacă sănătos, băiete.” Era un om respectuos, dar căpătase o figură de nebun, aşa cum avea să şi devină nu mult după aceea. De atunci, timp de mai mulţi ani, în ciuda interdicţiei mele formale, l-am prins de zeci de ori pe pământul meu. E amuzantă socoteala. Desigur, prăvălia n-a prea reuşit şi independenţa lui Flitch constă în a se plimba cu mâinile în buzunarele goale şi a privi Castelul de pe vreo colină din apropiere.

– E însurat, are copii? întrebă Clara.

– Nouă, şi o nevastă care nu poate nici găti, nici coase, nici spăla rufe.

– Nu poţi să-i dai ceva de lucru?

– După ce el singur a plecat?

– Ai putea sa uiţi asta.

Aici a fost fericit. A vrut sa plece în alta parte, să fie liber – evident liber ele jugul meu. Şi-a părăsit postul, în ciuda avertismentului meu. Să zicem că Flitch a emigrat împreună cu nevasta şi copiii, dar pe drum vasul s-a scufundat. Se întoarce aci, dar postul e ocupat. Aici, nu este decât o fantomă şi eu nu accept fantome.

– S-ar putea găsi ceva de lucru pentru el.

– Draga mea, tot aşa se va întâmpla şi cu bătrânul Vernon. Dacă pleacă, e bun plecat. Insist asupra acestui principiu, deoarece este vital pentru autoritatea mea. E ca şi cum o frunză uscată ar pretinde să se întoarcă pe ramura de unde a căzut. O dată desprinsă de acolo, rămâne departe pentru eternitate. Îmi pare rău, dragă prietene, dar decizia a fost a ta. După cum vezi, Clara, am motive...

– Îngrozitoare!

– Fă uz de forţa ta de persuasiune asupra lui Vernon. Poţi să faci aproape ce vrei cu bătrânul. Începând cu seara aceasta, domnişoara Dale va fi invitata noastră, timp de o săptămână, două. Fă-l să se gândească la ea. Începusem să-ţi spun că unele laturi ale caracterului meu nu suportă să fie mânuite cu mai puţină grijă decât praful de puşcă. Nu există totuşi nici un motiv ca ele să nu fie respectate şi menajate, cu puţină stimă pentru mine şi atenţie la consecinţe. Cei care nu s-au purtat aşa, s-au căit.

– Vorbeşti şi cu alţii despre laturile caracterului tău?

– Bineînţeles că nu, doar am o singură logodnică, răspunse el curtenitor.

– Şi crezi că e plăcut pentru mine să-mi arăţi tot ce e mai rău în firea ta?

– Ţi-arăt toată fiinţa mea, iubito.

Tristeţea picurată în această frază, ca şi surâsul lui prietenesc exprimau atât de afectuos o încredere deplină în dragostea ei fără margini, încât Clara înţelese, în cele din urmă, că i se cerea să-l adore idealizându-l, nu apreciindu-l cu realism, aşa cum, de fapt, se şi întâmplă în dragoste, cel puţin la început; ea însăşi reacţionase poate aşa în trecut, înainte ca el să-i fi retezat elanul, atunci când mintea ei de „fetiţă” nu devenise încă activă şi nu-i stârnise revolta întregii făpturi.

Sir Willoughby îşi închipuia că pluteşte cu întreaga şi complexa lui personalitate, în deplină siguranţă pe fluviul liniştit al dragostei; iată de ce, crezând că poate înainta în voie, vorbea despre sine fără nici o grijă.

Clara contrazicea complet această părere, exclamând în sinea ei: „De ce nu mi se arată în culori mai frumoase”, şi

întrebându-se: „N-are oare nici un ideal de generozitate şi cavalerism?”

Dar nefericitul gentleman se credea iubit, se vedea exultând la sânul Amorului. Îşi închipuia că orice fleac, referitor la persoana lui, stârnea curiozitatea fetei şi respectul femeii, ca şi dorința aprinsă de a-l cunoaşte cât mai bine, dorință pe care era gata s-o satisfacă, repetând mereu aceleaşi fraze. Willoughby împărțea femeile cu totul rudimentar, după criteriul alb-negru, de o parte cele bune, de cealaltă parte, cele rele, el bucurându-se evident, de una din prima categorie. Înalta lui opinie despre sine îi întărea credința că Providența, ca o sinteză de justiție şi utilitate, trebuia în chip necesar să aleagă pentru el o femeie bună, altfel ce-am gândi despre Providență? Iar o asemenea femeie, dăltuită de o mână atât de expertă şi binevoitoare, urma, firesc, să se armonizeze cu el, de la nucleul adânc al personalității sale, până la fulgurațiile ei marginale. Cunoaşte centrul şi vei cunoaşte întreaga sferă; vei descoperi atunci că variațiile de tonalitate ale acesteia sunt tot atâtea trăsături de caracter şi că, lunecând pe firul razelor, poți ajunge de la circumferință la centru. În consecință, sir Willoughby o plasa pe domnişoara Middleton, din când în când, pe una ori alta din aceste linii convergente. Şi noi putem fi atraşi înspre adânc, când zvârlim un harpon într-o balenă şi suntem prinşi de frânghie; cădem la fund şi numai printr-un miracol ne mai ridicăm din nou.

Femeile constituite din esențe diferite, alunecând din sublim în abject, rămân dau în afara modelelor sale feminine. Nu putea admite nici un înger de lut, nici o ştrengăriță de porțelan. Pentru el femeile rămăseseră aşa cum olarul le crease inițial: unele crăpate, altele pătate, ici şi colo câteva specimene perfecte, destinate bărbaților aleşi.

La primele comentarii în şoaptă ale mulțimii, le trântea uşa în nas, disprețuitor, şi era gata chiar să le stigmatizeze cu litere de foc, o şi făcea de altfel, în sinea lui era destinat, prin susceptibilitate extremă şi gust pentru exemplarele de mare rafinament, să le critice cu severitate în timpul carnavalului egoismului, adică al anotimpului dragostei. Constanța... ce putem spune? Se purtase cu el, în acel anotimp, hai s-o

spunem, ca un tânăr negustor frumos şi onest; făcea parte din rasa mamelor de eroi; îşi găsise salvarea, la jumătatea drumului, cu ingenuitate, altfel decât viitoarele mame ale unor regimente de păpuşi, femei care se refugiază deprimate în visare, aşa cum cere moda vremii; ele îl măgulesc, însă, oricum pe gentlemanul egoist, proclamându-l „primul" din viaţa lor. Insulta pricinuită de Constanţa fusese destul de gravă; dar deoarece el nu dorea din partea unei logodnice o demonstraţie atât de dramatică a purităţii, insulta i s-a părut teribilă.

Anotimpul dragostei este carnavalul egoismului şi devine o adevărată piatră de încercare a caracterului nostru. Vorbesc despre iubire, nu despre masca ei, nici despre variaţiile pe tema iubirii, ci despre pasiune, o flacără purtând în ea, indiferent de este durabilă sau nu, ca şi propria noastră condiţie umană, şi moarte şi viaţă. Aplicat la sir Willoughby, piatra de încercare dovedi că îi cerea logodnicei lui, întocmai ca şi mii de alţi masculi civilizaţi, să-l considere un sălbatic veritabil şi să se poarte cu el în consecinţă. Îi cerea să cânte la nesfârşit melodia ce-l făcuse pe satir, strămoşul nostru, să schiţeze primii paşi de dans, îl condusese prin labirint şi-l acomodase cu mişcările graţioase ale partenerei sale, mai înainte de a i se acorda dreptul s-o cuprindă cu mâinile, executând o piruetă şi plesnindu-şi călcâiele, vesel ca ciripitul păsărilor. Pentru a-l speria şi a-l menţine în puterea ei, tânăra femeie trebuie să nu facă, să nu gândească şi să nu îndrăznească să spună niciodată anumite lucruri. Trebuie să aibe o adevărată atitudine monahală. Totuşi, oricât de ciudat şi de alarmant ar fi acest lucru, trebuie să spunem că femeile citesc în ochii bărbaţilor ceea ce ei aşteaptă de la ele, şi înţeleg de asemenea, poate cu recunoştinţă, că melodiile cântate nu sunt destinate atât să îmblânzească pe necioplitul şi poznaşul domn din pădure, cât să astâmpere lăcomia lui estetică, devorantă, care le cerşeşte puritatea, insaţiabil, prin toate modulările posibile, strigând mereu mizerabilul cuvânt „Eu". Este îndoielnic că ele simt substratul sexual al acestei dorinţe şi disting dincolo de intensitatea, eleganţa şi exigenţa ei, urmele rafinate acum, dar dovedind totuşi o înrudire directă, ale Copitei străvechi. Mai probabil este că nu le

disting, şi atunci, cu atât mai mare le va fi suferinţa. Pentru a le potoli poftele lacome, ele trebuie să practice o simulare îndârjită, dar pierd, în felul lor, la fel de sigur ca şi anticele lor mame. Femeile sunt tentate să-şi înfrumuseţeze fizicul, prin care să atragă şi, totodată, să stăpânească atenţia bărbaţilor; prin asemenea purtare, în ciuda speranţelor lor, spiritul le păleşte vizibil. Femeile înzestrate cu o suficientă tărie sufletească vor înţelege, în cele din urmă, câtă grosolănie, cuprinde pretenţia de a rămâne flori neprihănite, pure ca lacrima. Mai devreme sau mai târziu îşi vor da seama c-au fost victimele unui egoist obişnuit, c-au purtat masca ignoranţei pentru a părea inocente şi, pentru plăcerea lui, au devenit o marfă pe piaţă. Abandonându-se treptat pentru a se dedica acestor plăceri, au acceptat să fie întoarse cu secole în urmă, profitându-se de accidentul fericit al inocenţii lor trupeşti, pentru a satisface aviditatea posesivă şi bănuitoare a bărbatului, în timp ce, ţelul lor ar fi trebuit să fie înălţarea sufletului deasupra avantajelor întâmplătoare ale soartei şi în timp ce ar fi trebuit să se mândrească mai mult de forţa cu care fuseseră dăruite, decât de strălucirea lor decorativă. Nu aparţin ele oare unei rase de luptători ca şi bărbaţii, nu sunt soţii care să nască bărbaţilor eroi în loc de paiaţe? Dar acaparatorul mascul Egoist preferă nişte neînsufleţite vase de preţ, lucrate în metal pur, stilizate şi lustruite, abia ieşite din mâinile artistului, pe care să le considere bunul lor exclusiv şi să le ţină strâns la piept, sorbind când vor din ele, umplându-se şi golindu-le iarăşi, dar uitând că sunt vase de furat.

Asemenea lungi paranteze nu ne abat de la subiectul nostru, făcându-ne să-i uităm pe sir Willoughby şi Clara Middleton. Deşi el era un bărbat extrem de inteligent şi sensibil, rămânea complet opac la evidentele ei frământări sufleteşti, mulţumindu-se numai cu ceea ce pretindea femeilor în genere. Deoarece trebuia s-o părăsească pe tânăra şi frumoasa doamnă pentru a călări spre oraş, Willoughby se gândi s-o conducă la un boschet de dafini, unde i-ar fi putut contempla în voie tulburarea încântătoare. Clara refuză, apoi se întoarse decisă în poiană. El o compară cu Constance, cea din timpul dragostei lor, şi se simţi bucuros şi dezamăgit

totodată. Vedea zeița Modestiei veghind Puritatea; ar fi riscant să afirmăm că el nu auzise Preceptele morale, anticele mume ale Purității care o aprobau, croncănind şi morfolindu-şi gingiile. Şi dacă vă îndoiți că un om sensibil, un îndrăgostit poate fi atât de orb, vă condamnați singuri să recitiți paragraful anterior.

Domnişoara Middleton nu era suficient la curent cu situația socială a femeilor, pentru a înțelege că se aruncase singură în mijlocul uneia dintre marile lor bătălii. Prin poziția sa însă sorbea rapid înțelepciune; aşa cum o boală, care ne atacă organismul, ne învață cum suntem alcătuiți şi cum putea lupta contra ei. S-ar putea mărita cu acest om? Evident... I-ar putea manevra în scopurile ei. Ar putea să se coboare, până la a face uz de tot felul de farmece pentru a-l determina să-i ofere o viață suportabilă? O, ce lâncezeală nesfârşită! Atât de viu se înfățişa imaginației ei viziunea unui cer de plumb atârnând deasupra unei lande pustii, încât închise ochii, respingând-o cu furie, de parcă s-ar fi aflat alături, gata s-o invadeze; din această cauză aproape se ciocni cu tânărul Crossjay.

– O, v-am lovit? strigă el.

– Nu, nu, eu sunt de vină. Condu-mă undeva, unde să nu fie nimeni.

Băiatul o luă de mână şi ea îşi continuă reveria: îi era recunoscătoare pentru prezența lui tăcută; într-atât sângele tinerilor le conduce mintea, fie numai printr-o simplă atingere, chiar şi sângele inocent şi stăpânit, încât ea îşi spuse: „Şi dacă mă mărit şi apoi... Dar cu onoarea ce s-ar întâmpla atunci? Mă mărit pentru a-mi respecta cuvântul şi după aceea...?" O senzație de sfârşeală intolerabilă o făcu să suspine din adânc. I-am transcris întocmai gândurile; gândea cu spații albe, ca fetele şi ca unele femei. Umbra Egoistului planează deasupra lor, înspăimântându-le.

„De m-aş putea mărita şi apoi fugi...!" Iată-i gândul complet. Se află în voia îndurării dumneavoastră, nu uitați că nu este o nebună, ci o fată disperată.

– Totuşi sunt sigur că sunteți obosită moartă, spuse Crossjay.

– Nu, nu sunt, ce te face să crezi asta? întrebă Clara.

– Aşa cred eu.

– Dar de ce?

– Sunteți atât de fierbinte.

– De unde ştii?

– Sunteți atât de îmbujorată!

– Şi tu eşti la fel, Crossjay.

– Dacă nu alerg, sunt roşu numai în obraji. Şi apoi vorbiți singură, exact cum fac băieții când sunt bătuți măr.

– Aşa fac?

– Da, şi după ce fug până nu mai pot îşi zic: „Sunt sigur că puteam ține mai mult", sau „Mi s-a rupt catarama de la pantof, altfel..."

– Ai observat tu asta?

– Da, domnişoară Middleton, numai că eu nu doresc să fiți băiat, ci aş vrea să trăiesc aproape de dumneavoastră toată viața şi să fiu un gentleman. Am să vin astă-seară cu domnişoara Dale la castel, să locuiesc şi să fiu îngrijit aici, în loc să rămân acasă cu verişoară ei, care îi îngrijeşte tatăl. Poate o să jucăm seara o partidă de şah.

– Seara va trebui să te culci, Crossjay.

– Dacă o să mă ajute sir Willoughby, n-o să trebuiască. Dânsul zice că sunt o autoritate în materie de ouă de păsări. Ştiu să cresc iepuri şi orătănii. Fermierul e un om fericit, nu-i aşa? Dar el nu se poate însura cu o doamnă, pe când un ofițer de cavalerie, da.

– Dar tu vei ajunge ofițer de marină.

– Nu ştiu. Nu e sigur. O să-mi aduc amândoi hârciogii. Şi or să facă tot felul de giumbuşlucuri pe masă. Sunt tare nostimi. Ofițerii de marină nu seamănă cu sir Willoughby.

– Nu, dar îşi dau viața pentru țara lor.

– Dar pentru ei, totul se sfârşeşte, adăugă Crossjay. Clara ar fi dorit să se afle atunci în fața lui sir Willoughby; l-ar fi putut înfrunta direct.

Îl întrebă pe băiat unde se află domnul Whitford. Crossjay arătă cu mâna tainic, înspre vişinul sălbatic cu floarea dublă. Apropiindu-se amândoi de copac, Clara îl zări pe Vernon, întins pe jos, părând că citeşte, dar de fapt dormind cu mâna pe o carte deschisă. Ce carte? Era curioasă să ştie ce carte putea el citi sub asemenea ramuri şi, sprijinindu-se de brațul

lui Crossjay, îşi lungi gâtul, pentru a vedea paginile, precum cei cărora le e teamă să nu cadă în prăpastia în care privesc; dar imediat, fără să ridice capul, îşi întoarse privirea înspre ramurile ce se aplecau sub povara florilor feciorelnice, mai albe decât norii lunecând pe cerul de vară, revărsându-se în bulgări denşi de-o lumină atât de concentrată, încât albul se înflăcăra uşor, ca şi zăpada de pe crestele Alpilor atinse de razele soarelui de amiază. Privirea ei se înălța, se avânta prin ceruri mereu mai albe. Era copleşită de uimire. Extazul se topea treptat într-un sentiment mai amplu şi mai omenesc de fericire, în fața frumuseții copacului. Gândurile îi izbucniră apoi din nou, împrăştiind viziunea şi readucând-o complet, în lumea cotidiană. Îşi spuse: „Omul, căruia îi place să stea sub ramurile unui asemenea copac şi să doarmă, trebuie să fie un om bun." Clara ar fi dorit să rețină prima impresie, uimirea aceea sublimă, divină, prin care se risipea în spațiile infinite, cutreierate de îngeri, alunecând sub bolțile aripilor lor desfăcute, ce izvorau mereu, mereu, în şiruri nesfârşite; dar gândindu-se la toate astea, nu le mai putea retrăi, era ca şi cum s-ar fi căznit să redevină copil. Senzația de fericire părea să se mențină mai mult în sufletul ei, şi ar fi durat poate, dacă resorturile ființei nu i-ar fi fost răvăşite de dorința nebună de a descoperi, cu orice preț, locul tainic unde se afla fericirea. Gândul revenea insistent şi părea făcut să dureze: „Trebuie să fie bun". Sărac, în comparație cu starea sufletească anterioară pe care o înlocuise, jefuind-o ca un tâlhar, acest gând îi dădea impresia că-i conferă o nouă calitate lui Vernon, şi dorea, de aceea, să-l rețină.

Clara îşi plecă ochii. Vernon o privea ca în vis.

Clara îl trase repede pe Crossjay de acolo, şoptindu-i că n-ar fi trebuit să-l trezească pe domnul Whitford, şi apoi îi propuse să inverseze rolurile din vechea lor urmărire, ea să fie ogarul şi el iepurele. Crossjay țâşni într-un start excelent. Când se uită în urmă, o văzu pe domnişoara Middleton mergând la pas, nepăsătoare, cu mâinile atârnând de-a lungul trupului.

– Hm? O fată ca toate fetele, îşi spuse el, cu oarecare dispreț. După teoria lui, fetele făceau ce făceau şi stricau totdeauna jocul.

CAPITOLUL XII
Domnişoara Middleton şi domnul Vernon Whitford

Încă buimăcit, după o scurtă picoteală, privind în sus un chip frumos, încadrat de minunea florilor, poţi nesocoti bunul simţ un timp, rămânând convins c-ai avut o viziune sublimă, chiar şi după ce mintea s-a limpezit cu totul Această impresie o avu Vernon, când viziunea plastică se suprapuse alarmant peste realitate. Îmbrăţişarea Melusinei[41] ar putea anula complet judecata, dacă ar fi încurajată; cochetând cât de puţin cu ea, orice fleac capătă o importanţă vitală. Vernon sări în picioare, îşi drese vocea, se încruntă, strânse din buze cu tărie şi porni să măsoare pământul, zămislitorul viselor, cu paşi mari şi apăsaţi, pentru ca sângele să circule mai viu, limpezind judecata. Domnişoara Middleton şi Crossjay erau la mică distanţă. Chipul ei îl văzuse, deşi impresia că avusese o halucinaţie, alungată de raţiune, se reîntoarse, cerând să fie acceptată. Faptul că o tânără doamnă se aplecase asupra lui, probabil pentru a-l vedea dormind, nu putea avea o însemnătate prea mare pentru un bărbat atât de rezervat în faţa femeilor; doar graţia trupului ei mlădios înclinat asupra lui, cu atenţie şi curiozitate, îi aminti brusc c-o asemănase o dată cu Ecoul Munţilor. Un bărbat sau o fată dormind în aer liber provoacă o curiozitate nestăvilită. Se ştie că bărbaţii primesc uneori în somn sărutări mortale; fără nici un drept şi fără speranţă, rămân torturaţi de un extaz vaporos; bieţii oameni înţeleg cu greu ce li s-a întâmplat, dar din acea zi mersul le rămâne împleticit. Asemenea fantasme nu sunt însă tulburătoare, ele constituie bunul nostru personal; putem să le dăm uitării şi reveni apoi din nou la ele, să le pierdem şi să le regăsim, ca într-un joc, şi nimeni nu ne va soma în fata vreunei legi ori

---

[41] Zână, pe care romanele cavalereşti o prezintă ca străbuna şi protectoarea casei de Lusignan, veche familie feudală.

tradiții pentru vina de a le fi ținut ascunse în tezaurul nostru. Şi apoi ele sunt cheile de aur care deschid toate lumile posibile; acestea se vor derula sub lumina plină a soarelui răsărit deasupra noastră. Apărând dinafara realității, ele o luminează şi o înfrumusețează, îndulcind conturul obiectelor reale; a le prefera însă acestora din urmă, înseamnă a da o dovadă evidentă de slăbiciune.

Astfel se strecură Vernon afară, din scurta dramă a fanteziei lui. Conştient de elementele ei nefireşti, le birui curând. Cine dintre noi, oameni cu o anumită experiență, n-a trecut prin aşa ceva? Vanitatea nu-l tulbura prea mult, avea un temperament domol, aşa încât nu trebui să depună un efort prea mare. Trebuie să remarcăm în mod special c-avea pasul sprinten, ceea ce este un remediu sigur pentru alungarea cețurilor otrăvite din minte. Mai făcuse această încercare şi ştia că absurdul se împrăştie după câțiva paşi viguroşi.

Aproape de capătul parcului, tânărul Crossjay îl ajunse din urmă şi, după ce făcu pe uimitul, oleacă mai mult decât era cazul, îi strigă:

– Domnule Whitford, iat-o pe domnişoara Middleton care ne face semne cu batista.

– Pentru ce băiete? întrebă Vernon.

– Habar n-am, s-a aruncat jos deodată şi apoi – ca să vedeți cum sunt fetele astea – iat-o că vine ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, deşi am văzut-o cum se ținea de şale.

Clara făcu un semn de tăgadă şi spuse după ce ajunse lângă ei:

– Mă simt perfect. Am ghicit de ce alerga Crossjay spre dumneata. E un mincinos şi un pârâcios. Eram obosită şi m-am aşezat jos un moment, ca să mă odihnesc.

Crossjay privi cu atenție pleoapele Clarei. Vernon se uită în altă parte şi spuse:

– Eşti prea obosită ca să mai facem un tur?

– Acum nu mai sunt.

– Putem merge în ritm mai viu?

El întinse pasul cu atâta vigoare, încât tânărul Crossjay trebui să şi-l dubleze, în timp ce Clara, păşind mărunt dar repede şi egal, se menținu cu uşurință lângă umărul lui,

încât Vernon oftă la gândul că dintre toate fetele pământului tocmai aceasta a fost aleasă pentru a deveni o doamnă ireproşabilă.

– Nu voi obosi, răspunse ea privirii sale.

– Îmi aminteşti de micii bersaglieri din Piemont, aflaţi în marş.

– I-am văzut tropăind pe drumul de la Milan la Como.

– Străbat o distanţă apreciabilă într-o zi, dacă terenul e plat. Pentru munte, însă, este necesar alt pas.

– Nu-mi închipui c-aş putea sui dansând.

– Muntele spulberă repede imaginile romantice ce ţi le-ai face despre el.

– Vrei să spui că munţii împiedică reveriile leneşe? Îmi dau bine seama, cum ar putea fi altfel cuceriţi? Ţin la greu, şi aş face orice pentru a ajunge sus.

– Ei bine, iată secretul reuşitelor de orice fel: să trudeşti din greu şi să-ţi menţii totuşi entuziasmul intact.

– Da, când avem un scop în faţă.

– Avem cu toţii câte un scop.

– Chiar şi prizonierii?

– Mai ales prizonierii.

Ce ignorant! Dar femeile nefericite în căsnicie? Ce ţel mai pot avea acestea, cele mai nefericite prizoniere? Grozăvia situaţiei acoperă ţelul cu un giulgiu, iar ruşinea palpită roşie, printre falduri, sugerând oroarea lăuntrică.

– Du-mă înapoi în munţi, domnule Whitford, te rog, spuse domnişoara Middleton, care simţea că-şi pierde simpatia pentru el. Prizonierii au în faţă doar moartea, dar ea nu poate fi un scop.

– De ce nu şi-ar aştepta eliberarea?

– Tiranii n-ar îngădui-o.

– Poate că aşa se poartă tiranii. Dar să zicem că tiranul moare.

– Porţile închise sunt descuiate şi înăuntru mai găseşti doar un schelet. Dar de ce să tot vorbim despre schelete?

Dintre toate subiectele de conversaţie posibile numai cuvântul munte înseamnă viaţa.

– Te asigur, spuse Vernon, cu însufleţirea bărbatului care descoperă un adevăr neaşteptat în conversaţia lui cu o

tânără doamnă, nu e prima oară că mă gândesc că te-ai simți la dumneata acasă în Alpi. I-ai cutreiera şi te-ai cățăra pe ei la fel de uşor cum dansezi.

Îi plăcea să audă pe cineva vorbind despre ea şi gândindu-se la ea. Privindu-l cu prietenie, aproape fără să observe pasiunea cu care vorbise Vernon, îi răspunse:

– Dacă-mi vorbeşti atât de încurajator, am să-mi imaginez că suntem în ajun de ascensiune.

– Aş dori să fie adevărat.

– Am putea-o face cu puțină stăruință, nu crezi?

– Putem deci începe să urcăm.

– O! suspină ea nehotărâtă.

– Ce munte alegem? întrebă el pe un ton într-adevăr convins.

Domnişoara Middleton propuse să înceapă cu un munte potrivit pentru o femeie, ca încercare.

– Şi, apoi, dacă îți vei face o bună părere despre mine, dacă nu mă voi poticni mai mult decât de două ori şi dacă n-o să te întreb de peste zece ori dacă mai e mult până la vârf, atunci mi-ar plăcea să fiu promovată la escaladarea unui gigant.

Urcară câteva din vârfurile mici din Elveția şi Styria şi se stabiliră în Tirolul de Sud, tânăra doamnă preferând aceasta regiune, pentru antrenarea asiduă a forței de ascensiune, deoarece îi plăceau culorile Italiei, ceea ce păru un argument excelent şi suficient pentru imaginația binevoitoare ce se trezise în Vernon.

– Şi cu toate acestea, spuse el brusc, pari mai curînd franțuzoaică, decât italiancă.

– Speram că par englezoaică, remarcă ea.

– Desigur că eşti englezoaică... da!

Vernon îşi tempera asentimentul printr-o exclamație şovăielnică.

Clara îl întrebă mirată de ce ezită.

– Pentru că ai piciorul unei franțuzoaice, la fel spiritul, nerăbdarea ei şi, coborând vocea... farmecul.

– Şi sensibilitatea la complimente.

– Se poate. Nu mi-am dat seama că le fac.

– Şi tendința la rebeliune?

– Mai bine zis, tendința de a sfida autoritatea.
– Îngrozitor caracter!
– Oricum, este un caracter.
– Potrivit pentru un tovarăş de ascensiune?
– Cel mai bun tovarăş, oriunde.
– În orice caz nu este o statuetă de salon; iată cel mai sigur lucru ce se poate spune despre el, suspină ea dramatic.

Dacă Vernon ar fi fost de acord, Clara ar fi continuat discuția pe această temă; o biată ființă, nevoită mult timp să-şi rumege impresiile, simțea o oarecare plăcere să se privească dinafară. Dar ocazia fu pierdută. După o pauză, ea n-a mai putut să reînnoade firul; Vernon părea cu totul indiferent după ce, pentru satisfacția lui o analizase şi o clasase ca pe o străină oarecare. Astfel trecu scurta ei sărbătoare. Îl uitase pe Willoughby, dar şi-l aminti şi spuse:

– Domnule Whitford, ai cunoscut-o pe domnişoara Durham?
– Da, răspunse el laconic.
– Era...? o întrebare pasionată apăru şi se stinse.
– Foarte frumoasă, spuse Vernon.
– Tipul englez?
– Da. Tipul desăvârşit al englezoaicei.
– Curajoasă?
– Îndrăznesc să afirm că a avut un fel de curaj.
– S-a purtat urât.
– Nu zic nu. A descoperit un alt bărbat mai potrivit cu ea, din fericire nu prea târziu. Suntem la voia...
– Purtarea ei nu este oare de neiertat?
– Mi-ar părea rău sa judec aşa pe oricine.
– Dar eşti de acord c-a făcut o greşeală?
– Presupun că da. A făcut o greşeală şi a corectat-o singură. Dacă n-ar fi corectat-o, greşeala ar fi fost şi mai mare.
– Dar modul în care...
– A fost cam urât, atât cât ştim noi, cel puțin; lumea nu are dreptul să judece. Câte cineva se mai rătăceşte pe un drum greşit, din când în când. E mai bine, cred, că nu iei în seamă un asemenea fapt.

– La voia emoțiilor, a firii noastre. Sunt ultimul bărbat care să predice pe aceasta temă, fețele sunt pentru mine o enigmă. Îmi închipui că ele trebuie să intuiască în chip firesc cine ar putea fi soțul potrivit, şi cine nu. Şi dacă au suficient curaj, pot alege în mod liber.

– Dar nu trebuie să se gândească la răul pe care-l pricinuiesc? întrebă domnişoara Middleton.

– N-au decât să se gândească, asta nu supără pe nimeni.

– Dar să-ți calci cuvântul?

– Dacă poți rămâne fidelă toată viața e foarte bine.

– Să ne gândim şi la cruzimea gestului, la injuriile împăcate.

– Eu mă gândesc foarte serios că, dacă o tânără doamnă ar verzi să mă informeze că trebuie să rupă logodna – simplă presupunere căci n-am fost niciodată pus la încercare – n-aş considera-o crudă.

– Atunci ea n-ar însemna o pierdere prea mare pentru dumneata.

– N-aş considera-o aşa pentru că este imposibil ca o fază să ajungă la această hotărâre, fără să dea unele semne log... bărbatului cu care este logodită. Mi se pare neloial să fii logodit cu o fată mai mult de o săptămână două, timpul necesar pentru pregătiri şi anunțuri.

– Dacă el e tot timpul ocupat de sine, nu va băga de seamă asemenea semne, spuse domnişoara Middleton. Vernon nu răspunse şi ea adăugă: Oricum, ar fi un gest crud. Lumea aşa l-ar interpreta. E o dovadă de nestatornicie.

– Ar trebui să se cunoască bine unul pe altul, înainte de logodnă.

– Nu eşti prea îngăduitor?

La aceste cuvinte Vernon răspunse cu o amabilitate nepăsătoare:

– În unele cazuri e mai bine să judecăm după rezultate. Să lăsăm severitatea în grija istoricului, obligat de meserie sa fie moralist şi să neglijeze motivele oferite de firea omeneasca. Doamna în chestiune poate fi blamată, dar nici o inima n-a sângerat din cauza ei şi în loc de doi nefericiți, au rezultat patru fericiți.

Amabilitatea lui agasantă îi cerea să-i confirme opinia; Clara dădu din cap şi spuse: – Patru, cu tonul celor amuțiți de spaimă.

Din acel moment, simți în societatea lui aceeaşi plăcere pe care ar fi avut-o plimbându-se singură prin deşert, până când Crossjay căzu dintr-un copac pe aleea brăzdată de iarbă; îl ridicară în picioare amețit, cu buza crăpată şi cu fața boțită, precum pielea unui țipar curățat.

L-au purtat apoi acasă, între ei, pe ştrengarul providențial, apropiați unul de altul în mod ciudat prin îngrijirea ce i-o dădeau amândoi; delicatețea ei ținu în frâu focul dinăuntru, iar bunătatea-i naturală făcu mai uşoară încercarea prin care trecea. Mergeau mână în mână cu puştiul, precum un doctor şi o soră de caritate.

CAPITOLUL XIII
Primul pas spre libertate

Accidentul era încă o dovadă, îi spuse Vernon domnişoarei Dale, că băiatul era numai pe jumătate maimuță.

– Ce s-a întâmplat? strigase Laetiția, văzându-l adus la castel, unde tocmai sosea şi ea.

– O simplă urmare a poznelor mai vechi, spuse Vernon. Nu e un cățărător atât de bun pe cât ar dori. Se încrede prea mult, probabil, în ultimă instanță, în coada care i-a fost tăiată. Dar tu eşti un om, Crossjay, nu-i aşa?

– Mai curând cred c-am fost, replică Crossjay cu o voce tremurătoare de om bătrân, şi strâmbătura prin care încercă să râdă copleşi pe cele două doamne miloase din fire.

Domnişoara Dale îl trase lângă ea.

– Acum dumneata exagerezi, numai că în sens invers, remarcă ea către Vernon.

– Dar puțină asprime e mai bună decât răsfățul, spuse domnişoara Middleton.

Nu primi nici un răspuns şi gândi: „Pentru ea, orice face Willoughby este perfect.”

Impresia Clarei se reînnoi în cursul serii, când Willoughby se aşează lângă domnişoara Dale. Era sigură că nu-l văzuse niciodată strălucind cu atâta farmec, ca în timpul conversaţiei cu Laetiţia Dale. Replicile însufleţite ale celor doi, glumele şi râsetele, ochii ei frumoşi, ca şi gesturile lui elegante îţi atrăgeau atenţia ca un meci de scrimă în care partenerii, maiştri ai floretei, îşi arată întreaga artă. Willoughby, într-adevăr, îi oferea Clarei cu intenţie acest spectacol, pentru ca ea să-l admire; nu era de loc prost, numai fandând cu atâta entuziasm reuşea să dirijeze o luptă atât de vie; putea demonstra astfel celor de faţă cum se poartă un bărbat ca el cu o femeie inteligentă şi subtilă. Aşa continuară timp de trei zile.

Clara crezu la un moment dat c-a descoperit fiorul agreabil al geloziei, dar nu-l găsi nici în mintea, nici în sufletul ei, ci în cartea dorinţelor, binecunoscută tinerilor, în care ei notează observaţii ce pot rămâne independente de celelalte două albume incandescente. Gelozia ar fi fost o uşurare pentru ea, un ajutor dat de un demon benign. Începu să studieze complexul geloziei pentru a se înşela singură în legătură cu propriile ei sentimente, dar rădea jenată de fiecare dată, ca la teatru, atunci când ne amuzăm mai puţin din cauza spectacolului propriu-zis, cât de imperfecţiunile montării.

Cuvintele lui Vernon o deprimaseră profund. Era obsedată de careul celor patru fericiţi în loc de doi nenorociţi. Aşa se exprimase, înglobând-o printre cei patru. Şi aşa şi trebuie, se gândea, trebuie să fie fericită, atât cât e cu putinţă, deoarece Vernon nu numai că era incapabil să sesizeze starea ei sufletească, dar nici nu-şi putea imagina viaţa Clarei în alt cadru. Dar, ca să fie dreaptă faţă de el, cum putea Vernon, sau oricine altul, să gândească în chip diferit?

Teribila izolare la care o condamna taina ei, într-o lume amabilă şi fără nici o bănuială, o înspăimânta. Începu să dorească cu nerăbdare să renunţe la taina ei, să se conformeze situaţiei, supunându-se fără revoltă şi critică. Realizarea acestei dorinţe i se păru mai uşoară după sosirea domnişoarei Dale. Dovezile de dragoste ale lui Willoughby se rărira, deveniră mai mult formale. Nemaifiind crispată şi

copleşită de ruşine, neexistând nimeni, cum spunea Clara, căruia să-i pese de ea, îşi schimbă insesizabil conduita, în direcţia care îi era proprie, şi imită puţin promptitudinea conversaţiei domnişoarei Dale. Ca să fim drepţi, vivacitatea ei faţă de Willoughby era totuşi moderată, după ce-l văzuse conversând cu domnişoara Dale. Libertatea căpătă aspectul unui înalt zid de închisoare. Să încerce, cu disperare, să escaladeze peretele, pentru a cădea de partea cealaltă, depăşea puterile ei de femeie singură, de nimeni ajutată; în consecinţă, pentru că nimănui nu-i păsa de o biată fiinţă nefericită, nu-i rămânea decât să renunţe să mai viseze ori să creadă în realizarea visurilor; trebuia, de asemeni, să se resemneze în faţa soartei sau, mai exact, să se acomodeze, cum putea mai bine.

Willoughby era flatat şi satisfăcut. Vivacitatea de circumstanţă a Clarei atestă profundele lui cunoştinţe despre firea femeilor; chiar stângăciile fetei nu-i displăceau. Privirea ei fermă de mai înainte îl îngrijorase, încât se simţea liniştit văzându-i dificultăţile într-un domeniu unde el excela. Şi efortul şi insuccesul erau de bun augur.

Dar ea nu putea prelungi prea mult efortul. Willoughby o supraestimase sperând că mimarea unui sentiment putea să se consolideze într-atât încât acesta să pară un impuls natural. În mintea Clarei izbucni acum ideea că el ar putea vedea în domnişoara Dale, să sperăm cel puţin, printr-un contrast evident cu ea însăşi, soţia pe care o căuta; Willoughby ar putea realiza poate calităţile superioare şi cultul domnişoarei Dale pentru persoana lui în contrast cu aspectul inert al Clarei şi le-ar putea considera temeiuri potrivite pentru căsătorie, făcându-i astfel dreptate Laetiţiei. Oricât de întunecat era ochiul de geam prin care privea, Clara se concentră într-atât asupra lui, încât zări lumina de dincolo. Ca preludiu la o acţiune viitoare, se retrase într-o atitudine atât de umilă, încât părea hazardat ca cineva s-o considere contrafăcută, deşi nu era, de fapt, autentică. Dispoziţia sufletească a tinerilor seamănă cu plasma originară: metalele preţioase nu s-au cristalizat încă într-un pământ solid. Compasiunea ei pentru Laetiţia era mai puţin forţată, dar Clara era într-adevăr plină de zel în atitudinea de

umilință, pentru că în ultima vreme nu mai fusese de loc strălucitoare, ci chiar incapabilă să răspundă cerințelor elementare ale unei conversații. Nu mai putea găsi nimic în sine, nici curaj, nici verva, nici sârguință, nimic altceva decât o profundă nemulțumire de sine, corozivă ca un acid. Mergea atât de departe cu sinceritatea încât, printr-o ciudată mutație a sentimentelor, simți o anumită milă față de bărbatul legat prin jurământ de ea. Faptul că această milă se potrivea cu intențiile ei nu se datora – fiți siguri – vreunui calcul premergător; nevoile ei țâșneau din adâncul firii, stările sufleteşti îi reflectau gândurile; avea capacitatea de a distinge dintr-o privire utilitatea oricărui lucru şi de a-l întrebuința apoi imediat în folosul ei. Aşa se explică de ce tinerii, când se află într-o situație dificilă, pot da lecții unor ipocriți experimentați, deşi n-au întotdeauna abilitatea acestora.

„De ce n-ar fi Willoughby fericit?" îşi zicea Clara şi răspunsul era devansat de un al doilea gând: „Atunci aş fi şi eu liberă!" Acesta apăru totuşi după celălalt.

Dorința fierbinte de a-l vedea fericit pe Willoughby o transporta departe de prieteni şi scrisorile lor, până într-o vale îngustă din Tirol; un râu nu prea adânc curgea pe acolo şi meandrele lui păreau ale unei coloane de soldați în marş; apa de culoarea topazului deasupra prundişului părea de smarald în dreptul locurilor mai adânci. Acolo, lângă acel râu, se afla Libertatea, după ce efectuase un salt primejdios pe deasupra zidului închisorii, şi contempla în linişte apa şi jocul razelor de soare sau cascadele de lumină izvorând pe crestele munților de sus, printre umbrele coborâtoare ale pinilor. După ce Clara se adăposti în ținutul imaginar al visului de libertate, idealul său de fericire era atât de pur, încât i se părea extrem de simplu să se explice cu Willoughby.

Ocazia fu oferită chiar de el. În fiecare dimineață după *breakfast*, domnişoara Dale traversa parcul pentru a-şi vizita tatăl, şi întotdeauna sir Willoughby şi domnişoara Middleton o conduceau până la lac, discutând toți trei despre frumusețea diferiților copaci întâlniți în cale, mesteceni, plopi, fagi, tocmai atunci, înfrunziți. Domnişoarei Dale îi plăceau plopii, domnişoarei Middleton, fagii, lui sir

Willoughby mestecenii, şi fiecare, mai ales domnişoara Dale, îşi lăuda copacul favorit. După ce ea plecă, Willoughby îşi aminti una din remarcile Laetiţiei şi spuse:

– Cred că dacă întreg parcul ar fi înghiţit de un cutremur până mâine, Laetiţia Dale l-ar putea reconstitui şi aşeza plopii respectivi la nordul lacului, exact în poziţia şi numărul lor de acum. Aş garanta corectitudinea descrierii sale, chiar de-ar pleca şi ar face-o de la distanţă.

– De ce să plece? întrebă Clara, palpitând.

– Chiar, de ce? replică Willoughby. Cum bine spui, n-ar avea nici un motiv. Arta de a trăi – şi după mine poate fi vorba de aşa ceva numai la ţară, căci la oraş nu trăieşti, ci eşti târât într-un uriaş vârtej de atomi – constă în a şti să aduni lângă tine câţiva prieteni agreabili din vecinătate; e interesant că, dacă mă simt vreodată obosit de ţinutul acesta, o scurtă convorbire cu Laetiţia Dale mă împrospătează mai mult decât o lună ori două petrecute pe Continent. Fata asta este un izvor de entuziasm. E un mare avantaj să ai la îndemână o persoană cultivată, cu care să poţi sporovăi despre orice se petrece sub soare. Repet, n-ai de ce să regreţi oraşul, dacă ai prieteni ca Laetiţia Dale în apropiere. Mama o preţuia foarte mult.

– Willoughby, nimeni n-o obligă să plece.

– Sper că nu. Mă bucur, scumpa mea, că ţii la ea. Sănătatea tatălui ei este şubredă. Laetiţia ar deveni fată bătrână dacă ar locui singură într-o casă de ţară.

– Ce se mai aude cu proiectul tău?

– Bătrânul Vernon e un nătăfleţ.

– A refuzat?

– Ce să mai vorbim! Numai să-i propun şi mă va bruftului, ştiu eu.

– Poate că nu-ţi dai seama cât de mult îl eclipsezi pe domnul Whitford faţă de domnişoara Dale.

– Nimic nu l-ar putea învăţa arta conversaţiei cu femeile.

– Bărbaţii nu devin oare timizi când sunt puşi în umbră de altcineva?

– Nu-i vorba de asta. Vernon parcă n-are limbă în gură când trebuie să vorbească cu o femeie.

– Îl respect pentru acest defect.

– Pus în umbră de altcineva, spuneai? Nu ştiu să strălucesc pentru nimeni, în afară de o singură persoană care-mi luminează drumul şi viaţa.

Identitatea acelei persoane fu dezvăluită printr-o plecăciune în faţa ei şi o uşoară strângere de mână.

– Nu numai că nu ştie să vorbească femeilor, ceea ce consider indispensabil unui bărbat, continuă Willoughby dar nici nu ştie să-şi arate calităţile. De patru zile domnişoara Dale se află în aceeaşi casă cu el şi ei sunt exact în aceeaşi situaţie ca atunci când a venit. Întrebi de ce? Am să-ţi spun. Îi lipseşte căldura. Bătrânul Vernon este un savant, dar are temperatura unui peşte. Poate că are motive să se teamă de o căsătorie, oricum însă, este un temperament rece.

– Te-ai împăcat cu gândul că pleacă?

– Alarmă falsă. Hotărârea de a întreprinde ceva neobişnuit îl depăşeşte cu totul pe bătrânul Vernon.

– Dar dacă domnul Oxford-Whitford... ia te uită ce splendid plutesc pe lac lebedele tale şi cât de frumoase sunt când par inimoase! Voiam să te întreb, dacă bărbaţii care observă că cineva acordă o preferinţă vădită altcuiva, se simt descurajaţi.

Sir Willoughby deveni brusc rigid, înţelegând. Deşi cuvântul gelozie nu fusese pronunţat, sensul observaţiilor ei ora evident. Zâmbind în sinea lui îi răspunse, iar vorbele-i nu erau de loc enigmatice pentru Clara:

– Desigur şi tinerele doamne... puţin? Mergem prea departe? Dar o prietenie atât de veche! E ceva asemănător cu o mănuşă care îmbracă perfect o mână. E de ajuns ca ele să se întâlnească. Unde este o armonie spontană, nu sunt neînţelegeri. Ele vor apare însă, dacă distrugi armonia. Fata mea scumpă, fetiţo!

Clara îi fu recunoscătoare, din adâncul sufletului, pentru acest discurs de o lăudabilă obscuritate parabolică. Atinsese, aşa cum dorea ea în chip secret, punctul nevralgic, acela pe care Clara nu-l numise şi n-ar fi voit să-l audă totuşi numit. Willoughby exulta, deşi reţinut, auzind-o apoi cum îi strigă:

– Tinerele fete poate, dar eu nu, eu nu. Am să te conving. Nu în felul ăsta, crede-mă Willoughby. Nu cunosc acest sentiment, nici ceva asemănător. N-aş putea emite vreo

pretenție asupra vieții cuiva, sau un drept, sau o continuare a unei obligații lipsită de suportul unei simpatii perfecte, totale. Cum aș mai putea avea atunci acest sentiment? Este, așa cum ai spus despre domnul Ox-Whitford, ceva care mă depășește.

Sir Willoughby reținu expresia Ox-Whitford[42].

Izbucnind în hohote de râs, orgoliul lui găsi în aceasta un vesel portret al bătrânului Vernon în societate. Ea își făcuse o idee prea înaltă despre Vernon, așa cum se întâmplă uneori cu tinerele doamne inexperimentate, care acordă prea multă stimă prietenilor logodnicului lor, ceea ce înseamnă că risipesc din ceea ce era hărăzit, de fapt, numai acestuia, ca și cum, într-un sens mai înalt, cineva ar cheltui, îngenuncheat în fața unor idoli neînsemnați, fervoarea pe care ar trebui s-o ofere ofrandă, numai în templu. Ironia o avertiză pe tânăra fată.

În legătură cu celălalt subiect, gelozia ei, Willoughby nu dorea să audă nimic mai mult. Tresărise: în tânăra fată, femeia fusese grav lovită: era destul. Clara abordă încă o dată subiectul, timid, dar o ripostă nepăsătoare fu suficientă pentru a o descuraja. Își mușcă limba pentru acea stupidă și repetată gafă cu numele lui Whitford; pentru că era inocentă în sufletul ei, se întreba mereu cum ar putea-o considera cineva vinovată.

– Voi cunoașteți amândoi numirile științifice ale florilor sălbatice? spuse ea.

– Cine? întrebă Willoughby.

– Tu și cu domnișoara Dale.

Ridică din umeri, se amuza.

– Nici o femeie din lume n-ar putea împodobi o caleașcă atât de frumos precum Clara mea.

– Unde?

– În timpul celor două luni pe care le vom petrece în fiecare an la Londra. Voi conduce o caleașcă acolo și îndrăznesc să prezic că, mai mult decât oricare altul, echipajul meu va face

---

[42] În englezește ox înseamnă bou.

senzație, în Londra. Parcă-l văd pe bătrânul Horace de Craye minunându-se.

Clara suspină. Nu-l putea face să pronunțe cuvântul, nici nu putea rosti o aluzie necesară abordării subiectului, ce o interesa.

Dar iat-o, a şi văzut-o. Aproape c-o scăpase, şi roşi din cauza obligației de a pronunța cuvântul.

– Vrei să spui că va fi gelos, Willoughby? Lumea de la Londra ar putea fi geloasă? Colonelul De Craye? Ce ciudat! Iată un sentiment pe care nu-l pot înțelege.

Gestul lui sir Willoughby spunea desigur că „nu”, dar el părea perfect încredințat de contrariul.

– Chiar aşa, Willoughby, nu-l înțeleg.

– Da, desigur.

Willoughby căzuse în capcana întinsă şi încă îşi imagina că-i disecă precis sufletul feminin.

– Vrei să-ți dau o dovadă, Willoughby? Sunt într-atât de departe de acest sentiment încât, ascultă-mă cu atenție, dacă ai veni să-mi spui, ceea ce ar fi posibil, că domnişoara Dale ți se pare mult mai potrivită pentru tine decât sunt eu – am impresia că eu nu prea sunt, ca să vorbim deschis, ba poate sunt chiar cu totul nepotrivită – atunci, te implor să mă crezi, trebuie să mă crezi, ți-aş da, ți-aş reda imediat întreaga libertate. Îți promit că voi vorbi despre tine aşa cum voi gândi, Willoughby. Nimeni nu te va lăuda mai mult decât mine, în public, ori în conversații particulare, deoarece vei rămâne pentru mine cel mai onest şi demn de încredere, cel mai cavaler dintre gentlemenii de azi. Şi-ți garantez că în această eventualitate, ea nu te va admira mai mult decât mine; domnişoara Dale nu te va admira mai mult, nici chiar ea, măcar!

Acest prim salt spre libertate o lăsă pe Clara cu respirația tăiată; atât de multe avea de spus, încât nervii rațiunea se ciocneau ca două talgere, enervând-o şi buimăcind-o. Se întreba dacă cuvintele ce voia să le spună se potriveau cu situația, şi nu se putea decide care dintre cele mai presante erau şi cele mai capabile să-l impresioneze.

Se revelase deci, pe deplin, gelozia feminină. El o împinsese mai departe, decât avusese intenția.

– Hai, lasă-mă să domolesc aceste... o mângâia el cu vocea şi gestul, în timp ce-şi căuta cuvintele... înţepături exagerate. Draga mea Clara, pe onoarea mea, şi când jur pe ea, o fac în sensul cel mai serios cu putinţă; în mod obişnuit, cuvântul meu e de ajuns în acte, promisiuni ori afirmaţii curente; pe onoarea mea, nu numai că nu există nici un motiv de suspiciune, copilule drag, dar te asigur, îţi declar, că situaţia este exact inversă. Ascultă-mă cu atenţie. Nu pot pretinde să vorbesc despre sentimentele ei; pe câte ştiu, n-am făcut nimic ca să le provoc, nu sunt răspunzător pentru ele, iar în faţa legii, cum se spune, le ignor cu desăvârşire; cu alte cuvinte, pentru că nu le-am auzit niciodată declarate, sunt constrâns să le ignor, altfel aş fi stigmatizat pentru extremă infatuare. Dar în ceea ce mă priveşte, pot să spun şi, pe onoarea mea, Clara ca să fiu cât se poate de clar, aproape brutal, şi ştii câtă silă îmi face acest lucru – n-aş putea, repet, *n-aş putea să iau în căsătorie pe Laetiţia Dale!* Vreau să te conving de acest lucru. Nici măgulirile – şi suntem toţi mai mult sau mai puţin, susceptibili – nici o situaţie previzibilă nu m-ar putea hotărî la un asemenea pas, după cum nici o admiraţie fără margini. Suntem prieteni perfecţi, nu putem fi mai mult. Când ne vezi împreună, armonia spiritelor noastre te poate înşela. E într-adevăr o femeie de spirit. Nu-mi ascund admiraţia pentru ea, dimpotrivă. Sunt momente când, mărturisesc, am nevoie de o Laetiţia Dale, să mă împrospăteze printr-un schimb de replici. Îi sunt îndatorat pentru privilegiul de a cânta cu ea un duet, pe care puţini îl cunosc, sau îl pot admite, şi încă mai puţini îl pot realiza cu o fiinţă umană. Îi sunt îndatorat, mărturisesc, şi-i sunt profund recunoscător. Ţin la o prietenie trainică cu domnişoara Dale, dar dacă ea pare nepotrivită logodnicei mele şi îi displace... fie cât şi negru sub unghie, atunci...

Mâna lui sir Willoughby o alungă pe domnişoara Dale departe în întunericul adânc al unor sălbatice pustietăţi.

Clara îşi închise ochii, strâns, cu o mişcare violentă, de revoltă tăcută.

Dar nu angajase discuţia pentru a pleda cauza domnişoarei Dale ori a umanităţii în genere.

– A! exclamă ea, lăsând să se înțeleagă că discuția nu s-a sfârşit.

– A! o imită el, râzând afectuos. Asta-i adevărul! Cine ştie mai bine decât Clara mea că eu cer tinerețe, sănătate, frumusețe şi alte calități inefabile, potrivite cu ale mele şi cu rangul unei doamne chemată să prezideze această casă şi să mă reprezinte? Ce spune celălalt „eu” al meu, cel mai bun şi mai frumos? Dar tu eşti, iubita mea, tu eşti acela. Înțelege firea mea, aşa cum trebuie şi atunci...

– Aşa şi fac, da, da, întrerupse Clara. Dacă n-aş face-o acum aş fi perfect stupidă. Te asigur că te înțeleg. Ascultă-mă doar un moment. Domnişoara Dale mă consideră cea mai fericită femeie din lume. Willoughby, dacă aş poseda calitățile ei, sufletul şi inteligența, aşa aş fi, fără îndoială. Este dorința mea – ascultă-mă, trebuie să mă asculți cu atenție – dorința mea cea mai vie, rugămintea mea fierbinte să-i cedez locul. Ea te admiră, eu nu, spre ruşinea mea, nu. Ea te adoră, eu nu, nu pot. Pentru ea eşti ca un soare-răsare, şi asta de ani de zile. Nimeni nu poate justifica dragostea, îndrăznesc să spun că nici imposibilitatea de a iubi... de a iubi pe cine trebuie; orice dragoste mă uimeşte. N-am fost făcută s-o înțeleg. Dar ea te iubeşte, tânjeşte după tine. Cred că asta i-a distrus sănătatea, una din calitățile trecute pe lista ta. Dar Willoughby, tu poți să i-o redai. Călătoriile şi... prezența ta o vor bucura într-atât, că se va reface. Sunteți o pereche atât de potrivită! Adorația ei întrece orice limite, eu nu pot să-mi fac idoli. Văd defectele, zilnic le văd. Mă miră şi mă rănesc. Orgoliul tău n-ar suporta să se şi vorbească despre ele, cu atât mai puțin de către soția ta. M-ai avertizat să mă feresc de... ai spus ceva, sigur ai spus ceva anume...

Era atât de agitată, încât nu găsi nici un subterfugiu pentru a masca lapsusul.

Sir Willoughby interveni brusc:

– Şi dacă eu te asigur, totuşi, că întreg raționamentul tău se sprijină pe o interpretare eronată a faptelor şi de aceea concluzia pe care o tragi e falsă! Nu, nu. Ai încredere în mine, îți cer să ai încredere, de data asta cel puțin ca să te feresc de orice decepție. Ți-e frig, iubita mea? Văd că tremuri.

– Nu mi-e frig, răspunse Clara. Cineva, probabil, a călcat pe mormântul meu.

Abisul unei îmbrățișări se căsca sub paşii ei, amenințător ca un talaz uriaş, apropiindu-se teribil, în ciuda dantelăriei lui de spumă.

Clara se apleca asupra unei flori. Monstrul de apă se revărsă mai departe.

– Mormântul tău! exclamă el. O, scumpa mea!

– Oare orhideea nu este nepotrivit plasată într-un teren atât de puțin calcaros, Willoughby?

– Nu sunt competent pentru a mă pronunța în chestiuni atât de importante. Mama iubea cu pasiune florile. Mi se pare că mi-o reamintesc semănând floarea de care spui, prin parc.

– De-ar mai fi trăit acum!

– Am fi fost fericiți prin binecuvântarea unei femei rare, demnă de toată stima.

– Ea m-ar fi ascultat, ar fi înțeles ce vreau să spun.

– O, biata mea Clara, murmură el şi apoi continuă cu voce tare: Te înşeli, fără nici o îndoială. Dacă ți s-a părut... dar, repet, te înşeli cu totul. Ideea aceasta de „potrivire" este pur şi simplu o halucinație. Presupunând că ai ieşi complet din viața mea, chiar în joacă gândul acesta este cumplit, că nici nu m-aş mai gândi la tine, c-ai fi...

– Ca şi moartă, spuse Clara încet.

– ...nonexistentă pentru mine, găsi el un termen preferabil, presupunând aşa ceva, mi-ar fi totuşi, în ciuda admirației pe care n-am crezut-o niciodată nepotrivită pentru a o ascunde, mi-ar fi totuşi – insist asupra acestui lucru – *cu totul imposibil să ofer mâna mea domnişoarei Dale.* Poate pentru că ea s-a statornicit în mintea mea ca un prieten, şi nimic mai mult. Această calitate mi s-a întipărit în minte încă din tinerețe. Lumea a observat asta de mult; s-ar părea că, reflectându-ne reciproc, fiecare pune în lumină calitățile celuilalt.

Clara îl privi cu satisfacție, săgeata ei voit perfidă îl lovise cu dibăcie.

– Chiar aşa se întâmplă, este un fapt unanim observat, spuse ea. Oricine poate remarca cum te schimbi instantaneu, când Laetiția se apropie de tine.

– Iubito, insişti într-o suspiciune lipsită de temei, spuse el, în timp ce deschidea portița de fier a grădinii.

– Dar faceți un tablou minunat, Willoughby. Îmi place să vă văd împreună, tot aşa cum îmi place armonia culorilor.

– Foarte bine. Nu e nici un inconvenient în asta. Vom fi deseori împreună. Îmi place această frumoasă prietenă. Dar în momentul în care o vei dezaproba câtuşi de puțin...

– O vei alunga?

– Da, o voi alunga. Utilizez acelaşi cuvânt, ca un ecou al tău, tocmai ca să spulber orice bănuială. Şi ea va pleca.

– Iată un caz, când o persoană este sortită dispariției fără a te fi jignit câtuşi de puțin.

– Nu, pentru că oricine îmi jigneşte logodnica, soția ori doamna mea atotsuverană, mă jigneşte şi pe mine, şi încă profund.

– Atunci capriciile soției tale... Clara lovi uşor cu piciorul, imperceptibil, iarba de pe pajişte, care rămase fragedă şi indiferentă în fața nervozității ei. Clara renunță brusc la tonul amabil, ironic, care nu putea avea cine ştie ce consecințe, şi continuă astfel: Willoughby, femeile au şi ele onoarea lor, pe care pot jura ca şi bărbații, fetele rostesc un jurământ în fața altarului. Îl pot rosti acum, în fața ta? Consideră-le ca atare, cuvintele ce ți le spun: nimic nu mă va face mai fericită, decât căsătoria ta cu domnişoara Dale. Asta-i tot ce aveam să-ți spun. Acum cred că-mi vei reda libertatea.

Willoughby reluă, cu zâmbetul silit ce-l arborezi când vrei să ascunzi o obosealã de moarte.

– Dă-mi voie să-ți repet iar că-mi este dezagreabil şi cu totul neînchipuit, să ajung vreodată, orice s-ar întâmpla, în situația de a lua de soție pe domnişoara Dale. Mă faci să protestez în chipul acesta copilăresc, ridicol de copilăresc! Dar, scumpa mea, trebuie să-ți reamintesc că suntem legați unul de altul şi că eu sunt un om de onoare.

– Ştiu asta, ştiu prea bine, de aceea îți cer să-mi redai libertatea, strigă Clara.

Sir Willoughby îşi reproşă cu asprime lipsa de intuiţie; ocupându-se cu precădere de domnişoara Dale nu zărise decât rezultatele imediate. Nu putea tăgădui că se purtase intenţionat mai atent ca de obicei cu ea, dar era dezolat de această neobişnuită lipsă de înţelepciune, prin care se lăsase antrenat în depăşirea scopului său real. Faptele întrecuseră intenţia lui de-a face să tresară în inima Clarei o emoţie tulbure, şi candoarea cu care Willoughby îşi mărturisea „Nu m-am gândit la ea” era plină de remuşcări.

Clara strigă clin nou:

– Willoughby, nu vrei să-mi redai libertatea?

El o rugă să-l ia de braţ.

Clarei i se păru că s-ar contrazice grav, consimţind să-l atingă, în chiar momentul când îi cerea să se despartă, dar dacă dorea să obţină consimţământul lui, trebuia să încerce tot ce-i stătea în putinţă, încât îşi abandonă braţul, ţinându-l însă întins şi crispat şi privindu-şi cu dispreţ mâna pe care el i-o prinse autoritar şi mângâios, spunându-i:

– Doctorul Middleton este în bibliotecă, văd că Vernon lucrează cu Crossjay în salonul dinspre apus; băiatului îi ajunge pe ziua de azi. N-o să facă precum bătrânul Vernon, să-şi spargă într-una capul cu cititul fără să-l mai repare între timp!

Îl fluieră pe tânărul Crossjay, care ajunse afară într-o clipă, năpustindu-se direct prin glasvandul deschis.

– Ai să te duci înăuntru şi-i vei vorbi lui Vernon despre doamna în chestiune, îi şopti Willoughby Clarei. Fă uz de influenţa ta, în numele nostru, al amândurora. Te autorizez să-l liniştеşti în legătură cu banii. Casa şi venitul îi sunt asigurate. Probabil că nu m-ai luat în serios mai înainte, când ţi-am cerut să-i oferi garanţii lui Vernon.. Eram totuşi la fel de hotărât ca şi acum. Eu o voi pregăti pe domnişoara Dale. N-aş vrea ca în ziua nunţii noastre să mai fie şi alta, dar după, ori chiar înainte, da, cu cât mai repede, cu atât mai bine. Sper că-ţi dau acum cea mai bună dovadă cu putinţă, deşi ştiu că o femeie poate să vadă lipsa de temei a unei erori şi totuşi să persevereze; mă bizui însă pe bunul tău simţ.

Vernon era la uşă, dar se dădu la o parte, pentru a o lăsa să intre. Sir Willoughby insistă cu amabilitate. Clara, îşi plecă capul în piept, de parcă ar fi păşit într-o pivniță. Era atât de năucită, încât în momentul în care sir Willoughby închise uşa în spatele lor, anxietatea ei se reduse la spaima ridicolă de a nu i se adresa domnului Whitford cu numele de Oxford.

CAPITOLUL XIV
Sir Willoughby şi Laetiţia

„O voi pregăti pe domnişoara Dale."

Sir Willoughby se gândi la promisiunea făcută Clarei. Sporovăi un timp cu tânărul Crossjay, apoi îl trimise la joacă şi el se cufundă în gânduri. În aceeaşi poziție veți vedea statuia unor oameni politici care au murit în plină activitate, pentru țara lor.

În al o sută patrulea capitol din volumul al 13-lea al Cărții Egoismului, se află scris: *Posesiunea neînsoțită de nici o obligație față de obiectul posedat te apropie de fericire.*

Este situația cea mai bună, în care se poate afla un proprietar. De exemplu: a fi proprietar de pământ implică obligații şi față de teren şi față de perceptor; cine posedă haine frumoase e copleşit de obligații sociale; cine are bani, bijuterii, opere de artă, o mobilă de lux, e încărcat de tot atâtea lanțuri. Cât despre soții, ele ne fac să ne simțim încărcați de obligații. În toate aceste cazuri, posesiunea este un termen eufemistic pentru sclavie, conferind acelaşi soi de fericire pe care o va fi avut un sclav în momentele lui de beție. Putem avea bucuria, orgoliul, intoxicația posesiunii, dar sufletul nu mai poate rămâne liber.

Există însă şi o specie de posesiune, şi aceasta este cea perfectă, prin care rămânem liberi, fără nici o umbră de obligații, primind mereu totul, fără să dăm nimic, sau oferind numai ceea ce este superfluu, ca şi cum (*sauf votre respect*[43])

---

[43] Scuzați expresia (în lb. franceză).

am asuda sau, dacă preferați, am iradia o dărnicie inconştientă a porilor, menținând astfel igiena organismului. Venerația unei femei ne poate oferi un exemplu perfect al unei asemenea posesiuni.

Femeia parsă[44], blândă şi dulce, cea cultivându-şi uşor iluziile, nu poate fi văzută niciodată altfel, decât prosternată la pământ. Ea nu te imploră decât să continui să fii soarele ei, ceea ce de altfel corespunde stăruinței tale neîntrerupte; se obține astfel o uniune perfectă; ea oferă trupului tău spiritul şi totodată spiritului trupul. Adevărată mană cerească. Zeii o binecuvântează.

Faptul devine evident, dacă privim bărbații selectați pentru o asemenea coroană şi aureolă a fericirii. Adorația femeilor îi flatează pe bărbații slabi, dar îi face nervoşi; ei vor apoi să le-o returneze, cel puțin în parte, ca şi cum adorația ar putea fi aruncată ca o minge de la unul la altul, fără ca poezia legăturii lor să se destrame iremediabil; sau, alteori, strică totul, manifestându-şi prea deschis compasiunea. Alții, încearcă să transforme frumoasa şi solitara flacără vestală, printr-o regulă simplă de înmulțire, în focul domestic al căminului, într-o afecțiune a papucilor de casă. Nu aceştia sunt bărbații aleşi de zei, ci mai degrabă aceia plămădiți din acelaşi aluat cu ei, bărbații nobili şi puternici care-şi mențin neclintită coroana printr-o nepăsare divină față de marile pasiuni ce le-au trezit.

Şi totuşi, chiar şi atunci primejdia îi pândeşte, aşa cum vom vedea în exemplul nostru, referitor la unul din reprezentanții lor, cei mai iluştri.

O fericire aproape totală planase multă vreme asupra relațiilor dintre sir Willoughby şi Laetiția Dale. Aceasta îi aparținea, dar nu-l legase niciodată în lanțuri de ea. Laetiția avea toate calitățile parazitului şi nimic din defectele lui. Era criticul lui consacrat, judecîndu-l cu o fervoare egală eficienței; orice ar fi spus lumea despre el, fericitul cavaler se putea întoarce întotdeauna la ea, pentru a sorbi din izvorul

---

[44] Parsii – sectă religioasă din India, care admitea două principii: Binele (Ormuzd) şi Răul (Ahriman).

cel proaspăt, întăritor ca un balsam. Ea se adresa direct sufletului lui Willoughby, amintindu-şi în chip plăcut că are suflet, iar el îi acorda dreptul de a se ridica până la el, aşa cum am auzit că regii con simţeau să acorde privilegii pisicilor; acestea nu aveau dreptul de a vorbi Maiestăţii Sale, dar îşi puteau aţinti ochii asupra ei. Nu putem contesta faptul că ochii rotunzi şi ficşi ai acestor umile fiinţe domestice înfrumuseţează fastul şi grandoarea regală, încât, într-o zi, vor primi dreptul ca imaginile lor să fie ţesute şi stilizate în locul albinelor, pompoanelor de hermină şi a altor elemente decorative de azi, aflate pe imensele mantii auguste, ce se revarsă în falduri de spumă peste pieptul suspinând al pajilor.

Citătm în continuare din acelaşi volum al cărţii: Este dureros să cedezi ceva, la care eşti totuşi gata să renunţi.

Ideea este prea graţios formulată, ca şi toate celelalte care păzesc inima Egoistului, de altfel, şi se va strecura nevăzută pe lângă noi, dacă nu veţi studia ansamblul volumelor ce constituie prima şi a doua parte a Cărţii, iar acest lucru vă va umple viaţa, până la bătrâneţe; sau, puteţi să intraţi personal în acele pagini, ca din întâmplare, ori să evadaţi dintre ele. A fost odată un gentleman venerabil, căruia îi crescuse un fir de păr alb în vârful nasului, dejucând orice încercare de a-l extrage de acolo. În cele din urmă omul se resemnă şi-l contempla liniştit. Nu ne interesează ce efect avea asupra ţinutei şi minţii lui, destul că începuse să-l considere un lucru nostim, deşi nu într-atât cât ideea citată mai sus, care a crescut între cei doi ochi ai omenirii, de când femeile au început să fie cerute în căsătorie. Poate că firul de păr al bătrânului gentleman era doar o închipuire, sau o iluzie, datorată unei deficienţe a nervului optic; noi avem însă de-a face cu o tumoare reală, şi oamenii l-ar putea imita cu profit pe acel gentleman, meditând în linişte asupra ei.

Sir Willoughby, deşi gata să acţioneze conform datoriei şi interesului (ele se combină destul de des) pentru a o îndepărta pe domnişoara Dale, era obligat totuşi să se gândească la faptul că n-o arunca pur şi simplu, ca să spunem aşa, peste gard, ci c-o arunca, pentru a fi înhăţată de un alt bărbat; o supunea la o încercare mult mai grea

decât cea precedentă, când Laetiția se pomenise căzând direct pe pământ şi nimic mai mult. O dată în brațele unui soț, nu se va mai putea şti cât va dura fidelitatea sufletului ei. Nu-l duruse atât să schițeze proiectul noii legături, bunăvoința înnăscută îi venise în ajutor, dar tresărea şi se crispa de durere văzând cum acest proiect capătă viață. Şi întina imaginea despre Laetiția.

Totuşi, dacă în ciuda unei atât de mari răsturnări în viața Laetiției, spiritul i-ar rămânea neschimbat, el, dornic de a-şi linişti logodnica şi de a păstra la îndemână două persoane utile, s-ar hotărî să le lege una de alta. Contemplându-şi hotărârea, disprețuia oarecum infidelitatea trupească a femeii. Nu-i de mirare că apelă singur la Carte şi o deschise la arzătoarele pagini dedicate sexului şi execrabilei şiretenii a jivinei care, hăituită de vânători, goneşte pentru a-şi salva viața. Nu este prea menajată în cea mai cuprinzătoare dintre cărți. Dar putem s-o închidem.

Ea a fost redactată mai ales de bărbați şi, în mod firesc, aceştia se simt mai puternici după ce sorb din înțelepciunea ei: câteva cunoscute maxime relative la inferioritatea femeilor (lucrate în alamă, dar lustruite prin uz şi având astfel strălucirea aurului mat), îl stimulară pe Willoughby în acțiunea pe care o întreprindea.

Privind chipul palid al Laetiției se îmbărbătă şi mai mult.

Strălucitoarea Clara, geloasă pe această frunză veştedă?

Ar fi dorit să transmită, prin transfuzie, una sau două calități ale Laetiției logodnicei lui, dar nu putea realiza, ca la bucătărie, un ghiveci, combinând legume diferite; dacă amesteca firile lor în aceeaşi oală – lucru pe care Willoughby îl experimentase în măsura posibilului cu cele două fete, recent, la castel – mai curînd intensifica trăsăturile înnăscute şi caracteristice ale personalităților lor. Dacă ar exista la amândouă o anumită tendință spre desăvârşire, situația ar fi alta şi am putea obține, atunci, poate, schimbările dorite, lucru realizabil, eventual, şi dacă ele ar fi pregătite ştiințific, într-un harem, mai multă vreme, de un sultan expert. Dar ce să mai insistăm inutil asupra unui regret care a licărit dureros în mintea lui Willoughby, rapid şi efemer ca încrucişarea a două exprese gonind pe linii paralele.

Domnişoarele Eleanor şi Isabel lucrau împreună cu Laetiția Dale la o broderie. A fost suficient să i se arunce o privire domnişoarei Eleanor că ea se ridică, se uită la domnişoara Isabel şi îşi zornăi cheile înşirate pe lanț, pentru a-şi justifica plecarea. După un răstimp decent, Isabel se furişă şi ea afară, atât de perfectă era disciplina acestei case.

Sir Willoughby fredonă o melodie, bătând tactul pe genunchi.

Laetiția simți că tăcerea era semnificativă şi întrebă: Te-au plictisit treburile de azi?

– Ar trebui să fie cu totul dezagreabile pentru a mă supăra, replică el. Te refereai la cele publice, sau la cele personale?

– Mai curând la cele publice, cred.

– Sper că sunt la fel de bun patriot ca oricare altul, spuse el, dar m-am obişnuit cu prostiile concetățenilor mei şi, de altfel, plutim la bordul unui vas extrem ele solid. În cazul cel mai rău este vorba de mărirea prețurilor şi a impozitelor; de obicei însă totul se reduce la o ciorbă dată de pomană la poarta castelului, vreo autorizație de a tăia lemne într-o pădure de la marginea domeniului, sau, pentru transportul a câtorva duzini de căruțe cu cărbuni. Iată toate grijile mele feudale.

– Cavalerul în armură a dispărut, spuse Laetiția, la fel castelul cu puntea medievală. Imunitatea insulei noastre s-a spulberat în momentul în care am început să facem comerț.

– Am schimbat independența pe supremație în comerț. Ajungem la vechea noastră controversă. N-avem deloc nevoie de suprapopulație. Oricum, să lăsăm deoparte politica, sociologia şi toate barbarele lor cuvinte moderne. M-ai intuit foarte bine. Am fost, n-aş zice supărat, ci consternat. Intrarea mea în Parlament ar fi aproape lipsită de perspectivă dacă-l pierd pe Vernon, tocmai acum când am atâta treabă. Ştii ce idei absurde îi umblă prin cap? Faima literară, o cameră de burlac, masa la restaurant, o astfel de viață ar vrea...

Laetiția cunoştea acest plan şi, având alte păreri despre faima literară, roşi, apoi agasată de acest lucru, se încruntă.

Willoughby se aplecă asupra ei cu zelul atent al unui gentleman gata să glumească.

– Te-ai încruntat intenționat?

– M-am încruntat eu?
– Da.
– Acum?
– Da, cu un aer furios.
– O!
– Vrei să surâzi ca să mă pot liniști?
– Desigur. Așa e bine?

Chipul lui se întunecă. Față de nici o altă femeie din lume nu strălucea atât, precum în fața Laetiției Dale, amintindu-și lui însuși tablourile cu seniori și doamne de la vechea Curte a Franței. Nu dorea reîntoarcerea acelor vremuri, dar voia să le păstreze, ca o grădina pe unde să-și abată pașii atunci când va simți imboldul de a-și desfășura eleganța și strălucirea în compania unei doamne. Conversația Laetiției îi hrănea această dulce iluzie și nici ținuta ei nu era lipsită de grație.

Va rămâne ea la fel de sensibilă farmecului său? Ani de zile se păstrase așa, cu aceeași prospețime. Dar cum se va comporta ca femeie măritată? Sufletele noastre sunt groaznic de robite pornirilor trupești. Era de prevăzut în mod realist că o soție, eventual o mamă, se va modifica fundamental. Și cea mai mică umbră de schimbare apărea totală unui bărbat atât de orgolios care, în momentul când i se cere să renunțe la o proprietate, în loc să mai aspire la ea, declară ritos: „Tot sau nimic”.

Dar dacă exista primejdia ca lanțurile căsniciei să-i altereze cât de puțin caracterul sau modul de a gândi, atunci existau motive puternice pentru a insista ca Laetiția să rămână o fată bătrână, înăsprită în limite suportabile.

Apoi, cu toate că o înmânase odată lui Vernon, la dans, își amintea încă foarte bine că șocul resimțit atunci în urma generozității sale alterase și întinase strălucirea a două sau trei aniversări succesive. Pe de altă parte, nu depășise nici aviditatea pasionată cu care urmărea toate exemplarele reușite ale sexului frumos, în fața cărora, tânăr fiind, trebuise să sufere umilința de a le suporta capriciile, nu deșănțate, dar suficient de chinuitoare, prin faptul că-și abandonau mâna altui bărbat și acceptau să dispară cu acela. Chiar femeile despre a căror frumusețe doar auzise își

atrăgeau mânia lui, pentru că îşi luau amanţi, ori se măritau. Ar fi dorit să le cuprindă pe toate într-o vastă îmbrăţişare, nu pentru că le râvnea, cum aţi fi tentaţi să credeţi – deoarece ştia foarte bine că nici în condiţii de harem nu le-ar fi putut avea pe toate – ci pentru că se simţea paznicul îndrăgostit al fecioriei lor, roşind numai la auzul unor asemenea orori ca amanţi şi soţi; nu putea suporta să le vadă fecioria sacrificată altora decât lui. Lipsite de o prospeţime absolută, femeile, ca şi prunele vânzătorului de fructe, sunt nevandabile. Cine le va mai reda puritatea originară?

– Cum spuneam, relua Willoughby, pierd în Vernon mâna mea dreapta, ceea ce pare inevitabil, dacă nu vom născoci ceva pentru a-l fixa aici. Dragă domnişoară Dale, cred că-mi cunoşti perfect caracterul, te voi recomanda viitorului meu biograf, desigur avertizându-te, în prealabil. Va trebui să subliniezi cuvântul „egoism". Nu pot suporta ideea de a pierde un membru al familiei, sub nici un motiv, si mi-e greu să cred că prietenii mei îşi schimbă simţămintele faţă de mine din pricina căsătoriei. Aş vrea să te întreb ce poate fi bun pentru Vernon, dacă va pleca din acest cămin plăcut şi liniştit, pentru blestemata profesie a literelor? Vreau să spun blestemată, din punctul de vedere al câştigului, se înclină el în faţa Laetiţiei, autoare şi ea. Poate părăsi castelul dacă îşi închipuie că nu se va împăca cu stăpâna cea tânără. E un băiat bun, dar cam bizar. Dar în această eventualitate, îi trebuie o altă gospodărie. Planul meu pentru Vernon – bărbaţii, domnişoară Dale, nu-şi schimbă sentimentele faţă de vechii prieteni, atunci când se căsătoresc – planul meu, prin care transformările intervenite în viaţa lui vor deveni aproape imperceptibile, prevede construirea unei mici vile plină de farmec, încăpătoare pentru o tânără pereche, undeva la marginea parcului meu. M-am şi gândit unde. Întrebarea este, poate trăi el acolo singur? Bărbaţii, spuneam, nu se schimbă. De ce nu putem spune acelaşi lucru şi despre femei?

– Femeia, ca individ, are facultatea extraordinară că dispare în favoarea femeii, ca specie, remarcă Laetiţia.

– În ceea ce priveşte o anumită persoană, s-ar putea să greşesc. Tocmai pentru că mă gândesc la ea, teama izvorăşte din sentimentul meu puternic de prietenie, o teamă, fără îndoială, nedemnă de amândoi, dar justificabilă, prin punctul ei de plecare. Chiar prietenia pură poate cunoaşte un fel de gelozie, atât de coruptă este firea noastră; deşi aş fi fericit s-o văd stabilită aproape de mine, fericită şi contribuind la fericirea mea, prin farmecul ei social incomparabil. Fii sigură, că pe acea femeie n-o preţuiesc numai ca reprezentantă a speciei.

– Dacă am onoarea să faci aluzie la mine, sir Willoughby, spuse Laetiţia, eu am în grijă casa tatălui meu.

Care bărbat, peţindu-te, ar lua acest răspuns drept un refuz? Te-ar implora să-i permiţi să fie al treilea în casă şi să împartă cu tine povara afecţiunii filiale. De ce nu, chiar? Argumentez poate împotriva fericirii mele, ar putea să fie sfârŁźitul bucuriilor mele.

– Sfârşitul?

– Prietenii vechi sunt cârcotaşi, exigenţi. Nu, nu chiar sfârŁźitul, dar dacă prietena mea nu mai rămâne aceeaşi faţă de mine, asta înseamnă sfârŁźitul vechii forme de prietenie, deşi nu interzice alte forme posibile. Dar ce greu este când te-ai obişnuit cu o anumită formă! Sau poate disprețuieşti cuvântul „obişnuinţă” aplicat prieteniei? Suntem cu toţii creaţia obişnuinţei. Mărturisesc că sunt destul de fricos în afecţiunile mele, mi-e groază de orice schimbare; pentru a-ţi da un exemplu de susceptibilitatea mea, află că tremur când sprâncenele se înalţă un milimetru mai mult decât în mod obişnuit. Scumpă domnişoară Dale, mă încredinţez cu totul îngăduinţei dumitale, cu toate slăbiciunile mele, aşa cum, dă-mi voie să-ţi spun, n-o voi mai face niciodată cu nimeni altul. Gândeşte-te, ce s-ar întâmpla, dacă te-aş pierde? Teama se datoreşte în întregime sfiiciunii mele. Femeile, dacă au suflet nobil, pot fi soţii, mame, şi să păstreze prietenului lor un loc neatins. Ele pot şi reuşesc să învingă cerinţele josnice ale vieţii. Am fost totdeauna de părere că trebuie să străbatem diferite stări sufleteşti, etape de viaţă, şi putem s-o facem fără nici o ruşine, atâta timp cât nu renunţăm la

esență, sâmburele spiritual al ființei noastre. Mă înțelegi? Nu-mi sunt prea familiare asemenea explicații abstracte.

– Te explici foarte clar, spuse Laetiția.

– N-am pretins niciodată că sunt tare în psihologie, spuse el, stânjenit de comentariile ei reci; era tot atât de sensibil la nuanțele imperceptibile ale tonului vocii, ca şi la cele ale deplasării sprâncenei, percepându-le ca pe o melodie alterată de orice sunet care nu se încadrează perfect şi discret în ansamblul celorlalte. Nici o piatră de încercare, nici un talisman nu vor fi la fel de revelatoare ca această melodie, dacă o porți adânc în suflet. Sănătatea tatălui dumitale s-a mai ameliorat în ultimul timp?

– Azi-dimineața când l-am văzut nu se plângea. Verişoară mea Amelia se afla la el; este o excelentă soră de caritate.

– Tatăl dumitale are o slăbiciune pentru Vernon.

– Îl priveşte cu mult respect.

– Şi dumneata?

– Da, şi eu la fel.

– Este cel mai potrivit sentiment pentru o fundație. Mi-ar fi plăcut ca prietenii mei cei mai dragi să înceapă astfel. O asemenea legătură în care te arunci cu capul înainte este... cum am putea-o caracteriza? Mi-e teamă că numai prin finalul ei. Prin calitățile sale, Vernom merită cu prisosință să fie respectat. Maladia lui se numeşte timiditate. Presupun că şi-a dat seama că nu este un bancher. Dar ar fi putut oricând să mi se adreseze direct, punga mea are totdeauna băierile dezlegate.

– Ştiu, sir Willoughby, spuse ea cu căldură, pentru că donațiile lui caritabile erau notorii.

Ochii Laetiției îi oferiră acum încurajarea pe care o râvnea şi cufundându-şi privirea într-a ei, continuă ceva mai animat.

– Venitul lui Vernon va fi sporit în mod corespunzător cu noua situație. Bani, bani, banii ăştia! Dar lumea aşa e făcută! Din fericire am moştenit obişnuința afacerilor şi a economiei. Vernon va realiza de cincizeci de ori mai mult, având alături o femeie care să-i aprecieze calitățile şi să-i tolereze micile defecte. Ele sunt vizibile, dar puțin importante. Vernon mi-a înțeles totdeauna dorințele, deşi

îndeplinirea lor m-ar putea trimite, pe mine, pasăre domestică, în altă călătorie în jurul lumii. Când a început prietenia noastră? Din copilărie, pe câte ştiu. Sunt mulți ani de atunci.

– Împlinesc treizeci de ani, răspunse Laetiția.

Surprins şi mâhnit de brutalitatea declarației, care, ca şi gestul brusc al unor femei de a-şi scoate peruca, din distracție ori nebunie, dând la iveală o chelie dezgustătoare, ucidea printr-o intimitate dezagreabilă orice vibrație lirică, sir Willoughby, o pedepsi, admițând în chip deliberat, că nu arată mai tânără.

Pentru o femeie de spirit ridurile n-au nici o importanță, observă el, printr-un aforism nu prea reuşit; se simțea însă rănit şi nu-şi putea reveni imediat. Atingându-i sentimentele, rana era cu atât mai adâncă. Putea calcula singur vârsta Laetiției, dar îl şocase plesnetul discordant al cuvintelor ei în contrast cu sunetele ample şi adânci ale flautului din care el îi cânta.

Privi pendula de aur de pe cămin şi-i propuse o plimbare pe pajişte, înainte de masă. Laetiția îşi strânse broderia.

– De obicei, remarcă el, scriitoarele nu lucrează cu acul.

– Aş renunța ori la andrele ori la pană, dacă ele îmi acordă un caracter excepțional.

Willoughby încercă să schițeze un compliment pentru firea ei într-adevăr excepțională. Ca şi atunci când un cântăreț distrat îşi uită mâna pe claviatura orgii, sunetele emise de Willoughby se scurgeau fără ritm, neplăcute chiar lui. Totuşi ea avusese delicatețea de a-i linişti temerile că o căsătorie între această femeie de 30 de ani şi vărul său Vernon va fi pentru el o pierdere iremediabilă; astfel, în timp ce se plimba prin grădină, aruncând din când în când o privire către ferestrele camerei în care Clara şi Vernon se mai sfătuiau încă, planurile prin care visa să-şi asigure confortul în viitor, la un loc cu sentimentele prezentului, năzuiau spre armonie, precum sunetele auzite atunci când membrii unei orchestre îşi pregătesc instrumentele înainte de concert. Acordul nu este încă perfect, dar promite să fie curînd. Nu suntem îngeri, să ne înălțăm glasurile întotdeauna la diapazon cu ceilalți; ca simpli muritori tindem către acordurile celeste, prin eforturi

şi suferinţă. O anumită suferinţă îi era necesară lui sir Willoughby, altfel n-ar fi văzut cum propria-i generozitate se întoarce împotriva lui. Simţi din nou un elan de tandreţe înspre Laetiţia, spunându-şi încă o dată: „Din punct de vedere al conversaţiei, ar fi o soţie perfectă.” Iar pe această soţie perfectă, el o oferea vărului său!

Judecând după durata discuţiilor dintre Clara lui şi Vernon, se părea că trebuie depusă multă stăruinţă, pentru ca el să accepte acest cadou.

CAPITOLUL XV
Clara îşi cere libertatea

Nici Clara, nici Vernon n-au apărut la masa de prânz. Doctorul Middleton pălăvrăgea cu domnişoara Dale despre antichitate, în felul unui uriaş binevoitor care ajuta un copil să sară din piatră în piatră prin vadul unui râu de munte zglobiu, în aşa fel încât un spectator neprevenit ar fi putut crede, văzând-o cum biruie greutăţile că, de fapt, le biruie singură. Sir Willoughby era mândru de ea şi de aceea nerăbdător să rezolve problema, cât timp se mai afla încă în dispoziţie s-o piardă. Spera să decidă totul, prin câteva vorbe aruncate lui Vernon înainte de cină. Cererea Clarei de a fi eliberată de promisiunea pe care i-o făcuse lui vag îl speriase, mai mult chiar decât îl jignise în amorul propriu.

Isabel ieşi din cameră.

Se întoarse spunând:

– Nu vor să ia prânzul.

– Atunci ne putem ridica, declară sir Willoughby.

– Clara plângea, îi şopti domnişoara Isabel.

– Ce copil! răspunse el.

Cele două domnişoare bătrâne plecară împreună Domnişoara Dale, continuându-şi discuţia cu reverendul doctor, fu invitată în bibliotecă. Sir Willoughby începu să umble încoace şi încolo pe pajişte, aruncând câte o privire spre salonul dinspre apus, în momentul când se întorcea din

mers, pentru a reveni pe urmele lui. Nemaiputând răbda, se uită pe fereastră înăuntru. Camera era goală.

În timpul după-amiezii nici Vernon, nici Clara nu fură văzuți nicăieri. Puțin înaintea cinei, doamnele au fost informate de camerista domnişoarei Middleton că stăpâna ei zăcea în pat cu o migrenă teribilă şi-i era imposibil să coboare la masă. Tânărul Crossjay transmise un mesaj de la Vernon (cu întârziere din cauza veşnicilor ouă de păsări) prin care îi anunța că plecase în regiunea dealurilor şi urma să cineze cu doctorul Corney.

Sir Willoughby îi trimise regretele sale logodnicei. Nu era în stare să-şi concentreze mintea asupra temelor favorite; gândurile despre sine aveau, ca şi sunetele clopotului prin bolțile care-l susțin, un ecou atât de amplu în conştiința lui, încât amintirea unor fraze echivoce sau a unei situații neplăcute în care fusese personal angajat îi tulbura cu totul liniştea lăuntrică; şi cum acestea aveau loc destul de des, simțea nevoia unei adoratoare şi era nevoit să apeleze la Laetiția, cerându-i, ca antidot, dovezi de idolatrie. Acum, într-un asemenea moment, când nevoia lui era presantă, nu putea obține nici un fel de dovezi. Doctorul o fascinase pe domnişoara Dale. Sir Willoughby se simțea lipsit de orice sprijin atât exterior cât şi interior. Subiectele lui de conversație în public erau cele obişnuite unui gentilom englez: caii, câinii, jocurile de cărți, sportul, intrigile, cancanul, politica, vinul, teme bărbăteşti prin excelență; asculta condescendent taifasul femeilor şi cu plăcere o anecdotă bună. Ce interes putea însă prezenta pentru el Teatrul din Atena şi fata care cânta în culise din flaut, imitând privighetoarea şi fermecând pe spectatorii greci. Ar fi suspectat un motiv special dincolo de atenția vie cu care domnişoara Dale îl asculta pe doctor, dacă ar fi putut imagina vreunul. Apoi, anticii nu erau prea atenți cu femeile, nu le proslăveau în scris, ca noi modernii. La masa de seară, riscă o întrerupere a elocvenței doctorului Middleton:

– Domnişoara Dale ar proceda înțelept, după părerea mea, sir, mărginindu-se la ediția dumneavoastră de clasici.

– Iată o observație tipică unui student care citeşte dicționarul de mitologie tradus în limba engleză, replică doctorul Middleton.

– Teatrul depinde de climă, sir, cred că sunteți de aceeaşi părere.

– Dacă admitem în prealabil că o inteligență vie depinde şi ea de climă.

– La noi s-ar părea că teatrul poate fi menținut numai prin mari eforturi, spuse domnişoara Dale cu o nuanță interogativă către doctorul Middleton, excluzându-l pe sir Willoughby, ca şi cum intervenția lui s-ar fi limitat la o întrerupere temporară a conversației lor.

Domnişoarele Eleanor şi Isabel, care până atunci ascultaseră foarte atent savanta discuție, se văzură nevoite să-i sară în ajutor, dar Willoughby nu prea putea discuta probleme generale în timpul mesei cu mătuşile, prezențe familiare ale casei; încercarea îi amplifică proasta dispoziție; îşi formă părerea că şi-a ales greşit socrul, savanții ăştia sunt cam neciopliți; pe de altă parte, femeile tinere adoră puterea sub orice formă şi pot fi fascinate de un savant, pentru că este mult deosebit de bărbații obişnuiți; trase concluzia că trebuie să invite pe timpul vizitei doctorului o serie de oameni. Câțiva prieteni, femei în special, admiratoare ale lui. Sus, migrena Clarei, jos, lipsa de maniere a doctorului îl agasau, avertizându-l instinctiv că era amenințat de evenimente dezastruoase; în aer se simțea miros de furtună. Totuşi descoperi ceva de care avea să profite mai târziu. Vinul se dovedi un subiect de conversație cu puteri magice asupra doctorului şi-l smulse dintre clasicii lui. Se descoperiră afinități adânci între gusturile gazdei şi ale musafirului față de anumite vinuri şi recolte; se însuflețiră, amintindu-şi reciproc anii cei mai vestiți în recolte; sir Willoughby fu obligat să ignore prezența doamnelor într-o asemenea conversație şi regretă mai ales faptul că situația îl determinase să-şi încalce obiceiurile şi să tenteze slăbiciunile unui om bătrân, pentru a-şi putea păstra ponderea în conversație.

Noaptea târziu, auzi clopoțelul de la intrare şi, întâlnindu-l pe Vernon în hol, îl invită să intre în bibliotecă, pentru a-i

relata ultima anecdotă a doctorului Corney. Vernon n-avea chef de vorbă, declară că doctorul Corney nu-i spusese nici una şi apoi îşi aprinse luminarea pentru culcare.

– Apropo, Vernon, ai avut azi o discuție cu domnişoara Middleton?

– Îți va vorbi mâine dimineață la ora douăsprezece.

– Mâine dimineață la ora douăsprezece?

– Da, pentru a avea un răgaz complet de douăzeci şi patru de ore.

Sir Willoughby se hotărî să dea frâu liber uimirii, dar Vernon îi ură noapte bună şi dispăru pe scară, înainte ca efectul dramatic al surprizei să-i mai permită lui Willoughby să-i răspundă.

Furtuna era iminentă şi trăsnetul atârna deasupra capului. Numeroase semne îl prevesteau. Instinctul sigur al lui sir Willoughby simțea primejdia, deşi rațiunea încerca să-l liniştească, referindu-se insistent la excesele nebuneşti de care sunt în stare femeile stăpânite de o gelozie puternică. Willoughby credea în existența unei oarecare gelozii la Clara, pentru că el însuşi intenționase de fapt s-o trezească, dar numai sub forma unei emulații utile. Nu putea crede că ea îi vorbise despre aceasta lui Vernon. Iar seriozitatea cererii ei de desfacere a logodnei i se părea cu totul îndoielnică. Totuşi, faptul că îi fixase o oră la care dorea să-i vorbească, după un interval de douăzeci şi patru de ore, lăsa o portiță deschisă unui asemenea gest incredibil şi mărea ponderea bănuielilor lui, deja considerabile. Dar cine ar fi crezut-o pe Clara Middleton victimă a unei pasiuni atât de sălbatice? Îşi murmură lui însuşi cuvinte liniştitoare, pentru a scuza o tânără fată pe jumătate nebună, dar le alungă apoi pe toate, părându-i-se absurd să le aplice tocmai Clarei. Pentru a putea adormi, consimți să-şi adreseze câteva reproşuri, la fel ca istoricul care, îndrăgostit de superbele preotese ale viciului din vechime, face aluzie numai la păcatele lor involuntare. Willoughby procedase astfel, pentru a-şi educa logodnica. Somnul totuşi îl ocolea. Gelozia neînfrânată dovedeşte adesea o dragoste copleşitoare; iată ce părea să ofere o soluție problemei, dar când încercă să aplice explicația la firea Clarei, îşi dădu seama că nu observase

niciodată nimic din violența meridionalelor la ea. Chiar atunci când îi evocase superba zi ce o aştepta, Clara se retractase şi bunăvoința i se răci brusc. Willoughby nu găsea nici o explicație, nici pentru purtarea ei, nici pentru misterul ce o învăluia.

Dimineața la *breakfast* toată lumea mărturisi că a dormit prost; cu excepția doctorului Middleton şi a domnişoarei Dale nimeni nu închisese ochii.

– Eu am dormit, sir, ca un lexicon din biblioteca dumitale, când nici eu, nici domnul Whitford nu suntem acolo, îi replică doctorul Middleton lui sir Willoughby.

Vernon menționă în trecere că scrisese tot timpul nopții.

– Te omori cu mâna ta, îi reproşă sir Willoughby. Principiul meu este să-mi rezolv treburile fără a-mi distruge sănătatea.

Clara îşi urmărea tatăl cu atenție, pentru a vedea dacă sesizase ridicolul celor afirmate, dar el îl privea cu bunăvoință pe adeptul muncii sistematice. Clara nu putea ghici, dacă va găsi în el un aliat ori un judecător. Se temea că va fi mai degrabă un judecător. Acum, că primise lupta, vedea clar cât de mult se distanțează de conduita unanim respectată în lume a logodnicelor ce se pregătesc să devină soții; era greu de presupus că tatăl ei o va apăra, când va împinge lucrurile atât de departe. O iubea, dar va vedea, cu siguranță, în gestul ei un capriciu nebunesc, fără să încerce s-o înțeleagă. Detestând, ca savant, orice tulburare a relațiilor umane aşezate parcă miraculos într-un făgaş liniştit, va aluneca în mod automat în tabăra adversă; iar când lumea va sprijini părerile lui, s-ar putea chiar întâmpla să se poarte ca un despot. Cum se va putea apăra împotriva lui? Când se gândea la sir Willoughby, cuvintele îi țâşneau imediat pe buze, abilitatea ei de femeie intra în alertă pentru a le asigura promptitudinea, dar în fața tatălui nu se putea imagina decât tăcând cu încăpățânare.

– Nu este exact acelaşi gen de muncă, remarcă ca. Doctorul Middleton o răsplăti cu o privire ironică, licărind sub sprâncenele-i stufoase, amuzat de conceptul de muncă al baronetului.

Chiar un stimulent atât de mic îi era suficient Clarei, licărul din privirea lui o învăluise ca lumina caldă a soarelui.

Silindu-se să rețină cât mai mult privirea tatălui, Clara începu să spere că-l va câştiga de partea ei, dacă îi va mărturisi că greşise mult mai mult decât îşi închipuise inițial, şi că eroarea ei fusese de a nu-i fi tulburat liniştea mai devreme.

– Nici nu pretind că e acelaşi lucru, observă sir Willoughby, retrăgându-se în fața alianței lor. Treburile mele mărunte interesează numai ziua de azi, pe când Vernon lucrează, fără îndoială, pentru viitor. Insist totuşi pentru păstrarea sănătății, ca o condiție fundamentală a reuşitei în muncă.

– A unei munci continue, da, sunt de acord cu dumneata, răspunse cordial doctorul Middleton.

Curajul Clarei se topi; atât de puțin trebuia pentru a-l frânge.

S-ar putea s-o acuzați de o ostilitate irațională împotriva logodnicului ei, dar amintiți-vă că, deşi n-au fost formulate fraze justificative, o puteți chiar acum înțelege omeneşte, de la inimă la inimă; prizonierii pot fi frustrați de orice, cu excepția capacității lor de a-şi intui tiranii; amintiți-vă de asemenea că ea nu se considera – o ştia foarte bine – lipsită de orice vină; furia împotriva lui era îndreptată parțial şi împotriva ei însăşi.

Când se ridicară de la masă, se trezi singură cu sir Willoughby. Se repezi după domnişoara Dale exclamând:

– Hei, doamna de lângă laborator. Îmi permiți să te întovărăşesc la plimbare, când te duci să-ți vezi tatăl? E o vreme afară de parcă-ți vine să respiri tot cerul şi pământul. E vară, dar adie un vânt de primăvară, nu-i aşa? Am să mă plimb prin jurul grădinii dumitale şi promit că n-o să-ți scurtez vizita.

– Aş fi foarte bucuroasă, într-adevăr, dar eu plec imediat, spuse Laetiția, văzându-l pe sir Willoughby că le dădea târcoale, gata să-şi înhațe logodnica.

– Îmi pun numai pălăria de soare şi sunt gata.

– Am să te aştept pe terasă.

– Nu întârzii.

– Cel mult cinci minute, îi spuse sir Willoughby. Laetiția ieşi, lăsându-i singuri.

– O, dragostea mea, i se adresă el aproape îmbrățișând-o. Ce înseamnă toată povestea asta? Cum a mers discuția de ieri cu Vernon? Parc-ar vrea, parcă n-ar vrea, nu-i aşa? E mai rău ca o femeie în asemenea ocazii. Nu pot să-i iert că ți-a provocat o migrenă. Ai fost văzută plângând.

– Da, am plâns, recunoscu Clara.

– Şi acum spune-mi ce s-a întâmplat. Ştii, scumpa mea, esențialul este ca, indiferent de ce va face el, noi să-l ținem aici, dacă nu chiar în casă, în vecinătate. În vremea noastră, pare-se, nu mai e nevoie să grăbim căsătoriile. Sunt sigur că tot districtul vuieşte de pe acum. Multe căsătorii ar trebui să fie celebrate cu clopotul funebru!

– Aşa este, spuse Clara.

– Vom ajunge ca numai căsătoriile fericite, de lungă durată, numai pe acestea, să le salutăm cu strigăte de veselie.

– Să nu declari asemenea lucruri în public, Willoughby.

– Doar ție, doar ție îți spun asta. Să nu crezi că în iunie mă dezvălui vreodată. Ei bine, am sondat-o pe domnişoara Dale şi cred că nu va avea obiecții serioase. Dar Vernon?

– Am să-ți răspund, Willoughby, când mă voi întoarce de la plimbarea mea cu domnişoara Dale, curând după ora douăsprezece.

– Ora douăsprezece? repetă el.

– Am fixat o oră. Pare un lucru copilăresc, dar am să-ți explic şi motivele. Am fixat ora, de ce să neg, pentru că sunt încă un copil şi am fost sfătuită să amân discuția o anumită, vreme. Pot să-ți spun însă de pe acum că domnul Whitford nu se va lăsa convins de mine şi nici chiar desfacerea logodnei noastre nu-l va hotărî să rămână aici.

– Cuvintele astea le-a utilizat chiar Vernon?

– Nu, eu.

– „Desfacerea logodnei”. Să intrăm puțin în laborator, iubito.

– N-am timp.

– Timpul mai curând se va opri în loc, decât să se amestece în discuția noastră. „Desfacerea...” Dar numai să pronunți cuvântul şi e un sacrilegiu.

– Aşa cred şi eu, dar totuşi trebuie să vorbim despre asta.

– Totuşi? De ce? Nu văd nici un motiv. Ştii prea bine, Clara, pentru mine jurămintele o dată schimbate, logodna a doi oameni care se iubesc este definitivă, ca şi articolele crezului; consider logodna un act la fel de sfânt ca şi căsătoria, mai mult chiar, deşi nu-ţi pot explica prea bine în ce fel, dar te implor să mă înţelegi cu inima. Auzim de divorţuri cu o oarecare indiferenţă, ele au loc între oameni pentru care orice poezie a dispărut.

Auzindu-l cum insistă, complet lipsit de perspicacitate, s-o convingă să vorbească, Clarei îi venea să-l întrebe cu o ironie glacială dacă pentru el o asemenea poezie făcea parte din crez.

El îi linişti involuntar privirile războinice, exclamând:

– Bieţii oameni! Lasă-i să apuce drumuri diferite. Nu găsesc cuvinte pentru a califica oamenii care, după căsătorie, nu rămân la fel de îndrăgostiţi unul de altul. Dar să pomeneşti de desfacerea logodnei, a logodnei noastre, *a noastră!* Oh!

– Oh! Clara îl imită automat, dar exclamaţia sfârŁzi cu un ţipăt dureros, tragic, precum cântecul lebedei. O! suspină ea adânc. Fie! Să sfârşim odată. Nu-mi răspunde înainte de a mă asculta, până la capăt. În curând mintea nu-mi va mai fi atât de limpede. Şi n-aş suporta de două ori o asemenea scenă. Sunt vinovată pentru răul ce ţi l-am făcut. Îmi pare rău pentru tine. Toată vina este a mea. Willoughby, trebuie să-mi redai libertatea. Nu-mi mai pomeni acel cuvânt absurd, gelozia mi-e cu totul străină. Aş fi fericită să te consider prieten şi să te văd căsătorit cu o fată care te-ar merita mai mult decât mine şi care m-ar accepta, cu timpul, ca prietenă. Ţi-am acordat jurământul într-un moment când nu mă cunoşteam de loc. Poţi blama ignoranţa unei fetişcane slabe şi zăpăcite. M-am gândit mult şi n-o pot acuza de răutate, deşi vina este mare şi compromiţătoare. Tu n-ai nici o vină, eşti complet absolvit. Nu vei suferi ca mine. Nu-i aşa că vei fi generos? Vezi, renunţ la orice demnitate, implorându-te să fii generos şi să-mi redai libertatea.

– Acesta a fost atunci – Willoughby îşi păstră calmul – subiectul discuţiei tale cu Vernon?

– Am vorbit cu el. I-am transmis mesajul şi apoi am vorbit cu el.

– Despre mine?

– Despre mine. Îmi dau seama că vorbele mele te jignesc, dar nu le pot ocoli. Da, şi despre tine, în măsura în care suntem legaţi unul de altul. I-am spus că sper să-mi redai libertatea. I-am spus că mi-aş putea respecta jurământul, dar că tu nu vei insista. Cum ar putea-o face un gentleman? Dar n-aş putea merge nici un pas mai departe, nu ţi-aş putea dărui dragostea, pentru că nu te iubesc. Willoughby, consideră-mă o fiinţă lipsită de orice merit, aşa şi sunt. Ar fi trebuit să ştiu asta cu un an în urmă. M-am înşelat în ceea ce mă priveşte. Dacă aş fi fost mai lucidă, te-aş fi iubit poate.

– Poate. Vocea lui Willoughby o comenta pe un ton caustic.

– Acum nu descopăr nici un pic de dragoste în mine. Cred că sunt incapabilă de aşa ceva. N-am cunoscut nimic din ceea ce spun oamenii despre ea. Probabil că vina e a mea. O spun pe un ton uşuratic, dar să ştii că mă doare, înţelegi atunci ruga mea; e o dorinţă de libertate, nu pot accepta să fiu legată. Dacă îmi poţi reda libertatea şi dacă mă poţi ierta, ori promite că mă vei ierta mai târziu, sau măcar să-mi spui un cuvânt de mângâiere, voi fi convinsă c-ai făcut-o pentru că îţi sunt mult inferioară şi mai ales pentru că am fost incapabilă să-ţi dăruiesc dragostea ce o meriţi de la o soţie. Spune-mi numai: pleacă! Tu vei rupe logodna, descoperind că n-am nici un pic de inimă. Puţin îmi pasă ce va zice lumea despre mine. Nu mă voi gândi decât cum să te cruţ pe tine.

Clara se opri şi-l aşteptă să vorbească; părea că e gata să înceapă.

Willoughby îi simţi aşteptarea, dar în el era doar un tumult confuz şi rizibil; demnitatea îl sfătuia să dezamăgească aşteptarea fetei.

Clătinându-şi capul ca un palmier din Orient a cărui umbră este binecuvântată de călătorul ars de sete, zâmbind cu gravitate, îşi întreba indirect demnitatea ce-ar putea răspunde pentru a şi-o menţine neatinsă şi pentru a administra acestei tinere nebune o dojană amară şi totodată plină de compătimire. De gândit se va gândi mai târziu la toate astea, deocamdată trebuia să acţioneze rapid.

Îi apucă strâns ambele mâini, deschise larg uşa şi-i spuse, clipind des:

– În laborator nu ne va deranja nimeni. Nu ştiam de unde vine senzaţia asta neplăcută. Unii spun că nasul „ghiceşte”. Cred că resturile dejunului de aici sunt de vină. Mi se pare că am scris despre ele o satiră cam crudă, dacă îţi aminteşti scrisorile mele. Sunt reuşite când nu-şi calculează efectul. Resturile de aici au un miros mai violent decât cele ale unui banchet nocturn. O călătorie prin America este mai instructivă, deşi nu atât de romantică, vreau să spun, nu atât de romantică ca una prin Italia. Hai să fugim!

Clara îi refuză braţul. îi zdruncinase siguranţa de sine şi Willoughby oferea acum un spectacol jalnic, dar intrase în horă si nu mai putea ieşi, cu atât mai puţin să accepte o pauză ori o schimbare a decorului.

– Trebuie să discutăm chiar aici. Mai stau doar un minut, nu pot merge în altă parte ca s-o luăm iar de la capăt. Vorbeşte acum, răspunde cererii pe care ţi-am adresat-o. O singură dată, un singur cuvânt. Ar fi un lucru supraomenesc să mă ierţi, dar acordă-mi măcar libertatea.

– Serios, reluă el, putem oare discuta noi, printre ceşti de cafea şi de ceai, firimituri de pâine, coji de ouă, caviar, unt, friptură şi slănină? Camera asta pute îngrozitor.

– Atunci mă duc să mă plimb cu domnişoara Dale. Ai să-mi răspunzi când mă întorc?

– Când vei dori. Bine, du-te cu domnişoara Dale. Dar, iubito, scumpa mea, unde am ajuns? Se vorbeşte despre certurile îndrăgostiţi lor. Eu nu mă cert niciodată, cu nimeni, este principiul meu. Şi tu te apuci să discuţi despre mine cu vărul Vernon. Să vorbim serios, un jurământ este un jurământ, după cum cablul de oţel utilizează oţelul tocmai ca să ţină. O criză trecătoare, fie. Dar dintre toţi oamenii să-i vorbeşti tocmai lui Vernon! Ei! Ai visat vreun erou perfect, şi comparaţia îi este defavorabilă lui Willoughby al tău! Dar, dragă Clara, îţi repet că o logodnică rămâne o logodnică, şi tu eşti a mea, a mea!

– Willoughby, mi-ai vorbit despre... despărţirile dintre doi soţi. Ai spus că dacă nu se mai iubesc... O! spune, nu e mai bine... decât mai târziu?

Willoughby profită de timiditatea ultimelor ei cuvinte pentru a exclama:

– Unde am ajuns acum? Logodnica este logodnică, soția, soție, dar să fii *logodită*, înseamnă virtual să fii *căsătorită*. Nu poți fi eliberată, noi suntem una acum, recunoaşte, suntem uniți. Cum ai putea elibera o soție?

– Dar dacă ar fugi...?

Era un atac prea direct pentru ca el să se mai prefacă, în mod laş, că nu înțelege.

O împinsese atât de departe încât ea reuşi să-şi imagineze mai clar scena pe care o cita, pentru a lansa, disperată, o lovitură puternică insensibilității lui reale, ori aparențe; clătinându-i siguranța de sine, l-ar trezi poate la realitate.

Dar imediat o intuiție dureroasă o făcu să roşească până în albul ochilor. Îl văzu crispându-se de oroare, şi îi împărtăşi oroarea imediat; o împărtăşi numai după ce o văzu; se bucură totuşi, după un suspin adânc, că mai putea resimți un rest de ruşine.

– Să fugă? Să fugă? Să fugă? repetă el rapid, clipind de fiecare dată. Cum? Unde? Ce idee!

Se opri pe punctul de a izbucni în nişte imprecații care ar fi mânjit pentru totdeauna, ca o obsesie, imaginea purității tinerelor fete.

Era posibil ca o tânără fată, atât de riguros educată, să ştie, fără a o informa el, că nevestele îşi pot părăsi căminul? Să ştie că, fugind, de-şi pot forța soții să înceteze orice urmărire, să renunțe la orice drept de stăpân, era posibil să sugereze această posibilitate ea însăşi, viitoare soție, să amenințe cu fuga?

Idealul lui, obişnuitul ideal al bărbaților egoişti, femeia de ceară, s-ar fi sfărâmat în bucăți, dacă ea ar fi continuat să vorbească, acordând consistență conturului oribil schițat de aceste exclamații.

Era tentată s-o facă pentru că, din tensiunea care o stăpânise în ultimele minute, scăpărase flacăra înțelegerii, luminând nişte probleme ce-i fuseseră la fel de îndepărtate până atunci, ca şi întinderile de gheață ale Polului Nord. Dacă şi-ar fi învins ruşinea şi ar fi găsit tonul unei perfidii fireşti, ar fi obținut o recompensă a curajului ei. Willoughby ar fi detestat-o şi s-ar fi temut de o femeie atât de tânără şi atât de odioasă. Clara se mulțumi însă cu o primă reuşită în

încercarea de a-şi depăşi sfiala feciorelnică, pentru că nu putea suporta să compromită femeia chiar şi în ochii lui Willoughby.

Uşa era deschisă. Simți impulsul de a fugi afară, să respire aer curat într-un fel de scurt armistițiu.

Examinându-şi situația, se întrebă în grabă, pe furiş: „Dacă a trebuit atât de mult să sufere pentru a desface o logodnă, cât au de pătimit bietele femei, când încearcă să rupă o căsătorie?"

Dacă ar fi vorbit cu voce tare, sir Willoughby ar fi înțeles că înțelepciunea ei față de conflictele acestei lumi nu exprima atât conştiința nedreptății, cât exasperarea unei femei luptând instinctiv împotriva cătuşelor ce o apăsau, repezindu-se să înşface arma pe care chiar el i-o oferise mai înainte.

Clara repetă în gând vechiul jurământ al femeilor, mereu încălcat: „Nu voi acorda niciodată mâna mea nici unui bărbat", apoi îi răspunse lui sir Willoughby:

– Am spus tot ce aveam de spus, n-am cum să-ți explic cele afirmate.

Se auziră paşi pe coridor. Vernon intră în cameră.

Văzându-i, se scuză, motivându-şi intrarea.

– Doctorul Middleton a uitat o carte aici, iat-o, este un Heinsius[45].

– Aha! Fiindcă veni vorba de cărți, ele n-ar putea fi uitate aici, dacă n-ar fi aduse; omagiile mele doctorului Middleton, poate să facă ce-i place, dar ordinea e ordine. Vino în laborator, Clara. E lucru ştiut că oriunde stau mai mult timp oamenii murdăresc locurile, şi voi care-i admirați – făcu un semn din cap dezgustat către Vernon şi masa încărcată cu resturi – n-aveți încotro, trebuie să vă obişnuiți. Vino, Clara.

Clara protestă, amintindu-i că-i promisese domnişoarei Dale să facă o plimbare împreună.

– Domnişoara Dale aşteaptă în hol, spuse Vernon.

– Domnişoara Dale aşteaptă, spuse Clara.

---

[45] Heinsius (sau Heinse) Daniel (1580-1655) – umanist şi istoric olandez.

– Bine, bine, du-te cu domnişoara Dale, consimţi Willoughby şi apoi insistă: plimbă-te cu domnişoara Dale. Am s-o rog să aştepte încă două minute, o găseşti în hol când cobori.

Sună clopoţelul şi ieşi.

– Spune-i tot domnişoarei Dale, ea este demnă de încredere, îi şopti Vernon Clarei.

– N-am făcut nici un pas mai departe, răspunse ea.

– Aminteşte-ţi că-i ales singură această atitudine şi dacă, după ce te-ai gândit ce-i de făcut, hotărăşti să evadezi, trebuie să te pregăteşti pentru lupte grele şi să nu te descurajezi, chiar de vei fi mereu învinsă; asta-i singura dumitale şansă.

– Nu e vorba de alegere, nu spune că eu am ales, domnule Whitford. Eram incapabilă să aleg ceva, am consimţit.

– Practic e acelaşi lucru. Ar trebui să ştii exact ce vrei.

– Da, confirmă ea, considerând o meritată pedeapsă presupunerea că nu ştia ce vrea. Sfatul dumitale m-a ajutat azi.

– Te-am sfătuit eu ceva?

– Regreţi?

– Aş regreta desigur orice cuvânt care s-ar interpune între Willoughby şi dumneata.

– Dar n-ai să părăseşti castelul, încă, nu-i aşa? N-ai să mă laşi aci fără nici un prieten? Dacă tata şi cu mine am pleca de aici, prevăd o corespondenţă nesfârşită. Trebuie să mai rămân cel puţin câteva zile, să mă obişnuiesc cu acest lucru şi, dacă ar fi să vorbesc atunci cu bietul tata, îţi închipui efectul ce l-ar avea asupra lui.

Sir Willoughby se reîntoarse în cameră, pentru a repara greşeala pe care o făcuse ieşind.

– Draga mea, domnişoara Dale te aşteaptă. Ţi-ai luat pălăria? Nu? Ai uitat că te aşteaptă ca să vă plimbaţi împreună?

– Sunt gata, spuse Clara, ieşind.

În urma ei, cei doi gentlemeni se despărţiră fără a-şi spune nici o vorbă.

Clara citise despre reproşurile aduse femeilor că distrug prietenia dintre bărbaţi. Îşi reproşă singură acest lucru, dar

se simțea târâtă de şuvoiul acțiunii, aruncată inevitabil între ciocan şi nicovală. Cumplit lucru să devină una dintre ființele despre care se pot scrie asemenea cuvinte!

CAPITOLUL XVI
Clara şi Laetiţia

În ciuda onorabilei lui prudențe, Vernon formulase unele fraze capabile s-o îndârjească pe domnişoara Middleton, mai mult decât se arătase în discuția cu Willoughby. Avertismentul lui că luptele vor fi grele şi va fi învinsă în toate, făcea ca, în comparație cu energia combatantă care o însufleța acum, sentimentele ei prealabile să pară cu totul neînsemnate. Putea declara vehement că nu alesese nimic, era prea tânără şi lipsită de experiență pentru aşa ceva.

Vernon întrebuințase greşit, poate ironic, acest cuvânt şi fusese nedrept identificând consimțământul cu alegerea. Cuvintele domnului Whitford erau pline de miez, era un om perspicace, foarte perspicace, dar nu avea nimic din chipul arhanghelului coborând din cer, cu o sabie de foc, pentru a sfărâma cătuşele care strângeau corpul prizonierei şi să o salveze din abisul ce se căsca alături, gata s-o înghită.

Logica rece, cu care-i vorbise, după ce Clara renunțase la stupida misiune încredințată de sir Willoughby pentru a i se plânge de propria-i soartă, nu era de loc eroică, lăudabilă. El o lăsase liber să acționeze cum dorea, sfătuind-o numai să aştepte un interval de douăzeci şi patru de ore, mai înainte de a întreprinde primul efort de degajare. Nici vorbă de consolare.

Îi spusese: „Sunt ultimul om din lume care să pot da sfaturi într-o asemenea situație". Cu toate acestea, confesiunea ei nu-l mirase absolut de loc. Cum începuse, nu ştia nici ea. Poate confesiunea fusese facilitată de refuzul lui Vernon de a se căsători şi de felicitările pe care ea i le adresase pentru hotărârea de a evita jugul, dar memoria o părăsea când încerca să retrăiască cele două-trei minute

cumplite de tăcere, în care se simțise vinovată pentru comportarea ei nebunească.

Acest gentleman nu o flata în nici un fel şi abia îl putea considera un prieten. Îi privise suferința fără să încerce s-o aline. Iar dacă ar fi consolat-o cu căldură, toate sentimentele ei ar fi izbucnit atunci în reproşuri amare. Cu toate acestea o indispunea răceala lui excesivă, teama vizibilă de a nu se compromite prin vreun cuvânt, aerul permanent de a-i spune: „Înțeleg tot ce-mi spui, dar de ce îți pledezi cazul tocmai în fața mea?" Recomandarea ce i-o făcea, de a şti foarte clar ce vrea, era uşor jignitoare. Clara îl putea disculpa de această eventuală intenție, zicându-şi că o tratează ca pe o fetişcană. Din felul cum îi vorbise despre domnişoara Dale, se vedea că i-o oferă drept exemplu.

„Trebuie să fiu eu însumi, altfel, prin ipocrizie, o să-mi sap singur groapa", îşi spuse, în timp ce se sfătuiau ce drum să apuce şi admira linia elegantă a pălăriei Laetiției.

Sir Willoughby se scuză că redactarea unor scrisori de afaceri îi interzice plăcerea de a le întovărăşi şi observă că, dacă aleg drumul propus de domnişoara Dale, vor trebui să ia un valet ca însoțitor.

– Atunci pornim pe celălalt drum, spuse Clara, şi plecară.

– Sir Willoughby este totdeauna îngrijorat să nu fim lipsite de protecție, îi spuse domnişoara Dale.

Clara privi norii şi-şi închise umbrela.

– Astfel încurajează timiditatea, spuse ea.

Ceva în tonul şi sensul acestor cuvinte o avertiză pe Laetiția că nu trebuie să se aştepte la o flecăreală liniştită cu domnişoara Middleton, ci la altceva.

– Îți place să te plimbi? Alese ca o temă neutră de discuție.

– Prefer plimbarea pe jos, nu cea călare, răspunse Clara, dar mi-e greu să găsesc un companion.

– Pe domnul Whitford îl pierdem săptămână viitoare.

– Pleacă?

– Eu îl voi regreta cel mai mult, pentru că nu călăresc, răspunse Laetiția întrebării ei neaşteptate.

– A! Domnişoara Middleton nu stimula prea mult conversația când îşi dregea astfel vocea.

Laetiția atacă o altă temă neutră.

– Vremea de azi e obişnuită prin părţile noastre.

– În Anglia, ori la Patterne Hall? Sunt atât de îndrăgostită de munte, încât nu pot să sufăr câmpia.

– Consideri regiunea noastră câmpie, domnişoară Middleton? Deşi pământul e vălurit, plin de dealuri, e o regiune destul de variată, cu pajişti, râuri, crânguri, izvoare, cu drumuri bune şi poteci drăguțe.

– Lucrurile drăguțe sunt insuportabile, e plăcut să le vezi, dar decât să trăiesc printre ele, prefer urâțenia. Mă pot închipui învățându-mă cu urâțenia. E mai onest. Oricât de tânără ai fi, nu te poate înşela. Parcurile astea ale bogaților fac parte dintre lucrurile drăguțe. Prefer însă câmpurile, islazurile.

– Bine, dar parcurile ne oferă alei înverzite, fermecătoare, şi minunate poteci prin desişuri.

– Unde publicul n-are voie să intre.

– Da! Ar trebui să intre, răspunse domnişoara Dale, uimită.

– Interdicțiile mă înfurie, strigă Clara. Peste tot garduri şi uluci. Mi-ar trebui zece ani de hoinăreală ca să mă pot odihni liniştită prin toate fortificațiile astea. Citesc cu plăcere poezii despre acest gen de Anglie bogată. Dar mi se pare că e necesar s-o transfigureze poezia, pentru a-mi place. Şi ce-ai spune despre oamenii care ar avea nevoie de o astfel de înfrumusețare?

– Că nu trebuie să fie prea sociabili, dar că ceața distanței ameliorează perspectiva.

– Atunci să ştii că eşti cea mai înțeleaptă dintre noi două.

Laetiția îşi înălța pleoapele umbrite de genele negre, încerca să înțeleagă; putea să-şi închipuie c-a înțeles dacă nu cumva greşea: domnişoara Middleton o socotea înțeleaptă pentru că rămăsese singură.

Pe Clara o chinuia sumbra presimțire că domnişoarei Dale i se sugerase „gelozia” ei.

– Ai cunoscut-o pe domnişoara Durham? întrebă ea.

– N-am fost prietene intime.

– Nici măcar cât suntem noi?

– Nu.

– Dar ai văzut-o mai mult timp.

– Era foarte rezervată față de mine.

– O, domnişoară Dale, eu nu sunt de loc rezervată.

Tremurul vocii o făcu pe Laetiția s-o privească pe furiş. Ochii Clarei străluceau şi părea cuprinsă de volubilitatea celor arşi de febră, altminteri nu-şi trăda în nici un fel emoția.

– Nu vei permite niciodată, domnişoară Middleton, ca aceşti arbori falnici să fie tăiați, nu-i aşa?

– Mai bine toporul, decât putrezirea, nu crezi?

– Cred că influența dumitale va fi totdeauna apreciabilă şi îndreptată într-o direcție fericită.

– Influența mea, domnişoară Dale? Azi-dimineață am cerut o favoare şi n-am reuşit să obțin nimic.

Fraza părea spusă pe un ton de badinaj, dar chipul Clarei era grav şi elocvent, încât Laetiției îi scăpă, fără voie, un „Ce?” interogator.

Înainte de a fi avut Laetiția timp să se scuze, Clara îi răspunse:

– Libertatea mea.

Cu alt ton, mai ridicat, Laetiția întrebă din nou: „Ce?” O privea cuprinsă de acea îndoială care lasă o mică portiță deschisă convingerii şi cedează apoi încet şi dureros. Clara îi văzu chipul perplex pălind treptat, ca în fața unui dezastru.

– L-am rugat, domnişoară Dale, să mă dezlege de jurământul logodnei.

– Pe sir Willoughby?

– Ți se pare incredibil. El refuză, vezi dar că n-am nici o influență.

– O, domnişoară Middleton, dar e îngrozitor.

– Să fii târâtă împotriva voinței la altar? Da.

– O, domnişoară Middleton!

– Nu eşti de aceeaşi părere?

– Nu este posibil să gândeşti chiar aşa.

– Sper că nu-ți închipui că glumesc. Ştii bine că n-aş putea. Sunt tot atât de serioasă ca şi un şoarece prins în capcană.

– Nu, nu mă înțelege greşit, domnişoară Middleton, o lovitură atât de crudă l-ar zdruncina teribil pe sir Willoughby, el te adoră.

– A adorat-o şi pe domnişoara Durham.

– Nu atât de profund şi cu totul altfel.

– Nu i se făcea lui, pe atunci, multă curte? I se face şi acum, nu chiar atât, pentru că nu mai e la fel de tânăr. Dar motivul pentru care am vorbit despre domnişoara Durham a fost surpriza mea în faţa comportării bizare a unei fete, care îşi câştigă libertatea doar pentru a se arunca apoi în lanţurile altei căsătorii. Poţi înţelege? Evadează dintr-o închisoare pentru a intra în alta. Asemenea gesturi uimesc pe bărbaţi şi-i fac să ne ironizeze, ba chiar, îndrăznesc să spun, să ne disprețuiască.

– Dar, domnişoară Middleton, să-i pretinzi lui sir Willoughby să aprobe o asemenea cerere, în caz c-a fost formulată...

– A fost formulată de mine şi o voi repeta. Domnişoară Dale, ea se datoreşte întru totul faptului, că nu sunt demnă de el. Aşa va crede lumea despre mine şi pe bună dreptate. Îl voi apăra mai curând pe el, decât pe mine. Are dreptul la o soție cu totul diferită de cea pe care aş putea-o eu vreodată întruchipa. Mi-am dat seama de acest lucru, din păcate, prea târziu; e vina mea, lumea nu mă va judeca niciodată destul de aspru. Dar trebuie să fiu liberă pentru a putea judeca cu simpatie pe omul pe care l-am jignit.

– Un om *atât de nobil!* suspină Laetiția.

– Voi subscrie orice elogiu, spuse Clara, gândind intens cum se face că Laetiția, care îl cunoştea atât de bine, îl considera pe Willoughby un om de mare nobleţe sufletească. Are o ținută nobilă. Îți spun sincer că aprecierea dumitale este o dovadă în plus. Sentimentul ei de ostilitate faţă de sir Willoughby o îndemnă la această declarație extravagantă, cu totul derutantă pentru Laetiția. Ca şi cum ar fi dorit să întărească cele afirmate, Clara adăugă: Şi acest lucru este o dojană grea pentru mine. îl cunosc mai puțin. Nu am o experiență la fel de îndelungată ca a dumitale.

Derutată de cuvintele enigmatice ale Clarei, Laetiția s-ar fi acuzat de lipsă de perspicacitate, dacă aceste fraze n-ar fi luminat brusc o confidență până atunci şi mai obscură. Se temea că ar putea fi vorba de gelozie, oricât de bizară părea această eventualitate, de acea umbră a geloziei, chinuitoare pentru domnişoara Middleton, pe care o sugerase şi sir

Willoughby în fraze foarte vagi, în timp ce aşteptau amândoi în hol. „O mică indispoziție feminină, o lipsă de înțelegere a unei prietenii perfecte”, acestea erau cuvintele lui Willoughby, care păreau să-i atragă atenția să fie prudentă în elogiile adresate lui, în timpul conversației cu Clara.

Se hotărî să fie explicită.

– Nu am vrut să spun, domnişoară Middleton, că-l consider în afara oricărei critici.

– Deşi este atât de nobil?

– Are defectele lui. Atunci când cunoaştem mai mulți ani pe cineva, defectele acestuia devin mai vizibile, dar obişnuindute cu ele, devii şi tu mai îngăduitor. Presupun şi că suntem măguliți c-am observat ceea ce de fapt ar fi fost dificil să nu vedem. O nimica toată ne flatează! Iată, îți place privelişte a de aici? Este locul meu favorit!

Clara contemplă tapiseria bogată a frunzişului, pădurea, lacul, apoi turla bisericii, oraşul şi colinele de la orizont. Se auzea cântecul ciocârliei.

– Nici măcar pasărea aceea nu zboară departe! spuse Clara, sugerând că nu-i place pasărea ce se înalță doar pentru a se coborî, satisfăcută, în acelaşi loc.

În mintea Laetiției se contura treptat imaginea valului de dezgust, imens şi sumbru, care o copleşise pe domnişoara Middleton. Se retrase din fața lui, temându-se c-ar putea-o înghiți şi pe ea, frustrând de bucuria mereu proaspătă, resimțită în fața acestui peisaj familiar; Clara o emoționă însă spunându-i:

– De dragul dumitale mi-ar putea place... mai târziu, acesta ori un alt decor patriarhal englez. Dar de când... de când... s-a produs această transformare în mine nu mai pot separa peisajul de diferitele gânduri ce mi le evocă. Acum înțeleg cum se duce tinerețea. Am îmbătrânit într-o săptămână mai mult decât într-un an, domnişoară Dale, dar dacă el mi-ar reda libertatea? Dacă m-ar zvârli de aici? Dacă ar rămâne singur?

– L-aş compătimi.

– Pe el, nu pe mine. O, bravo! Sper că aşa vei face, ştiam că aşa vei face.

Încercarea Laetiției de a modifica direcția gândurilor atât de instabile ale Clarei era zadarnică; acum ea asculta evident şoaptele geloziei – era geloasă pe vechea Letty Dale – după ce, cu o clipă mai înainte, vocea ei nu trăda nici urmă de aşa ceva.

– Da, spuse Laetiția, dar mă faci să mă simt eu însămi orbecăind prin întuneric şi, în asemenea cazuri, obişnuiesc să mă las condusă de fărâma de lumină pe care o mai zăresc prin mine. Mă vei cunoaşte, dacă vrei, la fel de bine pe cât mă cunosc eu însămi. Să nu crezi că vreau să schimb vorba declarându-ți că am o sănătate şubredă. Sunt, ceea ce doctorii numesc, anemică, mai bine zis o ființă lipsită de sânge. Sângele înseamnă viață, cu alte cuvinte sunt lipsit de viață. Cu zece ani în urmă, unsprezece, ca să fiu exactă, mă gândeam să cuceresc lumea cu pana. Rezultatul este că sunt fericită că am un cămin – un cămin pe care nu sunt sigură că-l voi avea întotdeauna. Iată ce am realizat. Pentru mine zilele sunt monotone, dar mi-e teamă de un singur lucru: să nu se schimbe cu ceva. Tatăl meu e destul de sărac, trăim din micul lui venit şi din pensie; a fost doctor militar. S-ar putea ca în curând să mă mut la oraş şi să dau lecții. Aş fi recunoscătoare oricui m-ar salva de la o asemenea viața, dar aş fi la fel de mirată să mă aleagă tocmai pe mine ca povară în casa lui. Am explicat îndeajuns în ce constă compătimirea mea? S-ar baza pe o simpatie comună; ar fi un fel de fantasmă a milei, tot atât de descarnată, ca şi aceasta. Frunzele căzute anul trecut din arbori nu pot alcătui o coroană atrăgătoare. Meritul lor este că n-au nici o ambiție. Aşa sunt şi eu. Cred, domnişoară Middleton, că nu m-aş putea dezvălui mai mult decât atâta. Sper că te încrezi în sinceritatea mea.

– Da, îmi dau seama, răspunse Clara. Cu un suspin din inimă strigă: Îmi dau seama şi-ți invidiez modestia. Aş fi mândră s-o pot imita. O, ce mândră aş fi să pot vorbi cu atâta sinceritate. Nu mi-ai fi vorbit astfel, fără acea înțelegere adâncă din care se naşte prietenia. Sunt sigură de asta. Ca să vorbeşti atât de sincer cu cineva, trebuie să simți puțină afecțiune pentru el. Cel puțin aşa mi se întâmplă mie. Sunt prezumțioasă? Chipul Laetiției exprima numai bunătate.

Acum, continuă Clara, lăsându-se purtată de valul de afecțiune ce i se revărsase în suflet, te învinuiesc că m-ai suspectat în chipul cel mai absurd posibil pentru o persoană de rangul dumitale. Doamnă, m-ai crezut capabilă de cel mai meschin dintre viciile oamenilor. Iată mâna mea, Laetiția, cu toată prietenia, o vrei? Ceva se petrece în mine.

Laetiția îi luă mâna şi simți tulburarea adâncă a Clarei.

Clara îi spuse:

– Eşti o adevărată femeie. Era modul ei de a-şi exprima admirația.

Izbucni un moment în lacrimi, dar apoi dădu drumul întregului şuvoi.

Când se linişti, respira adânc şi remarcă cu răceală:

– Încurajatoare imagine a rebelului, nu-i aşa?

Laetiția îi vorbea încetişor s-o liniştească.

– Nu-i nimic, trece, spuse Clara, forțându-se să-şi rețină tremurul buzelor.

Merseră mai departe, mână în mână, simțindu-se fiecare profund ataşată celeilalte.

– Îmi place mai mult acum regiunea, continuă Clara încă tulburată. Aş putea să zac în aceste locuri şi n-aş vrea nimic altceva decât să dorm. Mi-ar place să mă gândesc la tine, aici. Ce nobil trebuie să fie respectul față de tine însuți, pentru a putea vorbi astfel. Visurile noastre despre eroi şi eroine sunt palide față de realitate. Până mai adineauri mă credeam un paria printre suratele mele, şi iată că acum am lângă mine o femeie bună, care mă îndrăgeşte puțin... mă iubeşte poate. O, Laetiția, prietena mea, te-aş fi îmbrățişat mai bine decât să mă dau astfel în spectacol – cu atât mai rău dacă mă crezi isterică, căci mi-aş muşca limba ca să tac, de-aş avea destulă tărie să strâng dinții, dacă n-ai fi avut bănuiala asta absurdă de gelozie. El ți-a vârât-o în cap.

– N-am făcut nici o aluzie la aşa ceva, pe cât mi-amintesc.

– Nu-şi poate închipui nici un alt motiv pentru care as dori să fiu liberă. Am observat că atitudinea lui se bazează pe încrederea în fidelitatea naturală a femeilor. Ele sunt acele şi el magnetul. Să fiu geloasă pe tine, domnişoară Dale? Pot să-ți spun Laetiția?

– Spune-mi cum vrei.

– Aş dori... ştii numele meu de botez?

– Clara.

– Ei bine! Aş dori... adică numai dacă asta ar fi şi dorința ta. De asta aş dori. Imediat după ce-mi voi câştiga libertatea, asta ar fi dorința mea. Risc să te jignesc. Nu permite delicateței tale să se răzvrătească împotriva mea. Doresc ca el să fie fericit şi acesta este singurul fel în care ar putea fi. Iată pretinsa mea gelozie.

– Asta voiai să-mi spui mai înainte?

– Nu.

– Mi-am dat scama.

– Vreau să-ți spun – şi cred că nici tortura nu m-ar putea face atât de sinceră ca tine, Laetiția, ei bine ți-a trecut prin minte vreodată... nu uita că-i recunosc meritele, vorbesc celui mai bun prieten al lui şi mărturisesc că are mult farmec, că are gusturi şi o purtare aleasă, bărbătească; ți-a trecut prin minte vreodată... Nu, nu am dreptul să întreb. Ştiu bine că oamenii sunt plini de defecte, nu m-aştept să fie nişte sfinți, eu însămi nu sunt, dar aş vrea să fiu.

– Dacă mi-a trecut prin minte vreodată... o încuraja Laetiția.

– Că foarte puține femei pot fi absolut sincere în ceea ce spun, oricât de mult ar dori să fie?

– Educația le îndeamnă la o purtare mai curând contrară, dar o mare nefericire le face să-şi regăsească sinceritatea.

– Sunt sigură că ai dreptate. Ai cunoscut vreodată o femeie care să fie tipul perfect al Egoistului?

– Dacă am cunoscut? Dar noi nu suntem mai bune decât bărbații.

– Nici nu pretind. În ultima vreme am devenit o egoistă, gândindu-mă numai la mine, făcând tot felul de planuri, cum să trag foloase de pe urma oricărei ființe care mi-ar ieşi în cale. Femeile sunt însă dezavantajate de situația lor. Abia ies din camera copiilor şi sunt prinse, imediat, cu *lasso*-ul. Nu-i de mirare că, de sunt frumoase, îşi fac din asta o armă, pentru a târî în sclavie cât mai mulți bărbați. Nu mă mir. Ruşinea ce o simt în fața slăbiciunii mele şi aroganței bărbaților m-ar putea îndârji să-i prind cu sutele în laț, chiar dacă ar însemna să devin o cochetă. Nu mi-ar fi de loc milă

de şoimii aceia semeți; m-ar amuza să-i văd cu aripile tăiate. Există vreun alt mijloc de a-i pedepsi?

– Gândeşte-te cât pierzi pedepsindu-i.

– Mă gândesc la cât câştigă ei, dacă nu-i pedepsim.

Laetiția îşi spuse că toate observațiile acestea despre inechitatea relațiilor dintre sexe erau cam incoerente. Simți deodată că ele cuprind referințe mai concrete. Se roşi brusc tocmai când Clara îi spunea:

Iată ce deosebire, cred, sunt chiar sigură, că există! Femeile considerate cochete nu cuceresc bărbații cel mai buni, pe când bărbații care intră în categoria Egoiştilor fac victime tocmai printre femeile de *calitate*; sorb din adorația lor constantă, ca şi cum le-ar sorbi sângele. Sunt sigură că nu exprim un punct de vedere feminin. Ei se pedepsesc singuri, prin faptul că ignora femeia care le este cea mai potrivită, aceea care le-ar putea da exact ceea ce ei doresc cu înflăcărare, şi se îndreaptă către aceea... Clara se opri brusc. N-am puterea ta de exprimare a ideilor.

– Dimpotrivă, domnişoară Middleton, ai o putere teribilă, spuse Laetiția.

Clara zâmbi afectuos.

– Nu-mi cunosc nici o putere. A cui este vila aceasta?

– A tatălui meu. Nu vrei să intri măcar în grădină?

Clara observă ferestrele ascunse de iederă şi portalul împodobit cu trandafiri. Îi mulțumi Laetiției şi-i spuse:

– Vin să te iau peste o oră.

– Doar n-o să te plimbi singură pe drum! se arătă Laetiția neîncrezătoare, amintindu-şi de neliniştea lui sir Willoughby.

– N-am nici o grijă pe şosea, replică Clara. Se întoarse, dar apoi reveni la Laetiția şi-i oferi obrazul s-o sărute.

„Teribila putere" a tinerei doamne o impresionase puternic pe Laetiția şi, sărutând-o, se minună de drăgălăşenia ei copilăroasă.

Clara plecă cu totul inconştientă de puterea ei.

CAPITOLUL XVII
Vasul de porțelan

În timp ce Laetiția şi Clara se plimbau, sir Willoughby îşi recăpătă, în societatea doamnei Mountstuart, stima pentru sine însuşi, serios clătinată mai înainte, şi îşi reveni, ca o haină atârnată lângă foc, la uscat, după ce a fost expusă furtunii şi-şi recapătă lustrul catifelat. Această doamnă însemna pentru el societatea de care se temea şi pe care se străduia s-o mențină binevoitoare prin toate mijloacele posibile. Ea se aşteptă să-l întâlnească pe spiritualul sir Willoughby şi privirea ei îl încurajă ca o incantație. Willoughby îşi desfăşură verva obişnuită, răspunzând fiecărui spirit cu un altul. Oamenii rafinați sunt guvernați de regine. Popularitatea printre bărbați, deşi utilă pentru a câştiga favoarea femeilor, are prea puțin preț pentru un gentleman susceptibil, care se teme chiar şi de umbra unor bănuieli ce i-ar putea atinge orgoliul, confortul şi superioritatea. Bărbații pot fi cumpărați cu mijloace destui de vulgare: vinul bun, țigările fine, o atitudine prietenească sunt suficiente, numai că nu merită să-ți dai osteneala; oricum trebuie să rămâi în gardă împotriva privirilor lor duşmănoase. Privirile femeilor te fac să simți imediat diferența netă dintre un păun superb şi orătăniile din curte. Din fericire aceste priviri pot fi câştigate printr-un cuvânt abil ori o gambă atrăgătoare. Eşti sigur de favoarea femeilor, dacă natura te-a zămislit frumos, dacă eşti elegant şi discret, şi dacă atunci când soarele te luminează, ele te văd strălucind în razele lui, or dacă te-au văzut frumos şi bine clădit în plină lumină. Privirile femeilor o dată captate, devin pentru toată viața oglinzi mai fidele decât cele de cristal. Legenda femeii capricioase este absurdă. O dată aprinsă imaginația lor, devin adevărate sclave, cerându-ți doar atențiile obişnuite ale curteanului. Nu vor recunoaşte că îmbătrâneşti, te vor apăra de scandal, vor refuza să te vadă ridicol. Instinctul lui sir Willoughby sau antenele lui hipersensibile îl avertizaseră de misterioasele influențe ce se stabilesc între bărbați şi femei; îi era tot atât de uşor să le înțeleagă, pe cât unei femei să le pună în practică.

Avea, însă, nevoie să le cunoască, ele îi ofereau protecția atât de necesară; se afla în chip firesc în situația unui vrăjitor care, trebuind să se apere de veninul şarpelui cu care

se luptă, zăreşte singur, cu privirea-i penetrantă, iarba miraculoasă. Era incapabil să intuiască sufletul inamicului, datorită susceptibilității lui vibratile care, însă, prin compensație, îl făcea neaşteptat de întreprinzător; fără să-şi închipuie o utilitate imediată a acțiunii lui, consideră că era tactic s-o fascineze pe doamna Mountstuart şi să anticipeze sinistrele posibilități ale viitorului, aruncând câte o aluzie, nu la nestatornicia Clarei, fiți siguri, ci mai curând la a lui. Sau, şi mai probabil, evocând-o pe Clara într-o lumină dezavantajoasă. Aduse vorba, în speță, despre „ştrengăriță de porțelan".

– Încep să înțeleg expresia, spuse Willoughby râzând încet şi savurându-şi gluma.

– Nu uita cât de mult îmi place fata, spuse doamna Mountstuart.

– Asta este pedeapsa noastră.

– Pentru dumneata e plăcută.

El aprobă.

– Poate fi şters cuvântul „ştrengăriță"?

– Întreab-o când va fi mamă, dragul meu Willoughby.

– Iată cum vă interpretez:

– Am să accept orice interpretare, dacă cuprinde şi un compliment.

– Nici unul nu mi s-ar părea suficient: mai bine aştept să-i văd caracterul adaptându-se epigramei.

– Aşa să faci. Nu-i nici o grabă. Şi să nu te laşi indus în eroare de obiecția ta la „ştrengăriță"; ar fi importantă numai dacă tu n-ai fi sigur de fată.

Remarca doamnei Mountstuart deschidea brusc o uşă dincolo de care lucea sinistru o prăpastie fără fund.

Willoughby încercă să răspundă, glumind, că o ştrengăriță nu poate fi reținută întotdeauna numai printr-o adorație pasionată, dar bolborosi cuvintele printre ecourile trăsnetului care explodase în el. Doamna Mountstuart zâmbi văzându-l zvârlit din apele liniştite ale dialogului de până atunci în vârtejurile unei cataracte printr-o singură remarcă, ce-i amintea îndrăgostitului nenorocul lui. După această prăbuşire, tensiunea conversației scăzu, în chip firesc.

– Domnişoara Dale arată foarte bine, spuse el.

– Destul de bine. Ar trebui să se mărite, răspunse doamna Mountstuart.

Willoughby dădu dubitativ din cap.

– Convinge-o!

Doamna Mountstuart îşi înclină capul.

– Exemplul ar putea-o hotărî.

Willoughby răspunse aparent nepăsător.

– Da, a sosit momentul. Dar pe care bărbat i l-ai putea recomanda ca potrivit? A câştigat acum ceva ce îi lipsea altădată, o inteligenţă matură, fericit îmbinată cu firea ei romantică, dacă vrei. După mine, asta nu scade valoarea unei femei.

– Are ceva romantic, într-adevăr.

– Laetiţia numeşte acest ceva „frunzişul" ei.

– Foarte frumos. Ai mai cedat ceva din preţul calului tău Ahmet?

– Nu-l dau sub patru sute de lire.

– Bietul Johnny Busshe. Uiţi că nevastă-sa e foarte zgârcită cu banii lui. Eşti dur în afaceri, sir Willoughby.

– Ţin la preţ, pentru a-l face inacceptabil.

– Ah, bravo! Iar „frunzişul" este util pentru jocul de-a v-aţi ascunselea, mai ales când nu este nici o ştrengăriţă în tufiş. N-o pot vorbi de rău pe Laetiţia Dale. Devotamentul exagerat este eroarea scandaloasă tipică femeilor. Se spune că eşti omul de afaceri cel mai dur din district; pot s-o cred, pentru că scopul tău acasă ca şi în societate este să obţii maximul posibil de la orişicine. Cum vezi, eu nu sunt împodobită de frunziş, sunt absolut prozaică, directă.

– Şi, totuşi, scumpa mea doamnă Mountstuart, pot să te asigur că o conversaţie cu dumneata, îmi dă aceeaşi bună dispoziţie ca şi una cu domnişoara Dale.

– Dar frunzişul, frunzişul? Oamenii de afaceri ca tine nu au nici o milă pentru adoraţia fetelor bătrâne.

– Îţi arăt absolut sincer sentimentele mele.

– Iar dumneata le auzi la fel pe ale mele, dar exprimate moderat.

Doamna Mountstuart îşi aminti că venise la castel în cursul dimineţii, pentru a-l invita pe doctorul Middleton la dineu. Sir Willoughby o conduse până la uşa bibliotecii.

– Insistă, o sfătui el.

Aşteptând-o să se reîntoarcă, liniştea tonifiantă resimţită în timpul conversaţiei, susţinută cu destul aplomb, îl ajută să distingă în toată oroarea ofensa pricinuită de logodnica sa. Reuşi acest lucru proiectând-o cât mai departe de sine, pentru cu distanţa să atenueze şocul şi să-l ajute să studieze infamia fetei în toată întinderea ei nesfârşită, rotindu-se impudic ca o imensa sferă în jurul axei sale.

Este o adevărată arta să te detaşezi de o insultă suferită şi s-o proiectezi în spaţiu pentru a o măsură matematic ca mărime şi greutate; arta aceasta reprezintă, poate doar cealaltă faţetă a instinctului de autoconservare. Altminteri, oamenii sensibili ar putea fi oricând ucişi de cei nedrepţi şi cruzi, aşa cum, atunci când se prăbuşesc munţii, sunt strivite satele de la poale. Dar cei care practică aceasta artă atât de binefăcătoare ar trebui să ştie că n-o pot face ducă nu sunt ajutaţi şi de împrejurări. Chiar instinctul lui sir Willoughby, aproape strivit, abia mai pâlpâia înaintea conversaţiei cu doamna Mountstuart. Ea îl înălţase la nivelul idealului său despre sine. Printre gentlemeni el era gentlemanul englez; în ceea ce priveşte femeile, idealul lui era să se poarte ca un curtean francez din perioada Ludovic al XIII-lea – Ludovic al XV-lea. Putea avea un adevărat cult pentru cei ce-l faceau să vorbească în acest stil, în care trebuia însă, înţelegeţi desigur, să se distingă soliditatea engleză; excelentul *roast-beef* se afla în spatele *soufflé*-ului şi şampaniei. Nobilul englez, întrecând evident orice alt *squire* în promptitudinea unor hotărâri îndrăzneţe ce trebuiau luate în public, era şi un intrigant rafinat, avea o conversaţie sclipitoare, cu replici rapide, şi, în plus, cu ceva mai profund şi mai durabil decât verva obişnuită, ceea ce acei care doreau să-l cunoască mai mult, l-au simţit curând. Acesta era idealul lui. Clara nu numai că niciodată nu apela ori răspundea la acest ideal, dar îl şi respingea; lângă ea imaginea nu se putea realiza. În mod obişnuit trecea cu vederea aceste fapte; el era un bărbat de onoare şi ea o fată frumoasă: dar înmugurirea neaşteptată a idealului său datorită doamnei Mountstuart, imediat după insultele Clarei, îl readuse în deplină posesie a artei sale de detaşare,

Willoughby aruncă departe imaginea Clarei ca pe un obiect cu totul străin, pentru a-i contempla mişcările dizgraţioase.

Cum era un fervent cititor al Tratatului despre Egoism, cunoştea înţelepciunea acestei maxime: *un orgoliu jignit dacă nu răbufneşte în afară, scormoneşte înăuntru.* Cum putea lovi? Cu zece ani în urma Laetiţia ar fi putut fi instrumentul potrivit. Era absurd acum să se mai gândească la ea. Alături de Clara, avea culorile iernii posomorâte sub ramurile înmugurite ale primăverii. Alungă imaginea, rănit până în adâncul sufletului de impresia de decădere sugerată de comparaţia Laetiţiei cu acea fiinţă înfloritoare pe care, totuşi, pentru a se apăra, trebuia – într-un fel sau altul – s-o biciuie fără milă.

Doamna Mountstuart puse un picior pe scara trăsurii când observă umbreluţele de mătase ale tinerelor doamne plutind deasupra unui povârniş al parcului, acolo unde podoaba verde-gălbuie a fagilor în mai flutura peste covorul brun al frunzelor din anul trecut.

– Cine este cavalerul? se interesă ea.

Un gentleman le escorta.

– Vernon? Nu, el îl struneşte pe Crossjay, replică Willoughby.

Vernon şi Crossjay tocmai ieşeau din casă, pentru ca băiatul să se poată zbengui o jumătate de oră înaintea prânzului. Crossjay pândea întoarcerea domnişoarei Middleton şi se repezi să-i iasă în cale. Vernon îl urmă pe îndelete.

– Ştrengăriţă nu are nici un văr, nu-i aşa? întrebă doamna Mountstuart.

– De mai multe generaţii în familia ei se naşte câte un singur copil, băiat sau fată, replică Willoughby.

– Dar Laetiţia Dale?

– Un văr! exclamă el ca şi cum i-ar fi atribuit brusc fetei o mare avere, apoi adăugă: N-are nici un văr.

O trăsură de piaţă apăru pe aleea circulară, care ducea la intrarea în castel. Flitch o conducea. N-avea nici un drept să intre aici, înfăptuia un lucru nepermis, dar, sub pretextul că-şi face meseria, încerca să-şi ajute nevasta şi copiii. Modul prevenitor în care salută cu pălăria sugera această scuză

fostului său stăpân, cu patosul unui câine cu coada între picioare.

Sir Willoughby îi ordonă să se apropie.

– Iată-te deci. Ai bagaje, spuse el.

Flitch sări de pe capră şi citi una din etichete: „Locotenent-colonel H. de Craye”.

– Colonelul s-a întâlnit cu doamnele în drum. Le-a ajuns din urmă?

Relatate de Flitch, faptele apăreau teribile.

El începu cu originea lor îndepărtată; îşi pierduse slujba la castel şi era obligat să primească de lucru oriunde i se oferea şi, cu toate că ştia că n-avea dreptul să apară acolo unde apăruse, spera să fie iertat din pricina numeroaselor guri pe care trebuia să le hrănească doar cu câştigurile unui birjar. Lucra la gară, unde acest gentleman, colonelul, îl angajase, şi credea că sir Willoughby îl va scuza pentru că-i aducea un prieten; îşi amintea bine că domnul era un prieten, şi colonelul îşi amintise de asemeni de el şi-i spusese fără să observe cum era îmbrăcat: „Ce-i Flitch? Tot în vechea slujbă eşti? Mă aşteptai?” şi el îi povestise colonelului situaţia lui nenorocită: „Nu, domnule colonel, s-a dus norocul meu.” Şi colonelul De Craye a fost un om cu inimă bună, ca întotdeauna, şi s-a interesat foarte amabil de familia lui. Poate că s-o îndura să-l scape de munca mizerabilă pe care o făcea acum, căci aşa se întâmplă când îl încolţeşte pe om nenorocul: poţi să te ascunzi sub pământ, poţi zbura ca vântul, degeaba, o dată ce-ai făcut o prostie, se prinde de tine ca scaiul. Vă cer iertare în genunchi, fiţi bun cu mine, sir Willoughby, spuse Flitch, pregătindu-se să dovedească ghinionul care-l urmărea. Deschise portiera trăsurii, arătând cioburile unui vas de porţelan spart.

– Dar asta ce mai e? strigă sir Willoughby.

– Ce-i asta? întrebă doamna Mountstuart, ciulindu-şi urechile.

– Era un vas, îl evocă Flitch, pe un ton elegiac.

– Un vas de porţelan, interpretă sir Willoughby.

– Chinezesc! Doamna Mountstuart scoase un ţipăt uşor.

Unul din cioburi i se oferise spre cercetare.

Se uită la el de aproape, apoi de departe şi oftă îndurerată.

– Omul ăsta mai bine se spânzura, spuse ea.

Trăsăturile fetei lui Flitch, impregnate de nefericire, trupul întreg, se agitau ca pentru a ilustra jalnica lui povestire.

– Ce s-a întâmplat? îl întrebă tăios sir Willoughby.

Flitch îl luă ca martor pe fostul său stăpân, pentru a atesta calitățile lui de vizitiu priceput şi atent.

Sir Willoughby tună:

– Îți ordon să-mi povesteşti imediat cele întâmplate.

– Nici o picătură, bună doamnă, nici una n-am băut de aseară de la masă, pe sănătatea mea, imploră Flitch sprijinul doamnei Mountstuart.

– Dă-i drumul, spuse ea, privindu-l țintă.

Povesti în sfârŁźit cele întâmplate.

Aproape de moara lui Piper, unde pârâul Wicker întâlneşte drumul spre Rebdon, caii trăgeau cu greu la deal una din căruțele lui Happner supraîncărcate, ca de obicei. Coborând la vale, Flitch ajunse la un moment dat între căruța lui Happner, oprită pentru un popas, şi o tânără doamnă, ce mergea pe drum. Tocmai atunci căruțaşul pocneşte din bici şi caii se năpustesc nebuneşte înainte. Tânăra doamnă sare în spatele căruței, colonelul se repede s-o salveze, Flitch țâşneşte cu trăsura înainte tot pentru a evita s-o calce şi reuşeşte, slavă Domnului, cu atât mai mult cu cât apropiindu-se văzu cine era doamna.

– Era singură? îl întrebă sir Willoughby uluit pe Flitch.

– Bine, bine, pe ea ai salvat-o şi ai răsturnat trăsura, îl luă din scurt doamna Mountstuart.

– Bartlett, bătrânul nostru paznic-şef, mi-e martor, doamnă. A trebuit să mă urc pe taluz, trăsura parcă a zburat pe deasupra, pe crucea mea. Şi vasul s-a trântit de piatra kilometrică, de parcă exact pentru asta a fost făcut. Nimeni altcineva n-a fost lovit şi nu s-a ciocnit de nimic; altfel nu s-ar fi spart niciodată în atâtea bucățele, că ne-au trebuit zece minute, lui Bartlett şi mie, pentru a le strânge la un loc, până şi pe cele m-ai mici, iar el a spus – şi eu nu mă pot opri să nu gândesc la fel – că a fost un semn de sus în toate astea, să ne întâlnim cu toții, ca şi cum era firesc să facem ceea ce am făcut!

– Deci Horace a considerat că e mai prudent să meargă pe jos cu cele doua doamne, decât să se mai încredințeze încă o data unei trăsuri atât de instabile, spuse sir Willoughby doamnei Mountstuart, iar ea adăugă:

– Bine că n-a fost nici un rănit.

Amândoi priviră nasul bietului Flitch şi se auzi un „Hm” simultan.

Doamna Mountstuart scoase din pungă o jumătate de coroană şi o oferi nefericitului Flitch. Sir Willoughby dădu ordin valetului să descarce trăsură şi să strângă cu atenție cioburile de porțelan, apoi porunci lui Flitch sa plece cât mai repede.

– Darul de nuntă al colonelului. Am să vă fac o vizita mâine. Doamna Mountstuart făcu un gest de rămas bun.

– Vino oricând vei dori. Da, presupun că aceasta era destinația vasului. Willoughby o salută şi ea îi strigă:

– Acum o să puteți împărți cadoul, dacă veți dori sa vă despărțiți. În timp ce scârțâiau roțile atelajului, mai auzi: În orice caz era o ştrengăriță în acest porțelan.

Primim, astfel, câte o palmă de la oameni nechibzuiți.

Cât despre vas, paguba era a lui Horace De Craye. Era obligat să ofere un cadou de nuntă şi n-o va face, desigur, prin aceste cioburi. Vasul părea scump, dar nu despre asta era vorba acum. Clara fusese văzută plimbându-se singura pe şosea. Ce însemna asta? Ce diavol ieşit direct din infern îl convinsese pe Willoughby Patterne să facă din ea depozitara şi scutul onoarei lui?

CAPITOLUL XVIII
Colonelul De Craye

Clara venea pălăvrăgind şi râzând cu colonelul de Craye, braț la braț cu tânărul Crossjay şi cu umbrela sclipind în soare: vinovata strălucea, de parcă ar fi vrut să oblige spectatorul să recunoască ştrengărița fină de porțelan, insuportabil de frumoasă, cu o siluetă perfectă, mişcări grațioase, păr splendid ondulat, buze roşii, frapante chiar la

distanță prin contrastul cu pielea de fildeş; părea făcută să smulgă până şi copacii din rădăcini, antrenându-i într-o horă în jurul ei, ori să răvăşească mințile unui oraş întreg, cu toate că un juriu de critici de artă nu i-ar fi acordat un premiu de frumusețe. Trăsăturile neregulate nu sunt compatibile cu canoanele frumuseții. Are o siluetă frumoasă, s-ar fi putut spune despre ea. Liniile trupului, ca şi mersul, i-ar fi câştigat orice premiu; purta o rochie potrivită cu culorile unei zile de vară, croită special pentru a-i evidenția formele, fluturând uşor, în jurul trupului. Era îmbrăcată în stilul „Calypso" ar fi spus doctorul Middleton. Priviți mesteacănul de argint cum se înfoaie în văzduh şi se destramă în adierea vântului, ori flutură ca un stindard; brusc, trunchiul scânteiază ireal de alb, dar se înfăşoară grăbit în frunziş, jucându-se inocent că nu s-a arătat niciodată privirilor noastre: apoi faldurile instabile tremură cu un foşnet uşor, în timp ce mai zărim încă, ici-colo, un licăr argintiu. Clara avea arta remarcabilă de a se îmbrăca în aşa fel încât să se potrivească cu anotimpul şi cu nuanțele cerului. Arta aceasta îi înfrumusețea amețitor de mult chipul dulce şi luminos, prea dulce, prea intens expresiv, dacă nu frumos, în sensul clasic al cuvântului, pentru criticii severi. Magazinele de modă ne-ar spune că purta un fişiu de voal de muslin alb înnodat în față, peste o rochie din acelaşi muslin vaporos, garnisită cu un trandafir de un roşu-închis. Avea o umbrelă din mătase gri, brodată pe margine cu fire verzi ca nişte plante agățătoare; peste brațul oferit lui Crossjay, atârna un fir de iederă, iar în mână ținea un buchet de iarbă proaspătă. Aceste nuanțe de roşu, verde şi verde-pal se ciocneau şi se contopeau în valurile albe ale rochiei, urcând şi coborând ca un iaht, mai înainte ca pânzele să-i fi fost strânse. Nu mergea ca şi cum s-ar fi aşteptat la represalii, ci ca şi vântul dinspre sud-est, îndrăzneț şi ferm, răscolind norii în vale. Culorile instabile ale chipului treceau de la o nuanță la alta, mlădiindu-i trăsăturile de la râs la zâmbet şi apoi la o bucurie luminoasă, ca cerul mereu limpede deasupra norilor.

Sir Willoughby, aşa cum o declarase adesea Clarei, nu era poet; mărturisea chiar cu candoare, ca şi majoritatea gentlemenilor englezi, antipatia lui față de absurditatea,

verbiajul şi rimele poeţilor; nu era dintre aceia care, intimidaţi de zgomotul ce se face în jurul poeţilor, îi privesc cu un dispreţ tăcut, sentiment secret care nu trebuia justificat. Willoughby îi detesta şi îi combătea. Dar se identifica cu poetul într-un domeniu favorit, farmecele femeii. Era din nefericire extrem de sensibil la acestea şi atunci când îi determina şi pe alţii să le admire, admiraţia lui devenea violentă. Înţelese dintr-o privire admiraţia lui Horace pentru domnişoara Middleton; ar fi fost imposibil, de altfel, ca om de gust, să n-o fi admirat. Dar, curios lucru, atunci când le evocase împreună pe Clara şi pe domnişoara Dale, comparându-le, sir Willoughby recunoscuse rapid, dar superficial, superioritatea logodnicei sale! În ultima vreme n-o mai admirase atât de intens, ca înainte.

Purtarea ei şi mai ales ultima-i nesocotinţă, cea mai recentă, dacă nu cea mai gravă, modul cum o întâlnise prietenul lui, Horace, plimbându-se singură pe şosea, fără însoţitori ori servitori, îi amplifica suferinţa, un sentiment atât de neobişnuit pentru el, încât i se păru un motiv de indignare. În aceste condiţii, admiraţia lui pentru o fată care îl jignise atât de adânc era insuportabil de dureroasă. Resentimentele ivite din adâncul firii sale transformaseră vinul în pelin; o admira, totuşi, chiar şi acum când se hotărî s-o pedepsească, arătându-i numai dispreţ. Veselia ei răsuna în el ca un hohot de râs în umbra amvonului.

– Ai evadat deci, îi spuse Clarei, în timp ce-i strângea cordial mâna prietenului său Horace şi-i ura bun venit. Dragă prietene, aud de la Flitch că ai avut parte de nişte ţipete în mijlocul drumului.

– Ei, Willoughby! Deloc, spuse colonelul. Ne urcăm în trăsură doar ca să coborâm mai târziu; bravul Flitch m-a ajutat şi la urcare şi la coborâre, doar că în acelaşi timp mi-a umplut de praf haina. Singurul neajuns a fost că domnişoara Middleton a trebuit să se dea la o parte un pic cam repede.

– Ai cunoscut-o imediat pe domnişoara Middleton?

– Flitch mi-a făcut onoarea să mă prezinte. Întâi m-a aruncat la picioarele domnişoarei Middleton şi apoi m-a prezentat suveranului, după vechea modă orientală.

Expresia lui Willoughby i se păru suficient de elocventă prietenului său Horace. Întorcându-se pe jumătate către Clara, îi declară:

– Acesta este locul pe care îl voi ocupa toată viața, domnişoară Middleton, pentru că nu are oricine norocul să găsească o scuză fericită pentru a se instala astfel, de cum te-a cunoscut.

Clara răspunse:

Din fericire nu ai păţit nimic, colonele De Craye.

– Eram sub protecţia Dragostei, dar, pe cât mă cunosc, din păcate nu şi a Graţiei. O, nu, desigur. Scumpul meu Willoughby, cred că n-ai făcut niciodată o declaraţie atât de impetuoasă. Ar fi părut că porneşte dintr-un sentiment magnific, dacă înfăţişarea mea ar fi fost puţin mai distinsă. Dar domnişoara Middleton n-a râs. Cel puţin n-am văzut decât milă în ochii ei.

– Nu mi-ai scris nimic, remarcă Willoughby.

– Pentru că am dat cu banul: să mă reped până în Islanda, ori să vin aici, şi am venit aici, ca să nu mă duc acolo. Apropo, am adus un urcior cu mine, pentru a-l oferi zeilor ghinionului şi, închipuieşte-ţi, c-au primit ofranda.

– Era împachetat într-o cutie?

– Nu, era învelit în hârtie, ca să i se vadă forma elegantă. L-am văzut în vitrină ieri, l-am ridicat azi-dimineaţă şi la prânz l-am prezentat domnişoarei Middleton fără nici un fel de formă.

Willoughby cunoştea obiceiul irlandez al lui Horace de a-şi da frâu liber fanteziei nesecate.

– Vezi ce se poate întâmpla? îi atrase atenţia Willoughby Clarei.

– Regret, în măsura în care sunt vinovată, răspunse ea.

– Flitch susţine că accidentul s-a produs pentru că a trebuit să urce pe taluz ca să nu te calce.

– Flitch poate să şoptească asemenea explicaţii în gâtul sticlei de whisky din care băuse şi apoi s-o astupe la loc, remarcă De Craye.

– Rezultatul este că vasul de porţelan s-a spart. N-ar fi trebuit să te plimbi singură pe drum, Clara. Trebuie să ai totdeauna un însoţitor. Aşa-i regula aici.

– Am lăsat-o pe domnişoara Dale în poarta vilei.

– Ar fi trebuit să iei cu tine câinii.

– Ar fi putut ei salva oare vasul?

Horace interveni cordial:

– Mi-e teamă că nu, domnişoară Middleton. Trebuia apelat la vrăjitoarele pentru protecţia vaselor, dar acum umblă toate prin cer, purtându-se cam unt cu noi, ceea ce explică confuzia din politică şi societate, ca şi scumpirea cozilor de mătură, şi ne dovedeşte totodată că orice ungher sau cotlon din lume trebuie măturat cu străşnicie. Domnişoara Dale arată splendid, spuse De Craye, încercând să calmeze mânia lui sir Willoughby prin glume, ca şi prin observaţii pline de miez.

– N-ai fost de mult în Irlanda, spuse sir Willoughby.

– Nu, şi nici n-am făcut măcar cunoştinţă cu un actor deghizat în irlandez, într-o piesă având drept cadru insula verde. Acest Flitch, dragul meu Willoughby, a trezit irlandezul din mine şi ţi-l recomand pentru acel gen de faptă bună despre care se va spune, peste câţiva ani, ca-i înfăptuit-o, numai pentru a nu te încrunta, refuzând rugămintea doamnei tale suverane. Ia-l înapoi pe bietul câine bătrân, vrei? Moare de dorinţa de a se reîntoarce la castel. Şi apoi, Willoughby, ai face şi o bună afacere. Gândeşte-te ce popular te va face un asemenea gest. Am superstiţia că Flitch trebuie să te conducă la uşa bisericii. Dacă aş fi un om cu noroc, l-aş lua eu să mă conducă.

– E un beţiv, Horace.

– Îşi răcoreşte şi el sufletul. E un balsam pe rănile exilului. Cumpătarea lui firească se împotriveşte tot timpul. Bea ca să-şi împietrească inima, tocmai pentru că are inimă. Dă-mi voie să intervin pentru iertarea bietului Flitch.

– Nici un cuvânt mai mult. El însuşi a dat cu piciorul slujbei sale.

– Pentru ca să-şi încerce norocul în lume, aşa cum fac cei mai buni dintre noi, dar livreaua de valet se ţine scai după noi, convingându-ne că nu se poate trăi ca un gentleman independent, şi vine o zi îngheţată când noi înşine tragem pe noi haina cu nasturi metalici, cu un oftat de satisfacţie. Vei

face un gest popular, Willoughby. Uite, şi domnişoara Middleton pledează alături de mine.

– Nu vreau să aud nici o pledoarie.

– Dacă ţi-aş spune că am pariat pe succesul elocvenţei mele, Willoughby, te vei lăsa înduplecat să-l ierţi pe bietul câine?

– Nici o vorbă în plus.

– Doar una.

Sir Willoughby lupta cu sine pentru a învinge enervarea ce-l punea într-o poziţie net dezavantajoasă faţă de spiritualul său prieten. De obicei îl înveselea acest foc de artificii, farmecul şi jocurile irlandezului, uneori involuntare, indicând însă o nepăsare gata să provoace vreo poznă. De Craye, cum deseori îi atrăgea atenţia Willoughby, era de fapt normand. Dar sângele câtorva femei irlandeze din neamul său era suficient totuşi să-l facă să zburde, şi dacă profilu-i fin sugera o rasă mai echilibrată, ochii şi agitaţia buzelor, ca şi unele dintre calităţi erau moştenite din partea mamei.

– Hotărârea mea rămâne definitivă, spuse Willoughby.

– Dar eu am pus rămăşag pe inima ta contra hotărârii tale, şi nu-mi convine să pierd, ceea ce constituie două argumente pentru a te hotărî s-o revoci.

– Nu mă interesează nici unul dintre ele. De altfel iată că sosesc doamnele.

– Mai gândeşte-te la nefericitul acela, Willoughby.

– Sper să găsesc o ocupaţie mai plăcută.

– Dacă va împinge o roabă în curtea castelului, va fi mai fericit decât cocoţat pe un car de triumf. Inima îi e sfărâmată.

– Dragul meu Horace, prea multe lucruri sfărâmă omul ăsta.

– A! Vasul, bucata aceea de porţelan, intonă De Craye. Bine, vom mai vorbi despre el, mai târziu.

– Dacă-ţi face plăcere, dar să ştii că nu-mi schimb niciodată hotărârile.

– Inalterabile, nu-i aşa? Ca şi legile vechilor popoare, care ar purta până la uzură chiar şi o haină de plumb, dacă s-ar putea făli cu ea. Frumuseţea legilor umane constă în adaptabilitatea lor.

Colonelul De Craye îl urmă îndeaproape pe Willoughby pentru a-şi prezenta omagiile domnişoarelor Eleanor şi Isabel.

Sir Willoughby ghicise cine-i inspirase prietenului său o pledoarie atât de stăruitoare şi inoportună pentru Flitch, ceea ce nu-i ameliora nici dispoziţia, nici tonul replicilor. Se crispase simţind contrastul dintre aerul dezinvolt şi zâmbitor, gesturile armonioase, conversaţia spumoasă a prietenului său Horace, şi propria lui rigiditate. Observă că şi Clara meditează asupra acestui contrast, ceea ce îi amplifică nemulţumirea, în loc să-i redea seninătatea. Ar fi putut înţelege mai multe, dacă mişcarea bruscă prin care se întoarse pe călcâie nu l-ar fi împiedicat să observe schimbul de priviri dintre De Craye şi domnişoara Middleton. Privirea lui spunea: „Ai avut dreptate”, iar a ei „Eram sigură”. Privirea ei era calmă, dar după acest prim moment se înceţoşa parcă de plictiseală în faţa monotoniei existenţei; a lui era însă strălucitoare, uimită, meditativă, admirativă şi plină de milă; o privire care constata o revelaţie şi hărţuia cu mii de întrebări bizareria întâmplării.

Pentru sir Willoughby totul trecuse neobservat. Nu putea înţelege însă totul, decât cine avea cheia secretului. Domnişoara Dale îi găsise împreună pe De Craye şi domnişoara Middleton în faţa porţii. Râdeau şi pălăvrăgeau, ca nişte prieteni vechi. De Craye era cât se poate de irlandez, or veselia irlandeză şi manierele de gentleman sunt irezistibile pentru a forţa primii paşi ai unei prietenii intime, începute prin accidentul care spărsese gheaţa. Tema conversaţiei lor era Flitch.

– O, dar dacă vom merge mână în mână la Willoughby, i-am face o reverenţă şi l-am ruga să-l ierte pe Flitch, nu i se va muia oare inima în faţa unor asemenea solicitatori? Sunt sigur că da. Domnişoara Middleton răspunse că nu. De Craye puse rămăşag că-l va convinge, îl cunoştea mai bine pe Willoughby. Domnişoara Middleton îl privi doar cu gravitate, un mod de a-i replica contrariul pe baza unor triste experienţe personale.

– Vom vedea, spuse colonelul.

Stăteau de vorbă ca doi oameni care, pierduți între străini, descoperă pe neașteptate că vorbesc aceeași limbă. Pot ei oare atunci să-și încheie rapid dialogul? Gânguresc fără oprire, umplu minutele, ca și cum, la un semnal iminent, ar urma să fie zvârliți violent, care încotro, și trebuie să profite de puținul timp rămas. Întâlnirea lor seamănă cu cea a două pâraie de munte care nu curg liniștite, ci aleargă sălbatice; imposibil de spus cine pe cine urmărește, sau despre ce discută, atât de rapide sunt ripostele și de contopite vocile lor. După conversația avută cu o oră înainte, Laetiția remarcă surprinsă limpezimea sufletească a domnișoarei Middleton. Clara se scălda parcă în veselie. Un băiețaș care se zbenguie vara într-un râu n-ar părea mai împrospătat, mai purificat în toată ființa lui. Laetiția înțelegea acum de ce Vernon admira inteligența fetei. Părea că are și ea sânge irlandez. Vorbind despre Irlanda, domnișoara Middleton afirmă chiar că singurele ei rude, niște veri, sunt de acolo.

– Aș fi ghicit după râs, spuse De Craye.

Laetiția și Vernon se plimbau încoace și încolo, pe pajiște. Colonelul De Craye le întreținea pe domnișoarele Eleanor și Isabel cu o gravitate englezească. Clara și Crossjay hoinăreau prin apropiere.

– Dacă-mi este permis un sfat, ți-aș spune să nu pleci imediat de la castel, nu încă, îi spuse Laetiția lui Vernon.

– Ești la curent, deci.

– Nu înțeleg de ce mi-a făcut tocmai mie confidențe.

– Eu am sfătuit-o.

– Atunci a făcut-o fără nici o intenție specială.

– I-a făcut bine probabil mărturisirea ca atare.

– E atât de capricioasă, de schimbăcioasă...

– Mai bine acum, decât mai târziu.

– Sunt sigură că-i destul să ceară libertatea și-i va fi redată, dar s-o ceară cu toată seriozitatea, dacă asta este dorința ei.

– Te înșeli.

– Dar de ce nu s-a mărturisit tatălui?

– Va trebui s-o facă, a vrut să-l cruțe până acum.

– Nu-l va putea cruța, dacă vrea să rupă logodna.

– A vrut să-l cruțe de o supărare, dar acum se anunță o bătălie la care el va fi obligat să participe.

– S-a gândit poate că nu va fi de partea ei.

– N-are nici un pic de viclenie, nici măcar instinctivă. O judeci prea aspru.

– Cuvintele ei m-au emoționat în timpul plimbării, dar la întoarcere am judecat-o altfel.

Vernon se uită la colonelul De Craye.

– Are nevoie de un ghid solid, continuă Laetiția.

– Nu s-a gândit niciodată să înşele pe nimeni.

– Aşa crezi? S-ar putea. Dar pare o fire nerăbdătoare, poate deveni chiar nesăbuită, e ceva sălbatic în ea. O apreciez pentru modul de a vorbi, care mi s-a părut sincer, fără nici un ascunziş. Doctorul Middleton va considera aşa ceva aproape incredibil. De altfel, nici eu nu pot înțelege această schimbare atât de bruscă, specifică firilor capricioase. Pentru mine este comportarea unei ființe neîmblânzite. Willoughby ar putea s-o țină, cu drept cuvânt, legată de jurământul ei.

– Atunci să fie atent, dacă o face.

– Asemenea vorbe nu sunt mai aspre decât tot ce-am spus eu despre ea?

– Nu-s obişnuit s-o laud. Cred c-am înțeles bine problema: este conflictul a două temperamente. Nu putem niciodată indica persoana perfect potrivită; o descoperim uneori fulgerător, într-o clipă.

– Şi că nu suntem potriviți unul cu altul? O, nu, asta înțelegem treptat.

– Da, dar acumularea dovezilor ori consolidarea intuiției este doar combustibilul, scânteia n-o putem comanda şi se întâmplă să cadă uneori prea târziu. De altfel argumentele tale sunt în favoarea ei. Consider-o o fată impulsivă şi generoasă care, până la urmă, se satură...

– De ce?

– N-are importanță. De orgoliul lui, să zicem. Zboară prea sus pentru ea, vom spune noi.

– Iată-l pe Willoughby şi vultur!

– Poate c-au obosit-o veşnicele lui rotiri pe sus.

Cuvintele lui Vernon îi întăreau convingerea că acesta intuise perfect caracterul lui sir Willoughby, cu toate că făcea

puțin caz de expresii plastice, în raport cu propriile ei constatări atât de timide.

Daca Vernon se răcorise accentuând unele cuvinte, satisfacția era trecătoare. De fapt avea inima grea.

– Dar nu-mi pot închipui ce ajutor aşteaptă de la mine, după ce i-am ascultat mărturisirile, spuse Laetiția.

– Nici unul dintre noi nu ştie ce se va întâmpla. Depindem cu toții de Willoughby, iar el depinde de ceea ce constituie sprijinul său. Parcă ne-ar fi atacat un roi de albine.

– Vezi, dar, cât de înțelept ar fi să rămâi, domnule Whitford.

– Totul o să se termine într-o zi-două. Dar rămân până atunci.

– Ea pare înclinată să te asculte.

– Mi-ar părea rău să-mi dovedesc autoritatea prin supunerea ei. Trebuie să decidem ceva în privința lui Crossjay şi să obținem banii necesari meditațiilor, dacă vom putea. Dacă nu, voi încerca să găsesc pe cineva care să aibă încredere în mine şi să ne crediteze. Intenționez să-l iau pe băiat de aici. Willoughby s-a prezentat în fața lui cu aria gentlemanului şi i-a luat mințile. Nu e vorba despre „supunerea" ei, pentru că nu este în situația şi nici obligată să asculte orbeşte de nimeni. Trebuie să se bizuie doar pe ea însăşi, să întreprindă totul singură. Se află în fața unui nod pe care nu-l poate tăia decât mâna ei.

– Mi-e teamă că... spuse Laetiția.

– N-avea asemenea teamă.

– Ce s-ar întâmpla, dacă el ar refuza net?

– Va suferi consecințele fireşti.

– Nu te gândeşti la ea.

Vernon o privi țintă pe Laetiția.

CAPITOLUL XIX
Colonelul De Craye şi domnişoara Middleton

Domnişoara Middleton sfârÍźi hoinăreala cu Crossjay; împleti firele de iederă într-o cunună în care prinse şi

buchetul de iarbă, agățându-le de pălăria lui Crossjay. Îi ordona să se aşeze pe pământ lângă un rododendron uriaş şi s-o aştepte acolo până se va reîntoarce. Crossjay o informase despre dorința lui de a cutreiera, împreună cu o bandă de băieți, nişte locuri cu arbori înalți, pentru a găsi cuiburi de păsări si a însemna punctele unde vor distruge la toamnă viespile şi bărzăunii. Proiectul i se păru cam primejdios, şi cum clopotul vestind prânzul nu-l putea reține prea mult când se înflăcăra făurind asemenea planuri, Clara dori să se asigure că nu se va îndepărta, uzând de farmecul pe care credea – nu fără plăcere că-l poate exercita asupra băieților de vârsta lui.

– Promite-mi că nu te vei mişca de aici până mă întorc, şi vei primi ca răsplată un sărut.

Crossjay promise. Clara plecă şi uită de el.

Văzând că mai rămâne doar un sfert de oră până la bătaia clopotului, se hotărî brusc să vorbească cu tatăl ei, fără a mai pierde nici o clipă şi, mânată ca de un impuls superstițios, încetă să mai rătăcească la întâmplare şi o porni direct. Ştia acum, mai clar decât în cursul dimineții, ce era mai bine pentru ea: „Să fie imediat luată de aici", striga toată ființa ei. Nu mai încăpea nici o îndoiala. Dar avusese oare ea vreo îndoială, mai înainte? În timpul dimineții nu se bănuia capabilă de a face rău cuiva şi de a avea nevoie să fie salvată de ea însăşi. Clara nu era pură prin natura ei, deşi s-ar putea să existe printre noi asemenea suflete sfinte; voința îi era pură, părând mai curând o flacără, decât un cristal de gheață. Începând să zărească elementele din care era constituită, nu încerca să le adune într-un morman şi să le înfrunte apoi cu privirile-i dulci. Acțiunile ei aveau o anumită vigoare, dar şi multă slăbiciune; îndrăznea să arunce o privire, aproape fără să clipească, spre periculoasa-i tendință spre rău. Licărul acestuia o împinse către tatăl ei.

„Trebuie să mă ia de aici imediat, chiar mâine."

Dorea să-şi cruțe tatăl. Atât de puțin îi păsa de propria-i situație, încât ezită să-i anunțe tatălui modificarea sentimentelor ei față de Willoughby, pentru că nu-i putea suporta bănuiala, că aceasta s-ar datora îngrijorării unei fete în legătură cu singurătatea tatălui, o idee pe care Clara o

cultivase mai înainte. Înțelegând cât de imperioasă era nevoia de a-i vorbi, înțelese şi că se abținuse de la aceasta într-atât încât se umilise singură, mărturisindu-şi altora suferințele, din pricina celei mai stupide dintre vanitățile omeneşti, aceea de a-şi menține intactă reputația de consecvență. Auzise tot felul de insulte adresate femeilor superficiale şi capricioase, îl auzise pe tatăl ei asemuindu-le unor morişti de vânt, cu paletele schimbându-şi mereu direcția, ca şi expresia lui mereu repetată, *quid femina possit*[46]. Pentru a apăra onoarea femeilor, ca şi din dorința de a părea deosebita de ele, această ființă atât de chibzuită dorea să fie considerată consecventă.

Dar când i se adresă spunându-i „Tată", cu o gravitate semnificativă, simți brusc că nu venise încă momentul de a-i mărturisi totul, încât ca adăugă repede: „Papa", şi chipul doctorului Middleton se destinse imediat. Îl rugă să o ia de acolo.

– La Londra? întrebă doctorul Middleton. Nu cunosc pe nimeni care ne-ar putea primi.

– Dar în Franța, papa?

– Asta însemnează să ducem o viață, de hotel.

– Numai două-trei săptămâni.

– Săptămâni! Am promis să iau prânzul la doamna Mountstuart de azi în cinci zile, adică joi.

– N-am putea găsi o scuză?

– Să calc o promisiune? Nu, draga mea. Nici măcar pentru a evita să beau vinul oferit de o văduvă.

– Oare un cuvânt trebuie să ne lege într-atât?

– Desigur, ce altceva ne-ar putea lega?

– Am impresia că nu mă simt prea bine.

– Îl vom chema pe domnul acela pe care l-am întâlnit aici la masă, Corney, un doctor de nădejde, mare povestitor de anecdote de modă veche. Cum adică nu te simți bine? Arăți excelent. Nu pot concepe ca tu să nu te simți bine.

– Vreau numai să schimb aerul, papa.

---

[46] De ce este în stare o femeie (lat.).

– Ah, asta-i buba, vrei o schimbare. *Semper cadem*[47]! Femeile vor dori o schimbare de aer până şi în rai; presupun că şi o schimbare de îngeri. Să părăsim apartamentul de aici pentru un hotel francez, ce decădere! „Acest loc, aceasta întunecime jalnică în locul lunii aceleia celeste?” Mă simt perfect în biblioteca de aici. Băiatul acela excelent, domnul Whitford, şi cu mine petrecem zile de neuitat; îmi place că nu ezită să lupte cu cineva mai bătrân şi mai învăţat.

– Se pregăteşte de plecare.

– Nu ştiu nimic şi nu voi crede asemenea zvon până nu-mi va confirma chiar el. E cam tare de cap, dar prinde orice sugestie.

Pieptul Clarei se zbătea de suspine, plivirea trăda o revoltă mută.

Ploaia torenţială adusă de vântul de sud-est izbi geamurile ferestrelor. În faţa ochilor doctorului Middleton se iviră viziunile înfricoşătoare ale traversării Canalului Mânecii pe bordul unui steamer.

– Corney te va consulta; numai prezenţa lui şi-ţi dă efectul unui vin spumos. E probabil cu totul incult dacă îl judeci după felul în care m-a întrerupt o dată când avea altă opinie decât mine, dar este suficient de cultivat pentru a respecta ştiinţa şi ca să-şi poată scrie reţetele. Nu cer mai mult de la oameni sau de la doctori. Spuse aceste cuvinte ridicându-se în picioare, privind la pendulă şi cercetându-şi palmele. *Quod autem secundum litteras difficillimum esse artificium?* Dar care meserie este mai dificilă dupÄƒ aceea a literelor? *Ego puto medicum*[48]; doctorul vine imediat dupÄƒ savant, cu toate cÄƒ nu-mi reamintesc sÄƒ-l fi dorit lângă mine vreodată, nici să mă aştept ca un copil de-al meu să aibă nevoie de fleacurile lui. Eşti fata mea, dar aparţii sexului inexplicabil. Vom trimite un mesaj doctorului Corney. Cât despre schimbare, draga mea, o vei avea curând, într-un mod care să satisfacă femeia cea mai pretenţioasă, dacă Willoughby

---

[47] Mereu acelaşi lucru (lat.).

[48] Eu socotesc că medicul (lat.).

adoptă, cum presupun, moda cea nouă de a-şi petrece luna de miere pe calea ferată; imagine indicată; expui astfel şi prelungeşti nebunia care te-a făcut să te căsătoreşti. Pe vremea mea zăceam într-un singur loc şi ne rumegam fericirea; nici nu ne trecea prin cap s-o vânăm prin tot continentul, luând vacarmul şi praful drept zeița mult căutată. Generația tânără sacrifică totul pentru senzațiile tari. Praful şi zgomotul, probabil, le oferă. Asta-i lumea voastră modernă. Şi acum, draga mea, să mergem să ne spălăm pe mâini. Clopotul de prânz sună imperios. Cei de aici nu obişnuiesc să se întâlnească mai întâi în salon.

Clara stătea în picioare, copleşită, disperată că a pierdut ocazia de a-i vorbi. Doctorul Middleton îi observase ochii şi chipul încordat şi-i vorbise cu autoritate pentru a reprima şi învinge acel ceva dezagreabil ce-l prevestea înfățişarea ei.

– Tată, nu-ți disprețui fata!

– Nu, nu, nici n-aş putea, deoarece o iubesc. Îmi iubesc fata. Dar nu trebuie să bâzâi ca un bondar în jurul meu pentru a-mi declara acest lucru.

– Atunci, tată, spune-i lui sir Willoughby chiar azi că mâine plecăm. Te vei întoarce la timp pentru dineul doamnei Mountstuart. Vom găsi prieteni care să ne primească, familia Darleton, ori Erpingham. Am putea merge la Oxford, unde vei fi bine primit, cu siguranță. Puțin aer curat şi mă voi înzdrăveni. Nu mai vorbi de doctori. Vezi cât sunt de nervoasă. Mi-e ruşine de mine. Pot încă să râd de nervii mei, dar nu-i pot stăpâni, sper însă că o zi-două mă vor reface. Spune-mi că eşti de acord, dar spune-o în stilul abecedarului. Azi simt că la cea mai uşoară complicație capul ăsta prost va crăpa în mii de bucățele.

Doctorul Middleton ridică din umeri şi deschise larg brațele.

– Vrei să fac eu oficiul de ambasador între tine şi Willoughby? Mă transformi într-o minge de tenis aruncată de la o rachetă la alta. Piesa fiind asigurată, prologul este un simplu fleac. Am impresia că mă înşiruiți în misterele esoteriei erotice, dar, pe onoarea mea, nu devin astfel mai înțelept. Dacă vrei să-i spui ceva lui Willoughby, el o s-o audă din gura ta.

– Da, tată. Avem păreri diferite. Nu sunt în stare acum de controverse. Sunt amețită de tot. N-aş vrea să mă îmbolnăvesc. El şi cu mine... Eu... sunt de vină.

– Auzi clopotul! exclamă doctorul Middleton. Am să discut chestiunea asta cu Willoughby.

– După-masă?

– Într-un moment oarecare înainte de cină. Nu mă pot lega de o oră fixă, draga mea. Şi dă-mi voie să te învăț ca la proxima ocazie când voi alătura sunetele U şi S din cuvinte separate, să nu umpli pauza dintre ele cu un „ăăh" atât de prelungit. E o pronunție vulgară în limba noastră acest „eu, ăăăh, sunt de vină". Şi nu vreau ca fata mea să se facă vinovată de o asemenea greşeală.

Zâmbi pentru a atenua severitatea dojenii şi o sărută pe frunte.

Clara îi declară să nu se simte în stare să stea la masă şi să mănânce; se duse în camera ei, rugându-l insistent s-o înştiințeze îndată, ce i-a vorbit lui Willoughby. Nu-i scăpă nici o lacrimă, încât se bucură de stăpânirea de sine dovedită; îi dădea iluzia unui adevărat curaj chiar în momentul când dovedise contrariul.

Ploaia şi soarele alternară în primele ore ale după-amiezii, ca o procesiune de figuri sumbre şi luminoase, trecând şi ținându-se de mână. Apoi se întunecă, şi Clarei i se făcu frig. Lumina părea gălbuie în umezeala de afară şi ea îşi ascunse fața în mâini pentru a nu se lăsa cuprinsă de veselie. Închipuindu-şi că o doare capul îşi crea singură simptomele migrenei, şi deprimarea deveni atât de acută, încât simți nevoia să se gândească la entuziasmul discret al Laetiției Dale în fața frumuseții vieții rurale, mai ales în acest loc cu flori îmbelşugate şi privelişti pline de pace. Planul de a evada de aici îi sugeră imagini încântătoare: soarele nu va mai fi o minge de foc arzător, ci un prieten apărând pe fundalul pădurii, parcul, şi pajiştile s-ar întinde în chip familiar spre răsărit şi apus; dealurile, înălțându-se departe jur împrejur, ar inspira, ca şi sufletele bune ale fermierilor săraci, simpatie şi încredere; totul ar fi familiar, intim pentru cea care ar locui acolo zi şi noapte. Laetiția culegea flori sălbatice, privea fericită curgerea anotimpurilor, fremăta la lectura poeziei ce o

absorbea în întregime! Clara era mişcată mai ales de sinceritatea acestor sentimente; ele te făceau să prinzi rădăcini puternice în pământul natal; simţea şi ea nevoia acestora, în timp ce-şi strângea capul între mâini; era conştientă că se preface că-i bolnavă, dar avea atâtea motive pentru o migrenă reală, incit mintea nu putea să nu le creadă şi să nu-i producă palpitaţii autentice. Altfel n-ar mai fi avut nici o scuză că se închisese în cameră. Vernon Whitford era probabil sceptic, iar colonelului De Craye i se părea desigur stranie purtarea ei, cu sau fără migrenă, din moment ce ea nu-i dăduse până atunci nici un semn că ar fi bolnavă. Râsul şi vorbele colonelului răsunară în jurul ei, destrămând ficţiunea; ca şi briza mării, el întărea nervii uzaţi. Gândurile îi reveniră la Willoughby şi de îndată coerenţa lor se risipi ca spuma unui torent.

Curând sentimentele i se modificară însă din nou. Barclay, camerista, îi aduse aceste rânduri scrise de tatăl ei:

Factum est; laetus est, amantium irae[49] etc.

S-a făcut deci; Willoughby consimţise, aparent încântat, iar faptul că tatăl ei credea că totul este numai o ceartă între îndrăgostiţi i se păru mai întâi minunat, iar apoi foarte simplu. Plictisit probabil de purtarea ei, Willoughby era bucuros s-o vadă plecând. Va afla curând că plecase fără a se mai întoarce. Îi era recunoscătoare pentru că sugerase existenţa unui *amantim irae*, cu toate că versul i se părea cu totul stupid. Privea prin geam peisajul atât de familiar şi grav. Ce fericită va fi stăpâna acestor locuri dacă alegerea ei o va putea face fericită! Clara n-o invidia decât pentru vişinul sălbatic cu floarea dublă. Ar fi vrut să ia cu sine o ramură, dacă n-ar fi ştiut că se va veşteji şi va prinde o nuanţă de alb-prăfos, precum zăpada acoperită de o crustă de gheaţă, prin văgăunile dinspre poalele Alpilor; ar fi putut pleca apoi, păstrând amintirea lucrului celui mai frumos de aici. Nu se mai gândi la pretinsa-i migrenă. Îşi schimbă rochia de muslin cu una de mătase şi luă prima pălărie ce i-o întinse Barklay. Simţi brusc o mare prietenie faţă de toţi ai casei, inclusiv

---

[49] S-a făcut; e vesel, e doar o supărare a îndrăgostiţilor (lat.).

Willoughby; deschise fereastra, răsuflă adânc şi binecuvântă umanitatea, apoi gândi: „Dacă Willoughby şi-ar deschide inima frumuseților naturii, s-ar elibera de prejudecățile absurde în legătură cu oamenii.” Natura strălucea reîmprospătată în curcubeul ultimelor picături ale ploii, care până atunci măturase totul în rafale; era fundalul cel mai potrivit pentru optimismul ei plin de veselie. Simți brusc muşcătura foamei, o foame reală, pe care n-o cunoscuse în ultimul timp, consolidând cu o senzație de sănătate nouă ei perspectiva asupra lumii, fără s-o precipite totuşi înspre satisfacerea imediată. Dimpotrivă, Clara dorea s-o întrețină, căci îi dădea impresia că muşchii trupului îi funcționează din plin; şi pentru că tinerele fete îşi schimbă rapid dispoziția sufletească, țâşni ca o furtună jos pe scări, trecu pe lângă colonelul De Craye ca un meteor, vizibil numai prin dâra lui luminoasă, ce se stinge, şi ea, treptat, apoi intră într-una din odăile de alături.

De Craye aruncă o privire înspre uşa întredeschisă.

Trebuie să vă amintesc că gentlemenii sportivi, obişnuiți cu viața uşoară, împart femeile frumoase, pentru a nu fi altfel deconcertați de trucurile, *volte-face*-urile[50] şi capriciile lor, în două categorii: unele care zboară şi altele care aleargă; pe primele glontele le atinge în aripi, celelalte, îşi expun pieptul. Pentru un asemenea gentleman nu există femei strict individuale; le observă caracteristicile doar pentru a le putea încadra într-o clasă ori alta. El este nemuritorul nostru nătâng, incapabil să distingă o varietate specifică cu o viață proprie.

Privind uşa, colonelul De Craye era convins că femeia care se năpustise în cealaltă cameră era o cochetă exasperată. Era îndreptățit s-o judece astfel. Clara îi vorbise destul de straniu despre cadoul lui de nuntă, sfărâmat, şi la fel despre Willoughby; un sunet bizar vibra în aluziile ei la soțul prezumtiv, iar ea însăşi îl tratase destul de curios pe Willoughby când se întâlniseră. Cel mai mult îl surprinseseră cuvintele ei despre Flitch. Şi ce privire îi aruncase apoi! În

---

[50] Schimbare bruscă de opinie, de conduită (în lb. franceză).

continuare, nu Willoughby, ci prietenul său îi polarizase atenția prietenoasă. După o conversație fermecătoare, în cursul căreia se delectase cu cel mai viu schimb de replici avut vreodată cu o fată, ea pretextă o migrenă pentru a-l evita, iar acum trecea pe lângă el fără să-l vadă, chipurile, de parcă ar fi fost legată la ochi.

Se simți jignit, dar consideră preferabil să se simtă provocat.

Domnişoara Middleton intră prin altă uşă. Îl zărise tocmai când trecuse de el, prea târziu pentru a mai schița un salut, iar acum i se adresă ca şi cum l-ar fi salutat totuşi, mai înainte.

– Nu-i nimeni? întrebă ea. Sunt singură în toată casa?

– Ar mai fi cineva, cu totul insignifiant, dar e ca şi cum n-ar fi, ba chiar ar putea dispare cu totul, dacă te întorci cu spatele la el şi doreşti să fii singură.

– Unde e Willoughby?

– Plecat după treburi.

– Călare?

– Pe Ahmet, şi te rog, domnişoară Middleton, nu-i permite să-l vândă. Eu sunt detaşat în serviciul dumitale.

– Aş dori să mă plimb.

– Te-ai restabilit complet?

– Complet.

– Şi eşti în putere?

– Ca niciodată.

– Aşa a răspuns bătrânului cel păcătos spectrul soției sale, când apăru ca să-l convingă că mai avea încă o şansă de mântuire. Atunci, spuse el, am să cred în Dumnezeu dacă ai să prinzi această sticlă; o aruncă, sticla se sparge, iar el se sinucide, nu fără a bănui că nevastă-sa i-a întins o cursă. Rafalele de ploaie ce se topesc în zare lasă în urmă nişte miresme divine, domnişoară Middleton. Voi avea privilegiul numelui de botez în ziua nunții. Parcul acesta al lui Willoughby este unul din locurile cele mai frumoase din Anglia. Perspectiva înspre lac, de aici, îmi aminteşte vag un colț din Killanney. Te invită să visezi, nu? De Craye desenă cu mâna o spirală de fum înălțându-se spre cer. Îți place peisagiul irlandez?

– Şi irlandez, şi scoţian, şi englez.

– Oricare dintre ele dacă este frumos. Asta-i şi părerea mea. în ceea ce priveşte popoarele însă, mă îndoiesc. Dă-mi voie să nu cred că reunirea unora din ele, irlandezii şi saxonii de exemplu, ar da roade, chiar dacă Cupidon ar fi maestrul lor de ceremonie şi căminul fericitului cuplu s-ar afla la marginea Cornului abundenţei. Totuşi am văzut un gentleman saxon purtând cu mândrie o floare de Erin[51] şi un Hiberniar[52] făcând curte unei Rowena. Aşa retractez ce am spus şi consideră acele vorbe drept neavenite.

– Eşti de partea rebelilor, colonele De Craye?

– Sunt protestant şi conservator, domnişoară Middleton.

– Nu mă pricep la politică, n-am capul făcut pentru aşa ceva.

– Sunt bucuros s-o aflu, când îmi amintesc capetele celor care se pricep.

– A spus Willoughby când se întoarce?

– N-a menţionat ora exactă. Doctorul Middleton şi domnul Whitford se află în bibliotecă, angajaţi într-o bătălie savantă.

– Fericită bătălie!

– Eşti obişnuită cu savanţii. Ei ne suportă cu greu pe noi, bieţi oameni obişnuiţi.

– Mai curând ignoranţa noastră, decât pe noi ca oameni.

– Tatăl dumitale te-a instruit personal, presupun.

– M-a învăţat atâta latină cât am putut înghiţi. Vina e a mea dacă ştiu prea puţin.

– Şi greaca?

– Şi mai puţin.

– Ah, dar o arborezi ca pe un panaş.

– Pentru că atârnă atât de uşor.

– Domnişoară Middleton, m-aş pune pe învăţătură aşa bătrân cum sunt. Când ne întrec femeile, am impresia că nu fac doi bani mai mult decât un câine nenorocit, bătut de stăpân. Îţi place teatrul?

---

[51] Vechea denumire a Irlandei.

[52] Denumirea în latină a Irlandei.

– Teatrul nostru?

– Dar jocul actorilor?

– Da, sunt interpreŁŁi buni.

– Îndrăznesc să-ți spun că ai juca excelent teatru.

– E o îndrăzneală într-adevăr, deoarece n-am încercat niciodată.

– Am putea încerca. Uite, domnişoara Dale, domnul Whitford, dumneata şi cu mine suntem suficienți pentru o piesă în două acte: *Irlandezul în Spania.* Cred că ar fi exact ce ne trebuie. Se aplecă şi dădu la o parte iarba prin care avea să păşească Clara. Pajiştea e udă.

Ea făcu semn că nu se teme de umezeală şi spuse:

– Femeile engleze speriate de vremea rea ar trebui închise în casă.

De Craye continuă:

– Patrick O'Neil, fiul dezmoştenit al unui tată încăput în ghearele alocaților, trece din Hibernia în Iberia, cu o scrisoare de recomandare către Don Beltran d'Aragon, Grande d'Espania; acesta are o fiică, Dona Serafina (domnişoara Middleton). E o frumusețe unică în vremurile acelea, aflată în grija dădacei ei (domnişoara Dale), hărăzită lui Don Fernan, din familia Guzman (domnul Whitford). Acestea sunt personagiile piesei.

– Dumneata vei fi Patrick?

– În persoană. Şi iată-mă pierzând scrisoarea şi stând pe treptele Pradoului din Madrid în mână cu ultima monedă cu efigia Britaniei şi plângând cu cel mai pur accent irlandez: „Numai pentru că am pierdut o literă mă aflu în Iberia în loc de Hibernia! Dracu s-o ia de pronunție."

– Dar Patrick a aspirat cu bună-ştiință sunetul inițial din Hibernia.

– Iată o critică legitimă, pe onoarea mea, domnişoară Middleton. Aşa a şi făcut. Astfel dispar două sunete. Dar el va mormăi cuvântul în aşa fel, încât va fi redus la un singur sunet şi acela incert. Şi apoi orice merge pe scenă, având în vedere că tot ce dorim e să râdem, ascultând cele întâmplate. În afară de asta trebuie să presupui că spectacolul s-ar juca în fața unui public londonez, care nu poate suferi sunetele aspirate şi nu ne-ar ierta să-l lipsim de prilejul unei glume,

de parcă ar fi un lord ori un conetabil. Iată un exemplu al spiritului democratic englez. Aşa, în timp ce sucesc şi răsucesc biata mea monedă, întrebându-mă dacă s-o sacrific pentru o cină bună, zăresc doi ochi spanioli, ca două fulgere viorii, izbucnind prin cerul întunecat al acelei ţări ferice. N-ai vrea să ai ochii de culoarea viorelei?

– Mi-ar interzice să joc rolul.

– Dar ochii negri au adesea un reflex violet-închis.

– Ştii, eu nu pretind că am ochii negri.

Colonelul De Craye îşi permise să privească scrutător ochii domnişoarei Middleton.

– Castanii, spuse el, Perfect. Spania este ţara castanilor.

– Atunci iată-mă fiică a Spaniei.

– Evident.

– Logic.

– Urmând o viguroasă deducţie.

– Şi cum trebuie să mă uit la Patrick?

– Ca la un animal de povară.

– Oo!

Exclamaţia domnişoarei Middleton a fost mai bruscă decât o cerea dialogul. Se luă cu mâinile de cap.

La marginea tufelor de rododendron, ascuns privirilor celor de la castel, se afla Crossjay, întins pe jos cât era de lung cu un braţ îndoit sub cap şi eu pălăria împodobită ce iedera alunecată pe obraz, exact în locul unde ea îi creionase sa rămână. Imaginea bietului băiat o mişcă atât de mult, încât o făcu să alerge din mijlocul poienii, în grabă până la el. Colonelul o urmă, muşcându-şi vârful mustăţii. Crossjay sari în picioare.

– Dragul, dragul meu Crossjay, i se adresă Clara pe un ton de reproş. Ce foame trebuie să-ţi fie! Şi eşti ud leoarcă! Oh ! Asta-i prea de tot!

– Dar mi-aţi spus să vă aştept, aici, spuse Crossjay, justificându-se plin de sfială.

– Aşa ţi-am spus, dar nu trebuia să mă asculţi, prostuţule! I-am spus să mă aştepte înainte de masa, colonele De Craye, şi băiatul ăsta, prostul de-a binelea, n-a mâncat nimic, şi în timpul acesta a plouat de două-trei ori, probabil că-i ud până la piele. Numai fiindcă n-am venit eu să-l iau.

– Pe bună dreptate. Putea să-l acopere lava. Să i se încrusteze trupul pe ea, ca sentinelei din Pompei, şi tot ar fi rămas dacă-i băiat de caracter.

– Şi dacă a răcit şi o să facă febră?

– Dumneata i-ai poruncit să rămână.

– Ştiu, ştiu şi nu mi-o pot ierta. Fugi, Crossjay, şi-ţi schimbă hainele. Haide, fugi, fugi repede la doamna Montague să-ţi pregătească o baie fierbinte şi spune-i din partea mea să-ţi dea ceva de mâncare. Şi schimbă-ţi toate hainele de pe tine. Ah, n-am să mi-o iert niciodată. Am spus „nu mă pricep la politică", dar încep să cred că nu-s bună de nimic. Dar puteam să-mi închipui că Crossjay nu va pleca de aici la auzul clopotului de masă, şi pe o astfel de ploaie? Am uitat de tine, Crossjay. Îmi pare rău, teribil de rău! Ai dreptul să-mi ceri orice amendă vei voi. Să ţii minte c-am o datorie imensă faţă de tine. Şi acum, hai să vedem cât de repede poţi fugi. Diseară vino jos la desert.

Crossjay nu se mişcă din loc, ci-i atinse braţul cu mâna.

– Mi-aţi spus ceva!

– Ce anume, Crossjay?

– Aţi promis.

– Ce-am promis?

– Ceva.

– Spune, dragul meu.

El mormăi:

–... să mă sărutaţi.

Clara se aplecă brusc, îl luă în braţe şi-l sărută.

Remuşcările şi afecţiunea îi erau prea puternice, pentru ca obligaţia convenţională de a-l dojeni s-o mai poată împiedica să-şi achite astfel o parte din datorie. După ce-l expedie rapid către doamna Montague, Clara roşi toată.

– Dragul de el, suspină ea.

– Da, e un băiat bun, remarcă colonelul. Nu mă miră însă că rămâne neclintit în postul lui ca un soldat de nădejde, dacă i se promite o astfel de soldă. Crossjay e marele dumitale favorit.

– Da. I-ai face un serviciu, convingându-l pe Willoughby să-l trimită la unul din oamenii aceia care-l pregătesc pe băieţi pentru examenul de intrare în marină. Şi, colonele De Craye,

vrei să fi atât de amabil să-l rogi să-i permită băiatului să coboare la desert?

– Desigur, răspunse el cu oarecare uimire.

– Şi vei avea grijă de el cât timp stai aici? Vezi să nu-l răsfețe nimeni. Dacă reuşeşti, cât mai stai aici, să-l ajuți să plece, îi faci un mare serviciu. E născut pentru marină şi va trebui să se pregătească pentru intrare.

– Desigur, desigur, spuse De Craye, din ce în ce mai surprins.

– Îți mulțumesc anticipat.

– Dar nu uzurp astfel...

– Nu, noi plecăm mâine.

– O zi?

– Pentru mai mult timp.

– Două?

– Mai mult încă.

– O săptămână? N-am să te mai văd niciodată?

– Mă tem că nu.

Colonelul De Craye îşi stăpâni uimirea, înăbuşi un sentiment de durere profundă şi spuse amabil:

– Pentru mine e o lovitură, dar sunt sigur că nu o faci cu plăcere. Te vor regreta toți, de altfel.

Domnişoara Middleton îi declară că trebuie s-o vadă pe doamna Montague, menajera casei, în legătură cu baia lui Crossjay, şi părăsi poiana. De Craye se înclină, o urmări cu privirea un moment şi-şi compătimi prietenul Willoughby, pentru motive diferite, dar convergente. A câştiga sau a pierde această tânără femeie i se păru la fel de dezastruos pentru Willoughby.

CAPITOLUL XX
Un vin vechi şi bun

Cea mai mare bucurie a doctorului Middleton, când aştepta clopotul de seară, era să se plimbe liniştit prin poiană, în compania doamnelor şi a unor gentlemeni plini de respect. Se plimba ca un om care obişnuise să danseze odată (în

timpul lui Apollo şi al tânărului zeu Cupidon); muşchii gambei şi ai tălpilor erau încă elastici; capul masiv, cu părul grisonant, se înălța plin de demnitate. Activitatea susținută din timpul zilei cerea acest exercițiu odihnitor şi, ca o încoronare, delicioasele produse ale bucătăriei franceze stropite cu vinuri celebre. Se simțea fericit atunci când putea oferi ascultătorilor săi înțelepciune şi nimicuri elegante, la fel ca şi soarele înspre apus, căruia îi place să răspundă încântării oamenilor în fața frumuseții lui grandioase şi simple, fără să-ți dea impresia că-şi epuizează astfel comorile. Într-adevăr, fericit este omul care se înalță deasupra semenilor, precum pasarea cu aripile întinse, planând deasupra vrăbiilor ciugulind pe pământ, sus, în cerul superb al apusului, şi poate contempla, şi el, scară de seară, frumusețea acestuia, desfăşurându-se deasupră-i. Era o amplă recompensă pentru o tinerețe şi o vârstă de mijloc, petrecute în respectat virtuții. Doctorul Middleton disprețuia atât trecutul cât şi viitorul unui om care nu se bucură din toată inima, dar cu o gravitate cuviincioasă, de o masă bună. Un asemenea om n-ar trebui să aibă loc nici în lumea de aici, nici în cea de dincolo.

Exemplu strălucit al roadelor pe care le dă temperanța, el avea mândria unei digestii perfecte, şi chiar convingerile lui politice se bazau pe venerarea Puterilor care recompensează virtutea. Trebuie să asigurăm stabilitatea lumii pe care o construim.

Doctorul Middleton părea modelul unui vechi şi frumos portret, în stil specific englez, sinteză de pietate şi epicurianism, erudiție şi maniere de gentleman, acordând fiecăreia dintre acestea locul cuvenit; atlet in tinerețe, era încă un bărbat puternic, cu o intuiție ascuțită a faptelor, dar inexistentă în ceea ce priveşte oamenii, jovial, cu o uriaşă putere de muncă, tenace, dar uşor de tulburat, orice fleac îl putea scoate din apele lui. Îşi iubea fiica, dar se şi temea de ea. Oricât de mult i-ar fi plăcut caracterul ei, teama în fața femeilor de această vârstă îl avertiza mereu că nu-şi va putea asigura definitiv liniştea cât timp domnişoara Clara rămânea nemăritată. Mama acesteia fusese o femeie plină de farmec, totuşi temperamentul ei poetic era prea entuziast, imaginativ

şi impulsiv, pentru liniştea sobră a unui savant, o femeie admirabilă dar, cum vedeţi, turbulentă ca un foc de artificii. Fata îi semăna. De ce voia să fugă departe de castelul Patterne, fie chiar şi pentru o singură oră? Simplu, doar pentru că aparţinea acestui sex instabil şi exploziv prin excelenţă. Un soţ i-ar fi cel mai bun gardian posibil, adică exact ce-şi dorea tatăl, dornic de a scăpa de o asemenea atribuţie. Înconjuraţi de demagogi şi împovăraţi acasă de fete de măritat, avem nevoie de sprijinul filozofiei pentru a face faţă situaţiei. Şi dacă fata seamănă cu Tullia[53] lui Cicero? Ei bine, n-are decât să moară. Cele mai alese femei ne pot oferi exemple de o bizară perversitate.

Domnişoara Dale se afla lângă doctorul Middleton. Clara le ieşi în întâmpinare şi trecu de cealaltă parte.

– Tocmai îi declaram domnişoarei Dale că intrarea ta în captivitate va însemna pentru mine o eliberare, îi spuse el, suspinând şi zâmbind. Ştim precis când va fi acea zi. Data sigură a unui eveniment aşteptat ne încredinţează că se va produce.

– Eşti atât de nerăbdător să mă pierzi? îngăimă Clara.

– Draga mea, m-ai plantat în mijlocul unui câmp de luptă, aşteptând semnalul trompetei; când o voi auzi, nervii mei se vor relaxa, asta-i tot.

Clara nu găsi nimic să replice acestor cuvinte. Se întrebă ce sens avea tăcerea Laetiţiei.

Sir Willoughby apăru în faţa lor, aparent bine dispus.

– Nu mai e nevoie să te întreb dacă te simţi mai bine, îi spuse Clarei. Îi adresă un zâmbet cuceritor Laetiţiei şi învârti o cheie în jurul degetului, spunându-i doctorului Middleton:

– Cobor în pivniţa mea secretă.

– O pivniţă secretă! exclamă doctorul Middleton.

---

[53] Fiica lui Cicero; acesta îi cultivă cu multă grijă spiritul. A fost căsătorită de trei ori. Moartea ei, la 35 de ani, l-a îndurerat profund pe Cicero, care a scris cu ocazia acestui trist eveniment tratatul Despre Consolare.

– Ocolită cu sfințenie de majordom, interzisă lui Stoneman. Îmi dați voie să vă conduc prin ea? Pivnițele mele merită să le vizitați.

– Pivnițele nu sunt catacombe. Dacă sunt bine construite pot fi considerate mai curând nişte capele unde sticlele meditează la bucuriile pe care le vor acorda, ignorând praful ce le acoperă. Ai ceva special?

– Un vin de 90 de ani.

– Face oare parte din arborele vostru genealogic de-i cunoşti vârsta cu atâta precizie?

– Bunicul meu l-a primit moştenire.

– Bunicul dumitale, sir Willoughby, a avut odrasle vrednice, ca să nu mai vorbim de generozitatea părinților săi. Ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi încăput pe mâna femeilor din familie! Voi fi fericit să te însoțesc, Ce ai, Porto? Hermitage?

– Porto.

– A! Ne aflăm în Anglia, doar!

– Dacă pornim acum ne ajunge tocmai bine timpul, spuse sir Willoughby, hotărându-l pe doctorul Middleton să vină.

Vocea acestuia parcă ciripi:

– Vinul de Rin câştigă de asemeni în calitate, îmbătrânind. Am gustat din el. Parfumul lui cântă ca un pârâu, pe mai multe voci, toate pline şi adânci. Porto Senatorial îi ziceam noi. Nu putem spune acelaşi lucru despre nici un alt vin. Porto are adâncimea măriişi tocmai parfumul, notează nuanța, îi dă această adâncime. Seamănă cu o tragedie clasică organic armonioasă. Un Hermitage vechi este luminos ca antichitatea; are meritul că poate atinge o vârstă înaintată, ceea ce nu-i un merit oarecare. Dar nici Hermitage-ul, nici vinul de Rin nu-ți dau impresia că sunt născute din chiar sângele acestor ani lungi, unind impetuozitatea tinereții şi înțelepciunea bătrâneții. Numai Porto are calitatea asta! El este moştenirea noastră cea mai nobilă! Observă că nu compar vinurile, ci doar le disting calitățile. Fie ca ele să dureze toate, cât mai mult, pentru bucuria şi deliciile noastre! Ele nu sunt rivale ca cele trei

Idaeane[54]. De-ar fi fost un al patrulea l-ar fi provocat. Vinul de Bourgogne are geniu, în micul lui domeniu este fără rival, poate orice, dar nu poate rezista într-o întrecere, are respirația prea scurtă. Un Bourgogne în vârstă aleargă cot la cot cu un Porto imberb. Sunt încredințat că Porto vorbește în pilde, pe când vinul de Bourgogne înalță imnuri inspirate. Sau, am putea zice, Porto cântă în hexametri homerici, iar Bourgogne în ditirambi pindarici. Ce zici?

– Comparația este excelentă, sir.

– Distincție, vrei să zici. Pindar uluiește, dar fratele lui mai vârstnic ne întinde o cupă cu o licoare întăritoare. Unul este o fântână cu jeturile țâșnind până departe, celălalt curge neauzit ca valurile de purpură ale mării.

– O foarte frumoasă distincție.

– Te pomenești că vrei să-mi lauzi acum comparațiile. Ele amintesc de epoca primelor scrieri critice dedicate acestor poeți. Ocupă-te de greci și-ți vei da seama că nu mai poți spune nimic nou, totul a mai fost spus – *Graiis... praeter laudem, nitllius avaris*[55]. Geniul dedicat gloriei devine nemuritor. Noi, domnule, ne dedicăm geniului valurilor de mocirlă. Nu ne mai adresăm zeilor veșnici, ci stomacului oamenilor din popor.

Sir Willoughby avea toată răbdarea. Se acorda la fel de perfect cu discursurile doctorului precum toba susține un duet cu violoncelul; cum încerca să cânte, intra imediat în acțiune instrumentul solist. Greșea oricum, fie că aproba, fie că-l contrazicea pe doctorul Middleton. Willoughby îi considera pe savanți ca o specie de oameni lipsiți de bunele maniere; în schimb putea vorbi la nesfârșit despre erudiția doctorului.

În pivniță însă, veni rândul tobei să cânte. Doctorul Middleton avea parcă limba legată. Sir Willoughby evocă pe

---

[54] Cele trei Idaeane sunt zeițele rivale Afrodita, Hera, și Palas-Atena. Sunt denumite astfel de la numele muntelui Ida, unde a avut loc judecata lui Paris.

[55] Grecii... la nimic nu sunt zgârciți, în afară de laude (lat.).

scurt istoria completă a vinului său, pe capitole şi paragrafe; de unde-l procurase familia şi cum de ajunsese în posesia lui în cantităţi atât de mari.

– Ciudat, bunicul meu, care a moştenit pivniţa, bea doar apă, iar tatăl meu a murit de tânăr.

– O, dragul meu! exclamă doctorul a uimire şi a consolare. Prima se referea la spiritul de contradicţie al unuia din strămoşi, iar a doua exclamaţie la destinul atât de trist al celuilalt.

Se simţea copleşit de respect pentru această familie. În mijlocul pivniţei răcoroase, frumos boltite, blocuri masive alcătuiau o încăpere pătrată, ca un fel de incintă; acolo întunericul era atât de adânc, încât lumina lămpii nu-l putea pătrunde, şi părea un ochi clipind uşor; toate acestea atestau soliditatea şi spiritul de prevedere ale omului care construise castelul pe asemenea fundaţii. Imaginaţia noastră vede într-o casă înălţată deasupra unei mari pivniţe de vinuri viaţa veselă a unei familii puternice şi adânc înfiptă în solul natal. Şi tot imaginaţia acordă un loc important moştenitorului. Bunicul lui băuse doar apă, tatăl murise de tânăr, împrejurările actuale ni-l arată parcă predestinat unei moşteniri şi cariere ilustre. Reveriile doctorului Middleton erau plăcut colorate de priveliştea prietenoasă a sticlelor cu vin vechi; era vesel ca la o sărbătoare, totul îi plăcea şi se hotărî, de aceea, să se lase în voia gândurilor care se desfăşurau în stilul obişnuit, capricios şi robust, solemn şi graţios; astfel se întâmplă uneori, când veselia excesivă ne tulbură într-atât mintea, încât nu mai putem şterge un timp amprenta acesteia. Bucuria aşteptării ne face, cum ştiţi, recunoscători; suntem educaţi de altfel în spiritul recunoştinţei. Doctorul Middleton, pe deasupra, era un gentleman căruia îi plăcea să se bucure de propriile lui spirite.

Remarcă cu satisfacţie tonul lui sir Willoughby când ii ordonă servitorului care-i călca pe urme să ducă sus „cele două sticle”; tonul recomandă fără a exagera precauţie în mânuirea lor, iar cifra doi era destul de agreabilă.

Privind cu atenţie mâinile servitorului, doctorul Middleton spuse:

– Iată latura tristă a unui lucru excelent. Numai un om din douăzeci ar putea aprecia acest vin la justa lui valoare.

Sir Willoughby replică:

– Foarte bine, să trecem atunci peste ceilalți nouăsprezece.

– Femeile, de exemplu, dar şi mulți bărbați.

– Atunci, pentru ei vinul acesta va rămâne sigilat.

– Bine faci, altfel ar fi o risipă supărătoare.

– Vernon nu gustă decât vin roşu, la fel Horace De Craye. Nici unul nu este demn de un Porto. Ei vor însoți apoi doamnele, iar dumneavoastră sir, şi cu mine, am putea rămâne singuri.

– Din partea mea, cu cea mai mare plăcere.

– Sunt nerăbdător să aflu verdictul dumneavoastră, sir.

– Îl vei avea, sir, şi sunt sigur că nu voi face notă discordantă cu corul de laude care mă precede. Răcoroasă, dar nu înghețată, rezumă Middleton calitățile pivniței, în timp ce ieşeau din ea, expusă doar la nord şi la sud, fără umezeala, fără mucegai, aer curat, totul este desăvârşit. Ai putea sta culcat la pământ şi tot te-ai simți bine.

Dintre toți englezii venerabili, care dovedesc o anumită afecțiune, cam puerilă, vechiului vin de Porto, avocați, doctori, nobili de țară, amirali rumeni, negustori din City, dintre toți, sângele clasicistului erudit fierbe cel mai aprig, când vede o sticlă învăluită în pânză de păianjen, lucru explicabil dacă ne gândim că dintre toți, el este cel mai îmbibat de versurile vechilor poeți. Spiritul lor cântă încă în el, hrănit cu licoarea cea mai fină produsă vreodată de Timp. El poate găsi chiar o asemănare între vin şi inteligența savantului, care, spre deosebire de cea perisabilă a omului de rând, elimină, pe măsură ce trec anii, toate cristalele şi acizii, devenind strălucitor de clară. Vinul de Porto înalță imnuri firii conservatoare a clasicistului. Are calități magice: la prima sorbitură, vinul acesta te aruncă în plin torent de purpură al vechimii sale veşnic tinere.

Prin comparație, veselia celorlalți amatori pare stupidă, sufletul lor nu e făcut pentru asemenea delicii, pe când umanistul este născut pentru acest vin, precum poeții pentru Frumusețe. Într-adevăr, acestea ar trebui împărțite

savantului şi poetului ca un bun al lor, firesc. Aşa ar trebui să fie.

În acest timp, doctorul Middleton sorbea din vin.

După plecarea doamnelor, sir Willoughby se adresă cu un ton rece, studiat, lui Vernon şi Horace.

– Voi beţi vin roşu, le spuse el, oferindu-le sticla. Doctore Middleton, dumneavoastră preferaţi Porto. Serviţi din acesta, pentru început, ca un preludiu. Vinul dumneavoastră va sosi în cinci minute.

Când carafa cu vin roşu se goli sir Willoughby se oferi să mai comande alta. De Craye nu părea prea interesat, iar Vernon se ridică de la masă.

– Aşteptăm sticla cu vinul de Porto al doctorului Middleton, îi spuse Willoughby lui Vernon.

– Sticla mea, ai spus? strigă doctorul Middleton.

– E un vin regal, nu-l puteţi împărţi cu nimeni, remarcă Vernon.

– Dacă mergi în sala de biliard, ne întâlnim acolo, Vernon.

– A, când beau un vin bun nu mă grăbesc pentru nimeni şi nimic, spuse doctorul Middleton.

– Horace?

– Nu mă simt demn, sunt un băutor ocazional. Voi însoţi mai curând doamnele, Willoughby.

Vernon şi De Craye plecară tocmai când sosi vinul. Doctorul Middleton gustă. Gustă şi privi omul care are depline drepturi de proprietate asupra lui.

– Ai vreo treizeci de duzini de sticle? întrebă doctorul Middleton.

– Cincizeci.

Doctorul Middleton se înclină cu respect.

– Îmi voi aminti, sir, i se adresă gazda, de câte ori voi avea cinstea să vă primesc, ca eu sunt pivnicerul acestui vin.

Doctorul Middleton puse paharul pe masă.

Aveţi, sir, o funcţie demnă de invidiat, în anumite privinţe. Deşi e binecuvântată. Este însă plină de răspundere. De dumneata depinde cât va întârzia ziua ultimei duzini.

– Aveţi o părere favorabilă despre vin, sir?

Numai oamenii superficiali sunt gata de entuziasme ieftine, uşa că am să-ţi spun doar atât: sticla aceasta de vin

strămoşesc mă consolează cu n-am trăit cu nouăzeci de ani mai înainte, sau în orice altă epocă decât în prezent.

– Am multă grijă de el, răspunse sir Willoughby modest. Totuşi este destinat în chip firesc celor care-l pot aprecia, aşa ca dumneavoastră, sir.

– Şi totuşi, dragul meu prieten, şi totuşi! Nu eşti doar proprietarul, ci şi tutorele lui, ceea ce este destul de dificil Deşi n o putem declara moştenire inalienabilă, onoarea ne cere sa n-o diminuăm prea mult.

– Cred că nu veți obiecta, sir, să beți din vin în sănătatea nepoților dumneavoastră. Să dea Dumnezeu să trăiți atât de mult încât să toastați cu acelaşi vin la nunta lor.

– Îmi oferi imaginea bătrâneții în culori foarte seducătoare. Hm ! E un vin demn de Titan[56]. Un asemenea vin l-ar fi făcut să se grăbească pentru a întâlni Aurora trandafirie. Ha, ha !

– Mă voi strădui să va ajut să străbateți noaptea până la ivirea dimineții, spuse sir Willoughby, fără să sesizeze aluziile bahice şi nupțiale din cuvintele doctorului Middleton.

Middleton privi carafa din fața lui. În fericirea noastră se strecoară totdeauna o umbră de tristețe, amintindu-ne condiția de ființe perisabile. Vinul rămas în carafă nu promitea să susțină acoperişul înstelat al nopții şi să întâmpine zorile.

– Vinul vechi, dragă prietene, împiedică o sticlă să rămână plină.

– Vom avea o a doua sticlă.

– Nu.

– Am comandat-o.

– Protestez.

– S-a şi destupat.

– Refuz.

– S-a şi turnat în carafă.

– Mă supun. Dar notează că trebuie să fim parteneri egali. Vei fi o gazdă perfectă, sir, dacă-mi îndeplineşti şi această dorință. Observă superioritatea vinului asupra lui Venus, vreau să zic generozitatea vinului. Gelozia noastră se întoarce

---

[56] Personaj în mitologia greacă.

împotriva aceluia care nu se înfruptă din vin. Dar ce dopuri! Formidabil!

– Sunt controlate la intervale regulate de timp. Mi-amintesc cum se făcea operația în vremea când trăia tata, am supravegheat-o eu însumi odată.

– Trebuie să fie la fel de periculoasă ca şi operația de trahee, atât în ce priveşte îndemânarea şi siguranța mâinii chirurgului, cât şi gâfâielile pacientului.

O altă carafă proaspăt umplută fu aşezată în fața doctorului.

– Nu am decât o fată de dat, spuse el, mişcat.

– O consider recompensa cea mai înaltă ce o poate oferi lumea.

– Am vârât ceva latină şi o fărâmă de greacă în capul ei. A gustat puțin din licoarea clasicilor. Speram odată... dar e doar o fată. Nimfa din păduri s-a ascuns în ea, totuşi îți va oferi cupa înfloritä din fântâna Hippocrene[57]. Are această noblețe, cea mai pură: e frumoasă, o frumusețe chiar, pentru cei care nu judecă doar proporția liniilor. Iar pentru mine este frumoasă, Willoughby. Ea este, cerul pentru mine. Au mai fost candidați la mâna ei. În Italia m-au rugat stăruitor chiar. În cartea ei, dragostea n-a scris însă nici o pagină până acum. Dumneata deschizi primul capitol, cu dumneata va cunoaşte singura poveste a vieții ei, aşa cum se şi cuvine. *Mulier tum bene olet*[58], ştii bine. Cu atât mai îmbătător parfumul iscat din nimic. Ea vine la dumneata de la mine, doar de la mine, trece din brațele, tatălui în cele ale soțului. *Ut flos in septis secretus nascitur hortis*..., murmură apoi versurile până la *Sic virgo, dum*..."[59] Despărțirea va fi grea pentru mine. Ea se dăruie unui om care va primi, totodată,

---

[57] Hippocrene (Fântâna calului). Îşi trage numele de la calul Pegas, care a facut-o să țâşnească în muntele Helicon, printr-o lovitura de picior. Se spune că la această fântână veneau poeții pentru a sorbi inspirație.

[58] Femeia miroase bine atunci (lat.).

[59] Cum se naşte tainica floare într-o grădină îngrădită... tot astfel şi fecioara (lat.).

tot ceea ce justifică mândria mea. Şi, adaug, va fi invidiat pentru asta. Domnul Whitford trebuie să-ți compună un *Carmen Nupțiale*[60].

Ascultându-l pe doctorul Middleton, nefericitul gentleman îşi simțea inima când zvâcnind puternic, când oprindu-se parcă. Orgoliul lui rănit încerca să alunge imaginea Clarei, drăgălăşenia fetei pentru el chinuitoare, aşa cum o văzuse dimineața, alături de Horace De Craye, dulce ca răsuflarea zilelor engleze, sclipind uşor în soare, dulce şi vitală ca seva țâşnind prin ramurile tinere; ochii, buzele, rochia fluturându-i în jurul corpului, mulându-i sânii ca doi gemeni ascunşi la piept de o mamă grijulie, hohotele de râs, silueta zveltă, mersul princiar, toată dulceața nespusă a făpturii ei îi biciuiau necruțător rănile.

Dar cel mai mult îl chinuia dorința Clarei de a se despărți de el. Durerea era atât de puternică încât gândurile erau sincere. Atunci când aceasta se mai potolea, Willoughby se amăgea cu eventuala gelozie a Clarei față de Laetiția, şi dorința ei de libertate i se părea o născocire, deşi o exprimase cât se poate de clar. Voia să îngrijească această rană pentru dublul, motiv că ar fi putut-o iubi mai mult după ce o va fi pedepsit şi pentru că, închipuindu-şi acel moment, alunga teama de a o pierde pe Clara şi acoperea acel abis de spaimă pe care ea reuşise să-l deschidă sub paşii lui; în ciuda artei lui de autoapărare i se părea mereu că alunecă în gol.

– Ce mă voi face mâine seară? întrebă Willoughby. Nu-mi pasă dacă zvârl o sticlă colonelului şi lui Vernon, tot n-o pot deschide numai pentru mine. O conversație cu doamnele mă plictiseşte de moarte de pe acum. Când îmi aduceți logodnica înapoi, sir?

– Dragul meu Willoughby, pufăi doctorul Middleton; îşi reluă ținuta demnă, sorbi din nou din pahar, apoi continuă: Expediția asta este absurdă. Nu-i pot înțelege scopul. Avea migrenă şi toane. Acuma au dispărut şi cred că i-a revenit bunul simț. Am fost totdeauna de părere că nu trebuie să încurajam toanele fetelor. *Eu* am să-i pun piciorul în prag.

---

[60] Cântec de nuntă (lat.).

Planul meu era să rămân aici încă 10 zile, conform invitației dumitale atât de amabile. Şi am să rămân.

– Hotărârea dumneavoastră merită aplaudată, sir. O veți menține cu toată fermitatea, nu-i aşa?

– Nu-mi calc niciodată promisiunea, Willoughby.

– Şi nu cedați în fața presiunilor?

– În fața nici unei presiuni.

– A convingerii, voiam să spun.

– În nici un caz. A ceda presiunii sau convingerii înseamnă a fi un om slab. Prima apasă ca o povară asupra noastră; cea de a doua speculează nevoia noastră de povară.

– Ceea ce spuneți, domnule doctor Middleton, mă satisface pe deplin şi-mi alină temerile.

– Detest orice contrazicere a bunelor maniere, Willoughby. Dar îmi amintesc, sper că n-am greşit, c-am informat-o pe Clara c-ai primit destul de uşor vestea plecării ei, sau a unei întreruperi în vizita noastră, ceea ce trebuie să-ți mărturisesc, nu prea mi-a plăcut.

– Dorința dumneavoastră este un ordin pentru mine, scumpe doctor. Plecați-vă dar şi dumneavoastră dorinței mele şi rămâneți să deşertați multe alte sticle cu ginerele dumneavoastră.

– Înțelepte vorbe. Stilul dumitale curtenitor este ireproşabil, Willoughby. Mi te închipui rezolvând o neînțelegere între îndrăgostiți cu o politețe care ar putea servi drept lecție unor domnişoare binecrescute. Nu-i aşa?

– Mai bine să evităm certurile inutile.

– Totul e în regulă?

– Clara, replică sir Willoughby, cu o ironie dramatică, este perfecțiunea însăşi.

– Mă bucur să cred aşa, răspunse doctorul, crezând că cearta dintre fată şi gazda lui, obişnuită între îndrăgostiți, se sfârşise.

Se ridicară de la masă puțin după ora unsprezece. Urmă un scurt dialog în privința doamnelor. S-au dus probabil la culcare? O, da, desigur. Este bine ca ele să se culce devreme pentru a-şi păstra un ten frumos. Femeile sunt gloria Creației, dar reprezintă exact inversul apogeului la care ajungi bând un vin vechi de o sută de ani. Dacă vreți, față de

Zenitul bărbatului reprezintă Nadirul, în apă te-ar trage înapoi, ori s-ar aşeza împotriva curentului; din punct de vedere moral ele înseamnă penitenţă şi căinţă; imagistic vorbind, sunt vântul îngheţat din Nord bătând asupra mugurilor proaspăt deschişi. Ce ştiu ele despre rafinamentul critic al gustului şi despre exaltarea care te cuprinde la chef! Şi notează că mă gândesc la cheful sobru, de o exaltare reţinută, cheful clasic adică! Pot ele, oricât de dragi ne-ar fi, să aprindă candelabrele minţii, să lumineze întreaga istorie a omului şi să-i descopere destinul? Nu pot face asta şi nu pot nici simpatiza pe cei care o fac, deoarece prăpastia dintre ele şi noi rămâne neatinsă. Totuşi nici noi nu suntem orientali cu turbane, nici ele nu fac parte din harem. Nu trăim în lumea islamică. Fiţi siguri de asta atunci când contemplaţi carafa de pe masă.

Doctorul Middleton spuse:

– Atunci mă duc şi eu direct la culcare.

– Vă conduc până la camera dumneavoastră, sir, îi răspunse gazda.

Se auziră acorduri de pian. Doctorul Middleton se sprijini de balustrada scării şi întrebă:

– S-or fi dus chiar la culcare?

Vernon ieşi din bibliotecă şi fu strigat:

– Ce faci domnule coleg?

Vernon îi ură cu un gest noapte bună doctorului şi îi spuse lui Willoughby:

– Doamnele sunt în salon.

– Eu urc în dormitor, replică acesta.

– Vreau singurătate şi somn după un asemenea vin! Să fim cruţaţi de societatea oamenilor! strigă doctorul. Ei, Willoughby!

– Da, sir!

– Mâine, *una singură!*

– Pivniţa rămâne la dispoziţia dumneavoastră, sir.

– Mi-ar fi mai uşor să conduc caii soarelui. Propun cu toată hotărârea doar una, şi nimic în plus. Am făcut o breşă în a cincisprezecea duzină! Câte o sticlă pe zi, şi nu vom ajunge

prea repede, ci destul de rezonabil şi la a paisprezecea. Două sticle *per diem*[61] ar produce dezintegrarea lor rapidă cu toate nesăbuinţele care ar decurge de aici. Dă-mi însă voie să-ţi spun, ca să audă posteritatea, că eu personal suport şi trei.

În timp ce doctorul Middleton perora, doamnele apărură în uşa salonului; Clara era prima deoarece recunoscuse vocea tatălui ei şi dorea să se intereseze de plecare.

– Papa, vrei să-mi spui la ce oră pornim mâine?

Fugi sus pe scară să-l sărute, întrebând apoi din nou.

– Când vei fi gata mâine dimineaţă?

Doctorul Middleton făcu de mai multe ori un „hm” deliberativ, ca nişte sunete de corn. Se gândi să-i răspundă pe un ton solemn, dar chipul nerăbdător al Clarei îi cerea imperios un răspuns concis; părea crispată, atât de însetată era de acest răspuns. Dând buzna în universul lui fericit, tulburând viziunea unei *hurii*[62] ascunse într-o pivniţă secretă, ca o recompensă a celor viteji, Clara îl plictisea vădit. Cu sprâncenele încruntate îi răspunse:

– Nu voi fi gata mâine dimineaţă.

– Atunci, după-masă?

– Nici după-masă.

– Când dar?

– Draga mea, acum sunt gata să merg la culcare şi nu vreau să mă gândesc la nimic altceva. Doamnelor, se înclină el în faţa persoanelor aflate în hol, sper că visele cele mai graţioase vă vor vizita la noapte.

Sir Willoughby coborâse repede scara şi dădu mâna cu doamnele, îl trimise pe Horace De Craye în laborator, unde putea fuma în voie, şi se reîntoarse lângă doctorul Middleton. Agasat de această scenă, nesigur de reacţiile lui în caz că ar fi rămas singur cu Clara, dorind ca dezamăgirea ei să explodeze a doua zi dimineaţa, când el va fi absent,

---

[61] Pe zi (lat.).

[62] Femeie neînchipuit de frumoasă pe care Coranul o promite musulmanilor credincioşi în viaţa viitoare. Se spune despre o femeie foarte frumoasă.

Willoughby se mărgini să-i spună doar: „Noapte bună! Noapte bună cu o căldură de convenienţă, înclinându-se asupra mâinii ei inerte, şi apoi îi oferi braţul reverendului doctor.

– A, Willoughby, băiatul meu drag, eşti foarte drăguţ ca m-ajuţi, deşi eu mă transport de obicei singur, i se adresă el, în timp ce Clara îl privea stupefiată. Luminările se află cred pe palierul primului etaj. Noapte bună, scumpa mea, Clara!

– Papa!

– Noapte bună!

– O! exclamă ea respirând cu greutate, ruşinată de ea însăşi ca şi de această conspiraţie organizată pe la spate. Noapte bună.

Tatăl ei urcă scările, ea le coborî.

– Ne înţelesesem, tata şi cu mine, să plecăm mâine dimineaţa, devreme, la Londra, spuse doamnelor, cu o voce liniştită, pe un ton nepăsător, dar pe figură i se putea citi totul. Înţelegând, De Craye se simţi adânc îndurerat.

CAPITOLUL XXI
Meditaţiile Clarei

Două persoane n-au dormit în noaptea aceea la Patterne: domnişoara Middleton şi colonelul De Craye.

Clara zăcea nemişcată, parcă împietrită, cu mintea febrilă. Oamenii sensibili trăiesc întreaga catastrofă în cel mai mic semn care o prevesteşte. Spaima îi cuprinde uşor. Ei nu se opresc net, refuzând abisul înspre care îi porta vântul spaimei. O încruntare de sprâncene înseamnă furtună, vânt, naufragiu. În momentul când observă incendiul se simt deja cuprinşi de flăcări. Când cineva le inspira dezgust e de ajuns să se apropie, pentru ca răsuflarea aceluia să-l şi provoace. Urmează apoi o luptă teribilă corp la corp împotriva ororii, a spiritului răului ce le promite ajutor, împotriva slăbiciunii care cheamă răul în ajutor, împotriva esenţei lor curate care le şopteşte că se înşală.

Falsele demersuri provocate de laşitate şi sofisticărie o înspăimântau pe Clara, se simţea pierdută. Willoughby

ştiuse să întoarcă situaţia în avantajul lui, impunându-se prin forţă, şi o făcea pe ea să se simtă abjectă ca o reptilă. Era pierdură, se simţea târâtă de apă înspre cascadă. El îl câştigase pe tatăl ei drept aliat. Reuşise în mod surprinzător, nu ştia nici ea cum, să-l influenţeze pe doctor, care până atunci, cel mult îl tolera. Cuvintele „Dragul meu băiat" rostite de tatăl ei, dovedeau o situaţie nouă împotriva căreia ea va avea de luptat, mereu şi mereu, până la epuizarea forţelor, atât ale tatălui cât şi ale ei. Cuvintele răsunau în ea stârnind alternativ stupefacţie şi dispreţ, revoltă şi supunere. Toate acestea însemnau că este învinsă, că tatăl ei n-o mai stima. Acesta îi apăru ca o uriaşă statuie a neliniştii.

Recunoscându-şi slăbiciunea şi laşitatea se simţi deodată strivită de fatalitate. Fie că va fi fericită ori nu, cu ce drept o fiinţă atât de mizerabilă ca ea tulbură viaţa altora? N-ar fi oare mai înţelept să se lase în voia valurilor, mai plăcut pentru toată lumea? Şi-ar binecuvânta soarta dacă i-ar dărui o viaţă scurtă. O dată prinşi în plasa disperării nu mai există salvare, destinul nostru ne condamnă poate să trăim pe pământ ca nişte brute, dar încetăm să mai fim nişte brute când ne cunoaştem destinul.

Clara se simţea cuprinsă de un fel de voluptate a pasivităţii şi-şi arunca povara pe umerii Puterilor de sus, fără a le şi iubi pentru aceasta. Nevoia de a le iubi i se impuse însă, ca singura şansă de a putea suporta insuportabilul; luptând din tot sufletul să reziste, ajunse să li se dăruie, cu umilinţă, deşi ştia că salvarea este imposibilă. În asemenea împrejurări sămânţa unei bune învăţături sprijină sufletul. Dacă am întocmi o schiţă a condiţiei noastre umane, am însemna, ca o răspântie periculoasă a conflictelor noastre interioare, locul unde fatalismul ne şopteşte să închidem ochii, iar educaţia ne cere să-i ţinem larg deschişi.

Cu o intuiţie rapidă, dar fără curajul hotărârilor mari, Clara înţelese cât de orbeşte acţionase. Pentru că nu se cunoscuse pe sine prea bine, dorea, ca o pedeapsă, să se înveţe cu supunerea. Îl acceptase altădată pe Willoughby, trebuia să-l accepte şi acum. Faptul aparţinea trecutului şi dezbaterilor lui.

În teorie, era uşor să judece astfel faptele. Avea de îndeplinit o datorie evidentă. Apoi, un gând fără nici o legătură cu celelalte flutură în jurul ei, comparând-o, în defavoarea ei, cu Vernon. Acesta suportase ani de zile lucruri dezagreabile, pentru a putea studia, şi din venitul lui redus ajutase pe alţii mai săraci. Se gândea îndelung la el cu milă şi invidie. El trăise aici, aici trebuia şi ea să trăiască: nu se simţise dezonorat de modestia lui, îşi controlase întotdeauna reacţiile pentru că se putea oricând retrage în viaţa lui interioară. Era aproape gata să-şi închipuie că l-ar putea imita, când un gând ascuţit o străfulgeră în tot corpul: „Nu uita diferenţa, diferenţa dintre voi", amintindu-i că e femeie şi nu-şi va putea înfrânge niciodată pornirile. Poate o femeie să aibă viaţa interioară complet despărţită de viaţa bărbatului de care este legată? Încercă să se cuibărească într-un colţ tăinuit al sufletului, de unde ar fi putut contempla totul cu detaşare, adunându-şi forţele şi scăpând de impulsurile temperamentului. Efortul rămase zadarnic. Diferenţa, soarta crudă, de femeie lipsită de apărare, o zvârleau pe spinarea unor cai sălbatici, alergând dezlănţuiţi prin preriile virgine. În cazul ei, datoria însemna ruşine, şi de aceea n-o putea numi cu totul datorie. Intolerabila diferenţă interzicea acest cuvânt.

Dar simţea aprinzându-i-se minţile şi o flacără puternică lumina până departe, îndârjindu-i gândurile împotriva ei însăşi. O femeie atât de nestatornică ca ea putea fi înzestrată cu voinţă? Nu lua ea drept manifestări ale voinţei tot felul de dorinŕŁe nesăbuite? Putea un cap de găină ca al ei să se împăuneze cu frumuseţea trupului? Dacă putuse acorda mâna, fără să mai reflecteze (cum credea că o făcuse, nefiind în stare să se închipuie pe sine că ar fi putut-o face şi după o matură reflecţie), ce era ea oare altceva decât o simplă marfă căreia nu i se aude glasul când trece dintr-o mână în alta.

În plus, strigau gândurile ei incandescente, nu-l putuse suspecta pe Willoughby de atâta prefăcătorie. Şi apoi nu se înşela ea complet, nu-l interpreta ea oare greşit? Fiind mai puternic decât îşi închipuise, nu era Willoughby încă mai mult demn de stimă? Opinia întregii lumi îi era favorabilă, prietenii îl apreciau.

Îl revedea în minte, întreg ca sub lumina unui fulger. Nu avea, cel puțin în intenție, o părere mai puțin favorabilă decât cea a lumii şi a prietenilor lui Willoughby, dar, gândindu-se la aceştia, îşi aminti, auzi chiar, vocea lui Willoughby, declarându-i opinia despre lume şi prieteni, despre Vernon Whitford şi Horace De Craye, de exemplu, şi despre alți bărbați ori femei. Speranța obscură că l-ar putea vedea la fel ca prietenii lui şi întreaga lume, cu condiția să rămână la aceeaşi distanță de el, marcă finalul acestei faze a meditațiilor, durând în timp aproape un minut; imagini ale unei vieți intense i se succedau în minte, ca un fundal şi ca un comentar la chipul lui Willoughby, întunecându-se treptat în timp ce ea îi cerea libertatea.

– Nu pot, nu pot! strigă tare, înțelegând uimită că intensitatea repulsiei constituia un avertisment solemn. Mai bine să rămână pe veci neiertată decât să-şi deteste soțul; mai bine să apară nestatornică; şi, apoi, de ce n-ar arăta aşa cum e?

De ce? Răspundem de obicei la această întrebare, referindu-ne cu îndârjire la anumite calități admirabile, simțindu-ne ofensați pentru că lumea le ignoră, deşi noi înşine mai mult le bănuim decât le cunoaştem, dar pe care le considerăm totuşi fortăreața noastră interioară; acolo, orgoliul se lăfăie ca la el acasă, solitar şi impenetrabil, ca un conservator octogenar. Dar nu mai este posibil să răspundem astfel, când mintea noastră arde mistuitor ca o torță de răşină şi nu lasă neatins nici un colț al sufletului. Slăbiciunea ei părea iremediabilă; înspăimântând-o, îi reactualiza dezgustul, iar acesta, intensificându-i senzațiile până i le impuse conştiinței, îi sublinie şi mai mult slăbiciunea. Era necuviincioasă, capricioasă, nestatornică, imorală. Mai rău decât o victimă a răului, era chiar capabilă să-l dezlănțuie, aşteptând doar momentul când va fi ispitită s-o facă. Ispita însăşi îi dădea un fel de moleşeală; atunci când bătălia se va fi isprăvit şi ea va fi o simplă iarbă de mare, cu rădăcinile dislocate din sol, va pluti în voia valurilor, înălțându-se şi coborând o dată cu ele. Va semăna atunci cu Constanța, va avea poate acelaşi destin, dar se temea că nu vai fi niciodată bravă ca ea.

Poate că va avea într-adevăr acelaşi destin!

Când, bieţii oameni neliniştiţi se trezesc noaptea ca să privească spectrele proiectate în afară printr-un obscur proces psihic, ei le contemplă fix un moment, apoi luând cunoştinţă de sine, se vârî repede în aşternut cu rapiditatea unui peşte. Clara îşi contemplă gândurile, apoi se prăbuşi brusc în străfundurile unei mări de purpură.

Sub valuri obţinu probabil, dacă nu iertare, cel puţin uitare. Curând după ce căzu în adânc primul lucru la care se gândi fu colonelul De Craye. Se gândi cu linişte la el, părea un refugiu. Era simpatic, cu o fire odihnitoare. Corpul lui zvelt, mersul suplu şi sigur ca al unui cerb, expresia de vie inteligenţă, firea cordială, veselă, mereu gata de o ştrengărie, fire de irlandez intrând în acţiune ori de câte ori avea ocazia, de parcă ar cânta pe o harpă identică cu emblema ţării lui natale, toate acestea, când te gândeai la ele, îţi transmiteau invariabil linişte. Refuză să se întrebe dacă nu se înşela singură, crezând că gândeşte cu calm la el. Evadând din camera de tortură, firea ei tânără evită radiaţiile minţii, căutând o sursă de prospeţime; colonelul îi apărea ca o ploaie rodind un pământ uscat, şi Clara se bucura ca de o sărbătoare. Lângă el respirai alt aer. Nu avea nici un motiv să pună la îndoială bunătatea lui, dimpotrivă, se putea gândi la el în deplină siguranţă. Şi apoi rolul de viitor secundant al prietenului său Willoughby îl făcea, obligatoriu, cu totul inofensiv. Şi în afară de asta (nu vă aşteptaţi acum la o înlănţuire logică de idei) senzaţia de prospeţime, ca după ploaie, pe care o simţea gândindu-se la el, se datora şi certitudinii, ce se consolida pe măsură ce reflecta mai mult, că niciodată colonelul nu va juca vizavi de Willoughby în faţa altarului, rolul infam, pe care tatăl ei, în aceleaşi împrejurări, l-ar juca faţă de ea. Horace De Craye îi prilejuia o adevărată odihnă a spiritului.

Se numea Horace. Ea îl studiase pe Horaţiu împreună cu tatăl ei. Cunoştea cea mai mare parte a odelor şi câte ceva din satirele şi epistolele poetului. Acestea luminaseră în chip agreabil chipul gentlemanului cu nume omonim. Semăna cu poetul. Era vivace, spiritual, elegant, avea mult bun simţ. Îi spusese că-i plăcea tot ce era rustic şi tânjea după viaţa la

țară. Proiecta să se retragă în Canada şi să-şi cultive acolo propriul lui domeniu *modus agir non ita magnus*[63], adevărate plăceri. Dar, ca şi ea, când se statornicea la țară, suspina după oraş. Aveau multe trăsături comune. Făcuse aluzii în glumă la lipsa lui de avere *Quae virtus et quanta sit vivere parvo*[64]. Dar acest citat i se potrivea lui Vernon Whitford şi îi şi aparținea de altfel; cât de neînsemnat era, acest fapt fu suficient ca să tulbure meditațiile Clarei.

S-ar fi gândit la Vernon, aşa cum o îmboldea instinctul de apărare, dacă precauțiile lui n-ar fi fost excesive: acceptase s-o ajute numai cu sfatul. Trebuia să facă totul singură, să îndrăznească să acționeze singură, şi tot singură să decidă în toate împrejurările. Îi declarase răspicat că în acest chip va reuşi să se cunoască pe sine, şi că aceasta era penitența ei. Nu câştigase nimic spărgând lacătul şi deşertându-şi tot sufletul în fața lui. Vernon ar fi vrut ca ea să-l confrunte pe Willoughby cu tatăl ei şi să asiste la convorbirea lor – tema discuției fiind ea. Ce alternativă îi rămânea? Fidelitatea față de cuvântul dat. El o sfătuia la răbdare, la cunoaştere de sine şi din nou la răbdare. Dar totul în ființa ei implora o acțiune *urgentă*. Casa aceasta era o cuşcă, universul întreg şi chiar mintea ei vor fi o cuşcă până în clipa în care va întrevedea libertatea.

Cât despre casă o putea părăsi; acolo, la orizont, departe, răsăreau zorile.

Se aşează la fereastră să privească primele pâlpâiri de culoare prin cerul cenuşiu. Dar această contemplație nu o bucură mai mult decât cea a propriului ei suflet. Fugi de fereastră ca şi de cer. Şi una şi celălalt o stigmatizau cu pecetea sclaviei. I se părea că trăise atâta vreme aici, încât era înlănțuită de aceste locuri, că ele constituiau întreg universul; i se părea la fel de imposibil să-şi închipuie un vârf al Alpilor ca şi să se reîntoarcă în copilărie. Dacă nu se ivea vreun miracol, aici va trebui să-şi petreacă tot restul vieții.

---

63 Un ogor potrivit ca întindere (lat.).

64 Câtă virtute şi ce scurtă e viața (lat.).

Dar bărbații de azi sunt atât de puțin cavaleri, încât nici un miracol nu mai poate interveni. În consecință, era condamnată fără scăpare.

Luă un toc şi începu o scrisoare către prietena ei scumpă, Lucy Darleton, care trebuia să-i fie domnişoară de onoare la nuntă, rugând-o să-şi contramandeze rochia de nuntă, şi propunându-i o călătorie în Elveția. Îi evoca viața la munte cu o adevărată exaltare. Călătoria luă aspectul de miraj al evadării. Se ridică, se înfăşură cu un şal peste cămaşa de noapte, ca să nu-i fie frig, şi se aşează din nou la masă, dar nu mai găsi nici un cuvânt potrivit. Frazele scrise i se părură ridicole, nu spuneau nimic. Renunță la ele şi rupse scrisoarea în bucăți. Acum se simțea într-adevăr condamnată.

Văzând bucățelele de hârtie, începu să plângă cu hohote. După ce se linişti se îmbrăcă, se aşează la fereastră şi privi mierla țopăind pe pajişte, dinspre locurile unde iarba plină de rouă sclipea în bătaia soarelui, spre umbrele, umede şi ele, ale copacilor. Se gândi că, la umbră, roua primeşte o nouă frumusețe, care-i lipseşte atunci când se află în plină lumină, şi că de aceea farmecul ei sporeşte în pădure, nu pe pajişte. Aceste reflecții ale Clarei dovedeau că se mai liniştise. Depăşise criza, anticipând-o. Astfel firile ardente se arată adesea reci şi aspre, sau prea puțin emoționate, atunci când criza izbucneşte cu adevărat, şi străbat cu o viteză derutantă etapele care, parcurse mai încet, ne-ar fi ajutat, dacă nu să iertăm, cel puțin să înțelegem purtarea acestor oameni. Privi mierla înțepenindu-şi brusc gâtul, ciugulind apoi în dreapta şi în stânga, şi balansând viermele prins de fiecare parte a ciocului portocaliu. Sturzii cu pieptul pestriț se aferau încoace şi încolo, ca şi o codobatură care țopăia precum Clara însăşi, atunci când alerga cu paşi mici. Sturzul şi mierla zburară la cuiburile lor, pentru asta aveau doar aripi! Minunata dimineață intra prin fereastra deschisă, încărcată de miresmele pământului reavăn. Ciripiturile, pământurile, toate cântecele văzduhului te cuprindeau într-o beție suavă, orice rezistență ar fi însemnat un chin îngrozitor.

O! să iubeşti! Nu rosti cuvântul, dar dacă ar fi cântat aşa cum o îmboldea inima, l-ar fi rostit. Îi declarase război lui Willoughby, pentru că voia să iubească, dar faţă de el nu resimţea decât dezgust. Strigătul de libertate era un strigăt al setei de dragoste; înţelegând acest lucru îşi stăpâni un tremur. O, să iubeşti, nu un bărbat anume, nici natura insesizabilă, ci generozitatea, sprijinul la nevoie, o forţă fixată undeva de rădăcini adânci. Ce puternică s-ar simţi dacă ar iubi şi i s-ar arăta puţină iubire. Apărată de scutul dragostei, ar putea găsi toate cuvintele necesare pentru Willoughby, cât şi pentru tatăl ei; acţionând în lumea aceasta, ar trăi în cealaltă.

La început, în disperarea ei strigase: „O, de-aş fi iubită! „ Se lăsa târâtă atunci de gelozie în faţa fericirii Constanţei, şi de invidie în faţa evadării ei reuşite. Îşi amintea acest strigăt, dar nu şi mărturisirea sinceră faţă de sine, care îl însoţise, încât se decise să-l interpreteze astfel: „O, de-ar fi Willoughby în stare de o iubire adevărată!” Acum, flăcările spiritului se stinseseră şi din umbră se iveau subterfugiile şi micile şiretenii. Se complăcea să evoce o adevărată dragoste şi se justifica convingându-se că nădejdea acesteia o ajuta să-şi croiască un drum spre libertate. Cu o clipă mai înainte avusese o impresie aproape opusă. Dar nu putea trăi cu acel sentiment; este adevărat însă că libertatea se arăta mai limpede imaginaţiei ei, decât iubirea.

După ce-i cunoşti, bărbaţii încep oare toţi să semene cu cel pe care ea îl cunoştea acum prea bine?

Aceasta era întrebarea ce i-o punea Marele Ispititor, încercă s-o ignore, dar, oriunde se întorcea, îi apărea mereu în faţă. Cunoştea un singur bărbat, nimic despre toţi ceilalţi, încât curiozitatea ei era firească. Era gata să jure că Vernon este un om deosebit. Dar el era o excepţie. Ce putea crede despre celălalt, care locuia în aceeaşi casă?

Pentru a descifra sufletul stăpânilor vieţii lor, fetele recurg de obicei numai la instinct. Dacă acesta se uzează în urma unei activităţi excesive, ele pot rămâne clarvăzătoare numai depăşindu-şi candoarea iniţială; sunt obligate atunci să adoarmă bănuielile bărbaţilor, deoarece aceştia s-ar încredinţa altfel, curând, că sunt dăruite de la natură cu

forța discernământului. Perfecta ignoranță a femeilor este, pentru bărbați, o garanție a purității. Ele trebuie să şteargă de pe tăbliţele inteligenței lor toate preceptele pe care le-au imprimat acolo; trebuie să pară că nu ştiu ceea ce ştiu de mult încă. Ele caută instinctiv să afle numeroase lucruri, dar condiția lor socială le cere să renunțe la toate acestea. Conflictul ivit atunci între ființa lor reală şi cea artificială conferă femeilor acel chip dublu revelat nouă, aici, de curând, şi de care se plâng bărbații, totdeauna nemulțumiți. Nu vă miraţi deci că multe femei cedează cerințelor noastre şi sunt proaste, ori se prefac a fi. Nu râdeți de ele pentru că nu s-au înălțat mai sus pe scara inteligenței, voi înşivă le-aţi blocat pe această treaptă, şi numai cu acest preț au reuşit să vă civilizeze un pic. Presupunând că doriți ca ele să se dezvolte complet, trebuie să renunțați atât cât e necesar la unele pretenții, pentru ca inteligența fetelor să culeagă roadele pe care le merită şi să poată ajuta în chip fericit sufletul lor. Le veți înfrunta atunci într-o luptă pasionantă, cu mai multă bucurie şi cu rezultate mai nobile.

Intuiția Clarei îl descoperi pe colonelul De Craye dintr-o singură privire.

Fu nevoită să alunge imediat din minte imaginea căpitanului Oxford, pe care De Craye i-o sugera, disprețul batjocoritor al acestuia față de Willoughby, ca şi principii de viață lipsite de vigoare, poveşti rapid schițate despre efemerele lui aventuri amoroase.

Le alungă pe toate îndreptându-şi gândurile în altă direcție. Reuşi astfel să-l înțeleagă mai bine, văzu în el un Willoughby capricios şi mai plăcut la înfățişare, o varietate mai generoasă de Willoughby, un Willoughby-fluture, dar mintea ei nu mai avea resurse pentru a preciza o asemenea imagine şi a o transforma într-un avertisment. Intuiția îi revela aspecte disparate care nu puteau provoca impresii profunde. De altfel ceața care-i învăluia treptat mintea împiedica orice fel de impresii.

În liniştea dimineții se auzi glasul tânărului Crossjay. O, ce scumpă i se păru pălăvrăgeala inocentă a băiatului! Desigur, Crossjay era bărbatul pe care-l iubea. Şi el o iubea. Şi va deveni un bărbat generos, puternic cu adevărat şi capabil să-

i ofere un sprijin la nevoie, bărbatul după care tânjea, ca după o oază de linişte. O, glasul lui drag ! Suna ca al ciocănitoarei şi, totodată, ca al sturzului. Nu înceta să-i tot vorbească lui Vernon Whitford care păşea, legănându-se , lângă el, în drum spre baia lor matinală. Ce oameni fericiți! Dimineața le dăruia amândurora o prospețime şi o inocență supraomenească parcă. Clarei i se părea că sunt plămădiți din aerul dimineții şi apa limpede a lacului. Glasul lui Crossjay urca şi cobora toate treptele gamei, intercalând ici-colo un semiton pentru o întrebare şi un hohot de râs ca un acord vibrant. Se întreba, uimită, despre ce putea vorbi atâta şi încerca să-şi închipuie tot dialogul. Flecărea probabil, despre ziua de ieri, de astăzi şi de mâine, ceea ce însemna, pentru el, nici trecutul şi nici viitorul, ci un prezent viu şi fără sfârŁźit. Ascultându-l îşi simțea aripile deschizându-se în van ca să zboare; se simțea bătrână. Se consolă, refugiindu-se într-o iubire maternă.

Ar fi dorit să-l îmbrățişeze pe acel ştrengar.

Vernon şi Crossjay intrară în parc, primul călcând cu paşi mari, celălalt lipăind pe lângă el, fără să le pese de iarba umedă şi fără să arunce nici o privire în direcția casei. Crossjay alerga înainte, culegea flori şi se întorcea, sărind într-un picior, ca să le arate lui Vernon. Clarei i se păru că îi pronunțase numele şi inima începu să-i bată cu putere. Cât de dragi îi vor fi acele flori, de erau culese pentru ea!

Cei doi înotători matinali dispărură după un dâmb.

Pierzându-i din vedere, Clara îşi auzi lanțurile zăngănind.

Când meditează mai mult timp asupra necazurilor lor, cei tineri reuşesc să le uite mai repede; pentru că ei nu pot gândi fără a-şi imagina, simultan, tot felul de bucurii, iar imaginația le este impregnată de bucuriile vârstei încât, deşi tristețea nu li se poate transforma într-o dulce împăcare, ea distilează totuşi curând un opiu liniştitor.

„Sunt eu oare legată de-o promisiune solemnă? „ se întrebă ea. Abia atunci păru că se trezeşte la realitate.

Îşi privi patul, unde-şi petrecuse toată noaptea, gemând inutil, apoi, afară, colina înverzită în spatele căreia sc topiseră siluetele lui Crossjay şi bunului său prieten.

Trebuia să reia lupta, din nou, de la capăt?

Încet, încet, analizând situația actuală, suferința i se insinuă în inimă, amenințând s-o inunde cu totul.

„Mă aflu în casa lui”, își spuse ea. Crezu c-a făcut o mare descoperire, atât de mult o ameți se opiumul reveriilor, în timp ce se zbătea noaptea în pat. Pronunță, gâfâind aceste cuvinte. Se afla în casa lui, ca un oaspete, ca logodnica lui, hărăzită lui prin jurământ. Aceste cuvinte scânteiau în fața ei, săpate în plăci de bronz, sub lumina necruțătoare a dimineții.

Gândurile o goniră afară din casă, pentru a hoinări pe urmele lui Crossjay, în ciuda orei matinale.

Se opri la umbra mestecenilor, în marginea drumului pe unde băiatul avea să se întoarcă. În timp ce aştepta acolo, această situație complet inedită pentru Clara (obişnuită să joace mai curând rolul invers, fiind ea cea aşteptată), trezi în mintea ei gânduri nu tocmai plăcute. La nevoie se putea însă justifica prin faptul că dorea să-i vorbească lui Vernon, un interlocutor aspru şi brusc, dar un bun sfetnic.

Cei doi, proaspeți ieşiți din apă, reapărură după dâmbul plin de ierburi, alergând şi agitându-şi ştergarele ude.

Cineva strigă. Galopul unui cal îi atrase atenția Clarei, înspre capătul aleii. Îl zări pe Willoughby străbătând ca o săgeată luminişul, aruncând o vorbă lui Vernon şi dispărând din nou. Abia atunci se arătă şi ea.

Crossjay strigă ceva, Willoughby întoarse capul, dar nu-şi opri calul. Băiatul se repezi spre Clara. Traversaseră lacul dus-întors, alergase cu domnul Whitford şi-l întrecuse! Cât de mult ar fi dorit ca domnişoara Middleton să vină cu ei.

Clara îl asculta cu invidie, gândindu-se că femeile, prizonierele sexului lor, nu pot realiza asemenea performanțe.

– Şi apoi ai vorbit cu sir Willoughby, spuse ea.

Crossjay îşi îndreptă talia şi imită cu mâna gestul de adio al baronetului.

N-ar fi făcut aşa ceva, dacă n-ar fi ghicit că e privit cu simpatie.

Clara nu zâmbi. Crossjay repetă gestul, râse şi apoi îl mai mimă o dată, vădit exagerat, pentru Vernon care tocmai se apropia:

– Domnule Whitford, ghiciți ce înseamnă asta?

Vernon se repezi să-l înhațe, Crossjay o luă la fugă şi, de la distanță, îşi reluă aerul măreț dinainte.

– Bună dimineața, domnişoară Middleton, ai ieşit devreme astăzi, spuse Vernon, palid şi crispat, cu privirea aspră şi încordată, din cauza băii şi a eforturilor ce-i urmaseră.

Ea se aştepta ca Vernon s-o trateze cu duioşia de care era în stare uneori, şi se pregătea să-l respingă; îl considera medicul ei şi se aştepta să-i prezinte un asemenea leac nefolositor.

– Bună dimineața, răspunse ea.

– Willoughby nu se întoarce acasă până diseară.

– N-ai fi putut găsi o dimineață mai frumoasă pentru baie.

– Nu.

– Am să merg cât de repede vrei.

– M-am şi încălzit.

– Dar preferi să mergi mai repede.

– Când plec în excursie.

– Da, înțeleg, pentru a avea timp să te întorci. De ce a plecat Willoughby astăzi?

– Afaceri.

După câțiva paşi, Clara reluă discuția:

– Pare foarte sigur de tata.

– Nu fără motiv, ai să vezi.

– E cu putință? Nu mai înțeleg nimic, doar tata îmi promisese ceva.

– Să plecați de la castel pentru o zi-două.

– Asta ar fi însemnat...

– Poate. Dar mintea altora lucrează şi ea, în acelaşi timp cu a dumitale. Dacă hotărârea dumitale ar fi fost definitivă, i-ai fi mărturisit-o imediat tatălui. Aş fi îndrăznit chiar să te sfătuiesc în acest sens dacă ar fi fost cazul.

– Definitivă! Nu pot crede că te îndoieşti de acest lucru. Am dorit doar să-l cruț pe tata.

– Sunt împrejurări când un om nu poate fi cruțat.

– O, de-aş fi fost hărăzită oricui altcineva! Nu ştiam atunci cine mă lua în captivitate. Credeam că va fi de ajuns să-i vorbesc cu sinceritate.

– Puțini bărbați ar renunța la un bun atât de prețios, iar Willoughby ar fi, oricum, ultimul dintre ei.

Tonul cu care Vernon pronunță cuvintele „un bun atât de prețios” o făcu să vibreze îndelung şi-i alungă senzația de umilință.

Ar fi vrut să protesteze, declarându-i că nu este decât o fată mediocră, un bun lipsit de orice preț, după opinia generală. Ar fi putut fi prețuită doar de bărbatul care ar fi socotit-o proprietatea lui; deci, în sensul adevărat al cuvântului, n-avea nici un preț.

Teama de o nouă suferință o împiedică să-şi spună gândul cu voce tare.

– Crede oare că mă pot schimba din nou? Mă tratează ca pe un obiect câştigat la loterie? Faptul de a rămâne aici depăşeşte cu mult, crede-mă, puterile mele. Şi dacă el crede, domnule Whitford, dacă mizează pe schimbarea sentimentelor mele, uneltirile lui pentru a mă opri aici sunt lipsite de sens şi nu dau dovadă de prea mare iscusință. Schimbările pot avea loc de altfel şi în absență.

– Iscusit ori nu, are dreptul de-a face tot ce poate pentru a te păstra.

Îl privi pe Vernon uimită, cu o undă de reproş.

– De ce? Cu ce drept?

– Dreptul pe care-l presupui atunci când îi ceri libertatea. Are dreptul să creadă că dumneata te înşeli şi că, rămânând aici, s-ar putea să-ți schimbi dispoziția, vreau să spun să te schimbi în favoarea lui. E dreptul lui inalienabil. Eşti obligată de asemenea să-ți aminteşti că dumneata eşti cea care ai greşit; o recunoşti singură atunci când faci apel la generozitatea lui. Fiecare om are dreptul să lupte, dacă poate, pentru a rămâne stăpân pe o comoară. Gândeşte-te bine la aceste lucruri.

– Dumneata îmi ceri să fiu numai rațiune.

– Încearcă. Este mijlocul prin care poți cântări întreaga seriozitate a hotărârii dumitale.

Am să încerc. Asta mă va împinge la fapte şi mai rele.

– Cântăreşte lucrurile în chip cinstit. După mine, cel mai înțelept lucru pe care îl poți face acum este să te hotărăşti să rămâi aici. Îți vorbesc aşa cum ți-ar vorbi sfetnicul ideal de

care îți închipui că ai nevoie. Şi ca prieten îți repet acelaşi sfat. Ai fi putut pleca împreună cu tatăl dumitale. Acum însă, n-ai face decât să-l tulburi şi să-l superi. Apoi, ai toate şansele să te refuze.

– Atunci, înseamnă că bărbații sunt la fel de capricioşi ca şi femeile! Tata a consimțit să plecăm, a fost de acord, a înțeles sentimentele mele, sunt sigură. Asta a fost ieri la prânz. Iar aseară! Ni s-a adresat, fiecăruia dintre noi, pe alt ton decât cel obişnuit. Mie nu mi-a arătat prea multă afecțiune. Dar atunci când mă sfătuieşti să rămân, domnule Whitford, nu te gândeşti, poate, că acest lucru mă va obliga să renunț la orice sinceritate.

– Acordă-ți un termen de probă.

– Am mers prea departe.

– Încredințează acest caz doar inteligenței dumitale.

– Îmi dai asemenea sfaturi de parcă aş fi o femeie inteligentă.

Tonul vocii ei, de cristal sfărâmat, îl avertiză că lacrimile sunt gata să izbucnească.

Simți un uşor fior şi-i spuse:

– Eşti o femeie inteligentă, se înclină şi o părăsi, traversând poiana. Se ducea să se îmbrace.

Clara nu avu timp să se simtă singură, deoarece imediat apăru colonelul De Craye.

CAPITOLUL XXII
O plimbare călare

Crossjay țâşni lângă ea, sosind cu o clipă mai înaintea colonelului.

– Domnişoară Middleton, după lecțiile de dimineață vom avea toată ziua la dispoziție. Vreți să veniți cu mine să pescuim, şi să vedeți cum găsesc cuiburile de păsări?

– Doar n-o să vină să te vadă încă o dată cu capul spart, băiete, interveni colonelul. Se înclină în fața Clarei. Domnişoara Middleton mi-este încredințată mie, astăzi, în exclusivitate, dacă consimte, evident.

– Nici eu nu prea ştiu, răspunse ea, cuprinsă de o melancolie colorată de anumite amintiri. Numai să mai fiu aici. Planurile tatălui meu sunt cu totul incerte. Am să-i vorbesc. Dacă rămân, lui Crossjay i-ar plăcea, poate, să facem o plimbare călare, după-masă.

– O, desigur, strigă băiatul. Dincolo de Bournden, prin Mewsey, până la semnalul luminos de la Closham şi înapoi prin Aspenwell, unde e o păşune potrivită pentru curse de cai. Am putea trece râul prin vad.

– Te-a şi ispitit, îi spuse De Craye.

Clara surâse şi-i strânse mâna băiatului.

– Nu vom pleca fără tine, Crossjay.

– Dar nu-ți iei şi un pieptene, măi băiete, când mergi la baie?

La această observație a colonelului, tânărul Crossjay îşi şi văzu buclele încâlcite, răsfrânte în ochii doamnei lui adorate. Roşu la față, îi aruncă o privire plină de dragoste si o rupse la fugă.

– Îmi place băiatul ăsta, spuse De Craye.

– Eu îl iubesc, răspunse Clara.

Privirea nelinişti tă, care luminase chipul tânăr şi cinstit al lui Crossjay, i se întipărise pentru totdeauna în minte.

– La urma urmelor, proiectele lui Willoughby în legătură cu el nu sunt atât de rele, domnişoară Middleton, dacă ținem seama că vei fi ca şi o mamă pentru el.

– Eu le consider nepotrivite.

– Nu te gândeşti că, în uniforma de marinar, brodată cu o coroană şi o ancoră, băiatul ar fi mai nefericit decât pe uscat, alături de dumneata!

– Ai vorbit cu Willoughby despre el?

– Am avut o discuție aseară.

„Cât de mult o fi durat?" se întrebă ea şi apoi cu voce tare:

– Willoughby se întoarce curând?

– Ştiu că cinează aici, căci numai el are cheia pivniței secrete, şi doctorul Middleton îi face onoarea să-i aprecieze vinul. Willoughby a fost atât de amabil să-mi spună că în acest timp aş putea să încerc să te distrez.

Clara rumega în sine, stupefiată, vestea preferințelor tatălui ei pentru faimosul vin, în timp ce, cu voce tare, îl ruga

pe colonel să-l convingă pe Willoughby să judece sub toate aspectele viitorul lui Crossjay, pentru a acționa în consecință.

– Şi el ține la băiat, pare-se, spuse De Craye, gânditor.

– Nu eşti sigur de asta?

– Ba da. Dar – bărbații, fie iertați, sunt nişte animale cam ciudate – nu exercită el o anumită tiranie, plăcută de altfel, asupra celor pe care îi iubeşte?

– Dacă aceştia îndrăznesc să privească la dreapta şi la stânga?

Voise să pună o întrebare, dar cuvintele n-au fost pronunțate pe un ton interogator.

– Scumpul meu Crossjay, suspină ea. Mi-aş dezlega bucuroasă punga, şi mai curând aşa voi face, decât să-l las să-şi rateze şansele. Până acum mi-am adunat tot curajul pentru a propune aşa ceva.

– Poate că mă înşel, domnişoară Middleton, dar el vorbea despre afecțiunea pe care băiatul i-o poartă.

– Nu mă mir㠖.

– Presupun că nu-i face o plăcere deosebită să joace rolul Stelei Polare.

– Se poate.

– În rest, influența dumitale va fi decisivă.

– Nu este.

De Craye contemplă cerul cu o privire distrată.

– Se anunță o vreme superbă; ciudat lucru, dar de câte ori se întâmplă aşa ceva, simțim tentația de a fugi în străinătate. Mi-am reținut un loc pentru o croazieră pe Mediterana, dar am amânat-o ca să asist la nunta voastră.

– Pentru asta? Clara nu se putu împiedica să nu accentueze în mod special cuvintele.

– Pentru ce altceva mai bun?

Urmă o tăcere, prelungită de Clara.

De Craye o curmă pentru a nu deveni penibilă.

– Am scris jumătate dintr-un eseu asupra lunii de miere, domnişoară Middleton.

– Asta înseamnă c-ai scris eseul pe jumătate, colonele De Craye.

– Da, numai că eseul este de fapt scris în întregime, dar priveşte lucrurile dintr-un singur punct de vedere.

– Care?

– Al celibatarului.

– De ce-şi pierde el vremea cu asemenea probleme?

– Pentru că a fost lăsat afară-n frig şi încearcă să se încălzească.

– E invidios?

– Trebuie s-o mărturisească.

– În schimb e un om liber.

– O calitate de al cărui preţ nu se poate convinge atâta timp cât nu există un cumpărător interesat.

– De ce ar dori s-o vândă?

– Pentru a-şi completa eseul.

– Lectura ar deveni plicticoasă.

– Iată-ne-n miezul problemei. Ce ar putea salva cuplul de la o monotonie ridicată la pătrat? Conform recomandării celibatarului, când un om a găsit fiinţa cea mai potrivită pentru a se plictisi împreună, se angajează amândoi, chiar din uşa bisericii, într-o serie de aventuri, asezonate, dacă se poate, de niscaiva pericole. În prima şi în a doua zi, ar putea trece chiar prin primejdii mortale. Pentru un celibatar, singurătatea este o chestiune personală, el nu este obligat să privească în ochii cuiva pentru a descoperi, copleşit de ruşine, cât de intens o resimte şi, în acelaşi timp, o pricinuieşte celuilalt. Pentru el, singurătatea este o pernă care poate fi strivită cu pumnii, sau întoarsă pe partea cealaltă, dacă doreşte o variaţie apreciabilă, dar poate şi visa, cu capul înfundat în ea. Bietul nostru cuplu, însă, priveşte vidul cu ochii larg deschişi. Toate visurile li s-au sfârĹźit. Au golit cupa elixirului sau au sfărâmat-o. Ea simte o nevoie arzătoare de-a vorbi cu cineva, iar el de-a căsca în linişte alături de un vechi prieten. Şi chiar dacă stau de vorbă între ei, nu realizează acest lucru, precum deşertul nu simte nimic când absoarbe apa unei ploi izolate. Astfel, cât de curând, ea se îndreaptă înspre salonul doamnelor, iar el se găteşte pentru club. Iată ce observă celibatarul nostru şi ar vrea să-i scutească pe ei, într-un fel sau altul, să vadă; iar dacă cumva nu observă aceste lucruri, îşi agaţă o funie în jurul gâtului şi

îngenunchează în roua dimineții în fața primei lăptărese care-i iese în cale.

– Din fericire celibatarul este de mult provenit şi ştie să se apere, spuse Clara amuzată, aşa cum De Craye dorise de altfel. Vorbeşte-mi de câteva din aventurile pe care le socoteşti posibile.

– Am un prieten care a plecat cu soția, într-o barcă, din fața Parlamentului în sus pe Tamisa până la Severn, în nordul Țării Galilor. Au trecut peste câteva baraje şi cascade primejdioase.

– Trebuie să fi fost extrem de frumos.

– Au avut o mulțime de aventuri şi cea mai bună dovadă că le-a priit este că, la întoarcere, uitaseră toate amănuntele; îşi aminteau numai că trecuseră prin numeroase aventuri.

– Cei doi s-au întors probabil destul de veseli pentru a-ți fi pe plac.

– Când s-au întors, bucuria lor strălucea ca un far care fereşte pe marinari de naufragiu. Înțelegi, domnişoară Middleton; i-au stimulat peisajul, exercițiul fizic şi, pe ici pe colo, un grăunte de primejdie. Cred că este un exemplu demn de urmat. Scena se schimba mereu, dar nu într-un ritm prea rapid; natura era sublimă fără excese, adică nu în sensul munților impunători, care te obosesc pentru că trebuie să exclami tot timpul „Oh!” în fața lor. Este aceeaşi diferență ca cea dintre o plimbare pe o groaznică furtună şi o plimbare pe vreme frumoasă, când adie zefirul. Cei doi au respirat aer curat, au făcut mişcare, dar nu într-un vagon de cale ferată. S-au impregnat de priveliştile întâlnite. Ea ținea în mâini cârma conducerii, ceea ce marchează un înțelept debut. Iar el făcea în fiecare zi o demonstrație a forței sale de adevărat bărbat, înclinându-se în fața ei cam de douăsprezece ori pe minut, şi ea, pentru a-l ajuta, se înclina de câte ori găsea de cuviință. Stau față-n față în chip foarte firesc, fără a fi obligați de-a se gândi la ceea ce nu-şi pot spune unul altuia, pentru că au treabă până peste cap; iar barca este al treilea personaj, unul care nu se amestecă niciodată între ei, ci, dimpotrivă, ei trebuie să se ocupe de el. Fiecare simte că face un efort potrivit cu sine pentru a putea merge împreună; şi indiferent dacă are sau nu nevoie să muncească în viață, el

dovedeşte că poate s-o facă. Ce spui despre asta, domnişoară Middleton?

– Cred că nu-ți mai rămâne decât s-o propui oficial, colonele De Craye.

– Iar dacă barca se răstoarnă, naufragiul este cu totul natural.

– Uiți valiza cu rochiile doamnei.

– Petele de pe metal vor deveni o mărturie fidelă a vitejiei cu care el a salvat valiza. Îți pot însă oferi o alternativă şi mai plăcută. Iat-o: în timp ce-şi fac curte unui altuia, citesc multe piese de teatru pentru a evita să repete mereu aceleaşi fraze şi a nu transforma sunetele care ating timpanul în nişte lovituri de ciocan, izbindu-i drept în moalele capului. Puțin înainte de a-şi pune semnăturile în registrul fatal al parohiei, ei se înțeleg cu o trupă de actori de provincie, pentru a pleca cu ei chiar în ziua nunții; şi iată-i instalați în căruța cu coviltir şi patru cai, ea devenind pentru o lună lady Kitty Caper, iar el sir Harry Highflyer. Cât de repede se va desfăşura ghemul lunii lor de miere! Mi se pare uimitor că nici un cuplu tânăr nu procedează aşa. Ar putea cunoaşte viața, s-ar bucura de ea, ar înveseli publicul şi s-ar întoarce apoi, împrospătați, la vechea lor viață, în loc de-a încerca să-şi administreze singuri o doză de viață în Africa, fără a admite însă nici un sălbatic autentic în preajmă: impresii de care nu mai pot scăpa, pare-se, niciodată. Multe căsnicii, pornite sub cele mai bune auspicii, au fost ratate printr-o lună de miere prea banală. În ceea ce mă priveşte, prefer, din planurile expuse, pe cel de-al doilea.

Clara nu putea ocoli un răspuns. Spuse:

– Deoarece îți place teatrul; numai că, pentru aşa ceva, ambii actori ar trebui să aibă talent.

– Domnişoară Middleton, în asemenea caz aş încerca eu să insuflu şi celuilalt entuziasmul pentru teatru şi aventură.

– Crezi probabil că această recomandare este valabilă în toate cazurile.

– Este de ajuns ca bărbatul să aibă o scânteie de entuziasm. Doamna se va contamina uşor, ca se aprinde totdeauna de la o scânteie.

– Şi dacă el nu are nimic din toate astea?

– Atunci mă tem că trebuie să fie plicticoşi de moarte. Clara răspunse printr-o tăcere, care, îşi dădu bine seama, deveni prea elocventă, deoarece nu putu învinge tristeţea cauzată de cuvintele „Şi dacă el nu are nimic din toate acestea?" Clara păru că se învăluie, instantaneu, într-o mantie grea de plictiseală.

Se simţea plină de mânie şi revoltă, situaţia în care se afla o ardea ca o cămaşă de foc; dacă îi era ruşine de tot ceea ce făcuse, ruşinea se transformă curând în furie şi aruncă întreaga povară de pe umerii ei asupra celui care o adusese în această suferinţă fără speranţă. Vremea când se condamna pe sine trecuse şi nu avea să mai revină, poate, decât atunci când va fi liberă. Încetase să mai vadă limpede în sine. Orbirea îi era atât de mare încât, deşi înţelegea destul de clar intenţiile acestui prieten al lui Willoughby, îi mulţumi totuşi, în sinea ei, cu toată sinceritatea, pentru a fi încercat şi reuşit s-o amuze într-un chip atât de firesc. Plimbarea de după-amiază, călare, împreună cu el şi Crossjay i se părea o perspectivă agreabilă.

Apăru Laetiţia şi o despărţi de colonelul De Craye. Doctorul Middleton nu fu zărit înainte de micul-dejun, când prezenţa fiicei sale îi provocă o nelinişte ce-i săpa, din când în când, riduri adânci pe frunte. Puţine lucruri pe pământ merită mai mult simpatia noastră decât priveliştea unui om de treabă zbătându-se deodată în apele unei conştiinţe tulburi.

Toată lumea observă agitaţia lăuntrică a reverendului doctor. Domnişoarele Eleanor şi Isabel, ştiind că numai Clara putea fi de vină, o dojeniră, şi l-ar fi ajutat cu plăcere pe doctor să-şi evite fiica, dar domnişoara Dale, pe care el o curta în acelaşi scop, făcând parte din tabăra opusă, se furişă în altă cameră, lăsând-o pe Clara să-şi conducă tatăl afară din sufragerie. Doctorul Middleton îl strigă pe Vernon, care-i făcu numai un semn de salut şi ieşi împreună cu Crossjay.

Doctorul Middleton, captiv de data aceasta, avu o ieşire patetică. O singură privire fu suficientă pentru ca De Craye să observe că întreaga casă se împărţise în două tabere. În primul moment se gândi ce plicticoasa ar fi viaţa acolo dacă domnişoara Middleton ar lipsi două-trei zile; remarcă brusc

cât de ciudat acționau Vernon Whitford şi Laetiția Dale, ajutând-o pe Clara fără nici un scop vizibil. Făcea parte dintre bărbații înzestrați cu intuiția clarobscurului, care pătrunde cu acuitate dramele umane, şi vede în fiecare bărbat ori femeie o piesă a unui joc de şah destul de mediocru, condusă fiecare de interesul propriu. Experiențele avute într-o anumită societate îl determinaseră să gândească astfel, rămânând prietenul cel mai sincer, amabil şi plin de bărbăție pe care ți-l puteai dori. Renunță însă repede la aceste speculații, care-i sugerau un om scuturând mereu termometrul, pentru a împiedica mercurul să indice temperatura reală. Încrezându-se în ceea ce vedea, ori simțea instinctiv, îşi concentră atenția asupra personajelor principale, aruncând doar câte o privire celorlalți şi formulând acest postulat: atunci când o casă se împarte în mai multe tabere, vinovată este persoana cea mai seducătoare prezentă acolo. Orice zarvă este opera Elenei[65]. Domnişoara Middleton i se păru mai seducătoare decât oricare muritoare de rând; în râsul ei strălucea soarele, în zâmbet se furişa o umbră, o femeie făcută să înalțe dragostea, alături de un amant adevărat, pe culmile unei armonii perfecte.

Toți bărbații care o vedeau n-o puteau judeca decât aşa. O educație aristocratică nu putuse acoperi cu o crustă de gheață tinerețea ei fermecătoare, dar Willoughby a fost în stare s-o facă. Această constatare alungă imaginile superbei făpturi a Clarei, impunându-se ca certă, când De Craye îşi aminti anumite împrejurări ce dovedeau evidenta lipsă de armonie a tinerei perechi.

Cum impulsurile noastre nu se nasc cu totul la voia întâmplării, deşi ne pot guverna orbeşte, colonelul De Craye simți atunci, ca un adevărat gentleman, nevoia imperioasă de a-l bruftului fără milă pe un om care nu ştia ce giuvaer câştigase. Cum de putuse Willoughby să se poarte ca un perfect imbecil? De Craye ştia că Willoughby avea o natură

---

[65] Soția lui Menelaus, regele Spartei, celebră pentru frumusețea ei. A fost răpită de Paris, ceea ce, spune legenda, a provocat războiul Troiei.

ciudată, pretenţioasă şi rigidă, aceasta era de altfel şi părerea femeilor: una dintre ele, strălucitoarea Constanţa, nu se putuse obişnui cu el tocmai din această cauză; o oboseală de moarte o cuprindea acum pe alta, care-i sacrifica mult mai mult decât Constanţa. Totuşi având în vedere că Willoughby lupta pentru un premiu reprezentat de Clara Middleton, absurditatea comportării lui, demnă de dispreţ, era de neînţeles. Şi când te gândeşti că se purta astfel în timpul logodnei, a logodnei cu o asemenea fată! Parcă ar fi avut zece ani de căsnicie în spate.

Această idee îl făcu să evoce imaginea ei la zece ani după căsătorie, fermecătoare ca un boboc devenit o minunată floare, proaspătă încă, neatinsă de ani, o femeie dulce şi înţeleaptă, înconjurată poate de câţiva copii iubiţi, dar fără să fi cunoscut niciodată dragostea.

Gândul că o fată precum Clara Middleton ar putea ajunge la 29 de ani, cu doi copii frumoşi în braţe, fără să fi cunoscut dragostea unui bărbat şi, poate, fără să fi iubit vreodată un bărbat, deveni o adevărată tortură pentru colonel.

Pentru a se linişti trebui să-şi repete că domnişoara Middleton n-avea decât 19 ani şi era încă nemăritată.

Dar era logodită fără a fi iubită. Puteai să juri că nu era iubită. Iar ea nu era genul de fată care să fie mulţumită să aibă o casă imensă şi un soţ cu sânge albastru.

Trista poveste a unei Clare mamă cu doi copii, care s-o consoleze de lipsa de dragoste a soţului, se modifică brusc şi, în oglinda întunecată a viitorului, apăru chipul Clarei, fără copii, aureolată tragic de pasiunea cu care răspundea unei mari iubiri.

În ambele cazuri, o soartă crudă o aştepta.

De Craye simţi oarecare uimire atunci când observă prin ce terenuri mlăştinoase se afundase, furat de imaginaţie. Înţelese că avea de ales între a se aventura înainte sau a da înapoi; alese prima posibilitate; dar imaginaţia se stinse; nu se mai zărea nimbul de poezie care pâlpâia în jurul Clarei, ştia doar că se află în plină mlaştină, că se afundă din ce în ce, simţea o dorinţă intensă de a-i privi din nou chipul şi de a-l cerceta cu lăcomie. În rest totul se întunecase şi nu mai înţelegea nimic.

Inima se simțea cu totul captivă, iar pasiunea care țâșnea din ea îi întuneca mintea.

Cu toate acestea, mirarea nu-l părăsise încă. Până atunci rolul lui consta în a face femeile să sufere şi a evita răzbunarea lor. Ce anume din chipul şi înfățişarea Clarei îl putuse robi pe acest bărbat frumos, veteran al saloanelor, numărând 36 de ani şi tot atâtea cuceriri? „Orice glonț nimereşte ținta.” A fost şi el atins în cele din urmă. Domnul Flitch, provocând faimosul accident, apăsase pe trăgaci şi glonțul pornise. Atunci când suntem atinşi drept în inimă, descoperim rana abia când îi cerem inimii să bată normal. Colonelul se revăzu întins pe drum, parcă prosternat la picioarele domnişoarei Middleton, şi apoi, păşind alături de ea, până la castel; retrăind acele clipe, inima lui avea o soartă asemănătoare cu cea a vasului de porțelan. Ce spusese Clara atunci? Ce cuvinte pronunțase? Nu rostise nici un cuvânt, dar lăsase să i se ghicească intențiile. Nu-şi închipuise nici un moment c-ar putea-o cuceri; farmecul tinerei fete era prea amețitor pentru ca fanfaronul din el să-şi mai poată sălta capul. Cu toate acestea, sporovăiala lui o înveselise. Clara stârnise spontaneitatea irlandezului, vie ca o fântână arteziană, în schimb el îi aduse o oarecare alinare. Era firesc ca o fată atât de vioaie să devină posomorâtă de moarte alături de un bărbat ca Willoughby. Faptul era evident, de vreme ce ea nu-i răspunsese la nici o felicitare cu privire la apropiata lor căsătorie. O aluzie la aceasta îi alunga imediat zâmbetul de pe buze. Cazul domnului Flitch şi rămăşagul pe care aproape-l provocase, în legătură cu reprimirea lui la castel, dovedeau cu certitudine opinia ei despre Willoughby.

Simți din nou dorința imperioasă de a-l judeca cu toată asprimea pe Willoughby pentru nebunia lui. De ce o chinuia? Deoarece, într-un fel sau altul, cu siguranță o chinuia.

Şi dacă Willoughby dorea şi el, ca şi domnişoara Middleton, să rupă logodna?

Frumosul ofițer, răsfățatul femeilor, dovedi timp de o secundă că inima lui era mai rezistentă decât credea. La întrebarea de mai sus, mărețul organ nu se frânse, ci doar se opri o clipă în loc.

Amintiți-vă că această inimă nu bătea numai în pieptul unui bărbat, ci şi în pieptul unui mare seducător. De Craye aparținea acelei rase de cavaleri ai dragostei care-şi fac o glorie din a urmări, surprinde şi supune femeia, smulgând-o din mâinile rivalului, ca o recompensă a eforturilor, gustând-o ca pe un fruct pârguit de fermecătoare lupte interioare, ori înfrângându-i direct rezistența, aşa cum ştiu de la bunii lor strămoşi, primitivii. Femeia cucerită atunci este palpitândă şi delicioasă. De Craye îşi mărturisea cu sânge rece că-i plăcea acest gen de victorie atât din pricina admirației ce i-o arăta lumea cât şi pentru că orice luptă ridică valoarea prăzii şi alimentează cu amintiri vanitatea.

În plus, se întâmplase ca de două sau trei ori să fie adversarul lui Willoughby. Putea numi o femeie pe care o câştigase şi o alta pe care o pierduse. Întinsa avere şi stilul spectaculos în care acționa Willoughby asigurau un net avantaj startului său. Întreaga cursă se reducea adesea la start, atunci când ai de-a face cu femeile şi eşti înzestrat cu un dram de noroc.

Colonelul pornise acum impetuos în cursă; se opri doar o clipă, cât să arunce o scurtă privire în jur. Vraja exercitată de Clara asupra unei firi ca a lui, fenomen cu totul neobişnuit la el, trebuie să subliniem, se datora în bună parte interpretării lui De Craye, potrivit căreia faptul că fusese şi el cucerit dovedea forța universală de seducție a Clarei asupra inimilor bărbaților; merita s-o cucerească la rându-i, chiar în situația în care un alt bărbat o părăsea.

De Craye avea două motive pentru a fi surprins de nebunia lui Willoughby. Tratând-o astfel pe Clara, dovedea ori mânie, ori plictiseală. Vanitatea, dar şi propriile-i reflecții, îl făcură pe De Craye să opteze pentru motivul mâniei. Cât despre sentimentele Clarei pentru Willoughby, îşi formase şi în această privință o părere. Considerând-o definitivă, credea implicit ca el cunoaşte perfect firea Clarei: sufletul ei de înger cobora din rai, dar era înzestrat cu o suplețe înnăscută, care-l făcea capabil şi de unele şiretenii cu totul pământene. „Are un aer uşor frivol, fata asta”, îşi spunea el. Atitudinea şi privirea Clarei interziceau însă oricărui pictor să-şi înmoaie penelul în culori comune.

Era deci momentul pentru De Craye să vadă dacă se înşela pentru prima oară în viaţă. Şi dacă nu, avea oarecari şanse de succes!

Nu-şi călca în nici un fel onoarea, salvând o fată de la o logodnă detestată. Încercă să-şi închipuie că-i face astfel un serviciu şi lui Willoughby, dar nu reuşi. Alungă însă acest ultim gând, care-l şicana. Fără îndoială că îi va face un serviciu lui Willoughby, dar abia atunci când totul se va fi terminat. Această consolare îi satisfăcu onoarea de bărbat. Până atunci, trebuia să privească în faţă, cu curaj, ideea că Willoughby va deveni adversarul său, iar lumea va judeca drept neloială purtarea lui faţă de un prieten.

Prin aceste reflecţii, De Craye simţi crescând afecţiunea-i pentru Clara. Trebuie să mărturisim totuşi că avântul colonelului se răcise puţin la presupunerea că cei doi ar putea fi de acord asupra desfacerii logodnei. Fără îndoială, nimic nu era mai de dorit decât un dezacord reciproc mărturisit, dar episodul atât de romantic devenea atunci cu totul searbăd, iar cel de-al treilea personaj avea un rol complet stupid. Un asemenea rol nu i-ar fi plăcut nici unui bărbat. Dacă am citi memoriile celor care s-au bucurat de favoarea zeiţelor ne-am convinge asupra preferinţelor bărbaţilor în acest sens, oricât de divină ar fi răsplata căpătată; şi am primi confirmarea unei atitudini bărbăteşti permanente.

Se întâmplă ca De Craye să traverseze holul, ieşind din laborator şi îndreptându-se spre grajduri, tocmai în clipa când Clara închidea în urma ei uşa bibliotecii, li spuse câteva cuvinte amuzante, dar nu se opri din drum şi nu privi nici măcar de două ori chipul pe care voia atât de mult să-l revadă.

Văzând-o, se temu că plimbarea călare, împreună cu ea, va fi suprimată în ziua aceea. Întâlnindu-se însă din nou, puţin mai târziu, se linişti: Clara îşi pusese costumul de amazoană şi părea veselă. De Craye îşi ordonă să-şi regleze tonul general după acela al Clarei.

Avea o fire la fel de vivace ca a ei. Experienţa îl împingea pe el mai departe decât imaginaţia pe Clara, dar, totodată, îi domolea îndrăzneala şi-l făcea să depindă de iniţiativele ei

concrete. Clara vorbea puțin, subiectul favorit era tânărul Crossjay, care călărea în fața lor. Fata arăta cu totul altfel decât în primele ore ale dimineții. De Craye, încercă, la întâmplare, registrul vioiciunii, dar nu avu succes, gravitatea engleză părea să-i placă mai mult, deşi o ducea, în chip firesc, la melancolie. Ea îşi exprimă regretul că vălul este interzis femeilor în țările protestante. Din fericire, De Craye rămase tăcut; nu se putea gândi la alt văl decât cel al musulmanelor, şi când mintea-i amorțită prinse în sfârŁźit sensul cuvintelor ei, trebui să admită că inteligența masculina devine stupidă atunci când încearcă să urmărească prea de aproape meandrele spiritului feminin. O jumătate de oră mai târziu se simți la fel de stupid, închipuindu-şi că fraza respectivă ascundea o confidență. Se salvă din nou prin tăcere.

Sosind în satul Aspenwell, Clara scoase o scrisoare din corsaj şi-l rugă pe Crossjay să i-o duca la poştă. Băiatul rosti cu glas cântat:

– Domnişoara Lucy Darleton! Ce nume frumos!

Clara nu arată prin nimic că acest nume ar avea o semnificație deosebită, îi spuse lui De Craye:

– Iată o dovadă că băiatul n-ar trebui să fie aici, visând nume frumoase.

El îi răspunse:

– S-ar putea să ai dreptate. Apoi adăugă pentru a nu părea prea supus: Toți băieții fac la fel.

– N-ar face aşa dacă nişte profesori severi le-ar preda lecțiile lor zilnice şi unele lecții de viață.

– Vernon Whitford nu-i destul de sever?

– Domnul Whitford trebuie să lupte împotriva altor influențe de pe aici.

– A lui Willoughby?

– Nu.

El o înțelese, căci îi oferea cu fermitate o indicație delicată. În adâncul inimii, o respectă şi mai mult. Puține fete ar putea fi atât de chibzuite ori ar îndrăzni să vorbească atât de direct. Înțelese că devenise deodată foarte gravă şi că afecțiunea ci pentru băiat era maternă, depăşindu-i sentimentele de fată.

În lumina acestei gravități, faptul că încredințase scrisoarea unei cutii poştale dintr-un sat îndepărtat, şi nu aceleia de la castel, putea să aibă o adâncă semnificație; nu se temea că s-ar fi putut viola secretul corespondenței, dar îi plăcea, ca şi altor oameni, să arunce o scrisoare im-portantă în deschizătura cutiei poştale publice.

Prin urmare scrisoarea era importantă şi presupunea existența unei consecvențe în comportarea acestei tinere atât de capricioase. Dacă se asocia cu remarca ei în legătură cu vălul, ca şi cu alte indicii, neformulate verbal, dar exalate parcă o dată cu respirația Clarei, o asemenea presupunere devenea plauzibilă. Fata ar avea atunci o personalitate destul de puternică! Numai de i s-ar putea găsi cheia!

Vorbise o dată de o plecare grabnică la Londra, în cazul că l-ar putea convinge şi pe tatăl ei. De Craye îşi aminti întâmplarea din hol în seara aceea, ca şi chipul ei abătut.

Galopară de-a lungul islazului din Aspenwell, până la vad, dar îl găsiră aproape uscat, spre mâhnirea tânărului Crossjay; rămăseseră puțin în urmă pentru ca el să se poată năpusti cu poneiul în râu, împroşcând în toate părțile, vesel şi fericit ca un zeu al apelor.

Mişcarea rapidă precipită cu atâta furie sângele înspre creier, încât gândurile noastre scapără ca nişte fulgere, sub înalta boltă atotstăpânitoare a sufletului.

Înfierbântat de viteza galopului, De Craye îndrăzni să formuleze întrebarea lui vicleană:

– Pot să aflu numele domnişoarelor de onoare? Cursa o îndârjise şi pe Clara, încât răspunse sec:

– Nu e nevoie.

– Nu am dreptul să aflu?

Clara tăcu.

– Domnişoara Lucy Darleton, de exemplu, se află printre ele. Sunt la fel de îndrăgostit de numele ei ca şi Crossjay.

– Nu-mi va fi domnişoară de onoare.

– Refuză? Roag-o te rog şi din partea mea.

– Pe toate sau numai pe ea?

– Toate domnişoarele de onoare refuză?

– Spectacolul este prea deprimant.

– Cum, o căsătorie?

– Fetele tinere s-au cam plictisit de asemenea ceremonii.

– Ceremonia le plictiseşte? O, îşi vor învinge plictiseala cu ajutorul nostru.

– Numai unele dintre ele.

– Crezi că domnişoara Darleton nu? Îmi ispiteşti elocinţa.

– Doreşti s-o verifici?

– Pentru a-i smulge consimţământul? Desigur.

– Pentru un asemenea spectacol!

– Crezi că eu îl doresc?

– O căsătorie! strigă Clara, năpustindu-se în vad, înspăimântată de propria ei violenţă şi de urmările ce le-ar putea avea. „O, tată! Tu mă obligi la gesturi atât de puţin demne de o fată!" îl uită pe Willoughby şi nu se mai gândi decât la taică-său, care refuza să părăsească de dragul ei o casă confortabilă; nu-i mai rămânea decât să-l implore în genunchi. Numai că el nu voia să cedeze în faţa nici unui argument şi, opac şi neînţelegător, îi opunea Clarei un singur răspuns, oribil, mereu repetat, ca un clopot asurzitor.

De Craye galopă mai încet, lăsând-o să-l ajungă singură din urmă pe Crossjay. Se angajară, cu toţii, pe o potecă strâmtă, căreia ouăle de pasăre ascunse poate în gardurile vii, înverzite încă din luna mai, îi acorda o anumită notă de mister. Cum toţi trei nu puteau înainta simultan, colonelul rămase în ariergardă şi se consolă contemplând silueta domnişoarei Middleton, dar graba fetei de a se alătura lui Crossjay, în căutarea cuiburilor, nu putea să-l bucure prea mult pe un bărbat care, rănit de Clara, suferea de o febră atât de violentă. Accentul disprețuitor cu care rostise cuvântul „căsătorie" vibra încă în auzul lui. Aparenţele arătau că începuse să se joace cu el aşa cum voia, fără să fie câtuşi de puţin tulburată.

Îl păstră pe Crossjay lângă ea până la sfârŁźitul plimbării, şi colonelul rămase singur, cu gândurile ce i se năpusteau în minte ca o turmă distructivă de elefanţi gonind prin junglă. Oricât de dureros îi era zbuciumul, i se părea totuşi firesc. Nu putea renunţa la iniţiativă fără riscuri. Bărbaţii care renunţă seamănă cu o cavalerie retrasă în defensivă: un grup mic de oameni, bine înarmat şi îndrăzneţ, o împrăştie cu uşurinţă.

Nerăbdarea de a recuceri terenul pierdut conferi din nou lui De Craye vivacitate şi spirit practic.

Două opinii se înfruntau, ca doi luptători care vor, fiecare, moartea celuilalt. În ambele feluri, Clara îl uimea în cel mai înalt grad: fie confirmându-i îndoielile, iscate la prima lor întâlnire, asupra sentimentelor ei faţă de Willoughby, fie părându-i un model de frivolitate, atât de strălucit, încât atât femeile măritate cât şi cadânele i-ar fi putut cere lecţii.

Cei doi combatanţi schimbaseră lovituri între ei, dar rămăseseră amândoi în picioare; întâlnirea era nedecisă. Indiferent de rezultat, De Craye nu întâlnise niciodată o persoană atât de seducătoare precum Clara Middleton. Teribilul strigăt „O căsătorie!", ţâşnit din gura unei fete, amintea prea puţin impulsul secular al virginelor de a fugi de jugul bărbatului, ci evoca mai degrabă un orgoliu de o rece şi sălbatică puritate; arzătoarea dorinţă ce i-o inspira Clara lui De Craye se văzu, prin aceasta, mult înnobilată.

CAPITOLUL XXIII
Mânia îşi dă mâna cu diplomaţia

În acest timp, Willoughby adoptase o conduită conformă cu ceea ce considera datoria faţă de sine însuşi. Se amăgea, convingându-se cu naivitate, că mânia unită cu diplomaţia vor produce efectul scontat.

Nici o altă eroare nu este mai veche şi nici una atât de aparent promiţătoare, deoarece fiecare dintre cele două atitudini manifestă aceeaşi nerăbdare de a se contopi cu cealaltă. Totuşi, teoreticienii care vorbesc despre firea omenească vor demonstra că natura celor două atitudini este diferită; ceea ce este perfect adevărat, în sensul că nici una dintre ele nu vrea să se supună unei alianţe definitive; îndată ce-au realizat răul pe care şi l-au propus, năzuiesc fiecare în altă direcţie, dorind să desfacă o alianţă devenită inutilă. Dar farmecele lor reciproce le fac să se precipite una în braţele celeilalte, ori de câte ori se întâlnesc în aceeaşi inimă. Amândouă insistă în faţa gazdei lor pentru a o determina să

le celebreze cât mai rapid căsătoria. Şi iată de ce: mânia, pentru a salva aparenţele, doreşte ca acţiunile sale să fie considerate tot atât de bine conduse de raţiune, ca şi cele ale diplomaţiei; diplomaţia, pentru a-şi dovedi mai repede perspicacitatea, e nerăbdătoare să-şi măsoare promptitudinea cu cea a mâniei.

Ar fi bine ca oamenii să se decidă să interzică unirea, chiar şi temporară, a doi tineri, îndrăgostiţi dar nestatornici, şi prea grăbiţi în tentativa lor, căci neasemuita dulceaţă pe care fiecare o descoperă pe buzele celuilalt, atunci când numai umbrele lor s-au contopit într-un acelaşi viitor de vis, îi îmbată mai mult decât sucul de struguri fermentat, ori filtrul unei vrăjitoare. Sub pretextul de a ne activa inteligenţa, acest cuplu oferă meditaţiilor noastre obişnuite imagini atât de groteşti, încât, prin comparaţie, Saturnalele păgâne vor apare bunului simţ mai puţin nelegiuite. Acest discurs nu e lipsit de emfază, dar atunci când înaintăm pe drumul spinos al oricărei vieţi umane, întâlnim adesea crize de elevaţie morală. Tema povestirii noastre le poate inspira, înţeleptul ascuns în orice om civilizat ne aprobă cuvintele.

Convinşi de la început că mânia este fatală diplomaţiei, ţineţi-le cu amândouă mâinile departe una de cealaltă. Am putea adăuga: Nu aveţi încredere în diplomaţia voastră şi stăpâniţi-vă mânia, dar acest sfat echivalează cu a vă considera nişte înţelepţi. Totuşi, dacă veţi încorpora educaţiei dumneavoastră două-trei fraze celebre din marea armată a adevărurilor transmise nouă, moştenire, din înţelepciunea anticilor, veţi putea ataşa, persoanei dumneavoastră câŁŁiva paznici veterani pentru a vă modera reacţiile. Ei vor adresa inteligenţei dumneavoastră mustrări de loc inutile, căci vor reuşi s-o reconcilieze cu capriciile unui tânăr care, mergând de obicei cu capul sus şi primind lovituri de măciucă drept în creştet, va învăţa astfel să păşească cu prudenţă, evitând măcar colţurile periculoase.

Willoughby nu avea nevoie să înveţe că mânia este fatală diplomaţiei ci, dimpotrivă, începea să vadă că mânia, alimentată chiar de el, era în chip special vătămătoare diplomaţiei adoptate. Cu toate că avea un scop bine definit, abil conceput şi, când plecase călare în ajun, întorcându-şi

numai o clipă chipul încruntat în direcția logodnicei sale, suferea din cauza fatalității care-l îndepărta tot mai mult de Clara, făcîndu-l să alerge după satisfacții imposibil de atins.

Simplul fapt că purtarea ei îl obliga să adopte o întreagă strategie amplifica şi mai mult mânia stârnită înainte; era o adevărată provocare.

Având în vedere cât de adânc îl rănea această inversare a rolurilor, faptul că era frustrat de avantajele lui obişnuite şi era obligat să-şi supravegheze tot timpul atitudinea, pentru a-i oferi ei acele atenții delicate pe care se obişnuise să le primească de la alții şi se credea îndreptățit să i le ceară şi ei, i se părea o nedreptate strigătoare la cer. Încerca sentimentul de indignare al unui bărbat care, obişnuit printr-o lungă ereditate să-l vadă pe fiecare om la locul lui, strict stabilit, o acuza pe Clara că uzurpă nepermis locul destinat altuia. Ştiind, din chiar mărturisirile rudelor, fermierilor şi vecinilor, ca şi ale tuturor celorlalți care-l cunoşteau, cu câtă bunăvoință se purta atunci când i se acorda ceea ce i se cuvenea, el o judeca cu aerul unui om chinuit pe nedrept, dar înnobilat oarecum tocmai prin martirajul său.

Nici duşmanul lui cel mai aprig n-ar fi putut pretinde că Willoughby nu are dreptate.

Însăşi Clara n-avusese niciodată curajul suficient pentru a afirma aşa ceva. Era imposibil de conceput ca cineva să se simtă dezgustat de favoritul unei întregi societăți. Capricioasa fată avea nevoie probabil de o corecție pentru a înțelege că bărbatul reprezintă o autoritate şi trebuie respectat ca atare.

Dar era el oare pe cale să-i aplice această corecție? Dacă-şi menținea puterea asupra ei, va avea fără îndoială ocazia de a-i aplica în voie o lovitură, orice fel de lovitură. Putea s-o ocolească, să-i arunce o privire de gheață, să zvârle o săgeată sarcastică acolo unde ar durea-o cel mai mult, să-i surâdă plin de milă, s-o acopere de ridicol, să-i facă alteia curte. Ar putea face toate astea şi altele încă, dacă ar păstra-o în puterea lui; le-ar putea realiza datorită încrederii pe care Clara o avea în amabilitatea lui bine cunoscută; purtându-se astfel, s-ar putea simți, în sinea lui, altul decât cel care părea să fie, deoarece firea-i cordială l-ar consola de pedepsele ce ar

fi obligat să le aplice. Cordială cu adevărat, firea lui devenea brusc rigidă, numai în contact cu lumea. Willoughby credea din toată inima în această ficțiune; jumătate din inimile care bat în lume împărtășesc această iluzie, pentru a-și păstra veselia lăuntrică. Pedeapsa pe care Willoughby dorea s-o aplice constituia o răzbunare legitimă împotriva ofenselor aduse inimii sale sensibile. Dacă Clara ar cădea în genunchi în fața lui – poate va face chiar așa ceva – ar ridica-o și ar ierta-o. Era nerăbdător să ajungă în această situație pentru a-i dovedi cât de puțin îl cunoscuse. Suferința ce i-o cauzase va fi răscumpărată de bucuria de-a vedea țâșnind din nou izvorul încrederii restabilite, pentru ca el să se poată purta așa cum era în adâncul sufletului și nu pe scena lumii, deși lumea avea motive suficiente pentru a-l stima și în această ultimă ipostază.

Dar, mai întâi, Clara trebuia să se simtă umilită.

Ceva îi șoptea lui Willoughby că pierduse orice putere asupra ei.

În acest caz orice lovitură ar face-o să fugă și mai departe de el, până când nu s-ar mai putea arunca nici o punte peste prăpastia dintre ei.

Hotărârea de a nu o lăsa să plece era singurul mijloc prin care putea anula senzația aceea groaznică de rostogolire nesfârșită, asemănătoare mișcării unor roți de lemn ale vechilor mori de apă, ce începea s-o resimtă ori de câte ori își amintea de ofensa primită. Ajunsese la această hotărâre și mai înainte, ajungea din nou acum. Dar răzbunarea lui? Amintindu-și drăgălășenia Clarei demnitatea i se topea. Strălucea în fața lui, ca adierile însorite deasupra apei. Când se gândea la Clara, inima înceta să-i mai bată.

Această tânără fată exercita asupra simțurilor bărbaților o atracție mai subtilă și mult mai teribilă decât aceea a unei frumuseți perfecte.

Ar fi fost o nebunie s-o lase să plece.

Îl emoționa la fel de puternic ca întinsul domeniu Patterne, contemplat după o lungă absență, atunci când stindardul flutura orgolios, de bun venit, deasupra castelului.

Ar fi o trădare s-o lase să plece.

Ar fi o cruzime față de ea.

Trebuia să-şi amintească cât era de tânără încă; infamia ei putea fi astfel scuzată.

Aruncăm departe de noi floarea pe care nu vrem s-o mai purtăm şi de al cărei parfum ne-am cam plictisit, dar nu putem renunța la o femeie tânără şi frumoasă ca un trandafir, fără a suferi consecințele. Se află întotdeauna în spatele nostru un diavol cu chip de bărbat, care să pună imediat stăpânire pe ea. Cine atinge un obiect părăsit este un hoț. Willoughby experimentase acest lucru în legătură cu Laetiția şi-l simțea cu atât mai mult acum, când farmecele Clarei întreceau cu mult pe cele ale unei biete fete vestejite. Mii de Furii se năpusteau asupra lui când şi-o imagina pe Clara trecând pe drum fără ca el să-i fi sorbit tot farmecul şi parfumul, şi ispitind fie şi numai curiozitatea acelui diavol – bărbatul.

Pe de altă parte, presupunând că ea va rămâne în mijlocul drumului neatinsă, mereu refuzată, după ce o va fi adulmecat ca un câine diavolul perspicace, o nefericită fată bătrână, îşi putea închipui cu uşurință ce remuşcări îl vor aştepta atunci. În fața unui penitent, nenorocit pentru că l-am lovit un pic prea tare, remuşcarea uşoară ce o simțim pare o senzație relativ plăcută. Dacă ar vedea-o pe Clara pocăindu-se, Willoughby ar consimți cu siguranță s-o înconjoare cu dovezi de amabilitate mărunte, dar totuşi compromițătoare. Totul va depinde de vârsta ei de-atunci. Dacă va fi încă tânără, vor putea avea loc scene încântătoare; i-ar vorbi în stilul lui caracteristic.

„Dar a fost vina mea, biată copilă? Pot fi eu blamat că ți-ai petrecut tinerețea singură şi lipsită de dragoste?”

„Nu, Willoughby; eu am făptuit o greşeală de neiertat, vina este a mea, doar a mea. Nu mai trăiesc decât pentru a mă căi. Nu-ți cer iertare, pentru că nu o merit. Dacă mi-ai acorda-o, aş avea nevoie de toată mândria pentru a îndrăzni s-o primesc, dar nu voi mai fi niciodată demnă de tine!”

„Clara, poate c-am fost prea nerăbdător, oameni suntem.”

„O, ferească-mă cerul de-a acuza pe cel pe care l-am silit să poarte o povară atât de grea!”

„Totuşi, draga mea – numindu-te astfel nu fac decât să evoc trecutul – nu cred că eu să fiu în afara oricărui reproş.”

„Față de mine, da, şi în trecut şi în prezent.”

„Clara!”

„Willoughby!”

„Trebuie oare să admit acest adevăr amar că noi doi, altădată atât de aproape, atât de aproape unul de celălalt, suntem acum despărțiți pentru veşnicie?”

„M-am gândit la asta. Dragă prietene – pot să te numesc astfel, dumneata ai fost totdeauna prietenul meu, cel mai bun prieten, o, ochii aceştia ai mei n-au putut vedea ce prieten aveam în dumneata; Willoughby, în întunericul nopții şi-n timpul zilelor care erau pentru sufletul meu la fel de întunecate ca noaptea, am văzut o mână arătându-mi, inexorabilă, drumul solitar prin deşert, departe de Paradisul pierdut din pricina păcatului meu neruşinat şi făcut cu bună-ştiință. Ne-am întâlnit. Este mai mult decât merit. Ne despărțim. Ai milă de mine şi fă ca despărțirea să fie pentru totdeauna. O, teribil cuvânt! Inventat de pasiunile tinereții noastre, el ne apare ca singura bogăție care ne-a mai rămas, după ce toate averile noastre pământeşti au dat faliment; tot el este paşaportul pe care Abnegația îl dă Suferinței, dornice să părăsească acest pământ al încercărilor. Willoughby, să ne despărțim, e mai bine aşa.”

„Clara! O sărutare, una singură, ultima şi cea mai sfântă!”

„Dacă aceste sărmane buze, care odată ți se păreau dulci...”

Sărutul se imprimă adânc pe buzele ei, ca să ne exprimăm, în continuare, în stilul romanelor de epocă, lecturile favorite ale lui sir Willoughby, care-i inspiraseră un dialog atât de patetic.

Clara primi acest sărut, un sărut nu tocmai obişnuit. Era destinat să absoarbă şi ultimul atom al farmecului ei, tot mai palid de altfel; apoi izbucnea un mic scandal, ca fundal al acestui sărut, prin care toată povestea primea o concluzie satisfăcătoare şi o aşeza pe Clara în „racla memoriei”, rămânând pentru el o amintire veşnică, cum ar spune şi chiar au spus ani de-a rândul romanele acelea populare.

Din nefericire, acest omagiu fictiv acordat buzelor fetei îl readuse pe Willoughby sub vraja adevăratei Claia. Ea izbucni

din goluri nevăzute, ca rafalele unui vânt teribil, pornit să scufunde vapoarele cele mai puternice.

Reveria îl tulbură violent pe Willoughby. Când suntem sclavii unei pasiuni, gândurile noastre se învârtesc în cerc, ca iepurii prinşi în capcană, revenind mereu în punctul de plecare. De la farmecul ei plecase Willoughby şi, după ce străbătu cercul complet, se întoarse tot acolo. Cum acesta părea fără sfârŁźit, iar dragostea lui era nesăţioasă, vă puteţi închipui cu uşurinţă chinurile sale, cu atât mai mult cu cât purtarea Clarei o făcea, în ochii lui, la fel de impenetrabilă ca un nor.

Păşind încet, parcă fără vlagă, calul şi omul semănau cu doi vânători fără noroc, întorcându-se acasă după ce s-au afundat prin tot felul de mlaştini. Calul ciuli deodată urechile şi Willoughby privi de la înălţimea drumului de pe colină galopul din vale, condus de Crossjay, pornit brusc peste islazul din Aspenwell, către vad. Erau ei fără îndoială, deşi la distanţă de o milă. Observă că De Craye şi Clara nu încercau să-l ajungă din urmă pe băiat. Se opriră în faţa vadului, vorbindu-şi de aproape, atât de aproape încât chipurile lor se atingeau parcă. Willoughby încerca un sentiment nou, nu înţelegea încă ce anume îl atrage înspre ei, dar şi-i închipuia sorbindu-se din ochi. Apoi, calul ei sări în apă, De Craye o urmă, dar nu de aproape – şi de ce nu de aproape? Ea-l plesnise probabil cu una din acele fraze îndrăzneţe şi bruşte ce le rostea când galopul o făcea mai curajoasă. Willoughby le cunoştea destul de bine; erau o dovadă de intimitate.

Cu o seară înainte, îl rugase pe De Craye s-o invite pe domnişoara Middleton, în după-amiaza următoare, la o plimbare călare. Nu-i trecuse niciodată prin minte, până atunci, că el şi prietenul lui erau vechi rivali. Dorea numai ca Clara să se distreze. Diplomaţia îi poruncea să utilizeze orice mijloc posibil pentru a o ataşa reşedinţei de la Patterne, până când el va reuşi să-şi controleze mânia îndeajuns, încât să-i poată vorbi în linişte şi s-o poată copleşi cu personalitatea sa; orice bărbat hotărât, stăpân pe reacţiile lui şi ajutat puţin de noroc, poate fi sigur că va zăpăci minţile unei tinere femei. Deşi alterată de mânie, diplomaţia era cea care-l trimisese încă din zorii zilei să hoinărească prin întreaga regiune,

căutând o casă cu grădină, care să-i placă doctorului Middleton şi să se afle la o distanţă de cinci, şase ori şapte mile de castel. Dacă doctorului îi plăcea casa şi o închiria (Willoughby găsise ceva ce l-ar fi putut interesa) vecinătatea va fi un adevărat lanţ pentru Clara; dacă nu-i plăcea, doctorul fiind un gentleman destul de dificil, cu excepţia vinului vechi la care nu făcea niciodată nazuri, refuzul va fi o scuză pentru ca Willoughby să poată vizita alte case; în acelaşi timp doctorul ar putea răspunde întrebărilor prea stăruitoare ale fiicei sale că avea în perspectivă o casă excelentă. Doctorul Middleton fusese pregătit printr-o serie de aluzii că fiica lui lua în tragic o simplă neînţelegere, obişnuită între îndrăgostiţi, aşa încât diplomaţia lui Willoughby, o dată intrată în acţiune, părea plină de făgăduieli.

Dar neaşteptata suferinţă ce o resimţea îl convingea că diplomaţia lui era simţitor alterată de o mânie cu totul nefolositoare. Loialitatea lui De Craye faţă de prietenii săi, ori de câte ori drama acestora implica prezenţa unei femei, era notorie, totuşi peste măsură de flexibilă, ca raţiunea umană mânuită de sofişti. Faptul că Willoughby nu ţinuse seama de o loialitate atât de particulară dovedea orbirea în care-l aruncase mânia.

De Craye era irlandez şi-şi putea mlădia fraza aşa cum voia, lăsând-o să exprime înţelepciune, ori o graţioasă frivolitate. Dispreţul cel mai făţiş al puritanismului englez faţă de o asemenea sporovăială nu le poate împiedica totuşi pe femei s-o aprecieze. Evident, Clarei îi plăcea, ceea ce-l făcu pe Willoughby să arunce tunete şi fulgere asupra sexului frumos. Unor astfel de fiinţe, lipsite ele raţiune, le încredinţăm noi onoarea, o, ironie a soartei!

El nu era flecar. Îşi aminti de vorbăria desfăşurată însă cu ani în urmă: o făcea cu un scop bine definit, dorind să fie considerat un băiat plin de voie bună, nepăsător, vivace, fermecător, aşa cum orice tânăr gentleman trebuie să fie atunci când chipul îi e aureolat de cele 50 000 lire pe an, ce se ivesc în spatele aureolei de sfânt a acestui tânăr. Când spiritul critic i se maturiza, îşi dădu seama că flecăreala lui utiliza elemente de argou; şi cum considera, pe buna

dreptate, că prin acest joc îşi trădează strămoşii ca şi propria lui noblețe, adoptă, după o fază intermediară de indiferență afectată, întreruptă de câte un căscat plictisit, disprețul ironic al puritanismului autentic pentru toți flecarii.

Ei prind femeile în capcană, ba şi fetele, după cum vedeți! Cât de demn de disprețuit este tot cârdul ăsta de fete, cel puțin fata aceea, de-acolo, din vale!

Femeile măritate îl înțelegeau, văduvele de asemenea, încercă să pună alături de Clara pentru a le compara, o tânără văduvă peste măsură de frumoasă şi amabilă, doamnă Mary Lenison, dar imediat, într-o străfulgerare, din nou fără voia lui, căci ar fi preferat altă concluzie, strălucirea argintie a fetei aruncă în umbră pe biata văduvă, în ciuda originii nobile şi a rudelor ilustre ale doamnei Mary.

Această nefericită comparație avu efectul de a-i evoca tot ce avea mai neasemuit chipul Clarei: pentru Willoughby fu lovitura de măciucă, lovitura de grație. Gelozia îi invadă sufletul.

Până atunci n-o cunoscuse şi o considerase un demon îndepărtat, blestemul obişnuit al vulgului. Nişte bieți băieți fără noroc puteau cădea victimele acestei maladii, el însă nu, nici căpitanul Oxford, nici Vernon, ori De Craye, nici oricare altul dintre prietenii lui nu-i dăduse ocazia să simtă muşcătura otrăvită a geloziei; femeile da, bărbații niciodată, dar nici chiar femeile în felul în care se chinuia acum, gata să se arunce la pământ şi să muşte iarba de furie. Se lăudase că nu va cunoaşte niciodată umilința aceasta.

Dacă aşa ar fi stat lucrurile, n-ar fi fost necesar să ne preocupăm prea mult de Willoughby. O fugă, două, alături de drăcuşorii aceia ne-ar fi satisfăcut. Dar el o dorea bărbăteşte pe Clara, şi apariția oricărui rival îi stârnea gelozia. Într-o clipă demonul îndepărtat îl înhață în gheare şi-l aruncă în flăcări, nişte flăcări verzi-cenuşii, am îndrăzni să spunem pentru a le evoca mai exact; aceasta le-ar fi culoarea, dar mai bine considerați că n-am zis nimic.

Amintiți-vă ce spun poeții despre Gelozie: paradisul celor doi, prin care rătăceşte fantoma celui de-al Treilea. Ei sunt precedați sau urmați, înconjurați, strânşi în brațe până la sufocare de acest infernal Al Treilea; în patul dragostei

găseşti marnă arzândă; îl vezi şi-l simţi pe cel de-al Treilea chiar când te afli în sânul deliciilor, şi atunci toate se ofilesc; eşti târât în trecut şi descoperi că Edenul acela minunat degajă miasme sulfuroase: eşti târât în faţa porţilor viitorului şi ale gloriei, dar le găseşti stropite de sânge; adori înzecit femeia aceea amară, şi te repezi s-o strângi de gât cu o forţă înzecită; eşti înşelat, batjocorit, umilit, devii abject când implori, cu bună-ştiinţă satanic atunci când trădezi, şi răzbunarea îţi apare ca o victorie bine justificată.

Ne comportăm poate mai înţelept decât strămoşii noştri, dar simţămintele noastre au rămas aceleaşi.

Cunoaşteţi numeroasele portrete ale omului transformat într-o bestie feroce prin blestem; acesta, probă de foc a egoismului nostru, a lucrat asupra Egoistului, disociindu-l de el însuşi, obligându-l să-şi concentreze gândurile asupra altcuiva, tot el în ultimă instanţă, dar adăpostit într-un piept străin, pe care trebuie să-l contemple şi să-l cerceteze cu atenţie pentru a se putea descoperi pe sine. Când vedea căscându-se fălcile poftelor lui, putea înţelege violenţa insaţiabilă a geloziei sale. S-o lase pe Clara să plece? Niciodată, nici chiar dacă ar deveni obiectul disprețului public pentru a o fi sugrumat cu jugul. Un singur gând îl absorbi cu totul. Nu era obişnuit să-şi pună la lucru imaginaţia, totuşi evocă imaginea Clarei atât de intens încât pupilele îl dureră. Nu o vedea decât pe ea, nu ura şi nu iubea decât această femeie insuportabilă. Cu logica de care era încă în stare, încerca să se sugestioneze că, de fapt, Clara nu era vinovată de suferinţele pe care numai ea i le-a provocat. După cum ştim, doar îl pregătise pentru acestea. Brusc îi trecu prin minte că De Craye nu era străin pentru ea când a sosit la castel. Era posibil ca între ei să fi existat un secret, dar şi contrariul era posibil, totuşi numai fascinaţia Clarei era vinovată. Atât de intense erau dragostea şi ura lui, amalgamate, încât nu se putea gândi în permanenţă decât la ea. Sub ochii ei, sufletul său ba se zvârcolea torturat, ba se zăvora în sine pentru a o condamna fără milă. Clara era o proprietate a lui care fugea, furişându-se, la Al Treilea.

Dar ce suferinţe îl aşteptau şi pe acest Al Treilea! Când, stând lângă altar, o va vedea legată de mâini şi de picioare,

dăruită celuilalt, trup şi suflet, în ce flăcări va arde şi el atunci!

Şi de i-ar fi potrivnică, n-o vor aştepta şi pe ea aceleaşi torturi? Gândindu-se la aversiunea Clarei pentru el, Willoughby o şi vedea arzând, devorată de flăcări. Va fi a lui atunci, nu-i aşa? Arsă, mistuită de flăcări, dar a lui! Rivalii vor dispare; repulsia ei pentru omul căruia îi fusese promisă nu va mai putea fi exprimată, nici simţită.

În cele din urmă, începu să creadă în această repulsie. Scena de la islaz, o dată văzută, îi era suficientă pentru a se convinge. O simplă privire şi poate chiar o privire care se înşela! Era însă nevoie de prezenţa celui de-Al Treilea, altfel Willoughby ar fi trebuit să presupună că el personal era dezgustător.

Femeile ori ne întorc la comportamentul omului primitiv, ori ne proiectează mai sus decât steaua cea mai depărtată. Dar alegerea ne aparţine nouă. Să le lăsăm să ne mărturisească ce însemnăm noi pentru ele; orice am auzi, pentru noi, ele pot fi ori lumina, ori întunericul vieţii; pentru poeţi ori Lesbia[66] ori Beatrice[67]; alegerea deci ne aparţine. Şi dacă s-ar demonstra faptul că în ciuda strălucirii lor, unele dintre ele sunt în serviciul Diavolului şi poartă întipărit pe umăr semnul lui infernal, în timp ce altele sunt tocmai îngerii atât de cântaţi de poeţi, tot s-ar putea susţine că ele ne intuiesc perfect şi că ne stăpânesc prin propriile noastre înclinaţii. Ele sunt ceea ce noi înşine putem fixa în sufletul nostru, binele sau răul. O civilizaţie este judecată după situaţia femeilor; dacă duc încă o viaţă animalică, înseamnă că bărbaţii primitivi autentici sunt foarte numeroşi şi reclamă locurile de păscut cele mai bune. Dacă vrem să fim stăpâni trebuie să ne plecăm capul în faţa legii. Gelozia pentru o femeie este egoismul primitiv, încercând zadarnic să

---

[66] Amanta poetului latin Catullus, i-a inspirat versuri din cele mai pasionate.

[67] Florentină iubită cu o dragoste ideală de Dante şi cântată de el în Vita nuova şi Divina Comedie.

se rafineze când sângele fierbe sălbatic, adică atunci când se teme că va fi frustrat de drepturi. Acționăm ca şi tigrul amenințat de glonțul unei arme atunci când îşi lasă laba, brutal, pe-o carne încă vie; mâniat de prezenta intrusului, tigrul sfâşie carnea. Egoistul, acest bărbat primitiv amplificat până la dimensiunile unui gigant, nu ține în gheare o victimă sângerândă, dar e în stare să sfâşie toate femeile. Preferă, desigur, femeile civilizate, care ştiu să-l adore şi să-l flateze şi pe care le poate guverna prin teroare, dar în mânia lui e gata să facă din Beatrice o Lesbia Quadrantaria.

Să lăsăm femeile să ne descrie bătălia din punctul lor de vedere. Nu reprezentăm atât de mult pentru ele turnesolul Egoismului, cât îl reprezintă ele pentru noi. Atunci când femei independente şi întreprinzătoare, fie că poartă coroană, fie că nu, purced la acțiuni similare cu ale noastre, la nevoie s-ar comporta aidoma bărbaților, dacă li s-ar permite să vâneze. Deocamdată ele se mulțumesc să zboare, şi aici e toată diferența. După felul în care vânăm, ele înțeleg ce fel de ființe suntem.

Cu toate că tinerele fete înțeleg mult mai vag acest lucru, ardoarea lor juvenilă le face să-l deteste mai tare pe Egoist, decât surorile lor mature, înțelepte, şi mai tolerante. Cât de puțin ar înțelege, ele prind totuşi într-o strânsoare redutabilă ființa pe care o studiază. Purtarea Clarei n-ar putea fi în nici un fel explicată dacă n-am şti că intuiția ei feminină i-a condus şi aprobat acțiunile. Văzându-l într-o lumină atât de defavorabilă, Clara se îndepărta de Willoughby şi fugea de casa lui, cum ar fi fugit de peştera unui căpcăun. Pusese la poştă scrisoarea pentru Lucy Darleton. Dacă ar fi reuşit să-l concedieze pe colonelul De Craye ar fi putut, după ce l-ar fi sărutat afectuos pe elevul lui Vernon, să se gândească serios să plece la prietena ei Lucy, călătorind în tovărăşia fluierului ascuțit al următorului tren care trecea pe-acolo, printre coline; într-atât de neplăcut îi era să-şi întoarcă calul spre castel. O, ce amară era pâinea acolo! Trebuie să rabde încă o zi, mai mult chiar, patruzeci de ore, poate patruzeci şi şase de ore, fără să aibă măcar speranța că somnul va face să treacă mai repede o parte din ele!

Acestea erau exclamațiile tăcute ale Clarei în timp ce pe bietul Willoughby îl consumau flăcările verzi-gri, mirosind a metal vechi, încins la foc, până ce coşul pieptului începu să-i semene cu acele bătrâne platoşe ruginite descoperite de lumina lanternei unui bandit într-o gaură de pământ sterp, lângă nişte băltoace acoperite de lişiță verzuie, o platoşă îngroşată cu un fel de crustă bizară şi aderentă. Cum am putea altfel sugera tristețea acestui om? În pieptul lui greu se zbătea vidul; se simțea istovit de o luptă veche şi mortală, flăcările îl ardeau încă; era stigmatizat de o rană dureroasă.

O gură cât o stea
Prin care sufletul a zburat.

Bolnav, nu putea avea alte senzații decât cele ale unei lente agonii; iată personajul şi finalul luptei.

O ură fără margini nu era suficientă pentru a îndepărta suferința; încercase acest lucru mai înainte; nici disprețul nu-l ajutase, tot se prăbuşise învins. Imaginea tinerei, strălucitoare de sănătate, îi revenea la suprafața gândurilor, ca un cadavru aruncat în râu, care nu se scufundă, ci este ajutat chiar de fermenții descompunerii să plutească la suprafață. Dorința, moştenită din străMoşi, de a transmite proprietățile, averea şi numele unei posterități solide, îl îmboldea să urască şi să disprețuiască firile care, în comparație cu a lui, păreau meschine şi fragile şi, în acelaşi timp, îl lega, fără speranță, de sănătatea ei splendidă. Consiliul străMoşilor desemna descendentului lor pe această femeie ca tovarăşă de viață. O peţise sigur de consimțământul lor. Oh, avea o sănătate minunată; la fel ca şi el, dar, ca într-un duel între două ființe evident destinate, prin calitatea sângelui lor, să zidească o familie durabilă, ea era cea dintâi care îi arăta ce înseamnă sentimentul perisabilității.

Nu putea s-o ierte. I se păru mai abil să continue să se poarte rece, inaccesibil, lăsând-o să-i zărească doar silueta, de departe, în timp ce el ardea de dorința de-a o strânge sălbatic în brațe până ce-i va fi milă de durerea ei.

– Ai călărit? o întrebă el politicos, în fața întregului grup adunat pe pajiştea din fața castelului.

– Da, am călărit.

– Sper c-a fost agreabil.

– Foarte agreabil.

Şi asta părea adevărat! Şi o spunea fără să roşească! În clipa următoare o întrebă pe Laetiția de ce pleoapele îi păreau îngreunate.

– Cred că am o fire melancolică, spuse ea.

El îi murmură:

– Cred că există leacuri, relativ la îndemână, pentru toate suferințele noastre, cu excepția celor pe care alții ni le provoacă.

Ea nu-l contrazise.

De Craye, care, observându-i pe cei doi logodnici, îşi întărise impresia că fiecăruia puțin îi păsa de celălalt, intră în amănunte asupra frumuseții plimbării şi a calităților de amazoană ale fermecătoarei lor însoțitoare.

– Ar trebui să organizezi un circ ambulant, declară Willoughby.

– Dar ştii că ideea nu e rea! Iată, o altă alternativă la expediția propusă de noi, domnişoară Middleton. Eu să fiu clovnul? Nu am nici o obiecție. Am să studiez colecțiile de glume.

– Nu te mai apuca şi de asta, spuse Willoughby.

– Mi-aş rata rolul ! Nici un clovn înnăscut nu poate, la comandă, să dea dovadă de spirit o lună întreagă, şi aceasta este durata spectacolului propus. Ar fi istovit după prima zi şi s-ar lăsa înlocuit chiar şi de cel mai stupid maşinist, care s-ar vopsi pe obraji şi şi-ar agăța o perucă în vârful capului.

– Dar ce expediție am propus „noi”?

De Craye, ascultând de îndemnurile inimii, o scuti pe domnişoara Middleton de orice aluzie la luna de miere.

– O, un simplu joc menit să alunge plictiseala.

– A, încuviință Willoughby. O lună, spuneai?

– Ar fi plăcut să dureze ani întregi !

– Ah! Horace, îmi arunci unul din spiritele domnului Merriman, dar eu am o inteligență greoaie.

Willoughby se înclină în faţa doctorului Middleton şi, luîndu-l de braţ cu un gest filial, îl îndepărtă de Vernon, pentru a putea conversa în voie.

De Craye prinse privirea Clarei în timp ce tatăl ei pleca braţ la braţ cu Willoughby.

Această privire îl înălţă deasupra suferinţei şi scrupulelor privitoare la loialitate. Conţinea suficientă pulbere de puşcă pentru a face un cal de luptă să freamăte în aşteptarea semnalului de atac.

CAPITOLUL XXIV
Un exemplu de generozitate a lui Willoughby

Acela care observă complicarea treptată a evenimentelor şi reacţiile unui om seamănă, de obicei, cu spicuitorii, a căror singură dorinţă este să culeagă spicele şi să le îngrămădească la un loc. Indiferent dacă sunt interesaţi personal în această muncă sau nu, ei se preocupă excesiv de toate amănuntele, acordându-le o importanţă disproporţionată. Aceşti observatori ar trebui să mediteze asupra preceptului că nu tot ceea ce vedem în jur merită să fie reţinut integral şi că ceea ce vedem trebuie pus în balanţă cu ceea ce ştim despre faptele respective, înainte de a pronunţa o judecată definitivă. Apoi, observatorii cei mai pătrunzători, nu sunt totodată şi judecătorii cei mai drepţi. Observatorii însă nu gândesc aşa, ci sunt înclinaţi să spicuiască şi să treacă la concluzii cât se poate de repede, în timp ce adevărata lor menire ar fi ca la tot pasul să pună întrebări şi să cearnă răspunsurile.

Domnişoara Dale îl ajuta pe Vernon Whitford să ţină socoteala privirilor, a tonurilor de voce şi a fragmentelor de dialog auzite. Ea era perfect dezinteresată şi el credea acelaşi lucru despre sine, încât, din acest punct de vedere, ambii erau îndreptăţiţi să joace rolul de observatori; nici unul dintre ei nu-şi închipuia că ar putea fi personal implicat în finalul greu de prevăzut al scenelor la care erau martori. Deveniseră nişte observatori îngrijoraţi, dar conştiincioşi.

Laetiția o credea pe Clara gata să urmeze sfaturile lui Vernon, ceea ce îşi închipuise şi el odată, dar îşi reproşa acum această vanitate. Fiecare dintre ei compara mental bruschețea cu care Clara îi silise pe fiecare să-i asculte confidențele, cu tăcerea în care se învăluise de la sosirea colonelului. Sir Willoughby o rugase pe Laetiția să-i țină de urât Clarei cât mai des posibil, ceea ce dovedea că şi el era îngrijorat. O altă Constanța Durham părea că-şi flutură aripile pentru a-şi lua zborul. Intimitatea, atât de rapid creată, dintre Clara şi colonelul De Craye, o şocase pe Laetiția, se cunoşteau doar de câteva ore. Prima lor întrevedere o alarmase mai mult decât următoarele; îl rugase chiar pe Vernon să nu părăsească imediat castelul, tocmai datorită acelei temeri, trezită atunci când îi întâlnise pe Clara şi pe De Craye la poarta vilei sale, vorbind foarte animați şi râzând în hohote, ca doi vechi prieteni. Laetiția era incapabilă să priceapă că două persoane, atât de pline de viață ca ei, pot ajunge rapid la familiaritate, mai mult aparent decât de fapt, după ce făcuseră cunoştință într-un mod atât de neobişnuit; în plus, una din persoane lâncezise până atunci, cu izvoarele veseliei secate. Laetiția îi auzise pălăvrăgind, pariind fără o miză reală, printr-un simplu „nu” opus unui „da”, în cazul bietului Flitch; auzise apoi fraza Clarei „Willoughby nu-l va ierta”, şi a colonelului, „Oh, e un om de inimă”. La tăcerea Clarei, De Craye replicase, exclamând din toată inima: „Dacă Flitch nu va fi din nou vizitiul unui gentleman, instalat în vechea lui trăsură să nu-mi mai spui mie pe nume.” Clara însă dăduse din cap, neîncrezătoare. Laetiția avusese impresia că această tânără logodnică, a cărei inimă rebelă nu recunoştea în urmă cu o oră nici un stăpân, îşi întâlnise perechea şi, cum ar fi zis observatorul, destinul. Laetiția intui primejdia, datorită recentelor revelații ale caracterului domnişoarei Middleton, ca şi prin faptul că aceasta i se mărturisise şi unui bărbat, lui Vernon, ba chiar lui mai întâi. Era ceva cu totul de neînchipuit pentru Laetiția ca o tânără doamnă să-şi încredințeze secretele cele mai sfinte unui bărbat, fie el şi Vernon Whitford. Faptul trebuia totuşi acceptat ca atare, aşa cum acceptăm o serie de evenimente înspăimântătoare şi

inexplicabile ale vieţii, care ne frâng trupul pe roată şi ne lasă mintea pradă stupefacţiei. Dacă Clara a putut să se confieze lui Vernon, ceea ce ea n-ar fi făcut pentru nimic în lume, de ce nu s-ar confesa şi lui De Craye, se întreba, logic, Laetiţia. Aceasta e logica spiritelor lipsite de experienţă, atunci când judecă anumite fapte prin deducţii severe. Clara i-a şi vorbit, probabil, lui De Craye.

Laetiţia îşi amintea cât de convingătoare şi de seducătoare putea fi domnişoara Middleton, atunci când se pornea pe mărturisiri. Un gentleman care o asculta, îşi închipui ea, ar putea să-şi uite îndatoririle faţă de un prieten, deoarece ea însăşi se simţise dominată în chip ciudat de aceasta fată. Era convinsă că aceasta îi zvârlise în minte sămânţa ideilor ce le avea acum despre Willoughby, şi pe care niciodată înainte nu-şi imaginase că le-ar putea avea; nu se întreba însă dacă, prin investigaţiile ei, Clara nu făcuse altceva decât să scoată la lumină ideile latente din sinea ei. Multe dintre femeile gingaşe păstrează astfel îngropate diferite impresii dureroase, mai ales când este vorba de o fiinţă iubită; acelaşi lucru se întâmplă în fortificaţiile noastre moderne, unde bombele sunt îngropate, inofensive, în meterezele de pământ moale, până când vor fi scoase de acolo pentru luptă. Poate că aşa se explică de ce astfel de femei supravieţuiesc mai uşor unor răni dureroase decât Clara Middleton.

Vernon nu dădea aceeaşi importanţă, ca Laetiţia, febrei ce o mistuia pe Clara, împiedicând-o să asculte poruncile raţiunii. Înţelegându-i din simpatie zbuciumul, Vernon neglija problemele de conduită ridicate de mărturisirile ei. Nu fusese prea uimit de ceea ce Clara îi mărturisise şi, văzând cât era de îndârjită şi de nefericită, scuza totul şi ar fi fost gata chiar să-i laude purtarea; era firesc să i se adreseze, se simţea flatat că o fată atât de curajoasă, de vreme ce-i vorbise atât de sincer, consimţea să-l trateze ca pe un prieten. Circumstanţele făceau scuzabilă conduita ei, dar nu puteau totuşi scuza faptul că-l alesese şi pe De Craye ca prieten şi confident. Era o mare deosebire între cei doi bărbaţi.

Deosebirea consta în aceea că De Craye nu avea sentimentul onoarei faţă de femei, în acelaşi grad cu filozoful

nostru; judecata lui Vernon era imparțială, cum se va vedea, şi el făcea o distincție exactă între sine şi celălalt, dar supărarea resimțită instantaneu îl făcu să-i reproşeze mental domnişoarei Middleton că nu percepuse destul de clar diferența, înainte de a-şi fi destăinuit colonelului secretul, lucru de care Vernon era absolut sigur. Desigur c-o făcuse. De vreme ce comisese această greşeală o dată, un prieten jignit îşi putea închipui că era capabilă şi s-o repete; concluzia era evidentă. Femeile obligate de destin să ceară un ajutor pe care ar fi trebuit să-l evite, trebuie să se aştepte ia o aspră judecată, imediat ce părăsesc drumurile obişnuite ale vieții. Inteligența bărbatului ar fi capabilă de o judecată dreaptă, dar temperamentul îl face nedrept, aşa că nu poate fi vorba de justiție. Femeile pot obține ceea ce vor de la bărbați când, la strigătele lor, aceştia sunt înfiorați până în măduva oaselor. Dar metoda îngheață stima celui chemat în ajutor.

Seara, domnişoara Middleton şi colonelul cântară un duo. De câtăva vreme Clara refuzase să cânte. Glasul ei avea o forță remarcabilă. Sir Willoughby îi spuse:

– Glasul tău şi-a regăsit toată amploarea şi bogăția, Clara.

Surâse şi părea fericită să-i placă logodnicului. El rosti titlul unei balade franceze. Clara lua notele do pe pupitru, şi o cântă fără să fie rugată. Willoughby ar fi trebuit să se simtă fericit deoarece, când termină, ea-l întrebă:

– Aşa îți place?

El îşi întrerupse fraza pe care o murmura Laetiției şi răspunse:

– Admirabil.

Cineva menționă un cântec popular toscan. Ea aşteptă aprobarea lui Willoughby şi interpretă un semn de-al lui ca atare.

Îi venea să-i strige „Trădătoareo!”

Citise undeva că această obedientă blajină a femeilor este un indiciu că se pregătesc să ne înşele. O mai experimentase şi altă dată.

– Oare prin intuiție ori prin propria lor experiență, vecinii noştri de peste Canal ne întrec în cunoaşterea femeii? o întrebă pe domnişoara Dale şi continuă să-i vorbească în

timp ce Clara cânta apostrofa la Santissimo Virgine Maria; Willoughby considera încă mânia drept un element strategic, deşi nu avea nici un efect asupra Clarei, fapt care-l stârnea meditaţii dureroase, luminate când şi când de flăcările verzui. Amantul care nu mai poate răni femeia iubită începe să semene cu un vas a cărui ancoră s-a rupt şi pluteşte jalnic în voia valurilor; se zbate de parcă ar vrea să înjunghie aerul, dar îşi implântă cuţitul în piept. Platoşa de amabilitate cu care se apără femeia este semnul ce indică amantului c-a fost înlocuit.

În timpul scurtei conversaţii care, a precedat retragerea doamnelor în dormitor, domnişoara Eleanor făcu aluzie, din întâmplare, la apropiata căsătorie. Domnişoara Isabel îi răspunse şi-i adresă o întrebare Clarei. De Craye o pară cu dibăcie. Clara nu rosti nici o silabă. Simţi un val puternic înălţând-o pe creastă şi aruncând-o apoi în abis. Îl privi pe De Craye, absentă, ca un om trezit din somn, dar îl privi. Era uimită de promptitudinea intervenţiei şi recunoscătoare pentru ajutor. Ochii însă priveau imenşi, reci şi rătăciţi, fără să exprime nici o recunoştinţă, nimic personal. Privirea dură însă prea mult, peste puterea de îndurare a lui Willoughby. Strigând: „De porţelan”, se ridică în picioare; era semnalul de plecare pentru domnişoarele Eleanor şi Isabel. Când Clara se ridică, Vernon se înclină în faţa ei. Nu-l privise măcar o dată în seara aceea şi aştepta un semn de bunăvoinţă acum, când îşi spuneau noapte bună. Ea-i ură noapte bună, dar cu capul întors spre domnişoara Isabel, care-l consola încă o dată pe colonelul De Craye în legătură cu pierderea cadoului de nuntă, vasul de porţelan, la care credea că s-a referit Willoughby când a dat semnalul de plecare. Vernon se îndreptă spre camera lui, sumbru de parcă ar fi orbit chiar în acel moment; *bile tumet jecur*[68]; dovada ei de nepăsare îl atinsese într-un punct atât de sensibil, încât ochii şi mintea i se întunecară deodată.

Clara simţi că-l făcuse să sufere şi regretă imediat după ce se despărţiră. Vernon era un adevărat prieten, dar îi cerea

---

[68] Fierea umflă ficatul (lat.).

lucruri peste puterile ei. Apoi, făcuse tot ce-i cerea, cu o singură excepție: nu putea să rămână aici şi să-l suporte în continuare pe Willoughby; dexteritatea lui întrecea orice răbdare. încercase în zadar revolta ori implorarea față de un tată vrăjit complet de gazda lui; nu înțelegea cum; poate prin calitățile renumitului său vin. Dar nu, explicația era prea respingătoare.

Totuşi nu putea îndepărta cu totul acest gând, în timp ce medita la planul de evadare. Dacă Lucy Darleton era acasă, dacă Lucy o invită să vină, dacă zbura într-acolo, o, atunci tatăl ei ar avea dreptul să se înfurie. Nu-şi va mai aminti că fără acest vin păcătos...

Ce anume din acest vin îi putea alunga înțelegerea şi dragostea de părinte? Era tatăl ei iubit, şi ea era fiica lui scumpă, şi totuşi ceva îi despărțea, ceva care-l făcea surd la toate rugămințile. Putea fi de vină doar atracția neînțeleasa a vinului? Respectul filial striga un „nu" vehement, totuşi Clara rămânea nedumerita în fața argumentelor prin care el justifica hotărârea de a rămâne aici, apoi ridica din nou fruntea răzvrătită, amintindu-şi pe câte puternice argumente se sprijinea cererea ei.

O uimea bizareria bărbaților, tineri sau bătrâni; cele mai mici lucruri (ea considera drept aşa ceva şi un vin renumit) sunt suficiente pentru a le schimba hotărârile. Şi aceştia acuză femeile de nestatornicie! Clara îşi spuse că femeile cedează numai în fața unor motive imperioase, nu a unor nimicuri vrednice de dispreț. Femeile n-ar fi în stare să rănească o ființă iubită nici pentru oceane întregi de acest... ph!

Iar femeile sunt obligate să-i respecte pe bărbați, în orice caz pe un tată. „Dragul, scumpul meu tată", exclamă Clara în singurătatea camerei sale, amintindu-şi toată bunătatea firii lui şi încercând să împace sentimentele unei fiice respectuoase cu disperarea provocată de situația în care el o forța să rămână. Lovitura ce trebuia să-l atingă o durea mai întâi pe ea. „Nu am nici o scuză", îşi spuse Clara, examinând numeroase scuze posibile şi căutând una decisivă. Dar ideea că chiar ea îl va face să sufere pe tatăl ei o deprima mai mult decât orice încercare de autojustificare. Încercă să-şi

închipuie că l-ar putea cruța, ceea ce era, evident, curată utopie.

Camera ei i se păruse până atunci un sanctuar pur, imaculat, încălzindu-i visurile de fată şi degajând atâta pace; imediat însă o şoaptă crescu în ea până se sparse într-un țipăt, ca o strună muzicală lovită cu brutalitate. Dacă va rămâne aici, camera nu va mai fi multă vreme un sanctuar. Dureroasă sclavie! Moartea, cât de insolentă ar fi, nu te jigneşte mai tare! Nu putem alunga viermii morții, dar atunci când devenim prada lor, o fericită insensibilitate ne împiedică să simțim dezonoarea.

Tinerețea îi împreună pleoapele şi adormi în ciuda frigurilor ce o scuturau; tot mai tremura când se deşteptă, auzindu-şi numele strigat la fereastră. „Mă simt capabilă de iubire, de vreme ce-l iubesc pe el", îşi spuse ea, în timp ce se desfăta ascultând vocea tânărului Crossjay, invidiindu-l din nou pentru baia matinală în apele lacului, care i se părea că au puterea magică de a spăla orice mâhnire şi servitute. Se hotărî atunci ca băiatul să fie ultimul din cei de la Castel care o va vedea la plecare. Crossjay ar fi bucuros să-i facă orice serviciu, ar putea-o escorta în plimbarea ei, mâine dimineață, până la proxima stație de cale ferată, apoi l-ar trimite să chiulească toată ziua; pentru a-l scuza ar scrie un bilețel, pe care să-l înmâneze seara lui Vernon.

Băiatul alergă la ea după ce-şi luase micul dejun împreună cu doamna Montague, menajera casei, şi-i spuse că o strigase dimineața ca s-o trezească.

– Mâine n-ai să mai ai ocazia, am să mă scol înaintea ta. În timp ce Crossjay se jura că tot el va fi primul, Clara se gândea la tatăl ei, spunându-şi că era de datoria ei să se angajeze într-o nouă discuție explicativă cu el.

Willoughby avea nevoie de Vernon pentru limpezirea unor afaceri. Doctorul Middleton se duse, ca de obicei, în bibliotecă, după ce răspunse „Am să te ruinez în continuare", lui Willoughby, care, amabil, se oferise să trimită la Londra un ordin de expediere a tuturor cărților ce-i erau necesare.

Prin aspectul său liniştit, netulburat, părea un munte scăldat în razele calme ale soarelui de dimineață, încât, pentru a nu-l deranja, Clara fu tentată să înceapă o discuție

preliminară cu Willoughby, dar nu reuşi nici să-l reţină, nici să-l invite la o discuţie. Stătea în hol, ţinându-l pe Vernon de braţ. Trecu pe lângă ei, Willoughby nu-i spuse nici un cuvânt şi ea intră în bibliotecă.

– Ei, ce este draga mea, ce s-a întâmplat? o întrebă doctorul Middleton, văzând-o că închide uşa după ea.

– Nimic, papa, răspunse ea calmă.

– N-ai închis cumva uşa cu cheia, draga mea? Parcă ai învârtit cheia, ia încearcă clanţa.

– Papa, te asigur că uşa nu este încuiată.

– Domnul Whitford trebuie să vină dintr-un moment într-altul. Ne-am angajat într-o lucrare dificilă. Femeile nu cunosc, şi toată lumea este de părere că nu vor cunoaşte niciodată valoarea timpului.

– Suntem vanitoase şi superficiale, dragă papa.

– Nu, nu, tu nu, Clara. Dar bănuiesc că ai putea aprecia aceasta valoare având o lucrare mai amplă de îndeplinit: ai vedea atunci ce important este... să începi în linişte ziua de lucru. Toţi savanţii din lume ţi-ar spune acelaşi lucru. Avem nevoie de izolare. Invaziile astea! Ai deci intenţia să călăreşti şi astăzi? Îţi face foarte bine. Mâine, luăm masa la doamna Mountstuart Jenkinson, o persoană cu totul remarcabilă, deşi nu înţeleg prea bine de ce am acceptat invitaţia. Să nu mă acuzi c-am întârziat azi-noapte la un pahar de vin, draga mea. Nu fac asta decât atunci când sunt chemat să evaluez un vin, prin degustare.

– Am venit, papa, să te implor să mă iei de aici.

Doctorul Middleton se trezi, cu stupoare, aruncat în plină furtună; puse la loc cartea, împinsă cu cotul de mişcarea bruscă pe care o făcuse scuturându-şi părul de pe frunte, şi strigă:

– Unde? În ce loc? Această lectură a ghidurilor, jurnalelor de călători, redactate de tot felul de pierde-vară, şi a reportajelor pitoreşti din ziare strică mintea bărbaţilor şi a fetelor. Cunoşti bine repulsia mea pentru viaţa de hotel. Nu mă sfiesc de loc să spun c-o detest din tot sufletul. A trebuit să accept această viaţă, ca o penitenţă, atunci când trăia

maică-ta, *ke triskakodémon*[69], de sute de ori. Dar nu înțelegi că pentru un om bătrân neajunsurile vieții sunt multiplicate de anii pe care îi poartă? Îți solicit oare inutil înțelegerea pentru un om bătrân, Clara?

– Generalul Darleton ne va primi la el, papa.

– Masa lui e oribilă. Mă rog, trecem peste asta, dar vinul lui e otravă curată. Aş trece şi peste asta – deşi ar fi mai bine să nu trec – dar opiniile noastre politice diferă fundamental. Este adevărat că nu suntem obligați să le discutăm când ne întâlnim, dar din păcate nu avem nici o opinie comună. Nu avem ce discuta. Armata a produs ori a transformat unii oameni în epicurieni de vază, alții au ajuns cucernici, iar alții au înflorit ajungând oameni cultivați, gentlemeni foarte stimați de o țară întreagă. Dar, în fine, resping propunerea de a merge la generalul Darleton. Plângi?

– Nu, papa.

– Sper că nu. Avem aici tot ceea ce un om îşi poate dori, şi, fără îndoială, o gazdă perfectă. Ceea ce tu, după un obicei consacrat de istorie în cartea dragostei, iei drept uragane cumplite, sunt furtuni într-un pahar cu apă. De altfel, e mai bine aşa. Repet, e mai bine ca aceste „furtuni” să sufle atunci când dragostea noastră e abia la început. Intră! strigă doctorul Middleton, bucuros, ca răspuns la o bătaie în uşă. Se temea că uşa fusese încuiată de fiica lui, din dorința de a rămâne izolați un timp.

– Clara! strigă el.

Ea apăsă pe clanță, ezitând, şi domnişoarele Eleanor şi Isabel intrară, scuzându-se, cu o coerență specifică femeilor, cunoscută de altfel doctorului Middleton. Voiau să-i vorbească Clarei, dar refuzară s-o ia de-acolo. Doctorul Middleton le asigură în zadar că fata le stă la dispoziție. Declarară că n-au să-i spună decât câteva cuvinte şi nu vor zăbovi decât strictul necesar.

Ca şi atunci când o timidă delegație de şcolari ajunge în fața profesorului, aceste puține cuvinte anunțate nu se auzeau de loc; urmă o pauză penibilă, enervantă; numai

---

[69] Ke kristakodémon – de trei ori spirit rău (în lb. greacă).

doctorul Middleton se simțea bine, gândindu-se cu bucurie că cele două doamne, la plecare, o vor lua-o şi pe Clara.

– Părem poate cam ceremonioase, începu domnişoara Isabel, apoi se întoarse către sora ei.

– Nu vrem să exagerăm importanța misiunii noastre, dacă ea poate fi astfel considerată, spuse domnişoara Eleanor.

– Willoughby v-a încredințat-o? întrebă Clara.

– Scumpa, noastră, trebuie să ştii că-ți vorbim foarte serios şi că totul porneşte din dorința noastră personală de-a contribui la fericirea ta. Iată de ce Willoughby a încuviințat să-ți vorbim chiar noi.

Apoi, surorile luară cuvântul alternativ şi Clara privea când la una când la cealaltă pentru a încerca să prindă, pe cât putea, un înțeles din nişte fragmente cu totul incoerente.

– Şi când spunem fericirea ta, dragă Clara, avem în vedere şi fericirea lui Willoughby, care depinde de a ta.

– Şi nu vom îngădui niciodată ca sentimentele noastre să fie o piedică în calea voastră.

– Nu. Iubim bătrână noastră casă, şi de-ar fi numai o pedeapsă pentru că am adorat-o ca pe un idol, încă ar fi un motiv suficient pentru a pleca din ea acum.

– Fără să consider asta drept o răutate; nici nu poate fi vorba de aşa ceva.

– Tinerele soții preferă să domnească peste domeniul lor, ca nişte regine necontestate.

– Iar tinerețea şi bătrânețea...

– Dar, strigă Clara, n-am spus niciodată, nu m-am gândit niciodată ca...

– Copilă scumpă, cel care te iubeşte, în grija lui nesfârşită pentru fericirea ta, prevede şi ceea ce doreşti şi ceea ce ți se cuvine.

– Iar pentru noi, Clara, a recunoaşte ceea ce ți se cuvine înseamnă a ne purta în consecință.

– În afară de asta, draga mea, o vilă la marginea mării a fost întotdeauna visul nostru.

– Ştim şi singure că suntem un cuplu de fete bătrâne şi, deci, nişte colaboratoare nepotrivite pentru o tânără soție, la conducerea unei gospodării atât de întinse.

– Din cauza concepțiilor noastre învechite ar apare inevitabil fricțiuni in treburile casnice, în ciuda bunăvoinței şi dorinței noastre de armonie...

– Astfel încât, dragă Clara, consideră problema rezolvată.

– Vom fi fericite să vă vizităm, din când în când.

– Musafiri, dar nu critici severi, draga mea.

– Şi dumneavoastră mă credeți atât de egoistă, scumpe doamne! Chiar şi gândul unui asemenea gest de egoism mă răneşte profund. N-aş fi vrut niciodată să plecați de la castel. Mă simt bine în societatea dumneavoastră, vă respect din toată inima. Dacă m-aş plânge, ar fi numai pentru că nu vă îngrijiți destul de propria dumneavoastră viață. Aş fi dorit să rămâneți aici şi să-mi fiți un exemplu. Nu v-aş fi lăsat să plecați. Ce-şi închipuie el despre mine? Azi-dimineață v-a făcut Willoughby această propunere?

Era greu de înțeles cine era adevărata victimă dintre cele două femei, vorbind fiecare ca un ecou al celeilalte, într-o adorație comună pentru idolul familiei.

Domnişoara Eleanor revendică ca aceasta calitate, luând prima cuvântul:

– Willoughby al nostru este atent, totdeauna generos, si nu mai puțin prevăzător. Aranjamentele lui mulțumesc pe toată lumea.

– Un singur semn şi totul este hotărât, spuse domnişoara Isabel; acum se părea că ea este cea trasă pe sfoară.

– Nu va fi necesar să plecați de aici, scumpe doamne. Dacă eu voi fi stăpână aici, mă voi opune.

– Lui Willoughby îi pare rău că nu te-a liniştit mai demult în această privință.

– Şi ne mustrăm noi înşine că nu ne-am gândit mai devreme.

– V-a vorbit despre asta, prima oară, azi-dimineață? întrebă iarăşi Clara, dar nu putu obține nici un răspuns. Ele îşi reluară duetul şi ea trebui să suporte flecăreala lor absurdă.

– Atunci ne-ai înțeles? spuse domnişoara Eleanor.

– Sunt mişcată de amabilitatea dumneavoastră, doamnelor.

– Şi ai să-mi spui tanti Eleanor în continuare?

– Şi mie tanti Isabel?

Clarei îi venea să-şi rupă mâinile, delicateţea o împiedica să le mărturisească de ce nu le mai putea spune aşa, ca în zilele când Willoughby îi făcea curte. Le sărută din toată inima, ruşinată de acest gest, deşi cu o afecţiune reală.

Ele se retraseră, după scuze nesfârşite, adresate doctorului Middleton, pentru faptul de a-l fi deranjat. Acesta le conduse până la uşă, înclinându-se, şi ţinu apoi uşa deschisă pentru ca fiica lui să încheie procesiunea, dar, întorcând capul, o văzu aşezată într-un colţ depănat al camerei.

Tocmai se întreba dacă era cazul s-o lase acolo şi să plece el din bibliotecă, când apăru Vernon Whitford, traversând holul dinspre laborator, cu propria-i tulburare răsfrântă pe chip.

Faptul n-avea nici o importanţă pentru reverendul doctor, atâta timp cât Vernon putea fi un pretext pentru a scăpa de Clara. În clipa când aceasta, văzându-şi planurile dejucate, se pregătea să iasă din bibliotecă, doctorul Middleton simţi brusc neplăcerea de a avea un partener cu un aer atât de nefericit.

– Sper că n-ai necazuri. Nimic nu-ţi îngreunează munca mai mult decât necazurile. Unde ai fost? Bănuiesc că slăbiciunea dumitale se datorează faptului că nu te înarmezi cu o triplă platoşă împotriva plictiselii şi necazurilor; dacă n-ai să faci asta, nu vei putea lucra niciodată cu spor. Ai fost in laborator?

– Da, sir. Vrei să-ţi dau vreo carte? o întrebă pe Clara.

Ea îi mulţumi, promiţându-i că pleacă imediat.

– Draga mea, îi spuse doctorul Middleton, te afli acum în faţa rafturilor cu literatură italiană. Ei, domnule Whitford, apropo de laborator, energia cheltuită acolo timp de un an n-ar ajunge să realizeze un curent electric între castel şi staţia de cale ferată –distanţa de patru mile, am impresia. Vezi, domnule, un diletantism costisitor în timp şi în materiale este pentru un gentleman independent o podoabă asemănătoare cozilor pentru vulpi, şi coarnelor pentru cerbi; prietenii consideră aceste ornamente utile pentru societate. Îngăduie-mi această observaţie, Willoughby s-a arătat chiar acum foarte atent cu fata mea. Din câte am înţeles era vorba de un dialog între femei – el este tot atât de generos pe cât

este de discret. În unele lupte, onoarea poate fi obținută numai prin moarte; un lucru pe care femeile nu-l vor înțelege niciodată. Mă îndoiesc că pot înțelege gloria unor asemenea fapte.

– Am auzit acest proiect, eram tocmai cu Willoughby, răspunse Vernon în grabă, pentru a o apăra pe Clara de aluziile agresive ale tatălui. Voia să-i transmită că în discuția lui cu Willoughby nu obținuse câştig de cauză pentru ea şi că era mai bine să i se mărturisească tatălui acum, cât era şi el de față, gata s-o ajute. Dar cum s-o facă să înțeleagă? Ea îi evita privirile, iar el era prea naiv în ale intrigii pentru a improviza nişte fraze obscure pentru toți şi transparente pentru o singură persoană.

– Aş regreta dacă Willoughby te-a mâhnit, deoarece am multă stimă pentru el, spuse doctorul Middleton.

Clara lăsă să-i cadă o carte. Tatăl ei tresări în scaun, mai nervos decât îl justifica simplul reflex. Vernon încercă să-i întâlnească ochii, Clara ghici acest lucru, dar furia şi sentimentul de vinovăție îi întăreau hotărârea de a nu mai asculta decât de ea însăşi, aşa că rămase în defensivă.

– Nu spun că m-a mâhnit cu ceva, sir. Mă aflu aici ca să-mi exprim părerea şi să-i dau sfaturi, şi dacă nu le acceptă nu am dreptul să mă consider jignit. Willoughby pare nemulțumit de intenția colonelului de a pleca mâine, ori o zi mai târziu.

– Îi place să-şi păstreze prietenii lângă el. Poți să mergi o zi întreagă, şi n-ai să găseşti un om atât de generos, pe onoarea mea. Dar necazurile dumitale îți sunt înscrise pe frunte, domnule Whitford.

– O, nu, sir.

– Ba da, aici. Doctorul Middleton indică cu degetul un punct între propriile lui sprâncene.

Vernon îşi trecu mâna peste frunte şi fabrică o scuză pentru aerul lui posomorit. Nu-şi dădu seama că, deoarece gândurile lui se concentrau asupra Clarei, rostea fraze stângace, cu dublu înțeles, în timp ce se lăsa pradă unei mânii mistuitoare şi inexplicabile.

– Apropo, spuse el, mi-am chinuit mintea degeaba, sir, trebuie să apelez la dumneavoastră. Iată un vers a cărui cadență mi se pare îndoielnică. Credeți că merge?

În limba măgarilor, el rage măgăreşte, ceea ce înseamnă că ne întrece pe toți în această artă.

După ce trecu un timp potrivit pentru a sugera că a fost vizitat de geniul său critic, doctorul Middleton răspunse, glumind uşor:

– Nu, domnule, nu merge, şi nesiguranța dumitale în privința cadenței versului ar creşte dacă versul ar fi mai amplu. Recomandarea noastră este ca să-l corectezi înainte de a fi amenințat cu nuiaua. Versul ar putea suna astfel:

Promite pentru plăcerea de-a promite

ceea ce ar însemna că, aşteptând ziua scadenței, el face ostentativ promisiuni de plată destul de îndoielnice. Aşa ar putea merge. Dar te rog să nu mă citezi printre referințe.

– Versul ar fi acceptabil pentru mine dacă l-aş putea aplica la subiectul care mă preocupă.

– Sau ar putea suna aşa: ...Doctorul Middleton era pe punctul de-a face alte sugestii, când Clara țâşni pe uşă, exasperată, ca niciodată, de firea bărbaților. Cum, într-o lume mistuită de flăcări, ei îşi pot exersa mintea cu asemenea stupidități! Şi aceştia erau încă oameni cultivați, savanți! Şi amândoi ştiau că se află alături de un suflet chinuit, ars de febră!

Un minut mai târziu, după ce Clara închisese uşa, ei se şi cufundaseră în lucru. Doctorul Middleton uitase de celălalt vers.

– Nimic grav? întrebă el, ca un reproş, pentru că fruntea lui Vernon nu era încă limpezită cu totul.

– Sper că nu, sir. Era o chestiune de bun simț.

– Şi crezi că aceasta nu poate fi gravă?

– Cred că elogiul versului docmiac în Hermann[70], este nu numai serios, ci şi lipsit de exagerare, răspunse Vernon.

---

[70] Hermann Johann Gottfried (1772-1848) filozof şi elenist german. Lucrarea lui Epitome metricae doctrinae constituie o adevărată imitație a metricii greceşti.

Doctorul Middleton aprobă şi pătrunse în grădina înmiresmată a versurilor greceşti, după ce îmbrânci cu dispreț lumea noastră uscată şi prăfuită.

CAPITOLUL XXV
Fuga prin furtună

Ziua în care sosi scrisoarea de răspuns a lui Lucy Darleton, către prietena ei Clara, începu cu o dimineață minunată; cerul era luminat, înainte de răsăritul soarelui, în culori vii, dar rău prevestitoare pentru lucrătorii pământului. Clara nu putea fi însă atentă la tonurile fastuoase de roşu ale răsăritului, şi nici nu avea liniştea necesară pentru a contempla asemenea frumuseți. Le privea ca şi cum dincolo de ele se întindea pământul făgăduinței; toată ființa i se înfiora din nou de speranță în fața splendorilor visate altădată să-i umple viața, dar pulsu-i accelerat îi readuse gândurile asupra proiectului conceput şi pe care voia să-l realizeze. Se simțea ca un automat, apropiindu-se prin fiece mişcare de ținta sa. Nu mai conta nimic altceva, totul se transforma în combustibil prețios: prefăcătoriile, frazele evazive, batalioane de potlogării nevinovate înaintau în marş, paralel cu minciunile rafinate, rostite cu un aer ştrengăresc. Le utilizase din belşug, cu o zi. înainte, pentru a se strecura printre distracțiile programate în această zi. Fusese constrânsă totuşi să le accepte şi o făcuse aparent de bunăvoie, dar îşi justifica viclenia tocmai prin constrângerile prea puternice. „Sunt ocupată mâine dimineață, devreme, restul zilei voi fi perfect liberă.” Aşa-i spusese lui Willoughby, domnişoarei Dale, colonelului De Craye, şi abia a treia oară simțise ce delicios dublu sens avea fraza aceasta. Ea rămase asociată astfel de imaginea colonelului.

Nefericita care sfărâmă lanțurile ce-o încătuşează stârneşte protestele cele mai violente: ne întrebăm cum e cu putință ca o persoană cu o conştiință morală să se poarte astfel, ca să nu mai vorbim de principala ofensă, pe care ne jurăm c-am putea-o ierta, dacă n-am mai avea şi obiecții mai mici,

referitoare tocmai la conştiinţa ei, la groaznicele minciuni inutile sau, de exemplu, la teribilul sânge rece dovedit chiar în momentul când ne mințea. Ştim totuşi că trăim într-o lume nerațională, în timpul perioadelor de activitate intensă suntem sclavii proiectelor noastre, rezultate ale pasiunilor, iar acestea sunt determinate de situația noastră în societate. Proiectele ne modelează pentru a fi apți în munca pe covertă, pasiunile conduc nava, iar situația noastră socială constituie scuza lor; dacă se întâmplă totuşi conştiinței să urce ca pasager pe punte, este suficientă o simplă accelerare a navei pasiunilor pentru ca ea să amuțească total, aşa cum ar face oaspetele fără voie al unui vas de piraţi, în timp ce acesta aleargă departe de crucişătorul care-l urmăreşte, strecurându-se printre stânci şi ochiuri de apă, deşi pe jumătate distrus, numai pentru a-şi salva drapelul cel negru. Feriți-vă să ajungeți într-o asemenea situație echivocă.

E uşor de spus, dar câteodată o plasă nevăzută se prăbuşeşte asupra noastră, ca filoxera asupra viței de vie. Atunci, eşti obligat să optezi rapid: ori tai cu îndrăzneală firele plasei, ori accepți disperarea. Dar puțini bărbați au curaj, iar femeile tinere au fost învățate mai curând să fie laşe. Noi considerăm hotărârea lor de-a înfrunta răul într-un limbaj franc o dovadă de insolență, pierderea, deci, a acelui lustru de candoare care le menține prețul ridicat pe piață. Sunt învățate să satisfacă gustul bărbaților, ceea ce le obligă să trăiască o viață cu totul exterioară, să se aprecieze în funcție de criteriile bărbaților, aproape la fel de puțin interesate de viața lor interioară, secretă, ca şi aceştia. Neînsoțită de curaj, conştiința este un oaspete neputincios, şi dacă evenimentele se desfăşoară favorabil vasului de piraţi, oaspetele va fi curând trimis pe lumea cealaltă, nici unul dintre beligeranți nemaiavând nevoie de el.

În dimineața aceea, minciunile şi frazele evazive n-au tulburat-o câtuşi de puțin pe Clara. Alesese disperarea şi se considera totuşi curajoasă, deoarece avea încă atât curaj cât să fugă de ceea ce o dezgusta. Îşi simțea inima uşoară, sau mai exact se simțea ca amețită. Firea ei impetuoasă o făcea să realizeze la fel de brusc şi intens evadarea, pe cât de brusc şi apăsător o covârşise senzația de recluziune. Îi trecu prin

minte Vernon: acela era adevăratul ei prieten. Da, şi chiar o călăuză, dar el îi dezaproba acţiunea, şi de-i va împiedica drumul spre sacra libertate, chiar şi el va trebui înlăturat.

Ce va gândi despre ea? Poate că nu se vor mai întâlni niciodată pentru a putea afla. Sau, poate, se vor întâlni o dată în Alpi, amândoi mai în vârstă; Vernon va fi devenit celebru, iar ea va simţi doar regretul de a fi rămas mult sub idealul înalt preconizat de el. Domnule Whitford, îi va declara ea cu toată gravitatea, fie că mă crezi sau nu, află că doream atunci să capăt încuviinţarea dumitale." Fantoma astfel evocată se va încrunta, precum Vernon cu o seară înainte, în bibliotecă.

Se mustră singură că se gândea la Vernon atunci când mintea trebuia să i se concentreze asupra unor fapte pe care el le-ar dezaproba.

Se gândi cu mai multă linişte şi bucurie la clipa când tânărul Crossjay va recunoaşte, roşu la faţă, că lenevea încă în pat, atunci când ea se şi scăldase în rouă. Râse pe socoteala lui, dar tocmai atunci băiatul îi sări în cale, din spatele unui copac; atât de tare se sperie încât înţepeni locului şi-şi duse reflex mâna la inimă. Conspiratorii suportă greu asemenea şocuri. Îngrijorat să n-o fi speriat prea tare, Crossjay încerca bărbăteşte s-o liniştească; se trezise „cu câteva ore" mai înainte, îi spuse, şi o pândise venind pe alee, dar nu intenţionase s-o sperie; aşa se juca el cu băieţii, dar dacă-i făcuse vreun rău, putea să se răzbune ori cum ar fi voit şi va vedea cum ştie el să îndure o pedeapsă. Insistă chiar să-i aplice o corecţie corporală.

– Las asta pe seama şefului de echipaj, atunci când ai să fii marinar, spuse Clara.

– Un şef de echipaj nu îndrăzneşte să se atingă de un ofiţer! Vedeţi cât de puţin cunoaşteţi viaţa marinarilor! răspunse Crossjay.

– Dar nu puteai ieşi înaintea mea, urâciosule, fiindcă toate lacătele şi zăvoarele erau puse când am ieşit eu.

– Da, dar nu v-aţi uitat la uşa din dos, sau la cea de la intrarea separată dinspre apartamentul lui Willoughby, fiindcă aţi ieşit prin vestibul. Ştiu eu ce vreţi, domnişoară Middleton, vreţi să nu plătiţi când aţi pierdut.

– Ce am pierdut, Crossjay?

– Pariul.

– Pe ce-am pariat?

– Ştiți foarte bine.

– Spune.

– Pe un sărut.

– Ba de loc. Dar, dragul meu, dacă nu te sărut, nu înseamnă că te iubesc mai puțin. Toate astea sunt nişte prostii, n-ar trebui să te gândeşti decât să înveți şi să fii sincer. Să nu spui niciodată minciuni, nimic nu e mai urât decât lipsa de onestitate. Insistă în chip deosebit asupra urâțeniei şi efectelor dezastruoase ale minciunii şi apoi îl întrebă: Mă asculți?

– Da, dar m-ați sărutat în ziua în care v-am aşteptat afară în ploaie.

– Pentru că ți-am promis.

– Domnişoară Middleton, dar ați pariat şi ieri pe un sărut.

– Sunt sigură, Crossjay – nu, nu pot spune că sunt sigură, dar tu poți afirma cu toată siguranța c-ai ieşit primul din casă azi-dimineață? Adică, eşti sigur că nu m-ai văzut pe alee când ai ieşit din casă? Ei vezi? Nu poți.

– Domnişoară Middleton, sunt sigur că astăzi am fost primul gata.

– Fii totdeauna sincer, dragul meu, şi atunci poți să fii sigur că Clara Middleton te va iubi întotdeauna.

– Dar, domnişoară Middleton, după ce vă veți mărita nu veți mai fi Clara Middleton.

– Voi rămâne aceeaşi, Crossjay.

– Nu, nu veți mai fi, şi mie-mi plăcea atât de mult numele dumneavoastră!

Clara se gândi puțin, apoi îi spuse:

– Tu m-ai avertizat, Crossjay, aşa că n-am să mă mai mărit. Am să aştept... era cât pe-aci să spună: „Am să te aştept pe tine”, dar îşi mască ezitarea printr-o frază lungă: Oare până la satul din care am expediat alaltăieri scrisoarea, este un drum prea lung pentru tine?

Crossjay scoase un strigăt de indignare:

– După Clara, numele meu favorit este Lucy, spuse el.

– Eu credeam că numele Clara vine numai după Nelson, şi destul de mult în urma lui, dacă nu cumva vrei să ajungi marinar de apă dulce.

– N-am să ajung aşa ceva, domnişoară Middleton, puteți fi sigură, pe onoarea mea.

– Din când în când ți se întâmplă să vorbeşti în stilul acestuia, Crossjay.

– Atunci n-am să mai vorbesc de loc.

Îşi ținu făgăduiala un minut întreg.

Clara spera că-i făcuse măcar lui un pic de bine, într-o dimineață ca aceasta, când se angaja într-o aventură îndoielnică şi fără întoarcere posibilă.

Mergeau repede pentru a avea timp să ajungă la poşta satului şi înapoi, înaintea dejunului. Aveau tot timpul, de altfel, ba chiar ajunseră prea devreme, înainte de deschiderea biroului; Crossjay începu să țopăie de foame şi fu trimis să asedieze o brutărie. Clara se simți singură fără el, timidă şi puțin temătoare, pe-o stradă cu toate obloanele caselor zăvorite încă. Se bucură când se întoarse Crossjay. Când, în sfârĹźit, i se înmână scrisoarea, după ce poştaşul se încredință că ea era destinatara, plecară repede, pentru a se întoarce la timp la castel. Clara aruncă o privire lacomă pe prima pagină, acoperită de scrisul lui Lucy.

„Telegrafiază şi am să-ți ies în întâmpinare. Am să-ți ofer tot ceea ce ai nevoie pentru două nopți, în caz că nu poți rămâne mai mult."

Găsise miezul scrisorii. La o a doua privire, mai puțin nerăbdătoare, descoperi, în timp ce alerga încă pe drum, fraza şi mai atrăgătoare. Lucy îi scria:

„Te întrebi dacă te mai iubesc ca altădată. Scumpa mea prietenă, dacă te-ar lovi o nenorocire, te-ai putea convinge."

Clara rupse tăcerea.

– Da, dragă Crossjay, dacă doreşti, vom mai face o plimbare după micul dejun. Dar aminteşte-ți că nu trebuie să spui unde am fost împreună. Am să-ți dau douăzeci de şilingi ca să-ți cumperi ouăle de păsări şi fluturii de care ai nevoie pentru colecția ta, dar, bagă de seamă, trebuie să-mi promiți că astăzi va fi ultima ta zi de hoinăreală. Spune-i domnului Whitford că te căieşti de ingratitudinea ta față de el, pentru

ca să-şi poată pune din nou speranţa în tine. Ştii drumul peste câmp, înspre gară?

– Scurtezi cu o milă drumul; ajungi la şosea pe la moara lui Combline, tai drumul încă o dată, timp de cinci minute, şi apoi ţii numai şoseaua.

– Atunci, Crossjay, imediat după dejun, ai să mă aştepţi în spatele fazaneriei, am să vin să te iau. Dacă te găseşte cineva înaintea mea, spune-i că admiri penajul lui Himalaya, pasărea aceea indiană minunată. Dacă cineva ne vede împreună, ne luăm la întrecere şi, bineînţeles, c-ai să mă ajungi din urmă, dar numai după ce nu mai putem fi văzuţi. Diseară, spune-i domnului Vernon, adică domnului Whitford, că banii aceştia sunt o parte din ceea ce voiam să-ţi dau, să ai de buzunar; şi mie îmi plăcea să am bani de buzunar, Crossjay. Poţi să spui că ţi-am dat eu o zi de vacanţă; am să-i şi scriu să te ierte, dacă nu cumva o să fie prea aspru pentru a face aşa ceva. Câteodată e foarte sever.

– Altă dată să vă uitaţi drept în ochii lui, domnişoară Middleton. Îl găseam înspăimîntător, până în ziua când m-a obligat să-l privesc în faţă. Zice că bărbaţii trebuie să se privească drept în faţă, ca atunci când îmi dă lecţii de box, şi nu s-ar mai certa nici pe jumătate. Din păcate nu-mi amintesc tot ce-mi spune.

– Nimeni nu te obligă, Crossjay.

– Nu, dar văd că vă face plăcere să vă repet vorbele lui.

– Dar dragul meu, mi se pare că nu ţi-am declarat niciodată aşa ceva.

– Nu, domnişoară Middleton, dar este adevărat. Iar lui îi place la nebunie să vă audă cântând din gură sau la pian. Vă priveşte fix tot timpul.

– O să întârziem clacă nu ne grăbim, spuse Clara, şi aproape că începu să alerge.

Avură timp să facă un ocol prin parc, pe la vişinul cu floarea dublă, care îşi pierduse albul acela strălucitor. Se aşeză sub ramurile lui şi privi în sus, ca atunci când îşi închipuise un cer mai pur decât acela văzut în fiecare zi şi mai frumos decât orice privelişte de pe lume. Sub florile vişinului se afla atunci, adormit, Vernon. Dar, cu siguranţă,

ea privise în sus, nu la el. Acum, copacul părea încărcat de tristețe, cu florile ofilite, de culoarea zăpezii murdare.

Crossjay reluă conversația.

– El zice că nu-i plac femeile.

– Care el?

– Domnul Whitford.

– Chiar aşa spune?

– Am uitat exact cuvintele, dar susținea că pe ele nu le poate învăța nimic, aşa ca pe mine de când ați venit dumneavoastră aici; numai că de atunci încoace, țin la el de zece ori mai mult.

– Cu cât are să-ți placă mai mult, cu atât am să te iubesc şi eu mai mult, Crossjay.

Băiatul scoase un strigăt şi se repezi înspre Willoughby; când îl văzu, Clara păli şi se retrase în sine. Crossjay alergă până la el, dând evidente semne de bucurie. Totuşi, în timpul plimbării, nu menționase niciodată numele lui. Clara trase concluzia că băiatul ghicise marea satisfacție cu care Willoughby îi primea gesturile de afecțiune şi se purta în consecință. Fără să-l blameze pentru asta, Clara privea scena cu un ochi critic, pentru simplul motiv că atunci când încetează să mai iubească pe cineva, cei tineri caută cu lăcomie orice dovadă împotriva acestuia, care să le confirme ostilitatea; atunci însă când persoana respectivă nu-i supără în chip direct, propria lor ostilitate li se pare un sentiment brutal şi nejustificat, deoarece nu mai pot analiza şi reactualiza numeroasele neînțelegeri, motivate, care i-au dat naştere. Acumularea necazurilor într-o povară mută şi sumbră, copleşind întreaga ființă, transformă orice fapt nou, cât de mic, într-o dovadă proaspătă şi convingătoare. Fiind pe punctul de-a înfăptui ceva rău, Clara gusta cu lăcomie această scenă, spunându-şi cât de puțină vitalitate şi sinceritate erau în acest om şi cât de mult îl corupea pe băiat. Cu toate acestea, ea îl imită instinctiv şi-l salută pe Willoughby cu veselie.

– Bună dimineața, Willoughby! Era păcat să pierd o dimineață ca asta! Ai ieşit de mult?

El îi reținu mâna.

– Scumpa mea Clara, şi tu nu te-ai obosit prea mult? Pe unde ai fost?

– Pe aici primprejur, peste tot. Nu sunt deloc obosită.

– Numai cu Crossjay? Ar fi trebuit să dai drumul câinilor.

– Lătratul lor ar fi alarmat toată casa.

– Mai puțin decât mă alarmează pe mine, când mă anunți că te plimbi fără protecție.

Îi sărută mâna, era o declarație de dragoste.

– Toată casa... reluă Clara, dar nu mai insistă să-l convingă; era ceva de neînțeles pentru el.

– Clara, dacă te trezeşti înaintea mea, în altă dimineață, promite-mi c-ai să iei şi câinii, da?

– Bine.

– Astăzi sunt cu totul la dispoziția ta.

– Adevărat?

– Din prima până la ultima oră a zilei. Îl găseşti amuzant pe Horace? Te-ai simțit bine cu el?

– E foarte amuzant.

– Parcă ar fi plătit să fie aşa.

– Iată-l că vine.

– S-o fi gândit că l-am plătit.

Clara remarcă amărăciunea cu care Willoughby rosti aceste cuvinte. El îl salută pe De Craye apoi îi anunță că se duce să inspecteze grajdurile.

– Darleton? Darleton, aşa mi-ai spus, domnişoară Middleton, nu? întrebă colonelul, înclinându-se în fața ei. Este fiica generalului Darleton? Dacă aşa este am avut onoarea să dansez o dată cu ea. Dumneata nu... vreau să spun, nu ai făcut cu ea exerciții de dans, ori paşii aceia triumfali pe care se amuză tinerele fete să-i schițeze împreună? Atunci ştii, desigur, ce delicioasă parteneră este.

– Sigur că da, ea este, strigă Clara, entuziasmată de prietena ei care-i venea în ajutor şi a cărei scrisoare o ținea la piept ca pe o comoară.

– Ciudat, numele ei nu mi-a atras ieri atenția, domnişoară Middleton. În mijlocul nopții un clinchet argintiu de clopoțel mi-a amintit de tânăra de care eram aproape îndrăgostit, mai ales pentru felul cum dansa. E brună, are aceeaşi înălțime şi e la fel de grațioasă ca şi dumneata, îți seamănă leit, numai

că în alt registru de culori. Acum dacă ştiu că sunteți prietene...

– Poate ai s-o mai revezi, colonele De Craye.

– Nu i-aş putea oferi decât imaginea unui paria nefericit. Şi apoi, când întâlneşti o fată fermecătoare, afli adesea că este logodită! Vorbele astea nu sunt scoase dintr-o baladă, domnişoară Middleton, ci din inima mea.

– Lucy Darleton... Era cât p-aci să mă faci să-ți vorbesc plină de gravitate, colonele De Craye.

– Ai vrea, într-o zi? Şi să nu mă mai socoteşti saltimbanc de meserie? Ştii că există şi clovni melancolici. Sub fard, ai să-mi găseşti un chip mai puțin vesel. Când eram cu treisprezece ani mai tânăr, cineva m-a iubit din toată inima, dar iubita mea a coborât în mormânt. De atunci nu m-am mai putut integra în viață niciodată, probabil pentru că nimeni nu mi-a mai acordat atâta afecțiune şi caritate ca ea. Obții uşor surâsuri şi strângeri de mână, dar e mult mai greu să găseşti o femeie în care să ai tot atâta încredere în fața duşmanului, ca şi în propria ta inimă. Eram săraci pe atunci. Mi-a spus: „Te aştept a doua zi după aniversarea mea de douăzeci şi unu de ani." M-am dus în ziua aceea la ea acasă şi m-am mirat că-mi dau voie să intru. Am fost condus sus, am privit-o, dar n-am mai văzut decât Moartea. Dorea să se mărite cu mine, pentru a-mi lăsa întreaga ei avere.

– Atunci, să nu te mai însori niciodată, şopti Clara.

Se uită în spate.

Sir Willoughby trecea pe pajişte chiar pe lângă ei.

„Va trebui să fiu foarte abilă pentru a putea scăpa de el", îşi spuse Clara.

Willoughby renunțase la planurile lui stupide din ultimele zile şi, dacă şi-ar fi putut exprima gândurile, acestea ar fi sunat astfel: „Sunt un dobitoc dacă te mai scap din vedere."

Apăru şi Vernon, ceremonios, ca de obicei în zilele din urmă. Clara se scuză că i-l sustrase pe Crossjay în timpul partidei matinale de înot. El răspunse scurt, printr-un semn din cap.

De Craye îi ceru lui Willoughby un ghid al căilor ferate.

– E un indicator în salonul pentru fumători. Dacă trebuie să pleci neapărat, ai trenuri la orele 11, 13 şi 16, spuse Willoughby.

– Pleci, colonele De Craye?

– Peste două sau trei zile, domnişoară Middleton.

Nu-l rugă să rămână; rămase complet nepăsătoare la vestea plecării lui. „În consecinţă..." îşi spuse el. „Ei şi ce anume? Nimic. Poate că nici ea însăşi nu dorea să mai rămână. Altfel, ar fi regretat plecarea unui companion atât de vesel." Era un fel modest de a-şi evalua şansele. Este posibil să interpretăm o aceeaşi situaţie şi cu modestie şi cu vanitate; la anumiţi oameni ele pot funcţiona simultan, amândouă la fel de sincere, atât de timizi devin uneori bărbaţii orgolioşi, în prezenţa femeilor. De Craye simţea c-a reuşit să-i placă, totuşi Clarei puţin îi păsa de prezenţa lui: şi de ce ar fi interesat-o, la urma urmei? – dar era clar că-i plăcea. O, dacă i-ar putea face un serviciu, cât de mic, care s-o mişte! Asemenea supoziţii se înlănţuiau în mintea lui, sfârşind prin această exclamaţie, rod al convingerii sale că ea nu-l iubea pe Willoughby şi aştepta numai un sprijin oportun din partea împrejurărilor. Cerând mersul trenurilor, formulase o frază cu totul la întâmplare, fără nici un gând ascuns. Era urmarea involuntară a ipostazelor în care se complăcuse ieri şi alaltăieri. Chiar în dimineaţa aceasta, trebuie să fi primit un răspuns la scrisoarea către Lucy Darleton, prietena ei, brună şi frumoasă, pe care De Craye se miră că n-o observase mai cu atenţie când dansase cu ea. Cu toată frumuseţea ei, nu şi-o amintise decât datorată rangului şi numelui tatălui, faimosul general de cavalerie, un reputat tactician. Colonelul se simţi demn de dispreţ, pentru că nu fusese mai curtenitor cu o prietenă a Clarei.

Scrisorile sosite dimineaţa aşteptau pe platoul de bronz din vestibul. Urcând în dormitorul ei, Clara trecu pe lângă ele fără să le privească. De Craye deschise un plic şi urcă şi el sus, pentru a scrie câteva rânduri de răspuns. Sir Willoughby observă absenţa lor în timpul lecturii solemne din evanghelie pe care le-o făcea servitorilor înainte de dejun. Trei scaune nu erau ocupate în sufragerie, Vernon avea ideile lui cu privire la stereotipia unor asemenea servicii religioase,

şi trăgea un preţios profit de pe urma lor; Willoughby fixă cu privirea celelalte două scaune, ce-i răspunseră cu o neruşinare asemănătoare cu a prietenului său Horace, care-i ceruse mersul trenurilor şi-l anunţase peste un minut că mai rămâne încă două-trei zile. Bărbatul chinuit de gelozie găseşte totdeauna combustibilul necesar pentru focul ce-l arde, amplifică tot ce vede, iarba devine junglă, iar muşuroaiele nişte munţi. Willoughby îşi încrucişă şi apoi desfăcu zgomotos picioarele, la fel şi mâinile încleştate una de alta, şi tuşi nervos; tot atâtea indicii, palide totuşi, ale stărilor sale sufleteşti.

– Te simţi bine astăzi, Willoughby? îl întrebă doctorul Middleton, după ce-şi închise cărţile.

– Persoanele care mă cunosc bine nu-mi pun niciodată asemenea întrebări, replică el.

„Willoughby bolnav! O!" şi „El e sănătatea întrupată!" exclamară deodată domnişoarele Eleanor şi Isabel.

Laetiţia se întristă pentru el. Surâsul lui semăna cu razele soarelui luminând o cetate bântuită de ciumă. Se gândi că o iubeşte profund pe Clara şi că înstrăinarea ei îl făcea să sufere.

Ieşi în hol şi privi în sus pe scară ca să-i zărească pe cei doi răufăcători. Focul ce trebuia să-i ascundă tuturor, îl mistuia.

De Craye se afla în camera menajerei, vorbind cu tânărul Crossjay şi doamna Montague, în timp ce se pregăteau să ia micul dejun. Îl auzise pălăvrăgind pe băiat şi, cum uşa era întredeschisă, aruncă o privire înăuntru, iar ei îl poftiră în cameră. Doamnei Montague îi plăcea foarte mult să stea de vorbă cu el, deoarece o trata cu deferentă şi prietenie. Doamnele care au avut odată o situaţie socială mai bună, sunt flatate de asemenea atitudine, pentru că le evocă, atunci când vremurile de demult s-au dus, amintiri pline de nostalgie, ceea ce nu reuşea stăpânul casei; acesta îi arăta doamnei Montague respect, dar şi răceală.

Ea se plângea că băiatul îşi pune sănătatea la prea grea încercare, avântându-se în lungi plimbări pe jos, fără să fi mâncat nimic în prealabil.

– Şi unde ai fost în dimineaţa asta, flăcăule? se interesă De Craye.

– Ah, cunoaşteţi locurile acelea, domnule colonel, spuse Crossjay. Am o foame de lup! O să mănânc trei ouă, şuncă, cozonac cu unt şi dulceaţă; apoi am s-o iau de la cap cu încă o ceaşcă de cafea.

– Cu asta n-ai de ce să te lauzi, remarcă doamna Montague. Stai nemâncat de la cinci dimineaţa până la nouă şi apoi vii înfometat la masă şi te umfli cu mâncare.

– Oh! Doamnă Montague, despre aşa ceva oamenii din popor ar spune că faci din ţânţar armăsar, pentru că trebuie să ştiţi, domnule colonel, c-am luat o gogoaşă la ora şapte. Domnişoara Middleton m-a obligat să mă duc să-mi cumpăr.

– O gogoaşă veche de trei zile, nu-i aşa?

– Ba una de ieri. Nu râncedă şi foarte gustoasă, parcă atunci o făcuseră.

– Şi unde ai lăsat-o pe domnişoara Middleton când te-ai dus să cumperi gogoaşa? Nu trebuie să laşi niciodată o doamnă singură, mai ales că la o oră atât de matinală, străzile unui târguşor sunt pustii. Crossjay, sunt uluit c-ai putut face asta!

– Ea m-a obligat să mă duc, colonele. Chiar ea! Mie puţin îmi pasă de gogoşi! Iar domnişoara Middleton n-avea de ce să se teamă. Puteai să auzi pe funcţionarii poştei trebăluind înăuntru, iar poştaşul nostru tocmai se ducea să-şi ia sacul cu scrisori. Zău, eu n-am vrut să plec, dracu s-o ia de gogoaşă, dar ce, parcă poţi să n-o asculţi pe domnişoara Middleton? N-am făcut niciodată aşa ceva şi nici n-am să mai fac.

– Aici suntem întru totul de acord, spuse colonelul, Crossjay scoase un strigăt pentru că fata pe care o lăudau amândoi se ivise în uşă.

– Te simţi, probabil, prea obosită, ca să călăreşti în dimineaţa asta, îi spuse De Craye, în timp ce coborau scara.

Ea-şi învârtea pălăria, ţinând-o de panglici:

– Nu am chef de călărie astăzi.

– De ce nu mi-ai încredinţat mie comisionul dumitale?

– Îmi place, când pot, să-mi car singură greutăţile.

– Cum o duce domnişoara Darleton?

– Sper că bine.

– Vrei s-o întrebi dacă-şi aminteşte de mine?

– Probabil că la fel de precis ca şi dumneata de ea.

– Ai s-o vezi curând?

– Sper.

Sir Willoughby o aştepta în capul scării, dar nu-i oferi braţul, atât de tare îi tremura.

– Vom petrece ziua de azi împreună, spuse el.

Clara făcu o plecăciune.

În timpul dejunului, se aşează în faţa orologiului.

De Craye îşi scoase ceasul.

– Ceasul ăsta e în urmă cu cinci minute şi jumătate, Willoughby.

– Trebuia să vie săptămâna trecută un om de la Rendon, să-l regleze, dar a uitat, Horace. Când va veni, va fi şi pentru el prea târziu.

Una dintre doamne îşi verifică şi ea ceasul după al lui De Craye; Clara îl controlă pe al ei şi constată cu plăcere că e în urmă cu patru minute.

La zece fără un sfert plecă din sufragerie, după ce-şi îmbrăţişă tatăl. Willoughby o urmă. Se mai liniştise, gândindu-se la calităţile lui, superioare acelora pe care le observase la De Craye, şi era sigur că, dacă ar rămâne singur un timp cu excentrica lui logodnică, şi-ar apropia-o stăpânindu-şi mânia, şi va fi din nou pentru ea bărbatul de acum câteva zile. Dându-şi seama cât de puţine zile trecuseră de atunci mânia lui Willoughby se trezi din nou, dar reuşi să şi-o domine.

De Craye îi ajunse din urmă în vestibul, găsindu-i într-un uşor dezacord.

Merită să vezi cadoul, îi spunea Willoughby, ca să nu mai vorbim cât de scump este. Vino chiar acum. Sunt la dispoziţia ta, toată ziua. După-masă te conduc cu trăsura la lady Busshe, să-i mulţumeşti personal, dar trebuie să vezi mai întâi cadoul. Se află în laborator.

– Avem destul timp după-masă, spuse Clara.

– Cadouri de nuntă? interveni De Craye.

– Un serviciu de porţelan de la lady Busshe, Horace. Nespart? Lasă-mă să-l văd. Mă urmăreşte ideea că porţelanul se sparge inevitabil. O să-l privesc cu atenţie, ca să-mi

schimbe ideile. Ne găseşti în laborator, domnişoară Middleton.

Îl luă de braţ pe Willoughby, care nu-i rezista prea mult; se gândea cu satisfacţie că De Craye, rămânând cu el, n-o mai putea însoţi pe Clara, şi când o văzu dându-i ordine cameristei Barclay, amână puţin momentul când îi va cere s-o însoţească.

De Craye îl reţinu în laborator, mai întâi pentru a privi ceştile şi farfuriile de porţelan de China, apoi pentru a-i povesti noutăţi din Londra, nişte întâmplări cu un tânăr Cupidon angajat în aventuri încurcate, ale căror victime erau nişte persoane foarte sus-puse. Lui Willoughby îi plăceau povestiri de acest fel; dacă nimeni din lumea bună nu ieşea compromis, povestea n-avea haz, dacă ieşea compromis, însă, era o ocazie să vadă înjosit un om superior lui în rang social. Moralitatea lui o condamna pe doamna cea păcătoasă, dar era amuzat de incidente. Nu putu însă să nu-l întrerupă pentru a i-l arăta pe Vernon, prin fereastră, alergând încoace şi încolo, evident în căutarea tânărului Crossjay.

– Nimeni de aici, în afară de mine, nu ştie cum să-l ia pe băiatul ăsta. Hai, zi mai departe, Horace, îi spuse reţinând un hohot de râs disprețuitor, căci Vernon arăta foarte caraghios, din nou păcălit de micul ştrengar şi pe jumătate murat de ploaia măruntă care se pornise. Părea decis să-l înhaţe pe fugar şi porni pe alee cu paşi mari.

– Bărbatul care aleargă după o minge de cricket e destul de comic, dar să te porneşti ca o locomotivă sub presiune, pe o furtună ca asta, pentru a pune mâna pe un ştrengar, asta întrece tot ce-am văzut vreodată, continuă Willoughby amuzat la culme.

– Oh, făcu De Craye, însoţind exclamaţia cu un gest sugestiv, există lucruri şi mai caraghioase.

Fumase în laborator şi Willoughby chemă un servitor să mute obiectele de porţelan într-unul din saloane, pentru a fi văzute pe îndelete de Clara.

– Eşti un om îndrăzneţ, remarcă De Craye. În sfârşit, poate că eşti mai norocos decât mine. Nu m-aş atinge pentru nimic în lume de o comoară atât de fragilă.

– Cred în steaua mea, spuse Willoughby.

O căutară apoi pe Clara. Stăpânul casei dorea nerăbdător s-o vadă şi era obligat s-aştepte. Nu era în nici una din camerele de la parter. Când o întrebară pe Barclay, camerista ei, aflară că nu era nici la etaj. Willoughby se întoarse brusc spre De Craye: acesta se afla lângă el.

Le întrebă şi pe domnişoarele Eleanor şi Isabel, ca şi pe domnişoara Dale. Nu-i putură spune nimic, decât că nu reuşeau să priceapă nevoia ei necontenită de mişcare. Era posibil să fie într-adevăr pe afară, ceea ce era destul de primejdios: cerul era întunecat, tunetele bubuiau şi fulgerele spintecau perdeaua de ploaie. Servitori încărcaţi cu umbrele, şaluri şi mantale de ploaie plecară să cerceteze parcul jur împrejur. De Craye declară:

– Plec şi eu cu ei.

– Nu, strigă Willoughby, sărindu-i în cale, nu-ţi pot îngădui.

– Am nas de ogar, Willoughby; îi prind repede urma.

– Dragul meu Horace, nu te las să pleci.

– Adio băiete! Dacă doamna ta poate fi descoperită de cineva eu sunt acela!

Se îndreptă spre cuierul cu umbrele. Toată lumea se întrebă atunci, dacă Clara a luat o umbrelă. Barclay credea că da. Era vorba deci de o plimbare mai lungă, nu de-o simplă raită prin parc. Şi Crossjay lipsea. Pentru De Craye faptul era semnificativ.

Willoughby lovi brusc barometrul.

– Unde-i Pollington? strigă, şi dădu ordin servitorului său, Pollington, să-i aducă cizmele de pescuit şi hainele impermeabile.

O luptă aprigă izbucni în sufletul lui.

Să plece singur în speranţa de a o descoperi pe Clara şi s-o ierte apoi, la adăpostul mantalei de ploaie şi umbrelei? Sau mai bine să nu-l lase pe De Craye să plece singur, pentru a-şi încerca flerul atât demult lăudat?

– Mă jigneşti, Horace, dacă mai insişti, îi spuse. Consideră-mă unealta destinului, Willoughby.

– Atunci mergem împreună.

– Unde-s doi, puterea creşte întotdeauna; fiecare îl va încurca pe celălalt; separaţi am lucra mai bine. Să ştii că nu mă pot baza pe flerul meu, decât atunci când sunt singur.

– Pe cuvânt de onoare, Horace, vorbeşti câteodată, sincer să-ţi spun, un limbaj complet ininteligibil. Tradu în englezeşte.

– Nu se potriveşte poate cu spiritul limbii, dar eram sigur c-am vorbit pe englezeşte.

– Oh, există o bâlbâială englezească tot aşa ca şi una irlandeză, cum bine ştii.

– Dar atunci e şi mai prostească, pentru că engleza nu se pretează la aceleaşi acrobaţii ca irlandeza, cum bine ştii.

– O, dar unde-ar putea fi? se întrebară domnişoarele, furtuna se înteţeşte.

Laetiţia pomeni de hangarul pentru bărci.

– Mai ales că-n dimineaţa asta, Crossjay n-a făcut baia lui obişnuită, spuse De Craye.

Nimeni nu sesiză absurditatea acestei presupuneri, ca tânăra fată să-l ia pe Crossjay la o partidă de înot în lac, şi încă imediat după micul dejun. Ajunseră apoi la concluzia că cei doi au plecat poate înspre lac pentru canotaj.

Plin de nădejde la acest gând, Willoughby îl lăsă pe De Craye să-şi încerce singur norocul. Îi venea să râdă, în timp ce făcea tot felul de proiecte, cum să-l trimită acasă pe Crossjay şi să rămână singur în baraca bărcilor, cu Clara, bucurându-se ele imensul prestigiu de-a o fi căutat şi găsit. Apoi în suflet i se strecurată sentimente dureroase. Totuşi putea spera că vor rămâne singuri într-un loc de unde ea nu va mai putea fugi.

Când uşile din hol s-au deschis, potopul se dezlănţui în faţa celor doi bărbaţi, cu toată măreţia. Toţi arborii, de curând înfrunziţi, erau de un negru oţeliţi, fără nici o nuanţă de verde, şiroind, parcă brusc vestejiţi, iar cântecul ploii devenise un şuier încăpăŁŁânat.

Când văzură ce-i afară, domnişoarele se indignară împotriva conduitei Clarei, chiar o blamară; când împrejurările sunt potrivnice, micile greşeli devin adevărate crime. Trebuie să fi fost nebună să înfrunte o asemenea vreme, agitaţia ei continuă era cu totul nesăbuită. Clara!

Clara! Cum de-ai putut fi atât de imprudentă? N-ar trebui să-l anunțăm pe doctorul Middleton?

Laetiția îi convinse să-l cruțe.

– Ce drum iei? întrebă Willoughby, temându-se acum că nu va putea scăpa de prietenul lui.

– Oricare, răspunse De Craye. Îmi azvârl capul în aer, ca pe un penny, şi aleg drumul după cum cade banul.

Absurditatea acestor vorbe fu insuportabilă pentru Willoughby; o luă la fugă – De Craye îl văzu aruncând în urmă o privire furişă, ca să se asigure că nu era urmărit. „Dumnezeule! Să ştii c-o iubeşte!" îşi spuse el, dar n-a apucat pe drumul cel bun. Fata este foarte decisă, fără doar şi poate; nu mai găseşti alta ca ea într-o mie. Asemenea fete devin neveste numai pentru bărbații care le merită. Ele sunt cele care-i fac pe bărbați să se gândească la căsătorie. Mâine! O, numai de-aş avea noroc. Când o fată ca ea îți dăruieşte dragostea e pentru totdeauna."

Chipul ei gingaş, ca o floare, şi rochia învălurindu-se ca o spumă îl făcură să dorească din tot sufletul să fie la adăpost de furtună.

Interesându-se la poarta dinspre apus a parcului, află că domnişoara Middleton trecuse pe acolo cu domnul Crossjay, dar că nimeni n-o văzuse întorcându-se. Domnul Vernon Whitford trecuse şi el pe-acolo, jumătate de oră mai târziu.

– Căutându-şi ucenicul, spuse De Craye.

Soția portarului şi fiica lor cunoşteau bine ştrengăriile domnului Crossjay. Domnul Whitford, spuneau ele, se interesase de el şi, probabil, îl găsise şi-l trimisese acasă, să-şi schimbe hainele ude, pentru că domnul Crossjay se întorsese, refuzase să se adăpostească în locuința portarului şi plecase mai departe prin iarba udă, ud şi el până la piele, cu capu-n jos; plângea, pare-se, şi-n orice caz, conform impresiei tuturor, era foarte nefericit.

– Sunt sigur că domnul Whitford i-a tras o chelfăneală, spuse colonelul De Craye.

Cele două femei făcuseră aceeaşi presupunere şi judecau cu severitate încăpățânarea lui Crossjay, care nu se dusese direct la castel pentru a se schimba; era ud leoarcă.

De Craye îşi scoase ceasul. Era unsprezece şi zece. Dacă presupunerile lui, schiţate oarecum la întâmplare, erau corecte, furtuna o surprinsese probabil pe domnişoara Middleton la jumătatea drumului. Cu firea pe care i-o bănuia – era chiar gata să jure că i-o cunoştea la precizie – Clara nu s-ar fi oprit în drum, pentru nici o furtună din lume. Trase deci concluzia că în acel moment se afla pe drum către prietena ei, fermecătoarea brunetă Lucy Darleton.

Totuşi, existând posibilitatea ca fata să nu fi putut suporta furtuna şi pentru că nu avea nici un alt indiciu cu privire la drumul pe care apucase, De Craye se hotărî să meargă pe şosea până la Rendon, supraveghind ferestrele vilelor şi fermelor.

CAPITOLUL XXVI
Vernon porneşte în urmărire

Portarul avea un băiat, tovarăşul de joacă şi hoinăreală al lui Crossjay; visul băiatului era să devină paznic al unui teren de vânătoare, în compania unuia dintre copiii paznicului principal, şi împreună cu Crossjay, avea obiceiul să cutreiere ca o vijelie regiunea, pregătindu-se pentru o meserie ce părea tuturor trei plină de farmec. Viitoarele aventuri ale lui Crossjay prin misterele oceanelor îi făcură să-l considere, de comun acord, căpitanul lor. El conducea banda, şi atunci când lipsea de la lecţii se afla de obicei în compania lui Iacob Croom sau Jonathan Fernaway. Vernon crezu că l-a şi găsit pe Crossjay, când îl zări pe Iacob Croom şezând pe un scaun în camera din căsuţa portarului; citea cu atâta atenţie o carte chiar de el dăruită, încât Vernon crezu că-i joacă o festă. Se miră şi mai mult când şi mama şi fiica, şi Iacob însuşi, îl anunţară că domnişoara Middleton ieşise pe poartă puţin înainte de ora zece, împreună cu Crossjay; acesta era atât de grăbit încât nu-i adresă nici măcar o vorbă lui Iacob. Faptul că tocmai ea, dintre toţi oamenii de pe pământ, îl îmboldea pe Crossjay la hoinăreală, era cu totul incredibil. Vernon fu obligat să apeleze la toate epigramele

latine şi greceşti îndreptate împotriva femeii, ca să creadă una ca asta.

Ploua peste tot, cât vedeai cu ochii. O perdea densă de apă se întindea de la o colină la alta. Tunetul mugea în depărtare, ca un leu înfuriat, şuvoaiele nesfârşite ale ploii se striveau de pământ cu un plesnet violent, de parcă s-ar fi umplut brusc o troacă de porci; pământul înghiţea ploaia cu lăcomie, ca şi cum o uriaşă mulţime de înfometaţi se repezea cu zgomot asurzitor asupra mâncărurilor şi băuturilor, urma apoi o tăcere întreruptă numai de mestecatul fălcilor. Dacă un om merge repede, şi prin firea lui se simte înclinat spre poezie şi umor, poate culege pe un asemenea drum o mulţime de impresii, iar ploaia cea mai violentă poate fi un companion vesel, dacă nu-ţi pasă că hainele ţi-s ude şi pantofii plescăie de apă. De altfel, norii de ploaie, veniţi dinspre sud-vest, nu rămân multă vreme atât de sumbri, ei se revarsă asupra pământului, cuprinzându-l într-o îmbrăţişare violentă, catastrofică aproape; apoi, la fel cum şoimul, după ce a înhăţat în gheare pasărea, îşi înalţă capul cu ciocul plin de penele acesteia, tot aşa, norii se ridică, şi flutură ca nişte voaluri, cu fire lungi de apă risipite pe cer; în fiece moment ele se pot destrăma şi dezvălui şiruri de alţi nori, transparenţi şi graţioşi, pete mari de cer apar printre ei, un cer verde, ca iarba sclipind de roua dimineţii; alteori, vântul rupe brusc norii, măturându-i care încotro, şi atunci, râsul albastru al cerului izbucneşte pur, deasupra noastră, şi norii se scutură ca umerii albi ai unui gigant înveselit peste măsură. Râsul se poate prelungi o bucată de vreme, ori, interludiu rapid, poate înceta curând de tot; oricum însă, norii şiroind de apă, pe care vântul îi poartă încoace şi încolo, fugărindu-i sau înălţându-i, modelând mereu făptura lor de abur, apoi agitaţia frunzelor, tremurând prin ramuri, prin ramurile zbătându-se şi ele cu un plesnet sec, vârfurile arborilor, uşor încovoiaţi de vânt, gemetele gardului de mărăcini, bătându-se într-o trântă încăpăŁŁânată cu furtuna ce-i smulge frunzele la fiece asalt, toate acestea creează spectacolul grandios al unei încleştări de-o violenţă sălbatică; nu mai este nevoie de nimic altceva pentru a entuziasma un drumeţ căruia potecile, câmpul cu buruieni şi muntele îi

sunt de mult familiare şi se simte la el acasă printre forţele dezlănţuite ale naturii. Chiar dacă e muiat până la oase, inima lui va cânta de fericire. Şi tu, citadinule spilcuit, care eşti gata să-ţi baţi joc de Vernon, uită-te la tine atunci când ţi se întâmplă, cine ştie cum, să te afli într-o asemenea situaţie şi vezi-te cu ce paşi împleticiţi, de profesor de dans enervat peste măsură, încerci să fugi şi să te vâri chiar într-o gaură de şoarece, numai să scapi de teribila furtună şi să mai păstrezi un imaginar colţ uscat pe nefericita ta persoană! Oamenii care trăiesc într-o climă ca a noastră se cuvine să ştie să suporte şi soarele şi ploaia; acela care doreşte să obţină secretul unor bucurii tonifiante, trebuie să adore norii de sud-vest cu înflăcărarea unui amant.

Nepăsarea fericită a lui Vernon era tulburată de temeri pentru soarta domnişoarei Middleton. Altfel, se simţea la fel de fericit ca pescăruşul plutind pe creasta înspumată a valurilor. Presupunea că Alpii Elveţiei şi ai Tirolului vor rămâne încă multă vreme ascunşi privirilor lui; în afara acelor creste nimic nu-l putea bucura mai mult ca vântul de sud-vest vuind în jur. Ploaia era acum mai blândă, mai domoală, conturul locurilor era estompat de perdeaua mişcătoare a ploii, norii se ridicau treptat, lăsând în urmă fâşii şi petice de ceaţă. Văzându-le lunecând ca un fluviu prin aer şi ridicându-se lin, ca un vultur, semn sigur al înseninării, zărind colinele de departe, încă neîmpresurate de brâul lor de ceaţă, Vernon, care iubea cu pasiune momentul acesta al furtunii, presimţi noi averse, şi mai violente.

Îl zări brusc pe Crossjay, şezând pe o treaptă a pârleazului care dădea în scurtătura dinspre Rendon. Pe treapta de sus, stătea un vagabond.

– Iată-te, în sfârşit! Ce faci aici? Unde-i domnişoara Middleton? strigă Vernon. Bagă de seamă, gândeşte-te bine la ce spui înainte de-a deschide gura.

Crossjay deschise gura şi apoi o închise la loc.

– Doamna a plecat înspre gară, sir, spuse vagabondul.

– Idiotule! urlă Crossjay, gata să se arunce asupra lui.

– Da ce, nu-i aşa, tinere domn? Poţi spune că nu-i adevărat?

– Ţi-am dat un şiling, măgarule!

– Mi-ați dat aceşti bani, tinere domn, ca să stau aici şi să am grijă de dumneata; asta am şi făcut.

– Domnule Whitford! se adresă Crossjay profesorului său, apoi se întrerupse, dezgustat. Să aibă grijă de mine! Ca şi cum cineva care mă cunoaşte ar putea crede că eu am nevoie de aşa ceva. Ce brută trebuie să fii!

– Cum crezi, tinere domn. Ți-am cântat tot felul de chestii ca să te înveselesc. Erai turtit de tot, aveai nevoie de mângâiere, mare nevoie. Plângeai ca un copil.

– Ți-am spus să „cânți”, cum ziceai, ca să nu mai înjuri.

– Păi ştii de ce înjurăm, tinere domn? Pentru că n-am nici o rufă pe dedesubt şi de atâta udătură haina îmi dădea mâncărime ca râia. Şi nici nu băgasem nimic în stomac, să țin la aşa vreme. Ei, asta-i viața mea. Devin o morală ambulantă. Nu-i de mirare că înjur, când nu cânt ca să împuşc ceva.

– Ce mai stai aici, ud leoarcă, Crossjay? Du-te imediat acasă, schimbă-te şi aşteaptă-mă acolo.

– Domnule Whitford, am promis... şi i-am dat omului ăsta un şiling ca să n-o mai bată la cap pe domnişoara Middleton.

– Doamna nu voia să fie întovărăşită de acest tânăr domn, şi atunci m-am oferit s-o însoțesc eu până la gară, la o distanță respectuoasă în urma ei.

– Ca şi cum... o, pungaşule, mincinosule ce eşti! Crossjay se întoarse către trădător, scrâşnind din dinți. Aflați, domnule Whitford, că m-am agățat de el pentru că mi-era frică să nu se țină scai de domnişoara Middleton, văicărindu-se despre haine şi stomacul lui şi declarându-i mereu că e o morală ambulantă. Spune asta la toata lumea.

– S-a dus la gară? întrebă Vernon.

Nu se putea scoate nici un cuvânt de la Crossjay.

– De cât timp a plecat? se întoarse Vernon, pe jumătate, către domnul vagabond.

Pe acesta îl trecură toate năduşelile; răspunse însă, tremurând, că trecuseră, poate, cincisprezece sau douăzeci de minute.

– Dar ce înseamnă timpul pentru mine, sir? Dacă aş lua şi eu mesele ca lumea, aş avea un ceas în burtă, nu altceva. Aşa, sunt căptuşit cu reumatisme.

– La o parte! strigă Vernon, sărind peste pârleaz.

– Iată ce poate face un gentleman care doarme noaptea într-un aşternut cald. Parcă nici n-ar avea oase! se văicări vagabondul.

Vernon îi întinse o jumătate de coroană vagabondului; îi fusese de ajutor.

– Domnule Whitford, luaţi-mă şi pe mine. Dacă mă luaţi dumneavoastră pot să vin. Luaţi-mă şi pe mine! se rugă Crossjay, insistent. Altfel n-am s-o mai văd...

– Du-te acasă repede, îl întrerupse Vernon, brusc, după care o luă la drum.

Îi mai auzi încă pe Crossjay şi vagabondul, certându-se în urmă; băiatul respingea cu dispreţ încercările omului, trist de meserie, de a-l consola.

Vernon porni repede peste câmp, reglându-şi mersul după ceas, pentru a ajunge la gară la ora unsprezece fără zece minute; nu se gândea prea mult ce anume îl hotărâse să se precipite astfel într-acolo. Ajungând la şosea, dădu de un pământ mai tare decât glodul alunecos al potecii şi începu să fugă. Spera, mai ales, că fata ar fi putut greşi drumul. Alte averse furioase de ploaie îl făcură să fie şi mai îngrijorat pentru ea. Nu era mai bine s-o lase să plece? Dar să rămână trei ore şi mai bine în vagon, cu picioarele ude?

Se închipui strângându-i picioruşele la piept, să le mai încălzească. Da, orice s-ar zice, infatuarea încăpăŁŁânată a lui Willoughby merita un asemenea afront. În schimb, nici ea, nici tatăl ei nu meritau să fie implicaţi în scandal. Clara era în stare de orice. Mai putea oare s-o impresioneze un raţionament? Şi dacă nu, ce altceva ar fi putut-o opri. Vernon nu-şi putea imagina nimic altceva. Cu o seară înainte, îi vorbise cu toată fermitatea lui Willoughby, încercând să-l convingă să accepte plecarea fetei, oferindu-i astfel răgazul necesar pentru a-şi cunoaşte sentimentele. După ce se despărţi de el, Vernon rămase încredinţat că biata Clara nu avea nimic mai bun de făcut decât să fugă. Numai un gest atât de brutal l-ar fi putut învăţa minte pe acel orgolios incorigibil şi absurd, care se prefăcea cu atâta abilitate că nu înţelege cum stau lucrurile şi, pentru a-şi menţine tirania intactă, se înjosea apelând la trucurile cele mai meschine.

Modul în care Clara se purtase cu el, Vernon, în ultimele zile, i se păruse foarte ciudat, atât de ciudat încât ar fi reuşit să se cunoască mult mai adânc pe sine, dacă ar fi meditat asupra promptitudinii şi violenței cu care această purtare îi sugerase o cumplită bănuială. De Craye anunțase în gura mare că se pregăteşte să plece de la castel. Cei doi erau, atunci, complici? Întrebarea îi îngheță inima mai mult decât ar fi putut-o face picioruşele Clarei, încălzite la piept.

Vernon considerase justificat gestul Clarei de a i se destăinui lui, dar nu putea dovedi aceeaşi indulgență, dacă ea îl repeta față de un alt gentleman. Grave bănuieli îi încolțeau în minte. Se putea aştepta chiar să-l găsească pe De Craye la gară.

La acest gând, îşi întrerupse brusc fuga pentru a medita asupra atitudinii lui în această eventualitate. Tocmai atunci trecu pe acolo doctorul Corney, cel mic de statură, cocoțat în trăsura lui; acesta îl strigă şi oferi posomorâtului său prieten, nu o îmbrățişare irlandeză, ci un loc uscat sub o umbrelă şi o manta impermeabilă.

– Toate astea însă n-au nici o valoare dacă nu le adaugi o anumită doză de brandy fierbinte cu apă; o să am eu grijă să faci aşa, îndată ce ajungi la Dauphin, dacă-mi dai voie, adăugă doctorul. Sunt obligat să ajut un bolnav din Rendon să părăsească lumea noastră. Medicina este una din superstițiile lor cele mai persistente, se agață de ea cu atât mai disperați cu cât le este mai inutilă. Pleacă fericiți în lumea cealaltă, dacă sunt lansați într-acolo de hapurile mele şi de bolboroseala preotului. „Ce gânduri te muncesc, dragul meu Pat?" „Mă întreb, prea cucernice părinte, dacă după binecuvântarea dumneavoastră, pot să mai iau un hap." „Atunci, fiule, înjugă boii la căruță, o vor porni deodată şi Dumnezeu să-ți grăbească plecarea!" Dar spuneai că mergi la gara Rendon, Vernon? Atunci ai să poți găsi leacul meu la bufetul gării, dacă eşti grăbit, cum am impresia. Ce s-a întâmplat ? Pot să te ajut cu ceva?

– Nu, şi nu mă întreba nimic.

– Semeni cu un grenadir irlandez care a primit un glonț într-un loc de ruşine. Iată Rendonul, prin care trecem amestecând pălăvrăgeala noastră cu pleoscăitul roților.

Dogcartul doctorului Corney aleargă din nou la datorie. Nu se mai poate muri fără el acum. Căința se instalează chinuitor în patul muribundului care n-a chemat doctorul la vreme. Dacă încarc o armă, pe jumătate cu palavre, şi apăs pe trăgaci, nu pricinuiesc nici un rău unui om care crede că împuşcătura poate avea un efect fericit. Trebuie să fim indulgenți cu slăbiciunile bărbaților, ca şi cu ale femeilor, mai ales cu ale femeilor. Aşa, iată cum zboară ca vântul doctorul Corney, şi uită-te cum o mulțime de curioşi îşi turtesc nasul la ferestre, să mă vadă. Asta mi-a-minteşte de cea mai fermecătoare femeie pe care am văzut-o vreodată, şi de cel mai norocos dintre bărbați. Când pleacă să-şi aleagă trusoul de mireasă? Şi când se duc la preot, să le pună pirostriile? Nu zic că fata e o perfecțiune, pentru că perfecțiunea e din fericire imobilă, ca un stâlp de telegraf, imposibil de clintit din loc. E mai curând acea grațioasă rămurea, ce dansează în vânt, din copacul de-alături. Numai poetic se poate vorbi despre ea. Sunt irlandez şi mă aprind poate prea uşor, dar cred că niciodată o fată n-a putut până acum să-i facă pe bărbați să înțeleagă sensul întreg, sfânt, al cuvântului *încântător*, ca aceasta. Şi iat-o că pleacă. Mă rog, nu mai zic nimic. Dar dumneata eşti un elenist, amice Vernon; nu ți-a trecut niciodată prin minte aşa, ca o adiere uşoară, întrebarea, cum ar putea arăta fiica unei zeițe, care s-a lăsat atrasă în păcat?

– Dracu să te ia, Corney. Opreşte aici, altfel pierd trenul, strigă Vernon, apucându-l de braț pe doctor, pentru a opri trăsură înainte de gara ce se zărea mai departe.

Doctorul Corney avea inteligența unui celt, şi pricepu sensul adevărat al unei fraze aparent ilogice. Trase de hățuri şi remarcă:

– O fugă de două minute n-o să-ți facă nici un rău!

Avu impresia, vag, că l-a ofensat pe Vernon, deşi se cunoşteau de multă vreme şi, la despărțire, acesta-i strânse mână cu obişnuita lui cordialitate.

La drept vorbind trebuie să spunem că Vernon nu mai putuse suporta în acel moment vorbăria irlandezului. Doctorul Corney reuşise să-l convingă că n-ar trebui să se mire dacă De Craye îi plăcuse Clarei Middleton.

CAPITOLUL XXVII
În gară

Clara stătea în picioare, în sala de aşteptare, contemplând linia albă a şinelor spălate de ploaie. Când îl văzu pe Vernon, deschise gura, dar nu spuse nimic.

– Ţi-ai luat bilet? întrebă el.

Răspunse din cap afirmativ şi respiră mai în voie. Întrebarea atât de practică o liniştise.

– Cred că eşti udă leoarcă, remarcă el; se şi vede de altfel.

– Da, m-am udat puțin, dar n-are importanță.

– Am să te rog să intri în hanul de alături. E aproape, câțiva paşi. Vom auzi fluierând trenul dumitale. Hai!

I se păru Vernon cam prea autoritar, dar avea dreptate, evident. Cum era şi deprimată de atâta umezeală, consimți să asculte îndemnurile bunului simţ, dacă Vernon continua să-i respecte independența. Clara se supuse astfel, în aparență, dar în sinea ei, nu, rămânând, dimpotrivă, în stare de alarmă, gata să-l împiedice de la orice demers hotărâtor.

– Vom auzi cu siguranță semnalul, domnule Whitford?

– Mă duc să m-asigur.

Vorbi cu şeful stației, apoi o conduse peste drum.

– Eşti singură, domnişoară Middleton?

– Da, nu mi-am luat cameristă.

– Trebuie să-ți scoți imediat pantofii şi ciorapii, ca să-i usuci. Mă duc s-o caut pe hangiță.

– Şi trenul meu?

– Ai cincisprezece minute răgaz, fără să mai pui la socoteală probabila lui întârziere.

Părea rezonabil, deloc ostil, dimpotrivă, în ciuda aerului autoritar, deloc dezagreabil, deci, atât timp cât va privi cu prietenie aventura ei. Îşi stăpâni temerile şi suspiciunile şi plecă de lângă Vernon pentru a vorbi cu hangița; îşi simțea picioarele ude şi reci, iar poalele rochiei se murdăriseră; văzând în ce hal era, se gândi că arată oribil; şi fu recunoscătoare lui Vernon că nu-i băgase de seamă ținuta.

Vernon comandă leacul doctorului Corney şi fu apoi condus sus pe o scară într-o încăpere unde se afla o galerie de portrete; strămoşii şi familia hangiului stăteau lipiţi de perete în ramele lor, ca nişte flori în ierbarul unui botanist, cu toate că pictorul insistase de regulă asupra corpolenţei respectabile a bărbaţilor şi busturilor imense ale femeilor. Toţi aveau aspectul acela de energie naţională neînfrântă, care zdrobeşte orice piedici pentru a-şi menţine idealul neatins. Îl fixau drept în ochi pe vizitator. „Bea şi vei ajunge ca noi", i s-ar fi adresat, de-ar fi putut vorbi. Vernon pătrunsese în Walhalla secretă a unei largi categorii din compatrioţii săi. Actualul hangiu avusese prevederea să se instaleze printre ei, fiind încă în floarea vârstei, şi-ntr-un loc central chiar, unde se lăfăia, turtit de perete, dar roşu de fericire după o asemenea ispravă. Încă puţin şi vreun fiu de-al lui îl va îmbrânci mai într-o parte; deocamdată îl îmbrâncise el pe taică-su; astfel se manifestă energia naţiunii.

E greu însă să fii un bun critic al operelor noastre de artă, dacă nu eşti îmbrăcat confortabil. Vernon întoarse spatele portretelor şi se apropie de o ştiucă împăiată, expusă sub un clopot de sticlă, şi se lăsă în voia simpatiei pe care i-o inspira peştele, ca într-un fel de refugiu.

Clara se ivi curând şi-i spuse:

– Te-ai udat şi dumneata, probabil. Văd că eşti fără umbrelă. Trebuie să fii ud leoarcă, domnule Whitford.

– Toţi suntem uzi leoarcă astăzi, răspunse Vernon. Şi Crossjay, şi vagabondul cu care l-am găsit împreună.

– O, ce om îngrozitor! Crossjay ar fi trebuit să se întoarcă acasă îndată ce i-am spus. Dar n-ar putea hangiul să-ţi dea o mână de ajutor? Doar nu eşti legat de timp ca mine. L-am rugat pe Crossjay să se întoarcă acasă, când a început să plouă, şi chiar i-am ordonat când ploaia s-a înteţit. Aşa va să zică, te-ai întâlnit cu bietul meu Crossjay.

– Nu trebuie să-l blamezi pentru că te-a trădat. Vagabondul mi-a spus unde te afli. Ţi-am prins urma cu totul întâmplător. Te rog să mă ierţi că am făcut uz de autoritate şi nu avea nici o grijă în privinţa mea, domnişoară Middleton. Din partea mea, eşti liberă să faci ce vrei, dar trebuie să ai

grijă să nu-ţi rişti sănătatea. M-am întâlnit cu doctorul Corney pe drum şi mi-a prescris să beau, când sunt ud până la piele, şi mai ales când rămân mult timp aşa, un amestec de brandy fierbinte şi apă. Doctoria e acolo, pe masă, văd c-ai şi simţit în cameră un miros deosebit. Trebuie să sorbi puţin, ca dintr-o doctorie; te va încălzi imediat.

– Imposibil, domnule Whitford. Nu gust nici o picătură, dar, te rog, ascultă-l dumneata pe doctorul Corney, dacă aşa ţi-a prescris.

– Nu ascult decât dacă asculţi şi dumneata.

– Ei bine, am s-o încerc.

Luă paharul în mână, îl apropie de buze, dar mirosul prea puternic o făcu să ezite.

– Încearcă. Dumneata eşti capabilă să faci orice.

– Din moment ce mă găsesc aici, domnule Whitford! S-ar părea că pot face orice când e vorba de mine, dar nimic pentru a salva un prieten. Beau eu până la urmă.

– Trebuie să tragi o duşcă serioasă!

– Am să încerc; apoi ai să goleşti dumneata paharul, da?

– Dacă vrei, dar numai cu condiţia să nu-mi laşi paharul prea plin.

Şi iată-i bând din acelaşi pahar! Clara era gata să soarbă dintr-o băutură atât de scârboasă, rămăsese singură cu el în hanul acela sordid, iar Vernon se udase până la piele, alergând după ea; toate astea pentru că de-o oră încoace, Clara îşi reluase libertatea.

– O, ce ghinion să avem o astfel de zi, domnule Whitford!

– Nu ai ales dumneata ziua?

– Dar nu şi vremea.

– Cel mai rău este că Willoughby îl va descoperi pe Crossjay ud până la piele, îi va pune întrebări insistente şi nu va obţine decât răspunsuri în doi peri, ori minciuni stângace; când va afla adevărul îl va goni din casă.

Clara bău imediat, mai mult decât intenţionase. Ţinea paharul încleştat, ca pe un duşman de care trebuie să scape, gâfâind, înecându-se.

– Să nu-mi mai ceară nimeni, niciodată, să mai îndur o asemenea viaţă.

– Nu eşti genul de femeie care să mai fugă o dată de tatăl şi prietenii ei.

Trase cu putere aer în piept; băutura înghiţită o ardea încă. Clara se miră de efectul ei neaşteptat: nu se simţea întărită, ci dimpotrivă, era dureros de sensibilă la remarcile lui.

– Domnule Whitford, cred că nu mai am nevoie să cercetez ce gândeşti despre mine.

– Ce gândesc? Nu gândesc absolut nimic. Aş vrea să te ajut, dacă aş putea.

– Presupun, şi nu fără motive, că eşti puţin speriat de mine. N-ar trebui. Nu am înşelat pe nimeni. Mi-am deschis inima către dumneata şi nu mi-e ruşine de asta.

– Se spune că este un bun obicei.

– Pentru mine nu este un obicei.

Vernon se simţi mişcat şi, nemulţumit de sine din cauza asta, era gata să o facă pe ea să sufere.

– Fiecare la rândul lui, domnişoară Middleton. Nu sunt erou şi nici un bun conspirator, încât nu-ţi pot fi de prea mare ajutor.

– Te-ai purtat foarte rezervat... dar uite că plec şi reputaţia mea rămâne în urmă. M-ai obligat să beau din cupa asta cu otravă şi dumneata nici nu te-ai atins de ea.

– *In vino veritas*[71]! Dacă beau sunt în stare să-mi spun toate gândurile.

– Bea atunci, pentru binele trupului şi al minţii!

– Nu-ţi voi face complimente.

– Eşti aspru câteodată; dar spune-mi orice!

– Mai avem timp?

Îşi consultară ceasurile.

– Şase minute, spuse Clara.

Ceasul lui Vernon, muiat de ploaie, stătuse.

Ea-şi ceru scuze, el râse ca s-o liniştească.

– Pentru mine, *dies solemnes*[72] înseamnă, fără îndoială, o răpăială bună; m-am obişnuit. Cât despre ceas, îmi va aminti că s-a oprit la ora când ai plecat dumneata.

---

[71] Adevărul se află în vin (lat.).

[72] Zile festive (lat.).

Clara îi întinse paharul. Era ceva mai liniştită şi spera ca el să se poarte cu asprime şi totodată cu tandreţe; dorea să ia cu sine această imagine şi să mediteze asupra ei în timpul călătoriei.

Vernon întoarse paharul pe care i-l oferise, îl întoarse cu totul, înainte de a-şi muia buzele în el; o mişcare abia sesizabilă, dar Clara îi oferise dinadins o anumită latură a paharului.

Se prea poate ca el să n-o fi făcut intenţionat, ci, dimpotrivă, cu totul întâmplător, totuşi o săgetă un fior dureros; se ghemui în sine şi roşi toată.

Fugarii sunt victime ale unor stranii întâmplări; nu seamănă de loc cu vasele ancorate liniştit în port. Clara îşi strânse buzele cu putere, de parcă ar fi înţepat-o o viespe. Intuiţia ei rămăsese încă vie şi promptă, şi simţi numaidecât că buzele i se albiseră. Şi bărbatul care o făcuse să sufere astfel se purta la fel de ceremonios ca funcţionarul de cale ferată, pe peron.

– Acum, suntem amândoi legaţi prin otrava pe care am băut-o din cupa asta, spuse el. Trebuie să mărturisesc că are, chiar, gustul unei adevărate otrăvi. Dar doctorul mi-a prescris-o, şi pe mare trebuie să ne purtăm ca marinarii. Iar acum, domnişoară Middleton, timpul ne presează: vrei să te înapoiezi cu mine?

– Nu, nu!

– Unde vrei să pleci?

– La Londra, la o prietenă, domnişoara Darleton.

– Ce să-i transmit tatălui dumitale?

– I-am lăsat o scrisoare pe care am pus-o în altă scrisoare destinată dumitale.

– Mie! Şi lui Willoughby?

– Barclay, subreta mea, îi va înmâna o scrisoare la prânz.

– Soarta lui Crossjay e atunci pecetluită.

– Cum aşa?

– Probabil că în acest moment este supus unui interogatoriu. Îţi închipui ce răspunde. Scrisoarea îl va demasca şi Willoughby nu e omul care să-l ierte.

– Îmi pare rău, dar nu mai pot împiedica nimic. Bietul băiat! Scumpul meu Crossjay! Nu m-am gândit că

Willoughby îl va pedepsi. Am fost cu totul nesocotită. Banii pe care-i primesc pentru rochiile mele, am să-i ofer pentru educația lui, domnule Whitford. Mai târziu, când voi fi ceva mai bătrână, am să-l pot întreține.

– Ți-atârni singură o piatră de gât! Nu trebuie să te angajezi să tragi peste tot după dumneata asemenea povară. Dimineața nu te schimbi, dar circumstanțele se pot schimba, şi cum se întâmplă de obicei, femeile sunt şi depind mai mult de acestea, decât bărbații.

– Eu nu voi depinde de ele!

– Arăți chiar acum cât de mult poți controla evenimentele.

– Deoarece m-am hotărât să fiu liberă?

– Nu, pentru că de fapt, te porți exact invers: nu te-ai hotărât; fugi pur şi simplu de greutăți şi le laşi tatălui şi prietenilor dumitale, să se descurce cum or putea. Cât despre Crossjay, îți dai şi singură seama, că-i distrugi orice şansă de viitor. Ar fi trebuit să-l iau de aici înaintea evenimentelor, dar m-am gândit că e mai prudent să-l mențin în bune, relații cu Willoughby. Dar să-l lăsăm pe Crossjay. Se va purta ca un om de onoare, imitând pe atâția alții care s-au sacrificat pentru doamne.

– Care au mințit pentru a salva nişte laşe, vrei să spui, domnule Whitford. Da, înțeleg. Mai am numai două minute. Zarurile sunt aruncate. Nu mai pot da înapoi. Trebuie să mă pregătesc. Mă conduci la gară? De fapt aş prefera să te întorci cât mai repede la castel.

– Am să rămân până la urmă. Te aştept aici. Înaintea trenului dumitale trece un expres şi am aranjat cu funcționarul gării să-mi dea de ştire. Rămân la fereastră.

– Domnule Whitford, dumneata eşti totuşi cel mai bun prieten al meu.

– Deşi...

– Da, deşi nu înțelegi prea bine suferința cumplită care m-a obligat să fac acest pas.

– Dusă de valuri, purtată de vânturi.

– Ah, nu înțelegi!

– Sunt asemenea mistere?

– Suferința nu este un mister, ci un lucru foarte simplu.

– Bine, nu înțeleg, dar decide-te repede. Doresc ca voința dumitale să rămână perfect liberă.

Clara ieşi din cameră.

E mai plăcut să călătoreşti cu pantofii şi ciorapii uscați, decât uzi, dar când îi trase în picioare, deşi hotărârea ei de a pleca rămăsese intactă, Clara se simți, în mod obscur, înşelată. Dorea încă să-şi atingă țelul, dar ardoarea i se stinsese. Dorința lui Vernon ca ea să-şi păstreze voința liberă, o obliga să-şi consulte încă o dată sentimentele. Dorea să plece, desigur, să redevină liberă, să scape de coşmarul acesta teribil. Dar oare cu prețul suferinței tatălui ei? Făcându-i rău lui Crossjay? Mâhnindu-şi prietenii? Nu, de zece ori nu.

Se reîntoarse în grabă la Vernon, fugind de propriile ei gânduri.

Vernon privea o trăsură închisă, oprită în fața gării.

– Trebuie să fugim repede, nu, domnule Whitford?

– Nu văd nici un semnal, şi, apoi, aici e mai puțin frig.

– Am îndrăznit să pun scrisoarea către papa la un loc cu cea pentru dumneata, deoarece sunt încredințată că îmi vei îndeplini rugămintea şi-l vei pune la curent în chip cât mai delicat, pledând totodată, pentru mine.

– Ne vom purta cu toții cât mai bine cu putință.

– Sunt blestemată să mâhnesc pe cei care mă iubesc. De fapt, am încercat să-ți urmez sfatul.

– Mai întâi ai vorbit cu mine, apoi cu domnişoara Dale. Conştiința dumitale poate fi, deci, liniştită.

– Nu.

– Ce anume o împovărează?

– Nu am făcut nimic care ar putea-o împovăra.

– Atunci conştiința dumitale trebuie să fie liniştită.

– Nu este.

Vernon ridică din umeri. Răbdarea noastră în fața duplicității inocente a femeilor este proporțională cu rolul pe care ni-l atribuie nouă şi altora. Fără îndoială că Vernon ar fi putut gândi: „Nu ai făcut nimic, dar ai plănuit ceva care-ți apasă conştiința.” Lucrul era evident, cu atât mai mult cu cât Clara, pronunțând vorbele de mai sus, dovedea că doreşte să clarifice totul. Vernon nu o ajută însă. Sângele, fierbând în

vinele bărbaților, îi aruncă în brațele femeilor şi tot el îi obligă să-şi declare, pe loc, simpatia ori antipatia pentru ele. Sângele întuneca judecata lui Vernon. El dădu din nou din umeri, când Clara îi spuse:

– Conştiința mea s-ar fi alterat cu totul dacă aş fi rămas aici. Ai putea să mă sfătuieşti s-o fac?

– În nici un caz nu te-aş sfătui să te înjoseşti, spuse Vernon, negru de ciudă împotriva lui De Craye, dar şi cu o tristețe izvorâtă din propriile lui sentimente, referitoare la dependența penibilă în care trăia la castel, şi la perspectiva incertă ce i-o oferea cariera aventuroasă de scrib la Londra.

Încurajată de suferința pe care o simți în tonul vocii lui, Clara strigă:

– De ce m-ai urmărit până aici, domnule Whitford, şi doreşti acum să mă reții?

– Probabil că sunt genul de om căruia îi place să-şi vâre nasul în treburile altora. Nu-mi dădusem seama până astăzi.

– Eşti prietenul meu, numai că adesea vorbeşti prea ironic, cum ai făcut mai înainte, în legătură cu „conştiința mea liniştită". Ți-am vorbit dumitale şi apoi domnişoarei Dale. A fost de ajuns ca să rămân apoi puțin pasivă, şi curentul m-a şi târât mai departe. Nu înțelegi că e suficient doar să vorbesc despre asta şi mă simt de parcă aş călca pe jăratic? Willoughby l-a fermecat pe tata. Urzeşte mereu tot felul de planuri ca să mă prindă şi pe mine în mreje. Fug de viclenia lui mai mult decât de orice altceva. Mi-e frică. Ți-am spus că eu trebuie să fiu mai mult blamată decât el, dar nu mă pot opri să nu-l acuz şi pe el. Ca să nu mai vorbim de cadourile de nuntă, de felicitări, oh! Ba să mai fiu încă şi invitata lui!

– Toate acestea pot constitui circumstanțe atenuante, spuse Vernon.

– Şi nu ți se par suficiente? întrebă ea cu timiditate.

– Bunul dumitale simț, la fel de solid ca al bărbaților, te avertizează, desigur, că reputația îți va fi foarte ştirbită, prin fuga de acum. Dacă ai mai sta aici încă trei zile, ți-ai putea aranja o retragere onorabilă, împreună cu tatăl dumitale.

– Dar el nu vrea să mă asculte. Nu înțeleg ce s-a întâmplat cu el, parcă ar fi hipnotizat de Willoughby.

– Lasă-mă să mă ocup eu de el, îl voi convinge să te asculte.

– Să mă întorc înapoi? O, nu! Merg la Londra. Ar trebui pe deasupra să mai suport şi dineul de astă-seară la doamna Mountstuart. Îmi place destul de mult, dar prefer s-o evit. Profesează un soi de idolatrie. Şi ce i-aş putea răspunde? O implor din priviri, ea observă, dar efortul de a-mi şterge suferința din privire are asupra ei un efect comic, şi mă consideră o adorabilă „ştrengăriță". Îşi închipuie că mă distrează, insistând asupra unui calificativ pe care-l crede, în principiu, teribil de interesant pentru mine. Trebuie s-o evit. Când mă gândesc la ea, îmi dau seama că nu mai am încotro. E foarte inteligentă, ar fi în stare să mă tatueze cu epigrame din cap până în picioare.

– Stai puțin; de ce nu-i răspunzi şi dumneata, doar poți s-o faci?

– Ea mi-a dezvăluit că dumneata îmi atribui o oarecare inteligență. Eu una nu mi-am descoperit această calitate. Da, am vorbit despre ceea ce numim noi iluzia dumitale. Ea îmi atribuie, în schimb, frumusețe; aceasta este, probabil, iluzia ei.

– Nu e vorba de nici o iluzie, domnişoară Middleton, în nici unul din cele două cazuri. Eşti înzestrată şi cu frumusețe, şi cu inteligență. Opinia, publică te va socoti sălbatică şi indiferentă la propria dumitale reputație, iar prietenii vor fi nevoiți să admită acelaşi lucru. Dar vei fi scăpată de *aceste* greutăți.

– Ah, doar ca să-mi creez altele?

– E greu să ştim cu siguranță până nu vom vedea cum ai să scapi de acestea de-acum. Nu mai am nimic de spus. Țin la tatăl dumitale. Afectează o atitudine doctorală şi un ton sentențios, dar totul este numai o mască cu care se complace; trebuie să-l cunoşti şi să nu te mai sperii de el. Dacă ai sta alături de el, o oră, concentrată asupra unui text latin şi l-ai lua apoi de mână şi i-ai spune că nu poți să-l părăseşti – dar fără lacrimi! – atunci, te-ar înțelege numaidecât. Asta ar însemna să mai stai aici o zi sau două; ar fi dezagreabile, fără îndoială, dar ar fi preferabile totuşi, după părerea mea, modului în care fugi acum. Dar eu nu am

talentul de-a fi persuasiv şi nu ştiu „cum se vorbeşte doamnelor”. Mă adresez, de aceea, totdeauna doar raţiunii.

– E un compliment. Urăsc modul în care „se vorbeşte doamnelor”.

– E un talent remarcabil şi aş dori mult să-l am. Aş fi putut să te conving, acum, în loc să eşuez şi să par că-ţi adresez complimente.

– Expresul este desigur în întârziere, domnule Whitford.

– Expresul a şi trecut.

– Atunci trebuie să traversăm.

– Ai face mai bine să nu fii văzută de doamna Mountstuart. Trăsura trasă în faţa gării este a ei şi ea se află înăuntru.

Clara privi pe fereastră şi spuse, cu inima strânsă:

– Trebuie s-o înfrunt, atunci.

– În acest caz, am să-mi iau rămas bun aici, domnişoară Middleton. Ea îi dădu mână.

– Dar de ce a venit doamna Mountstuart la gară, astăzi?

– Presupun că pentru a întâmpina pe vreunul din invitaţii ei de astă-seară. A făgăduit tatălui dumitale că i-l aduce pe profesorul Crooklyn; poate că soseşte chiar el cu trenul acesta.

– Să mă întorc la castel! exclamă Clara. Cum oare? Nu mai pot îndura. De-aş avea măcar un sprijin, sau de-aş şti, în inima mea, că fac un lucru rău, m-ar ajuta să rezist. Sunt prinsă în laţ. Orice-aş face, nu poate fi bine. Nu-mi rămâne decât speranţa de a-l putea salva cumva pe Crossjay; da, şi de a-l cruţa pe tata. La revedere, domnule Whitford. Îmi voi reaminti cu recunoştinţă de bunătatea dumitale. Nu mă pot întoarce.

– Adică, nu vrei, precizează el, făcând-o să ezite un moment.

– Nu.

– Dar dacă te vede doamna Mountstuart, va trebui, oricum, să te întorci. Am să încerc s-o urnesc de-acolo. Dacă te va vedea totuşi, trebuie să improvizezi o poveste oarecare şi s-o rogi să te ducă cu trăsura. Este, cred, un lucru inevitabil.

– După mine, nu, spuse Clara.

Vernon se înclină brusc şi ieşi. După ce Clara îi mărturisise, în stilul ei caracteristic, c-ar putea găsi un sprijin în sentimentul secret că face o faptă urâtă, lui Vernon

i se păru c-ar fi la fel de rău şi dacă pleca şi dacă rămânea. În timp ce Clara se întreba, nedumerită, de ce o urmărise Vernon – motivul nu-i era de loc evident – el îşi aminti de teama specială care-i grăbise paşii, şi-i dădu cu atât mai mult dreptate Clarei, cu cât se mustra pe sine. Reuşise măcar s-o împiedice să răcească, acesta era singurul gând cu care se consola. Se purtase, de asemenea, ca un om de onoare, neîncercând să profite de situaţia în care se găsise fata. Reflectând asupra acestui lucru, îşi aminti că se purtase cu o deosebită răceală. Bărbatul care respectă cu tristeţe imperativul onoarei joacă un rol la care n-ar trebui să mediteze înainte de căderea cortinei, altfel ar simţi adesea un fior neplăcut, înţelegând prostia pe care o făcuse printr-o purtare aparent ireproşabilă.

CAPITOLUL XXVIII
Întoarcerea

De la postul ei de observaţie, din colţul ferestrei, Clara îl văzu pe Vernon traversând drumul, către trăsura doamnei Mountstuart Jenkinson; se gârbovise parcă, umerii îi căzuseră şi, cu gulerul hainei ridicat, Vernon părea să spună: „Bietul Tom a răcit”, atât de jalnic, încât Clara simţi deodată un val de simpatie.

Apoi, el se depărtă de trăsură şi intră în gară: sunase un clopot. Era oare trenul ei? El o aproba deci, din moment ce o ajuta să plece; faptele îi contraziceau propriile cuvinte, era azi la fel de contradictoriu, pe cât sunt întotdeauna femeile, în concepţia noastră, a celor care le acuzăm. Trenul sosea, Clara tremură: nu zărise nici un semnal, Vernon o înşelase deci.

El reapăru, se urcă în trăsură şi imediat roţile acesteia se urniră din loc. În aceeaşi clipă trăsura lui Flitch zbură pe alături, cu De Craye înăuntru.

Era imposibil ca Vernon să nu-l fi văzut!

Dar cum de ajunsese colonelul aici? Logica rece a întrebărilor lui Vernon îi presa încă mintea şi-i îngreuna

efortul de a-şi dovedi nevinovăția; ştia doar că nu făcuse nimic care l-ar fi putut ademeni pe colonel aici. Cu excepția lui Willoughby, De Craye era ultima persoană din lume pe care ar fi vrut s-o întâlnească acum.

Se temea să audă clopotul ce-i va dovedi că Vernon n-o înşelase şi că ea îi alunecase printre degete, ajungând în puterea altcuiva.

Clara muşcă, nervoasă, capătul mănuşii; văzu ochii portretelor de familie ale hangiului concentrați asupra ei; observă paharul gol, se îndreptă spre masă, atinse paharul şi lingurița, rămasă ridicol înăuntru.

Numai puțin dacă-i cedezi, disperarea te aruncă în lumi nebănuite!

Vernon o întrebase dacă e singură. Conectând această întrebare, destul de ciudată, mai ales prin tonul formulării, cu paharul în care fusese băutura aceea arzătoare, Clara repetă: „Cu siguranță l-a văzut pe colonelul De Craye!" Privi cu atenție paharul gol, ca un obiect care depunea o anumită mărturie în favoarea cuiva; Vernon nu era un caracter obişnuit să surâdă afectat şi insistent, dând o turnură galantă oricărei platitudini. O tânără femeie nu poate vedea limpede în sine, oricât de adâncă şi de promptă i-ar fi intuiția: pentru unele, porțile rămân ferecate şi nici o cheie nu le poate deschide, pentru altele, porțile refuză să se deschidă, ori sunt apărate de fantomele dinăuntru. Clara nu înțelegea exact ce sens are mărturia paharului. Şi dacă noi, din întâmplare, am şti mai mult, n-am avea nici un drept să limpezim ceea ce ei îi rămânea încă obscur. Paharul răspândea un miros îngrozitor; Clarei îi fu ruşine. Simți ispita de a-şi strecura lingurița în buzunar, ca amintire, pentru a o arăta nepoților, ca un avertisment. Cuvintele ce vor deschide, atunci, micul discurs moral, îi şi veniră pe buze: „Iată, dragii mei, o linguriță pe care vouă v-ar fi ruşine s-o folosiți la ceai, totuşi odată, în tinerețea mea, a întrecut în valoare tot aurul şi argintul, pentru că mi-a arătat că... „, concluzia rămânea învăluită, în ceață, ca şi ideile discursului, totuşi Clara dădea impresia că ştie ceva.

În această stare de spirit, alergă jos pe scară şi-l întâlni pe colonel la intrarea în gară.

Bucuria ce-i lumină chipul era aceea a unui om, de obicei încrezător în sine, care, străbătând la un moment dat o criză de îndoială, îşi vede deodată confirmate ipotezele îndrăznețe.

– Domnişoară Middleton! Tonul de bucuroasă surpriză covârşi satisfacția unei preciziuni judicioase, apoi adăugă: Nu e prea târziu pentru a-ți putea fi de vreun folos?

Ea-i mulțumi pentru ofertă.

– Ai dat drumul trăsurii, colonele De Craye?

– Tocmai voiam să schimb nişte bani pentru a-i plăti domnul Flitch. L-am întâlnit pe drum. E amestecat, cu siguranță, în destinele noastre. Am sărit înăuntru, şi, după cum m-aşteptam, a alergat încoace ca un vrăjitor, comandând nişte spiriduşi binevoitori.

– Am fost...

– Nu-i chiar atât de grav, nimeni nu se îndoieşte c-ai găsit adăpost undeva. Îmi dai voie să-ți ofer serviciile mele. Îți stau la dispoziție, de acum încolo.

– Voiam să-i fac o vizită fulger prietenei mele, domnişoarei Darleton.

– Să îndrăznesc să-ți spun? Am bănuit că doreşti s-o vezi pe domnişoara Darleton astăzi. Nu poți face însă voiajul singură.

– Te rog, reține trăsura. Unde este Willoughby?

– Şi-a pus cizmele de pescuit. Totuşi, domnişoară Middleton, nu-mi dai voie să te însoțesc? Nu mi-aş ierta niciodată, dacă mă refuzi.

– Au plecat să mă caute?

– Mai mult te-au strigat. Dar de ce mă refuzi? Şi apoi, n-am nevoie de trăsură. Pot să mă întorc şi pe jos, dacă, mă alungi. Flitch e un mare vrăjitor, dar cred că e epuizat pentru următoarele douăzeci şi patru de ore. În plus ar fi o bună ocazie pentru mine de a-mi prezenta omagiile domnişoarei Darleton.

– E foarte riguroasă în respectarea normelor etichetei, colonele De Craye.

– M-aş înfățişa ori ca un om care le ignoră, ori ca unul care se revoltă împotriva lor, şi ea îl va prefera pe acela pe care îl va putea mânui mai bine. Mi-o amintesc perfect, m-a impresionat în chip deosebit.

– După ce ți-am reamintit-o eu.

– Memoria nu m-a ajutat îndată ce i-ai pronunțat numele. Mi s-a întâmplat acelaşi lucru ca generalului, care văzând defilând căruțele cu muniții a exclamat: „Iată armata!”, numai că aceasta se afla cu multe leghe în urmă. Sau, ca şi servitorul care s-a dus să se culce după ce a simțit miros de fum în casă, m-am luat şi eu cu alte gânduri. Aş merita, într-adevăr, să fiu uitat, dacă cumva am fost. Sunt curios să aflu, e o rămăşiță a orgoliului meu. Mai exact, vreau să văd dacă am făcut vreo impresie asupra prietenei dumitale. Crezi că nici una? Dar şi cea mai măruntă piatră, aruncată în apă, tot stârneşte nişte unde uşoare.

– Aşa ceva nu se poate considera o impresie, spuse Clara, mascându-şi indecizia cu un limbaj frivol.

– Este tot ce poate spera mai mult un bărbat ca mine, îmi dai voie? Un minut doar, să-mi scot biletul.

– Nu, răspunse Clara.

– Servitorul dumitale te roagă din toată inima.

Ea clătină din cap, fără să ezite, dar privirea îi rămase visătoare. Respiră adânc; dacă accepta aşa ceva, orice legătură ar fi ruptă. O copleşi brusc un fel de sfârşeală.

De Craye făcu un pas. Fu acostat de un hamal. Trăsura lui Flitch era solicitată de un gentleman. Un domn bătrân, corpolent, încurcat printre bagaje, se vedea pe peron.

– Trăsura e liberă, spuse De Craye, întinzându-i banii lui Flitch.

– Deschide uşa, îi spuse Clara lui Flitch.

Flitch apăsă clanța, entuziasmat. Uşa se deschise, Clara se urcă înăuntru.

– Atunci urcă pe capră şi eu am să mă cocoț lângă dumneata, strigă De Craye; pe chipul său, o uimire intensă se topi într-un regret puternic.

Clara îl invită să şadă în fața ei. De Craye protestă, spunând că nu-i pasă de ploaie; ea ținu uşa deschisă. După dispoziția lui de-atunci, ar fi preferat să înfrunte furtuna, dar oferta era prea seducătoare.

Clara auzi clopotul care anunța sosirea trenului ei. În timp ce mergeau încă pe lângă terasament, văzu vagoanele trecând: după ceasul ei, întârziase optsprezece minute. De ce

nu va călători cu acest tren din care țâşnea aburul, ca şuvoaiele de apă dintr-o balenă, Clara nu putea spune. Acționase în conformitate cu voința ei, perfect liberă, asta este sigur. Vernon nu o convinsese să rămână şi desigur nici însoțitorul ei de-acum; voia încă să fugă, din toată inima, totuşi se întorcea înapoi la castel, destul de calmă, chiar. Medita asupra acestei împrejurări, considerându-se o ființă cu totul incomprehensibilă. Apoi încetă să se mai gândească la toate astea şi se concentră asupra scenei pe care i-o va face Willoughby.

– Trebuie să aleg o zi mai potrivită ca să plec la Londra, remarcă ea.

De Craye se înclină, dar o privi în continuare.

– Domnişoară Middleton, nu ai încredere în mine.

– Cum aşa? Dimpotrivă, mi se pare că da, răspunse ea.

– Pot să-ți vorbesc?

– Dacă nu depinde decât de mine...

– Şi pot să-mi spun gândurile până la capăt:

– Spune tot ce vrei. Cu o singură condiție: să nu fii prea grav. Simt nevoia glumelor pe-o vreme atât de mizerabilă.

– Domnişoară Middleton, Flitch a devenit încă o dată vizitiul nostru. Gândeşte-te la asta. Există probabil un val nevăzut care-l aruncă mereu acolo de unde a fost izgonit, şi un fir secret care ne leagă, perpetuu, de soarta iui. Nu am cinstea de a-ți fi un vechi prieten, dar, la urma urmei, devotamentul contează, şi eu îți sunt devotat din prima clipă în care te-am văzut. Dacă cineva poartă vreo vină pentru asta, Flitch e acela. Poate farmecul s-ar fi destrămat, dacă bietul om ar fi fost reintegrat în vechea lui slujbă.

– Poate, răspunse Clara, cu un surâs nu prea încurajator. Orgoliul şi lipsa de milă a lui Willoughby părea să primească acum o lovitură indirectă, ceea ce i se păru un act de înaltă justiție.

– Mi-e teamă că ai avut dreptate, nenorocitul n-are nici o şansă, continuă De Craye. Făcu o pauză de circumstanță, în fața nefericirii lui Flitch, apoi izbucni în hohote de râs. Asta dacă nu cumva îl angajez eu, ori mă prefac c-aş vrea s-o fac. Cred, într-adevăr, că umbra melancolică a lui Flitch, rătăcind în jurul castelului, completează firesc imaginea Edenului

dinăuntru. De ce nu vrei să ai puțină încredere în mine, domnişoară Middleton?

– Chiar, de ce nu te-ai preface că vrei să-l angajezi, colonele De Craye?

– Putem complota asta, împreună, dacă vrei. Ai încredere în mine pentru asta?

– Desigur, ca şi pentru orice act de bunătate dezinteresată.

– Chiar aşa şi gândeşti?

– Fără nici o rezervă. Ai putea spune în gura mare că vrei să-l iei la Londra.

– Domnişoara Middleton, erai pe punctul de a pleca acolo, dar văzându-mă, te-ai răzgândit. N-ai încredere în mine. Să mă mir? Ar trebui să mă mire, mai curând, dacă ar fi invers. Nu ți s-a vorbit despre mine într-un sens care să-ți trezească încrederea, chiar dacă ai fi pusă într-o situație disperată. Am ghicit că vrei să pleci. Te întrebi cum anume? Nu pot să-ți spun. Prin ceea ce se numeşte de obicei simpatie, şi tocmai ăsta-i faptul inexplicabil. Există o simpatie, ca şi o antipatie, spontană. Numai traiul în comun ne învață cât sunt de profunde.

Printr-un suspin, Clara îşi dădu acordul, mut, pentru acest adevăr.

Trăsura se zdruncina şi amenința să se răstoarne.

– Ei, Flitch, dragul meu! colonelul îl mustră în şoaptă, apoi îi spuse Clarei, care zâmbea în urma dojenii făcute lui Flitch: Nu suntem niciodată în siguranță cu el, oricât am încerca s-o credem, şi e în stare să-mi scoată inima din piept, înainte de-a ajunge acasă. Dar dacă doi oameni nu au ghinionul să fie legați unul de altul când se descoperă acest lucru, le mai rămâne încă o şansă. Cel puțin dacă unul are curaj şi celălalt înțelepciune. Altfel, vor accepta jugul în ciuda suferinței. Duşmanul lor cel mai mare este Orgoliul, care-i îmbarcă pe amândoi într-o trăsură şi-i conduce la Uşa fatală; singurul lucru ce-ți rămâne de făcut este să-l arunci jos de pe soclu, cât timp mai ai măcar un minut liber. Şi cum nu există nici un orgoliu mai cumplit decât acela al posesiunii, îi provoci o rană mortală, făcându-l să se îndoiască de plenitudinea posesiunii sale. Orgoliului nu-i poți injecta înțelepciune, în nici un fel. Dar trebuie să ai curajul de a acționa astfel.

De Craye se prefăcu interesat de rama geamului, lăsând parcă timp Clarei să-i pătrundă cuvintele.

Cine altul decât Willoughby întruchipa Orgoliul? Şi cine alta decât ea, visase, sfârşită de puteri, la metoda cea mai sigură şi mai rapidă pentru a-l convinge de înțelepciunea unei renunțări?

– Ştii, domnişoară Middleton, îmi place să studiez caracterul oamenilor, continuă colonelul.

– Observ, răspunse ea.

– Intenționezi să te întorci?

– O, desigur.

– E drept că ziua nu este prea favorabilă călătoriei.

– Nu este, într-adevăr.

– Poți conta întru totul pe discreția mea. Mă încred în generozitatea dumitale când te asigur că n-am vrut să surprind secretul. Am ghicit că te duci la gară şi am venit aici pentru a mă pune la dispoziția dumitale.

– Ai zărit din întâmplare, întrebă Clara, roşind uşor, trăsura doamnei Mountstuart Jenkinson încrucişându-te pe şosea, când veneai spre gară?

De Craye zărise o trăsură.

– N-am observat-o pe doamna Mountstuart. Era înăuntru?

– Da. De aceea e mai bine să renunți la discreție, putem fi siguri că ea te-a văzut.

– Dar nu şi pe dumneata, domnişoară Middleton.

– Prefer să cred c-am fost văzută. Am şi eu un soi de curaj, colonele De Craye, atunci când sunt forțată de împrejurări.

– Nici nu mi te-am închipuit altfel. Curajul cere antrenament ca şi oricare altă calitate. Al meu este adesea îngreunat de gută şi de reumatism.

– Nu pot să sufăr intrigile şi vorbele purtate pe ascuns.

– Fă o excepție, te rog, pentru a câştiga cauza lui Flitch.

– Bine, o voi face.

Colonelul se întoarse pentru a arunca o privire vizitiului.

– Azi suntem în deplină securitate, comentă el, în fața sobrietății şi siguranței lui Flitch. Dezlănțuirea naturii îi prieşte pare-se; e primejdios numai pe vreme senină. În cinci minute ajungeam la porțile castelului.

Clara se aplecă înainte şi privi cu atenţie gardurile din împrejurimile castelului, ce i se păreau ciudat de familiare. Şi trupul, şi mintea îi erau ca o floare culcată la pământ de furtună; fu bucuroasă că femeia din ea n-o lăsa să-şi trădeze toropeala şi epuizarea nervoasă. Era cât p-aci să-l acuze pe Vernon de trădare, pentru dibăcia cu care îi lăsase voinţa să-şi aleagă soarta în deplină libertate.

Suspină fără să vrea.

– Mai este un tren la ora trei, remarcă De Craye cu o extraordinară promptitudine.

– Da, şi încă unul la ora cinci. Diseară cinăm la doamna Mountstuart. Şi simt o nevoie pătimaşă de singurătate. Cred că n-am fost făcută să suport atâtea obligaţii sociale. În momentul în care trebuie să fac neapărat ceva, încep să meditez cu înverşunare la libertate.

– Femeile care spun aşa ceva, domnişoară Middleton...

– Ei, ce-i cu ele?

– ...înseamnă că se simt mult prea singure.

Ea nu putea să-l contrazică. Prin chiar siguranţa-i lăuntrică de-a putea fi fidelă, în principiu, trebuia să recunoască adevărul acestei remarci: nu există libertate pentru cei slabi. Vernon spusese odată acest lucru. Încercă să reziste evidenţei, dar vădita ei slăbiciune o precipită într-o senzaţie de mizerabilă dependenţă.

Cu o jumătate de oră mai înainte, n-ar fi trecut uşor printr-o astfel de stare de spirit în compania unui om obişnuit să scruteze cu atâta pătrundere chipurile femeilor frumoase. Acum situaţia se schimbase. Se aflau la poarta parcului.

– Trebuie să ne despărţim? întrebă De Craye.

– De ce? replică ea.

El se înclină plin de graţie.

Această supunere curtenitoare o măguli pe Clara şi o trezi din ameţeală. Horace De Craye nu o obligase să fie atentă la propria ei poziţie, şi ea nu-şi dădu seama că el o anticipase prin următoarea remarcă la care ea singură răspunse afirmativ:

– O poveste ticluită dinainte poate fi o capcană pentru cel care o spune.

– Aşa este, răspunse Clara. Gândise la fel.

De Craye îşi ridică fruntea, ca şi cum voia, în chip comic, să-şi consulte mintea, apoi clipi des de câteva ori.

– Da, ai dreptate, domnişoară Middleton, n-ai nici un succes dacă-ţi pregăteşti dinainte improvizaţia; e un mijloc de a ne poticni de propria noastră dibăcie. Adevărul şi spontaneitatea spiritului nostru sunt consilierii cei mai buni; cum dumneata reprezinţi pe primul, eu am să încerc să mă comport în conformitate cu rolul care-mi revine.

În timp ce reflecta, se simţea prinsă într-o anumită încurcătură, care privea mai mult viitorul decât prezentul. Dar, cum intenţia Clarei era să-i vorbească lui Willoughby fără nici un fel de subterfugiu, îi fu recunoscătoare companionului ei că n-o ispitise să încerce vreunul. Nimeni nu punea la îndoială talentul lui de a improviza o poveste fictivă, dar elegantă şi, pentru că se simţea gata să admire şi să adopte chiar arta lui, fu fericită că o salvase de ea însăşi. Nu se întrebă cum va putea verva lui să secondeze în chip spontan adevărul, apoi, pentru că uitase cu totul de Crossjay, nu se gândi nici cum se va putea armoniza adevărul cu povestea pe care o spusese el de dimineaţă.

Traversând parcul, Clara era preocupată numai de întrebarea dacă Vernon, care constituia adevăratul motiv al întoarcerii ei, deşi făcuse atât de puţin pentru a o provoca, se va bucura cu adevărat revăzând-o; atât de puţin insistase, într-adevăr, încât Clara se întreba chiar, dacă se va bucura, câtuşi de puţin, măcar.

CAPITOLUL XXIX

Unde se explică sensibilitatea vie a lui sir Willoughby şi el este obligat să se instruiască în mod serios

Orologiul castelului, situat deasupra grajdurilor, bătea atunci ora douăsprezece. Aceasta era ora când fuga ei trebuia anunţată. Clara se simţi cuprinsă de un vârtej de temeri confuze, ce-i crea o nervozitate lăuntrică accentuată; iată de ce tresări şi se înroşi când colonelul o întrebă dacă-şi potrivise bine ceasul. Ea înţelese că acest om îi citise perfect

pe chip, dimineața, la micul dejun. Nu-i devenise oare primejdios de îndatorată în încercarea ei de a evada? Atâta perspicacitate o tulbura şi o speria; trebuia totuşi să recunoască faptul că De Craye nu abuzase de situație. Nu o atinsese cu nimic în demnitatea ei, dar faptul că aceasta rămăsese la bunul lui plac o mâhnea adânc.

Clara sări din trăsură de parcă ceva rău o amenința acolo. Ar fi putut în acel moment să-l salute pe Willoughby cu un surâs prietenesc destul de convențional. Uşile se trântiră de perete şi tânărul Crossjay țâşni spre ea. Se agăță de brațul ei şi începu să țopăie, îi sărută mână, nevenindu-i să creadă c-o vede şi o atinge, şi-i povesti, în fraze măcinate de pauze, cum îl găsise sir Willoughby, adăpostit sub streaşină hangarului cu bărci, cum îl pistonase cu întrebările şi cum el, Crossjay, îl trimisese la ferma lui Hoppner, unde era bolnav un copil şi mai departe încă, la casa unui muncitor.

– I-am spus că sunteți aşa de bună cu oamenii săraci, domnişoară Middleton, asta-i adevărat, asta este adevărat. Şi i-am mai spus că n-ați vrut să mă luați cu dumneavoastră de teama de-a nu mă molipsi. Era exact situația de care se temuse ea.

– Tot felul de şiretlicuri, proprii vârstei lui, remarcă De Craye care-l ascultase după ce-i plătise lui Flitch.

Acesta îşi învârtea pălăria până ce atrase atenția asupra lui şi atunci exclamă cu o melancolie destul de jovială:

– O, doamnă, o, domnule colonel, de-aş trăi până la Crăciun s-apuc să beau şi eu un picuț de Porto vechi! Cu alte cuvinte, dorea să bea în sănătatea lor. Aruncă însă o privire către ferestrele castelului, se gârbovi din nou şi plecă cu trăsura.

– Domnul Whitford nu s-a întors încă? îl întrebă Clara pe Crossjay.

– Nu, domnişoară Middleton. Sir Willoughby s-a întors însă şi se îmbracă sus, în camera lui.

– Pe Barclay ai văzut-o?

– Tocmai intra în laborator. I-am spus că sir Willoughby nu se află acolo.

– Spune-mi, Crossjay, avea în mână o scrisoare?

– Avea parcă ceva.

– Fugi atunci, spune-i că m-am întors şi că am nevoie de scrisoare, e a mea.

Crossjay o luă la picior, dar nimeri în braţele lui sir Willoughby.

– Trebuie să-l prinzi pe băiatul ăsta ca pe-o minge de rugby, strigă el, strivit de lovitură; apoi, se aplecă deasupra băiatului şi, prinzându-l strâns de mână – îi trebuia un obiect de care să se ocupe pentru a-şi confecţiona o ţinută indiferentă – i se adresă fetei:

– Clara, te-a supărat rău furtuna?

– Aproape de loc.

– Mă bucur. Ai găsit vreun adăpost?

– Da.

– Într-una din vile?

– Nu într-o vilă, dar adăpostul era perfect. Colonelul găsise o trăsură înainte de a mă întâlni şi...

– Iar Flitch! exclamă colonelul.

– Da, ai avut noroc, da, da, i se adresă acestuia Willoughby, ţinându-l încă strâns pe Crossjay şi considerând smuciturile prin care băiatul încerca să se libereze ca o dorinţă de a fi mângâiat. Dar trucurile lui îi ascundeau cu greutate paloarea şi deruta.

– Stai liniştit, omule, îi spuse, în cele din urmă, sec, lui Crossjay, şi Clara îi puse o mână pe umăr băiatului, ca să-l liniştească.

Se întoarse spre colonel în timp ce intrau în hol.

– Nu ţi-am mulţumit încă, colonele de Craye, apoi îi spuse în şoaptă: Un plic cu scrisul meu se află în laborator.

Crossjay strigă de durere.

– Te-am prins, ţipă Willoughby batjocoritor, cu un strigăt care nu se deosebea prea mult de cel al victimei.

– M-ai strâns îngrozitor de tare, sir.

– Of, papă-lapte!

– Oi fi, dar vreau să-mi iau o carte.

– De unde?

– Din laborator.

Colonelul De Craye, care se apropia agale de uşa laboratorului, îi strigă:

– Ți-aduc eu cartea. Care este? *Tinerii navigatori? Imnurile copiilor?* Mi se pare că mi-am lăsat înăuntru pachetul cu țigări.

– Barclay zice că i-ai dat o scrisoare pentru a mi-o preda la prânz, îi spuse Willoughby, Clarei.

– În caz că nu m-aş fi întors până atunci; voiam să evit orice nelinişte.

– Ce drăguț din partea ta,

– O! Spune-mi oricum, numai că sunt drăguță, nu. Iată doamnele! Scumpele mele! Clara se repezi în întâmpinarea lor, când tocmai ieşeau dintr-un salon de lângă hol, şi câteva minute nu se auziră decât nesfârşite exclamații.

Willoughby îl slăbi pe Crossjay din strânsoare, şi acesta țâşni ca o săgeată în laborator; îl urmă curând şi el, se întâlni cu De Craye care tocmai ieşea, dar nu-i adresă nici un cuvânt.

Crossjay scotocea furios peste tot. Willoughby căută scrisoarea pe birou, pe masa unde se aflau pilele electrice, pe consolă, dar n-o găsi nicăieri. Barclay îl anunțase precis că lăsase o scrisoare pentru el în laborator, aşa cum îi ordonase stăpâna ei, imediat după dejun.

Ieşi repede şi alergă sus pe scară, la timp ca să-i vadă pe De Craye şi pe Barclay întrerupându-şi discuția.

Îi făcu un semn. Subreta îşi luă o mutră speriată şi-şi netezi fusta cu atenție, semn că se temea de un scandal şi se pregătea de acțiune.

– Stăpâna mea tocmai a sunat, mă cheamă, sir Willoughby.

– Aveai o scrisoare pentru mine.

– Ziceam că...

– Mi-ai spus când te-am întâlnit jos, în capul scării, că mi-ai lăsat o scrisoare în laborator.

– Se află acum pe măsuța de toaletă a stăpânei.

– Adă-mi-o.

Barclay se învârti pe călcâie cu un aer de mironosiță. I se părea necesar să-şi comenteze impresiile printr-o grimasă vizibilă tuturor.

Willoughby o aşteptă, dar fata nu se mai întoarse.

Jenat de ridicolul comportării sale în genere şi mai ales al acestei aşteptări, Willoughby se duse în dormitorul său, se

închise înăuntru şi începu să păşească încoace şi încolo, uluit de halul în care ajunsese. Se zăpăcise ca un biet om oarecare, îşi pierduse stăpânirea de sine şi era incapabil să-şi păstreze o mască decentă, el, care se obişnuise să provoace altora asemenea emoţii şi nelinişti; se lăsa manevrat şi înşelat acum de-o fetiţă intrigantă. I se părea că şi statura i se micşorase. Nu se vedea în oglindă, însă inima-i îndurerată îl avertiză, tânguindu-se, că aşa este. Mărturisirea Clarei, plină de regrete: „Spune-mi oricum, numai că sunt drăguţă, nu”, pe care i-o făcuse îndată ce se întorsese la castel alături de De Craye, şi după ce, în prezenţa lui chiar, schimbaseră vizibil un mesaj secret între ei, era grăitoare. Willoughby se simţi lovit drept în faţă, ca şi cum o pală de foc izbucnise furioasă chiar alături, dintr-un cuptor încins. Agonia egoistului îi smulse un strigăt; prefera să fi fost înşelat, i se părea o situaţie demnă de invidiat, o dorea aproape.

O asemenea dorinţă putea corespunde însă numai unei furii de moment. Mai presus de orice dorea ca nimeni să nu ştie că este înşelat; de va fi fost, cea care-l înşela ar şti, la fel complicele ei, şi curând lumea întreagă va afla, lumea aceasta împotriva căreia se simţea complet dezarmat. Putea controla opinia lumii în jurul său, aşa cum un îngheţ puternic împiedica izvoarele să ţâşnească din pământ, dar, se temea cu sensibilitatea-i maladivă, că va fi despuiat fără milă, în altă parte, dincolo de micul spaţiu peste care se profila umbra lui, într-o atmosferă ostilă. Acesta era, de altfel, motivul fundamental pentru care ura lumea; se temea, îngrozitor se temea, că dulcele său copil, fantasmă fragilă, Eul, purtând acelaşi nume cu el, va fi desfăşat în chip injurios, undeva, în faţa mulţimii. Îl iubea aşa cum numai oamenii cei mai civilizaţi îl pot iubi, şi totuşi nu-şi putea întinde mâinile până acolo, să-l apere. Biata făptură, delicată şi adorabilă, muşcată de frig, ameţită, îl striga în ajutor, căuta răsuflarea cuiva, a oricui s-o încălzească, şi el nu putea face nimic. Nu trebuie să detestăm lumea care se poartă astfel cu noi? O urâm în măsura în care o dispreţuim, şi cu atât mai mult cu cât ne-am aservit oamenii peste care lunecă umbra noastră.

Se bucurase odată de popularitatea unui tânăr prinț, întreaga lume era feuda lui. Prin felul în care-l trata acum Clara se simțea jefuit de pământuri şi supuşi. Visul lui grandios era să se căsătorească cu o doamnă renumită prin frumusețea-i strălucitoare, ca şi prin ataşamentul față de domnul şi stăpânul ei, încât lumea să fie obligată să considere aceste calități drept dovezi irefutabile ale propriilor lui merite; s-ar stinge astfel glasurile detractorilor şi oarecum ale invidioşilor (deşi nu dorea ca acestea să se stingă complet). Visul lui ar fi fost realizat, de-ar fi fost altfel firea femeilor. Nu voia să acuze chiar el norocul, totuşi îl duruse mult fraza prin care recunoscuse că pe De Craye îl favorizase norocul; fusese educat în convingerea că Destinul îl prețuia şi îl răsfăța în chip deosebit pe micul Willoughby; atunci, blestemul lui ar fi trebuit să se întoarcă asupra femeilor; dar ar fi pierdut astfel ultimul refugiu al unui dulce vis, aşa cum numai poeții mai cultivă.

Dar dacă Clara îl înşela, era clar că el o intimida. Willoughby găsea astfel motive pentru a dori chiar să fie înşelat. Ea nu-l privise drept în ochi, nu-şi încrucişase privirea cu a lui, ci lăsase ochii în jos, ținându-şi însă capul drept pentru a-şi păstra o ținută orgolioasă. Atitudinea ei nu era lipsită de farmec; refuzând să se plece sub greutatea unei vinovății de care fata era conştientă, trupul îi căpăta, prin această mândră rigiditate, un soi de frumusețe diabolică; Willoughby o ura şi o dorea la fel de pătimaş, dar, potrivit tacticii lui obişnuite, atunci când îl cuprindeau asemenea bruşte accese de visare erotică, alunga violent aceste imagini, înlocuindu-le cu una mai cuminte. Plecă s-o caute pe Clara.

Dragostea topită în ură are calitatea că atunci când îmbrățişarea nu este posibilă, ura nu creşte în intensitate.

Dimpotrivă, obligația de a rămâne la cuviincioasă distanță de două picioare şi zece inci (s-a dovedit printr-o măsurătoare exactă că este distanța optimă la care atitudinea unui bărbat rămâne cu siguranță respectuoasă) are un efect miraculos asupra ciudatei ființe numite bărbat: ura lui fără margini se reîntoarce la o admirație involuntară, aceea din care s-a şi născut de altfel, iar dorința pasionată de a-şi îmbrățişa femeia se prăbuşeşte ca un credincios

prosternat în fața altarului, un credincios la care adorația se exprimă prin post şi rugăciune.

(Pentru a înțelege aceste mistere, consultați sublimul capitol din *Marea Carte*: capitolul 71, despre *Dragoste.* În acest capitol nu este scris nimic, de fapt, dar, parcurgându-l, cititorul primeşte o lanternă, o cască de protecție şi un târnăcop, şi-şi poate urma drumul, sub o lumină gălbuie şi mohorâtă, prin molozul scos de minerii precedenŁŁi, în căutările lor solitare; este un capitol mult mai instructiv decât cel precedent, mâzgălit şi paramâzgălit, numit şi *Capitolul francez,* pe care, acesta, al 71-lea, îl continuă, dar după care nu mai urmează nimic, deoarece lumea civilizată s-a oprit aici.)

Nerăbdarea eroului nostru ne grăbeşte şi pe noi, aşa încât nu mai avem timp de pierdut cu lucrări de foraj. Se grăbea s-o găsească singură şi să se răzbune pe ea, pentru torturile îndurate, mimând cu amărăciune adorația frumuseții ei trupeşti, pentru a o alunga apoi cu dispreț, când se va fi liniştit. O întâlni însă pe scară, protejată de prezența lui Barclay.

– Ce-i cu scrisoarea mea? întrebă el.

– Mi se pare că ți-am mai spus o dată, Willoughby, că lăsasem scrisoarea lui Barclay pentru a nu te îngrijora în caz că nu mă întorceam la prânz, spuse Clara. Cum vezi, n-a mai fost necesar ca ea să ți-o înmâneze.

– Oare? Dar ştii că orice scrisoare, orice rând scris de tine, pentru mine sunt prețioase. O mai ai?

– Nu, am rupt-o.

– Păcat.

– Nu ți-ar fi făcut nici o plăcere.

– Scumpa mea Clara, orice rând scris de tine...

– Erau numai trei rânduri.

Barclay stătea alături, țuguindu-şi buzele. Subreta, care cunoaşte secretele stăpânilor, poate fi oricând cumpărată, deoarece, dacă ia bacşiş cu mâna dreapta, nimic n-o va împiedica să ia şi cu stânga; trebuie să calculezi numai natura şi valoarea bacşişului. La acestea medita sir Willoughby, dar respinse asemenea cale, tremurând, şi nu dori să mai ştie nimic altceva, decât că se afla pe povârnişul

unui vulcan, a cărui subțire crustă vibra de presiunea lavei. Era o situație nouă pentru el şi înțelegea astfel ce avantaj câştigase Clara în luptă. Ea nu se mai temea atât de întrebările lui, cât se temea el de candoarea ei.

Intimidați amândoi, se retraseră într-o discuție politicoasă şi convențională; de fapt nici chiar dintr-o discuție directă n-ar fi putut afla nimic mai mult decât că se aflau amândoi în poziții defensive. Clara era legată de minciuna inventată, o împachetase, îi pusese pecetea şi o expediase, rămânea numai ca el s-o ceară, pentru a o primi, presupunând că nu o va cere cu un ton prea autoritar.

Îşi spuse în sinea ei: „E vina ta, Willoughby; eşti un om care nu cunoaşte iertarea şi ai fi în stare să distrugi viitorul lui Crossjay, ca să-l pedepseşti pentru devotamentul față de mine, aşa absurd şi pueril cum e; iată de ce, onoarea mă obligă să încerc orice pentru a-l salva."

Acest devotament reciproc avea încă alte două scopuri: ea evita să rumege umilitoarea-i evadare şi reîntoarcere, iar pe de altă parte, îi liniştea scrupulele referitoare la intimitatea creată brusc între ea şi colonelul De Craye. Din nou, trebuie blamată fanfaronada cu care Willoughby afirma că nu iartă niciodată pe nimeni. Clara se afla în plin război cu el şi era obligată să judece problema în această perspectivă. Crossjay trebuie apărat de un om care nu cruță pe cel care-l jigneşte, aşa încât era firesc să-l cheme în ajutor pe De Craye, iar dexteritatea cu care rezolva colonelul orice încurcătură i se părea un motiv de admirație, mai curând decât unul de alarmă.

Cu toate acestea n-ar fi răspuns unei întrebări directe printr-o minciună. Accepta improvizația, dar nu minciuna, şi disprețuia orice subterfugiu. Privirea ei exprima această hotărâre şi Willoughby o sesiză. Ea-i destinase o scrisoare de trei rânduri, „Nu erau decât trei rânduri" şi apoi rupsese scrisoarea. Se căia de ceva? Atunci, îl jignise cu ceva! Între mânia trezită la bănuiala de a fi fost jignit, şi prudența la care-l împingea dorința puternică de a o păstra pe Clara în stăpânire, alese atitudinea din urmă, consimțind să fie batjocorit acum pentru a-şi păstra intactă răzbunarea, şi ceva în plus, mai târziu.

– În sfârŁźit, iată-te teafără, te-am găsit deci, exclamă el cu o bucurie curtenitoare, şi acest lucru e mai important decât a avea câteva rânduri scrise de mâna ta. Am cutreierat tot ţinutul căutându-te.

– De ce? Doar nu suntem într-o ţară barbară, spuse Clara.

– Crossjay spune c-ai vizitat un copil bolnav, scumpa mea. Ţi-ai schimbat rochia?

– Desigur.

– Băiatul declară că te-ai îndreptat înspre ferma lui Hoppner şi alte câteva căsuţe. La marginea parcului am întâlnit însă un vagabond care mi-a jurat că te-a văzut împreună cu băiatul într-o cu totul altă direcţie.

– I-ai dat ceva bani?

– Cred că da.

– Era clar că trebuia să spună că m-a văzut din moment ce a luat banii.

Willoughby dădu din cap: Clara avea poate dreptate, cerşetorii sunt nişte mincinoşi.

– Dar cine te-a adăpostit, Clara? La Hoppner nu te-a văzut nimeni.

– Oamenii care au făcut-o au fost răsplătiţi pentru deranjul lor. I-ai răsfăţa inutil dacă le-ai mai da ceva. Risipeşti prea mult banii. Nu era nimeni bolnav, pe unde am fost. Dar cine ar fi putut prevedea o asemenea furtună? Aş vrea s-o consult pe domnişoara Dale într-o problemă importantă: rochia pe care vreau s-o port diseară la doamna Mountstuart.

– Consult-o, are un ochi foarte sigur.

– Şi un gust excelent.

– Se îmbracă foarte simplu.

– Dar îi vine bine. Este una dintre puţinele femei, faţă de care nu simt nici o dorinţă de a-i îmbunătăţi ţinuta, nici cu un milimetru măcar.

– Are o judecată sănătoasă.

El reflectă şi apoi repetă elogiul.

Umbra unui surâs trecu peste chipul Clarei şi el simţi brusc că fraza Clarei ascundea o săgeată ce-şi atinsese ţinta; nu va mai putea niciodată, evident, să întreţină ficţiunea geloziei ei pe Laetiţia. Atunci ce motiv avea să-şi ceară libertatea? Întrebarea îl umili; evită să-şi răspundă.

Willoughby porni în căutarea lui De Craye. Îndrăznețul intrigant nu avea însă nicidecum intenția de a se lăsa prins singur. Nu putu fi găsit până ce clopotul îi reuni pe toți la masă; atunci Clara aruncă câteva cuvinte în public şi el vorbi în deplină armonie cu ea. După aceasta se oferi ca partener lui Willoughby la biliard şi fu bătut măr.

Când se anunță vizita doamnei Mountstuart, domnii intrară în salon, bănuind că ceva neaşteptat contramanda dineul ei. Dar aflară că sosise numai pentru a se plânge de pierderea unuia dintre punctele de atracție ale seratei, profesorul Crooklyn, invitat să-l întâlnească pe doctorul Middleton la masă. Povesti cum se dusese la gară să-l primească, ştiut fiind că profesorul era un călător sperios şi cam nătâng, ceea ce se verifica încă o dată prin faptul că pierduse trenul, deoarece nu sosise. Nimeni nu-l zărise. Ea-l luă de martor pe Vernon Whitford că inspectaseră trenul şi scotociseră tot peronul fără să-l găsească.

– Şi astfel, spuse ea, l-am luat acasă pe hai-huiul ăstălalt, ca să-l usuc. Era ud leoarcă, îi clănțăneau dinții, semăna cu un schelet învelit într-un burete; dacă scapă fără nici o răceală, este, într-adevăr, atât de invulnerabil pe cât se pretinde. Numai că atleții ăştia sunt nişte mari lăudăroşi.

– Ei se cațără pe Alpi ca să se umfle în pene pe-acolo, spuse repede Clara, alarmată că doamna Mountstuart ar putea dezvălui că-l văzuse pe colonel pe lângă gară.

Râse toată lumea şi colonelul De Craye mai tare decât toți, deoarece se gândi fulgerător că o fată atât de sensibilă şi de isteață ca domnişoara Middleton cercetase înaintea sosirii lui la castel roca tare din care era plămădit Vernon şi constatase cu umor, dar şi cu deznădejde că n-o putea utiliza. Uitându-se în jur observă că Vernon o privea țintă, împietrit parcă.

– Ai auzit, Whitford? întrebă el, şi, deoarece chipul Clarei trădă o căință mai puternică decât era cazul, colonelul îl ironiză pe cățărătorul alpin, care încerca astfel să devină cel mai înalt dintre oameni – *Signor Excelsior!* – şi-i descrise pe aceşti cuceritori ai muntelui, turtiți de rocile de care se agață în îmbrățişări disperate, cu pielea ici decolorată, dincolo arsă, peste tot jupuită, totul, numai pentru a putea spune c-au fost „colo sus” şi au învins un alt munte! Colonelul avea o

imaginație extravagantă, dar sclipitoare, şi era extrem de satisfăcut de sine: un cuceritor al femeilor avea doar recompense cu totul superioare!

Vernon îşi reveni la timp pentru a accepta prostiile cu care-l împroşcau.

– A te cățăra pe un munte e mult mai uşor decât a urmări un vânat şiret, gata la orice tertipuri, spuse el.

Cuvintele îi fură apreciate ca o aluzie la nesfârşita urmărire a lui Crossjay, pentru a-i putea vârî lecțiile în cap.

Clara prinse privirea lui Vernon trecând de la ea la De Craye şi care parcă îi unea. Dacă Vernon o judeca greşit, era pierdută. De Craye n-o făcuse!

Crossjay avu ghinionul să intre în salon în timp ce doamna Mountstuart îl compătimea pe Vernon că se vârâse în noroi, mărindu-i vânatul; De Craye compară gestul cu cel al unui om care „se cufundă în râu pentru a prinde un țipar". Urmă apoi o întrecere, de interogatoriu şi contrainterogatoriu al băiatului, între Willoughby şi De Craye, în legătură cu ultima poznă, fiecare încercând să-l prindă cu minciuna cea mai gogonată. Erau cât p-aci să reuşească în modul cel mai strălucitor, când Vernon opri jocul, trimițând-l pe băiat la munca lui de ocnaş. Doamna Mountstuart fu condusă în altă cameră pentru a admira superbul serviciu de porțelan, cadoul lui lady Busshe.

– Iar porțelan, exclamă ea către Willoughby, şi ar fi chemat-o pe ştrengăriță cea delicată să-i însoțească, dacă n-ar fi văzut-o pe Clara vorbind cu Laetiția, înclinată într-o atitudine prea grațioasă pentru a mai putea fi deranjată. Doamna Mountstuart, uşor mirată de nerăbdarea lui Willoughby, îi atrase atenția asupra Clarei. Pledă, apoi, pentru a prinde trenul de după-amiază, în ipoteza că profesorul ar putea sosi cu acesta.

– Spune-i însă doctorului Middleton, adăugă ea, că mă tem că nu-i voi putea prezenta nici un invitat de talia lui. Şi, îi mai spuse lui Willoughby, în timp ce se apropia de trăsură: Contez pe dumneata pentru a asigura strălucirea conversației la masă.

– Domnişoara Dale se va potrivi mai bine cu el, remarcă Willoughby.

– Ea se pricepe în toate mai bine ca alţii. Dar e vorba de succesul dineului meu şi nu mă pot baza pe o femeie care să conducă discuţia. Aş prefera să angajez mai curând un leu de la menajerie, dacă l-aş avea la dispoziţie, decât să am ca invitat un savant căruia nici un alt savant să nu-i poată da replica. Doctorul Middleton e în stare să înfunde pe oricine, când vinul îi stimulează verva. Mi-e teamă că va speria biata turmă de comeseni. Adevărul e că nu prea poate fi domesticit; prevăd mari cantităţi de conversaţie indigestă, dacă nu vei face personal un efort deosebit:

– Îl voi face, promise Willoughby.

– Dacă îmi promiţi, pot conta şi pe un schimb de replici spirituale între colonelul De Craye şi frumuseţea noastră de porţelan. Merg bine împreună. Diseară n-ai să fii unul dintre zei, ci un fel de paharnic al lui Jupiter, sau al Junonei, dacă preferi. Lady Busshe, Lady Culmer şi toţi admiratorii dumitale vor afla mai târziu, n-ai grijă, sacrificiul pe care l-ai făcut. Vezi cât sunt de nelinişţită. Nu m-am gândit nici un moment că profesorul Crooklyn ar putea lipsi, altfel n-aş fi riscat niciodată să-l invit pe doctorul Middleton la masă. Până acum, toate dineurile mele au avut un succes netăgăduit. Tocmai de aceea sunt atât de nelinişţită pentru cel de diseară. Un singur eşec poate fi extrem de frapant. Ar constitui o excepţie ce va fi mereu citată. Nu mă interesează atât de mult ce vor zice oamenii, cât ce voi simţi eu. Mi-e groază de eşecuri. În fine, dacă te ţii de cuvânt, o s-o scoatem la capăt.

– De câte ori va bubui tunul cel mare, mă voi prosterna în faţa lui, doamnă.

– Cam aşa ar trebui, zâmbi ea şi se îndepărtă, lăsându-l să reflecteze asupra egoismului femeilor. Pentru a-şi salva dineul, îl transformase într-un simplu pion pe care-l manevra în funcţie de doctorul Middleton, în schimb Clara şi De Craye erau încurajaţi la intimitate, numai pentru a zvârli câteva replici scânteietoare! Întâmplarea făcea că tocmai acum Willoughby ar fi dorit să strălucească în mod deosebit! Admiraţia cu care îl înconjura întreg ţinutul îl făcea să creadă că se bucura în societate de o strălucire deosebită; numai logodnica lui nu o aprecia încă la adevărata valoare.

Şi pentru a-i face pe plac doamnei Mountstuart, era obligat să piardă această ocazie! Chiar de-ar fi fost în slujba rivalului său, ea nu i-ar fi putut pretinde ceva mai rău.

Îşi aminti cât de brusc se liniştise tânărul Crossjay, care se zbătea în mâna lui, când îl atinsese Clara. Din acest amănunt, aparent lipsit de importanţă, el deduse că băiatul percepuse un anumit diferend între el şi logodnica lui, şi că era gata să-şi transfere afecţiunea către aceasta din urmă. Clara strălucea cu toată frumuseţea ei de femeie, era firesc ca băiatul să se simtă atras. O să-l facă să simtă însă preţul trădării. Willoughby se gândi ca o concluzie la aceste meditaţii, că dacă Clara îl va vedea pe logodnicul ei strălucind, şi va străluci cu siguranţă dacă luminile admiratorilor vor cădea asupra lui, ea şi-ar da seama probabil, de propria-i micime şi va dori din nou, înfiorată, să se apropie de el. Şi atunci va suna în sfârŁźit, ceasul pedepsei.

O vizită în bibliotecă, la doctorul Middleton, îl linişti; ea nu-şi reînnoise rugăminţile de a pleca de la Patterne. Mizerabila cochetă îşi găsise o ocupaţie plăcută la castel şi rămânea bucuroasă aici. Simţea trădarea în aer. Auzea sunetul paşilor ei perfizi dar n-o vedea încă. Şi totuşi, amintindu-şi de ce anume se speriase cât timp Clara lipsise, se simţea mai curând flatat, jalnic flatat. De ce se temuse? De nimic altceva decât de vestea că fugise. Ce prostie, într-adevăr, ce absurdă nălucire de îndrăgostit! Şi totuşi mersese atât de departe cu gândul încât îi suspectase, după ce se despărţise de De Craye, că cei doi erau înţeleşi, logodnica şi prietenul său, şi că nu-i va mai vedea niciodată. Strigase chiar, în plină furtună, în chip cât se poate de teatral „Înşelat!”, unul din strigătele scenei extrem de frecvente în viaţă, mai ales la oamenii care i-au constrâns pe alţii, mai întâî, să-l strige.

Constanţa Durham îl învăţase că femeile sunt capabile de trădare, brusc, cât ai clipi din ochi. Şi, ciudat lucru, ca şi cum ar fi dorit să arate că femeile sunt făcute toate din acelaşi aluat, ea oferise lumii acelaşi chip placid, exact înainte de a fugi, ca şi Clara, ieri şi astăzi. Nici un gest nervos, nici o umbră de roşeaţă în obraji, nici o tresărire a sprâncenelor, ci o faţă senină, gesturi destinse, o atitudine,

am putea zice, de soră, afectuoasă şi elegantă; acea fiinţă părea să fi găsit o linie de mijloc, o cumpănă a apelor, între cruzime şi bunătate, între respingere şi atracţie; te atrăgea atât de puternic, încât încă un pas şi părea că-i vei sorbi de pe buze răsuflarea, dar, vrând să faci acest pas te izbeai de-o platoşă de rece seninătate şi rămâneai la distanţă. Nici un dispreţ, nici o pasiune, îţi arăta numai, simplu, că n-ai decât să urmezi acelaşi drum cu ea, dar pe o linie paralelă. Pasiunea ei părea un golf de mare unde valurile se evaporaseră lăsând numai o crustă de sare, pe fund. Asemănarea dintre Clara şi Constanţa, în această privinţă, era de rău augur. Şi era tragică, şi oribilă, pentru el, cel care avusese prilejul de a le învălui pe amândouă în braţele sale, zărind cum pleoapele li se îngreunează şi neguri adânci se adună în ochi. Din nou îl copleşi comparaţia dintre ele! I-ar fi putut reproşa Constanţei că se revela prea mult privirilor lui scrutătoare; ea-i ieşise în întâmpinare la jumătatea drumului, ceea ce era, desigur, măgulitor şi stimulator, totuşi, francheţea ei, atât de îndrăzneaţă, îl făcea să se întrebe care din ei doi era vânatul şi care vânătorul, o îndoiala care provoca o adânca perplexitate orgoliului său masculin. Clara era din fire mai timidă, timida cu o căprioară ce luneca prin văi, jos, scăldată într-o lumină trandafirie; fascina atât pe îndrăgostit, cât şi pe vânător; păduri divine se zăreau în privirile-i adânci şi instabile. Ajunsă aici, evocarea celor două femei îi reaminti soarta prezentă cu o durere intolerabilă. Constanţa putea fi asemuită unora dintre doamnele pe care el le făcuse nefericite, triumfase asupra lor adică, după o ciudată formulare curentă; în schimb, Clara nu semăna cu nici una dintre ele. Ca femeie, avea o personalitate ce i se impunea. Nu putea s-o amestece cu celelalte femei şi apoi să le trimită la plimbare, pe toate, cu un rânjet disprețuitor. De aceea o iubea, deşi îl făcea să sufere. De aceea era atât de nefericit, şi dacă nu şi-ar fi adorat Eul cu o forţă şi sinceritate cel puţin egală, s-ar fi abandonat suferinţei, nenorocit, mizerabil, ca un câine bătut.

Cât despre De Craye, Willoughby îşi amintea prea bine propriile lui isprăvi, pentru a avea încredere într-un alt bărbat. Nefericita lui încercare de-a combina mânia cu

diplomația îl făcuse să renunțe la prudență; n-ar fi trebuit să aibă încredere în el din primul moment în care făcuse cunoştință cu Clara. Dorise însă ca ea să se amuze în timp ce el urzea planurile de a o reține la castel, închipuindu-şi, în parte, că va suferi văzând că o neglijează: amară deziluzie! Dimpotrivă, ar fi trebuit să organizeze serbări, să devină centrul unei lumi strălucitoare, orbind-o, ca soarele. Era cât p-aci să se considere un nebun, după ce depăşi faza de cumplită acuzare, când strigase: „Înşelat!"

Cum să se poarte? Întrebarea pălmuia brutal orgoliul bietului gentleman. O discuție între patru ochi cu ea i-ar provoca din nou rugămințile. Le zări scânteind dincolo de calmul ei transparent, de suprafață. Calmul acesta, ca de frumusețe de fildeş străvechi, provenea tocmai din absența rugăminților respective; Willoughby intuia acest lucru nedesluşit, dar ştia sigur, în schimb, că nu-şi va mai putea stăpâni mânia şi nici utiliza diplomația, dacă o va auzi repetându-şi cererile profanatoare.

Simți brusc un impuls de-a se adresa lui Vernon şi de-a discuta cu el, glumind, despre capriciul copilăresc al tinerei lady – stârnit poate de un uşor vânt de gelozie – de a se „libera" de jug, dar renunță repede. Manifestase totdeauna față de Vernon o atitudine de superioritate şi nu voia să o abandoneze acum, şi încă pentru un asemenea motiv. Apoi Vernon era dintre aceia care păstrează anumite păreri despre femei tocmai pentru că n-au cucerit niciodată vreuna, sau, în cazul lui, cunoscându-i secretul, pentru că au cucerit una singură şi atunci fără a se putea făli cu ea, precum cu un trofeu. Ignorând cu totul femeile, ori idealizându-le prosteşte, uneori absurd, Vernon l-ar fi plictisit profund. Ar fi profitat probabil de lipsa incalificabilă de demnitate a Clarei pentru a-i ține un discurs, ceva în genul unei filipice în apărarea drepturilor femeilor. Omul acesta nu se jenase să afirme că se adresează bunului simț al femeilor. Era el însuşi un exemplu al consecințelor posibile.

Un alt rezultat era că Vernon nu vorbeşte limbajul bunului simț cu bărbații. Mânia lui Willoughby față de gestul Clarei de a dezvălui secretele lor vărului Vernon anulă intenția unei discuții care, desigur, i-ar fi ațâțat mânia şi i-ar fi diminuat

prestigiul. Nevoind să vorbească nimănui, se simţea izolat, totuşi pe deplin conştient de mişcarea misterioasă de încercuire ce străbătea întreaga casă, de la Clara şi De Craye la Laetiţia şi tânărul Crossjay, până la Barclay camerista. Putem presupune aceeaşi sensibilitate îngrozită unui păianjen pe care l-am smulge din plasa lui pentru a-l pune în centrul unei alteia, străine. Laetiţia părea iniţiată în aceste mistere. Pleoapele îi păreau îngreunate de o povară. Cum de putuse să surprindă latura secretă a evenimentelor, era de neînţeles. Probabil că prin forţa intuiţiei; Willoughby simţea o anumită milă afectuoasă faţă de ea, înduioşarea unui tată care-şi loveşte uşor fiul cu palma pe spate. Laetiţia îl adora datorită unei decizii a lui Venus, dar zeiţa nu decretase şi că el îşi putea găsi consolarea adorând-o la rându-i. Nu putea nici ceda tentaţiei de a i se mărturisi şi a cerşi un sfat înţelept, riscând astfel o asemenea extraordinară răsturnare de situaţie, prin care ar fi primit, el, mila Laetiţiei. Îşi reteză şi acest elan, cu un aer şi mai senioral. Să ajungă a fi compătimit de Laetiţia i se părea o contrazicere flagrantă a scopurilor Providenţei. Aceasta din urmă, adică repartizarea judicioasă a bunurilor în viaţă, îl transformase pe el în lumina lămpii şi pe ea într-un fluture atras de lumină. Laetiţia era ultima persoană din lume, într-adevăr, căreia i-ar fi deschis inima. Realizând brusc că se afla într-o situaţie care-i putea sugera un gest atât de absurd, se prăbuşi într-o criză de furie devastatoare, ce-l sperie pe el însuşi. Exista deci o altă Putere, aceeaşi care-l umilise odată şi-l ameninţa acum din nou. Nu putea fi Providenţa, al cărei favorit fusese întotdeauna. Când Egoismul devine centrul religiei noastre, trebuie să apelăm la două Puteri distincte, care să ne explice dificultăţile. Puterea cea binevoitoare îl alesese tocmai pe el pentru a-l încărca cu binefaceri neobişnuite. Puterea cea răuvoitoare lucra din plin pentru a-l jefui de acestea. Mai judecă, dacă poţi, lumea cu un ochi favorabil!

O asocie în chip necesar pe Clara acestei forţe întunecate, care îndrepta vârful cuţitului înspre inima orgoliului său. Cu toate acestea, ar fi mângâiat-o pe Clara dacă ar fi văzut-o plângând, şi i-ar fi alinat rănile dacă ar fi văzut-o sângerând; dorea cu intensitate s-o vadă suferind, pentru ca să-şi poată

uşura propria inimă de dragostea şi caritatea ce o mistuiau. Sau, mai bine, s-o lase să se compromită şi apoi s-o repudieze, dar să se compromită cât mai scandalos, pentru ca lumea întreagă s-o repudieze. O aruncă departe, ca pe o buruiană oarecare, dar privind-o încă o dată i se tăie răsuflarea: era superbă! Imploră Puterea cea binevoitoare ca bărbatul pentru care s-ar compromite să nu fie Horace De Craye. Dar de ce trebuie să fie neapărat vreun bărbat? Boala, febra, vreun incendiu, un accident de călărie, ceva care s-o desfigureze ori s-o facă să şchioapete, ar fi suficient. Şi atunci, el s-ar oferi, cu o solemnă generozitate, să-şi țină cuvântul chiar şi față de-o asemenea jalnică epavă; da, ar conduce-o şi la altar aşa şchiopătând, dacă ea ar insista. Vedea în imaginație scena şi auzea parcă aplauzele mulțimii din jur.

Îl năpădi brusc o senzație de greață care, împreuna cu sentimentul datoriei față de strămoşii lui, stinseră posibilitatea unei casnicii atât de respingătoare, fără să anuleze însă impresia de fidelitate cavalerească față de idealul lui, cuvântul de onoare de gentleman; acesta îi rămase în adâncul minții, ca un permanent omagiu.

În definitiv putea încă spera că ea, Clara, i se va supune, admirându-l. Bău un pahar cu şampanie, în timp ce se îmbrăca; era un gest cu totul neobişnuit, dar, aşa cum îi remarcă, în treacăt, valetului său, Pollington, căruia îi dărui restul sticlei, nu călărise deloc în cursul zilei.

Dorind să-i vorbească lui Vernon, într-o chestiune de afaceri, coborî în sala unde învăța Crossjay, şi o găsi acolo pe Clara, minunată în rochia de seară, cu o mână pe umărul lui Crossjay: află astfel că severul profesor renunțase la dineul doamnei Mountstuart, se şi scuzase de altfel, cu intenția de a-l ține legat pe băiat de teribila lui piatră de moară. Willoughby luă partea băiatului cu mai multă vervă decât de obicei. Clara îl privi, uşor surprinsă. El îl ironiza pe Vernon cu atâta brio, încât îl reduse la tăcere, mai ales când afirmă:

– Depun mărturie că băiatul era aici, la ora lui obişnuită pentru lecții. Tu erai? Îşi lăsă şi el mâna pe umărul lui Crossjay, atingând degetele Clarei.

– Să ții minte ce ți-am spus, Crossjay, spuse Clara, ridicându-se cu o mişcare plină de grație. E un ordin.

Crossjay se încruntă şi pufăi.

– Numai dacă voi fi întrebat, declară el.

– Desigur, răspunse ea.

– Atunci am să-l întreb pe acest mic ticălos, începu Willoughby speriindu-i. Ce impresie vă face, sir, domnişoara Middleton, în rochia de astă-seară?

– Bagă de seamă, Crossjay, spune adevărul! îl amenință Clara cu degetul; băiatul înțelese că ea vorbise cu cochetărie şi Willoughby cu gravitate.

– Adevărul nu ne-ar putea jigni, cred, pe nici unul dintre noi, îi murmură acesta din urmă, la ureche, Clarei.

– Vreau ca niciodată, niciodată, sub nici un pretext, să nu ascundă adevărul.

– Am zis întotdeauna că e o frumusețe, mormăi Crossjay, înciudat că fusese obligat s-o declare.

– Ei vezi? N-ai avut nimic de suferit din pricina adevărului, dragă Clara! exclamă Willoughby, înclinându-se şi desenând un gest omagial, cu mâna, către Clara.

Iar ea răspunse:

– Mă gândesc cât de mult ar suferi Crossjay dacă ar fi învățat să spună contrariul celor gândite.

– O, de dragul unei femei frumoase!

– Asta-i cea mai rea învățătură, Willoughby.

– Să-i lăsăm instinctul să vorbească, doar are sângele Paternnilor în vine. Te-aş convinge uşor, de altfel, dacă aş aminti anume împrejurări. Da, da şi iarăşi da. Nu poți spune întotdeauna întreg adevărul. Îndrăznesc să spun că nici nu trebuie.

– Dar l-ai ierta pe cel care nu ți l-ar spune de dragul „unei femei frumoase”?

– L-aş aplauda, scumpa mea.

El îi luă mâna între palmele sale şi o privi lung.

Se îmbrăcase într-o rochie lungă de mătase, de-un albastru-pal, pe care o garnitură de volane din voal uşor, în aceeaşi nuanță, voal de Chambery, o făcea extrem de vaporoasă; se potrivea admirabil cu părul blond şi cu tenul

alb, putea tulbura profund şi bărbaţi mai puţin inflamabili ca Willoughby.

– Clara! suspină el.

– De-ar fi aşa, ai fi într-adevăr generos, spuse ea, deşi învăţătura rămâne greşită.

– Îmi închipui că pot fi generos.

– Cine ştie?

Willoughby se întoarse către Vernon şi-i dădu câteva scurte indicaţii cu privire la scrisorile ce trebuia să le redacteze, apoi o conduse pe Clara în hol, spunându-i:

– Cine ştie? Există oameni care nu se cunosc pe ei înşişi şi, cum ei constituie majoritatea, fabrică axiome, iar noi, ăştilalţi, suntem obligaţi să le înghiţim. Îţi pot spune, că în ceea ce mă priveşte, ştiu foarte bine. Refuz să fiu asimilat acestei majorităţi. „Trăiesc printre ei, dar nu fac parte dintre ei."[73] Ştiu cu toată siguranţa că scopul meu în viaţă este să fiu generos.

– Nu e mai curând un impuls sau o predispoziţie, decât un scop?

– Ştiu cu toată siguranţa, continuă Willoughby, evitând să se lase prins în cursă. Dar urechea lui prinse o notă discordantă. Frazele „Îmi închipui că pot fi generos!" şi „Scopul meu este să fiu generos" nu stârniseră nici un ecou. Am dovedit-o, conchise el, scurt, închizând un subiect asupra căruia nu-şi putea permite să insiste prea mult; apoi murmură: Cei care mă cunosc... Pauza părea c-o sondează: se aştepta ca el să se împăuneze cu faptele-i generoase?... Încă din copilărie, îl auzi şoptindu-i, în continuare. Ea îşi spuse: „Redă-mi libertatea şi poţi fi tot ce vrei."

Pe nefericitul nostru gentleman îl treceau toate năduşelile în timp ce vorbea. Niciodată nu purtase cu bărbaţii ori cu numeroasele femei care-i erau indiferente o conversaţie atât de mediocră, greoaie şi nătângă, complet lipsită de prestanţă şi de acea precizie proprie unui om autoritar. Era incapabil să sesizeze cauza şi amploarea acestei reacţii, dar Clara i-o impunea, şi numai mâniindu-se se putea scutura de ea.

---

[73] Vers din Child Harold de lord Byron.

Trebuie să-şi înfrângă însă ispita de a izbucni într-o tiradă violentă, şi grozav l-ar fi măgulit tonul autoritar al vocii sale, în seara aceasta când trebuie să fie perfect stăpân pe sine pentru a putea străluci în toată splendoarea; se mulţumi, de-aceea, să menţioneze cadoul lui lady Busshe, pentru a-şi satisface mohoreala prin pregătirea terenului în vederea unui viitor conflict, dar se şi pregăti, prudent, să accepte un probabil răspuns evaziv. Ar prefera să nu-l vadă acum, spuse Clara.

– Nu acum, foarte bine, rosti Willoughby.

Bunăvoinţa lui atât de neaşteptată stârni regretele fetei.

– Nu avem timp acum, Willoughby.

– Scumpa mea, va trebui să-i mulţumim lui lady Busshe.

– Eu una nu pot.

Willoughby îşi strânse pumnii cu violenţă. Era condamnat la tăcere.

Doctorul Middleton, Laetiţia, domnişoarele Eleanor şi Isabel, întâlnindu-i în hol avură impresia c-au găsit două jumătăţi ale unui obiect, rupte una de alta, şi ţinându-se încă agăţate printr-un singur fir destul de fragil. Willoughby îi reţinu mâna pe braţul lui, ca un simbol al alianţei dintre ei; dar contactul cu un trup zbătându-se să-şi regăsească respiraţia copleşi nervii fetei. De Craye îi examina, din capul scării, cu atenţie. Trăsurile îi aşteptau la scară.

– Unde este Horace? Presupun că aruncă o ultimă privire în Cartea Anecdotelor şi scutură de praf colecţia unor expresii tipic irlandeze.

– Nu, replică De Craye, tocmai coborând. E un izvor care ţâşneşte singur, şi, ce e mai rău, a găsit secretul mişcării continue, dacă nu cumva vei încerca să-l faci util Ştiinţei.

Izbucni apoi, bine dispus, în hohote de râs.

– Râsul tău, Horace, este un perfect comentar la propria ta inteligenţă.

Willoughby rosti aceste vorbe ca şi cum ar fi plesnit cu un bici.

– E un amabil avertisment că aceasta îmi lipseşte, observă De Craye.

– Exact; apreciezi obiectul ca la licitaţie, la de trei ori valoarea lui reală.

– O, când ai la îndemână un clovn muzical, poți miza pe el, chiar dacă n-ai înghiți melodiile.

– Dacă vrea să cânte, să țină măsura.

– Sunt în întârziere? se adresă De Craye doamnelor, dovedindu-se adeptul artei de-a pierde o luptă cu grație şi a mişca, astfel, inimile sensibile.

Willoughby se răcorise, îi rămăsese însă o bănuială ascunsă, că adversarul lui nu s-ar fi predat atât de repede, dacă n-ar fi avut siguranța secretă de-a triumfa, practic, obținând ceea ce era mai prețios în confruntarea lor; de pe acum se strângea veninul lui Willoughby, pentru următoarea repriză a luptei, la prima ocazie; fusese însă acid, sarcastic şi-i dovedise Clarei de ce este în stare, atunci când vorbeşte altfel decât în modul acela lamentabil, bâlbâindu-se, suspinând şi protestând atât de jalnic, pe care, dracu ştie cum, ea i-l impunea.

Împărtăşea opinia rasei lui, că atacul brutal asupra unei persoane, inclusiv într-o formă pugilistică, o directă repezită într-o mutră insolentă, este o dovadă de superioritate în asemenea împrejurări; se simți puternic, solid, sigur de succes în cursul serii. De Craye luă loc în prima trăsură, însoțind domnişoarele Eleanor şi Isabel. Urma în alta Willoughby împreună cu Clara, Laetiția şi doctorul Middleton, tăcând cu toții, deoarece doctorul părea ostentativ cufundat în gânduri. Willoughby primi un mic duş rece când acesta deschise gura pentru a-i spune:

– Şi totuşi, sir, n-am observat că De Craye să fie un Ignațiu celt, meritând să fie biciuit numai pentru că şi-a dezvelit dinții albi, la un moment nepotrivit: *quicquid est, ubicunque est, quodcunque agit, renidet*.[74] Nu-i aşa? E o boală care, nici nu are farmec, nici nu este agreabilă pentru un spectator, oricât ar putea fi de consolatoare pentru actor. Dar acest gentleman nu mi se pare a ne ofensa în acest mod, ori sunt eu atât de mult de partea lui, încât nu mai pot avea o opinie competentă, obiectivă.

---

[74] Orice este, oriunde este, orice face – străluceşte! (lat.)

Repetatul „Nu-i aşa?” al doctorului Middleton, însoţit de-o sinceră încruntare, marcau o întrebare la care răspunsul forţat al lui Willoughby, pregătit iniţial să fie numai ironic şi disprețuitor, deveni curând apologetic, o scuză în faţa privirii scrutătoare a doctorului.

– Irlandezii ăştia, declară Willoughby, îşi joacă rolul de clovni de meserie, ca şi cum pentru aşa ceva s-ar fi născut pe lume. Suntem obligaţi atunci, din când în când, să jucăm rolul criticului, ca să nu fim înecaţi în şuvoiul Joe Miller[75]-ismelor lor.

– Vrei să spui, poate, al O'Miller[76]-ismelor lor.

Willoughby râse de obligaţie, dar reverendul doctor, în ciuda zâmbetului patern, propriu omului care a reuşit să-şi înveselească auditoriul, nu fu satisfăcut numai cu atâta şi continuă:

– După părerea mea formula „râsul-comentar la inteligenţa proprie” nu este de un inedit inatacabil; se pot găsi numeroase exemple de formule înrudite. Trebuie să observ, apoi, că era o frază agresivă, ostentativ violentă. Şi îndrăznesc să-ţi amintesc, dragă prietene, având în vedere că este aproape la fel de uşor să asmuţi râsul oamenilor asupra cuiva, ca şi a-i lua viaţa, având în vedere şi că trebuie să fim atenţi la armele pe care le folosim – ele sunt cu atât mai mortale cu cât sunt mai rudimentare – îndrăznesc să-ţi amintesc că există o lege printre cei puţini aleşi, între care distincţia dumitale te îndreptăţeşte să faci parte, o lege care te obligă să nu întrebuinţezi argumentele cele mai evidente şi mai accesibile, şi de asemeni, în propriul dumitale interes, să te abţii de la gesturile prea nervoase şi prea impulsive; toate acestea, deoarece primele, dacă sunt prea repede asimilate de auditoriul dumitale, sunt în stare să-ţi asasineze victima, iar celelalte, capătă un soi de neverosimilitate, ca şi cum ar oferi o imagine publică a propriei dumitale sinucideri. Admiţând atunci că recurgi la asasinat doar ca la o distracţie

---

[75] Nume care indică pe omul de rând, respectiv englez.

[76] Nume care indică pe omul de rând, respectiv irlandez.

agreabilă şi fără să vrei să-ţi faci haragii, formula dumitale, pentru a evita orice efecte criminale, trebuie să se ivească aşa cum ai dori să cadă asupra celuilalt, *ex improviso*[77]. Nu-i aşa?

– M-am obişnuit să cred, sir, că este imposibil ca dumneavoastră să greşiţi vreodată, răspunse Willoughby.

Doctorul Middleton lăsă neatins efectul solemn al frazelor rostite, prin faptul că nu mai adăugă nimic.

Atât fiica lui cât şi domnişoara Dale, dezaprobând înţepăturile perfide adresate de Willoughby lui De Craye, se minunară de remarcabila retorică prin care un gentleman fusese informat, cu toată abilitatea, că nu se purtase ca un gentleman.

Willoughby se simţi destul de plouat, câteva minute, de ceea ce i se spusese. Se linişti treptat, în timp ce-şi reprezenta serata unde va fi înconjurat de vechi admiratori. Se mină şi mai mult, în schimb, de nebunia care-l îndemnase să se retragă, împreună cu logodnica lui în solitudine, în loc să organizeze banchete şi baluri. Solitudinea, meditä el, este potrivită pentru un bărbat care se consumă în focul pasiunii; iubirea unei femei, dimpotrivă, poate fi hrănită numai prin reflexul luminii tale, sesizat în privirile celorlalţi; ea nu este capabilă de o pasiune propriu-zisă, ci poate fi doar condusă de instinct în a se ataşa de omul cel mai admirat şi mai strălucitor. În urma acestor gânduri, se hotărî să-şi schimbe conduita şi se simţi mai fericit. Când ţâşneşte prima oară din experienţa noastră un izvor de înţelepciune, un fel de surescitare ne cuprinde mintea, vechea lume dispare şi creăm una complet nouă, fără a ne mai întreba dacă nu este cumva prea târziu.

CAPITOLUL XXX

Unde este vorba de dineul doamnei Mountstuart Jenkinson

---

[77] Pe neaşteptate (lat.)

Vernon şi tânărul Crossjay lucrară vârtos câteva ore, având drept singure variaţii servirea unei gustări, pe o tavă, profesorului, şi câteva întrebări puse din când în când, de către băiat, în legătură cu domnişoara Middleton. Crossjay observă că dacă se abţinea să facă vreo aluzie la frumuseţea ei, putea să-şi îndulcească traiul lui nefericit, pronunţându-i numele ori de câte ori dorea. Dacă-i menţiona frumuseţea, însă, era aspru mustrat. Prima oară când o menţionase, profesorul rămase gânditor. „Nu-i aşa că-i minunată?" Crossjay îşi închipui că găsise un mijloc fericit pentru a provoca diversiuni plăcute. Mai încercă o dată, dar îndată un trăsnet pedagogic explodă deasupra capului său.

– Bine, domnule Whitford, numai că eu nu înţeleg ce doreşte, se scuză băiatul. Mai întâi, nu trebuia să scot nici o vorbă: ştiu sigur pentru că mi-a spus în termeni foarte gravi. Ultimele ei cuvinte au fost: „Aminteşte-ţi, Crossjay, că nu ştii absolut nimic despre mine", şi tocmai atunci am dat peste bestia aceea de vagabond, „morala ambulantă", care scoate bani de la oameni, sforăind vorbele astea, cât mai des.

– Vezi-ţi de lecţiile tale, altfel ai să ajungi şi tu ca el, spuse Vernon.

– Da, domnule Whitford, numai că acum mi se cere să vorbesc. Trebuie să răspund concret la orice întrebare.

– Domnişoara Middleton este îngrijorată că s-ar putea să nu spui adevărul.

– Bine, dar azi-dimineaţă, mi-a cerut sa nu-l spun.

– Se grăbea să plece. Bănuiala că ai fi putut-o înţelege greşit îi apasă conştiinţa şi ea ţine foarte mult să nu fii niciodată vinovat de vreo minciună, cu atât mai mult din cauza ei.

Crossjay suspină din adânc, ca şi cum ar fi expirat o decizie nemărturisită, şi apoi adăugă:

– De-aş putea fi sigur!

– Fă ce-ţi ordonă ea, dragul meu.

– Dar eu nu ştiu ce vrea până la urmă.

– Urmează ultimul ei sfat.

– Asta şi fac. De mi-ar cere să alerg până aş cădea jos, aş alerga.

– Deocamdată ţi-a spus să-ţi înveţi lecţiile. Învaţă-le.

Crossjay se apucă vârtos de treabă, înviorat de imaginea doamnei şi stăpânei lui răsăritä din filele cărții.

Cât timp dură această imagine, Crossjay învăță serios, apoi iar se întrerupse şi reluă conversația:

– E atât de veselă! Pare o fată, dar e şi o adevărată doamnă! Aşa îmi închipui prințesele. Şi colonelul De Craye! Nu l-o fi învățat ea oare să danseze? După ce spune ceva nostim, el face o plecăciune de parcă ar vrea să se încline în fața partenerului său. Mi-ar place mai curând să fiu spiritual ca tatăl ei. Acesta da, e un om deosebit! Cred că De Craye va dansa cu ea în astă-seară. Aş dori să fiu şi eu acolo!

– E un dineu, nu o serată dansantă, se simți obligat Vernon să precizeze, pentru a împrăştia o imagine cam neplăcută.

– Da, sir? Credeam că după dineu se dansează. Domnule Whitford, ați văzut-o vreodată alergând?

Vernon îi făcu semn spre tema lui de lucru.

De data asta, tăcerea se prelungi mai mult.

– Oare domnişoara Middleton doreşte să spun tot ce ştiu, dacă m-o întreba sir Willoughby? se interesă Crossjay.

– Bineînțeles. Şi nu-ți bate capul atâta, totul e limpede şi foarte simplu.

– Dar sunt sigur, domnule Whitford, că el nu trebuie să afle c-am fost cu domnişoara Middleton la poştă înainte de *breakfast*. Cum o fi găsit-o colonelul acolo şi cum de-a adus o înapoi, cu bătrânul Flitch? El e un om în toată firea, e adevărat, şi poate să meargă oriunde vrea; aş fi găsit-o şi eu, de mi s-ar fi oferit ocazia. Ştiți, îmi place foarte mult domnişoara Dale, dar ea – o iubesc foarte mult – dar nu te poți gândi la ea ca la o fată. Apropo de domnişoara Dale, ea, când spune un lucru, e limpede de tot. La domnişoara Middleton însă, orice cuvânt are nenumărate înțelesuri. N-are importanță, însă, eu mă iau după sensul lui secret şi sunt sigur că va fi mulțumită de mine.

– Ia-ți cotul de pe carte, şi nu-ți mai rezema capul în mâini, şi concentrează-te asupra lecției, spuse Vernon, luptând contra puterii de seducție a idolatriei lui Crossjay, deoarece apariția domnişoarei Middleton, înainte de plecare, i se păruse atât de dulce şi de fermecătoare, încât îl emoționau mult de tot cuvintele tânărului şi pasionatului poet.

– Aminteşte-ţi că va fi mulţumită de tine, de vei spune adevărul, adăugă Vernon; expunându-se astfel unor întrebări cu privire la conţinutul mai exact al adevărului, află, cu uimire, dar şi cu simpatic şi invidie, că pentru băiat, adevărul însemna cam acelaşi lucru cu ceea ce credea el că i-ar putea face plăcere domnişoarei Middleton.

După ce-l înveli pe Crossjay în plapumă şi-l lăsă să doarmă, rămase singur, lipsit de prezenţa bardului. Nu putea citi, îl tulburau gândurile. Se aşeză pe un scaun în bibliotecă, privind în gol; aşa treceau mai uşor orele. Fără umbra de tristeţe care-i stârnea meditaţiile în ciuda eforturilor lui de a le reprima, Vernon ar fi putut oferi o veselă asemănare cu idiotul satului, încălzindu-se la soare. Nu-şi mai putea controla raţiunea, într-adevăr. Era prea frumoasă, Clara! Orice făcea, avea dreptate. Acesta era refrenul cântecului care ţâşnea din el, iar temele erau capriciile, schimbările, nestatornicia şi micile ei şiretlicuri: oscilaţia ei între bine şi rău, care putea fi calificată ori ca nobilă, ori ca înspăimântătoare, sinceritatea şi duplicitatea ei, curajul şi laşitatea, disponibilitatea ei, egală şi pentru eroism şi pentru trădare. Insistând asupra acestor teme el amplifică statura fetei până la dimensiuni extraordinare. Vernon avea suficient bun simţ pentru a înţelege că firea ei nu se închegase încă în tiparul care-i fusese hărăzit, şi că se definea, deocamdată prin ardoarea sălbatică a tinereţii, în chip firesc capricioasă, datorită probelor la care o supunea una dintre cele mai dificile situaţii ale femeii în viaţa noastră civilizata. Se simţea obligat să se gândească la ea oarecum extravagant, uşor discreditând-o chiar, deoarece imaginea ei de-acum îl descuraja, şi era, de fapt, insuportabilă; îşi spuse din nou, la urmă: „E prea frumoasă; orice face are dreptate”, reparând astfel nedreptatea cauzată prin gândurile anterioare. De-ar fi putut, s-ar fi gândit la ea ca la o fiinţă abstractă, un mod de a gândi destul de apropiat, de altfel, celui pe care-l adoptase, dar încercă în van; nici chiar Stagiritul[78] n-ar fi reuşit. Ce filozof ar fi putut transforma într-o problemă abstractă chipul

---

[78] Aristotel era denumit şi Stagiritul, după numele patriei sale, Stagira.

acela ars de soare şi de vânt, chipul unei nimfe ascunsă în umbra pădurii?

Domnişoara Dale deschise uşa bibliotecii pe la miezul nopţii. O închise cu grijă.

– Nu lucrezi, domnule Whitford? M-am gândit că doreşti poate să afli cum a fost serata. Profesorul Crooklyn tot a venit, până la urmă! Doamna Mountstuart este complet uluită: spune că te-a aşteptat, că dumneata nu te-ai scuzat şi că nu mai înţelege nimic etc. Mai exact, a preferat să se arate uluită pentru a da o mai mare pondere exclamaţiilor ei. Cred că era destul de supărată. Profesorul a sosit cu trenul la care s-a dus ea să-l primească.

– M-am gândit că s-ar putea întâmpla aşa.

– A trebuit să rămână câteva ore la hanul gării, nu se găsea nici o trăsură pentru el. Se temea că a răcit şi nu-şi putea stăpâni enervarea. Poate că e la fel de învăţat ca şi doctorul Middleton, dar n-are acelaşi temperament fericit. Mai rău nici că se putea, ne-a stricat toată seara. Doamna Mountstuart a încercat de mai multe ori să-l răsfeţe, ceea ce a atras atenţia tuturor asupra lui şi ne-a adus pe toţi la acelaşi diapazon, timp de câteva minute penibile. Îşi pierduse capul, n-ai mai fi recunoscut-o. Poate că sunt prezumţioasă criticând-o, dar nu trebuie oare gazda, când prezidează un dineu, să se poarte ca pe un câmp de bătălie, sacrificând pe acela dintre invitaţi care agonizează, fără a permite unei voci discordante, oricât de ilustre ar fi, să domine întreaga orchestră? Desigur, atunci când văd pe alţii eşuând, îmi închipui că eu m-aş comporta mai bine; în alte cazuri sunt mai rezervată în comparaţii. Sunt un critic prea îndrăzneţ, poate pentru că, ştiu bine, nu voi fi pusă niciodată la încercare. De altfel nici n-am ambiţia asta.

Nu observă surâsul lui Vernon şi continuă:

– Doamna Mountstuart îl lăsă să dirijeze conversaţia asupra oricărui subiect a dorit. Credeam că profesorul nu va mai înceta niciodată să sporovăiască despre o tânără lady care fusese înaintea lui la han ca să bea brandy fierbinte amestecat cu apă, împreună cu un gentleman.

– Dar cum a aflat asta? strigă Vernon, şocat de ironia soartei.

– De la hangița care încerca să-l consoleze. S-a spus o poveste întreagă, cum i-a împrumutat pantofii şi ciorapii ei, în timp ce-i usca pe cei ai tinerei lady. Profesorul are un fel de a povesti, arțăgos şi amuzant totodată, care produce impresie. Toată lumea s-a aruncat asupra acestui subiect, întrebându-se dacă doamna respectivă era de prin împrejurimi şi cine ar fi putut fi, pentru a merge pe jos pe o ploaie torențială. Îmi făcea rău; ştiam prea bine despre cine era vorba.

– S-a trădat?

– Nu.

– Willoughby s-a uitat la ea, în acel moment?

– Da, dar fără nici o bănuială, atunci.

– Cum adică, atunci?

– Colonelul De Craye ne amuza în chip foarte spiritual. Doamna Mountstuart i-a spus mai târziu că merită un premiu special de salvare, pentru că a ținut pe linia de plutire epava dineului ei. Sir Willoughby s-a arătat puțin cam cinic; a vorbit frumos, tot ce spunea era interesant, dar se vedea că nu este bine dispus. Nu avea indiferența nepăsătoare a lui De Craye, pentru a rosti tot felul de prostii de care să râdă lumea. Iar în salon, şi-a pierdut şi bruma de veselie care îi mai rămăsese. Eram lângă doamna Mountstuart când profesorul Crooklyn s-a apropiat de ea şi i-a vorbit, suficient de tare pentru a auzi şi eu, despre acel gentleman şi acea lady. După semnele pe care le făcea, se referea la colonelul De Craye şi domnişoara Middleton.

– Doamna Mountstuart i-a menționat imediat acest lucru lui Willoughby:

– Colonelul nu i-a dat răgazul, chiar dacă ea a încercat. I-a făcut tot timpul curte. În spatele vorbăriei lui se ascundea multă înțelepciune. Alerga peste tot ca s-o amuze, pe ea ca şi pe toți invitații.

– Willoughby nu ştie nimic deci?

– Nu-mi pot da seama. A rămas câteva minute singur cu doamna Mountstuart, la plecare. Ea avea un aer cam straniu. Am auzit-o spunând „ştrengăriță”. El a râs, iar ea a dat din umeri. La înapoiere abia dacă a deschis gura.

– Lucrurile trebuie să-şi urmeze cursul, spuse Vernon cu acea detaşare filozofică ce este o formă solemnă a disperării. Willoughby o merită. Un om în toată firea trebuie să ştie că nimic pe lumea asta nu tentează mai mult Providența decât faptul de a ține legată o fată împotriva voinței sale. Cei doi simt o atracție reciprocă, sunt amândoi... Trebuia doar să se întâlnească şi răul s-a produs. Sunt strălucitori amândoi. El poate convinge cu un singur cuvânt într-o situație în care altul ar ține inutil un discurs divin. I-am spus domnişoarei Middleton tot ce mi-a trecut prin cap, dar n-am putut-o convinge. Asta-i, există uneori atracții irezistibile, tot aşa cum, între ea şi Willoughby situația e inversă, mai curând de repulsie irezistibilă. Acelaşi lucru se petrece între ea şi mine, sau, mai bine zis, s-ar petrece, dacă mi-ar fi destinată. Vreau să spun, timp de cinci minute, acele cinci minute ce mi-ar fi necesare pentru formalitățile prin care să-i redau libertatea. Cum ar putea un om sănătos să-şi imagineze o fată ca asta...? Dar dacă s-a schimbat, s-a schimbat, n-ai ce-i face! Nu poate înflori iarăşi o iubire ofilită. Metodele de-a o ține legată, de a o trişa, de a nu asculta nimic din ce spune îi măresc şi mai mult aversiunea şi o învață şi pe ea să folosească, drept răspuns, aceleaşi metode. Iat-o victimă a unui nou complot menit să-l rețină pe doctorul Middleton la castel. Nu-i aşa? Vernon înțelese că aşa era. Nu, nu pe ea trebuie s-o acuzăm. Ea i-a spus lui Willoughby ce gândeşte, el n-a vrut să înțeleagă. Întrebarea este dacă ea îşi va ține sau îşi va călca cuvântul dat. E o luptă între ideea convențională a datoriei şi prejudiciile aduse firii ei. Care acțiune este mai dezonorantă pentru ea? Ei bine, dumneata şi cu mine am văzut de curând că este condusă mai ales de sentimente. E unul dintre puținele cazuri când firea unui om poate fi consultată ca un oracol.

– Dar este ea oare atât de sigură de propria-i fire? întrebă domnişoara Dale.

– Dumneata te poți îndoi; eu nu. Sunt foarte surprins că s-a întors. De Craye este un om de lume şi a reuşit s-o convingă probabil. El... mă rog, eu n-am ştiut niciodată să fiu convingător, şi insuccesul meu n-are de aceea prea mare importanță.

– Dar o atât de bruscă intimitate !

– Dezastrele sunt produse mai ales prin câte un *coup de foudre.* Colonelul a sosit într-un moment propice... pentru el. Un pigmeu poate juca rolul unui uriaş daca reuşeşte să apară la momentul potrivit. N-ai simțit pericolul de la primele priviri pe care le-au schimbat între ei? M-ai sfătuit să mai rămân aici, numai că binele pe care-l fac este cu totul infim în comparație cu ceea ce trebuie să îndur.

– Ai rămas împotriva dorinței dumitale, ştiu bine, spuse Laetiția şi se temu apoi ca vorbele-i să nu pară că cer o explicație. Delicatețea ei tresări numai la ideea că Vernon ar putea crede că-l cercetează, în legătură cu o situație atât de delicată precum cea a domnişoarei Middleton.

Acelaşi sentiment îl împiedica pe Vernon să se trădeze, încât răspunse:

– În parte, am rămas împotriva dorinței mele. Noi amândoi am prevăzut... pentru că, asemenea profeților, cunoşteam ceva mai bine decât alții circumstanțele prezentului, încât am putut prevedea fatalul deznodământ. Un pigmeu ar fi fost de ajuns, darmite De Craye, un băiat frumos, inteligent şi atât de plăcut!

– Un prieten de-al lui sir Willoughby!

– O, în asemenea cazuri, zeița trebuie considerată responsabilă de cele mai multe lucruri!

– Iată-te în plin fatalism păgân!

– Noi, modernii îl înlocuim cu Natura. Avem acordul ştiinței pentru a trata cazul, ca un exemplu de selecție naturală. Priveşte-i! Amândoi sunt plini de grație, farmec şi spirit, strălucitori, de ne iau ochii, la propriu şi la figurat; „sunt făcuți unul pentru altul”, cum spune poporul. Nu-l pot acuza pe el. În afară de asta, nici nu ştiu dacă este vinovat. Bâjbâim printre ipoteze şi suntem siguri numai de deznodământ. Dacă ți se prezintă întâmplător ocazia să-i dai un sfat lui Willoughby – lucru foarte posibil – poți s-o faci, fără să-l agasezi aşa cum l-aş agasa cu, dovedindu-i că-i cunosc suferința secretă, poți s-o faci, sugerându-i numai că urmăreşti cu atenție evenimentele. Spaima lui absurdă că lumea îl pândeşte pentru a descoperi totul îl orbeşte complet. Îndată ce-şi închipuie că-l vede cineva, începe să țeasă o

pânză de păianjen, dincolo de care nu mai poate zări nimic. De obicei pânza este abil întinsă, dar devine o cursă pentru el, tot atât cât şi pentru ceilalţi, fiind, în acelaşi timp, un văl care-i ascunde realitatea. Willoughby pregăteşte singur catastrofa finală, o forţează să se producă. Vorbeşte-i despre dorinţa impetuoasă a domnişoarei Middleton de a pleca. Consider-o nebună, pentru a-i potoli mânia. Altfel, într-o dimineaţă, se va trezi din nou... Este absolut sigur. Şi a doua oară el va fi singurul vinovat. Oferă-i puţin din filozofia dumitale.

– Ce filozofie aş putea avea?

– Ai mai mult decât filozofie propriu-zisă. Există două tipuri de filozofii, a mea şi a dumitale. A mea este generată de indiferenţă, a dumitale de devotament.

– E greu de crezut că m-ar alege pe mine drept confidentă.

Vernon se gândi puţin.

– Nu putem şti ce va face exact Willoughby, pentru că nu ştim niciodată ce se petrece în străfundul sufletului său, acolo de unde îi pornesc reacţiile; posedă o adevărată artă în a se ascunde. Cât despre filozofia mea, are un caracter prea special, pentru a putea fi de vreun folos vreunuia dintre ei. Îl învinuiesc însă numai pe acela care nu vrea să-i desfacă lanţurile. De altfel voi pleca curând, nu mai am, într-adevăr, nici un motiv să rămân. Spuneai, aşadar, că doctorul Middleton şi profesorul n-au încrucişat spadele?

– Doctorul Middleton era gata să fandeze, dar profesorul Crooklyn se retrăgea mereu, tremurând. Repeta încontinuu, patetic în cele din urmă, un vers alb: *Un peron de gară şi un han de gară.* A suferit probabil destul de mult.

– Cineva trebuia sacrificat!

– Dar de ce cel nevinovat?

– A venit tocmai la timp. Aminteşte-ţi că Fridolin reuşeşte să scape uneori şi să-l pedepsească pe rug, pe vinovat. Profesorul n-ar fi avut nici o supărare dacă ar fi ratat trenul, cum face de obicei, se pare. Un noroc neaşteptat a devenit astfel cauza unei nefericiri neaşteptate.

– L-ai văzut pe peron?

– Nu-l cunosc pe profesor. Trebuia s-o scot de-acolo pe doamna Mountstuart, ca să lase drumul liber.

– Ea susține că ți l-a descris foarte exact. „Ten de viței îngrăşat, consistență de chiftea, părul grizonant, un fel de sfânt fără nimbul sfințeniei.”

– Descrierile ei sunt într-adevăr de-o exactitate remarcabilă, dar a uitat să mi-l descrie şi din spate, şi tot ce-am zărit erau nişte umeri strâmți şi cocârjați, plus o imensă pălărie care-l ascundea complet. I-am raportat că există un singur călător pe peron, un om cu tenul negricios. Doamna Mountstuart avea atâta încredere în acuratețea descrierilor sale încât s-a hotărât să plece imediat... Era vorba de o călătorie la Londra. Colonelul s-a ivit şi a reuşit în cinci minute ceea ce eu n-am reuşit în treizeci.

– L-ai văzut pe colonel când a trecut pe lângă dumneata:

– Misiunea mea se sfârşise. Aş fi devenit un intrus dacă insistam, şi apoi îi arătam doamnei Mountstuart veşmintele mele ude, ca s-o conving să plece cât mai repede, altfel ar fi sărit din trăsură să-l caute ea însăşi pe profesor.

– Zice că erai slab ca o furcă şi vântul fluiera prin dumneata ca printre dinții acesteia.

– Vezi cât de uşor poți înşela pe aceşti artişti ai frazelor. Evită-le, domnişoară Dale, ele înceţoşează perspicacitatea celor care le compun. Iată de ce oameni atât de inteligenți, ca doamna Mountstuart, sesizează atât de puțin lucrurile: sunt prea preocupați de a le descrie cu strălucire. Cu toate acestea, este o femeie bună şi miloasă. M-am gândit, în seara asta, că, pentru a tăia nodul gordian, domnişoara Middleton n-ar face de loc rău să vorbească deschis cu doamna Mountstuart. Nimeni altcineva n-are atâta influență asupra lui Willoughby. Numai simplul fapt că ea ar cunoaşte secretul, şi ar fi de ajuns. Dar pentru aşa ceva, trebuie destul de mult curaj. Noapte bună, domnişoară Dale.

– Noapte bună, domnule Whitford, şi iartă-mă că te-am deranjat.

Vernon îi dădu mâna, strângându-i-o uşor, un mod de a o asigura de contrariu. Era de ajuns s-o privească pe Laetiția şi să-şi amintească povestea ei, ca să-l considere pe vărul lui pedepsit pe drept. Într-adevăr, de câte ori vei vedea pe micul copil Amor maltratat de vreun bărbat ori vreo femeie, dacă ai

o sănătate normală, vei apuca cu siguranță să vezi şi loviturile întoarse ca pedeapsă.

Domnişoara Dale se retrase, gândindu-se cât de mult semănau ea şi Vernon, în viața cenuşie pe care o duceau, singuri cu durerea lor. Vernon reuşise să-i ascundă gândurile, mulțumită spaimei ce i-o pricinuiau ei evenimentele în curs. Îşi reproşă că nu avea acelaşi devotament glacial față de ideea de datorie, precum Vernon. Deşi faptul merita o cercetare specială, domnişoara Dale nu se opri să se întrebe de ce o lăsase el pe Clara ca pe o pradă uşoara, în mâinile strălucitorului colonel. Gestul putea fi o dovadă a filozofiei ce o tot predica.

În timp ce trecea pe lângă dormitorul tânărului Crossjay, un chip apăru neaşteptat în uşa acestuia. Sir Willoughby se strecură uşor şi apăru în plină lumină, rugând-o să nu se sperie.

Vorbea cu voce gâtuită, iar chipul lui avea o expresie care-ți putea inspira teama, într-adevăr.

– Eşti obosită? Ți-e somn? o întrebă.

Răspunse că nu, avea de altfel de gând să mai citească timp de-o oră.

Willoughby o rugă să-i acorde lui această oră.

– Mă voi destinde, conversând cu un prieten.

Nici un subterfugiu nu-i veni în minte Laetiției. Consideră vizita nocturnă la căpătâiul copilului ca un gest frumos, îi era şi milă de el şi cedă acestei stranii rugăminți; se gândi că unei „femei bătrâne” ca ea, nu i se cuvenea să dea importanță unor asemenea întrevederi la miezul nopții, chiar de se va şti public că participase la ele; înțelese de asemenea că era tratată ca un vechi prieten, care luase înfățişarea unei doamne foarte bătrâne. Laetiția se forță să împiedice orice reîntoarcere la proiectul evocat atât de frecvent, prin tot felul de aluzii; atâta tremurase, gândindu-se la acesta, încât socotea că Willoughby îl cunoaşte.

Willoughby o conduse de-a lungul coridorului înspre un mic salon, al domnişoarelor Eleanor şi Isabel.

– Înşelat! exclamă el, în timp ce aprindea lumânările pe consolă.

Laetiția simți o compasiune arzătoare; acest cuvânt, care nu se putea referi nicicum la propriul ei destin, o liniști, îi risipi ostilitatea plină de teamă și dădu frâu liber milei.

CAPITOLUL XXXI
Sir Willoughby se silește să fie patetic și reușește

Se așezară amândoi. Era evident că el prefera să-i contemple tăcut genele întunecate, plecate în jos, în timp ce își lua un aer meditativ, absent, colorat de melancolie. Obrajii Laetiției se colorară, dineul o însufleți se. Era posibil oare, ca o companie veselă, lipsa grijilor materiale și un cămin prosper să fie suficiente pentru ca ea să înflorească din nou? Față de însufleți rea ei de-acum, ipoteza nu părea riscantă.

Ea-și ridică privirea. Willoughby n-o putu suporta fără să deschidă discuția.

– *Dumneata* poți ierta trădarea?

– M-aș făli cu mai multa caritate decât am, daca aș răspunde afirmativ, sir Willoughby. Sper c-aș putea ierta, dar n-o pot spune cu siguranță. Aș dori, însă, mult, să pot.

– Ai putea trăi împreună cu cel ce te-a înșelat?

– Nu.

– Nu. Eram sigur că vei răspunde așa. Nici o legătură nu poate fi posibilă între trădători și noi, Laetiția!

– Da, sir Willoughby?

– Îmi dai voie să-ți pronunț numele?

– Dacă-ți face plăcere...

– Îmi rostesc gândurile așa cum vin, și ele n-o cunosc atât de bine pe domnișoara Dale, precum pe draga mea Laetiția, adevăratul meu prieten. Ai avut o discuție cu Clara Middleton?

– Da, am avut o conversație împreună.

Laconismul ei îl sperie pe Willoughby. Se refugie într-o discuție generală.

– Să ne întoarcem la problema trădării, nu crezi că a ierta, a trece cu vederea, înseamnă a corupe societatea, prezentându-i ca o valoare, ceea ce este cu totul fals? Spune,

Laetiția – avea zâmbetul vesel şi uşor rătăcit al unui copil convalescent, în prima zi când se reîntoarce la jucăriile lui – oare nu introducem pe piață astfel, bani falşi, abil imitați?

– Dacă suntem însă siguri că este înşelătorie.

– Pe lângă faptul că urăsc înşelătoria – orice fel de minciună, indiferent de motivele ei – consider că este o datorie imperioasă a o demasca, a o pedepsi, a o elimina din societate. Cred că orice minciună este un soi de plantă otrăvitoare, pe care un bun cetățean este obligat s-o extirpe. Trebuie să mărturisesc că nu sunt un cetățean destul de bun, pentru că mă limitez la o ură pasivă. Nu pot ierta: în adâncul inimii cred că e vorba de un fapt foarte grav, şi nu pot ierta; nu este posibilă nici o împăcare, ci doar un armistițiu efemer între cele două puteri antagonice care se înfruntă în lume.

Laetiția îi aruncă o privire rapidă.

– Binele şi răul, explică el.

Chipul ei exprimă o surpriză ce i se pogorî apoi, învăluitoare, în suflet.

El crezu că descifrează, în gestul cu care-şi încruntă sprâncenele, spaima Laetiției față de limbajul său prea puțin creştinesc.

– Vei regăsi lupta aceasta în toate religiile, dragă Laetiția: hindusă, persană, creştină. E un principiu universal, rod al experienței generale a umanității. Ipocrizia şi sinceritatea nu pot conviețui. Adevărul trebuie să sugrume minciuna, altfel aceasta îl va ucide. Eu nu iert; tot ceea ce-i pot spune unui asemenea om este: Pleacă!

– Dar este o atitudine foarte înțeleaptă şi generoasă, aprobă Laetiția, fericită că spiritul ei critic nu va mai avea acum nimic de spus şi dificultățile Clarei vor putea fi rezolvate.

– *Capabilă* poate de generozitate... meditä el cu voce tare.

Laetiția îl răni prin faptul că nu replică entuziastă, cum se aşteptase el, că îl crezuse întotdeauna capabil de mărinimie.

Willoughby continuă, după o pauză:

– Fără îndoială, lumea rămâne indiferentă la ceea ce nu-i dă un motiv imediat de satisfacție. Apoi, oamenii se schimbă, am impresia: o dată cu anii, încetăm să fim eroii de altădată. Eu nu rămân insensibil la asemenea oscilații; nu admit de-

aceea să fiu acuzat de nestatornicie. Cu o singură excepție, totuși: ambiția personală. Acum, n-o mai cunosc. Și ce înseamnă ea oare, atunci când ne chinuie? Evident, un fel de a ne mărturisi inferioritatea. Asta este: dorința de a te distinge printre ceilalți e o dovadă de inconsistență lăuntrică. Mai am însă dorința arzătoare ca prietenii mei cei mai dragi să aibă o bună părere despre mine. O slăbiciune? Da, dacă vrei. În nici un caz, însă, o slăbiciune dezonorantă.

Laetiția își scormoni mintea pentru a afla ce legătură putea fi între discursul lui de-acum și discuția dintre ea și Vernon de mai înainte. Era derutată pentru că nu cunoștea „ce se petrece în străfundul sufletului său, acolo de unde îi pornesc reacțiile", așa cum se exprimase Vernon, într-un mod destul de obscur, pentru a atenua imaginea neplăcută a idolului pe care ea-l adora.

– Bine, continuă Willoughby cu aceeași vehemență, în afară de ambiția de a excela în toate, am renunțat și la ardoarea cu care umblam altădată după distracțiile proprii rangului meu. Nu mă mai interesează grajdul de iepe pur sânge, care m-au pasionat atâta vreme, nici câinii de vânătoare. Mi-amintesc precis ziua când m-am hotărât să posed ogarii cei mai rapizi și caii cei mai de rasă din regat. Ce copilărie! În ce constă calitatea distinctivă a unor asemenea eforturi, ca și a altor achiziții ori isprăvi? Mă întreb și eu! Valoarea eului nostru nu se măreşte prin ele. A cultiva asemenea ambiții înseamnă a dovedi, de fapt, micimea lui. Și chiar dacă am dovedi contrariul, ce însemnătate ar avea? Caii mei sunt excelență, lumea îi admiră, desfid întreg districtul să-i poată întrece cineva. Ei și? Sunt caii mei, dar laudele se revarsă asupra lor, nu asupra mea. Refuz să particip la gloria lor. Cunosc destui oameni, totuși, gata să înghită laudele destinate animalelor lor, coborându-se astfel la nivelul acestora. Micimea oamenilor, în vâltoarea vieții, ce stranie experiență! Putem regreta, uneori, simplicitatea străbunilor noștri, care acceptau cutare ori cutare distincție cu o plăcere cordială, ca să nu spunem chiar cu mândrie. De exemplu, eu sunt ceea ce se cheamă un trăgător de elită. „Adresați-vă aclamațiile, gentlemeni, strămoșilor mei, de la care am moștenit mâna și privirea sigură." Ele nu mă pot atinge pe mine. Dacă nu mă

pot găsi pe mine – Eu sunt în mod fundamental doar ceea ce fac şi gândesc personal – în aceste aplauze, ele nu mă emoţionează. Ca să-ţi mărturisesc ceea ce n-am mărturisit nimănui, admiraţia oamenilor – ştii cu câtă satisfacţie pluteam, pe când eram tânăr, pe apele linguşirilor, de fapt trebuia să înot viguros pentru a nu mă îneca în ele – admiraţia, spuneam, a oamenilor pentru calităţile mele, şi-a pierdut pentru mine, orice atracţie. M-am schimbat atât de mult pentru că m-am îmbogăţit în planul spiritual al vieţii. Suntem cu toţii supuşi legii muritorilor şi, într-adevăr, m-am schimbat şi eu, ca toţi ceilalţi. Pot adăuga că este cu totul neobişnuit ca nobilii noştri de ţară să se preocupe de cercetările ştiinţifice. Ele caracterizează totuşi spiritul veacului nostru. Am înţeles asta instinctiv, încă de pe când eram la Colegiu. Am părăsit clasicii pentru ştiinţă şi am scăpat astfel de viciul suficienţei, specific clasiciştilor, al modului în care aceştia îşi permit să abordeze de sus pe ceilalţi oameni; ai avut o mostră amuzanta în trăsură, astă-seară, pe când ne îndreptam spre doamna Mountstuart. Ştiinţa e modestă, lentă chiar, dacă vrei; ea studiază faptele şi, dacă le poate domina, atunci domină chiar şi oamenii, dar, evident, nu cu aroganţa unor fraze sforăitoare, a cuvintelor alese, înveşmântate la fel de ciudat cu soldaţii din garda papală! Ce să facem, trebuie să ne înclinam în faţa Infailibilului, cu atât mai mult atunci când mercenarii înălţimii sale îndreaptă spre noi baionetele.

Sir Willoughby îi lăsă răgaz domnişoarei Dale jumătate de minut pentru ca ea, cu delicateţea-i feminină, să aprobe reproşul implicit al cuvintelor lui la adresa purtării doctorului Middleton, din timpul drumului. Laetiţia însă tăcu.

Inima ei o acuza pe Clara că-i făcuse o nedreptate şi-i cauzase o mare suferinţă. Discursul lui Willoughby i se păru că justifică sentimentele şi conduita Clarei: amintirea ofensei îndurate de ea însăşi reapăru un moment la suprafaţă, ca o confruntare, confirmându-i că se transformase în iertare şi milă, dar fără s-o uimească prea mult.

Străfundurile sufletului, de unde porneau reacţiile lui, îi acordaseră liniştea necesară, cu toate că acordul final,

sunetele pe care le iubea pe buzele femeilor, vocea armonioasă a celui de-al doilea instrument, atât de dorit de soliști după ce și-au terminat propria lor partitură, întârzia să încunune spectacolul; nu se auzea nici un sunet măcar. Laetiția nu scotea o vorbă. Probabil că scumpa lui Laetiția se simțea copleșită așa cum, știa bine, i se întâmpla și altădată într-o conversație când, starea nervoasă o împiedica să-și desfășoare resursele-i mintale ori muzicale. Cu toate acestea, de obicei, ea le păstra intacte pe acestea din urmă. Îl compătimea prea mult? Avea motive speciale pentru așa ceva? Fata aceea nebună și disperată îi mărturisise totul Laetiției? Fata unui om atât de autoritar era în stare de un asemenea gest reprobabil! Îl compătimea Laetiția – cumplită întrebare, care explodă cu mii de ecouri în străfundul sufletului său! – pentru un lucru mai grav, mai chinuitor, decât o simplă neînțelegere între îndrăgostiți, poate chiar pentru că fusese înșelat de logodnica sa? Știa ceva despre vreun rival? Știa poate chiar mai mult decât el însuși?

Când centrul vital îi era lovit atât de puternic, perspicacitatea lui Willoughby era extraordinară. Înțelese că ea știa totul și reuși astfel să atingă un patos real.

– Am ales, așadar, știința, continuă el, și dacă voi ajunge astfel, mi-e teamă, un soi de *rara avis*[79] printre nobilii de țară, ea îmi acordă în schimb unitate lăuntrică și mă integrează curentului principal, aș zice chiar singurului curent al progresului, un cuvânt destul de ridicol din jargonul politic... Te-ai simțit bine astă-seară la doamna Mountstuart?

– Foarte bine.

– Va veni împreună cu profesorul ei să cineze aici, poimâine. Te miră? Văd că tresari.

– N-am auzit invitația.

– Am aranjat în timpul mesei. Noi doi eram la distanță, destul de crud separați, cum i-am declarat gazdei. Mi-a răspuns că ne vedem destul, unul pe altul, și că ar fi mai bine pentru mine să ne despărțim puțin; două afirmații la fel

---

79 Pasăre rară (lat.)

de false. Nu ştiu care este lucrul cel mai bun pentru mine, dar ştiu, fără îndoială, ceea ce este bun. Faptul că am săvârşit tot felul de erori intolerabile în tinereţe este o dovadă, cu condiţia să mi se presupună bun simţ şi sensibilitate, a înţelepciunii mele de acum. Pot atesta că înţelepciunea înseamnă suferinţă. Dacă suferinţa poate fortifica înţelepciunea, sunt gata să sufăr în continuare. Nu eşti de acord, Laetiţia?

– E bine spus.

– Am simţit-o pe pielea mea. Cei care au suferit pot şti preţul acestei hotărâri.

– Poţi suferi atât de mult încât singurul lucru ce mai doreşti este liniştea.

– Aşa este. Ai suferit dumneata astfel?

– Aş cere linişte dacă în rugăciunile mele aş invoca bunurile pământeşti.

Sir Willoughby lăsă să-i scape un surâs.

– Vorbeam adineauri de gărzile papale, cu veşmintele lor extravagant colorate. Când eram tânăr, mă impresiona foarte mult bizareria lor. Mi s-a spus că uniforma le-a fost schimbată: îmi pare rău. Ele rămân una din amintirile mele cele mai vii despre Cetatea Eternă. Mi-au trezit simţul umorului, mereu în alertă la mine, cum ai putut observa, de altfel. Noi, englezii, avem umor. Acesta este stârnit îndată ce debarcăm pe Continent, iar capacitatea noastră de a râde funcţionează din plin în tot cursul călătoriei. Umorul, ori rezistenţa bunului simţ în faţa unor manifestări absurde ne caracterizează. Mie nu-mi place să-l dovedesc, însă, prin glume zgomotoase. Observ şi notez latura comică a oamenilor în corespondenţa mea. Ai citit desigur scrisorile mele, cele mai multe dintre ele, dacă nu toate chiar?

– Am citit multe dintre ele.

– Era ca şi cum am fi fost împreună atunci. Voiam să-ţi spun – soldatul elveţian din gardă mi-a reamintit – păcat că n-ai fost totuşi cu mine în Italia. Am regretat tot timpul. Dumneata eşti femeia cea mai potrivită pentru Italia, eşti născută pentru a o gusta. Nu cunosc pe nimeni alta despre care să pot spune acelaşi lucru, despre care să fi simţit că nu e nepotrivită cu locul, că sufletele noastre pot vibra la

unison. Italia şi Laetiția! De câte ori am asociat aceste nume! Vom vedea-o împreună. Încep să nădăjduiesc. Aici ai vegetat prea mult. Văd că un dineu te poate însufleți. De ce n-ar avea acelaşi efect călătoriile, mai ales cerul acela divin? Citeşti istorie şi poezie? Mă rog, poezie... N-am văzut încă o poezie care să exprime a zecea parte măcar din ceea ce simt eu în fața frumuseții şi splendorii, atunci când reflectez adânc asupra lor. Ai să spui că sunt o minte pozitivă. Sunt totuşi sensibil, numai că simt prea intens pentru posibilitățile poeziei. Prin chiar natura ei, poezia nu poate fi sinceră. Eu am nevoie de sinceritate. Tot ceea ce provoacă emoțiile noastre ar trebui să fie ceva spontan, nu produsul unui meşteşug. Ştiu că dumneata iei partea poeziei. Dacă cineva m-ar putea converti, dumneata ai putea fi aceea. Pe când istoria! Aici sunt de părerea dumitale. Să te plimbi printre ruine, noaptea, şi luna să-şi reverse lumina asupra noastră, printre arcadele amfiteatrului sumbru şi solemn, lumina de lună a Italiei!

– Şi n-ai izbucni în râs şi acolo, sir Willoughby? întrebă Laetiția, pentru a spune ceva, rupând farmecul, uimirea şi teama obscură care o învăluiseră, şi încercând să realizeze situația prezentă.

– Şi apoi cred că dumneata, sper că nu greşesc – devie el uşor discursul de la linia lui inițială – dumneata nu eşti victima asociațiilor de idei, ori a ironiei.

– Pot înțelege rolul acesteia. Am şi eu o anumită concepție despre spiritul comic; în nici un caz n-aş putea găsi ceva ridicol în Coliseul de la Roma. N-aş putea, sir Willoughby!

Păru că ia foarte în serios cuvintele lui, rugându-l astfel să nu râdă în fața Coliseului. Willoughby continuă:

– În afară de asta, dumneata te-ai putea acomoda uşor societății celor două doamne, mătuşile mele. Sunt nişte femei tare cumsecade. Laetiția! Nu pot să le consider *de trop*[80] în Italia ori în vreun cămin de familie. Desigur, am motive să le judec cu părtinire.

---

80 De prisos (în lb. franceză).

– Sunt nişte femei excelente şi nişte doamne extrem de amabile, le iubesc foarte mult, declară cu ardoare Laetiția, cu atât mai mult cu cât era surescitată, intuind cam unde voia să ajungă Willoughby.

Înțelese că el dorea s-o ia în Italia, împreună cu mătuşile sale, dar presupunea c-o va face după ce-i va fi redat libertatea Clarei. Un gest într-adevăr generos. În copilăria lui, devenise faimos prin dărnicia cu care împărțea în dreapta şi-n stânga aurul şi argintul. Dar nu se expusese astfel, mai târziu, criticilor?

Clara îi dezvăluise Laetiției vizita doamnelor în bibliotecă şi misiunea cu care fuseseră însărcinate. Laetiția îşi închipui, cu îndrăzneală, că urmăreşte îndeaproape firul gândurilor lui: se presupunea că ea s-ar bucura de societatea doamnelor aşa cum, credea el, Clara n-ar fi reuşit, nici acasă, nici în străinătate.

Sir Willoughby o întrebă:

– Ai putea călători cu ele?

– Desigur c-aş putea.

– Sincer?

– O spun cu toată convingerea, aş fi de-a dreptul încântată.

– E-n regulă. Să considerăm atunci angajamentul semnat. Îi întinse mâna: Vei merge în Italia, Laetiția, cu mine, ori fără mine. Mi-ar face o mare plăcere să vin şi eu şi mă voi gândi mult la dumneata, în caz că nu voi putea veni.

Mâna lui rămase întinsă. Laetiția trebuia ori să se prefacă distrată, ori să-i dea mâna. Nu avu destulă insolență pentru prima soluție, încât o alese pe cea de-a doua. Willoughby îi strânse degetele cu putere şi de câte ori mâna Laetiției încerca să se retragă, măcar cu un milimetru, el o scutura în sus şi-n jos ca pe un obiect, dăruit lui, prin care putea sublinia emfaza propriilor remarci. Un orator îndrăgostit acordă multă emfază replicilor sale, când se adresează unei femei pe care o ține captivă.

– Nu pot hotărî definitiv în această chestiune, şi nici în altele. Sunt, cum mi se pare c-ai spus odată „aruncat încoace şi-ncolo ca o algă în ocean”. Despre mine pot vorbi, dar despre cea de-a doua persoană nu pot. Sunt teribil de hărțuit. O, de-aş putea striga: Mâine plecăm în Italia! Nu-mi

place să mă tânguiesc, nu sunt dintre cei care se tânguie. Dar, Laetiția, trădarea, înşelătoria! Lasă un gust amar în gură, ne dezgustă de oameni. Este comparabilă cu un cutremur de pământ: ne face să ne pierdem încrederea în soliditatea lumii! Nu trădezi numai persoana respectivă, ci şi umanitatea întreagă. O, dragă prietenă, credincioasa mea prietenă! Nu, nu mă voi lăsa pradă disperării. Am vina mea, e adevărat, mi-o voi aminti mereu. Dar să iert e cu totul altceva. Da, pot ierta insulta, dar falsitatea nu. În interesul umanității, nu! Atât de tânără şi atâta înşelătorie!

Laetiția tresări. Mâna ei rămânea prizonieră; după ce şi-a dăruit mâna, o femeie nu mai poate lupta pentru a şi-o retrage; avanposturile care ar trebui s-o apere adăpostesc perfid duşmanul care le-a cucerit şi trage de-acolo în cetate. În schimbul armurii de mătase, dăruită de civilizație, femeia trebuie să fie mereu blândă şi amabilă, până în pragul morții. Laetiția respiră greu, spunând printre suspine:

– Dacă... poate că nu e aşa... poate că abia... Un suspin şi mai adânc înghiți restul frazei. Era tristă pentru că ştia totul.

– Când iubesc, spuse sir Willoughby, iubesc cu adevărat; prietenii, ca şi servitorii mei ştiu asta. Nu poate exista la mine o cale de mijloc. Dau totul şi pretind totul. Aşa cum mă las absorbit în celălalt, îl absorb şi eu. Fiecare dispare şi fiecare îl creează pe celălalt, îşi stinge lumina şi în acelaşi timp o proiectează asupra celuilalt. Putem greşi în alegerea obiectului, dar nu în pasiunea noastră. Încredere deplină, un abandon total. Repet, pretind totul, pentru că mă dărui cu totul. Degeaba denunțăm egoismul dragostei, el face parte integrantă din noi. Răspunsul şi mai exact ar fi: face parte integrantă numai din cei mai buni dintre noi. De dragoste vorbesc, Laetiția, de dragoste. Dar ființa sperjură, care ne târăşte în noroi şi ne trădează, ne trădează şi ne aruncă în ghearele mulțimii, a cărui pradă devenim tocmai din pricina virtuților pe care am învățat, prin educație, să le apreciem, unei asemenea ființe ce nume să-i dăm? Mai departe. Am respectat întotdeauna femeia, din principiu. Dar dacă descopăr că o femeie este falsă şi mă trădează... Te întrebi de ce insist asupra unor chestiuni atât de abstracte! Lumea mă obligă s-o fac, aruncând asupra mea exemple dintre cele mai

mârşave. Asemenea indivizi încearcă să smulgă principiile cele mai solid înrădăcinate în noi, rânjesc în faţa adoraţiei noastre, ne jefuiesc de idealurile cele mai scumpe. Această amară experienţă a lumii ne întoarce ca la un antidot, la ceea ce am cunoscut înainte de a ne cufunda în lume, la fata... la cea pe care am stimat-o şi o mai stimăm încă şi acum. Este ea un antidot suficient de puternic pentru a elimina otrava? Sper că da, sunt convins că da! Este groaznic să-ţi pierzi încrederea în toate femeile!

Willoughby o observă cu atenţie. Părea îndurerată, dar nu emoţionată.

Laetiţia se gândea că, făcând abstracţie de o anumită doză de îngâmfare, el vorbea excelent cu bărbaţii, sau cel puţin găsea tonul potrivit; felul în care se adresa însă femeilor păcătuia printr-un limbaj artificial, sentimental deferent, clar cu aerul tutelar al masculului dominant; abuza de falsete; se întreba dacă nu cumva acesta o fi fost motivul pentru care naufragiase dragostea domnişoarei Middleton.

Intuiţia lui infailibilă îl sfătui să vorbească mai puţin patetic, pentru a o impresiona pe Laetiţia. Era o misiune dificilă; Willoughby simţea că ea nu îi ignoră situaţia, dar nu ştia cât de amplu este informată, încât, scopul fiind s-o emoţioneze fără ca el să se trădeze, trebuia să se arate patetic în felul unui cavaler care, încorsetat de zaua şi mănuşile de oţel, nu poate suspina în voie şi nici arăta lumii c-a suspinat.

Şi apoi patosul seamănă cu valurile mării, adesea cel ce-l declanşează este luat pe sus, prins într-un vârtej, răsucit încoace şi-ncolo, cu platoşă cu tot, zvârlit în atitudini penibile, de prostraţie lipsită de speranţă, de care, mai târziu amintindu-şi, va roşi cu siguranţă. Nu ne putem menţine demnitatea când insistăm în tot felul pentru a smulge lacrimi. Moise, acest venerabil donator de Lege, a coborât probabil cu multă uşurinţă de pe stâncă, după ce a făcut să ţâşnească apa din rocă.

Totuşi, pentru Willoughby era o necesitate imperioasă să se asigure că mai avea încă puterea de a mişca sufletul Laetiţiei.

Reîncepu să vorbească, greoi la început, ca şi cum cavalerul încorsetat în zale ar fi încercat să mânuiască o batistă muiată de lacrimi:

– Ce suntem noi, oamenii! Viaţa e atât de scurtă! Pentru ce-am trăi, dacă nu să ne satisfacem dorinţele? Mă întreb chiar, pentru ce altceva? Am la îndemână toate mijloacele necesare pentru a le satisface. Dar nu, trebuie să aspir cât mai sus, către ceva pe care, în orbirea mea, îl consider cel mai sus. Ştii cum este ambiţia sportivului, Laetiţia: ţelul obişnuit nu-l atrage. Aşa suntem cu toţii când suntem tineri: ne jucăm cu fericirea, o părăsim pentru a prinde cu mâna ceea ce străluceşte şi tentează.

– Câştigăm în schimb experienţă, spuse Laetiţia.

– Dar cu ce preţ?

Exclamaţia trezi mila lui Willoughby faţă de biata lui făptură şi deveni astfel mai firesc patetic.

– Cu preţul unei vieţi irosite şi a tuturor speranţelor pierdute. Da, câştigăm experienţă, devenim mai înţelepţi; fără îndoială, valorez acum mai mult decât atunci când eram mai fericit. Dar cât am pierdut, în schimb! Floarea tinereţii sufletului nostru, ca şi sănătatea trupului, când o pierdem, rămânem betegi. Nu, scumpa şi preţioasa mea prietenă, trebuie să reţin mâna aceasta. Mi se pare că este tot ce-am putut salva de la naufragiu, am să-i dau drumul curând; într-adevăr, Laetiţia, nu mi-a rămas nimic altceva. Am tot vorbit despre iluzii înşelătoare, dar ce-ar fi să vorbim şi despre cazul când nu-ţi mai poţi face iluzii? Când fiinţa pe care am adorat-o este dezvăluită, aşa cum e în realitate, şi nu ne mai rămâne nici trista consolare c-a meritat adoraţia? Nici o durere n-o egalează pe aceasta. De-ar fi murit, am fi putut-o adora în continuare. Moartea este preferabilă, într-adevăr. Să dea Dumnezeu să fii scutită de-a ajunge în situaţia în care comparaţia cu un individ inferior să se întoarcă în dezavantajul tău şi să pierzi totul numai pentru că ţi-ai încredinţat inima unei fiinţe goale, frivole, ego... dar la ce bun să risipim epitetele. De-aş putea găsi tot atâtea injurii pentru un şarpe, câte pete are pe trupul lui, tot şarpe ar fi, mei mai rău, nici mai bun... O, ce singurătate! Şi ce întuneric! Flacăra s-a stins. Respectul de sine te împiedică să continui adoraţia,

dar afecţiunea n-o poţi arunca aşa de repede. Ne târâm literalmente prin praf şi am renunța chiar la demnitate, de-am putea; am lua ca model ființa ce ne este preferată, ne-am umili, ne-am degrada singuri; am cere dreptate ca şi cum am implora iertare...

– Iertare! Când ne încordăm toate puterile, pentru a o acorda! murmură Laetiția; era tot ce putea spune. Îşi aminti cum în timpul vechilor ei suferințe, efortul de a fi caritabilă o făcuse să se zvârcolească de durere, se simțea ea însăşi vinovată şi ceruse în rugăciuni să fie iertată; un sentiment atât de nobil o umplu de milă pentru cel în sufletul căruia izbucnise acum. Nu exista nici o similitudine între experiențele celor doi, dar amintirile i se treziră la auzul cuvântului „iertare”, şi Willoughby putu beneficia de utilizarea lui, când zări cum ochii fetei se umeziră. Buzele Laetiției tremurară, lacrimile i se rostogoliră fără voie.

Willoughby auzi ceva, nu distinse cuvintele, dar ele îi erau evident favorabile. Emoția ei îl asigura de asta, ca şi de faptul că obținuse succesul dorit. Iată, există măcar o femeie care i se închina în eternitate! Inspirase deci unei femei acea misterioasă pasiune pentru bărbatul iubit, care merge până la dăruire totală, până la jertfă. Dovada o avea în fața ochilor. Ar fi putut, oricând voia, să alerge înspre ea şi să dispună de înflăcărarea cu care Laetiția se dăruia.

Willoughby reuşise într-adevăr, poate printr-un elan de simpatie, să descătuşeze aceleaşi izvoare ale patosului în ea, pe care se silise să le descopere şi în sine.

Îi sărută mâna, apoi îi dădu drumul şi, ridicându-se în picioare, se aplecă cu duioşie asupra fetei.

– Nu plânge Laetiția, vezi că eu nu plâng, ba pot chiar zâmbi. Ajută-mă să trec de încercarea asta, nu mă descuraja şi tu.

Laetiția încercă să se oprească, dar mila în fața lungilor ei ani de suferință amenința să se reverse în torente, încât Laetiția murmură:

– Trebuie să plec... nu sunt în stare... noapte bună, sir Willoughby.

Speriat că demnitatea îl coborâse prea jos în considerația ei şi că se lăsase târât prea departe de valurile patosului, Willoughby remarcă:

– Vom discuta mâine despre Crossjay. Trădarea lui e oribilă. Cum ți-am spus, sunt jignit şi îndurerat de trădarea lui. Dar te văd obosită, draga mea prietenă, noapte bună!

– Noapte bună, sir Willoughby.

Laetiția avu permisiunea să se retragă.

Ieşind din fumoar, colonelul De Craye o întâlni şi îi observă ochii plini de lacrimi, în timp ce-i ură noapte bună. Îl zări pe Willoughby în camera din care ea tocmai plecase, dar trecu mai departe, fără să spună o vorbă, cu o prudență la ale cărei motive nu mai reflectă.

Eroul nostru, reconstituind scena dintre el şi Laetiția, îşi consideră rolul cu o anumită satisfacție. Era acum absolut sigur de puterea lui asupra unei femei, măcar; Clara îl torturase, făcându-l să se îndoiască de puterea lui asupra oricărei femei. O singură femeie constituia un festin cam sărăcăcios, dar chinurile trupului din ultimele zile şi mai ales din ultimele ore, îl făcură să se arunce asupra lui, devorându-l cu lăcomie, deşi cu dispreț. Laetiția era un festin sărăcăcios, dar reprezenta, totodată, o fortăreață, un punct de sprijin, simultan o lance şi un scut, un azil, dar şi o bază de atac. O putea înfrunta acum cu îndrăzneală pe Clara. Dacă va rezista, bravându-l, nu va mai fi singur şi vulnerabil; prevăzu chiar gloria pe care-o putea câştiga, prin situația sa, în ochii lumii, dar se hotărî să se gândească la aceasta numai într-un caz disperat. Efectul imediat, al exercițiului de patos constă într-o mare poftă de somn. Se simțea, deocamdată, pe deplin mulțumit.

Spiriduşii care-l pândeau din întuneric erau şi ei satisfăcuți, şi dansară un timp în jurul patului său, după ce vigilentul gentleman renunță să mai dezbată problema dacă se va dezvălui într-atât Laetiției incit să-i releve că n-o va putea ierta pe Clara, şi se hotărî să încredințeze somnului conducerea treburilor sale.

CAPITOLUL XXXII

Laetiţia Dale descoperă o transformare morală, iar doctorul Middleton una materială

În zorii zilei, Clara traversă pajiştea, cu un pas sprinten, ca să-i spună bună dimineaţa Laetiţiei, după ce întrerupse brusc conversaţia ce o purtase cu De Craye chiar sub ferestrele lui sir Willoughby. Colonelul participase alături de cei doi înotători obişnuiţi la baia matinală, şi acum îl şfichiuia uşor pe Crossjay, cu un prosop ud, ca un antrenor de circ, făcându-l să sară în sus.

– Scumpa mea, tare sunt nefericită, spuse Clara.

– Iar eu, scumpa mea, ţi-aduc noutăţi, replică Laetiţia.

– Spune. Bietul Crossjay va fi însă, oricum, alungat. Willoughby a năvălit în camera lui astă-noapte, l-a tras afară din pat, pe jumătate adormit, pentru a-l interoga, şi a aflat tot adevărul. E mai bine aşa, dar Crossjay va fi gonit pentru că a mințit, şi a făcut-o pentru mine, pentru a mă ajuta, încât am impresia că eu i-am ordonat s-o facă. Băiatul nu-i va ieşi azi în cale, dar a zis că se va întoarce seara pentru a încerca să obțină iertarea. Trebuie să mă ajuți, Laetiția!

– Eşti liberă, Clara. Dacă o doreşti, n-ai decât s-o ceri.

– Vrei să spui că...

– Îți va reda libertatea.

– Eşti sigură?

– Am avut o lungă conversaţie cu el, azi-noapte.

– Îți datorez deci libertatea?

– Nu-mi datorezi nimic. El a hotărât totul.

Clara îşi înalță ochii la cer, în chip de exclamare:

– Profesorul Crooklyn! Profesorul Crooklyn! Înțeleg. Nu-mi dădusem seama până acum.

– Clara, eşti nedreaptă! Acordă-i puțină generozitate!

– Mai târziu! Îi voi fi mai mult decât recunoscătoare, mai târziu! Voi trâmbița până departe, voi conferenția despre generozitatea bărbaților, atunci când ajungem să-i cunoaştem mai bine. Deocamdată îi cunoaştem numai pe jumătate, şi suntem nedrepte. Dar nu te-ai înşelat cumva, Laetiția? Nu mai e nevoie să-i vorbesc lui papa? Nu mai e nevoie de alte minciuni? M-ai tulburat profund. Mă simt acum o ființă cu totul insignifiantă. Cred că-i pot înțelege pe

cei care-l admiră. Îmi dă înapoi cuvântul, aşa simplu, definitiv, fără nici o... Oh! Nici o dispută, nici o scenă, nici o scrisoare? Şi s-ar putea să plec, cu papa, cel târziu, mâine dimineaţă? Nu voi putea explica niciodată, nimănui, cum am trăit aici. Mă sperii singură când mă gândesc. Iau asupra mea tot ce s-a întâmplat: m-am purtat cu adevărat scandalos. Scumpa mea, Laetiţia! Te-ai trezit atât de devreme pentru a-mi spune asta?

– Doream s-o ştii cât mai curând.

– Îţi dăruiesc toată dragostea mea.

– Nu-mi dărui decât o parte, chiar pentru totdeauna.

– Oh! Ai dreptul, într-adevăr, să-mi vorbeşti aşa.

– N-am vrut să te jignesc, dar dragostea ta nu porneşte dintr-un suflet excesiv de neliniştit?

– Mai curând egoist, pentru ca am uitat de Crossjay. Dacă am alunecat pe panta generozităţii, n-ar trebui iertat în primul rând Crossjay? Fie şi numai pentru că tatăl băiatului luptă undeva, departe, pentru ţara lui, primejduindu-şi viaţa, zi de zi, pentru o soldă care nu-i ajunge să-şi întreţină familia, şi tot ar trebui să ne gândim la băiat. Bietul de el, este atât de naiv! Parcă-l aud: „Vreau să vă întreb, domnişoară Middleton, de ce n-a vrut cineva să-l vadă pe tata când a venit aici să-l viziteze şi a trebuit să se întoarcă zece mile prin ploaie?” Cred că povestea asta mi-a făcut o impresie destul de proastă. Dar, după ploaie, vreme bună, dimineaţa de azi e splendidă, după ploaia de ieri. Şi azi vom fi generoşi. Nu-i aşa, Laetiţia, că putem înfrumuseţa şi mai mult cea mai splendidă zi a anului?

– Fără îndoială, spiritul nostru o poate înfrumuseţa şi poate păstra permanent culorile ei miraculoase, răspunse Laetiţia.

– Tu faţă de mine, eu faţă de tine, el faţă de noi două. O, dacă va fi aşa, va fi cea mai frumoasă zi din viaţa mea. Ceea ce înseamnă că experienţa noastră va fi pusă la grea încercare. N-am ajuns încă să vedem asfinţitul.

– L-ai văzut pe domnul Whitford, azi?

– A trecut pe lângă mine.

– Să nu-ţi închipui că este întotdeauna prost dispus.

– Am avut o guvernantă, o doamnă foarte cultivată, care m-a învățat, prin însăşi înfățişarea ei, cât de pitoresc este un om posomorât. Avea o fire destul de liniştită, pentru că nu greşea niciodată în nimic, dar eu, pentru că greşeam adesea, eram posomorâtă. Îşi fixa fapta mea urâtă pe nas şi mă privea apoi prin ea ca prin nişte ochelari. Am fost un copil dificil.

– Cred şi eu, remarcă Laetiția, râzând.

– Totuşi am iubit-o, şi m-a iubit şi ea. Constituiam la un loc, prim-planul şi fundalul: ea mă punea în valoare, iar eu justificam existența ei.

– Mi-o închipui perfect.

– Spune astăzi despre mine că sunt singura ființă pe care a iubit-o. Cine ştie dacă n-am să spun şi eu acelaşi lucru despre ea.

–Ai s-o mai uluieşti şi ai s-o mai hărțuieşti încă multă vreme.

– L-am uluit şi l-am hărțuit pe domnul Whitford?

– Îți aminteşte de guvernantă?

– Mi-ai spus că poți să ți-o închipui foarte bine.

– Să nu râzi de el. Este un prieten adevărat.

– Bărbatul care poate fi un prieten îşi ia şi dreptul de a fi un judecător.

– Un judecător blând.

– Nu ştiu ce sentință va pronunța, dar citesc pe chipul lui că va condamna la fel de aspru ca şi Rhadamanthus[81].

– Bravo, doctore Middleton!

Clara privi împrejur.

– Cine? Despre mine vorbeşti? Ai auzit un ecou de-al vorbelor lui papa? El nu l-ar fi asmuțit niciodată pe Rhadamanthus asupra sufletelor de europeni, pentru că Rhadamanthus îi judecă numai pe asiatici; aşa că greşeşti, domnişoară Dale. Tata ține foarte mult la domnul Whitford. De ce, cum? Noi femeile nu putem pătrunde în adâncurile sufletului unui savant, pentru că, probabil, perlele de-acolo nu au valoare pe piața noastră, cu excepția cazurilor în care

---

[81] Unul din cei trei judecători ai Infernului, fiul lui Zeus.

ei binevoiesc să pedepsească un impertinent. Domnul Whitford nu catadicseşte să arunce nici o privire măcar unui ţânc ca mine. Este profund, studios, perfect! N-ai impresia că dacă ar coborî printre noi ar arăta ca un Triton[82] naufragiat la ţărm?

Obişnuinţa Laetiţiei de a se purta blând şi supus, conform idealului ei feminin, nu se prea împăca cu firea ei, mai dură acum, după ani de zile în care nu se înfruptase niciodată pe deplin din bucuriile vieţii; rana sângerândă şi strânsoarea lanţurilor care după atât amar de vreme i se părea din fier, o făcură s-o întrebe pe Clara, ca şi cum ar fi fost de acord:

– Crezi că nu se simte bine în societate?

Dorea însă să-l apere cu energie, aşa că trebui să renunţe la idealul ce singură şi-l impusese, purtându-se zilnic conform cu el; situaţia fiind cu totul nouă şi neobişnuită, Laetiţia era mai încurcată pe măsură ce se gândea mai mult, atât de inevitabil ne amăgim pe noi înşine când jucam un rol, fie şi cu naturaleţe; iau ca martor orice fiinţă vie care ar încerca să scrie o autobiografic onestă.

Apoi, Laetiţia adăugă:

– Nu-l crezi în stare să te înţeleagă, Clara? Să ştii că poate s-o facă. Ţi se pare o fire meditativă, sumbră? Mai curând este exact invers: vesel, indiferent la necazuri personale. Doctorul Corney susţine că nimeni nu are umorul lui şi nu râde mai molipsitor decât Vernon. E adevărat că în vremea din urmă... dar nu merită calificativul tău, cam crud, de posomorât. Adevărul este că e îngrijorat în legătură cu Crossjay, şi cu altele; vrea şi să plece, din cauza asta. Faţă de alţi gentlemeni, veseli şi nepăsători, este acum în dezavantaj dar e nedrept, urât chiar, să-l consideri „un Triton naufragiat la ţărm”. Pot spune că e omul cel mai drept pe care l-am cunoscut vreodată.

– N-am pus-o la îndoială, Laetiţia.

– Ai accentuat în chip deosebit cuvintele astea.

– Da? Poate că sunt şi eu ca Crossjay, îmi place cel mai mult să mă joc.

---

[82] Unul din zeii mărilor în mitologia greacă.

– Crossjay ar trebui să-l cunoască mai bine decât oricine altul. Domnul Whitford te-a apărat împotriva mea, chiar din ziua în care am început să-ți spun Clara. Poate că, în timp ce-l credeai atât de asemănător cu vechea ta guvernantă, el se gândea cum să te ajute mai bine. Azi-noapte mi-a spus c-ar fi înțelept din partea ta să destăinui totul doamnei Mountstuart. Acum nu mai e nevoie. Ți-am spus numai ca să ştii. Este un prieten devotat.

– Şi un drumeț neobosit!

– Oh!

Colonelul De Craye, care se tot învârtise în jurul fetelor sperând că se vor despărți, se hotărî să formeze un grup de trei, pentru a izola din acesta mai târziu, un grup numai de doi.

În timp ce se apropia de ele, sporovăind plin de veselie, Laetiția aruncă o privire întrebătoare Clarei şi observă că se roşise ca o logodnică.

Bănuiala care nu dispăruse din mintea Laetiției se întrupă brusc în fața ei, ieşind din pământ.

– Unde este băiatul meu scump? întrebă Clara.

– A intrat în vacanță, răspunse colonelul, pe acelaşi ton.

– Laetiția, sfătuieşte-l pe domnul Whitford, să nu-şi mai piardă timpul degeaba, căutându-l. E mai bine pentru Crossjay să nu fie văzut astăzi pe-aici. Cel puțin aşa cred eu. O fi având ceva bani de buzunar, colonele?

– Domnul va fi primit regeşte, în orice han.

– Cât eşti de prevăzător!

O exclamație părea gata să țâşnească de pe buzele Laetiției: „O, femeie, femeie! Mereu prinsă în laț de cei frivoli şi strălucitori, niciodată putând aprecia pe cei fideli, modeşti şi buni!”

Această retorică teatrală supraviețuieşte încă, în gândurile secrete ale moralişt ilor.

Comparația se iscase în mintea ei, singură, trezindu-i indignarea, cu toate că n-ar fi putut spune exact de ce, petrecându-i prin minte faptul că Vernon ar putea rivaliza cu De Craye, în fața unei logodnice. Era mai curând geloasă în numele tuturor femeilor, reputația lor părea şt irbită şi puritatea amenințată de preferința, comodă, a Clarei, pentru

un bărbat superficial. Când tânăra doamnă semnala cu atâta nepăsare asemănarea dintre ea şi Crossjay, nu ştia, poate, că s-a constat într-adevăr o asemănare între femei şi copii, datorită similitudinii entuziasmelor, afecţiunilor şi dorinţelor lor. Laetiţia se mâniase altădată, refuzând cu tărie asemănarea, cu excepţia cazurilor când întâlnea, ici-colo, o tânără femeie frivolă, întotdeauna foarte tânără, care merita să fie stigmatizată cu fierul roşu. Vernon putea să se arate filozof, dacă voia. Pentru ea, veselia celor doi, colonelul De Craye şi Clara Middleton, era dureros de muzicală, armonia lor o chinuia. Suferea în numele tuturor femeilor.

Trebui să rămână cu ei, Clara o luase de braţ. Vocea lui De Craye cobora uneori, devenind un murmur uşor. I se răspundea însă cu o voce puternică şi egală. Cu intuiţia lui rapidă, colonelul acceptă mustrarea implicită, dar, îndreptându-şi imediat atenţia, cu asiduitate, asupra domnişoarei Dale, aşa cum o cereau canoanele intrigii, îşi atrase o altă mustrare, care părea şi un reproş, Clara declară:

– Vorbeam, Laetiţia, despre mijloacele prin care am putea vindeca guturaiul profesorului Crooklyn. De Craye înţelese c-a făcut un pas greşit, surprins, că tocmai lui i se mai puteau încă da lecţii în materie de intrigi. Îndrăzneala domnişoarei Middleton nu-l mira, recunoştea înaltele ei aptitudini. Temându-se ca ea să nu meargă mai departe şi să-l frustreze de avantajul apreciabil al secretului împărtăşit, schimbă vorba, arătându-se în chip abil, supus.

Modul în care Clara se purtă, când îl întâlni pe sir Willoughby, exprimă, cu timiditate, o uşoară prietenie, sub vălul unei întrebări mute pe care numai Laetiţia, care se zbuciuma să se asigure că nu înţelesese greşit, o putea înţelege perfect. Putea fi oare vreun dubiu? Hotărî că nu, şi pe această bază, rezonabilă, îşi închipui că îl convinsese pe Willoughby să procedeze aşa. Legitimă sau nu, himera avea o bază destul de solidă. Cu douăzeci şi patru de ore mai înainte n-ar fi putut gândi astfel. Se simţea îndreptăţită acum să creadă că-l putea influenţa, deoarece, după convorbirea de la miezul nopţii, se simţea oarecum emancipată de tutela prestigiului lui sacru. Nu vedea în el un alt bărbat, dar

descoperea acum în ea o personalitate mai fermă. Willoughby nu mai era norul care îi invada tot cerul, nici magnetul care o atrăgea irezistibil. Îl admira încă. Chipul lui frumos, proporția desăvârşită a trăsăturilor, curtenia cu care se apleca asupra Clarei abia atingând-o cu mâna, scuzau excesiva şi fanatica admirație a unei femei, prea tinere pentru a putea diseca farmecul senioral al eroului ei. Acum îl admira pe fragmente, dar recompunea cu răceală întregul. Îl compătimea însă, cu toată căldura. Fără a vedea în el straniul şi străvechiul monstru al pământului pe care-l descoperise intuiția rapidă a domnişoarei Middleton, Laetiția îl considera pe deplin egal cu ceilalți bărbați, „unul dintre ei". Nu-l acuza pe Willoughby de a fi dezamăgit-o. Se scuza singură, ştiind prea bine motivul transformării; tinerețea ei murise. L-ar fi putut compătimi altfel, fără să se lase târâtă şi ea de valuri? Era o compasiune fervent㠄 dar pură. Presupunea că Willoughby îşi va implora încă o dată logodnica; observă că domnişoara Middleton era amabilă cu el numai în măsura în care aştepta generozitatea lui. Se arătă adânc mâhnită. Sir Willonghy însă, în timp ce părăsi laboratorul, braț la braț cu Clara, se simți întărit de privirea ei întristată.

Laetiția trebuia să-l avertizeze pe Vernon de inutilitatea căutării lui Crossjay, prin casă ori prin dependințe. Doctorul Middleton îl confiscase, relatându-i discuția avută cu profesorul Crooklyn, cu o seară mai înainte, pe teme clasice; avea de gând s-o continue astăzi. Profesorul hotărâse să-l viziteze astăzi special pentru asta. Un savant remarcabil, declară reverendul doctor, dar capricios ca orice om care nu suportă vinul de Porto.

– Am auzit c-ați răcit, spuse Vernon. Sper c-ați avut un vin bun, sir.

Atunci când preşedintele unui juriu sentimental este însărcinat să pronunțe în fața unor judecători teribili, într-o engleză cât mai limpede, un verdict care, în mod fatal, cere spânzurarea inculpatului, dar încearcă să atenueze gravitatea crimei, evidentă de altfel, printr-un apel la clemență, un asemenea preşedinte, simțind ațintită asupra lui privirea rece a unui maestru al construcțiilor gramaticale,

împovărat de exprimarea cam confuză a cel puțin trei din frazele lui şi de eventualitatea unor întrebări ale judecătorilor, dornici să le clarifice, se încurcă din ce în ce, are impresia că este el însuşi judecat, ezită, o ia de la capăt, teama de a nu fi implicat îl face să se pună el însuşi în cauză, în măsura în care o poate face un om în situația lui, imploră mila pentru el însuşi, insistă ca argumentele lui absurde şi confuz formulate să fie luate în seamă, şi ar lăsa oricând să-i scape un strigăt implorator – ar fi fericit chiar, de-ar putea-o face într-un mod verosimil – cerând permisiunea de a reintra în anonimatul mulțimii fără să piardă, nici un moment măcar, stima pe care înaltul magistrat i-o poartă în chip public; tot astfel, împins de dorința de a se purta cavalereşte cu o doamnă, şi curtenitor, *post-festum*[83], cu o gazdă, intuind şi că ascultătorul său îi aştepta rece şi impasibil verdictul clement, doctorul Middleton făcu o pauză, vorbi, apoi din nou făcu o pauză, bâlbâindu-se. Femeile, spuse el, erau celebre în evul mediu pentru a fi turnat adesea otravă în pahare. După părerea lui, avem în Anglia o pătură întinsă de fabricanți şi negustori de vinuri, vânând mereu câte o văduvă. Era însă obligat să recunoască, faptul că se trezise exact la ora lui obişnuită fără nici o durere de cap. Era o situație extrem de fericită, pe care nu îndrăznise s-o anticipeze când se dusese la culcare. Domnul Whitford nu trebuia, totuşi, să creadă că păstra vreo ranchiună vinului pe care-l băuse. Fusese, fără îndoială, servit cu onorabila intenție de a stârni buna dispoziție a convivilor. Avea un buchet insuportabil, dar, judecând după rezultate, nu era de loc nociv.

– Testul cel mai convingător va fi efectul produs asupra profesorului Crooklyn, modul în care-şi va face apariția, după-masă, conform promisiunii; doctorul Middleton sfârşi ezitările lui confuze. Dacă mi-o vorbi iarăşi despre vânturile ce se dezlănțuiseră, din toate direcțiile posibile, asupra peronului gării şi despre tânăra lady, care se usca bând brandy şi apă împreună cu un gentleman la hanul gării, am să vă rog să vă raliați opiniei mele, condamnând vinul acela

---

[83] După sărbătoare (lat.).

ca pe un produs contrafăcut şi antibachic. Nu mă înțelegeți greşit. Gazda noastră n-a avut nici o vină. Văduvele ar trebui să se mărite însă.

– Ar trebui să-l opriți pe profesor, sir, dacă va ataca gazda în acest fel, spuse Vernon.

– Văduvele ar trebui să se mărite, repetă doctorul Middleton. Mormăi în continuare că refuză să fie la cheremul unui majordom, cu o singură excepție, se grăbi el să adauge, aceea ca funcționarul respectiv să se poată lăuda cu o educație universitară; chiar atunci însă, funcția ar cere un gust rafinat printr-o lungă serie de strămoşi. Reverendul doctor înăbuşi un căscat, dar efortul depus pentru a-l înăbuşi cauză un al doilea, care se apropia uriaş ca un monstru, ca un balaur al mărilor, vechea noastră cunoştință, înaintând spre Frumoasa înlănțuită.

Deconcertat de această evidentă dovadă a unei proaste digestii, doctorul Middleton arătă, prin întreaga-i înfățişare, că greşise rămânând atât de îngăduitor cu vinul unei gazde nemăritate. Se încruntă furios.

Între timp, Laetiția îl anunță pe Vernon de fuga, pe-o zi întreagă, a lui Crossjay, rugându-l în grabă pe profesor să scuze elevul. Nu era timp să formuleze motivele scuzei. Vernon le ghicise însă.

Doctorul Middleton îl luă de braț şi împroşcă cu o nouă serie de argumente erudiția cam fantezistă a profesorului Crooklyn, şi pentru a le dovedi cu textul în mână, se îndreptă spre bibliotecă. Se convinsese singur că e amenințat de o dispepsie şi devenise foarte arțăgos. Tună şi fulgeră contra dineurilor prin străini şi elogie castelul Patterne ca pe propria sa locuință, apoi îşi aminti că visase în timpul nopții: o dovadă umilitoare a unor tulburări organice.

– Să găsesc numai o casă în apropierea castelului – am motive să sper c-o voi găsi, şi atunci n-am să mă mai mişc de-acasă decât pentru a veni aici.

Laetiția urcă în camera ei. Se lăsă pradă neliniştii într-atât încât preferă să rămână singură, dornică de lectură. Era îngrijorată în primul rând de soarta lui Crossjay, deoarece era sigură că Clara va vorbi atât de decis încât îi va fi greu unui gentleman s-o refuze. Dacă el o va implora, Clara va

ceda? Era greu de crezut la o femeie care se depărtase într-atât de sir Willoughby. Un bărbat inferior ar fi avut mai multe şanse. În ciuda defectelor sale, Willoughby avea o prestanță care excludea orice formă de milă. Orice rugăminte păstra, la el, un ton condescendent. Va trebui neapărat să fie aşa. Orgoliul său statuar nu-i permitea să se prosterne. Laetiția păstrase această imagine a gentlemanului, ca o relicvă din naufragiul idolatriei sale. Aceasta flutura printre versurile din carte; încetă lectura, puse un semn în carte şi privi pe fereastră, înspre pajişte. Doctorul Middleton se plimba pe-acolo, singur, cu mâinile la spate, cu capul în piept. Aerul său meditativ şi atenția cu care examina firele de iarbă dovedea că un juriu lăuntric, lipsit de sentimentalism, proclamase un verdict necruțător împotriva vinului văduvei. Laetiția se grăbi să-l găsească pe Vernon.

Îl întâlni în hol. În timp ce se apropia de el, uşa laboratorului se deschise, apoi se închise la loc.

– Acum se decide, spuse Laetiția.

Paloarea lui Vernon dovedea că nu e deloc liniştit.

– Mă întreb dacă nu e mai bine să-mi iau tălpăşița, ca şi Crossjay, şi să-l evit astfel pe profesor, spuse el.

Vorbea în şoaptă, privind uşa pe furiş.

– Doresc acelaşi lucru ca şi ea, desigur, dar mi-e teamă că băiatul o va păți, spuse Laetiția.

– Ei bine, atunci o să am eu grijă de el, spuse Vernon. Cred chiar că prefer soluția asta. Sper să mă pot descurca.

Din nou se deschise uşa laboratorului. De data aceasta se închise în urma domnişoarei Middleton. Era roşie până în albul ochilor. Văzându-i, încercă să atenueze trăsnetele ce-i explodau în privire, cu un surâs, palid, ca de moartă. Era tot ce putea arăta în public, ca o dovadă de seninătate.

Respiră adânc înainte de a face vreo mişcare.

Vernon ieşi din casă.

Clara se repezi înspre Laetiția.

– Te-ai înşelat!

Un geamăt chinuit, de mânie, îi înăbuşi glasul. Laetiția o rugă să urce împreună în camera ei.

– Am nevoie de aer, vreau să fiu singură, spuse Clara, smucind pălăria de soare din cuier.

Coborî în grabă treptele peronului şi o apucă la dreapta, ca să evite ferestrele laboratorului.

CAPITOLUL XXXIII

Unde muza comediei scrutează îndeaproape două inimi curate

Clara îl întâlni pe Vernon pe pajiştea dintre dafini. Îl întrebă unde se află tatăl ei.

– Nu vorbi cu el acum, spuse Vernon.

– Atunci vrei să-i vorbeşti dumneata, domnule Whitford?

– Acum nu-i momentul potrivit. Aşteaptă puţin.

– S-aştept? De ce nu acum?

– E prost dispus.

Clara simţi că se sufocă. Sunt momente când înţelepţii nu ne pot fi de nici un ajutor, avem nevoie de sclavi supuşi. Vrem să depăşim rapid obstacolele şi dispreţuim orice amânare. Fugi repede, parcă şi-ar fi dat seama brusc că s-a adresat, din neatenţie, unui stâlp de telegraf.

Scena dintre ea şi Willoughby îi rămăsese în minte, învăluită într-o ceaţă deasă. Nu rămăsese decât cu concluzia şi leit-motivul discuţiei: Willoughby se crampona de ea cu toată puterea, nu voia nici s-o lase să plece, nici să rupă logodna.

O, bărbaţii, bărbaţii! O derutau complet, nu-i putea deloc înţelege, ori defini. Motivele, gusturile, vanitatea şi tirania lor, ca şi masca ce le ascunde vanitatea şi îndrăzneala rece a tiraniei lor, o ţintuiau într-o duşmănie de neîmpăcat faţă de o asemenea forţă brutală. Nu mai puţin o împingea spre revoltă sentimentul acut şi mereu prezent că toate reproşurile care i s-ar adresa, vor fi justificate. La toate avea un singur răspuns: „Aş suporta orice, numai să nu mă mărit cu el!” Aceste cuvinte declanşară reacţiile temperamentului ei, ultimul şi cel mai impetuos dintre avocaţii noştri, care năvăleşte ca un fluviu şi, dacă există cumva fisuri pe canalul pe care se revarsă, ne târăşte cu rapiditate de pe culmi, până la nivelul nostru obişnuit, şi mai jos încă. Să zicem că suntem într-adevăr vinovaţi: ne mai putem noi oare

răscumpăra greşelile, violentând temperamentul, adică ceea ce are firea noastră mai adânc şi mai definitoriu? Această întrebare este suficientă pentru a ne face să abandonăm cu voluptate orice efort împotriva curentului care ne târăşte. Firea noastră descoperă cu ingeniozitate tot felul de trucuri, intuieşte imediat mişcările inamicului şi dovedeşte, convingător, că acesta urmăreşte un plan diabolic, dacă nu chiar şi mai rău. Clara găsi un mijloc eficient pentru a se obliga singură să se supună. Întoarse capul, nemaivrând să privească scena pe care ochii ei o vedeau: aceasta îi amintea prea violent încercarea de evadare. Dar o reţinu în inima ei cu osanale. Îşi apăsă pieptul cu mâna şi ridică ochii spre cer, strigând: „Nu îmi mai aparţin, sunt a lui! „ ceea ce era suficient pentru ca inima să-i tresară violent, roşeaţa să-i năvălească în obraz şi să simtă nevoia imperioasă de-a face un gest nesăbuit. Un om disperat poate spune, în astfel de momente, c-a implorat cerul, dar n-a primit nici un răspuns care să-l reţină.

Din fericire pentru domnişoara Middleton, se plimbă mult timp şi mânia i se potoli, înainte ca ochiul de lynx al colonelului De Craye s-o descopere într-unul din boschetele fagilor.

Vernon rămase nedecis. Era sigur totuşi că momentul era nepotrivit pentru a tulbura liniştea doctorului Middleton. Se gândi la o conversaţie, cât s-ar fi putut de prietenească, cu Willoughby. Îl zări, la marginea pajiştei, pe Willoughby stând de vorbă cu doctorul Middleton; ultimul se oprise, ascultând cu atenţie ce-i spunea excelenta lui gazdă. Neobservat ori ignorat de cei doi, Vernon se întoarse la Laetiţia, plimbându-se nepăsător cu ea şi discutând chestiunile curente, atât timp cât reuşi să îndure elogiul pe care îl adresa abnegaţiei sale; era o dovadă că se deghizase perfect, dar elogiul în sine era dezagreabil. Intimitatea lui ironică cu modul de a gândi al bărbaţilor îl făcea să identifice motivul pentru care îl dezgusta procedeul cu acel „tot ori nimic" al jucătorului de ruletă; acesta din urmă urăşte câştigul mărunt, când nu-l poate obţine pe cel uriaş, şi mai curând ar pleca de la masă cu buzunarele goale decât să-şi amăgească mizeria cu firimituri din imensa avere pe care a jucat-o şi a pierdut-o.

Dacă nu suntem iubiți, preferam să fim scutiți de monedele mărunte ale complimentelor adresate caracterului nostru, cu atât mai mult când ele vizează tocmai modul în care ne-am comportat; mai curând răbdăm elogiile adresate tăriei cu care am suportat eşecul. Laetiția nu ştia însă că el renunța la o miză importantă, încât nu putea să-i laude meritele.

– Willoughby îl iartă condițional pe Crossjay, spuse Vernon, şi cine pledează trebuie să şi garanteze condiția. Cum îți imaginezi că Willoughby i-ar fi putut reda libertatea? Cum ar putea? Cine?... E uşor de zis c-ar trebui s-o facă. N-am fost de față la ultima lor discuție, cea de acuma, dar i-aş fi putut prezice sfârŁźitul; aş putea chiar să-i reconstitui fazele. În consecință, totul depinde de curajul ei. Doctorul Middleton nu este încă dispus să părăsească Patterne-ul. E inutil să i se vorbească astăzi. Iar ea este nerăbdătoare prin firea ei şi disperată de situația în care se afla.

– De ce crezi că este inutil să i se vorbească doctorului Middleton astăzi? întrebă Laetiția.

– A băut ieri un vin care nu i-a plăcut şi azi nu poate lucra, încât se gândeşte plin de speranță la vinul de Porto din pivnițele castelului. Nu e dispus să asculte nici o propunere de a pleca astăzi.

– Dumnezeule!

– Ştiu cât de profundă este exclamația aceasta!

– Dumneata eşti oricum în afară de cauză, domnule Whitford!

– De loc: sunt şi eu prins, ca toți ceilalți. Spune mai curând că te miră comportarea bărbaților. Totuşi bărbații au dreptul să creadă că o femeie se cunoaşte pe sine când acceptă un târg. E adevărat că nu putem cunoaşte prea bine lumea dinlăuntrul nostru, totuşi greşeala inițială îi aparține şi ar trebui să se gândească mai mult asupra acestui lucru. L-a adus pe tatăl ei aici, şi de îndată ce s-a instalat confortabil a şi vrut să-l smulgă de la castel.

– Nu pot explica asta, nici n-o înțeleg de altfel, spuse Laetiția.

– Eşti statornicia întruchipată.

Nu, se înroşi ea. Sunt şi eu „prinsă, ca toți ceilalți”. Nu pot spune că m-aş fi purtat la fel. Dar ştiu sigur că nu trebuie s-o judec; şi eu pot şovăi.

Se înroşi din nou. Dorea cu ardoare ca Vernon să n-o considere o statuie stupidă a Fidelității, pe care o poți arunca într-un colț, lăsând-o să geamă asupra înşelăciunii străvechi. Amintindu-şi discuția de peste noapte, suporta cu greu laude care o transformau în acul busolei ce indică întotdeauna Nordul. Personalitatea ei, de curând eliberată de sub tutelă, insistă să-şi dovedească existența autonomă. Vernon însă, neobservând nici o schimbare, continua spre marea ei neplăcere să împăneze cu laude vechea ei imagine, abandonată acum. Din această cauză Laetiția nu-l putea elogia pe Vernon; de altfel el simți pe neaşteptate că invidiază constanța unor sentimente care de atâta amar de vreme nu se plângeau de nimic şi nu aspirau la nimic. Dacă-i cunoşti pe îndrăgostiți într-un moment când n-au nici un motiv să fie fericiți, ai să înțelegi că genul acesta de invidie admirativă este semnul unor mari pasiuni incontrolabile. Şi apoi elogiul constanței viza, nemărturisit, o anumită inconstanță, suficientă pentru a-i tulbura liniştea, deşi fără a o răni propriu-zis. El îşi găsi o consolare în asta, dar biata Laetiția suferea. Fără să intenționeze a riposta, ea mânui instinctiv o armă de apărare, elogiind devotamentul lui Vernon, ceea ce îl făcu pe el să-şi înalțe ochii spre cer şi să-l implore s-o lumineze, cât de puțin, pe Laetiția. Totuşi, Vernon nu mai putea rămâne stăpân pe gândurile lui şi se purtă în aşa fel, încât Laetiția îi privi scrutător chipul. Se întreba, uimită, dacă se ascunde ceva, dincolo de veşnica lui temă a contanței. El îi interpretă privirea lucidă ca o invitație la sinceritate şi cuvintele țâşniră singure afară. Laetiția ar fi vrut s-o ia la fugă, dar se gândi că n-avea nimic la îndemână pentru a se justifica, totuşi, i se părea insuportabil, de-a dreptul o tortură, să rămână şi să asculte nişte laude nemeritate şi care n-o mai puteau flata.

– Domnule Whitford, nu suport nici o comparație cu dumneata.

– Trebuie însă să mi te dau ca exemplu, ceea ce şi fac de altfel, domnişoară Dale.

– O faci, într-adevăr, dar greşeşti, nu mă cunoşti.

– N-aş zice asta, pentru că ani de zile...

– Domnule Whitford!

– Bine, să zicem că te-am admirat. Ne-ai arătat cum eul poate fi anihilat.

– Repetând mereu aceleaşi cuvinte, ecoul se întoarce împotriva dumitale.

– Asupra mea? Dar eu numai la asta mă gândesc, fără încetare.

– Pot atesta şi eu.

– Eşti desigur conştientă că nu şovăi de loc.

– Dimpotrivă, şovăi îngrozitor de mult. Nu mai sunt cea de acum două zile.

– Eşti aceeaşi, dar cu „variațiuni încântătoare” pe vechea temă.

– Pe când dumneata nu arăți asemenea „variațiuni”. Singurul ajutor pe care mi-l poate da cineva, îl obțin, de aceea, de la dumneata.

– Mai curând de la vreo mască de-a mea. Asta îți dovedeşte cât de puțină nevoie ai de ajutor.

– Nu este numai părerea mea.

– A cui încă?

– Nu sunt singura care o afirm.

– Dă-mi totuşi voie să-ți spun, c-aş dori să-ți semăn.

– Atunci dă-mi voie să adaug, c-aş accepta bucuroasă un schimb.

– Ai fi uimită văzând ce primeşti!

– Alții ar fi şi mai uimiți!

– Un asemenea schimb mi-ar da însuşirile de care am nevoie, domnişoară Dale.

– Însuşiri negative, ori, în cel mai bun caz, pasive, domnule Whitford. Pe când eu voi avea...

– O, iartă-mă. Mă faci să mă simt ca un băiat înzestrat cu un rest de onestitate, chemat să primească un premiu pentru o traducere la care a folosit cu dexteritate o juxtă.

– Şi dumneata cum crezi că se simte o femeie pe care o încoronezi forțat ca regină a Maiului, când pe ea o învăluie brumele toamnei?

Vernon respinse analogia ei, iar ea, pe-a lui. Nu puteau nici unul mărturisi limpede circumstanțele care făceau admirația celuilalt insuportabilă. Cu cât exalta el mai mult constanța Laetiției, cu atâta ea se simțea mai înclinată să examineze critic obiectul acestei virtuți imaginare; cu cât îl lăuda ea mai mult, pentru că dovedea o perfectă prietenie, cu atât mai sălbatică creştea pasiunea lui Vernon, sfidând orice imputare şi sfârâind ca o bară de oțel incandescent peste care apa căzând, aburi se ridică instantaneu. El nu putea suporta laudele Laetiției, mai curând şi-ar fi expus întreaga lui nebunie profundă.

Deşi erau doi oameni amabili, uniți de-o afecțiune mutuală, ajunseră să-şi întrerupă plimbarea, dorind să se despartă şi neştiind prea bine cum, atât de strâns se legaseră prin atacurile lor reciproc laudative.

– Mi se pare c-a venit vremea să trag o fugă până acasă, să mai stau o oră cu tata, spuse Laetiția.

– Iar eu trebuie să mă apuc de lucru, replică Vernon.

Era un pas apreciabil pentru dezangajarea lor, totuşi, amândoi, oameni extrem de rafinați, se simțiră întristați, mai ales Laetiția, de trecerea abruptă de la un limbaj atât de stilizat la un altul atât de plat, încât fata rupse tăcerea şi remarcă:

– Sunt într-adevăr constantă în opiniile mele.

– Opiniile rigide sunt de obicei altfel denumite. Poate că cu timpul îți vei înțelege greşeala şi atunci voi descoperi şi cuvântul potrivit pentru a o numi.

– Cum? întrebă ea. Ce voi înțelege?

– Că sunt un egoist oribil.

– Dumneata? Şi atunci n-ar fi o dovadă de egoism... adăugă Laetiția, revelându-şi, sieşi ca şi lui Vernon, că se clătina suspendată deasupra unei bănuieli incredibile. Nu auzi ceva, domnule Whitford?

El auzi vocea unei alte persoane dar, preocupat să şteargă efectul ciudatei fraze începută de Laetiția, mormăi cu un ton voit firesc:

– Asta sunt şi nimic mai mult; apoi se întoarse şi o văzu pe doamna Mountstuart-Jenkinson.

– ...Sau te-ai hotărât să nu-l vezi niciodată pe profesorul Crooklyn când îți cad ochii asupra lui? întrebă distinsa doamnă.

Vernon se înclină în fața profesorului, scuzându-se cu nişte fraze mormăite repede şi incoerent, roşu la față ca un rac, ceea ce o făcu pe doamna Mountstuart să cerceteze imediat chipul Laetiției.

După ce-l mustră pe Vernon pentru că nu i-a onorat dineul din seara precedentă şi glumi pe socoteala explicațiilor lui, reveni la problema zilei.

– Am venit pe jos de la căsuța paznicului ca să admirăm parcul şi să ne pregătim să-l întâlnim pe doctorul Middleton. Ne-am despărțit azi-noapte în mijlocul unei controverse şi ardem de nerăbdare s-o continuăm. Unde se află redutabilul nostru preopinent?

Doamna Mountstuart îl obligă pe profesor să facă stânga împrejur, pentru a-l însoți pe Vernon.

– Noi, declară ea, suntem de partea ştiinței moderne engleze şi ne opunem campionului ştiinței germane.

– Este exact invers.

– Ah! Atunci, se corectă ea cu seninătate, suntem de partea ştiinței germane şi împotriva celei engleze.

– Numai în ceea ce priveşte unele ediții.

– Apărăm însă unele ediții.

– A apăra nu e termenul care să exprime cel mai exact poziția mea, doamnă.

– Dragă profesore, vei găsi în doctorul Middleton un adversar demn de forța dumitale, nu-ți risipi ardoarea războinică asupra mea. Iată-ne ajunşi, iată-l şi pe el. Domnul Whitford te va conduce. Nu vreau să fiu martoră la violența primului şoc. Doamna Mountstuart se întoarse la Laetiția, spunându-i: Omul acesta pândeşte cea mai mică inexactitate din ce-i spui şi tabără asupra ta, ciugulindu-te ca o găină.

Atitudinea şi reacțiile profesorului erau atât de exact descrise, încât Laetiția era să izbucnească în râs.

– Aceşti savanți eminenți au farmecul lor, se grăbi să adauge înalta doamnă, de teamă ca tânără ei însoțitoare să nu presupună, greşit, că aceştia nu erau prețuiți de o gazdă prea trufaşă, luptele lor de orbeți sunt cam ridicole, dar au

mult farmec la masă. Aseară însă, n-a fost aşa. Renunţ la orice menţiune în legătură cu masa de aseară. A fost un eşec, cum nimeni din district n-a mai păţit, un eşec, fără doar şi poate. Dacă se află printre noi o tânără doamnă, lacomă ca un cormoran, care bea ha! ha! tot brandy-ul şi apa din hanurile noastre şi ne ocupă toate trăsurile, atunci, nu-i aşa, situaţia devine anormală şi trebuia să ne aşteptăm la un eşec; nu ştim să ne adaptăm situaţiilor neprevăzute. Dar cum de nu l-a observat domnul Whitford pe profesor? Şi ce căuta oare el la gară, domnişoară Dale?

– Portretul pe care l-aţi făcut profesorului, doamnă Mountstuart, era prea izbitor, şi l-a derutat prin preciziunea lui. Se pare că n-a mai văzut decât negrul tăbliţei, nu şi desenul trasat cu creta.

– Aha! Este un prieten de nădejde al vărului său, n-ai impresia?

– Este cel mai sincer dintre prieteni.

– Cât despre doctorul Middleton, schimbă vorba doamna Mountstuart, cuvintele lexicului meu se vor dilata până la nişte dimensiuni gigantice, dacă am să-l mai văd mult: emfaza lui e contagioasă.

– Cred că la el este o formă a umorului.

– L-am adoptat aseară, la masă, în nefericirea mea! Îl voi păstra ca pe un limbaj personal, cât timp voi mai fi nefericită. I-am vorbit doctorului Middleton jumătate din noaptea asta oribilă, strigându-i, în pernă, replică după replică. Hai, spune-mi draga mea, ce părere ai? Cât despre mine, n-am nici o îndoială, am impresia c-am stat cu toţii să ascultăm recitalul unui violoncel solitar. Eram, fără nici o exagerare, ca nişte insecte adunate la un loc în timpul unei furtuni. În sufletul meu îi eram recunoscătoare colonelului De Craye pentru diversiunile lui, dar nu puteam auzi decât vocea doctorului Middleton. Am observat îngrozită că toţi invitaţii erau pietrificaţi, ascultând fiecare cum se încrucişau spadele deasupra lor.

– Eu una m-am simţit foarte bine.

– Într-adevăr? Mă bucur foarte mult. Cine ştie dacă invitaţii mei erau sinceri când m-au felicitat pentru deplina reuşită a seratei! Iată c-am ajuns şi eu în situaţia asta! Ştiu că acesta

este modul lor, mizerabilii! – de a prezenta condoleanțe. Şi eu m-am purtat astfel, dar numai în casele unde s-au făcut într-adevăr eforturi de gentilețe. Închipuie-ți să ajung eu felicitată în chipul acesta!... Bună dimineața, sir Willoughby! Vinovatul cel mai mare! Am într-adevăr ceva împotriva lui, îi şopti doamna Mountstuart Laetiției, care se retrase repede.

Sir Willoughby făcu doi-trei paşi înainte. Se opri apoi pentru a o privi pe Laetiția, lunecând spre casă.

Tot aşa, spre exemplu, când privim, la marginea unui râu, o floare înclinându-şi petalele pentru a le muia în oglinda limpede a apei, profităm de dreptul de-a fi absenți la tot ce ne înconjoară pentru a putea contempla, fermecați, un gest suav al naturii.

Un surâs distrat şi fericit undui pe chipul lui sir Willoughby.

CAPITOLUL XXXIV
Doamna Mountstuart şi sir Willoughby

– Bună dimineața, scumpă doamnă Mountstuart, se adresă sir Willoughby distinsei doamne, trezindu-se ca dintr-un vis. De ce a fugit?

– A fugit cineva?

– Laetiția Dale.

– Letty Dale? O, dacă numeşti asta fugă! Probabil pentru a continua o intimă discuție cu Vernon Whitford pe care eu am întrerupt-o. M-ai speriat cu ținuta şi vocea dumitale, gata să exclame „Ascultați, voi păstori!" Condu-mă la vreun fotoliu din grădină, dar, te rog, undeva unde să n-aud vocea doctorului Middleton. Mă hipnotizează, mă face să vorbesc latineşte. Am fost ciudat de susceptibila aseară. Sunt sigură că-l voi asocia întotdeauna cu o serată nereuşita şi eu un solo cântat la un instrument asurzitor. Ne turtise pe toți.

– Horace era totuşi în vervă.

– Dumneata, nu.

– Cred că şi Laetiția, domnişoara Dale adică, a fost la înălțime.

– A vorbit mult cu dumneata, aşa că, fără îndoială, a fost la înălţime. Grupurile nu s-au amestecat. Drojdia n-a fost bună. I-ai aruncat săgeţi colonelului De Craye, vrând să-l răneşti, şi te-ai expus ripostelor doctorului Middleton. Dragă sir Willoughby, mintea mea respinge imaginea acestui om. Unde este doamna gândurilor tale?

– Cine?

– Trebuie s-o numesc?

– Clara? N-am văzut-o de vreo ora încoace. Se plimbă, probabil.

– Foarte frumos este boschetul acesta, vara, spuse doamna Mountstuart, aşezându-se. Asta-i, dragă sir Willoughby, preferinţele, da, preferinţele nu se pot explica şi nu poţi şti niciodată dacă e cazul să prezinţi condoleanţe ori felicitări, orice s-ar întâmpla. Vreau s-o văd pe domnişoara Middleton.

– „Delicata ştrengăriţă de porţelan” a dumitale îţi va sta la dispoziţie, înainte de a pleca. Iei masa cu noi?

– Văd c-ai ajuns să mă citezi!

– Numai că „o poveste romantică prinsă de gene” nu prea se mai potriveşte.

– Cui? A, acum vorbeai de Laetiţia Dale?

– În genere te citez. Privirea ei este mai gravă, acum.

– S-ar putea, într-adevăr.

– Nu în sensul că expresia romantică a dispărut cu totul.

– Nu, dar pare imprimată pe filele unei cărţi.

– Comparaţia este perfectă, ca ele obicei, doamnă.

Sir Willoughby rămase pe gânduri.

Apoi continuă, parcă şi-ar fi reluat instrumentul pentru a se integra din nou în concert:

– Laetiţia Dale mi s-a părut ciudat de însufleţită, aseară.

– De ce? Doamna Mountstuart căscă discret.

Am nevoie de altă formulă, mai potrivită. După cum ştiţi, colecţionez aforismele dumneavoastră.

– Mi se pare c-a ieşit pe trei sferturi din cochilie şi o mai poartă numai ca pe un capişon, de convenienţă.

– Şi e gata să-l arunce îndată ce va fi rugată s-o facă! Admirabil, perfect exactă, imaginea asta!

– O, bunul meu sir Willoughby! Suntem noi oare tot atât de precişi şi de admirabili şi vom şti vreodată exact ce anume dorim?

El scoase un suspin destul de ambiguu, ca acele fericite expresii sintetice inventate de poeți pentru a sugera în puține cuvinte, numeroase idei; apoi continuă:

– Eu ştiu ce vreau. Am ştiut întotdeauna. Inteligența unor femei nu trebuie să ne surprindă. Intelectul este perla lor. O femeie inteligentă este la fel de perfectă ca o statuie greacă: divin sculptată, divin de prețioasă!

– Continuă! spuse doamna Mountstuart, tuşind uşor.

– ...De aceea şi este atât de rară. Nu e vorba de un intelect obişnuit, ci de unul simpatetic, mai bine zis, un intelect perfect armonizat cu o dispoziție nativă pentru o intensă comprehensiune. Raritatea acestor calități le face prea prețioase pentru a te putea despărți de ele, după ce le-ai întâlnit. Le prețuiesc din ce în ce mai mult, pe măsură ce cresc în vârstă.

– Este vorba de o femeie sau de oameni în genere?

– Pardon?

– De un caz particular ori de o lege universală? Willoughby dădu din umeri.

– Cât despre rest, afinitățile psihologice pot coincide cu o independență totală de prejudecăți, morale ori materiale, de legături de rudenie, logodne, ori alte legături.

– Ei da, bineînțeles n-avem de-a face cu delirul pasiunii, spuse doamna Mountstuart, şi-n forma aceasta, teoria sună destul de confortabil pentru bărbați. Raționând astfel, oricare dintre noi ar putea avea şi o Aspasie[84] în afara propriei soții. În timp ce intram în parc, am văzut-o de departe pe frumoasa dumitale Middleton împreună cu colonelul. Profesorul Crooklyn este probabil victima unei halucinații.

– Mi se pare destul de verosimilă.

---

[84] Iubita şi sfătuitoarea lui Pericle (sec. V î.e.n.), celebră prin frumusețea şi inteligența ei.

Promptitudinea şi ambiguitatea replicii înspăimântară spiritul doamnei de Mountstuart, dispus mai curând să glumească.

– Ar trebui să i-o spui profesorului. Insistă mereu asupra hanului, trăsurii, a cizmelor ude, a băuturii fierbinți şi asupra mărturiilor hangiului şi hamalului.

– Regret: mi se pare destul de verosimil.

– Faptul că insistă?

– Dacă este victima unei halucinații!

– Ar putea convinge şi pe alții.

– Nu pot decât să repet...

– ...că ți se pare destul de verosimil? Este o filozofie admirabilă, mai ales când coincide cu observarea afinităților psihologice!

– Presupun că profesorul nu va coborî din înălțimea ținuturilor clasice pentru a relata halucinațiile sale în fata doctorului Middleton.

– Sir Willoughby, eşti un model de cavalerism!

Modulând aria Laetiției, el o încurajase pe doamna Mountstuart să ridice vălul care o ascundea pe Clara. Era destul de jignitor pentru el, dar orgoliul lui trebuia să rabde, pentru reuşita planului său general de autoapărare.

– Pur şi simplu, doresc ca invitații mei să fie feriți de orice fel de supărare. Doctorul Middleton poate părea „Olimpul înconjurat de trăsnete", cum îl numeşte Vernon.

– Stai! Parcă-l văd. Şi ce privire! Muşcat de dicționare! Un dicționar furios, atacând cu un corn aplecat înainte! Aşa i s-ar putea înfățişa un dicționar, noaptea, unui netot!

– Ce n-ai îndura, numai să eviți o asemenea privelişte!

– Ce trebuie să fie un asemenea om când se înfurie! N-ai decât să spui ce vrei despre dumneata, dar eşti un cavaler autentic, atunci când te îngrijorezi pentru ea. Dar spune-mi sincer, cum de nu poți consimți la o mică manevră? Ascultă o veche prietenă! Te porți prea seniorial! Nici un amant nu poate risca să rămână neînțeles timp de jumătate de oră măcar. Renunță puțin la rigiditate. Predicile nu sunt bune la nimic, în asemenea cazuri. Poți controla evenimentele, rămânând totuşi nevăzut. Trebuie să ştii că eu sunt dintre acelea care nu cred în compatibilitatea filozofiei şi dragostei.

Admir filozofia, dar nu cred că poate mistui sufletul unui îndrăgostit. Îmi place mai mult să văd doi îndrăgostiți controversându-şi uneori părerile: asta-i face pitoreşti şi înviorează monotonia. Am observat că are un aer cam sălbatic, e mai bine să-l piardă înainte de căsătorie.

– Clara? Are sălbăticia unui copil, spuse Willoughby stăpânindu-şi patern un fior lăuntric. Chiar şi acum, ai văzut-o prea de departe, altfel i-ai fi auzit râsul. Horace o distrează cam mult.

– Îi datorez recunoştință eternă pentru modul cum s-a purtat azi-noapte. Clara a avut unul dintre puținele chipuri vesele, râsul ei era delicios, o adevărată mană cerească! Ai înțelege ce greutate mă copleşea, dacă te-aş asigura că aceştia doi erau pentru mine un adevărat spectacol, făcându-mă să câştig într-o partidă pierdută. Cred că erau şi spirituali.

– Sunt amândoi spirituali, într-un anumit sens, aprobă Willoughby.

– Se potrivesc împreună ca două talere, lovite unul de altul.

– Nu este instrumentul cel mai nobil, totuşi mă amuză. Îmi place să-i ascult când sunt eu însumi în vervă.

– Ai putea să-ți controlezi mai bine verva, draga prietene. Poți fi un bărbat perfect, dacă vrei.

– Sub îndrumarea dumneavoastră.

Willoughby se înclină în fața ei, curtenitor. Durerea sa i se păru mai mică pentru că reuşise să înşele vigilența doamnei Mountstuart. Aceasta simboliza pentru el lumea exterioară, putea da tonul, indicând cine urma să fie compătimit, el ori Clara, şi nu dorea ca el să fie acela, dacă situația se înrăutățea.

Dar, pentru moment, se simțea încă foarte departe de un asemenea deznodământ, încât continuă:

– Probabil că un bărbat nu ştie să-şi pună masca atât de bine ca o femeie. Detest resentimentele meschine. Probabil că mă trădez atunci când nu merge totul perfect. Cea mai mica bănuială mă irită. E o slăbiciune, ştiu bine, să nu le poți risipi numaidecât. Bărbații trebuie să învețe ceea ce femeile ştiu de la natură. Nu pot accepta bănuielile altora, pentru că eu însumi nu-s capabil de aşa ceva. Încruntă brusc

sprâncenele. Nefericitul de Flitch, o adevărată piază rea, ocolise boschetul şi apăruse la câțiva paşi înaintea lui.

Flitch se apără la început împotriva acuzației că era beat, altfel nu s-ar fi putut explica îndrăzneala cu care călcase din nou interdicția; admise însă c-a luat „ceva", care să-i dea curaj să viziteze locurile unde fusese odată fericit, mai ales de Crăciun, când toți servitorii, cu majordomul în frunte, bătrânul domn Chessington, se aşezau în şir şi toastau un pahar din vechiul Porto, în sănătatea tânărului moştenitor al bătrânului castel! Ce fericit fusese atunci şi-n ce mlaştină îl vârâse ambiția de a avea prăvălia lui şi de-a fi un gentleman independent! Să ajungă acum să invidieze până şi câinii castelului şi să suspine după mirosul grajdurilor; un parfum mai dulce decât cel din Arabia, părea să spună imensul lui nas melancolic.

Ridică apoi brusc, la înălțimea nasului, ceva care impuse tăcere lui Willoughby, la fel de eficace ca un abil exordiu oratoric, forțând mulțimea să înghită nişte adevăruri cu totul dezagreabile. Flitch învârtea obiectul, cu aerul că-i dă dreptul să-şi continue bolboroseala enervantă. Sir Willoughby recunoscu punga Clarei. Înțelese imediat cum a intrat acest om în posesia ei, dar nu găsi la fel de repede mijlocul prin care să-i curme poliloghia. Flitch i-o luă înainte.

– „Intactă", răspunse el întrebării: „Ce ai acolo?" Repetă acest mare cuvânt, apoi se întoarse către doamna Mountstuart pentru a-i vorbi despre Paradis şi Adam, în care vedea prototipul lui, despre evreii ținuți în sclavie de egipteni, după cum ne învață preoții, care şi ei semănau cu el însuşi.

– Necazurile mi-au făcut un bine, trimițându-mă ceva mai des la biserică, spuse Flitch; când mă gândesc că m-aş fi putut duce la Londra, azilul birjarilor, unde aş fi slujit o familie onorabilă, fără nici un folos pentru sufletul meu, după cum aud. Iar o pungă găsită sub bancheta unei trăsuri, la Londra, ar fi avut puține şanse de a se întoarce intactă la tânăra doamnă care a pierdut-o.

– Pune-o pe scaunul acela; se vor face cercetările de rigoare. Vino apoi să-l vezi pe sir Willoughby; fără îndoială că punga e intactă, spuse doamna Mountstuart.

Îi făcu apoi un semn lui Plitch să plece. El ezită, îi părea rău că se terminase festinul oratoric şi ar fi dorit să povestească şi felul în care o găsise; nu îndrăzni însă să înfrunte privirea doamnei Mountstuart, şi plecă, trist şi gârbovit, foarte asemănător ilustraţiilor cu Adam gonit din rai.

– Cred că naturaleţea a dispărut dintre oamenii simpli ai regatului, spuse doamna Mountstuart.

– Era ameţit rău, îl scuză Willoughby, plin de milă. Ea-i dăduse un şoc sensibilului nostru gentleman, cu toată grija ei vigilentă, sugerându-i destul de net că înţelegea perfect situaţia prezentă. Îl răniseră şi acuitatea ei superioară, ca şi gestul de autoritate săvârşit pe domeniul lui.

Willoughby declară cu îndrăzneală, în timp ce cântărea punga, aruncând-o uşor în aer:

– Seamănă puţin cu a Clarei. Se temea că nu-şi va putea stăpâni crispaţia chipului şi a buzelor şi, simţindu-şi o rigiditate care nu putea trece neobservată de privirea atât de acută a doamnei Mountstuart, deveni şi mai îndrăzneţ. Ştiu că nu e a Laetiţiei. Ea are o pungă mai veche.

– Un dar al dumitale!

– Cum de-aţi ghicit, scumpă doamnă?

– Prin deducţie.

– Bine, punga pare tot atât de bună ca şi una nouă, ca şi Laetiţia însăşi, de altfel.

– Biata fată, n-a avut prea multe ocazii s-o utilizeze.

– Vă înşelaţi: o utilizează zilnic.

– Dacă ar fi mai plină, sir Willoughby, vechiul tău proiect s-ar putea realiza. Cele două părţi nu par că se vor împotrivi prea mult. Profesorul Crooklyn şi cu mine i-am găsit mai înainte, întâmplător, şi te asigur că erau foarte aproape unul de altul, şi chipurile lor visătoare aproape se atingeau.

– Imposibil.

– Pentru că acum se apropie de ţintă, nu le mai permiţi? Egoistule!

– Atunci, spuse Willoughby, foarte animat, întrebaţi-o pe Clara. Vă rog, scumpă doamnă Mountstuart, vă rog discutaţi cu Clara asupra acestei chestiuni. Vă va convinge cât am luptat în ultima vreme, împotriva mea, dacă vreţi. Am rugat-o

să mă ajute, i-am dat toate instrucţiunile posibile, i-am lăsat mână liberă. Ea, în orice caz, nu mai poate avea nici o îndoială. Pot conta pe ea că vă va risipi orice bănuială pe această temă. Eu am propus, am sprijinit şi am aplaudat mereu acest proiect, totuşi el nu s-a realizat. Dacă vă aşteptaţi să deplâng rezultatul, vă pot spune că-mi pot controla acţiunile, dar nu şi sentimentele. Voi face tot ce este compatibil cu datoriile unui om de onoare, un om care a săvârşit mereu erori peste erori, deoarece n-a cedat acelor sentimente la timpul potrivit. Pot să le violentez, dar nu le pot comanda, după cum nu-mi pot influenţa destinul. Le-am călcat în picioare altădată, lasă-le să rămână aşa, acum. Sentimentele nu trebuie discutate, cu toate că, după cum ştiţi, au o mare putere în viaţa socială, sunt factori importanţi, cum se spune în jargonul de acum. Nu vorbesc niciodată despre ale mele, numai faţă de dumneavoastră aş face-o, dar nu e necesar. Dacă bietul Vernon, în loc să-şi turtească pieptul de birou, ar avea câtuşi de puţin ambiţia bărbătească de a lua parte la viaţa publică, ea i-ar fi o femeie potrivită. Am numit-o Egeria mea. Pentru el, ar deveni o Cornelie[85]. Ai putea jura că şi copiii ei ar fi reuşiţi, plini de noblețe. Dar bătrânul Vernon a fost odată decepţionat şi va geme veşnic din cauza asta. Şi ea? Pare-se, la fel. Am încercat, da, personal chiar: degeaba. S-ar putea s-o influenţez în alte chestiuni, dar în aceasta, nu. Refuză. Va trăi şi va muri Laetiţia Dale. Suntem singuri, aşa că-ţi mărturisesc că-mi place numele ei. Îmi sună ca un vechi refren familiar. Nu vă grăbiţi atât să mă calificaţi pe mine. Credeţi-mă, vorbesc acum în numele propriei mele experienţe, exista o fatalitate în toate astea. Nu-i pot ascunde bietei mele fete că această fatalitate există...

– De care biată fată vorbeşti acum? întrebă doamna Mountstuart, încercând cu răceală să-l mistifice.

– Cu toate că ea vă va mărturisi c-am autorizat – Clara Middleton – şi am făcut tot ce mi-a stat în putinţă pentru ca

---

[85] Mama fraţilor Gracchus, pe care, văduvă fiind, i-a crescut cu cea mai mare grijă. Reprezintă tipul ideal al mamei romane.

proiectul pe care-l sugerați să se realizeze, ea vă va mărturisi, de asemenea, că este conştientă de această – să-i zicem, fatalitate, neavând un cuvânt mai bun la îndemână – care intervine acum între noi, trăgându-ne pe fiecare în altă direcție, sau, mai bine zis, aşa ar face dacă nu m-aş opune eu. Nu este prima care realizează această fatalitate.

– Te referi acum la a treia biată fată? întreba doamna Mountstuart. Ah ! îmi amintesc. Şi mi-amintesc că vorbeam atunci de inconstanță (că-i spuneam atunci taler cu două fețe), nu de fatalitate. Ciudat lucru! Poate că ți se făcea atunci curte în văzul tuturor, ceea ce te scuza, apoi noi am presupus cu toții... dar ai plecat în călătorie.

– A fost rețeta mamei. A reuşit, parțial. Ea dorea o căsătorie de prestigiu, eu nu. Puteam face un sacrificiu, dar nu să fiu eu victima. Şi atunci m-am dus, la timp, la doctorul Cupido, pe socoteala mea. Ea are o anumită atracție... Numai că te schimbi! *On revient toujours*[86]. Mai întâi o femeie începe să ne placă, apoi ne lăsăm cu totul în voia pasiunii pentru frumusețe; apoi se pune problema, mai gravă, a măsurii în care aceasta ni se potriveşte ca soție, şi descoperim atunci, poate, că am fost mai înțelepți în tinerețe decât mai târziu. Totuşi, este extrem de frumoasă. Dumneavoastră, doamnă Mountstuart, sunteți o admiratoare de-a ei. Alungați-vă din minte ideea unei „ştrengărițe delicate" şi o veți admira: este fascinantă, are un farmec particular, ce să zic, este frumusețea însăşi.

Doamna Mountstuart replică fără ezitare.

– Pe onoarea mea, sir Willoughby, o cred atât de frumoasă încât nici un bărbat nu i-ar putea ține piept dacă s-ar angaja în luptă. Face parte dintre femeile față de care orice bărbat este dinainte pierdut. Din ce cauză? Felul cum vorbeşte, privirea, un fluid anume, aerul. Este o fascinație la mijloc, un alt joc al fatalității, pentru dumneata.

– Trupească, nu spirituală!

– O, ea nu are inteligența lui Letty Dale!

---

86 Te întorci întotdeauna (în lb. franceză).

Sir Willoughby o lăsă pe doamna Mountstuart să facă o pauză şi să-şi urmărească gândurile.

– Dragul meu! exclamă ea. Am observat o schimbare la Letty Dale azi-noapte, ca şi acum. Părea mai proaspătă şi mai tânără, arăta excelent, ceea ce nu e cazul cu dumneata, dragă prietene. Jocul cu fatalitatea strică tenului.

– Nu puneți la îndoială sănătatea mea, vă rog! strigă Willoughby, cu un râs galben.

– Fii atent, spuse doamna Mountstuart. Începi să ai un ton sentimental. Vorbeşti de „sentimente călcate altădată în picioare". Vorbeşti unei femei, nu unui bărbat, şi prin asemenea formule, pământul începe să-ți lunece sub picioare. Aştept în zadar un limbaj mai natural, când nu-l aud, suspectez pe bărbați de tot felul de planuri secrete. Şi apoi, când îți tragi respirația, deschizi gura prea mult de ți se văd dinții de jos, şi mi-aminteşti de un aristocrat hindus, condamnat, pe care soțul meu m-a dus să-l văd la închisoare în Calcutta, ca să mă distreze puțin când mi se făcuse dor de casă. Nenorocitul acela se strâmba astfel, ori de câte ori respira. Aşa ai făcut şi dumneata azi-noapte şi la fel acum, de parcă te-ar durea o rană încă deschisă. Ai fost prea răsfățat, prea des uns rege al tuturor. Gestul pe care ți l-am semnalat este pentru mine o dovadă că ceva apasă din greu cugetul unui om.

– Cugetul? întrebă sir Willoughby, încruntându-se.

– Da, râsul este amar, dacă-l observi cu atenție. Mountstuart mi-a spus că muşchii gurii îl trădează mai repede pe un om, decât privirile, când cugetul îi este încărcat.

– Dar, doamnă, nu voi renunța niciodată la cuvântul dat. Nu, nu, niciodată. Intenționez, sunt foarte hotărât, să-l mențin. Nu sunt fatalist, poate să-mi fie tenul oricum, negru sau alb. Cu toată asemănarea mea cu acel răufăcător aristocrat din închisoarea Calcuttei...

– Dragă prietene, doar ştii cât îmi place să pălăvrăgesc ! El îi sărută vârful degetelor.

– Cu toată bizara mea exhibiție a dinților, mă veți vedea înaintând liniştit la execuție, cu o resemnare vecină cu satisfacția.

– Ca un lord Iacobit[87] sub dinastia George.

– Mi-ați spus c-ați plâns citind povestea unuia dintre aceia, ei bine, ca el voi merge, atunci. Poate că eu m-am schimbat, dar principiile mele nu. Când eram mai tânăr, visam o soție care să-mi împartă gândurile şi proiectele, o femeie cu un suflet romantic şi cu un spirit pozitiv. Mai curând sau mai târziu mă voi dedica vieții publice şi voi avea nevoie, fără îndoială, de un sfat ori de un sprijin pe care numai acasă îl poți găsi. O inspirație nefericită, probabil, a zămislit această imagine. Dar nu mă voi încăpățâna a cere asemenea calități speciale. Cel mai dureros lucru în lumea noastră este să aşezi un model viu alături de o soție şi s-o obligi să-l mimeze. În orice caz, zarurile au fost aruncate. Nu mai pot da înapoi. Nu-i pot reda libertatea. Cât timp facem curte unei femei, totul se bazează pe năluciri, dar căsătoria se bazează pe fapte. Se va vindeca, încet-încet, de suspiciunea cu care urmăreşte tot ce fac, simt, gândesc, visez, ori îmi închipui... ta-ta-ta-ta, la nesfârşit. Laetiția a fost invitată aici pentru a arăta exemplul unui caracter stabil – mai solid decât orice ciment pe care-l torni într-o fundație, şi cu nimic mai puțin feminină prin aceasta.

– Ta-ta-ta-ta la nesfârşit. Nu este nevoie să mă convingi că orice faci urmăreşte un scop precis, domnule Willoughby Patterne.

– Vezi în mine un autocrat? Ei da, el poate modela şi guverna ființele din jur, dar rebelul cel mai încăpățânat rămâne el însuşi. Dacă o vedeți pe Clara... Mi se pare c-ați spus că vreți s-o vedeți?

– S-a purtat cam straniu, azi-noapte, cu lady Busshe.

– Dacă credeți. Face mutre din pricina cadourilor ei de porțelan. *Toujours la porcelaine!*[88] Trebuie să mărturisesc că, mie, capriciile ei mi se par fermecătoare. Acum zece ani nu le-aş fi comparat.

---

[87] Iacobiții – denumire dată în Anglia, după revoluția din 1688, partizanilor lui Iacob al II-lea şi ai Stuarților.

[88] Tot porțelan! (în lb. franceză).

– Pe cine?

– Pe Laetiția şi Clara.

– Sir Willoughby, ca să te citez, trebuie să observ că zarurile au fost aruncate si trebuie să ne purtăm ca şi cum evenimentele urmează să se desfăşoare aşa cum le-am dorit. Şi apoi, vreau să-i cer o părere în legătură cu cadoul meu de nuntă, pentru că nu mi-ar place s-o văd făcându-mi mutre, oricât de fermecător ar face-o, şi chiar o face.

– „O altă dedicație oferită *strengăriței* din mine”, spune ea despre porțelan.

– Atunci nu-i voi oferi nimic din porțelan. Trebuie s-o consult totuşi, am venit aici hotărâtă să pălăvrăgesc puțin cu ea. Cred că o înțeleg. Ea produce însă o impresie eronată asupra celor care nu vă cunosc pe amândoi. „Mi se pare că porțelanul îmi va fi trimis curând înapoi”, mi-a spus lady Busshe în timp ce ne luam rămas bun, azi-noapte. „Cred că trebuie să fi fost acel Willow Pattern[89]. Apoi mi-a spus, textual: „Mi se pare că el e pe cale să fie a doua oară părăsit!”

Sir Willoughby reținu cu greu o tresărire atât de violentă, încât părea gata să-i proiecteze trupul la zece paşi distanță. Trăsnete explodau asurzitor în el.

– Dacă nu va fi invers, mai curând! țipă el, corijând, imediat ce apăru, asemănarea cu inculpatul din înalta societate a Calcuttei.

– O cunoşti doar pe lady Busshe, spuse doamna Mountstuart, sincer dornică să aline suferința acestui orgolios. Citea în el, ca într-o carte deschisă, în ciuda eforturilor pe care susceptibilitatea lui, mereu la pândă, le făcea pentru a-i ascunde chinurile inimii. Fă abstracție de butadele, capriciile şi închipuirile doamnei Busshe, şi nu mai rămâne nimic din ea. Insistă mereu că nasul dumitale exprimă nefericire. Mi-o amintesc spunându-mi, de ziua

---

[89] Joc de cuvinte referitor la numele lui Willoughby Patterne. În englezeşte Willow Patterne înseamnă desen decorativ, albastru, în stil chinezesc executat pe porțelan alb. Lady Busshe face probabil o analogie între cadoul ei, un Willow Patterne, ce-i va fi trimis înapoi, şi Willoughby Patterne care va fi părăsit.

majoratului dumitale, că ai nasul unui monarh predestinat să-şi piardă tronul.

– Am ofensat-o eu vreodată pe lady Busshe?

– Te ridică în slăvi, peste tot. O târăşte şi pe lady Culmer după ea, aşa că te poți aştepta din partea lor la o vizită: vor da mereu din cap, vor face aluzii şi vor admira vasele de alabastru. Te adoră. Pentru ele, eşti speranța Angliei, şi nici o femeie nu este demnă de dumneata, numai că sunt amândouă cam fataliste şi dacă începi să le vorbeşti de Letty Dale e acelaşi lucru cu a interzice publicarea anunțului de căsătorie. Vor împânzi tot districtul cu explicația predestinării şi a căsătoriilor oficiate în cer.

– Uite-o pe Clara şi pe tatăl ei, exclamă sir Willoughby.

Doctorul Middleton şi fiica lui apărură în fața desişurilor de arbuşti şi flori.

– Adu-o pe Clara aici şi scuză-mă față de poliglot, spuse doamna Mountstuart speriată, văzându-l pe doctor vărsând un potop de cuvinte în urechile bietei fete, ce părea cu totul abătută.

Willoughby simțea nevoia unui răgaz pentru a se consulta cu geniul său bun, întrebându-l cum să întreprindă următorul pas, numai că nu avea timp, şi trebui să-şi plaseze toată încrederea în dibăcia cu care reuşise să influențeze spiritul doamnei Mountstuart, pentru întâlnirea cu Clara, ființa aceea superbă şi oribilă, pe care o iubea şi o ura, şi ar fi vrut s-o calce în picioare, s-o facă una cu pământul şi apoi să-i poarte doliu!

Trebuia să rişte o întâlnire, acum când pronosticul doamnei Busshe îi impresionase dureros sensibilitatea atât de vie.

Se întâmplă ca doctorul Middleton să fie încredințat că datoria lui, neplăcută, într-un colocviu, era să-şi deşarte toate gândurile, evitând să asculte orice silabă ca răspuns, încât Willoughby apăru foarte oportun pentru a-i răpi fiica.

– Doamna Mountstuart doreşte să te vadă, Clara.

– Cu cea mai mare plăcere, replică fata, schimbându-şi brusc expresia.

O imperceptibilă mişcare retractilă, nervoasă, întâlni în sufletul ei o forță contrară, ce o împinse înainte, fără a

manifesta nici o ezitare. Chipul îi strălucea, parcă. Fu înmânată doamnei Mountstuart.

Doctorul Middleton îşi lăsase mâna pe umărul lui Willoughby, dar o retrase pentru a se înclina în faţa nobilei doamne a districtului. Respiră adânc şi declară:

– Rezistenţa instinctului femeii împotriva intelectului masculin determină inteligenţa să trateze instinctul ca pe un duşman.

– Ce răspuns v-a dat, sir? Ce motive are? V-a spus vreunul din ele?

– Putem presupune, spuse doctorul Middleton, respirând adânc pentru a susţine o lungă frază, că pisica ce-şi *înconvoaie* spatele, desenând litera H ori o punte chinezească, i-a dat câinelui răspunsul ca şi motivele sale, dar cel ce-ar încerca să le traducă în limbaj uman ar putea tot atât de bine să propună o adăugire la alfabet ori o continuare la opera lui Homer. Nici una dintre performanţe n-ar putea uimi mai mult decât cealaltă. Ah, fiicele astea, Willoughby! Dintre toate păcatele, cel mai mult urăsc nesocotirea cuvântului dat. Clara nu va fi vinovată de aşa ceva. Îi cer să-şi îndeplinească cu voioşie promisiunea. Oftez la gândul că n-o va face fără să-i administrez o mustrare serioasă.

– Curând voi avea eu grijă de ea, sir.

– Aşa va fi. De altfel, e ca şi cum ar fi măritată. Se află în faţa altarului, se află în casă. Ea – nu e aşa? – a intrat în sanctuar, nu mai poate circula pe piaţă. Strigătul ei de bacantă, cerând libertatea, i-ar da dreptul să poarte, fericită, boneta republicană – frigiană – într-o procesiune revoluţionară la Paris. Pentru mine, acest lucru n-are nici un sens, încât, de-aş crede că fata mea e în stare de-o asemenea manie, aş tremura, îndoindu-mă de facultăţile ei mintale.

Temerile cele mai acute ale lui sir Willoughby se liniştiră, auzind că tot protestul Clarei se mărginise la un singur strigăt. Clara îl făcuse uneori să tresară, surprins, întrebându-se dacă e cazul să-şi modifice părerile despre femei în genere ori s-o dispreţuiască numai pe ea; n-o credea totuşi capabilă să-şi dezvăluie complet intenţiile, în faţa lui, chiar în condiţiile unei emoţii puternice. Opinia lui despre

laşitatea tinerelor fete se îmbina cu idealul femeii maleabile ca ceara, pentru a-l convinge că, deşi acestea pot comite uneori acte disperate (o ştia şi din propria-i experienţă), limbajul lor rămâne temperat de prudenţă şi timiditate, fapt care era în avantajul lui. Dacă fata se va arăta închisă în sine, părând stupidă chiar, doamna Mountstuart o va suci şi învârti, netezindu-i asperităţile, tulburând zonele plane, până ce o va fi modelat din nou; atunci o va dispreţui cu totul şi-l va considera pe el drept gentlemanul cel mai desăvârşit al Creştinătăţii. Doamna Mountstuart va completa schiţa, oferită de el, a unui portret ce nu-i putea totuşi satisface prea mult vanitatea, în comparaţie cu cel vechi, evocând chipul unui nobil triumfător, răsfăţatul zeilor, cu o carieră strălucită, orbitoare ca lumina soarelui, obligând pe toţi să-l înţeleagă şi să-l accepte. Nu în felul modelului dumneavoastră de gentleman, care trebuie prezentat ca obiect al unei stime abstracte! Era, oricum, singura cale care-i rămăsese de urmat! Ea implica totuşi o alternativă: gentlemanul ideal, pentru doamna Mountstuart, trebuia să se căsătorească cu una dintre cele două femei, aruncând-o peste bord pe cealaltă. Era obligat să se însoare, obligat să o ia pe una dintre ele; oricare ar fi fost cea aleasă, ar fi adăugat o anume strălucire reputaţiei sale. Cel puţin, îl va salva din ghearele doamnei Busshe şi nu-i va mai auzi croncănitul sinistru: „Willow Patterne” şi nici strigătul de vrăjitoare: „Părăsit pentru a doua oară”. Acea făptură uşoară, înaripată, eul fragil, imaterial şi omniprezent şi abandonat al lui Willoughby – mai mult îi simţea pasionat prezenţa decât se gândea la el – nu va mai fi astfel batjocorit pentru lipsa de succes în faţa femeilor. Era o decădere, într-adevăr, faţă de speranţa lui iniţială într-o largă notorietate a numelui său! Totuşi Willoughby se putea consola ştiind că alţii căzuseră şi mai jos. Soarta diavolilor devine o consolare, când suntem prea greu puşi la încercare! Pentru fiecare din suferinţele tale, alte zece vor sfâşia inima altuia, citim în Cartea consolatoare.

Cu toate aceste calcule, Willoughby se înălţa deasupra lui însuşi, contemplând mecanismul activ al fiinţei sale, pe care îl putea critica, parţial, dar nu stopa; simţea o uimire ciudată

faţă de scopurile şi temerile unei fiinţe atât de frumoase, virile şi admirate de lume şi, de nu s-ar fi iubit pe sine atât de pătimaş, ar fi mers atât de departe, încât să repudieze acea jumătate a fiinţei lui, nerăbdătoare şi agitată, cu mişcări ce semănau cu cele ale unei colonii de insecte, înălţând şi reparând fără încetare o construcţie cu totul neînsemnată. Se iubea însă pe sine prea serios pentru a întârzia mai mult de un minut asupra unei asemenea dezbinări lăuntrice. După ce o constată, însă, pentru prima oară, după părerea lui, pasiunea pentru femeia care o cauzase se încărca din nou de furie şi amărăciune.

Aruncă o privire în urmă, în timp ce se îndepărta, împreună cu doctorul Middleton, şi o văzu pe Clara, ca femeie cu adevărat vicleană, desfăşurându-şi aerian graţiile perfide, într-un schimb preliminar de politeţuri cu doamna Mountstuart.

CAPITOLUL XXXV
Domnişoara Middleton şi doamna Mountstuart

– Aşază-te lângă mine, frumoasă Middleton, îi spuse nobila doamnă.

– Cu plăcere, răspunse Clara, primind complimentul cu o reverenţă.

– Aş vrea să te examinez cu toată atenţia, scumpa mea.

Chipul Clarei avea o expresie sinceră şi deschisă, dar pe frunte apăruse o cută interogativă.

– Da? spuse ea, supusă.

– Ai fost una dintre cele mai strălucitoare prezenţe, aseară. Erai adorabilă. Vasele delicate au un sunet dulce chiar când le atingi cu vârful unghiei; când glumele erau reuşite, le răspundeai imediat, am observat asta şi mi-a făcut o mare plăcere. Cei mai mulţi dintre cei invitaţi la masă, seamănă, de obicei, cu nişte tobe. Trebuie să loveşti cu toată puterea ca să scoţi un bum-bum oarecari. Când reuşeşti să-i convingi să facă asta, unul asupra celuilalt, spui c-ai realizat o conversaţie generală.

– Colonelul De Craye a fost foarte amuzant.

– Amuzant şi spiritual.

– Şi fără nici un pic de răutate.

– Aceşti irlandezi, sau jumătate-irlandezi, îmi plac foarte mult, când nu sunt oameni politici, bineînțeles; mă refer la gentlemenii irlandezi. Nu voi mai organiza niciodată un dineu fără un irlandez la masă. La noi, dispoziția unui bărbat este prea instabilă, nu-i poți face niciodată să uite de sine. Când beau, firea lor profundă reapare: încep să se înfrunte reciproc, se apucă de politică, şi toată armonia dispare. Soțul meu, o spun cu toată părerea de rău. A fost un om în genul celor vinovați de o lungă serie de dineuri ratate. L-am văzut şi pe el şi pe prietenii lui schimbându-se la față şi trecând de la culoarea fripturii în sânge, la nuanța decolorată a rasolului, pentru câte o controversă la ordinea zilei, asupra căreia se înfierbântau, dar care, în sine, nu merita nici o ceapă degerată. Ce să mai spun de seratele de la Londra! strigă doamna Mountstuart, ca şi cum ar fi vrut să agraveze păcatele domnului ei, acolo, în lumea umbrelor. La oraş ori la țară, masa ar trebui să fie sacră. Unele femei pretind că totul este un complot al bărbaților care vor să dovedească micimea noastră. Nu-mi vine să cred în acest complot. Ar însemna să le atribuim prea multă subtilitate. Cred că se reped orbeşte unul asupra altuia numai pentru că sunt ghiftuiți. Aşa, pare-se, se pregăteşte un englez de luptă. Dacă mănâncă bine nu mai poate respecta armistițiul. L-ai remarcat pe acel oribil domn Capes?

– Gentlemanul care-l tot contrazicea pe tata? Colonelul a avut amabilitatea să ne scape de el.

– Cum aşa, scumpa mea?

– Nu l-ați auzit? A profitat de un moment de răgaz, când domnul Capes respira adânc după acel imn intonat unui prieten de-al său, guvernator, mi se pare, al unei divizii teritoriale în India, pentru a-i declara unei doamne de lângă el: „A fost un excelent administrator şi un logician desăvârşit; s-a căsătorit cu o văduvă anglo-hindusă şi curând după aceea a publicat un pamflet în favoarea obiceiului Suttee[90].

---

[90] Sacrificarea văduvelor pe rug, în India.

– Şi ce-a răspuns doamna?

– A scos un „ohh!”

– Ia te uită! Şi el a auzit-o?

– Domnul Capes a admis existența văduvei, dar a declarat că nu văzuse niciodată pamfletul în chestiune şi nici nu credea c-a fost scris. A insistat că ritualul trebuia numit Sati. Era foarte vehement.

– Ah, îmi amintesc acum; probabil că De Craye s-a amuzat grozav. Apoi domnul Capes a bătut în retragere, spunând mereu *„in toto, in toto”*[91] ca şi cum asemenea cuvinte se potriveau cu limbajul cuvenit la o cină! Dar cine i-ar putea învăța cum să se poarte pe aceşti gentlemeni? Ar trebui să importăm francezi care să-i învețe arta conversației, aşa cum strămoşii noştri au invitat aici marchizi pentru a-i învăța să prepare o salată. Ce să mai vorbim de tinerii de azi! Femeile sunt obligate acum să participe la vânători pentru a putea vorbi cu ei, devenind astfel egalele valeților lor. Iată, a fost şi Willoughby Patterne, care domnea ca un prinț asupra lor. Ei, l-ai observat aseară? Ai observat că în loc să dirijeze conversația şi să mă ajute pe mine, aşa cum trebuia, cu atât mai mult cu cât Vernon Whitford dezertase – nici acum nu înțeleg de ce – a rămas țintuit în scaun, subțiindu-şi buzele pentru tot felul de remarci răutăcioase. Şi le adresa tocmai invitatului meu cel mai prețios, colonelul De Craye! Dacă l-ar fi atacat pe domnul Capes, cu guvernatorul lui din Bomby, după cum pronunță el, ori pe colonelul Wildjohn şi primejdia care-i amenință biserica protestantă, ori pe sir Wilson Pettifer melițând la nesfârşit despre republica lui monarhică, ori pe atâția alții, treacă-meargă. Nu, a preferat să împroaşte cu sarcasme pe prietenul Horace, şi a rămas el dezavantajat, până la urmă. Sarcasmul este doar atât de pueril! La ce reuşeşte o batjocură, chiar când e muşcătoare? Lumea uită epigrama şi-şi aminteşte buna dispoziție a celui atacat. În acest domeniu, draga mea, trebuie să înveți cum să fii învins de „prietenul Horace”. Am şi eu prejudecățile şi opiniile mele arbitrare, dar îmi place buna dispoziție şi admir spiritul,

---

[91] În întregime, în întregime (lat.)

verva unor oameni; când întâlnesc pe cineva care să aibă ambele daruri, îmi scot pălăria în faţa lui. Iată-mi confesiunea, în toată naivitatea ei, aşa nefeminină cum e.

– Ba de loc, strigă Clara.

– Atunci suntem de acord.

Clara întredeschise buzele, fără să scoată un cuvânt; era întru totul de părerea doamnei Mountstuart. Aceasta îi strânse mâna.

– Aşa e când ajungi prietenă intimă cu o şţrengăriţă de porţelan, spuse ea. Îmi ierţi cuvintele astea, pentru că am admis că Willoughby m-a trădat.

Clara o privi, succesiv, cu blândeţe, drăgălăşenie şi strălucire, dar se înnegură când nobila doamnă reluă discuţia:

– O prietenă, femeie, tânără şi vecină apropiată, este exact ce mi-am dorit întotdeauna. Am să te scuz, draga mea, pentru că nu doreşti cu aceeaşi anxietate prietenia unei femei mai în vârstă. Dar am să-ţi fiu de mare folos, vei vedea. Mai întâî, nu încerc niciodată să descopăr secrete; în al doilea rând, ştiu să le ţin; în al treilea rând, am oarecare putere, şi, în al patrulea rând, orice tânără de curând căsătorită are nevoie de o prietenă ca mine. Da, şi o lady Patterne, conducând întregul district, va fi încă mai puternică prin sprijinul meu. Nu pari prea încântată, draga mea. Spune, ce este?

– Dragă doamnă Mountstuart!

– Îţi mărturisesc că sunt îndrăgostită de Willoughby, dar am văzut defectele copilului şi le văd şi pe cele ale bărbatului. Are orgoliul unui rege şi ar fi o adevărată nenorocire dacă l-ai jigni. Generozitatea lui e prodigioasa, dar nu poate ierta pe nimeni. Cât despre greşeli, trebuie să rămâi faţă de ele imperturbabilă, ca o sfântă. Secretul lui constă în faptul că este o fiinţă civilizată, hiperrafinată, care aspiră spre perfecţiune şi cred că vanitatea lui de a crede c-a atins-o trebuie încurajată; cu cât vom avea mai mulţi bărbaţi ca el în clasa noastră, cu atât influenţa noastră va fi mai mare. Excelează în sporturile bărbăteşti pentru că nu admite să fie întrecut în vreun domeniu, dar, cum bărbaţii nu-i apreciază iscusinţa, el se îndreaptă spre noi. În acest fel şi trebuie să-l

manevreze soţia lui. Dispreţuieşti ideea de a manevra pe cineva. Este totuşi necesară, poţi să fii sigură de un lucru, că va fi mândru de tine. Soţia lui nu se va iubi prea mult pe sine dacă n-ar deveni cea mai fericită femeie din lume. Vei avea caii cei mai rapizi, rochiile cele mai frumoase, bijuteriile cele mai scumpe din Anglia, şi un bucătar fără pereche. Castelul se va schimba când vei intra aici ca lady Patterne. Scumpa mea, farmecul dumitale va străluci în locu-i exact atunci când, cu toată graţia lui, Willoughby nu va atrage suficiente priviri. Nu ştiu dacă va putea juca rolul lui Othello, ori al lui Leontes[92] şi nimeni dintre noi n-are nevoie să ştie. Impresia mea este că dacă umbra unei bănuieli i-ar traversa inima, este genul de om care ar înzeci aparenţa vinovăţiei pentru a se răzbuna cu anticipare de o ofensă imaginară. Nu este ceva neobişnuit la bărbaţi. Am auzit povestindu-se lucruri ciudate despre comportarea lor şi ai să le auzi şi dumneata, când va veni vremea, dar nu de la mine. Nu vreau ca o tânără femeie să judece cu amărăciune lumea, pentru că este prietena mea. Un mic sfat, pentru că am ajuns aici: nu te angaja cu el într-un şir de represalii reciproce. E sigur că el va avea totdeauna o lovitură şi mai grea la îndemână şi vei fi târâtă mai departe decât ai dori. Se spune că noi îi învingem pe bărbaţi, în acest joc, şi aşa este, dar numai cu condiţia de a ne învinge mai întâi pe noi. Cursa, o dată începută, se desfăşoară până la marginea prăpastiei şi învingător este cel care trece dincolo. Trebuie să rămânem parţial sclave, pentru a ne putea păstra poziţiile, care, aparent, ne sunt acordate. Aparenţele acoperă o mare parte, remarcabilă, a vieţii, în orice caz cea mai confortabilă, atât timp cât ştim să fim discrete la momentul potrivit. Willoughby este bărbatul care, pentru a-şi alina orgoliul o dată rănit, ar fi în stare să-şi ducă soţia la pierzanie. Dacă s-ar însura cu o văduvă dificilă, pamfletul lui asupra obiceiului Suttee ar apărea în mai puţin de un an. Vernon Whitford ar primi instrucţiuni în legătură cu asta, în primul anotimp friguros. Îţi place domnişoara Dale?

---

[92] Personaj din drama Poveste de iarnă de Shakespeare. Ca şi Othello este chinuit de o gelozie absurdă, care-l împinge la fapte monstruoase.

– Cred că mai mult decât îi plac eu ei, răspunse Clara.

– Nu v-ați apropiat niciodată mai mult?

– Am încercat. Nu trebuie blamată, ştiu de ce m-a înțeles greşit, şi ar trebui poate să spun că mă condamnă pe drept cuvânt.

– Eroul comun a două femei ar trebui să moară şi să fie jelit de amândouă o dată, pentru ca ele să se poată aprecia una pe alta. Ți-e frig?

– Nu.

– Ai tremurat, scumpa mea.

– Da?

– Mi se întâmplă şi mie. Paşi vor umbla pe mormântul nostru, acolo unde se va afla. Fii sigură de un lucru: Willoughby Patterne este un om a cărui onoare nu poate fi pusă la îndoială.

– Sunt sigură.

– Vrea să ți se consacre. A fost obişnuit să vadă femeile zburdând în jurul lui şi oferindu-i-se ca nişte ofrande.

– Eu...!

– Dumneata nu poți, desigur că nu, oricine îşi dă seama de la prima privire. Eşti şi mai fermecătoare, pentru mine, tocmai pentru că nu eşti domesticită. Căsătoria vindecă tot felul de indispoziții.

– Oh, doamnă Mountstuart, vreți să mă ascultați?

– Imediat, dar nu mă amenința cu mărturisiri. O femeie elocventă este ceva teribil. Bănuiesc, fată scumpă, că noi amândouă ştim ce poate fi spus şi ce nu.

– Mi-e teamă că nu bănuiți adevărul.

– Dă-mi voie să-ți spun ceva în legătură cu bărbații geloşi; nu e vorba de maurii căsătoriți cu fete neascultătoare, ci ființele civilizate pe care le întâlnim în saloanele noastre şi, fii atentă, bărbații îndrăgostiți, nu soții; sunt de altfel două specii cu totul diferite, fie că sunt, fie că nu, căsătoriți; primii rareori se lasă cuprinşi de gelozie, dacă nu sunt cumva ei înşişi nestatornici. Gelozia îi fixează. Este suficient să-şi închipuie că suntem cât de puțin dispuse să ne amuzăm şi devin la fel de respectuoşi ca şi valetul meu, şi la fel de inofensivi ca un vânător a cărui puşcă s-a descărcat. O, frumoasa mea Middleton, şi eu care voiam să-ți dau lecții!

Dumneata i-ai dat lui o lecție, dineul meu a avut de suferit din cauza aceasta, dar să ştii că nu sunt de loc supărată.

– Mă uluiți, doamnă Mountstuart!

– Nu te-ai mira însă, dacă ți-aş spune că l-ai adus pe bietul om în starea de a se întreba dacă nu cumva ar fi mai bine să renunțe la dumneata.

– Adevărat?

– Da, şi ai reuşit.

– Am reuşit?

– Hai, draga mea, sări în sus de bucurie!

– Va renunța?

– Atunci când bărbații vor prefera ridurile, prospețimii, floarea veştedă, celei abia înmugurite, excelența abstractă, frumuseții palpabile. Ah, flecăreala lor stupidă despre intelectul femeii, nimfa grotelor şi, mama Gracchilor! Ce, îşi închipuie că sunt pierdută de admirație în fața lui, din moment ce-mi vorbeşte mie! Femeile însă, astfel ascultă, cum bine ştii. Este unul dintre bărbații care exercită un fel de farmec special când îți vorbeşte direct; îți dai seama de asta când începi să vorbeşti cu altcineva, îmi închipui că sunt unii oameni care au talentul de a vedea adânc în noi, în timp ce ne vorbesc. Citim despre ei. Da, draga mea, ai procedat foarte abil, arătându-i că în cazul dumitale, lucrul nu este posibil, el nu te poate influența. După opinia mea, adevăratul motiv de alarmă este că demonstrația dumitale, de va fi fost numai o glumă, a fost totuşi prea insistentă, a mers prea departe, cum mi-a spus chiar el, dezamăgit. Poți să le reproşezi lipsa de înțelepciune, dar bărbații nu pot înțelege, fără să geamă de durere, că sunt nişte simple obiecte utile, la care renunți când nu mai ai nevoie. Lasă-mă pe mine să-l liniştesc. Willoughby nu poate renunța la dumneata. Sunt sigură că a încercat. Orgoliul lui a fost teribil de lovit. Eşti destul de perspicace pentru a observa că lecția dumitale şi-a atins ținta. Când asemenea mici neînțelegeri nu preced căsătoria, o urmează, aşa că nu ați pierdut timpul degeaba şi, mai târziu, vă veți aminti cu plăcere de ele, ca de nişte fapte ale trecutului. Eşti foarte palidă, copila mea.

– Dumneavoastră puteți, doamnă Mountstuart, puteți să mă credeți capabilă de-o asemenea înşelătorie, lipsită de scrupule?

– Fii onestă, frumoasa Middleton, şi răspunde-mi: poți susține că nici nu ți-a trecut prin minte că vei produce un asemenea efect asupra lui Willoughby?

Clara înăbuşi dorința instinctivă de a se apăra şi a justifica roşeață care-i cuprinse obrajii; avu senzația că totul în ea se desface şi se prăbuşeşte, avea nevoie însă de prietenia acestei doamne şi trebuia să se supună condițiilor, tăcând, roşie ca focul.

Doamna Mountstuart o examina în linişte.

– Asta este. Conştiința roşeşte. O poți cunoaşte după flăcările ce izbucnesc în afară. Nu te judeca prea aspru, ai cădea în cealaltă extremă. Roşeața chipului tău contează pentru mine, mai mult decât orice probe care te-ar acuza evident, mai mult decât toți Crooklynii din lume. Ți-ai pierdut punga.

– Mi-am dat seama abia azi-dimineață.

– A adus-o Flitch. E la Willoughby. Dumneata ai să i-o ceri, iar el va pretinde o recompensă, vei fi câteva minute roşie în obraji şi astfel se va sfârĹźi acest episod; nimeni n-a fost ucis, doar un sărman bărbat rănit a rămas melancolic, şi eu îmi ofer serviciile pentru a-i alina durerile, promițând să-i dovedesc că ritualul Suttee a fost, într-adevăr, desființat. Aşa. Şi acum la treabă. Ți-am spus că am vrut să te examinez, sondându-te doar. Eşti copleşită de porțelanuri. Dezamăgirea dumitale a întristat-o teribil pe biata lady Busshe. Aşa că aş vrea ca darul meu de nuntă să-ți fie pe plac.

– Stimată doamnă!

– Cărei stimate doamne te adresezi?

– Scumpă doamnă Mountstuart!

– Aşa.

– Poate că vă veți pierde stima pentru mine. Poate că mă veți ajuta. Nimeni altcineva nu poate. Sunt prizonieră şi sunt obligată să continui această impostură. Oh, am să încerc să nu vorbesc prea mult, nu puteți suferi aşa ceva, şi eu la fel,

dar trebuie să încerc să vă explic că nu sunt la înălțimea situației de care credeți c-ar trebui să fiu mândră.

– O, la la! Toate suntem nedemne de aşa ceva, dar încrucişăm brațele, ne plecăm capul şi... primim onorurile.

Vrei să joci rolul „umilei servante”? E un rol vechi şi demodat. Şi apoi? Ce motive ai avea?

– Nu vreau să mă mărit.

– El este cea mai bună partidă a districtului.

– Nu mă pot mărita cu el.

– Cum aşa? Dar ai sosit cu el până în pragul bisericii! Cum nu te poți mărita cu el?

– Nu mă consider obligată s-o fac.

– Pragul bisericii obligă o fată cuminte tot atât de mult ca şi altarul. Ce te împiedică? Din moment ce sunt confidenta dumitale trebuie să-mi spui tot. Este important ca tinerele noastre fete să fie respectabile, tot atât cât bărbații noştri nişte oameni de cuvânt. Cred că nu-ți închipui că, în momentul de față, te poți debarasa de el. Ce ai împotriva lui? Spune!

– Mi-am dat seama că nu pot să...

– Ce?

–... să-l iubesc.

Doamna Mountstuart avu o grimasă rapidă.

– Asta nu-i un răspuns. Ce motiv ai? întrebă ea. Ce ți-a făcut?

– Nimic.

– Şi când ți-ai dat seama de acest nimic?

– Nu-mi dau seama; treptat, sau poate deodată.

– Treptat şi deodată? Mi se pare că este inutil să-ți cer să fii logică. Dar dacă totul este adevărat, n-ar trebui acum să mai fii aici.

– Aş vrea să plec şi nu pot.

– Ați avut o scenă, mai înainte?

– Mi-am exprimat dorința.

– Prin eufemisme sau printr-un limbaj infantil?

– Dimpotrivă, foarte limpede, o, foarte limpede.

– I-ai vorbit şi tatălui dumitale?

– Da.

– Şi ce ți-a răspuns?

– I se pare de necrezut.

– Şi mie la fel! Pot înţelege micile neînţelegeri, ori capricii, fantezii: nu putem intra la ham, printr-o simpla bătaie pe umăr, aşa cum bărbaţii devin cavaleri. Dar ca să te desparţi brusc, rupând-o la fugă, de un gentleman nefericit, tocmai la uşa bisericii, este sau curată nebunie, sau ceva care nu poate fi nicicum numit. Crezi că eşti perfect sigură de sentimentele dumitale?

– Atât de sigură încât privesc în urmă, cu regret, timpul când nu eram.

– Dar îl iubeai, pe atunci.

– Mă înşelam.

– Şi acum? Nimic?

– Nimic, nu mai sunt în stare de iubire.

– Scumpa mea! Da, da, tonul acesta de convingere amară ascunde adesea o mică şiretenie. N-ar fi nimic nou! Ştiu că sub masca bunului simţ se află uneori ceva monstruos. Oh, dar îmi chinui degeaba mintea pentru a înţelege, continuă doamna Mountstuart frângându-şi mâinile. Ce este aici? Dezgustul femeii? Ai auzit ceva imputându-se vieţii lui înainte de a te cunoaşte? Caracterul, moralitatea lui? Nu? Evenimentele l-ar putea constrânge să se poarte fără blândeţe, nu însă şi urât; şi apoi, n-avem nici un drept asupra trecutului cuiva sau, este în orice caz prea târziu să-l afirmăm în prezent. Despre ce este vorba atunci?

– Suntem două firi cu totul deosebite.

– Nu-s de vină cumva... nişte ochi verzi?

– Nici pomeneală!

– Atunci, mai precis!

– Nu ne înţelegem în nimic.

– Multe legături excelente se întemeiază pe neînţelegeri. Păcat că nu eşti o fată fără zestre. Atunci, n-ai mai fi văzut nici un impediment în respectivele neînţelegeri. Eşti la fel de legată prin cuvântul dat, ca şi prin inelul pe care l-ai fi putut avea pe deget.

– Cuvântul de onoare! Dar fac apel la onoarea lui, nu-i pot fi o soţie potrivită.

– Dar dacă insistă, consimţi?

– Apelez la raţiune, doamnă. Este ea...

– Te întreb, dacă insistă, consimți?

– Va insista spre nenorocirea lui şi a mea.

Doamna Mountstuart se legănă în fotoliu.

– Bietul sir Willoughby! Ce soartă! Şi eu care te-am crezut o fată extrem de abilă! Ce vrei, am admirat cât de bine ai ştiut să-l manevrezi. Iată-mă acum obligată să iau lecții de la lady Busshe. Draga mea Middleton, nu lăsa lumea să spună că lady Busshe a intuit mai bine situația decât mine! Trebuie să mărturisesc că pun oarecare vanitate în chestiunea asta. Ea declară că atunci când a trimis cadoul – n-o cred, însă – a avut o presimțire că-i va fi trimis, curând, înapoi. Nu vei justifica, desigur, extravagațele unei femei căreia îi lipseşte un minimum de respect. Oricât ne-ar plăcea nouă să-l disecăm pe Willoughby, este un bărbat superb, ți-o spun şi ca să te încurajez, şi ca să mă pot apropia de dumneata. Nu avem prea des ocazia să privim un bărbat cu o asemenea ținută princiară, atât de plăcut în societate, când se simte în largul lui: un desăvârşit exemplar al gentlemanului englez. Este exact bărbatul pe care ai vrea să-l ai ca vecin, după ce se va fi căsătorit. Şi iată o femeie care îndrăzneşte să declare pe față că acesta va fi părăsit a doua oară! Tremuri! E un gând odios, într-adevăr. Şi complet de neînțeles pentru oricine, cu excepția, bineînțeles, a doamnei Busshe; aceasta s-a năpustit să tragă o concluzie catastrofală, devenind profetă. Încearcă să-ți închipui femeia care crede că aşa ceva se poate întâmpla de două ori unui bărbat. Nu sunt sigură că ea n-a trimis acum acelaşi cadou pe care l-a mai trimis o dată şi l-a primit apoi, înapoi. Ştii, logodna cu Durham. Mi-a spus aseară că l-a primit, atunci, înapoi. Am văzut-o cum asculta cu multă suspiciune povestirea profesorului Crooklyn. Draga mea, este pasiunea ei să prevestească dezastre, da, e o adevărată pasiune. Când se confirmă, triumfă, în chip firesc. Va trebui s-o suportăm conducându-ne şi dând din cap, înțelept, la orice fleac. Lumea va deveni insuportabilă. Scumpă Middleton, nu permite să se întâmple aşa! Şi nu răspunde sibilinic numai pentru că eu pălăvrăgesc atâta. Deşartă-ți inima în mâinile mele. Ai să te opreşti singură, curând, şi prin lipsa cuvintelor vei înțelege lipsa motivelor. Te asigur că aşa este. Dă-mi voie să te privesc mai

cu atenție. Da, spuse doamna Mountstuart, după ce examină trăsăturile Clarei, eşti o fată inteligentă, se vede după linia nasului şi a gurii. Aş putea jura că nu m-am înşelat; sprintul, inteligența sunt evidente, țâşnesc prin toți porii. Dar sufletul?

– N-am suflet, suspină Clara.

Suspinul era şi spontan şi voit. Putem, într-adevăr, juca un rol cu toată sinceritatea şi acesta devine totuşi a doua natură, numai prin comprehensiunea cu care l-am studiat.

Doamna Mountstuart înțelese după geamătul adânc al fetei, cât de grea era povara ce-i apăsa sufletul. N-ar fi reacționat aşa dacă ar fi fost lipsită într-adevăr de suflet. Şi voia s-o mărturisească. Clara nu-l iubea pe bărbatul căruia îi era hărăzită, atunci ce semnifica geamătul ei? O prefăcătorie? De obicei prefăcătoria este vălul care ascunde un secret. Fetele nu suspină cu o asemenea compasiune pentru bărbatul care le este indiferent, dacă nu se simt apăsate, în acelaşi timp, de gândul ori de teama că pentru un altul au suflet. De obicei, n-au compasiune pentru bărbatul pe care nu-l iubesc: e ca şi cum ai putea crede că un soldat îl plânge pe duşmanul lovit în luptă; numai departe de luptă poți încerca asemenea sentimente. Presupunând totuşi c-ar manifesta o asemenea compasiune, fără ca obositoare insistențe s-o fi provocat, că ascunde altceva; de fapt, sub masca compasiunii pentru o biată victimă, fetele îşi plâng propria lor soartă.

Astfel se succedau gândurile doamnei Mountstuart şi, ca şi bănuielile ei de altfel, erau cam rudimentare şi cam generale; calculele nu erau incorecte, dar nici nu se potriveau exact cu realitatea. E atât de greu să sesizezi adevărul în jocurile înşelătoare ale realității! Chiar şi un om specializat în sondarea adâncurilor întunecoase ale sufletului dezgroapă adevărul, ciocănind greoi, la întâmplare, ici şi colo – noi numim asta, intuiție rapidă ! – şi atunci, el nu apare ca un fir curat de aur, ci ca un minereu. În care tot felul de materiale străine sunt încrustate; scos la lumină, conține, simultan, mai mult sau mai puțin decât adevărul propriu-zis. Poți obține un gram de aur pur numai crezând cu toată tăria în el, ori aşteptând în linişte să iasă la iveală.

„Un iubit!” gândi înțeleapta doamnă! Iată însă că nu exista nici un iubit, deşi o dragoste părea că există, sau, mai bine zis, o cameră părea că se pregăteşte fără a se fi aprins încă nici o lampă înăuntru.

– Poți afirma cu toată convingerea că nu te ispiteşte de loc rangul de primă doamnă în district? întrebă doamna Mountstuart.

Răspunsul Clarei se auzi ferm:

– Absolut deloc.

– Scumpa mea, te cred cu o singură condiție. Uită-te la mine. Ochii tăi sunt elocvenți. Dacă vrei să faci rău, eşti bine pregătită. Dar cu atât mai bine ar fi, din moment ce ai câştigat un premiu, să te opreşti din cursă şi să te bucuri de el. Lady Patterne, conducând întreg ținutul, va avea suficiente ocazii să-şi dea frâu liber capriciilor şi fanteziilor. Cât despre domnul nostru, ei da, domnul nostru s-a purtat cam urât aseară, dar o frumusețe ca asta – ea indică c-un deget chipul Clarei, contemplând-o un moment în linişte – frumusețea ta ar putea domestici şi un căpcăun. Iar domnul nostru, pe cât este de fermecător în societate, pe atât de uşor poate fi condus. Eşti genul de frumusețe pe care francezii o numesc... nu, pari mai curând o regină a spiriduşilor, îi poți vedea pândind în preajmă-ți. Zâmbeşte şi vor dansa, fii tristă şi-s în stare să se spânzure de durere. Nu, nu ai nici urmă de demonism în dumneata, cel puțin, nu încă. Şi apoi, scumpa mea Middleton, orice-ai zice, domnul nostru este un domn de care poți fi mândră. N-ai decât să-l trimiți în Parlament: îşi va lăsa acolo proasta dispoziție. După părerea mea, are, ceea ce se cheamă, stil. E conştient de asta? Nu mi-am închipuit niciodată, până aseară. Nu-mi dau seama ce i s-a putut întâmpla acum, de curând. Era odată un tânăr Prinț, într-adevăr, un superb tânăr gentleman englez. L-ai jignit cumva, într-un fel sau altul?

– Sunt obligată mereu să-l jignesc, spre nefericirea mea, răspunse Clara.

– Şi cu totul inutil, draga mea, pentru că, oricum, eşti obligată să te măriți cu el.

Pieptul Clarei palpită, umerii i se ridicară uşor, crispându-se, iar capul i se prăbuşi pe spate.

Doamna Mountstuart exclamă:

– Gândeşte-te ce scandal ar izbucni! Cred că nu te-ai putea gândi vreodată să urmezi exemplul acelei biete fete Durham, fie că era provocat, fie că nu, de gelozie! Se pare c-ai mers atât de departe şi într-un timp atât de uluitor de scurt, încât oamenii sunt alarmați unde ai să te opreşti. Chiar acum, privirea dumitale a trădat o teribilă repulsie.

– Mi-e teamă ca da. Aşa este. Nu mă mai pot stăpâni. Scumpă doamnă, aveți promisiunea mea că nu mă voi purta într-un mod scandalos, ori dezonorant. Tot ceea ce aş vrea să vă rog este sa mă ajutați. Ştiu sigur, despre mine, că nu sunt cea mai bună dintre femei. Sunt nerăbdătoare, rea, nu voi fi o soție bună. Sentimentele de care sunt în stare îmi arată lucruri urâte despre mine însămi.

– Este bogat, frumos, un mare senior, un om cu influență, de-o sănătate perfectă şi are domenii întinse, enumeră doamna Mountstuart, accentuând energic, câteva din calitățile lui sir Willoughby, aşa cum îi veneau în minte, calități ce i se păreau irezistibile pentru o femeie. Presupun c-ai dorit să te iau în serios, nu?

– Apelez la dumneavoastră pentru a mă ajuta.

– Cum?

– Convingându-l că este o nebunie să mă forțeze să-mi țin cuvântul.

– Am să te cred, scumpa mea Middleton, c-o singură condiție: este o prostie să afirmi că n-ai de loc suflet. O schimbare atât de gravă, presupunând că s-a produs, se datoreşte faptului că ai inimă, nu că n-ai. Îți dai seama? Dacă vrei să fim prietene, n-are rost să mimezi prostia. E un lucru destul de rău, în sine, dar s-o mai şi mimezi, e oribil. Trebuie să fii sinceră cu mine şi să-mi răspunzi fără înconjur. Ai venit aici, în vizită, cu intenția de-a te mărita cu sir Willoughby Patterne.

– Da.

– Şi-apoi, *puțin câte puțin,* ai descoperit brusc, că nu mai intenționezi acest lucru, dacă ai putea găsi un mijloc prin care să-l eviți.

– O, doamnă, aşa este.

– Ei, acum urmează să te pun la încercare şi, adorabilă Middleton, de data aceasta, flăcările din obrajii dumitale nu-mi vor mai ajunge. Străvechiul şarpe poate roşi uneori la comandă, ca o fată mare. Dumneata vei vorbi însă şi-mi vei spune în două cuvinte ce s-a întâmplat, dar nu le risipi pe „doamnă" sau „Oh, doamnă Mountstuart". De ce ţi-ai schimbat intenţia?

– Am venit... când am venit, aveam unele îndoieli. Vorbesc cu toată sinceritatea, să ştiţi. Mi-am dat seama că nu pot să-l admir, aşa cum, îndrăznesc s-o spun, o merită cu prisosinţă. M-am schimbat, şi faptul m-a surprins, mă surprinde şi acum. Dar atât de profund ! Aşa încât, gândul de a mă căsători cu el acum, este ca...

– Amână comparaţia, interveni doamna Mountstuart. Chiar dacă nimereşti una potrivită, n-ai fi prea în câştig. Şi apoi, chiar în măsura în care ai depăşit numărul de cuvinte fixat de mine, mi-ai dovedit că n-ai fost sinceră.

– Sunt gata să jur...

– Ar fi un sperjur.

– Vreţi să mă ajutaţi?

– Am să încerc, dacă eşti perfect sinceră.

– Scumpă doamnă, ce aş mai putea adăuga?

– Va fi greu, dar poţi răspunde la întrebările unui catehism.

– M-aţi ajuta, atunci?

– Da, deşi nu-mi place, între prietene, să fie puse condiţii. Există vreun bărbat, pe lumea aceasta, căruia i-ai acorda mâna de bunăvoie? Iată prima mea întrebare. Nu pot merge nici un pas mai departe, dacă nu ştiu răspunsul. Răspunde-mi pe scurt: da sau nu.

Clara se afundă în fotoliu, respirând greu; era gata, în gând, să se arunce în prăpastie şi, aruncându-se aproape, simţi nebunia mărturisirii, ca şi prudenţa rece care o îndemna la tăcere. Exista un asemenea bărbat? Imaginea lui semnifica libertatea, şi mărturisirea, o promisiune că va fi liberă.

– O, doamnă Mountstuart!

– Ei!

– Chiar m-aţi ajuta?

– Încep să mă îndoiesc c-o doreşti cu adevărat, pe onoarea mea.

– Ați spus, să-i dau mâna de bunăvoie, doamnă?

– O, dar e mai mare râsul! Cu o minte ca a dumitale, îți dai seama unde te duce ezitarea la o asemenea întrebare?

– Scumpa mea doamnă, vreți să-mi dați mâna şi să mă lăsați să vorbesc în şoaptă?

– Nu e nevoie, am să mă uit în altă parte.

Vocea Clarei tremura, ca o coardă întinsă prea tare.

– Există un... în comparație cu el mă simt o ființă cu totul neînsemnată. De l-aş putea ajuta...

– Ce nevoie ai să-mi spui mai mult decât că acest bărbat există?

– O, doamnă, nu este acelaşi lucru, nu este ceea ce credeți dumneavoastră. Îmi cereți să spun numai adevărul, să fiu cât mai riguros sinceră: aşa şi sunt; vreau să înțelegeți cât de diferite sunt sentimentele mele de cele pe care le-ați putea bănui, dintr-o... mărturisire. Nu mi-a trecut niciodată prin minte că i-aş putea acorda mâna. Dacă sensul întrebării era: există un bărbat pe care-l admiri? aş putea răspunde afirmativ. Nu pot să nu admir un om cu un caracter atât de frumos şi atât de lipsit de egoism. Este un bărbat pe care dumneavoastră îl compătimiți probabil, ceea ce vă coboară sub nivelul lui; îl compătimiți pentru că noblețea firii lui l-a făcut un om fără noroc. Trăieşte pentru bucuria altora.

Vocea îi vibra muzical, cu acel sunet profund, liniştit, care nu poate țâşni decât din adâncul inimii şi este imposibil să nu-l crezi ori să-l iei în râs.

Capul doamnei Mountstuart se aplecă, încordat, ca un arc de oțel.

– Este inteligent?

– Foarte.

– Are conversație?

– Da.

– E frumos?

– Ar putea fi socotit frumos.

– Spiritual?

– Cred că este.

– Vesel, bine dispus?

– În felul lui.

– Bineînțeles, ar fi un şarlatan dacă ar încerca o altă manieră. E sărac?

– Nu e bogat.

Doamna Mountstuart tăcu o vreme, strângând uşor mâna Clarei, o dată sau de două ori, liniştind-o, fără a-i arăta însă că o şi aprobă.

– E sărac, fără îndoială, spuse ea, în cele din urmă. Trebuie să fie exact inversul a ceea ce ai putea dumneata avea. Mă rog, frumoasa Middleton, n-aş putea spune că eşti onestă. Am să te ajut în măsura posibilităților. Cât anume, mi-e imposibil să-ți spun. Am intrat într-o mlaştină. Cel mai bun lucru, mi se pare, este să-i sugerezi acelui îngeraş vrednic de milă să se agite nițel şi să ți se prezinte într-o altă lumină. Nu cred în inocența lui. Ştia, evident, că ți-ai dat cuvântul.

– Nu mi-a sugerat niciodată, prin vreun cuvânt ori gest, să-mi calc cuvântul.

– Atunci cum ştii?

– Nu ştiu.

– Nu din cauza lui doreşti să rupi logodna?

– Nu.

– Atunci ai reuşit perfect să nu-mi spui nimic. Care este adevăratul motiv?

– Oh, doamnă!

– Vrei să rupi logodna numai pentru că există pe lume acea ființă admirabilă?

Clara clătină din cap: n-ar putea spune, era ea însuşi derutată. Declarase mai mult decât îndrăznise vreodată să-şi spună ei însăşi; procedând astfel, depăşise cu un pas limita pe care îndrăznise s-o fixeze, contemplând-o de departe.

– Nu vreau să te mai reții, spuse doamna Mountstuart. Cu cât cunoaştem mai multe lucruri, cu atât învățăm că nu suntem atât de înțelepți pe cât credem. Trebuie să mai învăț la şcoala doamnei Busshe. Te-am crezut, realmente, o fată şireată. Sper că dacă te mai schimbi o dată îmi vei mărturisi acest important eveniment.

– Aşa voi face, spuse Clara. O declarație, cât de violentă, că i-ar fi imposibil să se mai schimbe încă o dată, nu ar fi avut acelaşi efect, copleşitor, asupra interlocutoarei sale.

Doamna Mountstuart scrută cu atenție chipul, pentru a-l descifra din nou, într-un fel care să se potrivească cu ultimele ei impresii.

– Pot întrebuința cum vreau informațiile pe care mi le-ai dat?

– Mă las cu totul în mâinile dumneavoastră, doamnă.

– N-am vrut să fiu aspră cu dumneata.

– Nici n-ați fost; aş vrea să vă îmbrățişez.

– Sunt cam năucită de cele auzite şi un sărut nu mi-ar reda echilibrul. Şi eu râdeam de lady Busshe! Nu-i de mirare c-ai tresărit, ca o rachetă care, deşi înconjurată de jerbe si flăcări, nu porneşte, atunci când ți-am spus c-ai reuşit să-l faci pe bietul sir Willoughby să nu mai poată renunța la dumneata. Am observat şi eu asta. O femeie ca lady Busshe care prezice întotdeauna catastrofa, nu mai avea nevoie de alte lămuriri. Ce fire are?

Clara nu-i ceru să precizeze la cine se referea atât de imperativ şi de brusc.

– Are şi el defectele lui, răspunse ea.

– Atunci, a sosit sfârşitul lui sir Willoughby! Cu toate că n-aş jura că-ți va reda libertatea, când va auzi vestea cea mai rea posibilă, dacă o va auzi, deşi, după mine, este în interesul lui s-o afle. Nu spun nici c-ar trebui să-ți redea libertatea. Ar deveni el atunci îngeraşul cel vrednic de milă. În ce te priveşte... dar dumneata nu meriți complimente. Ar fi imorale. Te-ai purtat urât, urât, foarte urât, N-am văzut în viața mea ca cineva să se schimbe, aşa, cu 180 de grade. Ai merita să fii înfierată. Vei deveni notorie, vei fi denumită „Numărul doi”. Gândeşte-te la asta! Nu vei fi nici măcar originală! Să întrerupem discuția, altfel aş fi în stare să debitez la prostii până mi s-ar opri răsuflarea. Mi se pare c-am auzit clopotul de prânz.

– A sunat, într-adevăr.

– Mâna dumitale nu e prea potrivită pentru a apare în societate, dar ar fi mai bine să vii, totuşi.

– Da, da, aşa se întâmplă în fiecare zi.

– Fie că eşti dumneata în mâinile mele, fie că este invers, formăm un cuplu infernal ce conspiră împotriva celor care-i invită la masă; cu cât trăncănim mai mult, cu atât suntem

mai josnice, dar e mai bine s-o facem totuşi, pentru a ne linişti conştiinţa. Doamna Mountstuart îşi netezi cutele voluminoasei sale rochii şi adăugă: De la o anumită vârstă încolo, tinerii devin profesorii noştri. Ne instruim privind înapoi. Un lucru măcar depune în favoarea mea: nu te-am tratat ca pe o nebună. „Are defecte, e plăcut la privit, are conversaţie, e vesel şi sărăcuţ; pe ăsta-i preferă ea celuilalt!" astfel exclamă înalta doamnă, pierdută în gânduri, pe când trecea printre arbuşti, ajungând în faţa castelului.

Colonelul De Craye îi ieşi în întâmpinare; plăcut la privit, desigur, vesel, cu o conversaţie plăcută, în orice caz fără să aibă nimic dintr-un Cresus, şi împodobit cu defecte.

Zâmbetul lui jovial, încrezător în sine, ca o rază de soare scânteind prin ceaţă, declanşă o ostilitate până atunci indecisă, pe chipul doamnei Mountstuart. Ca efect, se mânie brusc pe logodnica lui sir Willoughby.

– Bună dimineaţa, doamnă Mountstuart! Mi se pare că sunt ultimul care vă salută.

– Cât timp mai ai de gând să rămâi aici, colonele De Craye?

– Am sărutat pământul când am venit, doamnă, ca William Normandul[93], şi-n consecinţă m-am ataşat acestui sol.

– Presupun că nu te pregăteşti şi să-l iei în stăpânire?

– Un pumn de ţărână m-ar satisface.

– Am auzit că joci cam mult rolul Cuceritorului. Numai că astăzi proprietatea este considerată mai sacră decât pe vremea lui William Normandul.

– Apropo de proprietate, domnişoară Middleton, ţi s-a găsit punga, spuse el.

– Ştiu, replică ea, cu tonul cel mai firesc pe care l-ar fi dorit doamna Mountstuart, deşi tocmai ingenuitatea ei o agasa.

Clara trecu mai departe.

– Restitui pungile, deci, remarcă doamna Mountstuart c-un asemenea accent şi c-o asemenea privire încât De Craye tresări şi înţelese c-a avut loc o lungă discuţie între jupâniţa cea tânără şi bătrâna doamnă.

---

[93] Wilhelm I supranumit Cuceritorul (1027-1087), duce de Normandia, a cucerit în 1066 Anglia.

– Este un obiect pierdut, nu furat, răspunse el.

– Nu îndestul de prețios deci, pentru a-l păstra.

– Cred c-aş fi avut aceleaşi sentimente în fața lui, ca bietul Flitch, birjarul, care l-a găsit.

– Dacă eşti conştient de tentația aceasta, de a-ți însuşi ceea ce nu-ți aparține, ar fi mai bine să părăseşti aceste locuri.

– Şi să-i cedez în alte locuri? Nu e un sfat prea virtuos.

– Nu te sfătuiesc astfel pentru a salva virtutea dumitale, colonele De Craye.

– Şi eu care am îndrăznit un moment s-o sper, doamnă, răspunse el, ofilit parcă de tristețe.

Se aflau sub ferestrele sufrageriei şi doamna Mountstuart preferă să închidă o discuție care tindea să topească masca de bronz auster, sub care o începuse. Îi era încă recunoscătoare pentru modul în care se comportase cu o seară înainte, la dineul ei, şi nu se putea arăta prea severă.

CAPITOLUL XXXVI
O conversație însuflețită la o masă de prânz

Doamna Mountstuart intră în hol tocmai când trecea şi Vernon pe acolo, îndreptându-se spre sufragerie. Ea îl întrebă:

– S-au împăcat cei doi campioni?

– Nu tocmai, dar au consimțit să se întâlnească la altar pentru a oferi o victimă, ofrandă zeilor, într-o imitație modernă a versurilor clasice, răspunse el.

– Pare destul de inocent. Profesorul este îngrijorat de plămânii lui?

– Îşi aminteşte din când în când şi tuşeşte.

– Trebuie să-l ajuți să uite.

– Lady Busshe şi lady Culmer sunt înăuntru, spuse Vernon, fără să-şi dea seama de gravitatea anunțului, până ce văzu efectul lui asupra doamnei Mountstuart.

Ea-i spuse în şoaptă:

– Invit-o pe frumoasa mea prietenă să facă o plimbare cu dumneata, când ne-om scula de la masă. Va fi poate nevoie s-o salvezi, invit-o, e dorința mea.

– E un remarcabil pedestru, răspunse Vernon cu un aer naiv.

– Nu e nevoie neapărat să faceți o performanță la marş, spuse doamna Mountstuart, şi-l lăsă să plece; apoi, întorcându-se către De Craye, pronunță acest elogiu:

Dintre toți oamenii pe care-i cunosc, el are firea cea mai deschisă. Poți fi sigur că-ți va face oricând un bine şi niciodată un rău. De-ați fi cu toții... în loc să vă năpustiți imediat asupra unei prăzi la care râvniți. Şi v-ați primi, răsplata pentru lipsa voastră de egoism, te asigur. Da, şi chiar acolo unde o căutați. Iată un lucru pe care nici un bărbat nu l-ar putea crede!

– Din moment ce mă vedeți îmbrăcat în livreaua dumneavoastră! exclamă colonelul.

– Oare? spuse ea, ezitând în dorința abia schițată de a-i face o mărturisire. De ce oare sunt mereu tentată să-ți vorbesc prin aluzii? Nu pot să înțeleg.

– Pentru că, atunci când un câine nu pricepe frumoasa noastră engleză, i ne adresăm, fireşte, într-o engleză pocită.

Nobila doamnă era amuzată. Pe cine n-ar putea, amuza acest bărbat? Şi la urma urmei, dacă frumoasa Middleton voia să se poarte necugetat, degeaba o mai contrazicea, oricât de întristați s-ar putea simți prietenii lui Willoughby, pentru el.

Încercă să nu zâmbească.

– Eşti absurd. Te-ai fi putut referi, mai bine, la un bebeluş.

– N-am îndrăznit.

– Trebuie să-ți spun, colonele De Craye, că voi sfârşi prin a mă îndrăgosti de dumneata, dar mi-e teamă că fără a te şi stima.

– Stima urmează iubirea, la fel de sigur, doamnă, ca parfumul, gustul licorii lui Bachus; trebuie doar să deşertați paharul.

– Noi femeile, sir, credem că ordinea ar trebui să fie inversă.

– E ca şi cum am vrea să schimbăm ordinea anotimpurilor, să obţinem floarea în octombrie şi fructul în aprilie, şi nici una destul de dulce. Stima este fructul pârguit care urmează arşiţei şi florilor, la fel ca şi o seară pe care o petreci acasă. Dacă ar fi stima prima, n-ar mai avea părinţi şi n-ar mai putea spera în progenituri, lucru complet în afara legilor naturii. Aşa că, doamnă, menţineţi ordinea străveche şi veţi deveni copilul fericit al naturii iar eu cel mai fericit dintre muritori.

– Într-adevăr, de-aş fi cu cincisprezece ani mai tânără... Totuşi nu-s chiar aşa de sigură. Poate aş fi încercat mai curând să te fac inofensiv.

– Vreţi să smulgeţi dinţii mielului în timp ce-l mângâiaţi şi-l răsfăţaţi.

– Te-am provocat, colonele, şi nu mă voi plânge de contraatacul dumitale. Dar renunţă acum la vervă, ca şi la candoare, şi coboară, un minut, pentru o discuţie obişnuită, cu mine.

– Este o aluzie?

– Nu, deşi mărturisesc că ţi-ar fi mai uşor să răspunzi, dacă ar fi.

– Sunt omul cel mai direct din lume, dacă mi se cere.

– Îţi cer, dar în şoaptă. Fii tot atât de alert ca şi aseară. Dispune-i pe toţi cei de la masă. Puţină voie bună ar fi suficient. Nu prevăd nici o maliţie, dar există o anumită curiozitate, ceea ce este adesea acelaşi lucru, deşi nu la fel de uşor de combătut. Lady Busshe şi lady Culmer sunt aici.

– Pentru a mătura de pe cer toate pânzele de păianjen.

– Ei bine, poţi atunci duela cu nişte cozi de mături?

– Am făcut o dată o încercare.

– Sunt amândouă foarte directe.

– Se îndreaptă amândouă „drept la ţintă”, aşa cum Napoleon ordona cavaleriei sale să facă.

– Trebuie să mă ajuţi să parez loviturile.

– Vor avea nevoie de variaţie în conversaţie.

– În permanenţă. Eşti un diavol de inteligenţă, şi dacă ar trebui să te judec, mi-e teamă că ţi-aş permite să intri în cer, în ciuda scandalului care ar izbucni. Deschide uşa, rămân cu pălăria pe cap.

De Craye deschise larg uşa.

Lady Busshe spunea:

– Este adevărat că ne veți fi vecin, doctore Middleton?

Răspunsul reverendului doctor se înecă în valul sosirii noilor invitați.

– Credeam că ne-ați părăsit, observă sir Willoughby, către doamna Mountstuart.

– Ca să fug cu De Craye? Sunt prea greoaie, scumpe prietene. Şi-n afară de asta, nu m-am uitat încă la cadourile de nuntă.

– Tocmai pentru asta am venit şi noi, exclamă lady Culmer.

– Trebuie să mărturisesc că sunt grozav de încurcată în legătură cu cadoul meu. Lady Busshe făcu un semn cu capul, peste masă, către Clara. Oh, degeaba negi, aş prefera să aud adevărul, oricât de brutal, decât nişte complimente evazive.

– Cum ați putea defini un adevăr brutal, doctore Middleton? întrebă doamna Mountstuart.

Doctorul Middleton se trezi instantaneu, gata pentru o alocuțiune judicioasă, întocmai ca un luptător antrenat, oricând pregătit să răspundă la semnalul trompetei.

– Voi defini un adevăr brutal, doamnă, ca o descriere a adevărului, ce nu poate fi comunicată omenirii fără a se impregna de duritatea celui care îl formulează.

– Este un adevăr brutal, doamnă, acela care ne învață că lumea se compune din nebuni, cu câțiva ticăloşi ca excepții, spuse profesorul Crooklyn, furnizând tocmai exemplul evitat de reverendul doctor.

– Ca să nu mă precipit singur între fălcile primei definiții, care mi se pare la fel de binevenită ca şi balena lui Jonas[94] putând înghiți probabil pe savantul cel mai notoriu al epocii, fără să simtă nevoia să-l şi digere, voi spune, adăugă De

---

[94] Unul din cei 12 profeți evrei. Biblia povesteşte că, îmbarcându-se spre o destinație opusă celei ce-i fusese indicată, l-a prins o furtună cumplită. Marinarii l-au aruncat în mare unde a fost înghițit de o balenă. A stat trei zile în stomacul balenei, unde a compus o cantică, şi apoi a fost aruncat, viu, pe țărm.

Craye, că un adevăr brutal înseamnă, mai curând, să utilizezi o puternică încărcătură de observații pentru a lansa nişte mici şi neînsemnate fapte personale.

– Platon este un Moise contaminat de aticism, iată un adevăr brutal, îi spuse Vernon doctorului Middleton pentru a prelungi diversiunea.

– Iar Aristotel purta întreg globul sub țeasta sa, adăugă reverendul doctor Middleton.

– Şi modernii trăiesc din sudoarea anticilor.

– Şi nici un om la mie nu poate arăta exact comoara pe care o jefuieşte.

– Arta zilelor noastre este o orgie de adevăruri brutale, remarcă profesorul Crooklyn.

– Şi literatura a domesticit, după multe silințe, adjectivul, oriunde l-a găsit în relație cu substantivul, adăugă doctorul Middleton.

– Prima apariție a lui Orson[95] la Curte avu aspectul unui adevăr brutal, provocând uimire şi spaimă domnişoarelor de onoare, obişnuite cu nişte Adami de tapițerie, spuse De Craye.

Pentru a nu fi eliminat din această strălucită întrecere, sir Willoughby şarjă şi el, cu lancea înclinată, zâmbind către Laetiția.

– În fine, tot un adevăr brutal este caricatura.

Ea răspunse:

– Aceasta este unul din aspectele lui, iar celălalt este exactitatea realistă.

El se înclină:

– Ai câştigat laurii.

Doamna Mountstuart se admiră singură văzând cum se năpusteau unul după altul, în felul lor caracteristic; cu o singură excepție, nici unul dintre ei nu ştia ce ajutor îi acordau unei biete fete, nefericită şi incapabilă de o ipocrizie decentă. Dovedise colonelului inițiativa şi tăria cu care putea

---

[95] Personaj al unui vechi roman francez. Orson, fiul unui împărat, este dus de mic într-o pădure, unde creşte ca un sălbatic. Când se face mare este prins de fratele său, dus la curte şi îmblânzit.

controla evenimentele, închizând şi gura duşmancei sale, dintr-o singură lovitură.

Totuşi, acel „în fine” al lui sir Willoughby nu-i plăcuse, şi cu atât mai puţin modul afectat în care se înclinase şi îi zâmbise Laetiţiei, ca un nou Lothario[96]. Willoughby resimţi cu tristeţe această reacţie. Cum putea el, cu gigantica lui povară în spate, să rivalizeze cu aceşti bărbaţi lipsiţi de orice grijă, într-un asemenea joc absurd, declanşat de ea, cu amabilitate, tocmai la masă? Fu şi mai plictisit când le auzi pe domnişoarele Eleanor şi Isabel Patterne declarând, de comun acord, că termenul „caricatură" era decisiv pentru definiţie. Rudele noastre ar trebui să aibă tactul de a ne scuti de asemenea congratulări în public.

– Mă rog, mă rog, spuse lady Busshe, stupefiată de ciudatul roi de comentarii, stârnit, cu un zumzet nesfârşit, de cuvintele ei.

– Sunt expuse la vedere, domnişoară Middleton? se interesă lady Culmer.

– Suntem cu toţii expuşi la vedere, un întreg regiment gata de inspecţie, se înclină De Craye în faţa ei, fără să-i poate abate insistenţele. Admiratorii domnişoarei Middleton sunt întotdeauna expuşi, reluă el.

– Pot fi văzute? insistă Lady Busshe.

Chipul Clarei era interogativ, dar păstra un calm demn de elogii.

– Cadourile de nuntă, explică lady Culmer.

– Nu.

– Pentru că, altfel, riscăm să repetăm cadourile, de două, de trei şi chiar de patru ori, evident, fără nici o bucurie pentru mireasă.

– Dar există, doamnă, o primejdie şi mai mare, dacă darurile sunt expuse, spuse De Craye, anume atracţia magnetică exercitată de cadourile de nuntă etalate la vedere asupra hoţilor rafinaţi, care au, probabil, un instinct nupţial special, pentru că nu se află niciodată la o distanţă mai mare

---

[96] Personaj din tragedia lui Nicholas Rowe Frumosul penitent, un libertin lipsit de inimă.

de o leghe de colecția expusă. Se spune că aceştia pot recunoaşte trusa oferită unei logodnice, chiar la 15 ani după eveniment.

– Chiar la 15 ani? întrebă doamna Mountstuart.

– După calculele poliției. Dacă darurile sunt la vedere, n-ajută nici câinii, nici lacătele, nici drugurile de la ferestre; hoțul se strecoară înăuntru mai uşor chiar decât Cupidon. Singura protecție eficace, oricât de ciudat ar pare, o constituie două sticle din cel mai vechi rom de Jamaica existent în Anglia.

– Sticle de rom? strigă lady Busshe.

– Băutura preferată a Marinei Regale, doamna mea. Cu permisiunea dumneavoastră, vă voi spune o poveste, care vă va dovedi că am dreptate. Aveam un prieten logodit cu o tânără lady, nepoata unui bătrân lup de mare, un căpitan din şcoala lui Bendow, cu un picior de lemn şi cu o chică revărsată peste ceafă, un bătrân gentleman tipic, conservat în saramură, cu vorbe cu tot şi cu vuietul mării răsunând puțin în toate faptele lui. Părea c-a fost zvârlit pe țărm de valul care ți se spărsese la picioare, abia cu o clipă mai înainte, iar din punctul de vedere al dispoziției părea cu adevărat un fiu al lui Neptun. Când fu desfăcut pachetul cu daruri oferit de el miresei, s-au găsit înăuntru, bineînțeles, două sticle cu cel mai vechi rom de Jamaica existent în Marea Britanie, fabricat înainte de naşterea lui şi chiar a lui taică-su. Un alcool miraculos, în care vă rog să credeți, doamnă, pentru că singurul merit al povestirii este uimitoarea ei veracitate. Sticlele erau astfel legate încât să pară nişte adevărați gemeni, pentru că aveau acelaşi certificat de vechime. Aveau şi o eticheta, care confirma vârsta şi identitatea lor. Erau într-adevăr doi patriarhi, aceste sticle, putând rivaliza în bătrânețe cu cele mai vestite case ale regatului. Ar fi putut face şi pe măgarul ce stătea placid între două legături de fân, să le privească cruciş, de poftă, dacă, animal fiind, ar prețui gustul romului şi ar avea chef să se veselească. Minunate sticle vechi! Aşa, şi pe etichetă, chiar deasupra datei, stătea scris, cu litere de-o şchioapă: „Dar de nuntă, de la unchiul Benjamin pentru nepoata lui Bessy.” Biata Bessy vărsă atâtea lacrimi de

dezamăgire şi indignare, încât bătrânul gentleman ar fi putut pluti pe ele ca în elementul lui, cu vas cu tot. Ea jura că darul îi fusese trimis, în mod grosolan, special pentru a o jigni, deoarece unchiul ei nu putea suferi cadourile de nuntă şi rânjise văzând etalate toate acele ceşti şi farfurii, ca şi diversele servicii splendide şi pomiere, călimări, oglinzi, cuțite ori furculițe, truse de toaletă şi tot restul. Ea protestă, se agită încoace şi-ncolo, declarând că sticlele acelea oribile nu vor fi expuse alături de celelalte cadouri în sufragerie, unde stăteau, toate, de câteva zile, încât familia trebuia să mănânce pe unde putea, eventual pe pereți, ca muştele. Numai că se contura de departe, ca o plăcută perspectivă, moştenirea unchiului Benjamin, aşa că se decise, împotriva voinței fetei, ca sticlele să fie expuse la locul lor. Ori, iată că într-o bună dimineață, familia întreagă se năpusteşte jos, în fața unei teribile zarve a servitorilor: strigăte, țipete, se cheamă poliția, se vorbeşte pe deasupra, de un asasinat. Şi ce să vezi? Doi hoți – prodigioşi! – erau întinşi pe podea, fiecare cu una din cele două sticle gemene în mână; ceva din oroarea unei asemenea nopți plutea încă în jurul lor, ca o ceață bătută de vânt, suficient pentru a-i speria pe cei de față, care se repeziră, lovindu-i cu picioarele, pe ticăloşii beți turtă. Cadourile de nuntă erau într-o dezordine inimaginabilă, dar nimic nu se pierduse, grație, trebuie să recunoaşteți, sticlelor de vechi rom de Jamaica ale unchiului Benjamin.

Colonelul De Craye încheie, asigurându-i că povestirea era autentică.

– Bătrânul lup de mare era un om prevăzător şi înțelept, exclamă doamna Mountstuart, râzând, către lady Busshe şi lady Culmer.

Cele două doamne râseră prudent, ca răspuns.

– Mai cunoşti şi alte poveşti spirituale, colonele De Craye? întrebă lady Busshe.

– O, doamnă, când arborele începe să-şi socotească poamele de aur, înseamnă că falimentul e aproape.

– Ce poetic! exclamă lady Culmer, cercetând chipul abătut al domnişoarei Middleton şi observând că ea şi cu sir Willoughby nu schimbaseră nici un cuvânt şi nici o privire.

– Dacă o singură sticlă din vinul dumitale de Porto n-ar preţui mai mult decât întreg catalogul cadourilor de nuntă, Willoughby, te-aş sfătui să pui una din ele ca paznic, spuse doctorul Middleton, în timp ce-şi umplea paharul. Doctorul bea vin de Bordeaux, la prânz, cu conştiinţa virtuţii şi a recompensei aşteptată, seara, pe la ora şapte şi jumătate.

– Ar trebui o duzină, pentru brutele acelea, sir, spuse De Craye.

– Atunci să nu ne mai gândim la asta. Chiar şi una... doctorul Middleton respinse sugestia.

– Atunci nu suntem cu nimic mai câştigaţi, decât la început, observă lady Busshe.

– Suntem sortiţi, probabil, să înaintăm pe etape, opină doamna Mountstuart.

– Atunci o să ne considere lumea nişte rable bătrâne, remarcă De Craye.

– Faţă de noi, dumneata ai avantajul de a o cunoaşte mai îndeaproape pe domnişoara Middleton, îi spuse lady Culmer. Îi cunoşti gusturile şi ştii câtă pondere au acestea în constituirea acelor mici amintiri, grupate undeva, deja, deşi încă nepregătite pentru inspecţie. Nu ştiu ce să fac. Vedeţi cât este şi lady Busshe de îngrijorată. Avem destul timp pentru a mai face schimbări, cu toate că ne apropiem rapid de ziua fatală, domnişoară Middleton. Suntem foarte, foarte aproape. Da, da. Fac parte dintre aceia care socotesc că asemenea mici afaceri trebuiesc abordate deschis, fără ridicola afectare burgheză, aşa încât să putem fi sigure că-i facem o plăcere miresei. Este o tranzacţie ca şi oricare alta, în viaţă. În ceea ce mă priveşte doresc să las o amintire plăcută. Este chiar un test de bună-creştere să discuţi despre asemenea lucruri ca despre ceva foarte simplu şi firesc. Te măriţi, doresc să păstrezi lângă dumneata ceva care să-ţi amintească de mine. Ce ar putea fi: un obiect util, ori unul ornamental? În gospodăriile obişnuite alegerea nu este grea, dar într-o casă bogată, îmbelşugată, te afli în faţa unei grele dileme.

– Mai ales când este vorba de nişte persoane cu un gust atât de rafinat, adăugă lady Busshe! Sunt foarte nefericită, într-adevăr, se plânse ea Clarei.

Sir Willoughby se depărtă de Laetiția. Clara părea hotărâtă să păstreze o tăcere absolută asupra cadourilor de nuntă, încât se impunea o diversiune.

– Porțelanul dumneavoastră a fost ales cu mult gust, şi mă pretind un cunoscător, spuse el. Cum ştiți, nu prea am porțelanuri vechi de Saxonia, în schimb pot concura cu tot districtul în porțelanuri de Sèvres, iar cele de China, moştenite, cu greu s-ar mai găsi pe aici.

– Poți considera vasele tale cu semnul Dragonului, ca pe un cadou din partea tânărului Crossjay, spuse De Craye.

– Cum aşa?

– Nu s-a abținut el oare să le spargă? Excelent băiat! Într-o casă, vecinătatea dintre un copil şi porțelanuri te poate face să prevezi dezastre la fel de mari precum cel al lui Flitch şi al birjei lui.

– Înțelegeți, desigur, că prietenul meu Horace – a cărui vervă s-a declanşat acum în legătură cu o poveste cu un copil – ne-a adus un vas magnific de porțelan, care a fost distrus însă pe drumul dinspre gară, când i s-a răsturnat trăsura, explică sir Willoughby lui lady Busshe.

Ea şi cu lady Culmer exclamară câte un Oh! jalnic, în timp ce domnişoara Eleanor şi domnişoara Isabel Patterne descriau rapid incidentul. Atunci, cele două doamne aflate în vizită o priviră atent, cu o simpatie comună, pe Clara şi, biruindu-şi acest sentiment, după ce zări un chip de marmură, lady Busshe declară:

– Nu, nu-ți place porțelanul, e evident, domnişoară Middleton.

– Îmi pare bine că acum sunt sigură, adăugă lady Culmer.

– O, cunosc acest chip şi această privire, nu le văd pentru prima oară, continuă lady Busshe, afectând un aer glumeț.

– Vom alunga noi aceste închipuiri ale unei generozități excesiv de scrupuloase, dragă lady Busshe, spuse sir Willoughby, rănit până în adâncul inimii.

Era complet uluit de lipsa neobişnuită de delicatețe cu care lady Busshe vorbea în public despre cadoul ei ca şi de vulgara insistență cu care se întorcea mereu la aceeaşi temă. Şi dacă n-o înțelesese cumva greşit, mai înainte făcuse aluzie tocmai la acea ființă drăcească, Constanța Durham. Dar

poate c-o înțelesese greşit, era mereu în gardă împotriva teribilei lui susceptibilități. Era totuşi greu de explicat această atitudine la o entuziastă prietenă şi admiratoare de-a lui, la o doamnă atât de nobilă. Şi tot aşa, lady Culmer, o doamnă de aceeaşi noblețe. Erau oare înțelese între ele? Aveau vreo bănuială? Se întoarse către Laetiția, pentru a găsi un antidot la suferința lui.

– O, dar nu sunteți încă o singură ființă, îmi trebuie două voci pentru a mă convinge, reluă lady Busshe, după ce scrută din nou chipul de marmură.

– Lady Busshe, vă rog să nu mă considerați o ingrată, spuse Clara.

– Eh, nu-i vorba de ingratitudine! Aş fi dorit să fie pe gustul dumitale, să-ți placă dumitale. Îmi pasă tot atât de puțin de recunoştință, cât şi de complimente.

– Dar recunoştința e tot un fel de compliment, observă Vernon.

– O, domnule Whitford, lasă-ne cu metafizica, acum.

– Nu disprețuiți complet măgulirile, doamnă, interveni De Craye. Este cea mai subtilă dintre arte, am putea-o numi sculptură morală. Adepții ei pot modela cum vor chipul unui prieten, dacă o practică cu îndemânarea cuvenită. Cât de stângaci sunt şi tot am reuşit să-l fac pe cineva să se poarte ca un Solomon, lăudându-i mereu înțelepciunea. După primele doze înghițite a şi căpătat o expresie inteligentă. Cântărea cea mai mică problemă, zilnic, în orice ocazie, cu o deliberare într-adevăr orientală. Dacă aş fi insistat, ar fi fost în stare să închirieze un copil şi o pereche de mame ca să se certe pe indivizibila bucată de carne.

– Sper să petrecem împreună o zi la Londra, îi spuse Clarei, lady Culmer.

– N-ai uitat-o pe regina din Saba? îl întrebă doamna Mountstuart pe De Craye.

– Când o vezi, nu-ți mai rămâne decât să te laşi cu totul în voia ei, răspunse el.

– Dar numai dacă nu te plictiseşti să faci o excursie prin magazine cu o bătrână doamnă alături, continuă lady Culmer.

– Să te plictiseşti de oaia pe care o tunzi! exclamă doctorul Middleton. Nu, doamnă Culmer, oaia este sacră.

– Nu e chiar aşa sigur, contestă Vernon.

– În ce sens şi cât de mult nu eşti sigur? întrebă reverendul doctor.

– Tendința firească este să disprețuieşti pe cel pe care-l tunzi.

– Eu susțin contrariul. Să-ți fie milă de el, mai ales când behăie.

– Ceea ce ar însemna că cei ce fac cadouri sunt un fel de ovine tunse.

– Obiectez! spuse doamna Mountstuart.

– Doamnă, lumea se aşteaptă ca noi să facem cadouri, şi chiar sugerează s-o facem; ați poreclit asta moda cadourilor. Persoana care refuză să facă un cadou, ori este incapabilă de aşa ceva, nu se poate aştepta la nimic mai bun decât să fie privită aşa cum fermierul îşi priveşte oaia, cu lâna jumulită atârnându-i în lațe mizerabile, şi nu poate să nu se gândească, văzând-o, la câinele străin, aflat prin preajmă, în timpul nopții. Cum ați văzut, chiar căpitanul Benjamin nu s-a putut sustrage acestei obligații. Tinerii însurăței sunt doi briganzi cărora li s-a dat o autorizație de şantaj asupra noastră, ei au supraviețuit unei epoci necivilizate. Dar îndrăznesc să cred că în timp ce ne iau tot, fără milă, obiceiurile unei ere mai fericite i-au făcut, cel puțin, să nu ne şi disprețuiască. Mi-e teamă însă că domnul Whitford se gândeşte la o specie inferioară de pungaşi.

– Permiteți-mi, sir, să vă spun că n-ați luat în considerație aspectul ignobil al celui tuns, spuse Vernon. Fac apel la opinia doamnelor: oare dacă ar zări un struț jumulit de pene, plimbându-se prin Salonul Reginei, nu l-ar disprețui în ciuda faptului că pălăriile lor sunt împodobite chiar cu penele lui?

– Este o presupunere cu totul extravagantă, se încruntă doctorul Middleton. Nu merită să o luăm în seamă.

– Cred că este potrivită totuşi, sir, cu titlu de exemplu.

– Sunt curios să ştiu dacă s-a întâmplat vreodată aşa ceva.

– În viață? De o mie de ori.

– Mi-e teamă că-i adevărat, spuse doamna Mountstuart.

Lady Busshe dădea semne că vrea să renunțe la continuarea unui prânz atât de inutil.

Vernon se ridică în picioare şi privi pe fereastră.

– L-ai văzut pe Crossjay? o întrebă el pe Clara.

– Nu. Mă duc să văd dacă este aici.

Ieşi din cameră, Vernon o urmă. Aveau amândoi o scuză onorabilă.

– Pe unde-o fi apucat-o băiatul? întrebă ea.

– Habar n-am, răspunse el. Dar ia-ți şi pălăria, dacă vrei să scapi de inchizitorii ăştia.

– O, ce umilință, domnule Whitford.

– Bănuiesc că nu dumneata ai resimțit-o cel mai acut, iar deznodământul nu mai poate întârzia mult.

Astfel se întâmplă că atunci când lady Busshe şi lady Culmer ieşiră din sufragerie, domnişoara Middleton se evaporase undeva, departe, unde n-o mai puteau ajunge voci imperative şi mesageri.

Sir Willoughby îi scuză absența.

– De-aş fi gelos, aş fi față de acest Crossjay.

– Eşti un om excelent şi cel mai bun verişor din lume, răspunse enigmatic, lady Busshe.

Iar lady Culmer lăudă conversația extrem de vie, de la masă.

– Cu toate că, Dumnezeu mi-e martor, n-am înțeles ce însemnau toate frazele acelea şi ce urmăreau. Totdeauna se întâmplă aşa?

– Cam totdeauna.

– Cât de mult trebuie să te bucure clipele de tăcere!

– Mai curând, cuvintele simple, fără efecte căutate, îmi găsesc refugiul, de obicei, lângă Laetiția Dale.

– Ah, tuşi lady Busshe. Fapt este că doamna Mountstuart se dă în vânt după asemenea cuvinte de spirit.

– Cred, doamnă, că Laetiția Dale este la fel de spirituală ca aşii pe care doamna Mountstuart, ori eu, ne place să-i adunăm în jurul nostru.

– Mă refer la inteligență în conversație.

– E tot aşa, şi în conversație. Poate că nu i-ați dat încă ocazia să v-o dovedească.

– Da, da, este într-adevăr inteligentă, draga de ea. Arată şi mai bine acum.

– Eu o găsesc frumoasă, adăugă lady Culmer.

– O frumuseţe variabilă, remarcă sir Willoughby.

Cele două doamne se instalară în trăsură şi, imediat, pălăriile lor se apropiară într-o discuţie intimă. Nu mai făcuseră nici o aluzie la cadourile de nuntă, după ce se ridicaseră de la masă. Adevăratul motiv al vizitei lor era lesne de ghicit.

CAPITOLUL XXXVII

Unde se evocă un duel iscusit şi se arată de ce acesta era necesar

Acea femeie, lady Busshe, prezisese abia post-festum dezertarea Constanţei Durham. Pronunţase, de asemeni, după plecarea lui Willoughby în călătorie, cuvinte destul de sceptice în legătură cu durabilitatea pasiunii lui pentru Laetiţia Dale. Cu vulgaritatea-i amară, această rivală învinsă a doamnei Mountstuart Jenkinson la conducerea districtului se agăţase de linia nasului lui Willoughby, pentru a-i prezice, melancolică, nefericiri viitoare, făcuse jocuri de cuvinte referitoare la numele lui şi se exprimase pe şleau despre trista lui păţanie. Cu toate că ştia destul de puţine fapte, era gata să interpreteze cât mai rău posibil aparenţele defavorabile. Nu găsise nici un elogiu, acum, mai la îndemână, decât acela de a-l numi cel mai bun văr de pe pământ, deoarece îl găzduia, îmbrăca şi hrănea pe Vernon Whitford. Nu găsea nimic altceva să-i spună unui bărbat pe care-l considera un ghinionist. Era o femeie lipsită de spirit şi de adevărată noblеţe, dar era bogată, şi gaiţa asta – un adevărat cuptor din care ţâşneau flăcări ucigătoare – o mai târa şi pe lady Culmer după ea. Amândouă ieşiră din casa lui pentru a împrăştia zvonuri răutăcioase prin tot districtul; lumea se şi pregătea să muşte din carnea sângerândă. Nici una dintre ele nu putea fi amăgită, ca doamna Mountstuart, o femeie atât de inteligentă totuşi; ele erau posace şi se

încredeau cu încăpățânare numai în pista descoperită după miros; singurul mijloc de a zădărnici nişte forțe atât de înverşunate era să te afli mereu cu un pas înaintea lor, înşfăcând şi modificând evenimentul gândit de ele, uluindule, când ajungeau la el, cu prezența unui fapt cu totul neaşteptat.

„Aşa că v-ați înşelat, doamnelor."

„Ne-am înşelat, sir Willoughby şi o recunoaştem. Niciodată n-am fi putut ghici *aşa ceva.*"

Astfel se va exprima acest cuplu de strigoi, dezvăluindu-se singure, în viitor, sub imperiul revelației avute în prezent. El putea deci alerga mult înaintea lor.

Da, clar ca să poată combate pe toantele astea, trebuia să înfrunte unele fapte şi să îndeplinească altele, cu o grabă dureroasă. Asemenea tărtăcuțe, reprezentante ale opiniei publice, judecau doar faptele; piruetele şi fentele grațioase n-aveau nici un efect asupra lor. Trebuia să renunțe la agilitatea spadasinului.

O privire rapidă asupra forței spiritelor obtuze ne obligă să facem nişte gesturi contrare înclinațiilor noastre, pentru a înşela teribilul lor instinct. Un moment, Willoughby avu clarviziunea unui înțelept. Intensitatea simțămintelor sale îi provoca uneori o înțelegere atât de profundă a oamenilor, încât ar fi putut ajunge un adevărat înțelept, dacă, motivele percepțiilor lui atât de exacte nu l-ar fi emoționat într-atât, încât să-i trezească un sentiment de împotrivire față de propria lor perspicacitate. Ura şi disprețuia asemenea iluminări, încât inteligența lui nu extrăgea nici un profit, deşi se biciuia singură. Prefera (şi fiecare dintre noi e gata să aleagă la fel) să se simtă măgulit de diferența, astfel dovedită, dintre el şi restul oamenilor.

Dar dacă nu era asemeni celorlalți, de ce se simțea atât de derutat, ca un biet solicitant mizerabil? Gândul că aşa arăta, se ciocnea dureros de teoriile lui de cuceritor, în spiritul cărora fusese educat şi care atribuiau succesul – atât timp cât îl obținea – meritelor înnăscute, iar grandoarea, sufletelor alese, tot aşa cum lumina țâşneşte numai din lumină; natura ne oferă exemple analoge. Educația din copilărie, debutul strălucit în viață îl obişnuiseră să considere fructele

pământului ca bunurile lui personale fireşti, şi acum, datorită acestei fete, devenise prada clevetirilor, dezarmat în faţa lor, crispându-se de teama unor eventuale răutăţi ale unor cotoroanţe. De ce n-ar alunga această fată?

Ar fi atunci liber să se bucure de viaţă, fără griji, mai tânăr încă decât în prima lui tinereţe, prin neaşteptata răbufnire a fericirii.

Nările i se încordară, simţind cum se târâie înspre el nişte aburi denşi şi pestilenţiali. Şi în mijlocul acestei mase împuţite putea distinge ochiul galben-sinistru al răutăţii. Aburii malariei îl vor alunga peste întreg pământul. Răsuflarea lumii, ca şi opinia lumii erau, în parte, propria-i răsuflare şi opinie despre sine însuşi. Printre altele, strămoşii acestui nefericit, ce singur se tortura, îi lăsaseră moştenire şi această condiţie a unei vieţi civilizate. Egoiştilor veştejiţi şi scofâlciţi, de prin colibe şi grote, puţin le păsa de opinia publică, ei tânjeau doar după libertatea şi după răgazul de-a se scărpina şi de a-şi alina rănile, când se zgâriau prea violent. Willoughby era un om expansiv, înfloritor, născut pentru a privi de sus o lume care i se prosterna la picioare, şi pentru a exulta, scăldat în privirile lor. Să ne mai mirăm atunci de consternarea cu care se vedea în perspectiva de a fi huiduit de toată această lume? Prinţii au obligaţia de a învăţa că sunt şi ei muritori, iar strălucitorul moştenitor al unei lumi care-l omagiază este în acelaşi timp înlănţuit de omagiile primite, cu atât mai mult cu cât acestea sunt imateriale, insesizabile, nesupuse nici unui fel de taxe, încât el nu-i poate pedepsi aşa cum o merită pe trădători. El trebuie să rămână mereu strălucitor şi să fie curtenitor cu mulţimea. Este obligat în interesul atât al persoanei cât şi al reputaţiei sale, oricât de greu i-ar fi, să-şi exhibeze mereu chipul şi gamba.

Cu inima zdrobită, gentlemanul nostru se refugie în laborator, străbătîndu-l în lung şi-n lat şi agitându-şi braţele pentru a-şi destinde trupul. Ideea că meditează adânc alunga fantasmele imaginaţiei, liniştindu-l. Avea destule motive să creadă că e aşa, datorită schimburilor violente de focuri – adesea, adevărate fulgere – între situaţia lui exterioară şi fibrele nervoase ale trupului său. N-ar fi admis pentru nimic

în lume că ar fi intrat în agonie: era o simplă dorință de exercițiu fizic.

O zări pe doamna Mountstuart, această chintesență de mondenitate şi spirit, prin fereastra cea mai îndepărtată a laboratorului, legănându-şi fusta, în timp ce se întorcea de la capătul pajiştei; De Craye se tot izmenea prin jurul ei. Nici chiar intuiția penetrantă, atât de lăudată, a acestei femei nu putea distinge histrionismul irlandez al colonelului. Ea îl plăcea pentru că juca un rol şi tot înşira la nerozii amuzante; şi nu numai ea îl plăcea. Acel animal volubil se născuse pentru a prinde în laț femeile. Willoughby simți brusc o neaşteptată adorație pentru fidelitatea femeii. Cea care întrupa această virtute îi flutură dinaintea ochilor. I se păru de-o frumusețe orbitoare.

O convulsie oribilă, indescriptibilă, însoțită de gemete şi căscături, îl făcu să se îndrepte spre instrumentele de lucru pentru a evita recidiva şocului; în timp ce le aranja şi le fixa pentru o misiune neobişnuită, se compară singur, spre avantajul lui, cu alți bărbați, ca Vernon, ori De Craye, sau alții din district, camarazi de vânătoare ori de magistratură, care nici nu înțelegeau, nici nu se interesau de o muncă solidă, practic folositoare, munca ştiințifică.

Fu obligat să renunțe însă: îi tremura mâna.

„În ritmul acesta, experiențele nu vor putea avansa prea mult", îşi spuse, aruncând vina acestor supărătoare întârzieri asupra duşmanilor săi.

Fără nici o îndoială, trebuia să-i vorbească doamnei Mountstuart, oricât se temea de proba stăpânirii de sine, datorită jocului muşchilor faciali. Faptul că doamna Mountstuart nu venise la el i se părea de rău augur, şi nici purtarea ei în timpul mesei nu avea o cauză cu totul obscură. Era evident că-i instigase pe gentlemeni să contracareze, prin flecăreala lor, pe lady Busshe şi lady Culmer. Dar cu ce scop?

Chipul Clarei sugera răspunsul.

Era neînduplecat. Dar şi el putea fi la fel. În singurătatea camerei răsună strigătul lui: „Jur că nu i-o voi ceda niciodată lui Horace De Craye! Va suferi şi ea chinurile mele de-acum şi va încerca să le suporte mai uşor, zicându-şi că sunt

binemeritate!” Astfel vorbi Willoughby, înregistrând definitiv jurământul.

Dorința de a-i face un rău insuportabil îi produse un fel de extaz, aprinzându-i sângele în vine şi încordându-i trupul în alte mişcări violente, după care şi trunchiul şi membrele se relaxară, tremurând de efort; astfel fu văzut de doamna Mountstuart, prin una din ferestre. El râdea în timp ce-i ieşea înainte, spunându-i:

– Nu, nu mai lucrez azi. Nu merge, refuz să mai încerc.

– Îl iau cu mine pe profesor, spuse ea. E nervos din cauza guturaiului.

Sir Willoughby coborî treptele spre ea.

– Am încercat să lucrez vreo oră pentru a nu lenevi întreaga zi.

– Lucrezi în fiecare zi în vizuina asta?

– Niciodată mai puțin de o oră, când reuşesc să-mi rup o oră liberă.

– Este un minunat refugiu!

Remarca îi acceleră bătăile inimii, ceea ce-l făcu să se întrebe dacă, prelungindu-se criza, nu risca să-i producă vreo tulburare organică, poate vreo afecțiune cardiacă.

– Un obicei bun, spuse el. Aici, alung lumea departe.

– Vom şti rezultatele, la timpul potrivit.

– Nu promit nimic. Îmi place să fiu în pas cu vremea, în ceea ce priveşte ştiința. Asta-i tot.

– Şi să devii perla nobilimii de provincie!

– Numai după grațioasa dumneavoastră părere, doamnă. Vorbind în general, ar fi mult mai bine să devin un flecar abil şi să-mi țin la dispoziție un carnet de anecdote. N-aş putea face aşa ceva pentru simplul motiv că nu pot trăi cu acest vid în mine, cu singurul scop de a aprinde, din când în când, un mănunchi de artificii. Aspir către ceva solid. E un scop mărunt, fără îndoială, nu prea apreciat.

– Laetiția Dale îl apreciază.

Un surâs trist şi forțat îi brăzdă gura, ca o frunză răsucită de căldură.

De ce nu-i vorbea de conversația avută cu Clara?

– L-au găsit pe Crossjay? întrebă el.

– Pesemne îl urmăresc încă.

Probabil, Clara nu-şi putuse birui timiditatea.

– Trebuie să ne părăsiți, acum?

– Cred că e mai prudent să-l iau pe profesor de aici.

– Tot mai...?

– O asemănare atât de uimitoare...!

– Un cuvânt şoptit doctorului Middleton ar risipi toate îndoielile.

– Eşti un om foarte bun.

Un compliment atât de detestabil prin compătimirea subînțelesă îl împietri. Aşadar, era la curent cu nenorocirea lui!

– „Un filozof „ ar fi termenul cel mai potrivit, cred eu.

– Apropo, colonelul De Craye mi-a promis că mă vizitează îndată ce va pleca de-aici.

– Mâine?

– Cât mai curând, cu atât mai bine. E prea seducător, e delicios. M-a cucerit în cinci minute. Nu-l acuz. Natura l-a înzestrat cu darul de a fermeca femeile. Suntem foarte slabe, noi femeile, sir Willoughby.

Ştia deci!

– „Spune-mi cu cine te întâlneşti, ca să-ți spun cine eşti”. Oamenii de spirit simt o atracție mutuală, doamnă.

– Nu-mi faci oare complimentul de a fi un pic gelos?

– În orice caz mă abțin de a-l complimenta pe el.

– Arată-te filozof, cum se cuvine, dacă prețuieşti atât filozofia.

– Pretind că şi sunt un filozof. Probabil îmi închipui că reuşesc pentru că nu am prea multă nevoie de filozofie. Nu ştiu ce să zic. Suntem nişte enigme pentru noi înşine.

Doamna Mountstuart scormonea iarba cu vârful umbrelei. Când privea în sus, când privea în jos.

– Ei bine? răspunse el privirilor ei.

– Ei bine, unde este Laetiția Dale?

Willoughby îşi întoarse fața, pentru a nu fi văzut. Când o privi din nou în ochi, ea îl cercetă cu atenție, apoi clătină din cap.

– Nu mai merge, dragul meu sir Willoughby!

– Ce anume?

– Asta.

– Nu voi putea niciodată dezlega enigme.

– Nici să cânți tot felul de triluri, la nesfârşit. Lucrurile au mers prea departe. O mică excursie ar face toată lumea mai fericită. Trimite-o acasă.

– Pe Laetiția? Nu mă pot despărți de ea.

Doamna Mountstuart îşi muşcă buzele şi clătină energic din cap, a negare.

– Cum ar putea prezența ei aici să supere pe cineva, doamnă? insistă el, riscând.

– Gândeşte-te.

– Sunt sigur de ea.

– A doua oară!

Aceste cuvinte avură forța artileriei grele. Willoughby încercă să afecteze o stupiditate uimită. Ea-i putea vedea însă inima zbătându-se în piept, încât el renunță la mască, înlocuind-o cu o grimasă încă agreabilă.

– Este inaccesibilă. E prietena mea. Garantez pentru ea, pe onoarea mea. Nu vă fie teamă pentru ea. Vă rog să aveți încredere în mine. Aş pieri, altfel. Nici un suflet de pe pământ nu e comparabil cu al ei.

Doamna Mountstuart repetă:

– A doua oară!

Aceste cuvinte rare, muzical pronunțate, pe acelaşi ton de avertisment, venind ca de la o fantomă binevoitoare, declanşară un tunet care-l înnebuni pe Willoughby, fără a-l putea face totuşi să îndrăznească să lupte direct, în termeni fără echivoc.

– Este spre binele meu? întrebă el.

– Nu mai merge, sir Willoughby.

Îl împingea la nebunie.

– Dragă doamnă Mountstuart, ați dat crezare unor poveşti. Nu sunt un tiran. Sunt unul dintre cei mai comozi bărbați. Să respectăm însă convenințele impuse de societate. Altceva n-am de adăugat. Cât despre bătrânul Vernon, bietul de el, lumea spune că sunt un văr bun. Mi-ar plăcea să-l văd însurat în linişte, însurat în chip decent, de data aceasta. Am propus să contribui şi eu la instalarea lui. Menționez asta ca să arăt că m-am gândit şi practic la această chestiune. A avut o experiență destul de amară în domeniul acesta, s-ar

putea decide poate, pentru o nouă încercare, dacă te-ai ocupa dumneata de el. E o loterie destul de descurajantă. Statul o autorizează.

– Dar, sir Willoughby, la ce bun să mă ocup eu de el, dacă, aşa cum spui, Laetiția Dale nu e de acord?

– Aşa este.

– Atunci vorbim degeaba, dacă nu cumva vrei să încerci să-i înmoi hotărârea.

El arboră un surâs echivoc care sublinia un anume sens al vorbelor sale.

– Nu sunteți prea prudentă, însărcinându-mă cu o asemenea misiune.

– Ți-e teamă de pericol? râse ea, aproape batjocoritor.

Atins de tonul ei ironic, Willoughby răspunse:

– Prețuiesc atât de mult fidelitatea, încât aş fi un avocat prost, insistând să renunțe la ea. Ca să fiu sincer, îmi dau seama de primejdie. Mi-am salvat onoarea, făcând o dată o încercare. E tot ce pot să vă spun.

Doamna Mountstuart îşi lăsă capul pe spate pentru ca ochii să-l poată cerceta în întregime, pe deasupra nasului ei frumos şi acvilin.

– Ai darul mistificării, pe onoarea mea, dragă prietene.

– Nu vă mai gândiți la Laetiția Dale.

– Şi cu cine să-l însurăm pe Vernon? Şi noi, în ce stadiu ne aflăm?

– Cum v-am spus, doamnă, sunt un bărbat acomodant. Nu există într-adevăr, nimic în mine din firea unui tiran. O ființă impulsivă poate să mă judece aşa pentru că o țin strâns de guler; ce să-i fac, vrea acum să scape din laț cu aceeaşi promptitudine cu care a dorit să intre. Numai că mă opun cu toată strictețea şi severitatea la scandalul unei despărțiri violente; nu accept să se renunțe pe față la o logodnă solemnă, nu accept o ruptură publică. Chiar admițând că eu sunt cauza, nu aş consimți la o asemenea nesocotire a conveniențelor. E clar acum? Este foarte posibil ca lucrurile să se aranjeze în aşa fel încât toate părțile să fie mulțumite, fiecare în felul ei, fără prea mult tărăboi. Remarcați că nu eu sunt cel care a vrut ca lucrurile să fie aşa. Sunt, prin forța împrejurărilor, pasiv. Dar nu voi ridica nimănui obstrucții.

Se opri; gestul mâinii sale semnifica inutilitatea tuturor cuvintelor ce le-ar mai fi putut adăuga.

Doamna Mountstuart întrevăzu o nouă imagine a lui: agitată, curioasă, aproape nu-i venea să-şi creadă ochilor.

– Bine! exclamă ea. M-ai plantat în țara presupunerilor. Aşa cum obişnuia să spună soțul meu, nu zăresc nici o lumină, dar cred că zăresc ochii lynxului, care o vede. Să lăsăm discuția, pentru moment. Sunt, desigur, mai tânără decât îmi închipuiam, căci mai am multe de învățat. Iată-l pe profesor, încotoşmănat până peste urechi, şi pe doctorul Middleton, fâlfâind din aripi, în bătaia brizei. Dacă rămânem împreună vom auzi o tuse şi o notă în subsol, referitoare la o tânără doamnă din gară, aşa că mai bine cheamă-mi trăsura, te rog.

– Cum vi s-a părut Clara? Amabilă? Răutăcioasă?

– Am să-ți fac o vizită mâine, sir Willoughby. Pot să-ți spun că mi-ai simplificat foarte mult misiunea, presupunând că nu te-am înțeles greşit. Rătăcesc într-o asemenea beznă, încât sunt obligată, pentru a mă ajuta singură, să-mi amintesc cum m-a contrazis, altădată, lady Busshe. Tăria ei stă în scepticism. Cel mai ciudat lucru ar fi dacă după toate aceste... Nu, voi recunoaşte atunci că romantismul n-a dispărut cu totul. Îți plac oamenii traşi pe sfoară?

– Detest această specie.

– Iată un răspuns excelent. Ai merita, pentru el, să te iert. Se stăpâni să nu adauge: ...dacă ai vrea să mă tragi pe mine pe sfoară.

Sir Willoughby se duse să cheme trăsura.

Ştia. Era evident: Clara îl trădase. „Cu cât va pleca mai repede colonelul De Craye, cu atât mai bine", spusese ea, adăugând: „O excursie ar ferici pe toată lumea." Ea ştia multe lucruri şi putea ghici restul. Dar ceea ce nu ştia şi nu putea nici ghici, erau calculele bărbatului cu care duelase acum. El se gândi în continuare la spiritele vii şi la cele obtuze. Acestea din urmă erau cele de care se temea. Trebuiau fapte care să le convingă. Aceste spirite obtuze, îşi mărturisea sieşi, îl precipitaseră într-un nou câmp de acțiune, acela al aluziilor obscure insinuate doamnei Mountstuart. Tocmai obscuritatea lor l-ar putea face să se

dezică de ele, totuşi se simţea convins în mod straniu, agreabil chiar, că stabilise ceva, în chip ferm.

Era un sentiment plăcut. Însemna sfârŁźitul torturilor sale. Naviga pe o mare liniştită, soţ al unei femei fidele, nu al unei ştrengărie. Frumuseţea extraordinară a fidelităţii unei femei îi conferea Laetiţiei un farmec la care Clara nu putea aspira. Fidelitatea rezistând la multe încercări este singura podoabă a femeii. Ea se îndreaptă mereu spre soţul ei, ca floarea soarelui spre astrul divin; iubirea ei îl luminează; trăieşte în el, pentru el, atestă valoarea lui, târăşte lumea la picioarele lui, conduce corul de laude, îi îndreptăţeşte stima pentru sine însuşi! Fără îndoială, nu există o frumuseţe mai mare ca aceasta pe întreg pământul!

Dacă pentru a o descoperi şi a preţui pacea pe care ne-o dăruie, pentru a o prinde şi a spune că este a noastră, trebuie să trecem prin tot felul de chinuri, până la urmă acestea sunt recompensate.

Adâncit în reveria lui, îşi luă rămas bun de la doamna Mountstuart şi o porni pe alee, pe urmele trăsurii; nu voia să o întâlnească pe Laetiţia până ce nu va fi consumat, integral, savoarea şi prospeţimea noilor sale închipuiri.

Presupunând că s-ar realiza!

Ar fi generos din partea lui; reputaţia îi va spori.

Căminul lui va fi o fortăreaţă inatacabilă în faţa clevetirilor. Se va bucura de o securitate divină în casa lui.

Cineva care citea totul în el, care-l cunoştea şi-l adora, se va afla acolo, ca o stea, nemişcată, aşteptându-l; o stea fixă.

S-ar căsători cu o oglindă, ori cu un ecou, dar cu o oglindă strălucitoare şi cu un ecou de mii de glasuri.

S-ar căsători cu un intelect, cu o minunată inteligenţă, va face din căminul lui un izvor nesecat de inteligenţă, şi din scumpul şi bătrânul său Patterne – făclia călăuzitoare a întregului district.

Repeta aceste cuvinte, ca pe un cântec, din când în când cu o notă discordantă, o răbufnire involuntară de ură pentru lady Busshe. Spiriduşii care-l pândeau auziră strigătul lăuntric de mânie.

Începu imediat s-o evoce pe Laetiţia în culori desfătătoare, ca pe o miniatură din secolul trecut, rezervând această figură

ideală satisfacției sale personale. Lumea trebuie să se închine în fața frumuseții ei splendide; îi acorda strălucirea smalțurilor, o statură mai înaltă, un aer grațios, o transcendență capabilă să alunge imaginea bătrânei vrăjitoare care-l adusese la această ultimă hotărâre.

Rezultatul obținut constă în împodobirea Laetiției cu o frumusețe mai umană şi mai concretă. Umbra întunecată a genelor pe paloarea obrajilor ajută la această transformare, o adâncă necesitate pentru el şi, de aceea, rapid realizată. Impresia aceasta nouă i se întipări definitiv în minte.

Suita de spiriduşi începu un vesel zaiafet. Auzim în lume tot felul de poveşti despre bărbați şi vedem ridicându-se numeroase mâini acuzatoare. Misterele vor fi explicate şi nici o mână n-ar mai acuza, dacă bărbatul care ne înşală ar fi mereu însoțit de această confrerie cu ochi de şoareci, care ne-ar raporta tot ce face. Ei spionează cea mai mică mişcare a inimii.

Inima este magicianul. Nici un spiriduş nu se va afla acolo unde inima lipseşte. Comedia în ea se joacă.

Secretul unei inimi constă în copleşitoarea ei iubire pentru sine însăşi, ne învață Cartea.

Cunoscând secretul, putem înțelege misterul acestui organ; putem utiliza compararea inimii cu pârâul de munte pentru a evoca forța de nestăvilit a firicelului de apă care încearcă să-şi amplifice volumul, asiduu, prin tot felul de meandre, mereu în căutarea lui însuşi; dintre toate forțele pământului, aceasta este cea mai insistentă şi mai net orientată către un singur scop. Dacă vrem să ne instalăm în posturile de observație cele mai instructive, trebuie să ne apropiem tocmai de acele meandre.

Puțini dintre noi le studiază. Oamenii le văd, apoi se îndepărtează în fugă pentru a-şi indica priveliştea, unul altuia, cu gesturi agitate, în loc să observe în linişte fenomenul energiei.

În consecință, va fi greu de crezut că un bărbat, îndrăgostit de o femeie, poate să se pregătească pentru o altă dragoste, cu o luciditate aproape absolută şi abia ascunzându-se cu un văl transparent. Pentru a descifra taina, trebuie să cunoaştem aspirația specifică a unei inimi puternice şi

simple. Priviți pârâul de munte, devenit râu, apoi torent, cum învăluie o frumoasă rocă; dacă aceasta rezistă, fuge mai departe, încercând mereu să se extindă, până acolo unde un zid a fost ridicat poate, la suficientă înălțime pentru a-l îndigui şi a-l împiedica să se tot agite dezordonat. Laetiția reprezenta în perspectivă acest loc paşnic şi liniştitor.

Dar tinerețea acestei fete se fanase, o ştia prea bine; urmărind sistematic să se contemple pe sine cu ochii ei, dilatați de admirație, o accepta pe Laetiția cu bunăvoință, ca un zeu bucuros să fie adorat, şi răsfrângea asupra ei aura divină de ea fabricată, pentru a o reînnoi cu tonuri mai vii. Inima lui aşa o dorea. Inima descătuşează resursele imaginației încât aceasta primi, din partea inimii, misiunea şi începu să funcționeze, ca un artist abil.

Abil şi într-atât de seducător încât îi oferi o capodoperă, grație căreia Willoughby fu în stare să o privească pe Clara şi, simultan, să se gândească la Laetiția. Clara tocmai intra prin poarta parcului împreună cu Vernon; o fată strălucitoare, într-adevăr, dar şi superficială, o ființă mustind de sănătate, dar şi de animalitate, atractivă, (iar capricioasă, nerăbdătoare, trădătoare, zănatică, o femeie în stare să târască un bărbat în noroi. Se apropia de el.

CAPITOLUL XXXVIII
Unde înaintăm cu un pas spre inima egoistului

Se întâlniră. Vernon îi părăsi imediat.

– L-ați găsit pe Crossjay? se interesă Willoughby.

– Nu, răspunse Clara. Te rog încă o dată să-l ierți. A mințit în conformitate cu ideea lui copilărească despre cavalerism.

– Cavalerismul față de femei, când începe printr-o minciună, sfârşeşte prin a crea acel erou al femeilor, întâlnit adesea în lume, dar şi prin sălile tribunalului.

Abilitatea lui de a o reduce la tăcere era remarcabilă: nu putea replica nimic la o asemenea observație.

– Doamna Mountstuart ți-a devenit confidentă?

– Da.

– Poftim punga.

– Mulțumesc.

– Profesorul Crooklyn a reuşit să-ți înştiințeze tatăl de proiectul tău. Presupun că acesta este biletul de tren care s-a prins între faldurile pungii. A primit asigurări la gară că ai luat bilet spre Londra şi nu mai aveai nevoie de trăsură.

– E adevărat. A fost o nebunie.

– Ai avut o plimbare plăcută cu Vernon, sucindu-mă şi răsucindu-mă în toate chipurile?

– N-am vorbit despre tine. N-ar consimți niciodată să facă ceea ce insinuezi tu.

– E un băiat onest, în felul lui cam desuet. Foarte închis, în acelaşi timp. Ți-a vorbit vreodată despre soția lui?

Clara scăpă din mână punga, se aplecă şi o ridică de jos.

– Nu cunosc nimic din secretele domnului Whitford, spuse ea, apoi deschise punga şi rupse în bucăți biletul de tren.

– Povestea lui este o dovadă că ființele romantice nu ne furnizează întâmplările cele mai romantice. Pronunți adesea cuvântul „cavalerism". Ei bine, Vernon s-a căsătorit foarte cavalereşte cu fiica proprietarului casei unde locuia înainte de a veni aici. Am aflat de fericitul mariaj dintr-un ziar; se spunea că o doamnă Whitford, beată fiind, făcuse scandal într-o gară terminus din Londra, probabil în aceeaşi gară la care ai fi ajuns cu biletul cumpărat ieri; am aflat apoi că doamna se îndrepta spre noi pentru a-şi împrospăta proviziile, deoarece cămara conjugală se golise complet.

– Îmi pare rău, nu ştiam, n-am auzit nimic din toate astea, habar n-am de ele, spuse Clara.

– Eşti dezgustată, dar jumătate din savanții şi scriitorii despre care ai auzit fac asemenea căsnicii. Şi puțini dintre ei au norocul lui Vernon.

– Avea multe calități? întrebă Clara.

Buzele îi tremurau.

Părea într-adevăr dezgustată; el o rugă să nu se lase în voia acestui sentiment.

– Se ştie că oamenii de litere nu se pricep la femei, n-au gust, nici măcar când intră în societate. Ei caută numai o bună menajeră; doamnele de rasă îi sperie şi, fără îndoială, îi plictisesc, sunt o adevărată piatră de moară în casa lor.

– Spuneai c-a avut noroc.

– Ai o slăbiciune pentru el.

– Îl respect.

– E un băiat cam stângaci, dar e un bun prieten, un om vrednic de cinste, şi aşa mai departe. O căsnicie atât de compromițătoare se uită greu însă. Lumea va vorbi mereu despre ea. Da, a avut noroc totuşi, a căzut în mlaştină, dar s-a putut desprinde. De s-ar însura iar...

– Ea...

– ...a murit. Nu te speria, a fost o moarte naturală. Ea a îndeplinit singura dorință pe care o mai putea avea familia lui. Şi-a îngropat femeia şi a venit la mine. L-am luat în călătorie. A doua căsnicie o va face uitată pe prima; se va mormăi poate ceva despre vechea afacere, rudele femeii îi scriu şi acum încă, încearcă să-l stoarcă de bani, am impresia. Înțelegi acum de ce este atât de mohorât. Nu-mi închipui că regretă ce a pierdut. E sentimental, ca cei mai mulți dintre bărbați când au scăpat de o povară. Nu-l judeca mai aspru decât până acum.

– Nu, nu, spuse Clara.

– Eu îl apăr ori de câte ori se discută acest subiect.

– Bine faci.

– Fără a aproba nebuniile lui. Nu-l pot spăla chiar de toate păcatele. Ajunseseră la uşa castelului. Clara aştepta ca el să binevoiască să-i spună şi lucruri mai personale, dar cum n-auzea nimic de felul acesta, fugi sus în camera ei.

În sinea lui, Willoughby i-o zvârlise lui Vernon, nu numai fără să sufere, dar şi gustând savoarea amară a satisfacției. Inima este un mare iluzionist şi scamator.

Îşi îndreptă apoi paşii, în chip deliberat, către Laetiția. Mintea mărturisea, vinovată, o anumită ezitare. Picioarele îl duceau însă drept la țintă.

Laetiția lucra la o broderie lângă o fereastră deschisă. Colonelul De Craye se afla alături, aplecat uşor peste pervazul ferestrei. Willoughby iertă aerul de amuzament rezervat al fetei, auzindu-l pe colonel declarându-i:

– Am petrecut una dintre cele mai plăcute ore din viață şi prefer oricând să lenevesc aici, dacă vrei să consideri asta lenevie, decât să-mi arăt talentul de călăreț.

– Conversaţia cu domnişoara Dale nu înseamnă niciodată un timp pierdut, spuse Willoughby.

Lumina se răsfrângea dulce pe chipul retras în penumbră al Laetiţiei.

De Craye se interesă dacă a fost găsit Crossjay, ea murmură câteva cuvinte binevoitoare la adresa băiatului. Willoughby examină broderia.

Se iviră şi domnişoarele Eleanor şi Isabel.

O invitară pe Laetiţia la o plimbare cu trăsura.

Laetiţia nu răspunse imediat şi Willoughby remarcă:

– Domnişoara Dale l-a mustrat pe Horace pentru lenevia lui, aşa că vă recomand să-l chemaţi la datorie în timp ce am să-i ţin eu locul aici.

Domnişoarele nu avură altceva de făcut decât să-l privească pe colonel. Acesta se declară la dispoziţia lor, dacă ele o doresc. Fu expediat spre trăsură.

Laetiţia îşi strânse lucrul.

– Colonelul de Craye s-a referit la Crossjay, spuse ea. Pot spera că l-ai iertat pe bietul băiat, sir Willoughby?

El replică:

– Pledează pentru el.

– Aş vrea să fiu elocventă.

– După mine, eşti destul de elocventă.

– Dacă supără pe cineva, n-o face niciodată din josnicie. La şcoală, printre colegii lui, ar străluci în chip firesc. Aici, prea multe reflectoare sunt îndreptate asupra lui, de aceea sentimentele şi conştiinţa morală îi sunt hiperexcitate.

– Nu se întâmpla aşa când locuia la tine acasă.

– Eram severă, aspră, cu el.

– Ca o adevărată mamă spartană!

– Metoda mea de educaţie urmează acest model cu o singură excepţie: băiatul trebuie să simtă întotdeauna că poate obţine iertarea.

– Chiar în dauna dreptăţii?

– O, copiii nu trebuie citaţi în faţa înaltului Tribunal. Mi se pare periculos să le sperii imaginaţia. Dacă am proceda astfel, n-am ajunge să creăm chiar răul pe care voiam să-l combatem? Pentru copii, familia ar trebui să alterneze cu şcoala, astfel încât în inima lor să fie convinşi că iertarea

poate alterna cu disciplina. Sunt prea fragezi pentru a le aplica rigorile vieții noastre; riscăm să-i înăsprim. M-ai încurajat să vorbesc, sir Willoughby, ți-am dovedit, probabil, că nu am darul elocvenței.

– Vorbeşti cu multă înțelepciune, Laetiția.

– Spun adevărul. N-ai vrea să reflectezi la toate acestea? Ar fi suficient, pentru a-l ierta. Încep să fiu cam îndrăzneață, într-adevăr, şi ar trebui să-mi cer eu însămi iertare.

– Mai scrii încă? Continui să lucrezi cu pana? întrebă Willoughby.

– Puțin, foarte puțin.

– Nu-mi place să te văd risipindu-te, irosindu-te, pentru public. Eşti prea prețioasă pentru a fi sacrificată acestei fiare. Dăruind mereu, sfârşeşti prin a-ți epuiza rezervele. Păstrează-le mai bine pentru prietenii tăi. De ce să fie frustrați de un bun atât de prețios? Nu e mai înțelept să crezi că, nefiind utilizat public, acest talent va înflori cu atât mai bogat într-o viață de familie? Sincer vorbind, de-aş avea dreptul, ți-aş confisca pana. „Să terminăm o dată cu fleacurile." N-ai să mă auzi citându-l prea des pe Cromwell, dar cuvintele lui se potrivesc perfect în această ocazie. Ar trebui să spun mai curând „lanțetă" decât „pană", este un termen mai adecvat. Te însângerează, te epuizează. Pentru ce? Pentru o fărâmă de glorie!

– Scriu pentru bani.

– Atunci, aş zice, te supui singură riscului de a te degrada intelectual şi, cine ştie, moral! Făcând negoț cu inteligența pentru bani, rişti s-o cobori la nivelul cumpărătorilor. Îți confisc pana, Laetiția.

– Ar însemna să confişti propriul dumitale cadou, sir Willoughby.

– Asta dovedeşte... vrei să-mi aminteşti data?

– Mi-ai trimis un toc de aur, pentru această pană, la aniversarea mea de şaisprezece ani.

– Asta dovedeşte cât am fost de nechibzuit, atunci şi mai târziu. Şi mai târziu.

Îşi sprijini cotul pe genunchi, îşi acoperi ochii cu mână şi murmură cu o voce vinovată, profundă şi surdă, torturată de amintirea trecutului:

– Şi mai târziu!

Intenția lui era realizabilă. Ajunsese până la urmă la această concluzie, în ciuda efortului depus pentru a armoniza chipul de lângă el cu idealul înfrumusețat în culorile cele mai vii cu putință; nu o dată închisese cu totul ochii, pentru a reuşi. Şi eforturile erau posibile. Glasul ei plăcut, sensibilitatea manifestată în orice discuție, lumina din ochi care-i punea în valoare tenul, îi uşurau eforturile. Era ca o băutură liniştitoare şi tonifiantă. Delirul se potriveşte adolescenței. Bărbații care caută o licoare amețitoare sfidează destinul.

Pe cât de curios, pe atât de sigur, în limita previzibilului, este, însă, faptul că soțul unei femei ca Laetiția s-ar putea împăuna cu virtuțile şi comorile ei, pe când soțul celeilalte – imposibil de aflat motivul – nu se va putea lăuda cu meritul de a fi luat, o femeie frumoasă ori savantă. Unul dintre rarele merite ale unei soții este să pară complet neutră, cerând şi primind o culoare mai definită, numai prin penelul conjugal.

Laetiției nu-i trebui mult pentru a înțelege cât era Willoughby de îndurerat. Uimirea de a-l vedea dându-şi în vileag suferința fu moderată de un susur de vagă teamă. Era nervoasă; rămase nemişcată, aşteptându-se la o bruscă explozie de regrete ori de pasiune.

– Pot spera că l-ai iertat pe Crossjay? întrebă ea.

– Scumpă prietenă, spuse el, descoperindu-şi chipul, mă conduc după anumite principii. Convinge-mă că am greşit şi nu eu voi fi acela să urmeze orbeşte drumul pe care am apucat la început. Mă cunoşti, de altfel. Bărbații neconduşi de principii, sunt – ei bine, nu merită să rămână jumătate de oră în compania ta. Am să-ți vorbesc la noapte. Acum am de expediat nişte scrisori. La noapte deci: ora 12; în camera unde ne-am văzut ultima dată; sau, mai bine, aşteaptă-mă în salon. Trebuie să mă ocup de oaspeții mei, până seara târziu.

Se înclină; se grăbea să plece cât mai curând.

Planul lui putea fi îndeplinit, trebuia să fie îndeplinit. Acesta era destinul său.

CAPITOLUL XXXIX

Imediat însă, începu să sufere de pe urma acestei hotărâri. Se temea s-o întâlnească pe Clara. Nebunia de a o fi reținut i se arătă întreagă. Cum s-o privească şi să-şi mențină hotărârea fără nici o ezitare? Clara îl împingea la tot felul de nesăbuințe. De n-ar fi fost ea aici, şi-ar fi putut realiza planul, liniştit, la ideea că îndeplineşte o datorie față de sine; urând-o, poate, puțin, pe biata nefericită, căreia, la urma urmei, îi reda fericirea, aşa, în felul lui, politicos şi amabil. Simțea că i se aprind creierii, gândindu-se la prezența Clarei la castel, înainte de eveniment şi o, Doamne! chiar după. Orgoliu? Nu mai avea; îl aruncase la pământ pentru ca ea să-l calce în picioare. Numai că-l prinse din zbor, luându-şi-l înapoi, înainte de a atinge pământul. Da, avea încă orgoliu, acesta îl chinuia, ca un pumnal răsucit în rană, acesta era cauza suferinței. Era însă prea orgolios pentru a accepta suferința. „Ceea ce fac, este drept." Pronunță aceste cuvinte şi, deodată, justețea lor păru că-i netezeşte drumul, până când o altă întrebare țâşni impetuos cerând un răspuns: Orgoliul lui va primi încurajarea şi aprobarea lumii, pentru faptul de a o lua pe Laetiția? Altădată, da. Dar acum? Frumusețea Clarei scânteia în fața lui, orbitoare.

Ne găsim pe puntea vasului care poartă întreaga umanitate şi-şi croieşte cu greu drum prin furtună. Strigătele se încrucişează sălbatic, în echipaj se iscă învălmăşeală, instinctul furios de conservare îi desparte grupuri-grupuri: unii vor să salveze vasul, alții propria lor viață. Pentru Willoughby, Clara însemna vasul şi Laetiția, viața. Dar îl bântuiau primejdiile, egale poate, fie că se agăța cu încăpățânare de Clara, fie că o zvârlea cât colo, pentru a o păstra pe Laetiția. Clara îi sfârtecase orgoliul, răsucind mereu cuțitul în rană, şi sângele lui se prelinsese, în văzul lumii, peste tot; îl trădase lui Vernon, apoi doamnei Mountstuart, privirea lui De Craye spunea că şi lui; cui nu-l trădase? Se putea crampona de ea pentru a se răzbuna, dar dorința aceasta nu se putea menține multă vreme dacă nu ducea la îndeplinirea altor scopuri de-ale sale.

„Resping orice idee de răzbunare!” îşi spuse el şi tresări violent, suferind îngrozitor, dar şi admirând omul care se putea arăta atât de generos, în ciuda teribilei jigniri ce i se adusese; cu cât era mai demn de admirație, cu atât era şi mai demn de compătimit. Sorbi, ca pe-o otravă, două-trei picături de auto compătimire, respingând astfel asaltul compătimirii publice. Trebuia să renunțe la Clara, dar în aşa fel încât lumea să fie încredințată, ca şi el însuşi, că era îndreptățit s-o facă. Laocoon al şerpilor chiar din el izvorâți, el se sforța ca toată crispația teribilă a muşchilor, prin care încerca să-i desfacă de pe trupul lui, să pară cât mai măreață. Trebuia să renunțe dar, la Clara! O, Frumusețe odioasă! Trebuie să renunțe la ea, dar nu pentru a o ceda aceluia care, de-ar atinge-o, el ar simți ace ascuțite prelingându-i-se în sânge şi şerpi în aşternut; trebuie cedată unui om care să-i înăbuşe avânturile, trebuie să devină a doua soție a unui bărbat de modă veche, un singuratic, izolat de lume, compromis de prima soție. Dacă s-ar şti public că ea fusese alungată şi că-l acceptase pe bătrânul Vernon ca pe un refugiu, împinsă de ruşine, de ură, de disperare, ca şi de un rest de bun simț, date fiind împrejurările, şi că se căsătorise, chiar, cu el, lumea n-ar mai putea fi influențată de frumusețea ei, când va judeca faptele. Lumea va şti ce să creadă. Instinctul de auto-conservare îi şoptea lui Willoughby că s-ar putea sugera lumii, dacă va fi nevoie, să gândească într-un anumit fel, ceea ce ar fi cu totul imposibil dacă ar vedea-o pe Clara mergând la altar cu Horace De Craye. Instinctul de conservare, nu răzbunare, inspira această şoaptă. Considera că inechitatea Clarei îi justifică actele, dar nu dorea să o facă permanent să sufere; era un om prea fin; avea însă intenția fermă de a-i lăsa ei tot beneficiul scandalului, presupunând că va izbucni unul, şi chiar al bârfei obişnuite.

„Şi astfel el i-o oferi vărului şi secretarului său, Vernon Whitford, care a deschis gura şi a închis ochii.”

Auziți gura lumii cum trăncăne? Ce putem face ca s-o oprim? Era de ajuns că Willoughby nu dorea să-i facă nici un rău. Nădăjduia, amabil, că bârfele o vor ofili puțin pe Clara; gândul îi venise spontan, căci altfel strălucirea frumuseții

odioase, pe care o pierdea, ar fi fost insuportabilă, n-ar fi putut accepta, n-ar fi putut niciodată renunța la ea.

Totuşi, efectul imediat era fericit. Anticipă atât de viu flecărelile şi disprețul lumii, încât frumusețea ei se pătă ca obrajii unui ftizic, pierzându-şi formidabila-i forță de atracție. Acum, o putea întâlni liniştit. Se călise, ca o lamă de oțel. El cerea femeilor, în primul rând, puritate, şi o femeie atinsă de răsuflarea lumii nu-i mai putea stârni emoții de nici un fel.

Judecați-l cu indulgență. Egoistul este fiul Eului său, dar şi tatăl acestuia: fiul îşi iubeşte tatăl şi acesta, fiul. Afecțiunea lor reciprocă cimentează legătura cea mai trainică; dacă cineva l-ar răni, cu răutate, pe unul dintre ei, nu l-ar urî oare, fiecare, pe criminal, de dragul celuilalt? Nu ți-ar face nici un rău, dar nu pot suporta să-l vadă pe unul dintre ei suferind, ori dorind cu ardoare ceva, în van. Cei doi îşi freacă mâinile de satisfacție când altcineva le acordă o simpatie încă mai intensă. Dacă, fără a-i jigni prea rău, te sacrifică, faptul se petrece pe altarul dragostei lor mutuale, al pietății filiale ori al tandreței paterne; tânărul a vrut să ofere o delicată bucățică celui mai în vârstă, ori viceversa. Absorbiți de înaltul lor exemplu de devoțiune, nici nu se mai gândesc la tine. Strălucesc de frumusețe.

E sigur însă că cel tânăr cunoaşte pasiunile tinereții, astfel, între cei doi apare o anumită distanță, creându-se o situație tragică. Devin patetici, atunci. Aceasta era starea în care se afla Willoughby plecând urechea la eul său mai vârstnic si resemnându-se în cele din urmă să muşte din fructul ce i se oferea; cât de amară era gura care muşca, venerabilul bătrân se prefăcu că nu observă. În orice caz, observați că jumătate din Willoughby era destul de coaptă pentru a-i apăra interesele. Jumătatea cea crudă trebuia numai să urmeze conducerea celei înțelepte, pentru ca interesele ei să fie asigurate; faptul era uşurat de dispoziția lui filială; suferea destul, e adevărat, dar acest sentiment, atât de rar, îl făcea pe bunul gentleman să-şi înghită suferința. Dacă fiul îşi deplângea soarta, tatăl s-ar fi simțit dezonorat. Făcu o reverență şi se supuse. De aceea, cerând să fie judecat cu indulgență facem prea mult apel la caritate, având în vedere faptul că anatomia lui inițială – ruperea eului în două felii –

este suficientă pentru a-l disculpa şi poate chiar a-l elogia. Egoistul este izvorul primordial, omul primitiv; sălbaticul a renăscut, fiinţa elementară a resuscitat. Apărut azi, în alte condiţii, primitivul poate fi şlefuit cu finețe de ceilalţi oameni, clar nu pierde nimic din natura lui originară, rudimentară. Nu este numai propriul său tată, ci şi părintele nostru; este de asemenea şi fiul nostru. Noi l-am produs pe el şi el pe noi. Aşa am fost şi revenim mereu la vechea stare, prin nimic deosebiţi, ne spune poetul, de cel care trage din greu la rame, pentru a urca barca împotriva curentului: *si brachia forte remisit*[97]; puţin numai dacă se opreşte, întâmplător, din vâslit şi, oricât de mult ar fi urcat, alunecă înapoi *in pejus*[98], înspre primele principii ale existenţei noastre, amestecate cu plante şi seminţe, tot atât de nepăsător cântărite într-o mână şi de orbeşte dirijate ca şi umanitatea noastră.

Pe de altă parte, îi putem cita pe poeţi şi pentru a ne asigura că primitivul nu este un degenerat; mai curând, reapariţia lui este o dovadă a indestructibilităţii rasei, a energiei străvechi cu care înfrânge orice obstacol în calea prosperităţii individului; el ne oferă un exemplu de ceea ce am fi putut deveni şi noi, dacă ne-am fi putut concentra forţele ca el. Reprezintă inocenţa primitivă, simplitatea pură a naturii. Noi suntem cei care au decăzut, ne-am topit, anonimi, în Societate, ne-am diluat esenţa, ne-am dizolvat. Egoistul se află între noi, monumental, ca o emblemă a veacurilor străvechi, brutale şi oneste; alfabetul simbolic al braţelor care lovesc şi picioarelor care aleargă – primul nostru limbaj – e mâzgălit pe întreaga lui făptură; ca blazon poartă în mână gloriosul silex, iar ca panaş, vârful unei săgeţi, totodată spectru preistoric şi produsul nostru cel mai perfect.

Dar societatea îl înconjoară. Spectacolul ocazional al primitivului, atârnând de-o frânghie, l-a impresionat, convingându-l de forţa duşmanului său natural. Întoarse

---

97 Dacă braţul puternic a slăbit (lat.).

98 În mai rău (lat.).

capul de la acest spectacol nepotrivit, cu un frison violent, totuşi cu nimic inferior celui ce-l simţi văzând ce rafale de vânt se năpusteau asupra reputaţiei celui care nesocotise opinia publică. Astfel, meditând şi asupra contrastelor din viaţă, imaginaţia începu să-i pulseze în minte şi el pătrunse într-o sferă superioară: Egoismul spiritului; deveni un Egoist civilizat; este încă un primitiv, are colţii încă ascuţiţi, dar a învăţat cum să-i utilizeze.

Degenerat sau nu (n-am avea nici un motiv să-l considerăm astfel) sir Willoughby era un Egoist social, imaginaţia lui amplificând excesiv orice îl privea direct. Descoperise un regat mai însemnat decât cel al dorinţei senzuale şi, în timp ce încerca să-l ia în stăpânire, se năpustea în toate direcţiile cu orgoliul unui Alexandru Macedon. În asemenea expediţii fulgerătoare, le-a tras, mai întâî pe Constanţa, apoi pe Clara; indiferent ce s-a întâmplat în legătură cu domnişoara Durham, este sigur că domnişoara Middleton intuise secretul firii lui Willoughby datorită oboselii nete ce o cuprinsese tot ascultându-i discursurile referitoare la aceasta. Nu ceea ce îi revelase el era cauza dezgustului Clarei; femeile pot suporta revelaţiile, fiind excitante, dar nu prelungirea lor monotonă, la nesfârşit. Aceasta ucide imaginaţia. Nu există un dezastru mai îngrozitor în dragoste, decât moartea imaginaţiei. Willoughby o târa pe Clara prin labirintul sanctuarului său interior, cerându-i, insaţiabil, să-l iubească mai mult, mereu şi mereu mai mult, până când imaginaţia fetei respinse fiinţa închipuită şi el se arătă ochilor ei indiferenţi ca un monstru perfect. Aşa se întâmplase probabil; farmecul exercitat de un primitiv asupra femeii este atotputernic, până când ea ajunge să-l cunoască direct.

„Şi astfel, el o oferi vărului şi secretarului său Vernon Whitford, care a deschis gura şi a închis ochii."

Întrebarea urgentă era cum va îndeplini el acest plan. Willoughby se concentra asupra problemei, cu toate forţele spiritului, forţe destul de însemnate, pentru a-l face să creadă şi să declare că ar fi putut ajunge departe, ca avocat, diplomat ori general; de l-ar fi interesat personal aceste

activități, ar fi putut deveni o personalitate, căci făcea planuri şi se apăra cu o iscusință remarcabilă.

Îşi imagina scene, debutând cu considerațiile lui anxioase în legătură cu bătrânul Vernon şi modul de a-l face să se stabilească pe viitor. Apoi, Clarei, cufundată în tăcerea-i posacă, cu care era atât de obişnuit încât nici nu şi-o putea reprezenta altfel, i-ar declara: „Dacă te-ai hotărât să ne despărțim, îți redau cuvântul, cu o singură condiție." Atunci ea ar tresări, el ar insista ca ea să promită, dar refuză; discuția se întoarce la punctul de plecare; ea se agită şi-l roagă să-i spună tot; el o flatează, mărturisindu-i dorința de a o primi în familie: este încă nedumerită, dar curiozitatea nu-i mai dă pace. El începe să filozofeze în privința căsniciei: Ce suntem noi? Nişte biete creaturi neputincioase. Trecem prin viață cum putem, făcând binele pe care-l putem, celor pe care-i iubim. Indiferent ce gândeşti, eu țin mult la bătrânul Vernon. Nu-ți ofer oare dovada cea mai convingătoare? Ea tot nu înțelege. Atunci îi spune pe şleau care este condiția. Aceasta şi numai aceasta: „la-l pe Vernon şi îți redau libertatea". Ea refuză, începe o dezbatere întreagă, dar numai el se arată elocvent. Este de vină precedenta lui căsnicie? Dar m-ai asigurat că nu-l judeci, din această cauză, mai aspru etc. Ea declară o asemenea propunere ca revoltătoare. El nu distinge ce-ar fi putut-o jigni într-o propunere prin care doreşte să-l facă fericit pe vărul său, deoarece ea, pe el însuşi nu-l poate face. Ironia şi sarcasmul îi ascund emoțiile, şi el reuşeşte s-o convingă că vorbeşte foarte sobru şi că intenționează să fie mărinimos. Ea e complet zăpăcită şi vorbeşte ca o fetiță de 15 ani.

El revine asupra primei escapade a lui Vernon. Ea ascultă fără nici o plăcere. Îi recomandă să mai reflecteze asupra propunerii, şi să-şi amintească de singura condiție a libertății, după care scena se termină. Doamna Mountstuart Jenkinson, care a ajuns acum la concluzia că Willoughby arde de nerăbdare să fie din nou liber, este chemată din nou pentru a avea o întrevedere cu Clara. Mătuşile lui, Eleanor şi Isabel, declanşează asediul. Laetiția îl continuă, cu o gravitate pasionată. Este utilizat în asediu şi tatăl ei. Apoi, Vernon este cel atacat de către Willoughby şi doamna

Mountstuart. Aici, se sileşte Willoughby să creadă, va întâlni obstacolul cel mai dificil. Dar fata este bogată, agreabilă, Vernon o place, ea este îndrăgostită de Alpii „lui", amândoi au aceleaşi gusturi, el are afecţiune şi pentru tatăl fetei, şi iată că, până la urmă şi Vernon participă la asediu. Va ceda ea oare? De Craye lipseşte. Nu există nici un alt mijloc pentru ea de a evita o căsătorie faţă de care nutreşte o aversiune totală şi incomprehensibilă. E prinsă în laţ. Tatăl ei va rămâne la castelul Patterne cât va dori gazda lui. Clara ezită, apoi se recunoaşte învinsă; în ciuda unei anumite repulsii resimţite la gândul precedentei căsnicii a lui Vernon, se supune.

Willoughby evocă din nou întreaga scenă, când o întâlni pe Clara. Asta îl ajută s-o privească cu răceală. Conducând-o la masă, îi vorbi despre Crossjay, în termeni nu prea aspri. În timpul prânzului revăzu cu însufleţire întreaga suită a scenelor, vinul şi chipul prietenului său Horace, pe care îl încurajă să fie mai irlandez ca niciodată, îi înfierbântară imaginaţia. Îl ironiză de două-trei ori, dar bine dispus, cu o prietenie pe care nu i-o mai arătase din ziua când sosise la castel. Dar bărbaţii a căror vervă nu ţâşneşte spontan iau instinctiv atitudinea unor critici, iar vinul de Porto din pivniţa Patterne îl menţinu pe doctorul Middleton într-o rezervă binevoitoare, când Willoughby decise că o replică a lui De Craye nu era nouă şi-l acuză, râzând, că uitase să-şi consulte carnetul cu anecdote, unde, cu siguranţă, ultima lui replică scânteietoare era însemnata cu două cruci.

– Poantele tale sunt excelente, Horace, dar scuteşte-ne de cele de pe vremea bunicii.

De Craye nu replică nimic, iar doctorul Middleton nu atacă de fel calamburul. Este suficient să ne încordăm puţin mintea pentru ca orice palavragiu seducător să se poticnească exact atunci când voim noi; evident, dacă am binevoi să facem şi noi calambururi, am reuşi mult mai bine ca el. Când un critic slobozeşte o poantă, clocită îndelung, este obligat să gândească în felul acesta. Judecând după zâmbetele doamnelor, şi ele gândeau tot aşa.

Puţin înainte de ora unsprezece, doctorul Middleton refuză, cu un gest spartan, o nouă sticlă cu vin de Porto. Perechea

de sticle fusese consumată echitabil de cei doi parteneri, aşa cum stabiliseră; reverendul doctor şi gazda sa puteau acum să-şi îngăduie o vizită ceremonioasă în salon, unde nu erau aşteptaţi. Examinară, admirând împreună cu cele două doamne mai tinere, lucrul de mână al doamnelor mai vârstnice: o cuvertură de mătase, pentru o sofa din budoar. Vernon şi colonelul De Craye plecară în căutarea lui Crossjay, unul înspre vila domnişoarei Dale, iar celălalt pentru a-l vizita pe paznic şi ajutoarele lui. Noaptea fiind frumoasă, se presupunea că aceştia se plimbau, fumând. Willoughby ieşi din salon şi se întoarse cu cheia camerei lui Crossjay în buzunar. Prevedea că delicventul îi va putea fi de folos.

Laetiţia şi Clara cântau împreună. Prima era roşie toată în obraji, cealaltă palidă. La ora unsprezece salutară cu toţii pe domnişoarele Eleanor şi Isabel. Willoughby ură noapte bună fiecăruia, observând, în acest timp, contrastul dintre privirea plecată a Laetiţiei şi francheţea glacială a Clarei. Ghici că erau pe cale să vorbească, din nou, despre obiectul solicitudinii lor comune, Crossjay. După ce se înclină în faţa mătuşilor, luă în mână cuvertura, lăudându-le hărnicia şi gustul desăvârşit; îl provocă apoi pe doctorul Middleton să o admire la rându-i, desfăşurând-o în faţa lui, pentru a-i trezi nerăbdarea de a se duce să se culce; îi pricinui astfel bătrânului gentleman anumite dificultăţi în dorinţa lui curtenitoare de a găsi epitete măgulitoare, inedite.

Înainte de miezul nopţii nu mai era nimeni în salon. Zece minute mai târziu, Willoughby se reîntoarse, dar nu găsi acolo persoana invitată stăruitor să vie. Plictisit şi dezamăgit, făcu câţiva paşi încoace şi-ncolo şi luă din nou cuvertura în mână, întâmplător, distrat; nu ştia nici el de ce o făcea, pentru că, în lipsa mătuşilor, nu prea i se întâmpla să le admire munca. Totuşi, contactul cu mătasea moale şi caldă avea ceva dulce şi feminin. O privire aruncată la ceasul de pe consolă îl făcu să constate că Laetiţia era în întârziere cu douăzeci de minute.

Neglijenţa ei îi primejduia toate planurile şi-i putea modifica întreg cursul vieţii. Culorile cu care îi făurise portretul erau prea strălucitoare pentru a putea dura;

nebunia ce-l cuprinsese amenința să se risipească. Era sigur că n-ar putea accepta într-o altă noapte sacrificiul la care era acum gata să se preteze.

Pendula bătu ora douăsprezece şi jumătate. Aruncă mătasea pe divanul din mijlocul salonului, stinse lampa şi ieşi din cameră, condamnând-o, în lipsă, pe Laetiția, să sufere întreaga ei nefericire, pe care, acum, era sigur c-o merită.

CAPITOLUL XL
Miezul nopţii: sir Willoughby şi Laetiţia. Sub cuvertură, împreună cu tânărul Crossjay

Tânărul Crossjay era lacom de vacanță şi nici nu-i trecea prin cap să se întoarcă acasă înainte de căderea nopții. Sfârşitul zilei îl prinse la multe mile distanță de castel, întrebându-se dacă nu era mai bine să încunune numeroasele lui aventuri cu o noapte petrecută la han; avea o groază de bani şi ideea de a sări dimineața din pat, într-o cameră necunoscută, i se părea foarte ispititoare. Apoi, când fusese trezit brutal din somn de Willoughby, i se spusese că trebuie să plece şi să nu-şi mai arate mutra prin Patterne. Pe de altă parte, domnişoara Middleton îi poruncise să se întoarcă. Pentru el, nu se punea prea mult problema pe cine să asculte: îşi urma îndemnul inimii.

Cina de la un han, unde găsi un auditoriu dispus să-l asculte istorisindu-şi aventurile, îl făcu să întârzie; ca să recupereze din timp, porni pe o scurtătură, dar rătăci drumul. Ajunse la castel foarte târziu, gata să primească bucuros, de va fi necesar, plăcerea îndoielnică de a petrece o noapte sub stele. Zări însă o lumânare arzând încă la o fereastră din dos. Bătu la geam şi-i deschise o fată de la bucătărie. Îi pregătise o farfurie de supă caldă. Crossjay încercă să soarbă o înghițitură pentru a-i face plăcere, dar curând îşi înclină capul în piept, gata s-adoarmă. Ea îl ridică în picioare, dar băiatul căzu din nou pe umărul ei. Crossjay, mort de oboseală, nu mai putea suporta aerul cald şi uscat al

bucătăriei. Mary, fata de la bucătărie, reuşi să-l pună oarecum pe picioare şi-l conduse, prin uşa din spate până în hol, de unde îl sfătui să se furişeze în linişte până la camera sa. Crossjay înțelese ce situație avea acum în casă şi, deşi era gata să doarmă pe scară, se îndreptă cu hotărâre spre camera lui, prelingându-se ca o pisică, până la uşă. Uşa rezistă. Se sperie, simțindu-se brusc la capătul puterilor. Uşa era încuiată. Crossjay avu impresia că se găseşte brusc în fața lui sir Willoughby. O luă la goană, dar picioarele îi tremurau, aşa că se rostogoli, făcându-şi cucuie, câteva trepte la rând. O uşă se deschise undeva, sus. Se năpusti prin hol către salon, a cărui uşă deschisă îl invita parcă înăuntru, bâjbâi prin întuneric până la divan şi se rostogoli în ceva mătăsos şi cald, gingaş ca mâinile unei femei, impregnat încă de parfumul lor; era atât de plăcut între acele falduri încât se cuibări bine, trăgându-le peste cap şi peste picioare. În timp ce încerca să înțeleagă unde ajunsese, genunchii i se adunară la piept, pleoapele i se închiseră şi el se regăsi în miezul aventurilor de peste zi, săvârşind fapte şi mai uimitoare.

Îşi auzi numele; fusese pronunțat, fără nici o îndoială. Era sigur că-l auzise cu propriile lui urechi, în timp ce îşi urma visurile cele mai dulci din câte cunoscuse vreodată un muritor. Numele lui nu se amesteca printre acestea, rămânea în afară, revenind însă mereu ca şi placarda pe care este scris *Pericol*, în fața patinatorului, care zburdă încoace şi-ncolo pe gheață; când îl obliga să se oprească din piruete, când să-şi micşoreze viteza; începu să lunece în cerc, din ce în ce mai aproape, sorbit parcă de un vârtej , până când lovit brusc, inima i se opri în loc, trupul se crispa, se gândi un moment să țâşnească din ascunzătoare, dar rămase nemişcat, ca mort, palpitând şi ascultând.

– O, sir Willoughby, se auzi o voce.

Tonul trăda o vie nelinişte.

– Scumpa mea prietenă, cea mai dragă, se auzi răspunsul.

– Am venit să-ți vorbesc despre Crossjay.

– Nu vrei să stai aici puțin, pe divan?

– Nu, nu pot rămâne. Mi s-a părut că l-am auzit pe Crossjay întorcându-se. N-aş vrea să stau jos. Pot să te rog să-l ierți, când se va întoarce?

– Tu, numai tu, poți s-o faci. Nu permit nimănui altcuiva. Vom vorbi mâine despre Crossjay.

– S-o fi culcat pe câmp undeva. Suntem cu toții tare îngrijorați.

– Ştrengarul acela poate să aibă grijă de el şi singur.

– I se întâmplă mereu accidente.

– Va fi despăgubit dacă pedeapsa a fost excesivă.

– Atunci, pot să-ți urez noapte bună, sir Willoughby.

– După ce-mi vei acorda mână, liber şi fără nici o rezervă. O clipă de ezitare.

– Pentru a-ți spune noapte bună?

– Îți cer mâna.

– Noapte bună, sir Willoughby.,

– Nu vrei. Te îndoieşti? Încă te îndoieşti? Ce ți-aş putea spune pentru a te convinge? Şi totuşi mă cunoşti bine. Cine altcineva mă cunoaşte? Totdeauna m-ai cunoscut. Tu eşti căminul şi templul meu. Ai uitat versurile pe care le-ai compus la majoratul meu?

Steaua zorilor a răsărit
Cu lumina ei deplină...

– Nu le mai repeta, te rog, strigă Laetiția, tresărind.

– Mi le-am repetat mie însumi, de mii de ori, în India, America, Japonia. Îmi păreau cântecul ciocârliei de acasă:

Inimă, sfărâmă-ți acum închisoarea
Şi înalță-te cu mândrie, în văzduh...

– O, te rog, nu mă obliga să ascult prostiile pe care le-am scris pe când eram copil. Să uităm asemenea versuri stupide. De-ai şti ce înseamnă să scrii ceva şi apoi să-l disprețuieşti din tot sufletul, nu m-ai mai chinui. Şi deoarece nu vrei să discutăm acum despre Crossjay, dă-mi voie să mă retrag.

– Mă cunoşti bine şi ştii, atunci, Laetiția, cât disprețuiesc poezia, în genere; nu însă şi versurile pe care mi le-ai dedicat.

De ce le consideri stupide? Exprimau sentimentele tale – sacre, pentru mine. Exprimă mai mult decât simpla poezie, exprimă ceva în genul religiei. Strofa a treia este preferata mea...

– Ar fi mai mult decât pot suporta.

– Erai sinceră când ai scris poemul?

– Eram foarte tânără, foarte entuziastă şi foarte proastă!

– Ai fost şi eşti, pentru mine, imaginea statorniciei.

– Greşeşti, sir Willoughby. Nu mai sunt deloc ce-am fost.

– Suntem cu toţii ceva mai bătrâni şi, nădăjduiesc, mai înţelepţi. Eu sunt, mărturisesc, mult mai înţelept, acum. Măcar acum! Îţi ofer mâna mea.

Ea nu răspunse nimic.

– Îţi ofer mâna şi numele meu, Laetiţia.

Nici un răspuns.

– Mă consideri legat prin cuvânt de onoare, faţă de altcineva? Ea amuţise cu totul. Sunt liber, slavă Domnului! Sunt liber să-mi aleg soţia, acea femeie pe care am iubit-o întotdeauna. Liber şi fără nici o rezervă, aşa cum îţi cer şi ţie; îţi ofer mâna mea. Eşti stăpâna castelului Patterne, soţia mea!

Laetiţia nu scotea nici un cuvânt. Scumpa mea! Nu înţelegi oare? Mâna ce ţi-o ofer nu mai are nici o obligaţie, faţă de nimeni. O ofer acelei doamne pe care o respect cel mai mult dintre toate femeile. Am făcut descoperirea că nu pot iubi pe cineva fără să-l respect. Şi cum nu mă pot căsători fără iubire, înseamnă că sunt liber, că sunt al tău. În sfârŁit, buzele tale s-au întredeschis. Rosteşte cuvântul mult dorit. *Pe care am iubit-o întotdeauna,* ziceam. Porţi în tine magnetul statorniciei şi îţi declar că, în ciuda aparentelor mele abateri, n-am încetat să simt forţa lui de atracţie. Iar acum nu mai există nici un impediment. Noi doi, împotriva întregii lumi, ca o singură fiinţă. Dă-mi voie să-ţi mărturisesc un vechi defect, cu totul tineresc şi de care voi face răspunzătoare tinereţea mea. Am dorit odată să absorb totul în mine. Era o lipsă de încredere, acesta era motivul, acum îmi dau seama. Îmi arăţi cât de diferită este căsătoria cu o femeie inteligentă. Mândria de a te avea pe tine, Laetiţia, mă vindecă definitiv de acea pasiune absurdă, numeşte-o o foame insaţiabilă. Recunosc

că a fost o nebunie a tinereții, îmi pare c-am făcut ocolul lumii pentru a mă întoarce acasă, la tine, în sfârŁźit, şi pentru a trăi o viață demnă, ca doi oameni aproximativ egali. Iată-mă, în sfârŁźit! Dar aminteşte-ți că în bărbatul tânăr ai fi întâlnit un despot, un despot gelos, poate. Tinerii, te asigur, sunt înclinați către idealuri orientale în dragoste. Datorită lor, dragostea îşi câştigă o proastă reputație. Noi doi, Laetiția mea, nu vedem în dragoste egoism curat. Dacă însă este aşa, el este esența însăşi a vieții. Sau, cel puțin, egoismul devenit frumos. Îți vorbesc ca un om care a descoperit un compatriot într-o țară străină. Am impresia că n-am mai scos o vorbă, ani de zile. Cu siguranță, nu mi-am mai deschis niciodată inima, cuiva. Înțeleg acum pe cei cărora le vine să cânte de bucurie. Dacă n-ar exista ceva în mine care să merite să fie spus, cred c-aş cânta, desigur. În orice caz, mă reîmpaci cu oamenii şi cu lumea, Laetiția. De ce să te forțez să vorbeşti? Eu voi fi acel care vorbeşte. Tot aşa cum mă cunoşti tu de bine, te cunosc şi eu, şi...

Vocea Laetiției explodă:

– Nu!

– Nu te cunosc? întrebă el, mieros.

– Foarte puțin.

– Cum aşa?

– M-am schimbat.

– În ce fel?

– Foarte adânc.

– Te-ai maturizat?

– În exterior.

– O să-ți revină culoarea în obraji, n-ai teamă, îți promit. Dacă crezi c-ai nevoie de o reînnoire, eu am leacul, eu, scumpa mea, eu!

– Iartă-mă, poți să-mi spui, sir Willoughby, dacă te-ai despărțit de domnişoara Middleton?

– Fii liniştită, scumpa mea Laetiția. Este la fel de liberă ca şi mine. Nu pot să mă comport altfel decât o face un om de onoare. Ea îmi redă libertatea, mâine ori poimâine, pleacă. Tu şi cu mine, Laetiția, scumpa mea, suntem păsări de casă. O pasăre de casă nu se poate împerechea cu una migratoare. Schimbarea aceea imperceptibilă, la care te referi, nu

înseamnă nimic. În Italia te vei restabili. Sunt gata să pariez pe propria mea sănătate – pe care niciodată n-a zdruncinat-o vreun doctor în medicină, spun intenționat în medicină, pentru că există doctori în teologie care ar vătăma şi nişte giganți – că după o călătorie în Italia te vei înapoia... că eu te voi aduce acasă, ca o soție înfloritoare. Dai din cap, descurajată? Dragostea mea, garantez asta. Nu pot face eu să revină culoarea în obraji? Priveşte-te! Vino în lumină şi priveşte-te în oglindă!

– Poate c-am roşit, spuse Laetiția. Presupun că se datoreşte bătăilor inimii. M-am schimbat. Inima mea nu mai e bună de nimic altceva. Cred că-ți semăn, sir Willoughby, în asta: nu mă pot mărita fără dragoste şi nu ştiu ce înseamnă dragostea; pentru mine e doar un vis gol...

– Căsătoria, scumpa mea...

– Te înşeli.

– Am să te vindec, Laetiția mea. Priveşte-mă, eu sunt tonicul tău. Nu e o asigurare banală, ci convingerea mea adâncă. Eu, draga mea, eu!

– Nu există nici o cură pentru ceea ce simt eu, sir Willoughby.

– Fii bună şi scuteşte-mă de acest titlu ceremonios, te rog. Încredințează-ți mâna, mâinii mele şi ai încredere în mine. De rest, mă îngrijesc eu. Sfârşim cu ce am început: îți cer mâna, te cer în căsătorie.

– Nu ți-o pot acorda.

– Vei deveni soția mea!

– E o mare onoare, dar n-o pot primi.

– Te-ai gândit bine, Laetiția? Îți propun în termenii cei mai categorici cu putință, să te fac lady Patterne, soția mea.

– Sunt obligată să refuz.

– Să refuzi? De ce? Ce motive ai?

– Am spus motivele.

El făcu doi-trei paşi, pentru a-şi împrospăta spiritul.

– Ştiu că un fel de nebunie le cuprinde uneori pe femei. Răspunde-mi Laetiția – aş fi putut jura, mi-ai dat toate dovezile care se pot da unui bărbat – spune-mi: m-ai iubit, altădată?

– Eram o fată romantică şi excesiv de nesocotită.

– Eviți întrebarea mea şi ea este foarte gravă. Se îndepărtă câțiva paşi, condamnându-i cu un „Oh” zgomotos stupiditatea prezentă, după care se grăbi să se întoarcă lângă ea.

– Dar era un fapt evident pentru toată lumea! Devenise o legendă. Să iubeşti ca Laetiția Dale era o frază curentă. Erai un exemplu, o făclie luminoasă tuturor femeilor, nimeni nu ți-ar fi putut egala devoțiunea. Erai o camee prețioasă, cu privirea încă vie. Şi asupra mea se opreau privirile tale. Mă iubeai, da, mă iubeai, îmi aparțineai, erai a mea, erai bunul meu, bijuteria mea; eram mai mândru de fidelitatea ta, decât de orice altceva aveam pe pământ. Făcea parte din ordinea universală. Dacă mă îndoiam de ea, tot echilibrul mi se prăbuşea. Cum, Doamne? Unde ne găsim? Nu există nimic solid pe lume? Mă iubeai!

– Eram într-adevăr un copil!

– Mă iubeai cu pasiune!

– Insişti oare atât, pentru ca ruşinea mea să fie cât mai completă, sir Willoughby? M-am expus la destul de multe.

– Nu poți şterge trecutul, este scris şi înregistrat ca atare. Mă iubeai cu devotament, tăcerea nu poate fi acum un refugiu. Mă iubeai!

– Da, te-am iubit.

– Oh, n-ai iubit niciodată, atunci, femeie superficială! „Te-am iubit”. Ca şi cum dragostea ar putea înceta! Ce mai rămâne atunci pe lume, pe care să ne bizuim liniştiți, ca pe un lucru al nostru? Prețuim dragostea unei femei, o păstrăm cu gelozie, ne încredem şi visăm la ea, aceasta este bogăția, amuleta noastră! Când deschidem scrinul, au dispărut! Înăuntru rânjeşte vidul! Suntem mai săraci decât ultimul vagabond. Totuna este să păstrezi un vin scump în argila olarului şi iubirea, în inima unei femei. Există unele femei – oh! femeile! Sunt toate croite în acelaşi tipar, ca o monedă oare circulă din mână în mână. E o ficțiune, o impostură iubirea lor. Ele nu pot iubi. Sunt numai umbrele bărbaților. Pe lângă aceştia, au tot atâta inimă cât şi o umbră alături de un timp viu. Laetiția!

– Sir Willoughby?

– Refuzi oferta mea?

– Trebuie.

– Refuzi să mă iei de bărbat?

– Nu pot fi soția ta.

– Te-ai schimbat?... Inima ta ai dăruit-o altcuiva?... Ai putea să te măriți? Există vreun bărbat... cu care ai putea să te căsătoreşti? Vreau un răspuns precis, sunt sătul de atâtea fraze evazive. Atotputernicul, creând femeia, a urmărit un scop ce va rămâne o enigmă până la sfârŁźitul lumii. În schimb, orice bărbat autentic încearcă s-o dezlege. Am dreptul să ştiu cine m-a jefuit. Încercăm, cum putem, să dezlegăm enigma. Satan este evocat de obicei, râzând în hohote. Spuneam că am dreptul să aflu cine m-a jefuit. Răspunde.

– Nu vreau să mă mărit.

– Asta nu este un răspuns.

– Nu iubesc pe nimeni.

– M-ai iubit pe mine. Taci? Dar ai mărturisit-o singură. Atunci mărturiseşte că acea iubire a putut să moară. Nu-ți dai seama cât de mult contribuie aceasta la minarea reputației mele? Mă iubeai şi ai încetat să mă iubeşti. Cu alte cuvinte, mă acuzi că sunt incapabil să mențin iubirea unei femei. Mă acuzi că nu pot inspira decât sentimente meschine, fără sublima durabilitate a unei vieți întregi. Arăți lumii că sunt un bărbat care poate fi iubit doar o clipă. Şi asta numai pentru că s-a întâmplat să fiu în vecinătatea ta, la vârsta când orice tânără fată este uşor impresionabilă. Mă dai în mod public de exemplu: un bărbat pentru care femeile pot avea un capriciu, şi nimic mai mult, el nu le poate înlănțui pe vecie, le fascinează numai, o clipă, două, apoi ele se dezmeticesc şi fug. Este drept oare ca să mă iei şi să mă azvârli după bunul tău plac? Gândeşte-te ce scandal ar izbucni! Eşti doar o umbră? Dar umbra este măcar fidelă unui bărbat. Ce sunt femeile? Nu există nimic în natură care, prin comparație, să nu se înalțe cu mult deasupra lor, să nu le condamne, definitiv. Eu, care întreaga viață am păstrat o deferență absolută în fața slăbiciunilor lor, purtându-mă respectuos şi curtenitor, eu sunt fericit în orice în viață, în afară de relațiile mele cu femeile. Cum se explică asta? În ce constă misterul? Trebuie să existe vreo explicație oribilă.

Care? Am fost favoritul zeilor, de când m-am născut şi până când am intrat în societatea femeilor. Vei avea bunătatea să-mi explici când le vei lua apărarea? O, de-ar fi aceste relaţii prea puţin onorabile, ar fi cu totul altceva. *Atunci*, ele... Aş putea aminti... dar am tot dispreţul pentru cei ce se laudă cu asemenea victorii. Este cu totul altă situaţie! Dar sunt numai nişte fluturi, pe când eu am nevoie de ceva mult mai stabil. Ele sunt nişte fluturi; eu privesc mai departe decât ziua de azi. Am o datorie către familie şi strămoşii mei. Ori acestea sunt simple efemeride; îmi dau seama, soarta îmi va fi potrivnică atât timp cât nu voi reuşi să le evit. Efemeride, nu numai pentru că trăiesc doar o zi, dar sunt şi spiritualiceşte efemere. Ei, bine, părerea mea despre femei depinde în mod direct de tine. Poţi s-o modifici, ori să arunci pe lume un bărbat mai mult, copleşit de aceeaşi experienţă străveche şi amară. Gândeşte-te la asta, că tu vei fi răspunzătoare, dacă idealul meu feminin naufragiază. Depinde de tine să mi-i redai intact. Te iubesc. Îmi dau seama acum că eşti singura femeie pe care am iubit-o întotdeauna. Vin la tine, te implor şi deodată îmi declari că te-ai schimbat. „M-am schimbat, nu mai sunt aceeaşi.” Ce înseamnă asta? „Nu mă pot mărita, nu iubesc pe nimeni.” Susţii că nu cunoşti ce înseamnă iubirea şi mărturiseşti, fără să răsufli, că m-ai iubit! Sunt oare visul gol de care vorbeai? Mâna mea, inima şi averea, numele meu îţi stau la dispoziţie, şi tu dai cu piciorul la toate. Sunt aici şi mă respingi. Dar pentru ce, pentru care motiv oare mă găsesc aici, dacă nu pentru încrederea ce o aveam în dragostea ta? M-ai atras spre tine pentru a mă respinge apoi şi a-ţi lua o mizerabilă revanşă.

– Ştii bine că nu e vorba de aşa ceva, sir Willoughby.

– Păstrezi oare încă o mică bănuială că sunt legat de ceva, că nu sunt perfect liber, de fapt şi de drept, aşa cum te asigur?

– Nu.

– Spune, atunci despre ce e vorba. Vezi că sunt în puterea ta. Vrei să îngenunchez la picioarele tale, doamnă?

– O, nu, mi-ai spori mâhnirea.

– Eşti mâhnită? Atunci eşti convinsă de afecţiunea mea, dar o respingi. Nu mă îndoiesc că, fiind o poetă, crezi în

iubirea eternă. Şi m-ai iubit, odată. Şi-mi spui că nu mă mai iubeşti. Nu eşti prea logică, Laetiția Dale.

– Poeții sunt rareori logici, dacă eu cumva sunt poetă; nu pretind acest titlu pentru că am scris nişte versuri stupide odată. Am renunțat la această iluzie, alături de multe altele.

– Doar n-ai să vorbeşti de rău frumoasele zile de demult, Laetiția. Parcă le văd: călăream prin preajma vilei tale, erai la fereastră, cu tocul în mână, părul ți se revărsase pe frunte. Romantică, da, în nici un caz stupidă. De ce ai fost romantică, gândindu-te la mine? Într-o zi îi voi comanda unui pictor portretul tău, după aceste amintiri. Şi mi-amintesc când ne-am şoptit prima oară... mi-amintesc cum ai tremurat. Ai uitat, dar eu mi-amintesc. Mi-amintesc când ne-am întâlnit în parc pe poteca spre biserică. Mi-amintesc dimineața aceea divină când m-am întors din călătorie şi am întâlnit-o pe Laetiția aceeaşi, neschimbată şi statornică. Cum aş putea s-o uit vreodată? Sunt scene de neuitat, din tinerețea mea, topite în ființa mea, înăuntru. Pot spune că, pe măsură ce mă depărtez în timp de ele, mă sprijin mai mult pe ele. Spune-mi, Laetiția, n-a existat oare o profeție a tatălui tău, în legătură cu noi doi? Mi se pare c-am auzit odată de ea. A fost, cu siguranță, ceva.

– Era bolnav, şi oamenii bătrâni se leagănă în tot felul de închipuiri.

– Întreabă-te pe tine, Laetiția, cine este obstacolul din calea îndeplinirii prezicerii sale, atât de adevărate, dacă vreodată adevărul a putut fi intuit pe lume? Nu te-ai schimbat chiar atât de mult încât să nu mai găseşti nici o plăcere în a-i satisface dorința! Mă duc la el mâine dimineață, cum se luminează de zi.

– Ai să mă obligi să vin şi eu şi să-l dezamăgesc.

– Atunci, îți voi demasca pasiunea pentru cineva nedemn de ea şi pe care ți-e ruşine s-o mărturiseşti.

– Ar fi un gest inutil şi, pe deasupra, josnic.

– Ar fi o dovadă de dragoste! Nu l-aş face pentru nimeni altcineva şi nimeni în afară ele tine n-ar îndrăzni să mă acuze de josnicie.

– Sir Willoughby, lasă-l pe tatăl meu să moară liniştit.

– El şi cu mine, împreună, vom încerca să te convingem.

– Mă faci să-mi închipui că-ți trebuie o soție cu orice preț.

– Pe tine te vreau, Laetiția, doar pe tine.

– Sunt obosită, spuse ea. S-a făcut târziu, n-aş vrea să mai ascult nimic. Îmi pare tare rău dacă te-am mâhnit. Presupun c-ai fost sincer. Nu apăr nici femeile în genere, nici pe mine personal. Pot spune doar că femeia din mine e ca şi moartă. Sunt fericită că pot fi fericită în felul meu, dar particip atât de puțin la viață, încât nici nu-mi pot imagina altceva. Cât despre dragoste, sunt mulțumită că am putut rupe vălul iluziei. Te gândeşti la cea care a fost tânără odată; acum sunt bătrână, nu mai am nici ambiții, nici căldură. Ruga mea cea mai fierbinte este să pot pluti deasupra curentului, am o dorință de a trăi aproape inconştientă, dar nu mai am puterea de a înota. O asemenea femeie nu este soția care-ți trebuie, sir Willoughby. Noapte bună.

– Pentru ultima oară, te întreb. Gândeşte-te bine, nu răspunde cu regrete convenționale. Refuzi cu toată hotărârea?

– Cu toată hotărârea.

– Refuzi?

– Da.

– Am renunțat degeaba la orgoliul meu! Refuzi?

– Da.

– M-am umilit în fața ta şi acesta e răspunsul! Refuzi?

– Da.

– Noapte bună, Laetiția Dale!

Îi făcu loc să treacă.

– Noapte bună, sir Willoughby.

– Sunt în puterea ta, spuse el cu un ton exprimând şi o rugăminte şi o amenințare. Parcă o gheară i s-ar fi înfipt în umăr; ea se întoarse şi-i replică:

– Nu te voi trăda.

– Pot avea încredere în tine...?

– Mâine dimineață, înainte de *breakfast*, plec acasă.

– Dă-mi voie să te escortez pe scară, până sus.

– Dacă vrei, dar nu voi vedea pe nimeni aici, nici în timpul nopții, nici mâine dimineață.

– Vreau să am privilegiul de a te vedea până în ultima clipă.

Plecară.

Tânărul Crossjay auzi o tobă imensă bubuindu-i în creieri. Undeva, înăuntru ori deasupra capului său, un toboşar nebun bătea groaznic în tobele lui.

Se auzi uşa de la laboratorul lui Willoughby trântindu-se cu zgomot.

Crossjay se rostogoli jos de pe sofa. Se strecură până la uşa întredeschisă a salonului şi aruncă o privire, pe furiş, afară. Niciodată băiatul nu fusese mai deplin treaz. Scopul lui era să iasă din casă şi să umble toată noaptea, ocolind orice fiinţă umană; ştia teribil de multe despre un om asemuitor prafului de puşcă şi se temea de explozie. Trecu prin hol. În culoarul oficiului, se ciocni de colonelul De Craye.

– A, iată-te, spuse acesta. Te-am vânat pretutindeni.

Crossjay povesti că uşa camerei lui era încuiată şi cheia scoasă din broască, iar sir Willoughby veghea în laborator.

Colonelul De Craye îl luă pe băiat la el în cameră, îl întinse pe sofa şi-l înveli confortabil cu o plapumă pufoasă. Numai că băiatul n-avea astâmpăr, simţea nevoia de a vorbi, de a ţipa, de a răcni; se perpelea, când pe dreapta, când pe stânga, neştiind ce să mai creadă, în afară că mult adorata lui domnişoară Middleton era trădată.

– Ei, băiete, se vede că nu eşti un adevărat soldat, îi spuse colonelul, atribuind agitaţia, durităţii sofalei. Crossjay trebui să înghită reproşul, cât era de amar. Un sentiment obscur că era nedelicat din partea lui să scape de povara ce-i copleşea mintea, în legătură cu domnişoara Middleton, aruncând-o la picioarele colonelului, îl împiedică să se apere, şi continuă astfel să se agite şi să se zvârcolească, până în zori. Îndată ce se lumină de ziuă, în timp ce prietenul său atât de ospitalier continua să doarmă – era un bărbat într-adevăr frumos, aşa cum stătea în pat, din profil, cu pieptul jumătate dezvelit – Crossjay se sculă şi ieşi din cameră.

„Zice că nu sunt un soldat adevărat şi iată că după două ore de somn sunt odihnit”, îşi spuse băiatul cu mândrie, trăgând puternic în piept aburii ce se înălţau uşor în soare de pe întinsul câmpiilor. Aruncă o privire în urmă, către castel, neliniştit, deoarece nu ştia cum să acţioneze; simţea că ia foc de nerăbdare, ştiind prea multe pentru a se putea stăpâni, prea aţâţat de zelul de a-i fi util dragei lui

domnişoare Middleton, pentru a putea păstra tăcerea, câteva ore la rând, în acea zi.

CAPITOLUL XLI
Reverendul doctor Middleton, Clara şi sir Willoughby

Când Crossjay se rostogolea pe treptele scării, Laetiția se afla în camera Clarei, întrebându-se ce peripeții i s-or fi putut întâmpla nefericitului ştrengar. După ce Laetiția fugi afară, Clara ascultă încordată, până ce auzi vocea lui sir Willoughby, ceea ce o linişti oarecum făcând-o să creadă că băiatul nu intrase încă în casă.

O aşteptă pe domnişoara Dale să se întoarcă, apoi se dezbrăcă, se vârî în pat şi încercă să doarmă. Era obosită de atâta luptă. Tot felul de gânduri, neobişnuite la vârsta ei, îi fulgerau mintea: este posibil ca sentimentul datoriei să învingă dezgustul şi este posibil să-ți trăieşti viața în afara propriilor tale admirații şi repulsii? Recunoştea capacitatea stranie a lui sir Willoughby de a epuiza rezistența celuilalt şi se întreba singură ce câştigase în lupta ei de până atunci; fiecare efort i se părea că-i risipeşte forța spirituală şi-i micşorează posibilitățile de a avea o perspectivă clară asupra viitorului. Nu numai că nu reuşea să confirme primii ei paşi spre libertate, dar se înfunda parcă şi mai adânc în situația fără ieşire. Privind în urmă, se minuna singură câte lucruri înfăptuise; privind în jur, toate i se păreau ineficace. Avea încă de traversat marea scenă a revoltei fățişe față de tatăl ei.

Anticiparea acesteia era cauza profundei ei descurajări. Reverendul doctor nu-i adresase nici un cuvânt de când aflase de încercarea de evadare, dar scena era iminentă. Pe lângă dorința de a nu-l supăra şi de a evita ea însăşi asemenea confruntare, nefericirea ei se datora şi faptului de a fi descoperit cât de mult se înstrăinaseră unul de altul; erau aproape doi duşmani, datorită uneia dintre cele mai uimitoare slăbiciuni bărbăteşti, la care nu putea face aluzie; abia de îndrăznea să se gândească şi nu-i venea să-i spună pe nume nici măcar în meditațiile ei. Referindu-se la alte

persoane, lăsa să-i scape acest strigăt: „Vinul, vinul!”, mirându-se din nou cum de putea acesta să prindă în cursă oameni venerabili şi să le întunece judecata. Era prea tânără pentru a-şi da seama că tocmai prin faptul că greşelile ei erau apreciabile, paharul de vin căpăta atâta importanță pentru modul cum un venerabil gentleman se gândea la datoria lui. De ce ar fi fugit el de lângă un vin inestimabil pentru a satisface capriciile unei fete zălude, vinovată de a încerca să-şi calce cuvântul dat? Putea broda oricât pe acest motiv. Vina îi era mare. Fără îndoială, vinul i-o colora în negru, aşa cum o picătură, două, erau suficiente în orice pahar, totuşi, vina ei era foarte mare.

Era prea tânără pentru a putea gândi astfel. Era gata să insiste asupra gravității greşelii ei, dacă această umilință ar fi ajutat-o să se elibereze. Prinsă în cursă, nu putea să reflecteze în voie. Clara nu-şi cercetase niciodată, limpede, greşeala, poate pentru că Willoughby nici nu se clintise la rugămințile ei. Dar, admițând acuzația de a fi capricioasă, ajunse la un acord cu propria-i conştiință, înțelegând că trebuia să perceapă greşeala, s-o regrete şi să facă penitență cât de curând. Poate renunțând cu totul la căsătorie? O, ce uşoară penitență!

Dimineața, se duse la camera Laetiției, bătu la uşă, dar nu primi nici un răspuns.

Află, la micul dejun, de plecarea domnişoarei Dale. Domnişoarele Eleanor şi Isabel se temeau că aceasta se datora unei situații neprevăzute care impunea prezența ei la vilă. Nimeni nu-l văzuse pe Vernon, şi Clara îl rugă pe colonel să meargă până la vilă să afle, veşti despre Crossjay. El acceptă comisionul numai ca s-o asculte şi să rămână în serviciul ei, asigurând-o, totodată, că nu era cazul să se îngrijoreze în legătură cu băiatul. I-ar fi spus şi mai multe dacă n-ar fi venit tocmai atunci doctorul Middleton s-o ia cu el.

Willoughby, cu ceasul în mână, marcă trecerea a zece minute. Excelentele lui mătuşi riscară un comentar în legătură cu felul în care arăta, ceea ce-l sperie, gândindu-se că şi-ar putea trăda, tocmai el, deruta de necrezut care-l cuprinsese. Considera o dovadă de nebunie modul în care se

comportase, iar pe Laetiția, o femeie într-adevăr nebună. Din fericire, da, din fericire, nebună, într-adevăr! Faptul că-i respinsese oferta, ridicol de generoasă, părea să-i arate mâna unui zeu intervenind miraculos în favoarea lui, şi lovind-o pe ea, cu nebunia, la momentul oportun. Avea toată încrederea în discreția Laetiției, o considera însă ca pe-o ființă mizerabilă care pierduse ultima şansă oferită de Providență şi-i dăduse lui o evidentă dovadă a mediocrității iubirii unei femei.

Timpul trecea în zbor. În scurt timp, va sosi doamna Mountstuart. Nu putea duela dacă n-avea o anumită tactică în minte, era lipsit de armură dacă n-avea un plan de luptă. Îşi storcea creierii, dar nu reuşea decât să se rătăcească şi mai mult într-o lume de aburi fantomatici, năvălind de pretutindeni. Cuvintele ei infernale „De două ori" nu se vor mai aplica acum Laetiției, vor fi un simplu ecou la cuvintele doamnei Busshe. Ba chiar, dacă lumea ar şti secretul, universul întreg ar urla: „De trei ori părăsit!" Şi toate acestea, reflectă el cu amărăciune, în legătură cu un om pe care numai datoria față de urmaşi l-a împiedicat să fie în clasa lui bărbatul cel mai periculos pentru toate femeile! Astfel este răsplătită dreapta noastră linie de conduită!

Când ceasul arătă că trecuseră cincisprezece minute, Willoughby bătu la uşa bibliotecii. Îi deschise doctorul Middleton.

– Ați terminat, sir?

– Am ajuns cu predica la momentul când trebuie să ridic vocea, pentru a-l trezi din somn pe paracliser, răspunse reverendul doctor.

Clara plângea.

Sir Willoughby se apropie de ea, plin de solicitudine. Coama argintată a doctorului Middleton era atât de zbârlită, încât se putea deduce vehemența predicii lui. Willoughby declară:

– Sper că n-ați făcut prea mult caz, sir, de un fleac oarecare.

– Cred c-am produs un anumit efect, sir, aşa cum o şi doream.

– Clara, draga mea Clara! Willoughby o atinse uşor.

– Pot să te informez că se căieşte sincer de purtarea ei.

– Iubita mea! îi murmură Willoughby. Totul a fost o neînţelegere. Nu reuşesc să pricep cu ce ţi-am greşit, dar iau asupra mea toată vina, absolut toată vina. Nu plânge, te implor. Fă-mi favoarea de a te uita la mine. Aş fi dorit să nu fii supusă nici unui interogatoriu.

– Tu nu ai nici o vină, suspină Clara.

– Sigur că Willoughby n-are nici o vină. Nu el a săvârşit o încălcare flagrantă a datoriei şi a convenienţelor, fugind în lume, şi nu el a pricinuit un catar pulmonar, cuiva care-mi este frate în meserie şi preocupări.

– Paracliserul a pronunţat „Amin", sir! remarcă Willoughby.

– Pot să te asigur, mormăi doctorul Middleton cu bunăvoinţă, că nimeni nu este mai bucuros să audă acest „Amin" decât preotul care a muncit pentru el cu sudoarea frunţii. Înţeleg ceva din chinurile lui Abraham. O asemenea predică poate duce la sacrificarea tatălui pe altar, indiferent de soarta care-l aşteaptă pe copil.

Willoughby o consolă pe Clara:

– Aş fi vrut să fiu aici să împărţim povara. Te-aş fi cruţat poate de câteva lacrimi. Am fost cam iute, probabil, în micile noastre discuţii. O recunosc cu dragă inimă. Am o fire cam irascibilă.

– Aşa este şi firea mea, exclamă doctorul Middleton. Şi nu cred c-am fost din cauza asta un soţ prea rău. Nu înţeleg prea bine nici de ce o fire irascibilă, fără îndoială justificată în pornirile ei, ar putea constitui, eventual, o circumstanţă atenuantă, pentru cineva care încearcă să nesocotească în chip ingenios o promisiune.

– Predica s-a terminat, sir.

– Au rămas numai ecourile. Doctorul Middleton făcu un gest liniştitor cu mâna. Consideră că auzi bubuitul tunetului în depărtare.

– Dă-mi mâna, scumpa mea, şopti Willoughby.

Nici un gest.

Doctorul Middleton observă. Făcu câţiva paşi, până la fereastră şi, cum cei doi rămaseră în aceeaşi poziţie, se întoarse şi tuşi mustrător.

– Este o cruzime... strigă Clara.

– ...ca proprietarul mâinii tale să te roage să i-o dai? întrebă tatăl ei.

Clara se refugie într-o nouă criză de plâns.

Willoughby se aplecă deasupra ei, în tăcere.

– N-aş fi crezut ca un părinte să fie obligat să suporte a doua oară într-un *lustrum*[99] o asemenea scenă, şi iată că ea se repetă după jumătate de oră! strigă tatăl ei.

Clara îşi strânse umerii, tremurând, apoi trupul i se înmuie istovit, şi-şi plecă în jos capul.

– Scumpa mea, dă-mi mâna, îi spuse cu o voce muzicală Willoughby. Mâna se supuse; părea un cristal de gheaţă rămas după un dezgheţ prematur.

Willoughby o apăsă pe inima sa.

Doctorul Middleton străbătea camera în sus şi-n jos, cu mâinile la spate. Tăcerea celor doi părea să-i reproşeze prezenţa.

Le spuse cordial:

– E suficient ca bătrâna iarnă să se retragă, pentru ca mugurii să izbucnească impetuos. *Jam ver egelidos refert tepores*[100]. Furia echinocţiului se risipeşte. Vă las singuri o vreme.

Clara şi Willoughby îşi ridicară capul, simultan, dar o expresie diferită le însufleţea chipul.

– Ei, fata mea, îi spuse doctorul Middleton, lăsîndu-şi uşor mâna pe umărul ei.

– Da, papa, vin şi eu imediat afară, replică ea, ca răspuns la scuza lui pentru vocabularul cam tare de până atunci, şi zâmbi.

– Nu, sir, vă rog să mai rămâneţi, spuse Willoughby.

– Prezenţa mea vă îngheaţă elanul.

Clara nu dezminţi aceste cuvinte.

Willoughby, dimpotrivă, protestă zgomotos.

---

[99] Interval de 5 ani (lat.).

[100] Primăvara a şi început să aducă adieri răcoroase (lat.).

Atunci, care dintre ei era cel mai îndrăgostit? În clipa aceea, doctorul Middleton era gata să creadă că fiica lui era aceea.

– Te găsesc pe pajişte, tată? întrebă Clara.

– Rămâneți, sir, interveni Willoughby, şi acordați-ne binecuvântarea dumneavoastră.

– O aveți de mult. Cu un gest evaziv, doctorul Middleton schiță rapid ceremonia paternă.

– Câteva minute, numai, tată, spuse Clara.

– A fixat şi ziua? îl întrebă nerăbdător Willoughby.

– Nu pot, strigă Clara exasperată.

– Ziua este importantă atunci când soseşte, dar am impresia că decizia are acum o importanță capitală. Dar mai întâî, încearcă-ți armele, dragă prietene.

– Decizia mea e luată, sir.

– Atunci n-am să-ți stau în drum, când apeşi pe trăgaci. Ţinteşte care zi îți place.

Clara îşi înghiți exclamația impetuoasă, pentru a nu-l mai reține pe tatăl ei.

Această iscusită stăpânire de sine mobiliză atenția lui Willoughby, dar îl şi sperie şi-l umili. Înțelese ce-l aştepta imediat după ce va pleca doctorul Middleton. El reprezenta singurul tribunal de care Clara avea teamă, aşa că toate chestiunile trebuiau rezolvate, pentru a deveni irevocabile, cât timp era încă alături de ei. Vrând să-i înmoaie inima, îi şopti Clarei „Scumpa mea” şi aproape o îmbrățişă.

Ea îşi forță trupul să se supună, sperând ca tatăl să considere gestul un semnal de plecare.

Willoughby îi sări în cale, înainte ca acesta să iasă pe uşă.

– Ascultați-ne până la urmă, sir. Nu plecați, mai rămâneți puțin, vă rog foarte mult. Mi-e teamă că împăcarea noastră nu este perfectă.

– Dacă aceasta e părerea ta, e un motiv în plus să nu-l mai necăjeşti pe tata, spuse Clara.

– Doctore Middleton, vă iubesc fiica. I-am făcut curte şi am cucerit-o. Aveam şi consimțământul dumneavoastră pentru căsătorie, încât mă consideram omul cel mai fericit de pe pământ. După ce a venit la castel, într-un fel sau altul, nu ştiu cum, pentru că nu vrea sau nu poate să-mi spună, am

jignit-o. Poți să jigneşti şi fără să-ți dai seama. N-am pretins niciodată că sunt infailibil, ceea ce înseamnă, implicit, că admit că se prea poate s-o fi jignit cumva. O rog să-mi explice ori să mă ierte. Nu mi se acordă nici una nici alta. Dacă situația ar fi inversă – nu mă refer la o ofensă reală, la cea mai gravă care se poate imagina – cred şi sper că n-aş fi tentat să propun desfacerea logodnei. Pentru mine, a iubi înseamnă a iubi şi logodna este o legătură sfântă. În ciuda greşelilor mele, am acest merit, al fidelității supreme, chiar dacă lumea o găseşte rizibilă. Mărturisesc o mulțime de erori, dar am acest unic merit, prin care mi-e teamă însă, că nu devin mai vrednic de stimă în ochii fiicei dumneavoastră. Cu alte cuvinte, sunt, fără îndoială, unul dintre acei nebuni, printre oameni, care corespund descrierii făcute unui câine fidel; destinul lui este cel al întregii specii animale. E absurd ca un bărbat să se vaite în gura mare când este lovit. Nu-i cer simpatia, numiți-mă mai bine un om fără noroc. Resping nesocotirea cuvântului dat şi mi se pare odios să violez un jurământ. Pentru mine este echivalent cu sinuciderea. Există câteva principii pe care oamenii civilizați trebuie să le apere. Întreg sistemul nostru social este bazat pe acestea. Aşa cum consider cuvântul meu obligatoriu, îl consider şi la ceilalți. Dacă acest lucru nu s-ar respecta, lumea ar deveni un carnaval al prefăcătoriei. Iar acum... Dar, Clara, scumpa mea, şi tu ai principii moştenite ori căpătate prin educație; le-am jignit eu oare în necunoştință de cauză, dincolo de orice penitență posibilă, încât tocmai tu, dintre toate femeile...? Şi fără să fii măcar în stare să-mi spui cu ce am păcătuit? Nu numai pentru ceea ce pierd, dar pentru o clarificare juridică, făcând abstracție de sentimentele, interesul personal, mâhnirea, suferința şi capacitatea mea de-a îndura ceea ce, pe mine, nimic în lume nu m-ar fi putut determina s-o fac; din punct de vedere juridic... dar mi-e teamă, sir, că sunt un avocat inabil...

– Situația nu cere un Cicero, sir, continuă deci! spuse doctorul Middleton, întrerupându-şi gesturile mute prin care aprobase până atunci nişte adevăruri atât de evidente.

– Din punct de vedere juridic, îndrăznesc să declar, deşi afirmația poate părea prezumțioasă la un om care suferă atât

de intens, că resping, cu oroare, orice neîndeplinire a jurământului.

Doctorul Middleton se înclină uşor, aprobând fraza ce o aşteptase.

– Şi eu, adăugă el, personal şi mai ales în momentul acesta, resping cu oroare călcarea jurământului. Juridic? Din punct de vedere juridic poți examina şi condamna. Dar o minte juridică poate şi detesta? Cred, sir, că nu suntem la tribunal când spunem că respingem cu oroare ceva; noi singuri am părăsit incinta. Totuşi, oroarea noastră este legitimă. Vrei să spui poate „impersonal" nu „juridic", ceea ce este suficient pentru a-ți formula simțămintele. Îi aruncă o privire pe sub sprâncene şi continuă: Clara a primit ce i se cuvine, Willoughby, în engleza cea mai limpede, fără a compromite stilul nostru olimpic. De aceea consider că nu mai este necesar să revin asupra acestor chestiuni.

– Vă rog să mă scuzați, sir, dar încă nu m-a iertat.

– O să lămuriți restul singuri. Între voi mă simt ca un curcan între doi hulubi.

– Lasă-ne singuri, tată, spuse Clara.

– Mai întâi, împreunați mâinile noastre şi dați-mi voie să vă numesc şi eu cu acelaşi cuvânt, spuse Willoughby.

– Întinde-i mâna acestui brav om, fiica mea; drept, cu tot brațul, ca un boxer curajos. Fă-i voia acestui îndrăgostit care-şi cere drepturile.

– Nu pot face aşa ceva, tată.

– Cum aşa, nu poți? Eşti logodnica lui, ai jurat.

– Nu doresc să mă mărit.

– Scuza este insuficientă.

– Nu sunt demnă...

– Flecăreli!

– Îl implor să-mi redea libertatea.

– Nebunie curată!

– Nu pot să-i ofer dragoste.

– Te întorci în leagăn, Clara Middleton?

– O, lasă-ne singuri, dragă tată.

– Dar care e vina mea, Clara, care? Cu ce-am greşit? Nu poți s-o spui?

– Tată de ce nu ne laşi singuri? Am putea discuta mai uşor...

– Dar de câte ori n-am discutat, Clara! continuă Willoughby, şi care a fost rezultatul? Ba m-ai iubit, ba ai încetat să mă iubeşti, ba-mi dăruiai inima, ba retractai totul, luându-ți înapoi sentimentele. Îmi ceri să consimt la un sacrificiu ce pune în joc reputația şi viața mea. Ce vină am? Sunt acelaşi om, nu m-am schimbat cu nimic. Te-am iubit şi te iubesc, ți-am dăruit inima, ți-o dăruiesc şi acum, pentru totdeauna. Eşti logodnica mea, adică soția mea. Ce ți-am făcut?

– Discutăm inutil, într-adevăr, oftă Clara.

– Nu este inutil, fată dragă, să-l informezi pe acest gentleman, logodnicul tău, asupra motivelor ce stau la baza obiecțiilor tale.

– Nu pot să le spun.

– Dar le ştii?

– Dacă le-aş putea formula, aş putea spera şi să le înving.

Doctorul Middleton i se adresă atunci lui sir Willoughby:

– Cred că insistăm ca acest copil să disece un capriciu şi nimic mai mult. El e considerat foarte important de către tineri, dar cum n-are nici organe, nici artere, nici creier şi nici o membrană, disecția şi examenul riguros sunt, amândouă, inutile. Insistența dumitale este firească la un îndrăgostit a cărui pasiune de a-şi cunoaşte iubita este de obicei direct proporțională cu ignorarea firii femeilor. La o anumită vârstă ele îşi comercializează capriciile; este, cred, echivalentul spiritual al isteriei, preferabil, fără îndoială, dacă nu este împins prea departe. Nu ne lipsesc exemple ce dovedesc că o inițiativă rapidă a bărbatului poate constitui un corectiv eficace şi elegant. În acest caz castelul ar fi sărit probabil în aer, dar fata ți s-ar fi aruncat la picioare. Ha, ha!

– Disprețuieşte-mă, tată. Sunt pedepsită pentru că m-am crezut întotdeauna superioară altor femei, spuse Clara.

– Întinde-i mâna, draga mea, din moment ce el doreşte o împăcare formală, ceea ce nu mă miră, de altfel.

– Tată! Am spus că eu n-o fac... am spus că nu pot...

– Dar spune odată, pentru numele lui Dumnezeu, ce este, ce s-a întâmplat? Spune lucrurilor pe nume, vorbeşte odată!

– Nu te încrunta la mine, tată. Îi doresc toată fericirea. Nu mă pot mărita cu el. Nu-l iubesc.

– Îți amintești, cred, că altădată m-ai informat de contrariul.

– Eram neştiutoare... Nu mă cunoşteam mai de loc. Îi doresc să fie fericit.

– Îi refuzi fericirea pe care tocmai i-o urezi.

– N-ar fi nici el fericit, dacă m-aş căsători cu el.

– O, izbucni Willoughby.

– Auzi-l cum respinge prezicerile tale, Clara Middleton.

Ea-şi duse mâinile crispate, la piept.

– Am fi nişte nefericiți, amândoi, nişte nefericiți!

– Şi nu poți rosti nici un cuvânt împotriva lui, copil nenorocit ce eşti!

– Da, sunt o nenorocită!

– E strigătul unui animal rănit.

– Da, tată.

– Îți dai seama că seamănă? În orice caz, comportarea ta o aminteşte pe a acestuia. N-ai nici un cuvânt de spus?

– Împotriva mea, da; a lui, nu.

– Şi eu să te pierd când vorbeşti cu atâta generozitate, să renunț la tine? strigă Willoughby. O, iubita mea Clara, ceremi orice, numai asta nu. E prea mult pentru un bărbat. Jur că depăşeşte puterea mea de îndurare.

– Continuă presiunea aceasta, continu-o, eşti pe drumul cel bun, spuse doctorul Middleton, gata de plecare.

Willoughby se întoarse repede şi dintr-o săritură îi aținu calea.

– Fiți bun şi pledați pentru mine, sir, sunteți atotputernic. Dacă va fi a mea, va fi fericită, chiar de-ar trebui să-mi dau viața pentru ea. Jur pe viața mea. Nu pot să renunț la ea! Să te pierd, iubirea mea? Ar însemna să mă condamn singur, să pierd tot ce înseamnă fericirea trupului şi a sufletului. Ar însemna să-mi interzic singur, grația, frumusețea, inteligența şi toate farmecele incomparabile ale minții şi chipului unei femei şi să mă exilez singur într-un deşert. Eşti tot ce am pe lumea asta, Clara, eşti *alter-ego*-ul[101] meu, soția mea. N-aş fi

---

[101] Un alt eu (lat.).

bărbat, de-aş accepta să te pierd. Să consimt la asta? Dar te iubesc! Te venerez! Cum să consimt să te pierd...?

Zări brusc privirea tinerei femei, şireată, din disperare, furişându-se într-o parte. Păşind încet, doctorul Middleton micşora treptat distanța până la uşă.

– Mă urăşti? îi şopti Willoughby, Clarei.

– Şi dacă aş ajunge să te urăsc?

– Să-ți urăşti soțul?

– N-aş putea promite nimic, murmură ea, cu o dulce şiretenie.

– Să mă urăşti? strigă el, cu voce tare, încât doctorul. Middleton se opri din mers şi ridică fruntea. Să-ți urăşti soțul? Omul pe care ai jurat să-l iubeşti şi să-l respecți? O, nu. De-ai fi a mea, nu m-aş teme niciodată de aşa ceva. Mă încred în ceea ce ştiu despre firea ta, mă încred în sângele moştenit şi în educația primită. Şi de n-ar fi nimic altceva care să-mi inspire încredere, m-aş încrede în ochii tăi. Şi apoi, Clara, îți mărturisesc un lucru, şi te rog să-l reții: prefer să mă urăşti, decât să te pierd. Dacă te pierd, vei trăi în altă lume, lăsându-mă pe mine pradă acesteia şi înghețului ei de moarte; dacă mă urăşti, vom rămâne împreună, vom trăi totuşi alături. Da, orice fel de căsnicie e preferabilă despărțirii.

Clara asculta cu atenția încordată. Un sunet nou răzbătea în limbajul lui, înțelegând că acesta îl viza, în parte, pe tatăl ei, de-a cărui frază referitoare la „călcarea jurământului" se folosise cu atâta dibăcie, Clara îl disprețui într-atâta pe intrigant, încât făcu enorma greşeală de-a remarca, e drept, destul de rece:

– Nu mi-ai mai vorbit niciodată cu un astfel de ton.

– În sfârŁzit, interveni tatăl ei, rezumând situația, pentru a încheia discuția prin chiar cuvintele Clarei, îți vorbeşte acuma pe acest ton, aşa că îți ordon ori să-i întinzi mâna, ca un simbol al înțelegerii dintre voi, ori să mărturiseşti limpede ce obiecții ai. Cred că-ți dai seama că el a ajuns la capătul răbdării şi dacă nu poți spune ce ai împotrivă, trebuie să-l urmezi.

Parcă totul se învârtea în jurul ei. Fusese umilită şi mustrată cu severitate, înaintea intrării lui Willoughby în

cameră. Nu mai găsea cuvintele care să exprime limpede ciudata ei repulsie. Formula diverse fraze, în minte, dar îşi dădea seama că vor fi spulberate dintr-o singură răsuflare de tatăl ei. Simți că şi Willoughby era gata, ca şi ea, să reverse un şuvoi de implorări, cu disperarea muribundului. Dacă lacrimile erau resursele ei, gesturile erau armele lui, tot atât de elocvente. Strigătul ei de ură în fața acestei căsătorii ar fi declanşat contraofensiva lui, în stilul lamentării unui îndrăgostit. Ce ar putea spune? Că este un Egoist? În acel moment, epitetul n-ar fi avut nici o pondere. Dezgustul ei instinctiv țipă pe o mie de voci: Inventează ceva; singură cu tatăl ei ori cu Willoughby ar fi inventat poate ceva echivalent termenului egoist, pentru a-şi linişti inima ce gemea de suferință, pentru că nu putea izbucni în imensele şi adevăratele-i obiecții; dar aşa, în prezența amândurora, se simțea paralizată. Imaginația o făcu să-i „vadă" năpustindu-se pe rând asupra ei şi doborând-o cu lovituri conjugate. Mintea îi mergea repede, oferindu-le mereu câte o replică, dar fără a-i putea organiza ei însăşi un discurs concret. Surveni astfel consecința inevitabilă a faptului că nu putea vorbi la îndemnurile insistente ale inimii: mintea şi inima se separară brusc, încetând să mai colaboreze. Una palpita înnebunită, cealaltă păstra o indiferență distantă; în timp ce inima, bolnavă, slobozea strigăte nearticulate, mintea îi răspundea cu toate frazele pe care, îşi închipuia, cei doi bărbați i le-ar putea adresa. Îşi vărsă otravă în inimă, pentru a-i sugruma reproşurile, obligându-se însă să-şi amintească toate amânările fatale ce le impusese, pentru a păstra în fața tatălui ei măcar aparența fermității; se consideră o ipocrită, apoi se întrebă ce era ea, la urma urmei. Cine o iubea? Astfel îi dădu lovitura de grație inimii, precizând cu siguranță motivul pentru care tatăl său devenise avocatul lui Willoughby; cu totul copleşită, se întrebă ce valoare mai avea, din moment ce nici tatăl nu şi-l mai respecta.

Pe de altă parte, tot ce era bun în ea îi stimula rațiunea pentru a pleda. În favoarea tatălui şi împotriva ei. Se cramponă de respectul ce i-l datora, dar simți cum se scufundă o dată cu el. Se făcu ecoul lui Willoughby, cu o luciditate ce-i dublă oroarea, pentru a tuna şi fulgera

împotriva unei lumi în care sentimentele cele mai sacre puteau astfel să se degradeze. Oroarea se dublă, văzând că devenise ecoul unui asemenea om, dar se gândi, în acelaşi timp, că nu îi era, deci, cu nimic superioară, ci era doar cu câţiva ani mai tânără. Anii aceia vor trece, curând, apoi vor fi amândoi o apă şi un pământ. Nu o iubea nimeni şi nu va pricinui nimănui vreun rău, ţinându-şi jurământul faţă de acest om; şi-l dase şi ar fi o trădare să nu-l ţină. Nimeni nu o iubea. Probă, modul cum o iubea tatăl ei! A-l face fericit deveni principalul ei scop, din moment ce-şi înmormânta, decent, propria-i fericire. Aici el era fericit; de ce să-l oblige să plece şi să-l facă să-şi piardă astfel biata lui fericire, la care ţinea atâta?

Ideea de a i se devota îi flată slăbiciunea. Dădu semne de ezitare; în acelaşi timp evită să-l privească pe Willoughby, gândindu-se (atât de mult gestul de a i se supune era împotriva firii) că gestul ar fi fost mai uşor de îndeplinit faţă de un bărbat dizgraţiat de natură. De-ar fi fost oribil la vedere, ar fi simţit o sadică voluptate în a-şi sacrifica tinereţea şi a se avânta cu ochii închişi în prăpastie.

Din nefericire pentru el, Willoughby avea motive puternice de nerăbdare. Îi înţelese deliberarea şi-i surprinse privirea fugară cu care-i cercetase o clipă frumosul chip; opinia despre sine i se combină cu amintiri din anumite maxime aflate în Marea Carte, pentru a-l asigura că fata se afla la capătul rezistenţei, supunându-se mai ales, presupunea, farmecului său fizic.

Într-adevăr, în luptele dintre sexe, maximele Cărţii au adesea rolul de-a stimula victoria asediatorului. Ele sunt pătate cu sângele victimelor. Auzindu-le, parcă auzi sunetele corului vestind uciderea cerbului fugărit; de mii de ori a sunat cornul prin veacuri. E bine să-ţi aminteşti de câte ori au dus la victorie aceste maxime, atunci când trebuie să evoci împrejurările unei înfrângeri, în faţa unei viitoare lady Vauban, care-şi ascute mintea apelând, poate, la maximele în favoarea Apărării.

Willoughby nu putea aştepta topirea zăpezilor până la capăt; îi era de ajuns să vadă procesul pornit. Admirând-o sincer şi dorind-o atât de înfocat, nenorocitul gentleman

încercă, în chip nesăbuit, să accelereze acest proces, dar tocmai prin asta, îl opri în loc.

Am putea adăuga o completare la maxima citată mai sus, exprimând-o cam în felul acesta: „Mai înainte de a respira, asigură-te că răsuflarea ta nu-ngheață.”

– Ea mea, e a mea, din nou a mea, cu totul şi pentru totdeauna a mea, strigă Willoughby, înaintând către ea pe măsură ce rostea exclamațiile acestea devoratoare; în aceeaşi măsură însă Clara bătea în retragere, din ce în ce mai puțin hotărâtă. Se retrase aşa cum vor face întotdeauna fetele tinere, cu doi-trei paşi, fără ca el să observe că devenise o Diană[102] furioasă, toată numai săgeți; lui Willoughby, dimpotrivă, îi plăcea această dârză fecioară, care se pleca în fața lui. Înhățând frumoasa-i mână, strigă, în timp ce Clara abia reuşea să evite o îmbrățişare:

– Nici un cuvînt despre suferința pe care a trebuit s-o îndur! Nu vei avea nimic de explicat, scumpa mea Clara! Am să te studiez cu mai multă atenție, iubita mea, pentru a mă lăsa mai uşor condus de tine. Dacă te voi jigni din nou, soției mele nu i se va mai părea greu să-mi declare ceea ce logodnica n-a reuşit. Nu întreb de ce; poate pentru că n-a putut cântări destul efectul reticențelor ei, poate că n-a înțeles destul atunci – era mai tânără şi cu mai puțină experiență – cât de sacru este jurământul logodnei. Totul s-a sfârŁzit cu bine, suntem acum o singură ființă, scumpe sir şi tată. Acum, ne puteți lăsa singuri.

– Mă bucur din toată inima să te aud spunând-o, declară doctorul Middleton.

Mâna Clarei se zbătu în captivitate.

– Nu, papa, rămâi. E o greşeală, o mare greşeală. Nu trebuie să mă părăseşti. Să nu crezi că aparțin cu totul, în eternitate, nimănui în afară de tine. Nimeni nu va putea spune, în afară de tine, că sunt, a lui.

– Eşti mai rea ca nisipurile mişcătoare, Clara. Nu se poate oare nimic construi pe cuvântul tău? Unde or să o conducă

---

[102] În mitologia romană zeița vânătorii.

pe fata asta o minte atât de uşuratică şi o voinţă atât de nestatornică?

– Pe Clara împreună cu mine, sir, spuse Willoughby. Da, aşa va fi, spuse doctorul, întorcându-se în loc.

– Încă nu, papa, se repezi Clara.

– Cum aşa, doar tu însăţi, tu, tu m-ai implorat să te las singură cu Willoughby, strigă tatăl ei. Şi acum ne întoarcem de unde am plecat, după ce ne-am învârtit în cerc complet, cu singura diferenţă că acum nu mai vrei să rămâi singură cu Willoughby. Mai întâi mi se spune să plec, apoi sunt tras înapoi; judecând după gulerul hainei şi după pulpana redingotei, te bănuiesc că eşti o tânără femeie în stare să înnebunească şi un om cu răbdarea unui înger, mai înainte de a te hotărî căruia dintre valurile ce-l azvârle încoace şi-n colo vrei să i te încredinţezi. Parcă ţi-ai fi pierdut minţile!

Chipul Clarei se destinse o clipă.

– Vreau să fii mulţumit de mine, papa.

– Iar eu îţi cer să-l mulţumeşti pe gentlemanul care-ţi va fi soţ.

– Doresc cu ardoare să-mi îndeplinesc datoria.

– Asta ar trebui să fie o garanţie suficientă pentru dumneata, Willoughby; cu fetele de azi...

– Daţi-mi voie, sir, să insist numai să-mi dea mâna, în faţa dumneavoastră.

– De ce nu, Clara?

– La ce bun o ceremonie formală, papa?

– Asta înseamnă, dragă prietene, că ea se pregăteşte pentru una mai însemnată.

– Mâna ei, sir; vreau să-i simt din nou mâna într-a mea, în prezenţa dumneavoastră; după câte am suferit, cer acest gaj, rezonabil, cred, pentru a-mi recăpăta încrederea.

– Rezonabil, da, ceea ce nu înseamnă însă, şi necesar. Aş adăuga însă că mi se pare justificabil şi, înţelept, poate, când se referă la o fiinţă atât de instabilă.

– Iată mâna mea, spuse Willoughby.

Clara făcu un pas înapoi.

Willoughby făcu un pas înainte. Tatăl ei se încruntă. Ea îşi înălţă mâinile, contractându-şi coatele, aruncă o privire

săgetătoare, plină de repulsie, urmăritorului şi se repezi către tatăl ei strigând:

– N-ai decât să spui că e un capriciu. Sunt capricioasă, instabilă, uşuratică, cu totul nesăbuită. Vezi că pentru mine însă, acest gest are o reală însemnătate, mi se pare că mă angajează foarte serios; nu poate fi un gest formal din moment ce trebuie înfăptuit în faţa ta. Fii te rog, puţin înţelegător cu fetiţa ta cea capricioasă. În câteva ore va fi mal rezonabilă. Cruţă-mă în acest moment. Trebuie să mă adun puţin. Mă credeam liberă, credeam că nu va mai face nici o presiune asupra mea. Dacă-i dau mâna acum, forţată, sunt sigură că mă voi căi imediat. Aşa sunt eu! Dar am să încerc, papa, să-mi înfrâng firea şi dacă o să merg să mă plimb puţin, am să mă liniştesc îndeajuns încât să înţeleg care mi-e datoria...

– În ce direcţie ai să te plimbi? întrebă Willoughby.

– Înţelepciunea nu se află numai pe un anumit drum, spuse doctorul Middleton.

– Mi-e teamă, sir, de drumul care duce la gară.

– Ai puţină dreptate! suspină doctorul, privindu-şi fiica.

Clara se înroşi violent; depăşise însă mânia şi mai curând se bucură că Willoughby o jignea, în sfârŁźit, cu ceva.

– Promit să nu ies din parc, tată.

– Fată dragă, ai ameninţat c-ai să rupi promisiunea.

– O, gemu ea, am să-ţi jur atunci.

– De ce să nu-mi juri acum, pentru a satisface dorinţa acestui gentleman, că, la o anumită dată vei deveni soţia lui?

– Am să mă întorc la tine, de bunăvoie. Acum, vreau să fiu singură, ard de nerăbdare.

– Am s-o pierd, strigă Willoughby, cu un avânt sincer.

– Cum aşa? se miră doctorul Middleton. Răspund eu de ea, sir, dacă-mi vei face mai departe favoarea de a-mi acorda credit. Te vei întoarce într-o oră, Clara, de bunăvoie şi atunci, ori îi vei da mâna definitiv, ori vei arăta motivele pentru care refuzi s-o faci, numai că trebuie să fie nişte motive foarte serioase, pentru a te putea retrage.

– Da, papa.

– Aşa vei face?

– Aşa voi face.

– Bagă de seamă, am spus motive.

– Da, papa, motive. Şi dacă nu voi avea nici unul...

– Dacă nu vei avea nici unul care să mă satisfacă, înseamnă că vei asculta porunca mea, fără nici o rezervă, imediat şi cu inima întreagă.

– Voi asculta.

– Mai doreşti ceva? Doctorul Middleton se înclină cu un aer triumfător, în faţa lui sir Willoughby.

– Oare ea...

– O, sir! Sir!

– Este fiica dumneavoastră, sir. Acest lucru mi-e de ajuns.

– Din întâmplare, ea s-a luat la trântă cu propriile-i promisiuni, aşa cum indigenii unui ţinut de curând descoperit de nişte colonişti aventurieri declară război îmbrăcămin ţii impuse de respectabila noastră civilizaţie, pentru ca, într-un târziu, să poarte, cu o fală excesivă, un tricorn ponosit şi nişte pantaloni care abia coboară sub genunchi. N-a renunţat însă la promisiunea ei, sir, încât putem spera ca, după ce-şi va fi înfrânat dorinţa înnăscută de independenţă, să se mândrească, în sensul comparaţiei mele, cu soarta ei, atunci când aceasta se va împlini.

Willoughby nu avu răgaz să sondeze adâncurile acestui compliment. O zări pe Clara furişându-se afară din cameră, în timp ce vorbea doctorului Middleton. Îi reveni teama că, neputând s-o recâştige, o pierduse.

– A şi plecat, observă tatăl ei. Văd că nu pierde vremea pentru a-şi îndeplini misiunea, să descopere floarea cea rară care creşte într-un pământ nisipos – motivele ei – dacă asta este într-adevăr ceea ce caută. Dar nu cred; mai curând, socoteşte că are nevoie de puţină linişte, asta-i tot. Nimănui nu-i place să fie manevrat, nouă tuturor ne place să ne conducem singuri. În privinţa hotărârii ce trebuie s-o luăm, pretindem ca noi să fim aceia care o luăm; când zic noi, nu mă refer numai la fete. După ce va trece o oră, i se va părea că hotărârea îi aparţine. Ce bine, dragă Willoughby, că astă-seară cinăm la Patterne.

– Da, sir.

– Poate că de vină este impresia de a-l merita, dar îți mărturisesc că astă-seară îmi recunosc slăbiciunea pentru vinul cel vechi de Porto.

– Va fi deschisă o sticlă în plus, sir.

– Dacă totul va merge bine, pentru dumneata, aşa cum am motive s-o cred, spuse doctorul Middleton, schițând gestul de a-şi pofti gazda afară din bibliotecă.

CAPITOLUL XLII
Unde se arată capacitatea de intuiţie a unei minţi pătrunzătoare

Plecând de la castel, cu câteva minute mai înainte ca doctorul Middleton şi sir Willoughby să fi intrat în salon pentru a-şi încheia seara acolo, Vernon se despărți de colonelul De Craye la porțile parcului şi se îndreptă spre vila Dale; nu află însă nimic despre hoinarul său; doctorul Corney îi strigă tot un răspuns dezamăgitor, de la fereastra dormitorului; mirarea jovialului doctor văzându-l pe Vernon plecat atât de departe, noaptea, în căutarea unui băiat, precum Crossjay, care avea şapte vieți în el, ca o pisică, deveni violentă şi el începu să bată darabana în rama ferestrei, ca Punch[103], cocoşatul, atunci când Vernon refuză să intre înăuntru şi să se odihnească puțin. Vernon îi spuse că „nu-l avea decât pe acest băiat pe lume căruia să-i poarte de grijă”, şi porni mai departe cu paşi mari, rostind numele unei ferme aflată la cinci mile distanță. Doctorul Corney îi răcni o invitație la micul dejun, în cazul când s-ar întoarce pe acelaşi drum şi se vârî în pat, gândindu-se la el. O serie întreagă de presupuneri îl făceau să-l considere pe Vernon drept cavaler al domnişoarei Middleton şi simți o compătimire adâncă pentru bietul său prieten. „Totuşi, se gândea el, o legătură fără speranță este acompaniamentul cel

---

[103] Personaj comic, reprezentat cu două cocoaşe, una în spate şi alta în față, cu un nas coroiat şi roşu şi cu un costum bogat şi împopoțonat.

mai plăcut ce şi-l poate dori un gentleman pentru melodia vieții, fiind una dintre acele discordanțe frapante care fac ca toate celelalte, mai mici, să se combine într-un fel de armonie agreabilă; astfel, de-ar fi să-i comparăm, bărbatul care abia-şi târăşte picioarele, urmează acelaşi drum cu cel răsfățat de soartă!"

În mintea doctorului cel mic de statură, sir Willoughby era răsfățatul destinului, un gentleman impunător ca înfățişare care avea avere, considerație, şi pe cea mai răpitoare fată din lume drept logodnică. Dar, deşi aprecia toate avantajele lui sir Willoughby la adevărata lor valoare, îşi închipuia că în cele din urmă, balanța va înclina în favoarea lui Vernon. Dar doctorul nu ajungea la acest rezultat decât după calcule foarte abstracte şi numai după ce îl hrănea pe prietenul său cel slab, cum s-ar spune, cu rădăcini şi rouă; iar efectele pozitive pentru Vernon se aflau într-un viitor îndepărtat, în preajma bătrâneții, când regretabila preferință a soției va fi pentru el o binecuvântare şi când va culege fructele bunelor orânduieli instaurate în viața lui. Cel care judeca aşa, era un irlandez. Sir Willoughby avea un caracter profund opus firii doctorului Corney; instinctiv acesta se crispa de antipatie – nu împotriva rasei, căci Vernon era din aceeaşi rasă, în parte chiar de acelaşi sânge, iar Corney îl iubea – ci împotriva tipului uman ce-l încarna. Strălucitul succes al lui Willoughby în ținutul unde locuia îi impunea doctorului tăcere, ca o lege de bronz, dar, în acelaşi timp, în inima lui de irlandez, se îngrămădeau mari stocuri de revoltă. Contemplându-l pe sir Willoughby, Corney începea să semene cu un serv irlandez năpăstuit, de pe vremea lui Strongbow[104]; exista însă o diferență: Corney percepea situația mai limpede, tocmai datorită prezenței prietenului său, mai potrivit pentru a-şi făuri o situație eminentă, şi mai ales, mai bine făcut pentru a place unei femei încântătoare – dacă aceste englezoaice din înalta societate ar fi putut fi învățate să conceapă un alt ideal bărbătesc decât un idol de lemn, obiect al adorației naționale!

---

[104] Strongbow Richard de clare, conte de Pembroke şi Strigul – aventurier englez, mort în anul 1176.

Doctorul Corney dejună foarte devreme, fără să-l întâlnească pe Vernon, şi plecă să vadă un bolnav, când izbucnea primul tril al ciocârliei prin cerul dimineții, iar datoriile zilei nu se abătuseră încă, grele ca un nor, asupra oamenilor, ci se amestecau vesel, cu culorile şi cântecele naturii. O oră mai târziu, lăsând în urmă şoseaua, ca să străbată un drum prin pădure, doctorul zări un tânăr, scormonind cu capul şi cu brațele într-un mărăciniş; în contracția energică a membrelor inferioare dovedind că întreg corpul urma gesturile continue de căutare ale mâinii, el îl recunoscu fără putință de îndoială pe tânărul Crossjay. Din mărăciniş apărură câteva ouă. Doctorul îşi struni calul.

– Ce pasăre? strigă el.

– O presură, răspunse Crossjay, tot strigând.

– Ei, domnule, lasă două ouă în cuib.

– Nu-mi da ordine, replică Crossjay. Oh, dumneavoastră sunteți, doctore Corney? Bună dimineața. Am răspuns aşa, pentru că totdeauna pun la loc două ouă. I-am promis, asta şi domnului Whitford şi domnişoarei Middleton.

– Ai luat masa?

– Nu încă.

– Nu ți-e foame?

– Mi-ar fi, dacă m-aş gândi la asta.

– Suie-te lângă mine.

– Cred că ar fi mai bine să nu vin, doctore Corney.

– Dar ai să faci exact ceea ce-ți spune doctorul Corney; imaginează-ți nişte felii rotunde de şuncă grasă, o ceaşcă de cafea dulce şi aromată, pâine prăjită, prăjituri calde, marmeladă şi dulceață de prune. Iată cum i se dilată băiatului nările şi îi lasă gura apă! Sus, tinere! Crossjay sări lângă doctor, care-i spuse, lovindu-şi calul cu biciul: Azi-dimineață n-am nevoie de nici un ajutor, dar dacă o să am, te iau în serviciul meu. Îți place mult domnişoara Middleton?

În loc să răspundă, Crossjay suspină adânc, ca omul apăsat de povara grea a iubirii.

– Şi mie-mi place, urmă doctorul. O să ai de-a face cu un rival. Mai rău încă, eu o iubesc. Ce zici de asta?

– Nu mă interesează câți o iubesc, spuse Crossjay.

– Meriți un dejun gratuit în salonul din față al celui mai bun hotel de pe aici, cu numele de Arcadia. Şi cum a fost patul tău de azi-noapte?

– Aşa şi aşa.

– Cam tare, prin părțile pe unde eşti numai oase.

– Nu-mi pasă ce pat am. Câteva ore şi mă simt odihnit.

– În orice caz, însă, eşti îndrăgostit de domnişoara Middleton şi asta este o virtute.

Spre marea lui surpriză, doctorul Corney văzu două lacrimi mari, rotunde, înflorind în ochii acestui băiat zdravăn, în timp ce chipul îi rămânea în continuare, mândru.

Când Crossjay îndrăzni să-şi dezlipească buzele, spuse:

– Vreau să-l văd pe domnul Whitford.

– Ai vreo veste pentru el?

– Vreau să-l întreb ceva. În legătură cu ce trebuie să fac.

– Atunci, băiete, ai nimerit bine, întrebându-mă, dar ai greşit direcția; când te-am găsit eu tocmai întorceai spatele domnului Whitford. Nici el n-a dormit acasă, a alergat după tine toată noaptea asta blestemată. Tristă situație! Ce-ai spune să-mi ceri mie sfatul?

Crossjay suspină:

– Nu pot vorbi nimănui, decât domnului Whitford.

– Şi arzi de nerăbdare să-i vorbeşti?

– Trebuie să-i vorbesc.

– Şi când te-am găsit, tocmai fugeai de el. Eşti un om foarte curios, domnule Crossjay Patterne.

– Ah, aşa ar părea oricine ar şti ce ştiu eu, spuse Crossjay cu o tristețe sobră, care-l făcu pe doctor să-l ia în serios.

– Fapt este că domnul Whitford răscoleşte tot ținutul ca să te găsească, spuse doctorul. Cred că cel mai bun lucru ar fi să te conduc la castel.

– Prefer să nu merg la castel, spuse Crossjay hotărât.

– N-o s-o poți vedea pe domnişoara Middleton decât la castel.

– Nu vreau s-o văd pe domnişoara Middleton dacă nu pot să-i fac un cât de mic serviciu.

– N-o amenință nici un pericol pe această doamnă, nu-i aşa?

Crossjay se făcu că nu aude întrebarea.

– Acum, spune-mi, întrebă doctorul Corney, eu aş avea vreo şansă, presupunând că domnişoara Middleton ar fi din nou liberă?

Răspunsul veni imediat.

– Sunt sigur că nu.

– Şi de ce eşti atât, de sigur?

Nu-i răspunse nimic; dar doctorul insistă şi, în cele din urmă, Crossjay îşi exprimă părerea că ea s-ar putea mărita cu domnul Whitford.

Doctorul întrebă de ce; iar Crossjay spuse că ea ar face-o pentru că domnul Whitford este cel mai bun bărbat din lume.

La care, doctorul răspunse vesel:

– Amen, şi apoi remarcă: Aş fi presupus că cele mai multe şanse le are colonelul De Craye: este un bărbat mai pe gustul femeilor.

Crossjay îl surprinse din nou prin aerul iritat cu care răspunse:

– Nu e adevărat! Apoi adăugă: Nu vreau să vorbesc despre nimic altceva, decât despre păsări şi lucruri neimportante. Ce dimineaţă minunată! Am văzut răsăritul soarelui. N-are să plouă astăzi. Aveţi dreptate, domnule doctor Corney, mi-e o foame...!

Doctorul cel mic de statură pocni din bici, cu toată solicitudinea. Crossjay îi povesti cum a căzut în dizgraţie la castel, ca şi toate întâmplările legate de acesta, de la întâlnirea cu vagabondul la cea cu baronetul, omiţând numai aventura domnişoarei Middleton şi scena nocturnă din salon. Doctorul mirosi imediat că băiatul lăsase ceva deoparte şi spuse:

– Sper că n-o s-o informezi pe domnişoara Middleton de afecţiunea mea. La urma urmelor, nu este vorba decât de o fărâmă de dragoste. Dar, aşa cum i-a răspuns Patrick lui Kathleen, când i-a mărturisit un pic de dragoste: „Acesta este cel mai bun pic din lume!” şi el avea dreptate, precum am eu dreptate când vorbesc despre foamea ta.

Crossjay declară că disprețuieşte discuţiile despre dragoste.

– Eu nu-i spun niciodată domnişoarei Middleton ceea ce simt. Iată c-am ajuns însă la vila domnişoarei Dale.

– Este mai aproape pentru stomacul tău gol, decât conacul meu, spuse doctorul, şi ne vom opri numai cât să întrebăm dacă ţi se poate oferi un pat în seara asta: dacă nu, am să te iau cu mine, am să te pun într-un flacon şi am să te arăt la toată lumea ca pe un specimen rar. Dejunul e sigur că ţi-l va oferi domnul Dale. Zăresc şi un domn pe-aici.

– Colonelul De Craye.

– A venit să afle veşti despre tine.

– M-aş mira!

– Domnişoara Middleton l-a trimis; sigur că ea.

Crossjay îl privi drept în faţă pe doctor.

– Pe ea n-am văzut-o de multă vreme! Dar el m-a văzut noaptea trecută şi i-o fi spus poate, dacă era îngrijorată. Bună-dimineaţa, colonele. Am făcut un marş lung şi o plimbare frumoasă cu trăsura şi mi-e la fel de foame ca şi echipajului amiralului Bligh[105].

Sări jos.

Doctorul şi colonelul se salutară zâmbind.

– Am sunat, spuse De Craye.

O slujnică apăru la uşă şi, imediat în urma ei, domnişoara Dale, care se repezi la Crossjay, amestecând sărutările cu mustrările. Nu se întoarse spre colonel decât ca să-i răspundă la salut şi să-l scuze pe băiatul înfometat care voia să se năpustească înăuntru, să mănânce.

– Am să aştept, spuse De Craye. Remarcase că era mai palidă ca de obicei. Doctorul, care observase şi el acest lucru, îi ceru veşti despre sănătatea tatălui ei. Laetiţia răspunse că acesta nu se sculase încă şi-l luă pe Crossjay cu ea.

– Este bine când bolnavul doarme mult, spuse doctorul. Totuşi, doamna nu arată prea bine. Dar femeile sunt schimbătoare; înfăţişarea le trădează starea sufletească, pentru că n-au primit ca noi, pumni care să le înveţe să-şi ascundă sentimentele; ele seamănă cu steagurile militare ce se înalţă pentru funeralii sau pentru sărbători; o zi stau înfăşurate, iar în ziua următoare fâlfâie. Bărbaţii seamănă cu

---

[105] Bligh William (1754-1817) – amiral englez; a descoperit câteva arhipeleaguri mici în Polinezia.

figurile sculptate pe prora vaselor; rămân aproape aceleaşi, pe furtună sau pe vreme liniştită, dar niciodată excesiv de frumoase, din cauza valurilor oceanului. Nu ne-am mai văzut de un secol, colonele: pe vaporul spre Dublin, parcă, şi ce mai noapte era...!

– Îmi amintesc că m-ai pus pe picioare, doctore.

– Aha, fii bun atunci şi declară că nu există nici un vraci mai iscusit decât Corney, pe mare, prin bunăvoinţa călugărilor de la mănăstire, al căror elixir are puterea de-a linişti valurile. Am auzit că face adevărate minuni!

– Poate amesteca un medic şi un călugăr, laolaltă, doctore!

– Adevărat; ar fi un miracol dacă i-ar putea combina. Cu toate acestea, vindecarea sufletului înseamnă, adeseori, vindecarea întreagă şi totală a corpului; şi numai maliţioşii susţin că, lăsând trupul în mâna unui medic, trimiţi sufletul la cer. Apropo, colonele, băiatul acesta are ceva pe inimă.

– S-o fi certat cu vreun fermier sau pădurar.

– Încearcă să-l tragi de limbă şi ai să-l găseşti impenetrabil. I-a intrat în cap domnişoara Middleton. Este o taină la mijloc care nu-l prea face fericit.

– Vom vedea, spuse colonelul.

Doctorul Corney încuviinţă din cap.

– Trebuie să-mi văd pacientul de aici. Am venit prea devreme pentru el; aşa că am să fac mai întâi câte o vizită păsărilor schilodite ce s-au şi trezit, spuse el şi porni mai departe cu trăsura.

De Craye străbătu grădina cu paşi mari. Era unul dintre acele spirite active şi receptive care, chiar dacă reflectează, o fac prin salturi bruşte; lumea exterioară se reflectă în ei ca într-o oglindă ce dansează. El descoperea o intrigă într-o clipă şi, tot într-o clipă, urzea o alta; în ambele cazuri dădea târcoale, o vreme, situaţiei respective, fără o deliberare prea încordată, încrezându-se, cu răbdare, în intuiţiile lui rapide. Faptul că Crossjay era considerat obsedat de domnişoara Middleton trezi în mintea lui o serie de imagini privitoare la activitatea băiatului din ultimele patruzeci şi opt de ore; nu specula nici una dintre aceste imagini, nici în cea mai mică măsură, ci doar le deplasa şi le observa, şi apoi, ca pe un adevărat şoim ce era, prin spiritul ca şi prin chipul său

frumos, instinctul îl îndrepta direct acolo unde trebuia să lovească. O natură reflexivă este pândită, adesea, în acțiune, de pericolul de a forța ipotezele în scopul de a lucra cu probabilitățile, cu metodele şi în direcțiile în care este obişnuită; numai că a face presupuneri nesăbuite este totuna cu a te hârjoni printr-un labirint. Cel care poate să urmărească evenimentele, rotindu-se o vreme, sus, deasupra lor, privind în linişte şi adunând numeroase impresii, câştigă acea înțelepciune ce face ca lucrurile secrete să i se dezvăluie minții cu ponderea lor exactă; acest om va obține ori cheia exactă a lucrurilor, ori nimic; cel mai adesea nimic; dar va scăpa curselor ce i le întinde propria sa inteligență, va fi totdeauna mai aproape de enigmă decât cel care vrea să intuiască rapid, sau îşi face tot felul de calcule nesăbuite, şi va avea o viziune mult mai largă asupra lumii decât aceştia din urmă. Ca să aibă o şansă de succes, trebuie ca percepțiile să-i fie şi acute şi calme, să citească exact şi îndrăzneț la momentul potrivit, pe chipurile oamenilor.

De Craye dorea s-o vadă pe domnişoara Dale. Ea se întorsese acasă pe neaşteptate şi, după cum se părea, nu din cauza bolii tatălui ei; îşi aminti apoi că o zărise cu pleoapele roşii, într-o noapte, când trecuse pe lângă ea, pe coridor. Acum, domnişoara Dale i-l trimise pe Crossjay îndată ce băiatul se ghiftui bine cu mâncare. De Craye îl trimise înapoi, cu o rugăminte. Ea nu cedă imediat. Apăru cu părere de rău la uşa de la intrare, cu totul deconcertată, parcă. De Craye o rugă să-i transmită un mesaj pentru domnişoara Middleton. Laetiția nu avea nimic să-i spună. El insistă. Dar pentru moment nu avea într-adevăr nimic să-i spună, declară Laetiția.

– Nu vrei să-mi încredințezi nici un cuvânt? întrebă De Craye, făcând-o în mod vizibil să se gândească dacă ar avea ceva să-i transmită. Nu putea; nu avea inima să-i trimită vreun mesaj.

– Am s-o văd peste o zi sau două, colonele.

– Ai să-i lipseşti mult.

– Ne vom revedea curând.

– Şi bietul Willoughby!

Laetiția roşi, dar nu spuse nimic.

Un fluture rar îl ademeni pe Crossjay, care alergă mai departe după el.

– Mă tem că băiatul să nu fi făcut vreo prostie, spuse Laetiția. N-am reuşit să-l fac să mă privească drept în ochi.

– Are poftă de mâncare?

– Da, straşnică poftă.

De Craye clătină din cap. Un băiat cu atâta poftă de mâncare nu reprezintă niciodată o speranță pierdută.

Colonelul şi Crossjay hoinăriră prin grădină.

– Şi acum, spuse colonelul, să vedem dacă n-am putea aranja o întâlnire între tine şi domnişoara Middleton. Eşti un băiat norocos, pentru că ea se gândeşte mereu la tine.

– Şi eu mă gândesc mereu la ea, spuse Crossjay.

– Dacă te afli vreodată într-o încurcătură, ea este exact persoana de care ai nevoie.

– Da, dacă aş şti unde s-o găsesc!

– E simplu, de obicei se află la castel.

Crossjay nu răspunse nimic; teribilul secret îi stătea pe buze. După dejun, lacătul care le închidea, părea, gata să cedeze.

– Aş vrea tare mult să-l văd pe domnul Whitford, spuse Crossjay.

– Ai să-i spui ceva?

– Nu ştiu ce să fac: nu prea înțeleg ce s-a întâmplat! Secretul îi alunecă printre dinți, dar îl înghiți la loc. Da, vreau să-i vorbesc domnului Whitford.

– Şi el este unul dintre prietenii domnişoarei Middleton.

– Ştiu. Şi încă unul din oțel veritabil.

– Toți suntem prietenii ei, Crossjay. Eu mă mândresc că pot fi un adevărat oțel din Toledo, la nevoie. De cât timp erau în casă noaptea trecută, când te-ai izbit de mine?

– Nu ştiu, sir: am adormit o clipă şi când m-am trezit...!

– Unde te aflai?

– În salon.

– Bine, Crossjay, tu nu pari omul care să se sperie de fantome, totuşi aşa păreai, când te-ai aruncat la pieptul meu.

– Nu cred în lucruri din astea. Dumneavoastră credeți, domnule colonel? Nu se poate!

– Nu putem afirma nimic. Să sperăm că nu, pentru că n-ar fi o luptă loială. Un om ajutat de fantome i-ar bate uşor pe alți zece. Cu el nu am putea boxa, nici juca cărți şi nici nu ne-ar rămâne vreo şansă când am fi rivali în dragoste. Şi ia zi, ai zărit vreo fantomă?

– Nu erau fantome! Crossjay era sigur de ceea ce spunea şi glasul lui exprima această convingere.

– Mă întreb dacă domnişoara Middleton este cu adevărat fericită, observă colonelul. De ce? Ştii de ce, o cam necăjeşti, din când în când...

Băiatul se arătă foarte emoționat.

– Aş face... m-aş duce... N-aş vrea să fie nefericită din vina mea. Asta este! Asta este! Şi nu ştiu ce trebuie să fac. Aş dori să-l pot vedea pe domnul Whitford.

– Măi băiete, mi-e teamă că intri în nişte încurcături teribile!

– Ieri n-am intrat în nici o încurcătură.

– Şi zici că ți-ai aranjat un pat confortabil în salon? Noroc că nu te-a văzut sir Willoughby.

– Totuşi nu m-a văzut.

– Ai scăpat ca prin urechile acului.

– Eram acoperit cu o cuvertură, cred, de mătase.

– Te-a trezit?

– Cred că da. L-am auzit.

– Vorbind?

– Da, vorbea.

– Cum? Vorbea singur?

– Nu.

Secretul amenința să-i scape lui Crossjay, ori să-l sufoce.

De Craye îi dădu un răgaz.

– Ții la sir Willoughby, nu-i aşa?

Crossjay răspunse că da, fără entuziasm.

– Este binevoitor cu tine, spuse colonelul; are să-ți facă o situație şi va avea grijă de interesele tale.

– Da, țin la el, răspunse Crossjay, cu obişnuitul lui reflex rapid, pe care îl dovedea mereu când era vorba despre acest subiect; țin la el; este binevoitor şi aşa mai departe, şi-mi dă bani de buzunar, şi se joacă cu mine şi aşa mai departe; dar nu o să pot înțelege niciodată de ce n-a vrut să-l primească

pe tata, care a făcut zece mile pe jos, ca să-l vadă, şi care a trebuit să le străbată din nou pe ploaie, şi să meargă cu trenul, cale lungă, până acasă, tocmai la Devonport, pentru că sir Willoughby n-a vrut să-l primească, deşi era acasă; tata l-a văzut bine. Lucrul acesta ni s-a părut foarte ciudat nouă, tuturor; şi tata nu ne lăsa să vorbim despre asta. Tatăl meu este foarte viteaz.

– N-a existat vreodată bărbat mai viteaz decât căpitanul Patterne, spuse De Craye.

– Sunt sigur că v-ar place, domnule colonel.

– Am auzit despre unele fapte de-ale lui şi le admir, ceea ce este un prim pas spre afecțiune.

Ascultând-l, băiatul se încălzi şi mai mult.

– Pentru că la noi se spune că unui sărac e de ajuns să-i dai o bucată de pâine cu brânză şi un pahar cu bere, şi puțină odihnă – ceea ce orice altă casă mare ne-ar fi dat, şi noi n-am fi cerut mai mult decât atât. Surorile mele cred că sir Willoughby trebuie să fie egoist. Este teribil de mândru şi poate că s-a purtat aşa pentru că tata nu era destul de bine îmbrăcat. Dar ce putem face? Suntem foarte săraci acasă, şi numeroşi, şi tuturor ne e foame. Tata spune că nu este prea bine plătit pentru serviciile aduse guvernului. Nu este decât un biet marinar.

– Este un erou! spuse De Craye.

– S-a întors acasă foarte obosit şi răcit, şi a trebuit să cheme un doctor să-l vadă. Sir Willoughby i-a trimis bani si mama a vrut să-i trimită înapoi, dar tata a spus că era un gest nepotrivit pentru o femeie cu o familie atât de mare. A spus că-l găseşte pe sir Willoughby un om extraordinar.

– De loc; foarte obişnuit; e obiceiul pământului! spuse De Craye. Arta de a te debarasa de oameni face parte din regulile unei educații distinse, în această țară, şi va trebui s-o înveți, dragă băiete, dacă vrei să fii considerat un gentleman şi un adevărat Patterne. Încep să înțeleg de ce domnişoara Middleton are atâta simpatie pentru tine. Urmează-i sfaturile. Dar sper că nu ai asistat la o discuție confidențială. Domnişoara Middleton n-ar fi de acord cu acest lucru.

– Domnule colonel De Craye, ce altceva puteam face? Am auzit o mulțime de lucruri înainte de a înțelege despre ce era vorba. Era pură poezie!

– Totuşi, Crossjay, dacă era ceva important...? Şi era într-adevăr?

Băiatul păru din nou tulburat şi colonelul întrebă:

– Domnişoara Dale ştie că te-ai jucat de-a ascultatul?

– Ea! strigă Crossjay. Oh! Nu aş putea să-i spun tocmai *ei*!

Băiatul respira greu: părea gata să plângă.

– Ea nu dorea să facă nimic care ar putea-o îndurera pe domnişoara Middleton. Sunt sigur de asta. Nu era vina ei. Ea – iată-l pe domnul Whitford! Băiatul o luă la fugă.

Colonelului nici nu-i trecu prin minte să-l aştepte. Porni repede pe drum, fără să-şi dea seama limpede că era împins de dorința de a ajunge la castel înaintea lui Vernon Whitford, căruia, la urma urmelor, veştile împărtăşite de Crossjay n-aveau cum să-i acorde vreun avantaj. El se va repezi probabil asupra lui Willoughby şi-l va mustra că şi-a călcat cuvântul dat domnişoarei Middleton! „Există oameni care nu văd nimic, nu simt nimic”, se gândi De Craye.

Sări un pârleaz ca să intre în pădure, aproape de lac, şi, cum tocmai era dispus să se creadă un mare norocos, zărind-o pe Clara, i se păru foarte firesc ca soarta să-i aducă în față pe femeia pentru care inima îi bătea nebuneşte. Şi nu se mira de loc de puterea pe care o exercita această femeie, pentru că rareori pe lume se putea vedea un chip în care silfida şi prințesa să se îmbine atât de perfect. Stătea în picioare, ținându-se de creanga unui fag, şi privea fix în apă.

Nu-l auzise. Când îl zări, roşi, văzându-şi întruchipat unul din numeroasele-i gânduri, dar nu tresări; roşeață acoperi un chip sever.

– Şi nu e prima oară când Willoughby ne face această farsă, spuse De Craye, zâmbind subtil, cu gura întredeschisă.

Clara tresări căutând fraze mai vechi ce ar putea servi ca o introducere la nişte remarci atât de abrupte şi de ciudate.

De Craye surâse într-un chip aparte, ca şi cum ar fi descoperit ceva comic; pentru o clipă, se arătă un şoim perfect, ceea ce-l surprinse pe el mai mult decât pe Clara,

care nu era dispusă să se lase surprinsă. Văzând-o, se hotărâse să lovească; se aruncă deci direct, asupra prăzii.

Un alt instinct trezit la acțiune (acestea răsar câte douăzeci, mai degrabă decât câte două, când inima începe să vâneze) îl îndemnă să fie direct şi rapid ca s-o atragă şi pe fată pe valurile descoperirii.

Clara îşi regăsi o parte din stăpânirea de sine, imediat ce înțelese ceva din aceste cuvinte, un sens la care încă nu se gândise mai înainte; dar trebui să se lase condusă de el, cu toate că îşi dădea seama cu claritate de locul unde se bifurca curentul, despărțind ceea ce gândea colonelul de ceea ce gândea ea.

– Domnişoară Middleton, semăn puțin cu mesagerul trimis unui tiran învăluit în glorie: dacă nu spun adevărul, unde-mi sunt picioarele îmi va fi şi capul. Joc totul pe această carte. Am interpretat rău dorința dumitale? O descifrez în beznă, cu inima, doar. Iată însă un lucru sigur: sir Willoughby îți redă libertatea.

– Vii din partea lui? Clara nu putu imagina nici o altă replică şi era incapabilă să disimuleze, tremura toată.

– Viu de la domnişoara Dale.

– Ah! Clara plecă capul: Mi-a mai spus asta o dată.

– Faptele vorbesc acum.

– Nu l-ai mai văzut de când ai plecat de acasă?

– În chip nelămurit, dar îndeajuns de clar; ca o mână a destinului, ivindu-se printr-un văi. Şi-a oferit mâna, azi-noapte, domnişoarei Dale, la ora fatală, între douăsprezece şi unu.

– Şi domnişoara Dale...?

– Ar avea altceva de făcut? Ar putea? Biata femeie lâncezeşte de zece ani. Este întruchiparea feminină a iubirii.

– Vorbeşti serios, colonele De Craye?

– Aş îndrăzni să glumesc cu dumneata, domnişoară Middleton?

– Am motive să cred că este imposibil ceea ce-mi spui.

– Tot atât de sigur pe cât am capul încă pe umeri, este adevărul pur. Mai mult decât atât – pun în joc întreaga mea vanitate.

– Mă duc la domnişoara Dale. Şi porni.

– Gândeşte-te bine, spuse colonelul.

– Domnişoara Dale şi cu mine suntem prietene foarte bune. Gestul meu n-are să i se pară nedelicat. Are o anumită considerație pentru mine, datorită lui Crossjay. Oh, este cu putință? Trebuie să fie la mijloc vreo greşeală. Ai văzut – doreşti să-mi fi de folos – s-ar putea să te înşeli foarte uşor. Noaptea trecută? – el, noaptea trecută?... Şi azi-dimineață!

– Nu e prima oară când amicul nostru ne joacă un renghi, domnişoară Middleton.

– Dar este de necrezut. Azi-noapte să... şi azi-dimineață, în fața tatălui meu, să insiste atâta. Ai văzut-o pe Domnişoara Dale? El e în stare de orice: au fost un timp împreună, ştim bine. Colonele De Craye, n-am nici cea mai mică şansă de-ați ascunde ceva. Cred că am simțit asta de când te-am văzut pentru prima dată. Vrei să-mi spui cum de eşti atât de sigur?

– Domnişoară Middleton, când, pentru întâia oară am avut onoarea de a te privi, eram într-o situație, care mă obliga să te privesc de jos în sus şi, din punct de vedere moral, atitudinea mea a rămas de atunci neschimbată. Am fost de părere că Willoughby a câştigat cel mai mare premiu din lume. Dar apoi am ajuns la concluzia că nu-l câştigase decât ca să-l piardă. Dacă îi pasă ori nu de asta, iată un mister pe care acuma n-am timp să-l cercetez: îl interesează în primul rând propria lui persoană, şi aşa a fost întotdeauna.

– Ai descoperit şi asta! exclamă Clara.

– S-a descoperit singur, spuse De Craye. Uimitor este însă că lumea nu sesizează. Dar lumea este o turmă de porci, pentru care cel bogat umple mereu troaca, ceea ce Willoughby a făcut întotdeauna cu multă iscusință. În afară de mine, numai femeile l-au descoperit. Eu nu l-am trădat niciodată; am fost pur şi simplu un observator, onest şi candid: şi pentru că presimțeam o altă catastrofă, cam a patra, din câte ştiu eu, deşi pentru opinia publică a existat doar una...

– Ai cunoscut-o pe domnişoara Durham?

– Da, ca şi pe Harry Oxford. Sunt fericiți, ca o pereche de mierle într-un cireş, când răsare soarele de vară şi proprietarul grădinii doarme. Din cauza acestei presimțiri am refuzat să-i fiu cavaler de onoare lui Willoughby până când

mi-a trimis o a treia scrisoare. Insista să vin. Am venit, am văzut şi am fost pe de-a-ntregul cucerit. Sper din tot sufletul să nu mă fi trădat. Situaţia mea mă obliga să păstrez secretul. Cât de mult au putut ochii mei ascunde asta, nu ştiu; numai ei pot răspunde.

Ochii lui răspundeau din ce în ce mai intens, cu o suavitate mult mai primejdioasă decât duioşia.

– Cred că ai fost sincer binevoitor, spuse Clara. Să coborâm pe drumul ce înconjoară lacul.

Ea nu-i refuză mâna la coborâre, şi el nu i-o reţinu când Clara nu mai avu nevoie de ajutorul lui. Cum juca respectabilul rol al omului de onoare, se controla cu grijă în cele mai mici detalii; deşi începuse să fie sigur de Clara, simţea ceva necunoscut în ea şi se temea să afişeze această siguranţă, contrazicând un impuls aproape irezistibil, iscat din sentimente şi conform cu principiile lui. Îi privea mâna, mâna unei fete acum libere. O dată Willoughby înlăturat, şansele lui creşteau simţitor. Cine altul i-ar mai sta în cale? Se hotărî să aştepte: poate că avea ideile ei în ce priveşte delicateţea unui gentleman. Părea îngrijorată, gânditoare; fruntea înnourată, buzele strânse.

– Domnişoara Dale te-a pus la curent? întrebă ea.

– Noaptea trecută erau împreună: azi-dimineaţă ea a fugit acasă. Am văzut-o acum, copleşită de tristeţe. Nu voia să-ţi trimită nici un mesaj, spunea numai, vag, că vă veţi vedea peste câteva zile. Şi nu-i pentru prima oară când el apelează la domnişoara Dale să-l consoleze.

– Asta nu e o cerere în căsătorie, reflectă Clara. El e prea prudent. Nu i-a cerut deci mâna atunci când crezi dumneata. Nu te-ai pripit oare cu concluziile, colonele?

Pe fruntea ei trecu o umbră. Privi spre casă şi se opri.

– Noaptea trecută, domnişoară Middleton, i-a ascultat cineva.

– Cine?

– Crossjay se afla sub acea frumoasă cuvertură de mătase, brodată de domnişoarele Patterne. S-a întors târziu acasă, a găsit uşa camerei lui încuiată şi s-a repezit la parter, în salon, unde s-a ghemuit sub cuvertură şi a adormit. Discuţia celor doi l-a trezit; bietul copil s-a speriat, din dragoste

pentru dumneata şi după plecarea lor a vrut să fugă din casă; l-am întâlnit tocmai când mă întorceam după ce-l căutasem prin împrejurimi; părea că se înăbuşe cu cele aflate, l-am luat în odaia mea, l-am culcat pe sofa şi l-am certat că nu se odihneşte liniştit. Se zvârcolea ca un peşte pe uscat. Dimineaţa, când m-am trezit, plecase. Doctorul Corney l-a întâlnit undeva pe drum şi l-a adus la vilă, când eu tocmai sunam la uşa domnişoarei Dale. Corney mi-a spus că băiatul e obsedat de ceva în legătură cu dumneata şi atunci am stat de vorbă cu Crossjay.

– Crossjay ţi-a repetat cumva discuţia auzită? întrebă Clara.

– Nu.

Simţindu-se mândră de copil, zâmbi mulţumită şi porni mai departe.

– Dar ai să mă ierţi, domnişoară Middleton – şi eu ţin la Crossjay, ca şi dumneata – dacă sunt vinovat c-am aruncat puţin undiţa în apă.

– Simpatia mea se îndreaptă spre peştele care se zvârcoleşte.

– Bietul copil era opresat de un secret dureros. Acesta se ivea mereu la suprafaţă strigând să fie prins în undiţă, şi l-am cruţat o dată sau de două ori, pentru că îl simţeam învăluit într-un sentiment sfânt, din moment ce socotea că nimeni altcineva, în afară de domnul Whitford, nu poate fi confesorul lui.

– O, Crossjay! exclamă ea, vibrând de tandreţe pentru băiat.

– Secretul trebuia ascuns mai ales faţă de domnişoara Dale.

– A spus el asta?

– Aproape cu aceleaşi vorbe. Iar ea mi-a spus, la rându-i, că nu l-a putut hotărî s-o privească drept în faţă.

– Oh! Asta i se potriveşte. Şi Crossjay era nefericit? Tare nefericit?

– Paharul era gata să se reverse şi s-ar fi revărsat cu şiroaie de lacrimi, dacă băiatul n-ar fi atât de curajos.

– S-ar părea... Reveni la gândurile despre Willoughby şi începu iar să se îndoiască de hotărârea lui; pipăi cu mâinile

ca un orb, amintindu-şi de vechiul monstru straniu pe care-l descoperea în el. Un asemenea om era în stare de orice.

Concluzia asta o încurajă să continue drumul spre castel şi să se avânte în luptă, pentru libertatea ei. Willoughby i se părea aproape inuman, enigmatic dincolo de lacătul pe care nu-l puteai descuia decât cu cheia oferită de ea.

Se hotărî să se încreadă în miraculoasa intuiţie prin care Horace De Craye descifra evenimentele ascunse în beznă. Un asemenea miracol este o armă puternică, când suntem asaltaţi de minunile adevărate ale naturii. Chipul i se lumină, discută cu De Craye despre societatea mondenă şi despre lumea politică, alungându-şi cu totul povara suferinţelor şi fermecându-l pe colonel.

La marginea parcului, pe puntea de la intrare arcuită peste şanţul înconjurător, De Craye simţi din nou impulsul, aproape ca un avertisment lăuntric, de a profita de această ocazie divină pentru a cere o răsplată şi pentru a face ca gingaşele pleoape plecate să i-o sugereze. Dar se stăpâni, îndoindu-se că ar fi fost un gest înţelept din partea lui.

Ceva asemănător cu „Cerul mă iartă!" fulgeră atunci mintea Clarei, deşi era gata să se declare cu totul nevinovată faţă de perspicacele ei interlocutor.

CAPITOLUL XLIII
Sir Willoughby ajunge să creadă că lumea întreagă conspiră împotriva lui

După numai câţiva paşi în grădină, Clara avea să afle cât de multă recunoştinţă îi datora colonelului. Willoughby şi tatăl ei o aşteptau împreună. De Craye, cu talentul său de a înţelege rapid cum stau lucrurile, se furişă nevăzut printre arbuşti. Clara se apropie încet.

– Putem spera că norii s-au risipit? o întâmpină tatăl ei.

– Un singur cuvânt şi vom uita toate discuţiile acestea pe care le detestăm amândoi, spuse Willoughby.

– Fără nici o scenă, adăugă doctorul Middleton. Formulează-ți hotărârea, copila mea, *pro forma*[106], căci acela care o pretinde are acest drept şi redă-mi şi mie astfel libertatea, te rog.

Clara îl privi pe Willoughby.

– M-am hotărât să-i cer părerea domnişoarei Dale.

El n-avea de loc aerul unui om atins la punctul vulnerabil.

– Domnişoarei Dale? Să-i ceri părerea?

Doctorul Middleton invocă toate Furiile.

– Ce mai înseamnă acest nou capriciu?

– Domnişoara Dale trebuie consultată, tată.

– Consultată dacă tu îi acorzi sau nu mâna acestui gentleman?

– Trebuie.

– Domnişoara Dale, zici?

– Da, tată.

Doctorul Middleton îşi îndreptă talia, căci avea obiceiul de a ține corpul uşor înclinat, ca unii bărbați cu un echilibru moral perfect, pedagogi ori nu, care, la anumite intervale neregulate, sunt chemați să măsoare întinderea infinitezimală a absurdității firii omeneşti: neglijabilă, privită în lumina rațiunii, imensă, sub zodia nebuniei.

Fiica lui îl uimea profund. Îşi bombă pieptul, adresându-se lui Willoughby:

– Nu mă mir, prietene, să-ți văd chipul exprimând atâta spaimă. Să descoperi că eşti logodit cu o fată la fel de nebună ca şi Casandra[107], care însă nu se poate lăuda că a fost, dintre toți, aleasă de zei, nu este un lucru capabil să te liniştească în mod special. Mă opun întârzierilor şi nu vreau ca fata mea să comită delictul de a-şi încălca promisiunea.

– Să nu repeți cumva aceste cuvinte, îi spuse Clara lui Willoughby.

---

[106] Pentru formă (lat.).

[107] Personaj mitologic. A primit de la Apollo harul de a prezice viitorul, cu condiția să i se dăruiască. Dar ea derobându-se, zeul a hotărât ca nimeni să nu-i mai creadă prevestirile, lăsând-o astfel să apară drept nebună.

El tresări. Era evident că se întorcea, bine înarmată.

Dar cum oare, într-un timp atât de scurt? Cine ar fi putut-o informa? Şi, în consternarea lui, îşi înălță în grabă ochii spre cer, respiră adânc şi strigă:

Eu, înspăimântat, sir? Nu am impresia că fața mea trădează spaima. Nu am obiceiul să fac curte prea mult timp şi nu sunt în stare să joc rolul unui umil solicitant. Mă pune în dezacord cu armonia creațiunii. Suntem logodiți, Clara. E pură pierdere de timp să ceri cuiva părerea asupra acestui subiect.

– Înseamnă să-mi calc promisiunea dacă rup logodna? întrebă ea.

– Mai întrebi?

– Calci toate regulile bunului simț punând o asemenea întrebare, spuse tatăl ei.

Clara îl privi pe Willoughby:

– Chiar şi-acum?

Acesta ridică din umeri semeț.

– De azi-noapte încoace? continuă ea.

– Cum de azi-noapte?

– Nu mi-ai redat libertatea?

– Eu nu!

– Prin gestul pe care l-ai făcut.

– Draga mea Clara!

– Nu m-ai dezlegat, implicit, de vechea promisiune?

– Eu, care afirm mereu că eşti a mea?

– Poți încă pretinde?

– Pot şi trebuie.

– După cele întâmplate azi-noapte?

– Trucuri! Tergiversări! Flecărelile unei femei păgâne care contemplă mişcările unui şarpe! strigă doctorul Middleton. Trebuia sau să capitulezi, sau să găseşti motive pentru a-ți explica refuzul. N-ai nici unul. Dă-i mâna, fata mea, aşa cum te-ai învoit. Te-am lăudat că te-ai întors la ora hotărâtă şi acum cruță-ne de o nouă umilință, şi pe tine şi pe mine.

– Este el absolut liber să-mi ofere mâna? Întreabă-l, tată.

– Fă-ți datoria si lasă-ne o dată în pace!

– Sunt absolut liber, ca şi în ziua când ți-am cerut-o prima oară.

Willoughby îi întinse mâna sa onorabilă, cu un gest sincer.

Chipul îi era alb ca varul; în văzduh, glasuri duşmane păreau să-i fi şoptit Clarei ceva la ureche; el se îndoi de devotamentul Puterii Supreme faţă de el.

– Şi de azi-noapte încoace? întrebă Clara.

– Oh, dacă insişti, răspund; da, şi de azi-noapte încoace!

– Ştii la ce mă refer, sir Willoughby.

– Oh, desigur.

– Spui adevărul?

– *Sir* Willoughby! strigă tatăl ei mânios. Te rog să-mi explici la ce te referi, pentru că văd c-ai devenit un compendiu al tuturor contradicţiilor şi nestatorniciei atribuite în mod obişnuit femeilor, încă de la facerea lumii. „Oh, desigur", declară dumnealui, dar nu înţelege cu nimic mai mult decât mine. Fata asta cere o oră de răgaz şi se întoarce cu o întreagă provizie de noi pretexte, ca să insulte bărbatul pe care l-a jignit şi până acum. Spre ruşinea mea, trebuie să recunosc că în situaţia aceasta suntem salvaţi de oprobriul public numai prin generozitatea lui. Chiar dacă va consimţi să-ţi tolereze capriciile până la capăt – n-aş putea să-l felicit pentru soarta lui – căci în loc de tânăra fată pe care credeam că i-o ofer, văd o fantastică *planguncula*[108], însufleţită de capriciile unui copil răsfăţat; dacă vrei să găseşti vreun sens, vreo jalnică scuză, pentru o astfel de comportare, cred că numai gelozia ar putea s-o ofere.

– Pot numai să observ că nu are nici un motiv pentru aşa ceva, spuse Willoughby. Doresc totuşi să-ţi dau satisfacţie, Clara. Spune-mi numele persoanei care te tulbură într-atât. Nu cred să existe vreuna, dar, cine ştie!

Clara nu putea pronunţa numele nimănui. Acea detestabilă gelozie ce i se reproşa s-ar fi confirmat dacă-l pronunţa şi, mai ales, nu putea vorbi în nici un caz despre Laetiţia.

El profită de acest avantaj

– Gelozia este o boală necunoscută mie, şi-mi închipui, sir, că bărbaţii au alungat-o din inima lor. Vorbesc pentru mine. Dar mi se pare că poate constitui o scuză. În unele cazuri

---

[108] Păpuşă de ceară (lat.).

poate fi şi un compliment; şi deseori un singur cuvânt e suficient ca s-o potolească. Toată povestea asta este complet lipsită de sens! Totuşi accept să mă aşez pe banca martorilor, sau să intru în boxa acuzaților! Orice, pentru a reda liniştea acestui suflet frământat.

– Cu dumneata, sir, un părinte s-ar putea cu adevărat mândri, spuse doctorul Middleton.

– Nu este vorba de gelozie; nici nu aş putea fi geloasă! strigă Clara cu pasiune; şi îşi chinuia mintea pentru a găsi o posibilitate de a-şi înduioşa tatăl, cel puțin, dacă nu-i mai putea obține stima. Nu era o fire rezistentă, de fier, ci o fire nervoasă, dintre cele care trăiesc intens clipa de față, chiar dacă o sacrifică din cauza dezgustului adânc pe care i-l inspiră. Curând vei fi din nou mândră de mine, tată.

Cu greu ar fi putut rosti ceva mai puțin oportun.

– *Optume*[109]: dar exprimă-te mai *ad-rem*[110], reluă el, brusc liniştit, într-un chip cam îngrijorător. *Firmavit fidem*[111]. Fă aşa, şi nu te mai fandosi atâta, învârtindu-se ca un câine în jurul cozii.

– Vreau s-o văd pe domnişoara Dale, spuse ea.

Reverendul doctor ridică mâinile spre cer cu o disperare mânioasă ca un blestem.

– Se află la vila ei. Ai fi putut s-o vezi, observă Willoughby.

Nu o văzuse, bineînțeles.

Este sau nu adevărat că astă-noapte, între douăsprezece şi unu noaptea, în salon, i-ai cerut mâna domnişoarei Dale?

Willoughby fu convins că, în timpul conversației cu Laetiția, Clara coborâse scările pe furiş şi ascultase la uşă.

– În numele bătrânului Vernon, vrei să spui? întrebă el, râzând încet. Ideea nu e nouă, după cum ştii. Se potrivesc perfect unul cu altul, dacă şi-ar da seama de asta, Laetiția Dale şi vărul meu, Vernon Whitford, sir.

---

109 Foarte bine (lat.).

110 La obiect (lat.).

111 A întărit credința (lat.).

– O fericită combinație, prietene, cât despre dumneata, Willoughby, aş spune că ai răbdarea unui... adevărat soț!

Willoughby se înclină în fața acestui elogiu şi îşi permise să trădeze o oarecare oboseală. Îşi stăpâni un căscat:

– Nimic altceva nu m-ar face mai fericit, sir, şi păru că nu acordă prea mare importanță discuției plicticoase.

Clara se cutremură toată: se temea să nu fi auzit Crossjay bine, ori să-l fi înțeles greşit colonelul. Era foarte probabil ca Willoughby să i-l fi propus pe Vernon Laetiției.

Nimic nu o putea linişti, în afară de expresia lui surprinsă şi alarmată în timp ce insistă să vorbească despre domnişoara Dale. Ar fi putut jura că nu se înşală, deşi toate circumstanțele păreau împotriva ei. Şi, din nefericire, toate argumentele Delicateței (un viteaz batalion pentru apărarea doamnelor până când acestea întâmpină dificultăți; atunci el dispare însă brusc, risipit parcă de-o pală de vânt, şi doamnele rămân la fel de lipsite de apărare, ca şi o biată fată de la grajduri), toată garda personală a unei tinere şi nobile doamne, silfidele de salon, care îi poartă trena, îi împletesc părul, îi îndulcesc vocea, îi colorează tenul – constituind săgeți şi pavăză pentru a înspăimânta bărbatul, ființa aceasta imposibilă – toate îi interziseră să spună cu glas tare ceea ce simțea, sub pedeapsa realizării imediate a amenințării lor, deseori repetate, de a o părăsi, lipsind-o până şi de ultimul spirit protector. Nu putea să-l demaşte ca într-o melodramă prețioasă, arătîndu-l cu degetul, în baza unor simple bănuieli, neconfirmate nici de cuvintele, nici de faptele lui. Nu putea nici măcar afirma că se îndoieşte de sinceritatea lui. Pretextul unei indispoziții morocănoase, al unui capriciu nemotivat, refugiul lacrimilor îi erau interzise acum de acele legi ale decenței, ca o platoşă de rigide, pentru doamnele cu o educație aleasă.

– Acordă-mi încă un răgaz, tată, imploră ea, fiind dureros încredințată că în acest fel îşi fixa şi mai strâns cătuşele şi – hai s-o trădăm în întregime – înțelese într-o străfulgerare că, s-ar forma un nod gordian atât de încâlcit, încât în vârtejul acestor crude evenimente, nu l-ar mai putea despica decât un îndrăzneț cavaler, cu înfățişare pământească, scoborât întâmplător din ceruri, şi, pe când se lăsa pradă slăbiciunii,

strigă cu tărie în sinea ei: „Aş face orice numai să nu mă mărit cu acest om!” Obosise de atâta luptă şi era deprimată, lucru care se întâmplă tinerilor când forţa lor imaginativă se avântă, necontrolată şi disperată, spre viitor.

– Nici un răgaz! declară Willoughby, jovial.

– Şi eu zic la fel, nici un răgaz, adăugă tatăl Clarei. Ai adoptat o atitudine pentru care nu ai primit nici o încuviinţare, Clara Middleton.

– Nu pot suporta ideea de a te ofensa, tată.

– Pe el să nu-l ofensezi, pe el, asta-i datoria ta. Cere-i scuze. Refuz să mă mai târăsc pe acelaşi teren ca să repet mereu acelaşi ordin.

– Dacă mi se transmite mie autoritatea, îţi cer mâna cu toată tăria, spuse Willoughby.

– Nu ţi-ai călcat cuvântul faţă de mine?

– Sigur că nu, altfel cum aş putea insista în cererea, mea?

– Şi uneşte-ţi mâna ta dreaptă cu mâna lui dreaptă, continuă doctorul Middleton. Nu, n-ar fi posibil. Nu ştiu ce ierburi blestemate a înghiţit fata asta, dar ea trebuie să se încredinţeze conducerii celor pe care zeii nu i-au părăsit, până când mintea i se va lumina din nou. A fost ea o dată... atunci? – nu vreau să privesc în urmă – dacă a fost ea într-adevăr, şi nu simulacrul unei fete cuminţi. Bun sosit domnului Whitford, pe care-l zăresc venind încoace. El este pentru mine ca o baie în mare şi ca un supeu pe ţărmul Troiei, după o zi de bătălie în praf.

Vernon se îndrepta direct către ei, lucru neobişnuit pentru el, care se temea totdeauna să nu pară un intrus.

Clara ghici din aceasta, dar mai ales din mobilitatea sprâncenelor încruntate ce le îndreptă ironic şi gânditor spre Willoughby, că îi sosea în ajutor un apărător bine înarmat. Fruntea lui Vernon exprima o curioasă însufleţire, ca un om care ascunde o surpriză, pe care o savurează, amuzat, în sinea lui.

– L-ai văzut pe Crossjay, domnule Whitford? întrebă Clara.

– L-am înhăţat pe Crossjay; e viu şi nevătămat.

– Unde a dormit?

– Pe o sofa, se pare.

Clara surâse, plină de speranţă; Vernon era la curent.

Lui Willoughby i se păru potrivit să apere măsurile de severitate ce le luase.

– Băiatul a minţit şi e vinovat de duplicitate.

– Lucru pentru care în Grecia, ar fi fost pedepsit cu biciul lângă coloanele unui templu, spuse reverendul doctor.

– Sistemul meu este diferit, sir. Nu pot aplica o pedeapsă pe care n-aş putea s-o îndur eu însumi.

– În felul acesta sunt lipsite de învăţămintele grecilor generaţiile ulterioare: şi dumneata laşi în părăsire un câmp, cel mai fertil pentru moralitatea tineretului, fără să-l ari şi fără să-l semeni. Ei, bine. Această educaţie rafinată la extrem este modul nostru de a redeveni barbari. Păzeşte-te de o sensibilitate excesivă, acolo unde natura a arătat limpede cele două căi spre cunoaştere. Şi acum presupun că sunt liber.

– Vernon ne va scuza câteva clipe.

– Mă ţin de domnul Whitford, acum când l-am prins.

– Aşteaptă-mă în laborator, Vernon, reluă Willoughby, fără menajamente.

– Îi părăsim numaidecât, domnule Whitfort. După o veche şi respectată tradiţie ei discută despre o anumită zi, care, de dragul demnităţii, nu poate fi numită fără a roşi amândoi.

– Ce zi? întreba Vernon, cu stângăcie.

– *Ziua*, aşa o numesc ei.

Vernon îi privi, când pe unul când pe altul, scrutător. Apoi privirea i se opri asupra lui Willoughby, vibrând, parcă nemaiputându-se mira, ca şi cum spiritul său, ca un cuptor incandescent, ardea tot ceea ce se apropia de flăcările lui.

Willoughby îi făcu semn să plece.

– Ai văzut-o pe domnişoara Dale, domnule Whitford? întrebă Clara.

El răspunse:

– Nu. Pare şocată de ceva anume.

– Ceva în legătură cu afecţiunea ei pentru Crossjay?

– Ah, îi spuse Vernon lui Willoughby, ai dat o lovitură de maestru punând în buzunar cheia de la uşa camerei lui Crossjay!

Această ironie subtilă o încântă pe Clara, care se cufundă în ea cu voluptate; auzi apoi replica lui naivă:

– Metodele mele disciplinare sunt riguroase. Nu ştiam că ea s-a dus să bată la uşa lui.

– Dar pot spera că domnişoara Dale va accepta să mă vadă, spuse Clara. Amândouă ţinem la Crossjay.

– Ar putea fi văzut şi domnul Dale. El pare să aibă altă părere decât fiica lui, reluă Vernon. Domnişoara Dale s-a închis în camera ei.

– Nu este singurul tată în această situaţie anormală, observă doctorul Middleton.

– El spune că vrea să te vadă, Willoughby.

– De ce? Willoughby îşi stăpâni cu greu enervarea. Va fi binevenit, desigur. Dar ar fi mai bine să vină băiatul.

– Dacă are vreo şansă să-l ierţi, spuse Clara.

– Spune familiei Dale că sunt gata să-l ascult pe băiat, Vernon. Nu este nevoie ca domnul Dale să se târască până aici.

– De ce nu sunt de acord domnul Dale şi fiica lui, domnule Whitford? întrebă Clara.

Vernon se prefăcu stingherit. Privirea lui inexpresivă scânteie brusc, când îl atinse pe Willoughby, ceea ce-l tulbură mai mult decât dacă l-ar fi fixat stăruitor. Vernon răspunse:

– Poate că nu vrea să-i acorde toată încrederea, domnişoară Middleton.

– Situaţiile noastre diferă, deci, numai prin faptul că mie mi se acordă prea multă încredere, observă doctorul Middleton.

Clara plecă ochii ca să lase valul să treacă.

– Mi-a făcut impresia că domnişoara Dale este o persoană extrem de sinceră.

De ce să ne amestecăm în chestiunile personale ale familiei Dale? exclamă Willoughby şi-şi scoase ceasul, numai ca să creeze o diversiune: stătea ca pe jar să afle dacă Vernon ştie atât de mult ca şi Clara, şi se cramponase de ideea că nu, deşi îl copleşea certitudinea că da. Atunci ce altceva mai erau Puterile Supreme decât o bandă de conspiratori? Era un mod de a-i aduce omagii Laetiţiei. Nu-şi putea închipui ca o fiinţă omenească să fi trădat secretul. Descoperirea făcută de Clara arunca în voia valurilor tot bunul lui simţ.

– Treburile personale ale familiei Dale nu mă privesc, răspunse Vernon.

– Şi, totuşi, prietene, doctorul Middleton se legăna cu un aer de bunăvoinţă şireată, al cărei sens Willoughby îl sesiză prea târziu – ele ar putea să te privească. Aş adăuga chiar că este probabil ca dumneata să fii izvorul şi originea acestei neînţelegeri între tată şi fiică, deşi Willoughby poate fi acuzat că a fost agentul dumitale noaptea trecută, în salon.

– Acordaţi-mi, sir, favoarea unei explicaţii, îi ceru Vernon, căutând să o obţină însă de la Clara.

Doctorul Middleton îl însărcină pe Willoughby să explice întâmplarea.

Clara îi transmise, cât putu de mult lui Vernon prin una din acele priviri încărcate de o linişte adâncă, care au aerul să spună „Gândeşte-te!" şi care fără să declanşeze un anume gând ne luminează întreaga minte.

Înainte ca Willoughby să-i fi vorbit, Vernon înţelesese. Strânse buzele, rigid, şi lumina scânteietoare ce-i vibra în priviri se intensifică şi mai mult. O stea anumită pe care Clara o urmărise noaptea semăna cu aceste priviri, strălucind pline de viaţă şi împrăştiindu-şi până departe lumina. Totuşi, cum el rămăsese absolut calm, nimeni n-ar fi putut bănui că un râs sălbatic făcea să-i zvâcnească sângele în vine şi că nervii i se încordau la maximum ca să împiedice acest râs să izbucnească. Clara era atât de fericită că îl vedea în această stare, încât i se părea lucrul cel mai important să-şi amintească numele stelei a cărei strălucire, de flacără a spiritului, ne face semne şi ne vorbeşte de departe. Este singura stea care în nopţile de ger şi sub clarul de lună cel mai pur păstrează o ardenţă irepresibilă. De aceasta îşi amintea Clara, ca şi de imaginea unui pământ albit de zăpadă şi un Orion pal pe un cer inundat, iar dedesubt la răsărit, o stea: dar numele, numele ei!? îl auzea pe Willoughby destul de vag.

– Oh, tot vechea poveste; încă un efort; cunoşti dorinţa mea; un eşec, desigur, şi nici o mulţumire din nici o parte. Presupun şi că trebuie să te rog să mă scuzi. Nici unul dintre ei nu vede ce ar fi bun pentru ei în asta, sir!

– Dar e evident că, judecând după acest dividend despre care am auzit, tatăl este dispus să-l susțină pe protejatul dumitale, observă doctorul Middleton.

– Nu ştiu ce să spun; în ce mă priveşte, am încurcat lucrurile.

Vernon îşi stăpâni tentația de a consimți, dar arăta cu toată ființa că recunoaşte acest fapt.

– Ai fost bine intenționat, Willoughby.

– Sper că da, Vernon.

– Numai că vorbele tale au gonit-o pe biata fată.

– Trebuie să ne resemnăm.

– Pe mine nu mă atinge în nici un fel, pentru că mâine, oricum, plec de aici.

– Vedeți, sir, ce mulțumiri primesc.

– Domnule Whitford, dumneata ai un sprijin enorm în tatăl fetei, interveni doctorul Middleton.

– Ați vrea să mă folosesc de el ca să o constrâng pe fată?

– De ce nu?

– S-o fac să se mărite numai din supunere față de tatăl ei?

– Ei, prietene, un îndrăgostit serios ar lua-o bucuros în asemenea condiții, fiind sigur că e spre binele ei. Ce spui, Willoughby?

– Sir! Să spun ceva? Ce aş putea să spun? Domnişoara Dale nu şi-a dat niciodată cuvântul. Dacă şi l-ar fi dat, nu este omul care şi l-ar fi călcat vreodată.

– Ea, ca un adevărat model de fidelitate, şi-ar păstra cuvântul dat, chiar dacă celălalt şi-l va fi călcat, spuse Vernon şi Clara tresări puternic.

– Înțeleg din asta, sir, că, pentru a corespunde unui astfel de model de fidelitate, o femeie făcută din carne, ca si noi, trebuie să îndeplinească condiția unei perfecte imbecilități, spuse doctorul Middleton.

– Dar fidelitatea este fidelitate, sir.

– Dar ceea ce este sfărâmat este sfărâmat, sir, fie în materie de porțelanuri, fie în lumea promisiunilor umane: şi tot ce poate face o persoană ca să rămână credincioasă Cuvântului, aş zice mai curând, regretelor sale, este să-şi închine restul vieții eforturilor de a strânge cioburile: o ocupație demnă de-a fi continuată spre binele omenirii, între zidurile unui azil.

– Distrugeți poezia subtilă a sentimentului, doctore Middleton.

– Ca să întăresc poezia naturii, domnule Whitford.

– Atunci, susțineți, sir, că în cazul în care cuvântul este călcat de unul dintre cei doi, înțelegerea încetează, şi celălalt este absolut liber?

– Da, mă fac campionul acestei platitudini şi trâmbițez această veste funestă celor sentimentali; şi cum te-ai hotărât şi dumneata să aperi această idee, mă adresez lui Willoughby şi îl întreb dacă nu vrea să se alăture bunului simț, ca să aplaude pe bărbatul sau pe fata care s-ar căsători la o lună după ce a fost părăsită.

Clara îşi strecură brațul sub cel al tatălui ei.

– Niciodată, sir, n-am fost destul de ipocrit ca să pretind că înțeleg poezia sau că mă interesez de ea, răspunse Willoughby.

Doctorul Middleton râse. Vernon părea şi el că-şi admiră vărul pentru această replică; pentru Clara, ea răsună ca cel mai stupid răspuns auzit vreodată. Brațul i se răci brusc sub cel al tatălui. Începu din nou să se teamă de Willoughby.

Soarta lui depindea pe de-a-ntregul de abilitatea cu care putea para loviturile ce-l asaltau din toate părțile. Dacă ar fi putut crede în trădarea Puterilor Supreme ar fi sesizat uşor o intenție specială în aceste lovituri mortale, pentru că rareori sensibilitatea lui fusese mai acută decât în timpul acestei crize; şi ar fi luat-o atunci deoparte pe Clara, să se lămurească cu ea, bazându-se pe prietenia lui Vernon, ca acesta să nu-l trădeze față de doctorul Middleton; o ceartă cu Clara însă nu promitea, roade imediate, şi nimic plăcut; iar încrederea nețărmurită în geniile lui protectoare îi ascundea inteligenței un fapt evident, pe care altfel l-ar fi admis imediat, căci susceptibilitatea sa delicată înregistra orice impresie ce-l rănea. Clara poate se înjosise ca să asculte la uşă: poate că auzise destule lucruri pentru a deveni bănuitoare. Dar Vernon nu fusese acasă noaptea trecută; nu-l putuse deci informa, şi el n-o văzuse pe Laetiția, care, de altfel, era demnă de toată încrederea, o femeie admirabilă, deşi nesăbuită şi sortită suferinței.

Preferând să-l considere pe Vernon un moralist pragmatic, influențat de zumzetul unui zvon tendențios, crezu că este mai oportun să-şi despartă adversarii şi s-o învingă pe Clara, când s-ar fi simțit mai slabă, aşa cum părea înainte de enervanta apariție a lui Vernon.

– Mă tem, dragul meu prieten, că eşti prea delicat şi prea ceremonios pentru a fi un pretendent cu succes, spuse el. Sunt calități admirabile, în teorie, dar absurde, în viață. Avem o mică chestiune particulară de discutat. Cred că ar fi mai bine să intrăm înăuntru, sir. Vei fi liber foarte curând.

Clara îl strânse de braț pe tatăl ei.

– Din nou? întrebă el.

– Cinci minute. Trebuie să risipim o uşoară neînțelegere, sir. Draga mea Clara, ai să vezi imediat lucrurile cu alți ochi.

– Tata vrea să lucreze cu domnul Whitford.

Clarei i se strânse inima însă, când îşi auzi tatăl răspunzând:

– Nu, dimineața este oricum pierdută. Accept să plătesc acest impozit, ca să ofer lumii încă o femeie! Am doar o fiică! Sper, domnule Whitford, că vom recupera lucrând după-amiază. Nu fii abătut. Ai un aer meditativ în ultima vreme. N-ai să ai mintea limpede, atâta timp cât te va preocupa povestea asta. Îndrăznesc să-ți propun să pledez şi eu puțin, dacă e cazul să o încheiem mai repede cu succes.

Vernon îi mulțumi pe scurt şi spuse:

– Willoughby a făcut uz de toată elocvența sa, şi rezultatul se vede: a pierdut-o pe domnişoara Dale, iar eu nu am câştigat-o. A făcut tot ce poate face un bărbat pentru altul, într-o situație atât de delicată: i-a repetat chiar versurile compuse de ea pentru faimoasa lui aniversare, ca să măgulească poeta din ea. Fata a rezistat celor mai mari eforturi ale lui, pentru că eu nu îi plac.

– Vezi, spuse doctorul Middleton, în timp ce Willoughby, electrocutat de aluzia la versurile Laetiției, făcu brusc câțiva paşi lateral, ai în el un avocat care nu se va lăsa păgubaş datorită unui singur refuz, şi pot afirma că este tenace, stăruitor cum puțin alții sunt. Şi pe bună dreptate. A nu crede primul „nu” al unei femei, este o metodă sigură pentru cucerirea unei fortărețe construită pentru a fi supusă. Deşi,

fără nici o îndoială, există serioase obiecții la hotărârea de a apela la un tânăr bărbat pentru a pleda interesele noastre în fața unei femei. Dar cum despre Willoughby toată lumea ştie că este logodit, lui îi puteam acorda privilegiile de care se bucură de obicei numai cei mai vârstnici decât el.

– În calitate de logodnic, sir, el se afla la acelaşi nivel cu cei mai vârstnici, în timp ce pleda cauza mea în fața domnişoarei Dale, spuse Vernon.

Willoughby făcea paşi mari şi mormăia ceva confuz. În mintea lui providența lua proporții mitice şi, poate, culori malițioase: există pericolul unui astfel de cult, când zeii capătă aspecte cu totul diferite de cele de până atunci, dacă nu ni se mai par favorabili în continuare.

– Mergem, sir? întrebă el, dar nu fu luat în seamă. Reverendul doctor nu voia să fie lipsit de plăcerea de a linişti valurile suferinței lui Vernon.

– Fiind un gentleman onorabil, credincios cuvântului său şi dornic de a-şi căpătui neamurile, Willoughby merită, după părerea mea, stima fetei, ca şi mulțumirile dumitale cordiale; iar o nereuşită vremelnică nu trebuie să vă descurajeze pe nici unul dintre voi, ca să nu mai vorbim de graba nejustificată cu care fata a părăsit castelul şi nici de retragerea ei în sanctuar, când ai încercat s-o vizitezi.

– Presupunând că ar fi reuşit, întrebă Vernon, exasperându-l pe Willoughby, aş fi fost obligat să mă însor?

Doctorul Middleton avea iar o temă de meditat.

– Propunerea a fost făcută fără aprobarea dumitale?

– Absolut.

– O admiri pe fată?

– Cu tot respectul.

– Nu te simți tentat să te căsătoreşti cu ea?

– O pantă de un inch ar exagera unghiul înclinației mele.

– Cât timp o să mai rămânem să ascultăm sporovăială asta prostească? strigă Willoughby.

– Dar dacă domnul Whitford n-a fost consultat... spuse doctorul Middleton, numai că vocea îi fu acoperită de Willoughby, care interveni grăbit:

– Vă rog, sir, te rog dragul meu! îl dădu la o parte pe Vernon şi schiță gestul de a-şi oferi brațul Clarei.

– Iat-o pe doamna Mountstuart! exclamă fata.

Willoughby o privi uluit. Venirea ei însemna intervenția unui prieten, sau a unui dușman? Neputându-se lămuri, rămase împietrit între cele două sensuri ale întrebării.

Clara o zărise pe doamna Mountstuart despărțindu-se de colonelul De Craye: acum, nobila doamnă înainta pe pajiște cu prestanța unui iaht regal împodobit de sărbătoare.

Privea prietenos, dar prietenos către toată lumea – atitudine ce-l înghețа totdeauna pe Willoughby – și părea deosebit de binevoitoare față de Clara.

Doamna Mountstuart se apropie de Clara și-i șopti:

– Veşti noi, într-adevăr. Minunat! Ieri încă, nu puteam crede în aluziile lui. Eşti mulțumită?

– Vă rog, doamnă Mountstuart, găsiți o ocazie să-i vorbiți tatei, răspunse Clara tot în șoaptă.

Doamna Mountstuart se înclină în fața doctorului Middleton, îl salută cu capul pe Vernon și se îndreptă spre Willoughby, întrebând:

– E adevărat? Dar este adevărat? Trebuie să cred într-adevăr? Ai făcut asta? Dragul meu sir Willoughby? Cu adevărat?

Complet buimăcit, el încercă să se refugieze pe singura scândură rămasă după naufragiu în mijlocul mării.

Nu putu opune acestui atac decât un zâmbet împietrit.

Discreția sa intuitivă îl îndemnă să se retragă cu un pas, pe când doamna Mountstuart rostea: „Aşa!” cuvântul obișnuit prin care se aruncă o sondă în lumea adâncă și misterioasă a sufletului nostru. Willoughby se dădu și mai mult înapoi, spunând: „Doamnă?” pe un ton care îi sugera acesteia să vorbească mai încet.

Ea își regăsi volubilitatea, îl urmă până unde se retrăsese și-i spuse cu glas scăzut:

– Mi-era imposibil să-mi închipui că acest lucru s-ar putea adeveri! Ai fost totdeauna un om al surprizelor, dar asta! Asta! Niciodată nu s-a săvârşit un gest mai bărbătesc, mai demn de un gentleman, un gest care să schimbe atât de complet o situație imposibilă într-una firească și convenabilă pentru toată lumea. Asta dovedeşte că ai ceea ce îmi place, ceea ce apreciez cel mai mult: bunul simț! Bărbații sunt atât

de egoişti: nu-i poţi convinge să fie rezonabili în asemenea situaţii. Dar, dumneata, sir Willoughby, ai dovedit şi înţelepciune şi sensibilitate: calităţi rareori întâlnite la acelaşi bărbat!

– De unde aţi... reuşi să spună Willoughby.

– ...Aflat? Tufişurile, acoperişurile caselor, totul vorbeşte despre asta. Vecinii vor afla cu toţii vestea încă înainte de căderea nopţii. Lady Busshe şi lady Culmer vor năvăli curând aici să-ţi declare că niciodată, sunt sigură, nu s-au gândit că ai putea proceda altfel. Eu nu sunt atât de pretenţioasă. Dar îţi cer scuze că am repetat ieri „de două ori". Chiar dacă orgoliul meu e atins, sunt fericită să-mi mărturisesc greşeala: eram cu totul în afara situaţiei reale. Dar nu contam pe existenţa unei dragoste atât de absolute, ca o fatalitate, nu credeam că bărbaţii sunt în stare de aşa ceva. Credeam că noi, femeile, suntem singurele biete creaturi urmărite de o fatalitate. Există într-adevăr o fatalitate. Dumneata ai încercat din răsputeri să scapi de ea, sigur că ai încercat. Şi ea va încununa glorios renunţarea dumitale finală, dragul meu prieten. Este o fată distinsă şi foarte inteligentă, foarte: îţi este devotată; va însufleţi întreg castelul. O văd ca pe o floare care străluceşte în soare. Va deveni o stăpână perfectă. Întregul Patterne va străluci sub domnia ei; te asigur de asta. Şi dumneata, la fel. Da, ai să înfloreşti, fiind adorat. Ai nevoie de adoraţie. În ultimul timp intraseşi în zona de umbră a unui nor. Cu ani de zile în urmă, când nimeni nu bănuia că ai putea coborî până la ea, eu afirmam că vă potriviţi. Lady Busshe pretindea că este numai o prefăcătorie, şi a fost considerată foarte înţeleaptă. Lumea te va aproba însă. Toate femeile vor fi alături de dumneata: exceptând-o, bineînţeles, pe lady Busshe, a cărei mândrie rezidă în profeţiile ei; dar curând va fi şi ea foarte bucuroasă să intre în rândul celorlalţi. Şi acum, dragă prietene, cea mai sinceră şi cea mai veche admiratoare a dumitale te felicită. Nu mă puteam abţine; trebuia să dau drumul bucuriei. Dar te las şi mă duc să-l ascult pe doctorul Middleton. Cum consideră el situaţia asta? Pleacă amândoi?

– E foarte bine, răspunse tare Willoughby, aproape înnebunit.

Doamna Mountstuart acceptă să fie corectată de el, pe drept cuvânt, pentru faptul de a fi vorbit din ce în ce mai încet, deşi erau destul de izolaţi de ceilalţi. Aceştia, cărora li se adăugase între timp şi colonelul De Craye, pălăvrăgeau cu toţii împreună – poate despre el, se gândi, Willoughby, îngrozit.

Clara îl părăsise! Îl părăsise! Îşi aminti însă de jurământul lui şi jură încă o dată: Nu pentru Horace De Craye! Plecase, era pierdută, se scufunda în oceanul bărbaţilor rivali; se hotărî să facă uz de toată puterea pentru a o îndepărta de acest bărbat: falsul prieten care-l înlocuise în inima ei uşuratică, şi ar putea, dacă ar învinge, să se laude că a reuşit prin simpla lui apariţie pe scenă.

Willoughby o opri pe doamna Mountstuart în timp ce aceasta se îndrepta spre doctorul Middleton:

– Scumpă doamnă, acordaţi-mi o clipă.

De Craye se apropie ca din întâmplare cu o figură cât se poate de prietenoasă:

– Niciodată n-a mai existat un om care să ştie să compună atâtea figuri noi într-un caleidoscop, ca tine, Willoughby!

– Ai devenit autor de calambururi, Horace? replică Willoughby, înfuriat că se mai găsea încă un cunoscător al secretului blestemat, şi-l trase pe doctorul Middleton câţiva paşi la o parte, rugându-l în grabă să termine discuţia cu Clara.

– Trebuie să încercăm s-o facem fericită, cum vom putea mai bine, sir. S-ar putea să aibă motivele ei – motivele unei tinere fete. Râse şi-l lăsă pe reverendul doctor să reflecteze, sub arcada sprâncenelor sale încruntate de nedumerire.

De Craye surâse şiret şi triumfător totodată, apoi schiţă o plecăciune adâncă în faţa Clarei, arătându-i astfel devotamentul său absolut şi mărturisind că fericitul rezultat era un rod al meritelor sale.

Ea îi zâmbi dulce, dar vag. Nu îşi ascundeau cu nimic intimitatea.

– Bătălia s-a terminat, spuse liniştit Vernon, după ce Willoughby se depărtase câţiva paşi cu doamna Mountstuart, adăugând: Vă puteţi aştepta să-l vedeţi aici pe domnul Dale. Ştie si el.

Vernon şi Clara schimbară o privire, expresia lui aspră contrastând cu dulceața chipului ei, apoi el se îndreptă spre castel.

De Craye aşteptă un cuvânt sau o privire promițătoare. Avea răbdare fiind pe deplin încrezător în steaua lui, aşa încât trecu cu vederea lipsa acestor semne.

Clara îl luă din nou pe tatăl ei de braț şi-i spuse, iluminându-se dintr-o dată:

– Sirius, papa!

El repetă cuvântul cu toată gravitatea:

– Sirius! apoi întrebă: Există în asta un cât de mic grăunte de bun simț feminin?

– Este numele stelei la care mă gândeam, dragă tată.

– Este steaua la care privea Agamemnon[112] înaintea sacrificiului din Aulis. La asta te gândeai? Dar, draga mea, Ifigenia mea, tatăl tău nu-ți va cere să te sacrifici.

– Am auzit bine când îți spunea să fii îngăduitor cu mine, tată.

Doctorul Middleton mormăi încurcat:

– Într-adevăr, astrul acesta blestemat scoate multă lume din minți.

CAPITOLUL XLIV

Doctorul Middleton, domnişoarele Eleanor şi Isabel. Şi domnul Dale

Clara privea în sus, spre norii alunecând pe cer. Călătorea cu ei acum şi simțea gustul libertății, dar avea grijă să nu-şi necăjească tatăl; păstra o rezervă prudentă.

Clopoțelul dejunului îi chemă pe toți la masă.

Puțini vorbiră, puțini mâncară. Clara dorise să participe ca să poată studia chipul doamnei Mountstuart. Willoughby

---

[112] Rege legendar al Mycenei şi al Argosului, căpetenia grecilor care au asediat Troia. Pentru a linişti mânia zeiței Artemis şi a face să se potolească vânturile potrivnice, o sacrifică pe fiica sa, Ifigenia, la Aulis.

trebuia să prezideze. Fu o reuniune de personaje mute şi de farfurii, în care orice sunet izbea auzul asemenea zgomotului binecunoscut de la adunarea daniilor în biserică, după îndemnul stăruitor lansat din amvon. O replică amuzantă a colonelului De Craye fu primită cum primesc credincioşii în lăcaşul sacru explozia de râs înăbuşită a unui copil de la azil, care dă frâu liber exuberanţei fireşti vârstei lui. Willoughby încercă să discute politică cu doctorul Middleton, a cărui poftă de mâncare obişnuită îl scutea de speculaţii nepotrivite la ora când încerca să şi-o astâmpere; numai el onoră felurile de mâncare, răspunzând totodată gazdei sale:

– Trăim vremuri grele, spui dumneata, şi miniştrii pe care-i avem ne tratează după bunul lor plac. Ei bine, sir, dacă asta este situaţia, iar opoziţia reprezintă numai un mod de a le asigura stabilitatea politicii, este timpul pentru oamenii înţelepţi să se retragă în ei înşişi, cu hotărârea neclintită a grăuntelui pus în pământ ca să crească, încrede-te în natură, adormi într-o credinţă puternică şi aşteaptă răbdător trecerea anotimpurilor. Acesta e sfatul meu pentru un partid mai slab.

Sfatul era excelent, dar închidea discuţia.

Pofta de mâncare a doctorului Middleton era urmărită de toată lumea, în aşteptarea momentului când se vor putea scula cu toţii de la masă, respirând uşuraţi; atât de mult coborî harul ceresc asupra acestui om bun, cu conştiinţa împăcată şi preocupat de a-şi îndeplini datoria, încât el nu observă nimic din agitaţia generală; trecea calm de la un fel de mâncare la altul şi tot atât de calm recită din Milton domnişoarelor Eleanor şi Isabel când isprăvi de mâncat şi toţi se ridicară nerăbdători. Willoughby i-l luă pe Vernon, doamna Mountstuart îi făcu un semn discret Clarei. Probabil că Willoughby avea să-i spună ceva, se gândi doctorul Middleton: lucrurile nu erau prea clare. Dar situaţia nu era nici neplăcută; iar el nu se grăbea, deşi dorea oarecari lămuriri.

– Ziua asta nu va fi o zi pierdută pentru mine, dacă vă pot consacra sfârŁźitul ei, spuse doctorul Middleton fetelor bătrâne, întovărăşindu-le în salon.

– Ne temem că tunetul este pe-aproape, şopti una dintre ele.

– Ne temem că este chiar iminent, suspină cealaltă, începură să psalmodieze pe rând.

– Ne-am obişnuit să-l observăm pe Willoughby al nostru, încât chiar şi umbra vreunui gest al lui ne este grăitoare.

– L-am urmărit din copilărie, în adolescenţa lui strălucită şi până acum, când este un bărbat în toată firea.

– A fost totdeauna întruchiparea unui cavaler desăvârşit.

– Datoria, datoria înainte de toate. Fericirea familiei; bunăstarea servitorilor.

– A fost mândru de numele lui, dar niciodată încrezut; mândria lui s-a bazat pe conştiinţa unor calităţi excepţionale.

– A ştiut să fie şi modest, când era cazul.

Doctorul Middleton se înclină în faţa acestei litanii, simţind că în cazul de faţă i se cerea şi lui o oarecare umilinţă.

– Să sperăm!... spuse, căindu-se mai adânc la amintirea fiicei sale insondabile.

Domnişoarele reluară:

– Pe Vernon Whitford, care nu are acelaşi sânge, îl tratează ca pe un frate.

– Ca şi nenumărate alte exemple! Laetiţia Dale şi le aminteşte mai bine decât noi.

– Orice lovitură îl izbeşte dureros!

– I se coace o altă lovitură!

– Este imposibil să rămână atât de neînţeles!

– Să sperăm!... spuse doctorul Middleton.

– Un om, care răspândeşte atât de mult binele în jurul lui, nu pretinde prea mult, când se aşteaptă şi el la câteva atenţii!

– Când era copil, s-a suit într-o zi pe un scaun şi, deşi stătea într-o poziţie periculoasă, nu ne lăsa să-l atingem, pentru că era mai înalt ca noi şi pentru că aşa eram obligaţi cu toţii să-l contemplăm. Îţi aminteşti, Eleanor? „Eu sunt soarele casei!” Era ceva extraordinar!

– Sentimentele celorlalţi, voia mereu să capteze sentimentele celorlalţi. Avea paisprezece ani când s-a căsătorit verişoara lui, Grace Whitford; a dispărut de acasă.

Erau cei mai buni prieteni; şi a durat mult până când s-a întors între noi. N-a mai vrut s-o vadă de atunci, niciodată.

– Dar s-a purtat prietenos cu soţul ei. A fost totdeauna generos. Singurul lui defect este...

– ...Sensibilitatea. Şi aceasta este...

– ...Taina lui. Şi aceasta...

– ...Nu trebuie să-i arăţi că o cunoşti. La fel e si acum. Nimeni nu-l poate acuza pe Willoughby Patterne că-i lipseşte bărbăţia. Atunci? Suferă, suferă ca nimeni altul, când nu este iubit. El însuşi este de o consecvenţă neclintită în sentimente.

– Cât de mare e aceasta nimeni nu poate spune. Noi am trăit alături de el toată viaţa, şi-l ştim gata de a face orice sacrificiu; cere un singur lucru în schimb: ca omul respectiv să i se dăruiască cu tot sufletul. Şi când se îndoieşte, arată aşa cum l-am văzut astăzi.

– Dărâmat; cum nu l-am mai văzut vreodată.

– Să sperăm, spuse doctorul Middleton, de astă dată puţin mai grăbit. Ardea de nerăbdare, să le spună „ce s-a întâmplat”: avea mijlocul de a răspunde întrebărilor lor neliniştite. Spuse, adoptând un stil familiar care se potrivea cu subiectul său:

– Ştiţi, doamnelor, că noi englezii ne tragem dintr-o spiţă destul de aspră. O doză de asprime în tinereţe nu ne strică, dimpotrivă, ne fortifică: Altfel devenim sensibili la frig: creştem prea slabi, tocmai în punctele unde trupul nostru firav este expus vijeliei, respectiv în ceea ce priveşte stima de noi înşine. Suntem nişte barbari care profită de un sol bogat, în confortabila securitate a unei sere: rămânem totuşi barbari. Aşa că, vedeţi, realizăm cel mai mult atunci când suntem smulşi din acest mediu şi ajungem pe timpul bătăliei, unde oamenii schimbă între ei lovituri violente. La război ne simţim bine, oamenii noştri sunt plini de noblеţe, ca Scipio şi vitejii legionari romani. În timp de pace, nu trăim în pace: barbaria noastră înnăscută explodează pe neaşteptate, îmbrăcând aspecte extraordinare; tiranie, extravaganţe, pretenţii domestice exagerate: şi dacă sufletul şi trupul nostru n-au fost educate cu severitate, de timpuriu, şi cu ajutorul vechiului instrument utilizat în insula noastră

pentru a ne înculca civilizația maeştrilor noştri, anticii, barbaria noastră congenitală apare la vedere, noi comițând într-un fel sau altul, unele excese. Hm! Totuşi, adăugă reverendul doctor, renunțând deodată la efortul de a dezvălui un adevăr atât de important în imagini prea obscure pentru înțelegerea celor două delicate fete bătrâne – supra-abundența unor asemenea ființe era în concepția doctorului în bună măsură cauza decăderii poporului englez – totuşi, eu nu am observat această sensibilitate excesivă la Willoughby. A suportat să asculte lucruri pe care nici eu, care nu sunt în nici un caz un exemplu de fragilitate, nu le-aş fi suportat.

– E de o sensibilitate exagerată, strigară domnişoarele, dar ascunsă vederii celorlalți.

– E vorba de ceva anormal, atunci.

– Ceva inexplicabil, mai curând ceva mistic.

– Un cult, deci; o formă de a se adora pe el însuşi.

– Pe el însuşi! strigară doamnele. Dar nu este un Eu indiferent față de alții! Acest Eu imploră afecțiunea, iubirea, devotamentul!

– E o gazdă perfectă, doamnelor.

– E admirabil din toate punctele de vedere.

– Trebuie să fie un om admirabil, dacă a produs o impresie atât de puternică asupra unor femei cu atâta simț de discernământ, alături de care şi-a petrecut, în aceeaşi casă, întreaga viață. Repet, este o gazdă perfectă.

– Va fi un soț perfect.

– Da, după toate probabilitățile.

– Este un lucru absolut sigur. Dacă va fi iubit şi ascultat, va putea fi şi condus. Iată secretul ce trebuie să-l ştie cea pe care fatalitatea îl face să o iubească atât de mult. Dacă am fi îndrăznit, i-am fi sugerat noi ideea asta, îl va conduce prin dragostea ei şi, prin el, va conduce totul în jur. El nu se va supune autorității, ci se va înclina în fața dragostei. O, de şi-ar putea da seama de asta!

– Dacă ar fi metafiziciană... oftă doctorul Middleton.

– Dar o sensibilitate atât de puternică, ca a lui...

– ...lovindu-se de o soție neînțelegătoare...

– ...poate deveni în cele din urmă, căci şi cei mai buni dintre noi tot oameni sunt...

– Crudă...

– ...iar el ar vibra, tot atât de mult...

– ...sau chiar mai mult...

– ...Ar fi la fel de tandru...

– ...chiar dacă ar fi aspru în aparență.

Amândouă domnișoarele se uitară fix la doctorul Middleton, căruia îi dezvăluiseră acest secret înspăimîntător.

– Să nu-l calci pe bătătură, adică! spuse doctorul la fel de trist ca și ele.

Toți trei aveau un aer foarte abătut: domnișoarele se străduiau să-i înghită replica; reverendul doctor se temea că va veni clipa când curtoazia îi va fi învinsă de bunul lui simț.

Fu salvat.

Ușa se deschise și un valet anunță:

– Domnul Dale.

Privind una la alta, domnișoara Eleanor și domnișoara Isabel schițară gestul de a-și ridica mâinile spre cer.

Ieșiră în cale domnului Dale și-i urară bun venit.

– Luați loc, vă rugăm, domnule Dale. Sperăm că nu ne aduceți vești rele de la scumpa noastră Laetiția.

– Avem atât de rar plăcerea de a vă saluta aici la castel, domnule Dale, încât atunci când veniți, vă primim puțin îngrijorate, deși, probabil, ar trebui pur și simplu să vă felicităm.

– Doctorul Corney a făcut vreo minune?

– Îi sunt îndatorat, scumpe doamne, pentru că m-a adus cu trăsura aici, spuse domnul Dale. Era un domn sobru, cu o ținută rigidă, cu tenul bronzat al unui indian, devenit mai palid în camera lui de bolnav. Este oarecum neobișnuit pentru mine să mă deplasez de-acasă.

– Domnul doctor Middleton.

Domnul Dale se înclină; părea surprins.

– Trăiți într-o regiune cu un aer extraordinar, sir, observă reverendul doctor.

– Din păcate nu pot profita de el, sir, replică domnul Dale. Apoi întrebă doamnele: Sir Willoughby este cumva liber?

Se sfătuiră între ele:

– Este cu Vernon. O să-l anunțăm.

Sunară.

– Am avut plăcerea de a o cunoaşte pe fiica dumneavoastră, domnule Dale, o doamnă demnă de toată stima, spuse doctorul Middleton.

Domnul Dale se înclină.

– Laudele dumneavoastră o onorează, sir. Ca tată cred cu toată sinceritatea că le merită. Nu m-am îndoit niciodată de asta.

– Faţă de Laetiţia să aveţi îndoieli! exclamară domnişoarele şi îi lăudară delicateţea şi bunătatea.

– Până acum am avut şi eu aceeaşi sinceră părere, ca şi dumneavoastră, spuse domnul Dale.

– Este într-adevăr cea mai duioasă infirmieră care poate exista şi cea mai devotată fiică!

– Cel puţin în ceea ce priveşte datoriile faţă de tatăl ei, doamnelor, aşa este.

– Dar faţă de toată lumea e aşa, domnule Dale!

– Asta aş dori şi eu.

Intră valetul şi anunţă că domnul Willoughby şi domnul Vernon se încuiaseră în laborator.

– Chestiuni administrative, remarcară domnişoarele. Ştiţi cât de atent este Willoughby în materie de afaceri, domnule Dale.

– E bine, sănătos? întrebă domnul Dale.

– Excelent.

– Şi la minte şi la trup?

– Dar, dragă domnule Dale, el nu este niciodată bolnav.

– Ah, cum sună asta pentru un om care nu e niciodată sănătos! Şi domnul Whitford este sănătos?

– Sănătos? Mă alarmaţi şi pe mine cu întrebarea asta, interveni doctorul Middleton. Tot atât de sănătos ca şi Constituţia, ca şi creditul ţării, ca şi reputaţia Prinţului poeţilor[113] noştri. Vă rog să nu vă temeţi pentru el.

Domnul Dale tuşi încet, ca omul a cărui perplexitate devine si mai adâncă. Reluă:

– Pe domnul Whitford îl acaparează în mare măsură activitatea intelectuală; munceşte cu o mare sârguinţă, de

---

[113] Este vorba de marele poet al epocii victoriene lord Alfred Tennyson.

aceea are, poate, mai puține contingențe cu lucrurile legate de viața practică – dacă pot să mă exprim astfel.

– Renunțați la această legendă care calomniază pe savanți; credeți-mă pe cuvânt, că omul al cărui creier lucrează în permanență este perfect apt să rezolve orice fel de probleme.

– Aşa! Fiica dumneavoastră, sir, este aici?

– E aici, sir, şi va fi foarte fericită să-şi prezinte omagiile tatălui unei prietene, domnişoara Dale.

– Sunt prietene?

– Foarte bune.

Domnul Dale tuşi iar încet, ca şi cum ar fi vrut să-şi liniştească temerile.

– Laetiția! suspină el ca răspuns şi-şi trecu peste frunte o mână ce tremura vizibil.

Domnişoarele bătrâne îl întrebară îngrijorate dacă nu cumva căldura din cameră îi face rău: una îi oferi un flacon de săruri.

El le mulțumi.

– Pot rezista până la venirea lui sir Willoughby.

– De obicei ne temem să-l deranjăm când încuie uşa, domnule Dale; dacă doriți însă, o să încercăm să-i trimitem vorbă, dar n-aduceți veşti rele despre Laetiția, nu-i aşa? A plecat azi de dimineață în mare grabă, fără să-şi ia rămas bun de la nimeni; a lăsat vorbă doar unei cameriste că starea sănătății dumneavoastră o obligă să se întoarcă numaidecât acasă.

– Starea sănătății mele! Şi acasă îmi închide uşa în nas! Am stat de vorbă, numai prin uşă şi atâta tot. Zac bolnav şi năucit între două uşi încuiate ce par a nu voi să se deschidă ca să nu mi se dea nişte explicații de care am mai multă nevoie decât de medicamente.

– Dumnezeule! exclamă doctorul Middleton. Situația dumneavoastră mă emoționează profund, domnule Dale. Ar putea fi reprezentativă pentru toată generația de azi; dacă aş mai ține şi acum predici, aş folosi această imagine din înaltul amvonului. În ce mă priveşte, nu încerc lacătele uşilor închise; şi îmi explic dispoziția mea, totdeauna egală, şi chiar sănătatea ce o am, prin faptul că accept fără nici o întrebare ca uşile să rămână închise. Mă mulțumesc să citesc un text

la lumina de care dispun? Dacă îmi permiteți să utilizez propriile dumneavoastră cuvinte pentru teoria mea, lumea de azi, dimpotrivă, o auzim bătând la cele două uşi închise ce îi ascund tainele, de o parte şi de alta, şi o vedem rămânând bolnavă şi înmărmurită, pentru că bătăile ei nu primesc nici un răspuns. Ei bine, sir, lumea ar trebui să compare soarta diferită a poştaşului şi cerşetorului; bate la uşa ca să dai şi uşa ți se va deschide; bate la uşă ca să ceri şi uşa va rămâne închisă. Cu alte cuvinte: vino cu o scrisoare în fața uşii închise şi vei fi bine primit; dar nimeni nu va deschide ca să-ți înmâneze dumitale o scrisoare. Pentru care motiv...

Domnul Dale îşi şterse fruntea asudată şi întinse mâna cu un aer rugător:

– Sunt un om bolnav, doctore Middleton, spuse el. Nu sunt în stare să fac față analogiilor. N-am putere decât pentru o înțelegere lentă a faptelor.

– În ce priveşte faptele, toți suntem bradypeptici[114], toți până la unul, sir. Nu ştim încă dacă natura este un fapt, sau un efort de a domina faptele. Lumea n-a asimilat încă nici primul fapt care l-a găsit în drumul ei. Suntem abia în stadiul în care încercăm să transformăm în sânge sănătos simplul fapt al existenței noastre.

Apăsându-şi tâmplele, domnul Dale gemu:

– Mi se învârteşte capul; n-ar fi trebuit să ies. Am cedat unui impuls, pe care-l cred onorabil. Sunt incapabil, nu vă pot urmări, doctore Middleton. Iertați-mă.

– Nu sir, lăsați-mă să vă spun: din câte îi cunosc eu pe oamenii care trăiesc la țară, dacă dumneavoastră, neputându-mă urmări, ați fost totuşi în stare să nu mă ocărâți, sunteți un om mărinimos, răspunse reverendul doctor, care nu se hotăra să renunțe atât de uşor la omul găsit ca o compensație pentru atitudinea curtenitoare, supusă şi tăcută ce trebuise s-o aibă față de cele două domnişoare, deşi ştia că vigoarea lui exuberantă este ca vântul de est pentru nervii slabi, iar el însuşi se transformă

---

114 Cei ce au o digestie lentă şi dicilă.

într-o unealtă de tortură atunci când e smuls o zi întreagă dintre cărțile lui.

Domnişoara Eleanor întrebă:

– V-am putea da oare noi explicațiile ce vă trebuie, domnule Dale? Vă putem noi lămuri în vreun fel?

– Nu cred, răspunse el cu voce slabă, cred că va trebui să-l aştept pe sir Willoughby... sau pe domnul Whitford. Dacă am să fiu în stare. Sau poate ar fi mai bine să fac altcumva – pentru că nu ştiu dacă au să mă țină puterile – să schimb câteva cuvinte cu tânăra lady care este, era...?

– Domnişoara Middleton, fiica mea, sir? Va fi la dispoziția dumneavoastră; mă duc să v-o aduc. Doctorul Middleton se opri la uşă. E adevărat că ea ştie mai bine decât mine ce gândeşte domnişoara Dale. În schimb eu mă laud că-l cunosc mai bine pe gentlemanul în chestiune. Cred, domnule Dale, că adresându-mă dumneavoastră, în calitatea ce o aveți de tată al fetei, mă veți considera un om convingător, aş putea fi chiar avocatul lui cel mai pasionat.

Domnul Dale era buimăcit; pomişorul plăpând, prins de o rafală, cade la pământ, aşa cum a căzut şi domnul Dale.

– Avocat? repetă el. Îşi pierdu respirația.

– Avocatul său pasionat, repet; pentru că am o înaltă părere despre el. Vedeți, sir, sunt la curent cu evenimentele. Cred că – şi doctorul Middleton se întoarse pe jumătate către doamne – până ce vom uni argumentele dumneavoastră puternice, domnule Dale, cu stăruințele mele şi zădărnici câteva scrupule feminine, ce ar putea să ne fie opuse, va trebui să ascundem opiniei publice aceste evenimente. Strephon[115] al nostru ar putea fi acuzat de timiditate. Dar dacă avem datoria în prezent de a nu numi exact persoanele în cauză, tocmai pentru că le purtăm atâta considerație, este greu de presupus că va trebui s-o facem mai târziu aici în casă. El pretinde acum, ca un protest, că-i este indiferentă în sine căsătoria. Îmi închipui că putem manifesta înțelegere

---

[115] Personaj din romanul pastoral al lui Sir P. Sidney. Numele păstorului Strephon a fost adoptat ca nume convențional pentru îndrăgostiți în pastorale.

față de o asemenea perioadă de răceală. Sincer vorbind, domnule Dale, eu însumi am fost o dată în viață refuzat de o femeie şi eram atunci nu indignat, ci numai indiferent față de căsătorie în genere.

– Fiica mea i-a refuzat, sir?

– Deocamdată, cel puțin, se pare că i-a respins propunerea.

– Era el oare cu totul liber?... Putea în mod cinstit...?

– Cel mai bun prieten al său şi cea mai apropiată rudă v-o poate garanta.

– Ştiu; am auzit asta; mi s-a spus; am aflat despre propunerea lui şi că poate s-o facă fără să-şi calce onoarea. Totuşi mă simt fără nici o putere, nu pot acționa, până nu aflu dacă argumentele fiicei mele nu sunt de asemenea natură, încât un tată să nu trebuiască să insiste.

– S-ar putea ca fata dumneavoastră să se eschiveze?

– Nu am văzut-o în dimineața asta; mă scol târziu totdeauna. Mi s-a povestit plecarea ei surprinzătoare de la Patterne, găsesc uşa încuiată şi, ciudat, nu primesc nici un răspuns.

– Se teme poate că va trebui să-şi justifice răspunsul, şi n-avea cum să-l explice.

– Doamnelor! exclamă cu durere domnul Dale.

– Înțelegem care e secretul, înțelegem! replicară ele şi îl priveau surâzând, ca şi doctorul Middleton.

– N-avea cum să-l explice? Domnul Dale silabisi cuvintele, ca să şi le facă lui însuşi mai inteligibile. Atunci, sir, ea ştie că dumneavoastră nu v-ați opune.

– Fără îndoială; ştiind ce mult îl prețuiesc pe acest gentleman, îşi putea închipui că n-am să mă opun. Oricum, nu putea să-mi atribuie mie rolul principal. Nici nu m-ar fi putut considera un obstacol. Sunt numai prietenul acestui gentleman. Un prieten devotat, trebuie să adaug.

Domnul Dale întinse o mână rugătoare: era prea mult pentru el.

– Iertați-mă; am o minte cam slabă. Fiica dumneavoastră gândeşte tot aşa, sir?

– Trecând peste amănunte, pot spune că e de aceeaşi părere, sir. Şi adaug că şi aceste doamne – nu-i aşa – sunt de aceeaşi părere.

Domnul Dale arătă printr-un gest că evenimentele îl depăşesc.

– Unde am ajuns! Laetiția l-a refuzat?

– Numai deocamdată, să sperăm. Răspunsul definitiv nu depinde puțin şi de dumneavoastră, domnule Dale?

– Dar ce ciudate lucruri s-au petrecut cât timp a lipsit fiica mea de acasă! strigă domnul Dale, trădând primele zvâcniri ale elixirului bucuriei, în sângele lui. Simt că aş fi în stare să râd, dacă nu m-aş teme să fiu luat drept nebun. Ea i-a refuzat mâna, iar el era liber să i-o ofere? Copilul meu! Suntem în toate mințile oare? Atunci poveştile cu zâne sunt adevărate şi cărțile de şcoală se înşală. De fapt, totul e foarte demoralizant. Un bolnav – cum sunt eu, pentru că nici o exaltare de moment nu poate demonstra contrariul – se agață de ideea de ordine, de stabilitate. Cea mai mică schimbare în cursul obişnuit al lucrurilor îi tulbură echilibrul lăuntric. Ei bine, eu am prezis ani de zile acest lucru şi ani de zile toți m-au contrazis, iar acum, când prevederile mele se confirmă mă mai mir de ce nu mă consider nebun!

– Şi de ani de zile, dragă domnule Dale, această căsătorie a fost preocuparea lui Willoughby al nostru, în ciuda oricăror curente potrivnice şi a oricăror angajamente schițate față de ceilalți oameni, spuse domnişoara Eleanor.

– A fost scopul său, la care a ținut cel mai mult, adăugă domnişoara Isabel.

– Nu eu am rostit numele, constată doctorul Middleton, dar de vreme ce a fost spus, şi asta-i cu atât mai bine, vom putea evita orice mistificare. Nu cred să comitem un abuz de încredere, deşi poate că ar fi preferat să vi se adreseze el însuşi mai întâi. Ştiu chiar de la Willoughby că astă-noapte a apelat la fiica dumneavoastră, dacă am înțeles bine, nu pentru prima oară, dar fără succes. Este disperat. Eu nu; presupunând că veți binevoi să ne acordați ajutorul dumneavoastră. Şi nu disper pentru că gentlemanul este un om de valoare, de o valoare recunoscută. Dumneavoastră îl cunoaşteți destul de bine, pentru a gândi la fel ca mine. O aduc pe fiica mea, care va susține aceste elogii.

Doctorul Middleton ieşi prin uşă, îndreptându-se spre poiană cu un pas elastic; radiind de fericire pentru vestea ce

se simțea dator s-o transmită prietenului său, domnul Whitford.

– Doamnelor! Asta întrece toate minunile, suspină cu glasul stins domnul Dale.

– Generozitatea lui Willoughby întrece vechile minuni, răspunseră ele în cor.

Uşa se deschise; fură anunțate lady Busshe şi lady Culmer.

CAPITOLUL XLV

Domnişoarele Patterne. Domnul Dale. Lady Busshe şi Lady Culmer, împreună cu doamna Mountstuart Jenkinson

Lady Busshe şi lady Culmer intrară, iscodind în stânga şi în dreapta. Zărindu-l pe domnul Dale, doamna Busshe îi şopti prietenei sale:

– Se confirmă!

Lady Culmer şopti la rândul ei:

– Corney este demn de toată încrederea.

– Este el însuşi medicamentul cel mai reconfortant din toate câte le oferă.

– De neprețuit pentru întreg ținutul.

Domnişoarele Eleanor şi Isabel le urară bun venit.

Politețea domnişoarelor Patterne, la care se adăuga de obicei eclipsa lor totală în spatele ilustrului nepot, avea darul să incite pe întreprinzătoarele doamne de lume la oarecari libertăți; porniră, de altfel imediat, la atac.

Lady Busshe spuse:

– Ei bine? Noutățile? În linii mari le ştim. Nu vă miraţi; cunoaştem ținta şi am auzit împuşcătura. Puteam să vă spun aceste veşti încă de ieri. *Le-am văzut.* Şi le ghicisem de alaltăieri. Oh! acum cred în fatalitate. Lady Culmer şi cu mine suntem de acord cu explicația asta: e cea mai simplă. Dar voi, dragele mele, sunteți bucuroase?

Pe chipul celor două domnişoare bătrâne se ivi o grimasă interogativă.

– De ce anume să fim bucuroase?

– De asta! De tot! De ea! De el!

– De Willoughby al nostru?

– Să aibă ele oare nevoie de o doză de Corney? o întrebă lady Busshe pe lady Culmer.

– Joacă perfect rolul femeilor discrete, spuse lady Culmer. Dar, dragele mele, şi noi ştim secretul.

– Cum s-a purtat ea? şopti lady Busshe. Sper că n-a făcut o tragedie din asta. Era de familie bună, se spunea, deşi eu nu înţeleg ce înseamnă că te tragi dintr-un neam de savanţi – te face să te gândeşti la un şir de şorţuri de copii; şi era drăguţă. Atât e suficient pentru început dar nu rezistă niciodată inteligenţei. El le-a avut pe amândouă la îndemână în casă, pentru a le compara şi... iată rezultatul! În orice casă o femeie inteligentă învinge orice frumuseţe. Lady Culmer şi cu mine am ajuns la interpretarea asta. I s-a părut încântătoare partenera lui la un dans, dar cred că la sfârŁźitul acestuia o şi găsea plictisitoare. Ieri mi-am dat seama de asta, limpede ca lumina zilei. Ea nu-l înţelegea pe el, iar el o înţelegea prea bine. Iată părerea noastră.

– E tânără încă: are să mai înveţe, spuseră domnişoarele, stânjenite şi neînţelegând nimic din discursul lui lady Busshe.

– Iar dumneavoastră sunteţi miloase ca întotdeauna, îmi amintesc că aţi găsit o vorbă bună chiar şi despre fata aceea Durham.

Lady Busshe traversă camera până la domnul Dale, care răsfoia cărţi cu însemnele heraldice ale marilor noastre familii englezeşti.

– Studiaz-o, spuse ea, studiaz-o, dragul meu domn Dale; figurezi şi dumneata acum acolo, pentru că ai o fiică inteligentă şi desăvârşită. La pagina trei sute vei găsi blazonul familiei Patterne. Şi crede-mă că ea te va conduce până la camera Lorzilor, înainte de a-şi spune ultimul cuvânt – e un fel de a vorbi, bineînţeles. Sir Willoughby şi soţia lui nu se vor mulţumi să rămână pe loc şi să-şi administreze averea. Nu are Laetiţia ambiţii mari? Şi foarte onorabile, găsesc.

Domnul Dale încercă vag să protesteze. închise cartea, examină legătura, ciocăni coperta cu un deget, îşi manifestă

speranța că doamna era sănătoasă, făcu aluzie la propria lui sănătate şi la buimăceala unei păsări când iese din colivie.

– Probabil că ai să vii să locuieşti aici, într-o colivie mai mare şi mai frumoasă, domnule Dale.

El dădu din cap.

– Să înțeleg că?... întrebă.

– *Ştiu,* răspunse ea.

– Dumnezeule, e cu putință?

Domnul Dale ridică ochii spre cer, cu aerul celui care se trezeşte din somn târziu şi zăreşte lumea scăldată în lumina tare a amiezii.

Lady Busshe coborî glasul. Îşi permise să ia un ton condescendent datorită rangului inferior al domnului Dale, dar îl trata familiar, ținând seama de ascensiunea pe care i-o prevedea; iată rezultatul unei educații rafinate sau, mai bine zis, iată cum i se dă fiecăruia, în societate, ceea ce i se cuvine.

– Laetiția va fi fericită, poți fi sigur. Îmi place să văd răsplătită o dragoste îndelungată şi credincioasă, îmi place foarte mult! Povestea ei reprezintă triumful răbdării. Legenda lui Grizzel e depăşită cu mult. Nici unei femei nu-i va fi ruşine să facă o plecăciune în fața doamnei Patterne. Nu crezi? Te mai îndoieşti încă? Spune-mi ce este, spune-mi cât vrei de încet. Dacă e sigură această schimbare a scenei? Dacă nu prezintă nici o îndoială cererea în căsătorie? Dragă domnule Dale! Vorbeşte puțin mai tare. Ai venit pentru că – sigur, vrei să vorbeşti cu sir Willoughby. Ea? Nu te-am înțeles prea bine. Ea?... se pare, spui dumneata, că?...

Lady Culmer se adresă domnişoarelor Patterne:

– Voi trebuie să fi trăit momente dificile. Poveştile astea aduc totdeauna destulă tensiune, dacă nu ai a face cu oameni civilizați. Deznodământul îl vedeam apropiindu-se. Sigur că nu ne închipuiam o asemenea permutare a logodnicelor, dar cine şi-ar fi putut închipui? Dacă m-aş fi lungit pe spate ca să mă gândesc la asta, poate că aş fi ghicit. Nu greşesc niciodată când mă întind pe spate ca să mă gândesc. Reflectez mai la rece; ideile vin de la sine; nu trebuie să le forțez. Iată de ce, sunt mai în formă în după-amiezile cenuşii de iarnă, pe sofa, lângă măsuța mea de ceai,

decât în oricare alt anotimp. Oricum, toate dificultățile au trecut. Când au plecat cei doi Middletoni?

– Să plece Middletonii? întrebară domnişoarele.

– Doctorul Middleton şi fiica lui.

– N-au plecat.

– Mai sunt încă aici?

– Da, sunt aici, desigur. De ce ar fi plecat de la Patterne?

– De ce?

– Da. Cred că vor mai rămâne câteva zile.

– Dumnezeule!

– Nu este nici un motiv să se discute despre plecarea lor, lady Culmer.

– Nici un motiv!

Lady Culmer o strigă pe lady Busshe.

Aceasta îi răspunse prin alt strigăt de uimire.

– L-a refuzat!

– Cine?

– Ea!

– Ea? Pe sir Willoughby?

– A refuzat – nu se consideră demnă de această onoare.

– Oh, imposibil. Ei nu, asta-i mai senzațională decât poveştile cele mai romanțioase. Dar el e în întregime?...

– Da, se pare. Şi deşi a fost întrebată potrivit cu toate regulile, a respins cererea.

– Ei nu, nu se poate, imposibil!

– Draga mea, ştiu asta de la domnul Dale.

– Domnule Dale, cum se poate explica purtarea ei?

– Tocmai, lady Culmer, răspunse domnul Dale, agitat şi nu neplăcut surprins de interesul ce-l trezea, în ciuda uimirii sale în fața modului cum se discuta public în casa aceasta o asemenea problemă. Rătăcesc în întuneric. Tatăl ei ar fi trebuit să ştie, dar iată că eu nu ştiu. Uşa ei e închisă pentru mine; pe ea n-am văzut-o. Mă aflu într-o beznă totală. Duc o viață retrasă. Am uitat obiceiurile din societate. Credeam că el ar fi trebuit sa se adreseze mai întâî tatălui fetei.

– Ei, asta-i! Gentlemenii moderni nu mai sunt atât de formalişti; sunt naturi spontane şi se mândresc cu asta. El a vorbit. E un lucru sigur. Dar de unde ai aflat povestea asta cu refuzul?

– De la doctorul Middleton.

– De la doctorul Middleton! strigă lady Busshe.

– Middletonii sunt aici, anunță lady Culmer.

– În ce încurcătură am intrat oare? Lady Busshe se sculă, făcu câțiva pași agitată și se așeză într-un alt fotoliu. Oh! Să procedăm sistematic. Altfel o să turbăm și vom deveni periculoși. Cei doi Middletoni se află aici, iar doctorul Middleton îl informează personal pe domnul Dale că Laetiția Dale a refuzat mâna lui sir Willoughby, care este logodit – oficial – cu propria sa fiică. Și spune-mi, te rog, domnule Dale, cum ți-a vorbit doctorul Middleton despre asta? Vino-ți în fire; nu-i nici un zor, deși simpatia noastră pentru dumneata și interesul pe care-l avem pentru toate persoanele în cauză ne neliniștesc și pe noi puțin. Liniștește-te, și vorbește în voie!

– Doamnă!... lady Busshe! Domnul Dale înghiți un nod. Nu văd nici un motiv să nu pot vorbi. Nu văd cum aș fi fost înșelat. L-au auzit și domnișoarele Patterne. Doctorul Middleton a deschis vorba, nu eu. Când am venit, nu știam că era la mijloc un refuz. Fusesem informat numai că se făcuse o propunere. Vestea îmi fusese anunțată din surse sigure. Scopul vizitei mele era numai să mă asigur că fiica mea s-a comportat așa cum trebuie. Ea a avut întotdeauna un înalt sentiment al onoarei. Dar pasiunea te face să greșești adeseori, și vestea îmi părea tare ciudată. Mă temeam că va trebui să cerem scuze, destul de penibile, doctorului Middleton și fiicei sale. Știu ce farmec poate exercita Laetiția. Doamnă, vorbind cât se poate de deschis și fără a-mi da posibilitatea să-l înțeleg greșit, doctorul Middleton se prezintă ca avocat al celui care i-a cerut mâna fiicei mele. Simțeam că mi se învârte capul. Am presupus imediat că ori sir Willoughby și domnișoara Middleton au rupt de bunăvoie logodna, ori că veștile care mi-au ajuns la ureche în legătură cu logodna erau deformate. Boala mi-a slăbit mintea. Limbajul doctorului Middleton este dificil pentru o minte ca a mea; dar am înțeles perfect punctele esențiale: se oferea să pledeze cu pasiune cauza bărbatului care cerea mâna fiicei mele. Exact acestea au fost cuvintele lui. Am înțeles chiar că insista ca să mijlocesc pe lângă ea. I-

a rostit chiar numele. N-a ascuns nimic. Sunt sigur că nu poate fi vorba de vreo neînțelegere. Şi m-a mişcat profund grija lui pentru fericirea lui sir Willoughby. Am atribuit-o unui sentiment asupra căruia nu trebuie să mai insist. Avocat pasionat – aşa a spus.

– Iată-ne prinşi într-un adevărat vârtej! strigă lady Busshe, întorcându-se către restul societății.

– Un adevărat uragan! exclamă lady Culmer.

O lumină scăpără pe chipurile domnişoarelor Patterne. Se priveau una pe alta.

Erau şocate de cuvintele aproape jignitoare ale lui lady Busshe, dar amabilitatea lor firească şi obişnuita lor supunere le împiedicau s-o întrerupă, cum s-ar fi cuvenit.

– Nu cumva este vorba de o neînțelegere, care ar dispărea dacă s-ar produce o rectificare de nume? întrebă domnişoara Eleanor.

– În orice caz nu este prima oară când Willoughby pledează cauza vărului său Vernon, spuse domnişoara Isabel.

– Ne pare tare rău de eroarea dureroasă a domnului Dale.

– Acum e clar că totul se datoreşte faptului că doctorul Middleton a înțeles greşit lucrurile.

– Se gândea la Vernon. Noi ne-am dat imediat seama.

– Era imposibil să se fi gândit la Willoughby!

– Vedeți dar că era cu totul imposibil. A fost o eroare la mijloc.

– Şi Middletonii aici! strigă lady Busshe. Oh! Dacă plecam fără să fi înțeles, am fi ajuns de râsul întregului ținut. Domnule Dale, te rog, trezeşte-te. Vezi? Se poate să fi greşit.

– Lady Busshe, se dezmetici el; s-ar putea să-l fi înțeles greşit pe doctorul Middleton; are un limbaj pe care nu-l pot compara decât cu zilele când se trec în revistă trupele pe un câmp de instrucție. Dar mi-a povestit întâmplarea cineva de care nu mă îndoiesc nici un moment; şi de altfel purtarea nemaiauzită a fiicei mele o confirmă. Chiar dacă voi putea suporta această zi, mâine cu siguranță am să arăt ca o fantomă.

– Dragă domnule Dale! exclamară domnişoarele Patterne, cu compătimire.

Lady Busshe le şopti:

– Ştiţi că cei doi nu se înţelegeau; nu erau de acord; eu am văzut asta; am prezis acest lucru.

– Se vor înţelege cu timpul, răspunseră ele.

– Niciodată. Şi părerea mea este că s-au înţeles amândoi să se despartă, şi Letty Dale e în sfârŕźit victorioasă. Da, acum cred acest lucru.

Domnişoarele continuau să nege cu hotărâre, dar ştiau prea mult ca să nu se simtă încurcate, încât se trădară singure când exclamară:

– Dragă lady Busshe! E de crezut oare? Dar convenienţele?

– Dragă doamnă Mountstuart! Lady Busshe apelă la marea ei rivală, care se apropia de grupul lor. Soseşti la timp; ne aflăm într-o stare de confuzie teribilă: suntem cu adevărat pe punctul de a înnebuni. Dumneata şi numai dumneata poţi să ne ajuţi. Dumneata ştii totdeauna; totul atârnă de răspunsul dumitale. E ceva adevărat în povestea asta? Măcar un pic?

Doamna Mountstuart se aşează, maiestuos.

– Ah! Domnule Dale! spuse, înclinându-se în faţa lui. Da, dragă lady Busshe, este un pic de adevăr.

– Nu ne mai fierbe atât! Dumneata poţi să ne explici. Ştii cum s-o faci. Cunosc toată povestea. De fapt, cunosc doar o parte. Vreau să spun, punctele esenţiale. N-o să mă poţi înşela, dar îmi poţi da amănunte, ştiu că poţi. Am înţeles totul încă de ieri. Acum, povesteşte-ne, povesteşte-ne o dată. Trebuie să fie, sau în întregime adevărat, sau cu totul fals. Care din două?

– Precizează.

– Fatalitatea! După cum spuneai dumneata. Da, eu eram sceptică. Dar iată că întreaga poveste reîncepe, şi dacă se dovedeşte adevărată, am să te socotesc infailibilă. El a?... şi ea a?...

– Amândoi.

– Dar cum de mai sunt Middletonii aici? N-au plecat încă; îşi menţin poziţiile deci. Dar şi mai uimitor este faptul că ea îl refuză! Şi culmea culmelor, doctorul Middleton mijloceşte pe lângă domnul Dale pentru sir Willoughby!

– Doctorul Middleton mijloceşte! Doamna Mountstuart păru şi ea surprinsă.

– Pentru Vernon, sublinie domnişoara Eleanor.

– Pentru vărul său Vernon Whitford, reluă domnişoara Isabel, şi mai insistent.

– Cine vorbeşte despre un refuz? întrebă doamna Mountstuart, ridicând capul cu un gest suveran şi întorcându-se puțin către ceilalți.

– Mi-a spus domnul Dale, răspunse lady Busshe.

– Cred că mie mi-a spus cu toată claritatea doctorul Middleton, afirmă domnul Dale.

– Doctorul Middleton voia să spună că Willoughby i-a oferit Laetiției mâna vărului său, Vernon, spuse domnişoara Eleanor.

Sora ei continuă:

– De unde această confuzie ridicolă! Şi cu adevărat tristă! adăuga ea, pentru a-l consola pe domnul Dale. Willoughby era împuternicitul lui Vernon. Lui îi consacră totdeauna gândurile, dacă nu în primul, cel puțin în al doilea rând.

– Dar putem continua noi...?

– O asemenea discuție!

Doamna Mountstuart asculta ca un judecător. În comitat, domnişoarele treceau drept cele mai indulgente, dar şi cele mai neînsemnate ființe, şi prezența lor n-o împiedică nici pe doamna Mountstuart, cum n-o împiedicase pe lady Busshe, să abordeze o chestiune atât de delicată, încât ea rosti solemn:

– Fiecare are dreptate şi fiecare greşeşte.

Un strigăt: „Am să țip!” țâşni de pe buzele lui lady Busshe.

– E groaznic! gemu lady Culmer.

– Luați împreună, toți greşiți. Fiecare în parte, aveți dreptate. Sir Willoughby se gândeşte la vărul său Vernon; e preocupat să-l statornicească la casa lui; de aceea, el a făcut într-adevăr o cerere în căsătorie.

– Ştim asta! exclamară domnişoarele Patterne. Şi Laetiția l-a respins din nou pe bietul Vernon!

– Cine spune că domnişoara Dale a refuzat mâna domnului Whitford?

– Atunci nu l-a refuzat? întrebă lady Culmer.

– Discuția continuă şi acum, urmând să se pronunțe răspunsul în curând.

– Oh! Ia loc, domnule Dale, îl imploră lady Busshe, şi se ridică în picioare, gata la nevoie să-l oblige să se aşeze la loc. Dacă ne despărţim, suntem iarăşi pierduţi! Trebuie să rămânem împreună, dacă vrem să dezlegăm vreodată enigma asta. Atunci, dragă doamnă Mountstuart, putem spune că cealaltă poveste nu e adevărată?

– Nu trebuie să spui nimic de acest gen, dragă lady Busshe.

– Ai milă! Şi destinul?

– La fel de sigur ca şi influenţa Polului Nord asupra acului busolei.

– Nu l-a refuzat?

– Inteligenţa dumitale ce-ţi spune?

– A primit?

– Aşteaptă.

– Şi toată lumea va afla înaintea mea! Acum, doamnă Mountstuart, dumneata eşti oracolul. In enigme, dacă vrei – dar vorbeşte! Dacă nu ne poţi da grâu, dă-ne măcar tărâţe.

– Poate cineva dintre noi să prevadă oare evenimentele viitoare, lady Busshe?

– Da. Cred că dumneata. Mă închin în faţa dumitale. Din toată inima. Aşadar, domnului Whitford îi este propusă altă persoană? Dai din cap. Şi Laetiţia noastră este sortită lui sir Willoughby? Zâmbeşti. N-ai să mă înşeli?

Oricât de puţin ai încerca s-o faci, înnebunesc şi alerg urlând la uşa dumitale. Şi doctorul Middleton este sortit să se agite legat la ochi printre ei? Şi cealaltă persoană este – acum văd limpede! O despărţire de bunăvoie şi un nou aranjament, făcut în linişte! Ea are bani; nu s-a potrivit cu eroul nostru niciodată; niciodată; am observat asta de ieri încă şi adesea chiar, cu mult înainte; şi de aceea o înmânează celuilalt, mai departe: tam – taram – tam – tam... Lady Busshe bătu tactul unui marş rapid pe genunchi. Acum, nu-i aşa că am ghicit totul, perfect? Un simplu indiciu – şi mi-e de ajuns! Pentru că eu cunosc firea oamenilor. O privire, şi-ntr-o clipă am înţeles întreaga combinaţie. Aşa, îşi păstrează banii în familie, devine binefăcătorul vărului, debarasându-se şi de fată, şi se pleacă în faţa fatalităţii. Păcat de atâta timp pierdut. Timpul are fluxuri şi refluxuri şi valurile lui lasă urme, ştii bine. Dar povestea devine mai

interesantă. Mă îndoiesc că vreun alt comitat al regatului nostru ar mai putea produce o poveste reală şi atât de palpitantă, care să fie demnă de-a sta alături de a noastră. Trebuie să-ţi spun că eu îl bănuiam pe domnul Whitford şi ieri am şi făcut o aluzie la el.

– L-ai bănuit, într-adevăr! răspunse doamna Mountstuart, amuzată de această extraordinară intuiţie.

– Da, l-am bănuit. Dar iată că omul acesta atât de bun iar s-a sculat şi pare din nou agitat.

Domnul Dale fusese obligat să asculte, atât datorită glasului lui lady Busshe, cât şi pentru că discuţia îl interesa. Ascultase însă prea mult; era peste măsură de nervos. Se sprijinea de scaun, speriat de a părăsi locul în care aruncase ancora şi îşi spuse lui însuşi dar, fără să-şi dea seama, cu glas tare:

– Ce maniere, gândindu-se la tonul frivol şi uşor insolent cu care aceste nobile doamne discutau despre fiica sa. Fu auzit, dar nu-l băgară de seamă. Dacă s-ar fi întrebat, cineva la ce se referă domnul Dale, şi-ar fi spus că probabil se ceartă de unul singur.

Tocmai în clipa aceea, intrară deodată în cameră sir Willoughby prin uşa dinspre grădină şi doctorul Middleton, pe uşa cealaltă.

CAPITOLUL XLVI
Scenă în care Willoughby conduce operaţiile

Din păcate, istoria nu va cunoaşte niciodată calităţile de conducător ale lui sir Willoughby Patterne, prin care ar fi putut în armată deveni general; dar evitase oboselile serviciului militar, preferind onorurile oferite de ţara sa celor care-şi administrau liniştit domeniile; dotat, fiind, însă, cu unele calităţi speciale, necesare, unui militar, mai ales cu spirit de prevedere – semnul specific şi chiar o garanţie că pe cutare om Dumnezeu l-a sortit să devină general – el apela la acest spirit, îndată ce se ivea o ocazie ce-l obliga să acţioneze rapid, învingând singur greutăţi, care l-ar fi distrus pe un

altul, mai puțin curajos ca el, în fața perspectivelor unui dezastru iminent.

Nu fusese înştiințat nici de prezența domnului Dale, nici de sosirea celor două doamne mult temute, lady Busshe şi lady Culmer: uşa lui încuiată inspira prea multă spaimă servitorilor. Terminând discuția cu Vernon, după o încercare obositoare de a-l face pe acesta să înțeleagă importanța hotărârii ce insista s-o ia, Willoughby se plimba pe pajişte, pentru că voia să asiste la o întrevedere nu prea promițătoare, dar din care spera să tragă totuşi vreun folos, dacă nu va reuşi. Pe Clara o ştia pregătită de doamna Mountstuart Jenkinson conform indicațiilor lui, iar el îl pregătise pe Vernon. Sincer şi cu toată bunăvoința, îi explicase şi lui Vernon şi doamnei Mountstuart că, întrucât Clara nu părea dispusă să-l facă fericit pe el, ar fi dorit să fie fericit măcar vărul său. Sugerându-i doamnei Mountstuart că el personal ar fi mai fericit fără Clara, făcu aluzie la banii fetei ce l-ar putea ajuta pe bietul Vernon, ca şi la posibilitatea de a evita scandalul dacă Vernon reuşea să prindă din zbor fata pe care el, Willoughby, o lăsa să cadă; astfel, lucrurile se puteau aranja în chip onorabil pentru toată lumea. El nu renunța la Clara decât dacă ea accepta să se căsătorească cu Vernon. Declară această condiție pe un ton hotărât: adăugă că acesta era şi sensul poveştilor îl legătură cu Laetiția Dale.

– Cine lansase zvonul? întrebă el.

Doamna Mountstuart răspunse vag, făcu un gest care însemna că zvonurile plutesc în văzduh, pretutindeni, şi reveni la combinația propusă de Willoughby. Ca femeie de lume, ea îi demonstră că era o nebunie să insiste în acest fel pe lângă o fată care se arătase atât de independentă, dar el nu vru să asculte nici unul dintre argumentele ei. Îi prezise un insucces sigur. Lui nu-i plăcea să fie sfătuit; spuse:

– Acesta este planul meu.

Şi poate că nebunia lui liniştită o făcu pe doamna Mountstuart să încerce dacă exista vreo şansă ca aceasta să declanşeze nebunia înnăscută a firii umane, obținând astfel fie un succes neaşteptat fie, măcar, liniştea beligeranților . Sir Willoughby binevoi să aranjeze lucrurile în felul acesta, spre binele Clarei; mai târziu se va ocupa de propriul său

interes. Astfel îşi explica el, propria lui atitudine. Putem juca în lume ce rol vrem, până când ni se descoperă adevărata fire; şi cuvintele pot continua să rămână melodioase, chiar dacă slăvesc calităţi inexistente; dar admiraţia doamnei Mountstuart pentru bunăvoinţa şi înţelegerea lui îl tulburară puţin pe sir Willoughby; şi, deşi îşi revenise după refuzul Laetiţiei îndeajuns ca să-şi închipuie că ea nu ar mai rezista unor noi insistenţe, el sugerase că aceasta îl primise cu docilitatea unei servante, încântată de perspectiva unei promovări sociale; faptul că doamna Mountstuart credea această versiune, îi făcea şi mai amară experienţa recentă, încât nu se simţea prea sigur pe situaţie. În afară de asta, admiţând că ar câştiga totuşi, se gândea la preţul victoriei; şi un spasm de ură cumplită împotriva lumii pentru care facem sacrificii imense, fiind răsplătiţi numai cu o monedă măruntă, uzată şi fără valoare, prin comparaţie, întrerupse enumerarea profiturilor sale eventuale. E adevărat că Laetiţia nu tre-cuse prin alte mâini înainte de a-i aparţine, pe când Vernon avea să ştie trecutul Clarei; pe Laetiţia o uzase numai trecerea timpului; dar gândul acesta reconfortant devenea supărător când îşi amintea contrastul de frumuseţe între cele două fete. De aceea glasul lui Willoughby deveni neobişnuit de melancolic, emoţionând-o pe doamna Mountstuart. Glasul lui avea acel efect scenic care poate amăgi luciditatea ascultătorului. Vorbindu-i Clarei despre Willoughby, ea i-l prezintă ca pe un om care dezvăluise o neobişnuită adâncime.

Vernon ascultă explicaţiile vărului său, cu un aer ciudat. Părea dispus mai curând să se îndrăgostească de binevoitoarea lui rudă, decât de fată. Era încurcat, emoţia îi era evidentă, spuse că proiectul era imposibil, dar îi mulţumi lui Willoughby pentru bunele lui intenţii, îi mulţumi extrem de călduros. După ce spuse că proiectul era imposibil, acest băiat caraghios se lăsă totuşi împins spre pajişte, pentru a vedea cum a decurs întrevederea dintre domnişoara Middleton şi doamna Mountstuart. Willoughby văzu cum se întâlneşte cu doamna Mountstuart, cum aceasta îl expediază în spatele arbuştilor, de unde tocmai sosea, şi cum, la rândul ei, se îndrepta spre pajişte. Willoughby îi sări în cale.

– Va asculta, spuse doamna Mountstuart. Ține la el, îl respectă, îl consideră un prieten sincer, inteligent, un savant şi un bun alpinist; apreciază bunăvoința dumitale. Am convins-o de toate acestea, dar pentru domnul Whitford n-am realizat mare lucru.

– Consimte să asculte, spuse Willoughby, înşfăcând aceasta frază ca pe-o armă cu care avea să-i dea lovitura de grație prietenului său Horace.

– Acceptă să asculte, pentru că dumneata ai aranjat totul astfel, încât dacă ar refuza, ar părea o sălbatică.

– Crezi că n-o să obținem nimic?

– Nimic.

– Va asculta, măcar.

– Şi va trebui să te mulțumeşti cu atât.

– Vom vedea.

– Mă rog, o facem, ca să avem cugetul împăcat, spuse ea; dar nu afirm că un om care ar şti cum să-şi susțină cauza, n-ar avea nici o şansă. Ea vrea să-ți facă pe plac.

– Bietul Vernon nu se pricepe să vorbească femeilor. Nu putem fi decât ori un păianjen, ori o muscă; când un bărbat nu ştie să țească o pânză, tot ce poate spera este să nu cadă el însuşi în plasa altuia. Clara ştie povestea vieții lui Vernon, ceea ce nu-l avantajează de loc. Cum arăta ea când i-ai lăsat împreună?

– Nu prea grozav; ca un porțelan prăfuit. M-a surprins stângăcia ei; semăna mai degrabă cu o fetiță de la țară cu un aer ştrengăresc, decât cu rafinata lady pe care o cunoaştem noi. Nu bănuiam să fie atât de sensibilă. Trebuie să-ți aminteşti, sir Willoughby, că s-a conformat dorințelor dumitale cât a putut de bine; cred că trebuie să apreciem că şi-a reparat puțin greşeala; şi dacă ai să-i reproşezi ceva, să ştii că regretă şi n-are rost să insişti prea mult.

– Insist totuşi, spuse el.

– Eşti generos, dar tiranic!

– Bine, bine. Nu-i displăcea această caracterizare.

Îl zăriră pe doctorul Middleton, hoinărind pe pajişte, şi Willoughby îl ajunse din urmă ca să-l îndrepte pe un drum greşit. Doamna Mountstuart intră în salon. Willoughby îl părăsi pe reverendul doctor şi se opri lângă pâlcul de arbuşti

unde bănuia că cei doi, păcăliți de el, au terminat cu bâlbâielile: şi dacă, totuşi, găsiseră un mod de înțelegere? Ar putea suporta, acum ar putea suporta. Ocoli tufişurile, dar văzu că cei doi au dispărut. În chioşc nu se afla nimeni. Îşi spuse că îşi dăduseră seama că nu pot juca rolul turturelelor; şi-o închipuia pe Clara tulburată încă de pe urma acelei scene şi, ca să nu piardă nici o clipă, se repezi în salon cu speranța că îi va deschide ochii, o va recâştiga, rapid, prin pasiunea lui, şi îi va oferi în cele din urmă singura alternativă posibilă, după propunerea pe care o respinsese. De ce nu se arătase pasionat încă dinainte, în loc să bâjbâie între mânie şi diplomație? Ştia să fie pasionat: îndată ce imaginația îl asigura că sentimentele îi erau în afară de orice pericol şi că nu mai puteau fi nicicum rănite, însuşi elanul acesteia îi dădea o încredere eroică în sine; imaginea unei Clara recunoscătoare, uşor tulburată, îl făcu să se gândească la o Clara îmblânzită. Astfel, anticipând situația, se năpusti în salon.

De la primul pas ştiu că a nimerit în ghearele lumii. Este un lucru ştiut, că un bărbat devine el însuşi atunci când este pus la grea încercare. Nu mai este nevoie să explicăm acest lucru în ceea ce-l priveşte pe sir Willoughby: devenea de trei ori pe atât, când îl amenința vreo primejdie, şi propriul său eu îl conducea în chip strălucit. Dintr-o singură privire fu în stare să descifreze ochiul de Polyphem[116] al acelei mulțimi cu un singur cap, din salon. Lady Busshe, lady Culmer, doamna Mountstuart, domnul Dale aveau ceva asemănător în expresiile lor totuşi diferite – şi din această asemănare rezulta un ochi gigantic, a cărui privire, oricât era de terifiantă, Willoughby o înțelese. Îşi dădu seama că secretul blestemat era cunoscut de toți; devenise notoriu. Acuză soarta. Se afla prins în ghearele şi în colții lumii. De data asta crezu că Laetiția îl trădase; înclinându-se în fața lui lady Busshe şi lady Culmer, le strânse curtenitor mâna, răspunse la saluturile lor grele de înțelesuri, gândindu-se în acest timp cum să se apere de tatăl Laetiției. Nu voia să rămână singur cu el şi se întreba cum să profite de prezența lui.

---

[116] Ciclop fabulos, al cărui ochi a fost spart de Ullise.

– Mă bucur că vă văd, domnule Dale. Vă rog, luați loc! Natura dumneavoastră v-a ajutat să vă refaceți, sau medicina s-a dovedit eficientă? Nu cred că ambii factori să fi avut aceeaşi importanță. Ne-ați readus-o pe fiica dumneavoastră?

Domnul Dale se lăsă pe un scaun nerezistând mâinii care îl împingea.

– Nu, domnule Willoughby, nu. N-am adus-o; n-am văzut-o de azi-dimineață, când s-a întors de la Patterne.

– Adevărat? Este bolnavă?

– Nu ştiu. S-a retras în odaia ei.

– S-a încuiat în odaie, precizã lady Busshe.

Willoughby răspunse lui lady Busshe printr-un zâmbet de convenienţă.

Era un punct câştigat împotriva lumii, dar însemna şi o capitulare în faţa acestei abominabile femei.

Doctorul Middleton se apropie de domnul Dale, scuzându-se că nu i-o poate prezenta pe fiica sa Clara, negăsind-o nicăieri, nici în casă, nici pe afară.

– Avem în domnul Dale un aliat puternic, după cum mă aşteptam, îi spuse el lui Willoughby.

– Îmi puteți acorda două minute, sir Willoughby? întrebă domnul Dale.

– Vizitele dumneavoastră sunt prea rare pentru a-mi îngădui să numărăm minutele, replică Willoughby. Cred că nu-l putem lăsa pe domnul Dale să ne scape, acum când îl avem aici, doctore Middleton.

– Nu fără a se răscumpăra, răspunse reverendul doctor.

Domnul Dale dădu din cap:

– Puterile mele, sir Willoughby, se vor stinge curând.

– Sunteți ca şi acasă, domnule Dale.

– Nu prea departe de casă, e adevărat, totuşi prea departe pentru un invalid care începe să-şi simtă povara slăbiciunii trupeşti.

– Ar trebui să vă considerați la Patterne ca acasă, domnule Dale, repetă Willoughby, ca să audă toată lumea.

– Necondiționat? întrebă doctorul Middleton, care se prefăcu, plin de veselie, a nu fi de acord.

Willoughby îl privi cu o politețe rece, apoi privi spre lady Busshe. Ea aprobă din cap imperceptibil. Sprâncenele i se înălțară ușor și Willoughby înclină fruntea cu un gest asemănător.

Dacă am traduce aceste semne, ele voiau să spună:

„Ce pisălog, acest reverend gentleman!" „Văd; povestea pe care am aflat-o este reală?"; „Poate că unele mici amănunte sunt eronate."

Așa începu Willoughby să-și pună singur cătușele, acum, încă largi. Dar lady Busshe nu se putea mulțumi cu discretul omagiu implicat de niște priviri și semne familiare. Se temea să nu fie întrecută din nou de doamna Mountstuart; era o femeie îndrăzneață, pe care soarta lui Willoughby o neliniștea și, în plus, mai că înnebunise în fața acestei enigme ce o făcea să fiarbă de nerăbdare, ca o oală pusă pe foc; avea de altfel și puțin timp la dispoziție.

Puțin discretă din fire, dar și profitând de situația ei socială și de familiaritatea creată prin schimburile de pliviri, se îndreptă decisă spre Willoughby.

– O vorbă numai pentru bătrâna dumitale prietenă. Care este tatăl fericitei alese? Nu știu cum să mă port cu ei doi.

Willoughby nu avu timp nici măcar să fie dezgustat de atâta vulgaritate și îndrăzneala.

Răspunse, simțind cum insistența ei bate ultimele nituri în cătușele lui:

– Mâine, casa se va goli.

– Înțeleg. O retragere decentă și bine mascată. Aici s-a povestit ceva în legătură cu fuga ei, cu renunțarea la onoarea de a fi cerută în căsătorie, o fugă din teamă, din demnitate, sau din alte motive.

Cum de accepta atât de ușor această femeie o schimbare de situație – dacă o aluzie o făcuse să o și înțeleagă? Uitase că el însuși o informase, cu un gest de autoapărare.

– De unde știți asta? întrebă el.

– De la tatăl ei. Iar mătușile declară că pe vărul dumitale l-a refuzat.

Willoughby simți cum i se învârte capul. Se stăpâni ca să poată acționa și străbătu întreaga încăpere ca să ajungă la domnișoarele Eleanor și Isabel. Urechile îi țiuiau. EL și

povestea lui să devină un subiect de discuție publică! Parcă ar fi fost despuiat în fața tuturor. Prin ce miracol intrase tocmai el în situația asta, gol-puşcă şi bătut de vânturi, condamnat să utilizeze cele mai îndrăznețe artificii ca să se adăpostească şi să se acopere cu ceva? Îl mistuia întrebarea, cum se poate ca un adevărat stăpân ca el să fie obligat să alerge printre două şiruri de demoni, rânjind şi biciuindu-l fără milă?

Cele două domnişoare bătrâne vorbeau cu doamna Mountstuart şi cu lady Culmer despre cât de mult s-ar potrivi Laetiția cu un savant ca Vernon. El făcu un semn domnişoarelor, care se scularăde îndată.

– Este ora, voastră de plimbare cu trăsura. Duceți-vă la vilă, domnul Dale este bolnav. Ea trebuie să vină. Tatăl ei e suferind. Să nu zăboviți, nici la plecare, nici la întoarcere. Aduceți-o aici imediat.

– Bietul om! suspinară ele, şi una spuse: Willoughby, iar cealaltă adăugă: S-a ivit o neînțelegere ciudată, ar fi bine să pui lucrurile la punct.

Se pregăteau să povestească – pe şoptite – ce se întâmplase. Willoughby făcu cu mâna un gest de nerăbdare şi ele, scuzându-se față de musafiri, se retraseră supuse.

Lady Busshe rămase în salon la stăruințele lui Willoughby şi se aşează lângă lady Culmer şi doamna Mountstuart, adresându-se celei din urmă:

– Ai avut mai mult de-a face cu savanții. Ce crezi?

– Excelenți oameni, dar dificil de amestecat unii cu alții, fu răspunsul.

– Eu nu fac niciodată asemenea experiențe, spuse lady Culmer.

– Cineva trebuie să facă, gemu doamna Mountstuart la amintirea plictisitorului ei dineu.

Lady Busshe o consolă:

– În orice caz pierderea unui savant nu e mare pagubă pentru ținutul nostru.

– Se simt destul de bine la oraş, adăugă lady Culmer.

– Şi-apoi, sunt sigură că trebuie să-i inviți între ei.

– Nu avem nimic de regretat.

– Sunt de aceeaşi părere.

Vocea doctorului Middleton care discuta cu domnul Dale crescu, până deveni un tunet sonor:

– Pentru cine altcineva aş pleda ca un avocat pasionat, cum v-am făgăduit, sir? Un singur om dintre cei pe care-i cunosc mă poate mişca atât încât să-l susţin într-o asemenea aventură. Willoughby, să ne unim eforturile. Îi spuneam domnului Dale...

Willoughby întinse amândouă mâinile spre domnul Dale ca să-l ajute să se ridice în picioare, deşi acesta nu dăduse nici un semn că ar vrea s-o facă.

– Vă simţiţi rău, domnule Dale?

– Par atât de bolnav, sir Willoughby?

– Are să vă treacă. Laetiţia va fi aici în douăzeci de minute.

Domnul Dale îşi încleştă mâinile, violent. Starea sănătăţii lui părea alarmantă şi revelă gazdei sale cum putea fi făcut să arate aşa.

– Îi spuneam tocmai domnului Dale că solicitantul se bucură de urări de succes din partea noastră, a amândurora ; ale mele cu nimic mai puţin călduroase decât ale dumitale, Willoughby, observă doctorul Middleton, talazurile-i retorice crescând şi mai mult, pe măsură ce încerca să le liniştească. I se părea, chiar, că vorbeşte confidenţial. Femeile sunt viclene; ele au, aş putea spune, o dispoziţie înnăscută pentru a ne oferi mistere din când în când. Insistenţa e de multe ori soluţia optimă. Să o încercăm asupra ei, din toate punctele cercului care o înconjoară. Pe dumneata te refuză. Atunci îmi propun să-i vorbesc eu însumi. Fiica mea cu siguranţă că stimează pe cel ce se dovedeşte în stare să dezlege limba unei femei într-o asemenea împrejurare. Doamnele din această casă nu vor rămâne mai prejos. La urma urmelor, dacă e nevoie, putem conta şi pe tatăl fetei, ca să insiste şi el. Sfatul meu este să-i epuizăm forţa de rezistenţă, acolo unde nu există obiecţii bine fondate; susţin că acesta este mijlocul cel mai sigur de a conduce un asediu. Nici o femeie nu poate spune „Nu” la nesfârşit. Apărarea nu dispune de asemenea mijloace, chiar când e vorba de un singur agresor, iar noi vom rezolva problema mişcării continue în atac, înainte ca ea să fi învăţat cum să refuze continuu. Aceasta e poziţia mea.

Willoughby aruncă o privire doamnei Mountstuart.

– Ce înseamnă asta? întrebă ea. Denigrezi sexul frumos, doctore Middleton?

– Cred că am auzit spunându-se că nici o femeie nu poate să răspundă „Nu” la nesfârşit! observă lady Busshe.

– Unui gentleman loial, doamnă; presupunând că nu revii pe un drum blestemat ci, pe unul sortit să ducă la acceptare.

Doctorul Middleton fu atacat atunci de trei viespi furioase. Ele îl făcură să spună de atâtea ori „Da” şi „Nu”, alternativ, încât trebui să admită că bărbaţii sunt mult mai supuşi decât se spune despre femei c-ar fi.

Willoughby gesticula ca un cor mut, luând partea doamnelor; o asemenea dovadă de solidaritate ivită exact când erau mai surescitate, în focul discuţiei, le făcu să-i acorde bunăvoinţa de care avea nevoie.

El îl trase de o parte pe domnul Dale, în timp ce conflictul se potolea treptat cu câteva salve de puşcă la care se adăugau, din când în când, bubuituri de tun.

Domnul Dale dădea semne de agitaţie crescândă, copleşit de povara îndoielii.

– Sir Willoughby, vreau să vă întreb ceva. Vă rog, să mă duceţi undeva unde s-o pot face. Simt că mintea îmi slăbeşte.

– Domnule Dale, am şi răspuns atunci când am declarat: casa mea este casa dumneavoastră, iar Laetiţia va fi curând între noi.

– Atunci, ceea ce s-a spus este adevărat.

– Nu ştiu ce anume vi s-a spus, dar acesta este răspunsul.

– I se poate reproşa fiicei mele, cât de cât, un grăunte de necinste, sau de purtare neonorabilă?

– Tot atât de puţin cât mi s-ar putea reproşa mie însumi.

Domnul Dale îl examină atent. Pe chipul lui nu văzu nici o umbră.

– Pentru că, dacă Laetiţiei i s-ar putea reproşa aşa ceva, eu m-aş duce în mormânt copleşit de ruşine; şi, totuşi, niciodată nu m-am simţit sărac, deşi ştiţi la cât se reduc veniturile unui pensionar. Atunci, povestea aceea cu refuzul?...

– E o prostie.

– A acceptat?

– Sunt unele situaţii prea delicate, ca să le poţi cuprinde în fraze definitive, domnule Dale.

– Ah, sir Willoughby, dar este de datoria unui tată să vegheze ca fiica lui să nu ajungă în asemenea situații delicate. Sper că totul este în regulă. Sunt încă năucit. Poate din pricina durerilor de cap. Fiica mea mă derutează. Dumneata nu eşti... Pot să te întreb acum?... Dumneata eşti cu totul? ...Ai să-mi alungi neliniştea? Infirmitatea mea poate servi de scuză!

Sir Willoughby aprobă din cap şi-i strânse mâna domnului Dale, dându-i să înțeleagă că el nu mai era, că era cu totul...

– Doctorul Middleton? întrebă domnul Dale.

– Mâine ne părăseşte.

– Adevărat! Chipul i se lumină, ca şi cum bolnavul ar fi luat o înghițitură de vin. Dar calculele lui Willoughby fură ratate pentru că domnul Dale se adresă reverendului doctor.

– Plecați dintre noi, sir?

Willoughby încercă să intervină, dar doctorul Middleton se lansă ca o orgă puternică, care acoperă sunetul flautului.

– Nu înainte de a obține victoria, domnule Dale, şi de a-mi înălța prietenul pe tronul pe care-l merită.

– Nu plecați mâine, sir?

– Vi s-a spus că plec mâine, sir?

Domnul Dale se întoarse spre Willoughby.

Acesta explică:

– Clara spunea că plecați azi. M-am gândit că e preferabil să aşteptăm până mâine.

– Aşa! Doctorul Middleton îşi îndreptă ținuta şi exclamația îi deveni încă mai emfatică, fără să se întunece câtuşi de puțin la chip. Dimpotrivă, radia de fericire. Da, atunci mâine. Asta dacă o să îmblânzim fata.

Înaintă spre Willoughby, îi luă mâna, i-o strânse puternic, îi mulțumi şi-i aduse laude. Vorbi neaşteptat, cu glas scăzut, dar se auzi fraza aceasta: „Îți rămânem îndatorați pentru totdeauna, prietene"; făcu o impresie puternică, părea copleşit – şi, adăugând cu voce tare: „Deşi aş fi dorit să te ajut la învingerea acestei fortărețe" – lăsă să se înțeleagă că scăpase de o grijă.

Willoughby fu puțin surprins de felul în care doctorul privea evenimentele, dar comportarea lui îi era de prea mare folos ca să-i mai permită să facă speculații în legătură cu

uşurința cu care rupea logodna. Acesta fu momentul critic al întregii acțiuni de dezangajare.

Lady Busshe schiță o mişcare.

– Nu mai pot lăsa trăsura să aştepte, spuse ea şi-l chemă pe Willoughby printr-un semn. El veni imediat lângă ea. Eşti admirabil! Perfect! Nu-mi mai cere să-mi țin limba! Recunosc, retrag tot ce am spus. Există o fatalitate. Am ajuns la concluzia asta. Ai rezistat la tentațiile frumuseții, dar nu şi la cele ale inteligenței. Iată ce vom relata noi. Iată! Şi este minunat să te gândeşti că în cele din urma a învins comitatul. Nu mai stau la ceai. Nu mai pot aştepta. Ah! Iat-o, chiar ea este. Trebuie să-i arunc măcar o privire. Draga mea Laetiția Dale!

Willoughby se apropie grăbit de domnul Dale.

– Nu trebuie să vă agitați, domnule; liniştiți-vă! Mâine veți fi sănătos şi puternic; sunteți acasă; sunteți în propria dumneavoastră casă; sunteți în salonul Laetiției. Mâine totul va fi limpede. Până mâine vorbim enigmatic, printr-un acord tacit. Luați loc, vă rog. Rămâneți cu noi.

O întâmpină pe Laetiția scăpând-o de lady Busshe şi-i şopti, cu aerul unui îndrăgostit care spune: „Dragostea mea! Iubita mea! Cât de bine ai făcut că ai venit şi încă imediat."

Tatăl ei transpirase şi fusese adus într-o stare de nervozitate extremă, exact cum trebuia ca să producă impresie. Îngrijorarea Laetiției se văzu limpede în frumoasele-i gene lungi, în timp ce se apleca deasupra fotoliului domnului Dale.

Tocmai atunci apăru şi doctorul Corney; auzindu-i numele, domnul Dale se învioră.

– Corney a venit să mă ducă înapoi la vilă, spuse el. Mi-e ruşine de modul în care m-am expus astfel în public, draga mea. Să mergem. O, biata mea căpățână.

Doctorul Corney fusese interceptat în drum. Se despărți de sir Willoughby, încuviințând din cap de nenumărate ori, mai mult chiar decât era neapărată nevoie. Luă uşor pulsul bolnavului, oftă scurt cu un aer profesional şi se pronunță:

– Repaus. Nu trebuie să fie transportat în altă parte.

– Nu, nu e nimic grav, spuse el ca s-o liniştească pe Laetiția. Dar trebuie odihnă, multă odihnă. Schimbarea

reşedinţei pentru o noapte îl va întări. Diseară am să-i aduc o doctorie. Da, da, vă aduc de la vilă tot ce aveţi nevoie, amândoi. Aveţi încredere în prevederile lui Corney.

– Eşti sigur de asta, doctore Corney? întrebă Laetiţia, îngrijorată pentru tatăl ei, dar şi pentru ea însăşi.

– Unde ar fi cel mai bine să-i pregătim odaia domnului Dale? întrebară domnişoarele Eleanor şi Isabel, cu un ton ospitalier.

– În aripa sud-est a castelului, desigur, ca să profite de soarele de dimineaţă: un aer cald, tonic şi înviorător şi când se va deştepta, bolnavul va cânta în pat.

Întrebându-se dacă nu fusese prinsă într-o capcană, Laetiţia îi aminti încet tatălui ei despre liniştea şi confortul de acasă.

El răspunse că ar prefera într-adevăr să se găsească în propria lui casă.

Doctorul Corney pronunţă un „Nu” categoric.

Laetiţia mai spuse ceva, despre vila lor, dar suspinând ca un om depăşit de situaţie.

Domnişoarele Eleanor şi Isabel continuară frazele lui Willoughby:

– Dar eşti acasă, scumpa noastră. Este casa dumitale. Tata va fi cel puţin tot atât de bine îngrijit aici ca la vilă.

Genele Laetiţiei se înălţară melancolic şi din întâmplare, absolut din întâmplare, privirea i se opri asupra doctorului Middleton.

Această privire era grăitoare pentru toată lumea, în sensul în care dorea Willoughby.

– Dar mai este şi Crossjay, strigă ea. Vara mea a plecat şi băiatul a rămas singur. Nu-l pot lăsa singur. Dacă noi, dacă doctorul Corney crede că nu e indicat să-l transportăm pe tata de aici, azi, trebuie ca Crossjay... nu-l putem lăsa aşa.

– Adu-l cu dumneata, Corney, spuse sir Willoughby: şi doctorul cel mic de statură promise din toată inima că are să-l aducă, dacă îl va găsi la vilă, ceea ce i se părea puţin probabil.

– Mi-a dat cuvântul lui că nu pleacă până când nu mă întorc, spuse Laetiţia.

– Şi dacă Crossjay ți-a dat cuvântul, un alt glas vibră aproape de ea, fii sigură că nu va veni cu doctorul Corney, decât dacă îi dai acestuia câteva rânduri scrise de tine.

Clara Middleton se apropie afectuos de Laetiția, parcă pentru a o îmbrățişa şi chiar o sărută, ca mulțumire pentru ceea ce făcuse pentru Crossjay. Buzele i se mişcară ca şi cum ar fi vrut să-i spună: „Insistă”.

– Trebuie să vină, spuse Laetiția.

– Atunci, dă-i permisiunea în scris.

Doamnele începură să flecărească despre Crossjay şi-i lăudară fidelitatea de sentinelă care nu-şi părăseşte postul, în timp ce Laetiția, istovită, mâzgălea câteva cuvinte ca să i le ducă doctorul. Clara stătea lângă ea. Îşi reproşase lipsa de rezervă avută în prezența lui lady Busshe şi a lui lady Culmer şi se adresă, de aceea, Laetiției, în continuare, cu o rezervă uşor exagerată. Aceasta fu însă oportună, aşa cum fusese şi privirea Laetiției adresată doctorului Middleton: era destul ca să-l facă pe un om ca Willoughby, care observa totul, fatalist pe viață: o diferență cât de mică în purtarea Clarei față de Laetiția ar fi dat impresia că joacă un rol, fie printr-o răceală voită, fie printr-o vioiciune premeditată. Se nimeri şi mai bine remarca doctorului Middleton:

– Aşa că plecăm mâine draga mea, şi sper că ai scris familiei Darleton. Clara se aprinse la față şi deveni strălucitoare, apoi se stăpâni dintr-o dată şi-i aruncă o privire plină de gravitate lui Willoughby, o privire ce o puteai crede plină de regrete.

Când suntem căpitani destoinici, hazardul lucrează pentru noi.

Willoughby se simțea foarte mândru, deşi ştia el însuşi că salvează situația prin jonglerii destul de periculoase, totul pentru o răsplată insignifiantă; era însă prins în năvodul lumii.

I se adresă Clarei:

– Ai scris? Curierul pleacă într-o jumătate de oră.

– Suntem aşteptați oricum, dar am să scriu, răspunse ea; şi faptul că nu scrisese încă fu considerat un punct în favoarea lui.

Clara se duse să scrie scrisoarea. Doctorul Corney plecase să-şi îndeplinească misiunea de a-l aduce pe Crossjay şi nişte medicamente.

Lady Busshe era nerăbdătoare să plece.

– Corney este un mare flecar, îi spuse ea lui lady Culmer.

– Incorigibil, răspunse aceasta.

– Bieţii mei cai!

– Cei doi cai tineri, murgi?

– Din fericire, nu, dragă. Şi să n-aud de vreo cină, astă-seară.

Sir Willoughby îl conduse pe domnul Dale într-o cameră liniştită, alăturată celei unde urma să rămână peste noapte. Când ajunseră în hol îl lăsă în grija Laetiţiei, ca să nu trebuiască să renunţe la plăcerea de a conduce doamnele la trăsură.

– Pe cât posibil mai puţină agitaţie. Corney se întoarce curând, spuse el, admirând cu amărăciune gestul graţios al Laetiţiei, care se aplecase să-şi sprijine tatăl, oferindu-i braţul.

Câştigase o bătălie disperată, dar ce câştigase? Ce-i dădea lumea în schimbul eforturilor depuse pentru a o menţine de partea lui? O biată cămaşă, s-ar putea spune: un veşmânt simplu şi prea strâmt, lipsit de căldură. Lady Busshe era insuportabilă: trăncănea într-una; era prost crescută, îşi permitea să vorbească despre doctorul Middleton ca despre un indezirabil, a cărui plecare n-ar însemna mare pagubă pentru comitat. Şi nici doamna Mountstuart nu-i era cu mult superioară, cu pasiunea-i inevitabila pentru caricatură.

– Priviţi amvonul doctorului Middleton cum a făcut picioare şi a luat-o la fugă după el! Poate că reverendul doctor pedepsea lumea pentru că-i ocolea amvonul şi, de aceea, şi-l puteau închipui chinuit de acest amvon care-l urmărea stăruitor; dar Willoughby nu era într-o dispoziţie favorabilă imaginilor comice; îi ura pe cei care schiţau aceste imagini, şi pe complicii care râdeau de ele. Disprepuind lumea aceea batjocoritoare şi goală, pentru care făcuse un sacrificiu monstruos, ajunse să-i asocieze în gând pe doctorul Middleton şi pe Clara cu lucrurile dorite şi sacrificate: o întruchipare a tinereţii şi a sănătăţii; o soţie strălucitoare, o

femeie cu un farmec ine-puizabil; şi propria lui nevoie de adevăr; sentimentul înnăscut al demnității lui; temperamentul şi franchețea absolută a disprețului său față de toți din jur, în toate acestea întrezărea imaginea fericirii, pierdută în negurile rutului. Şi poate că din întâmplare sacrificase şi mai privea viitorul cu obiectivitatea unui savant; poate că sacrificase şi alt lucru, pe care încă nu-l putea defini. Şi pentru ce? Se întrebă din nou. Pentru a fi pe placul privirilor şi limbilor de viperă ale acestor femei, atât de detestate.

– Doctorul Middleton spunea că îmi este îndatorat; de fapt eu îi sunt lui profund îndatorat, declară el.

– Noi îți suntem dumitale datori pentru această fermecătoare poveste de dragoste, spuse lady Busshe, care era incorigibilă, într-atât se pătrunsese de ficțiunea prezentată de Willoughby, sau, mai curând, de certitudinea că va putea pune în circulație o poveste extraordinară.

Plecă, pălăvrăgind zgomotos cu lady Culmer.

– O pălărie şi un corn de vânătoare îi mai trebuiau pentru a semăna perfect cu poştaşul trecând în goană şi chiuind, descris prin gazete, spuse doamna Mountstuart.

Willoughby îi mulțumi distinsei doamne pentru ajutorul dat, iar ea îl felicită pe curtenitorul gentleman pentru nobila sa stăpânire de sine. Dar în acelaşi timp se plânse că fusese lipsită toată dimineața de prezența „seducătorului" ei colonel De Craye. Complimentele ei, din care lipsea o anumită doză de căldură, îl făcură pe Willoughby să se înfioare, şi se gândi că mizerabila cămaşă obținută de la lume, nu-l putea acoperi, de fapt, de loc, o simplă adiere de vânt o făcea să fluture.

– Cred că va veni mâine la mine, spuse doamna Mountstuart, gândindu-se că va fi cu mult mai bine informată decât lady Busshe, care, atunci când va afla ceva nou, va striga: „A, de aceea îl patronai dumneata pe colonel!" Şi nu era de fapt nimic adevărat pentru că doamna Mountstuart putea să afirme cu toată onestitatea că nu era ea femeia care să tragă profituri din ceea ce îi făcea realmente plăcere.

– Horace este un om demn de invidiat, spuse Willoughby, aplicând învățătura cărții, care ne porunceşte ca totdeauna, pentru a obține liniştea, să ne închipuim că prietenul nostru se află într-o situație mai grea decât a noastră, şi ne recomandă, de asemenea, să ne îndreptăm asupra celorlalți ironia, ca fiind cel mai bun balsam din farmacopeea modernă pentru rănile noastre morale.

– Nu ştiu, replică doamna Mountstuart. Tonul ei arata că-şi pusese ea însăşi această întrebare.

– Colonelul o să se bucure sigur de prezența dumneavoastră, mâine.

– Nu ştiu cât o să mă bucur eu de a lui.

– Cum, vă îndoiți de partenerul dumneavoastră strălucitor?

Doamna Mountstuart dădu din cap. Abandonă tăcută acest subiect de conversație.

– Am să vin să-l iau mâine dimineața, spuse ea, şi trăsura se puse în mişcare.

Sau o ghicise ea, sau Clara îi mărturisise pasiunea trădătoare a lui Horace de Craye!

În orice caz, în noaptea asta plecase în sfârŁźit toată lumea de la Patterne.

CAPITOLUL XLVII
Sir Willoughby şi prietenul său, Horace De Craye

După cele întâmplate, Willoughby se închisese în laborator, ca să mediteze. Ca de obicei, căutând să vadă limpede în el pentru a descoperi ce plan îi convenea mai mult, i se întâmplă să descopere un lucru ciudat în zonele mai adânci ale acestui microcosmos. Alegerea lui nu se mai baza pe preferințele sau pe gustul său: era obligat să o facă renunțând în chip drastic la acestea, în favoarea unor judecăți riguroase, care să impună o alegere înainte ca inima să o accepte; ştiind încotro îl împingea dorința, era totuşi incapabil să facă vreun pas în acea direcție, învățase să înțeleagă lumea, însă pierduse darul, limitat, de-a descifra sufletele oamenilor. Înțelegea misterele propriei sale inimi,

dar numai în raportul imediat pe care-l aveau cu lumea exterioară. Această lume odioasă îl prinsese şi-l transformase într-o maşină. Descoperea că, pentru a ne satisface instinctele egoiste, putem să ne îndârjim într-o asemenea măsură împotriva noastră înşine, încât în orice parte s-ar întoarce, Eul nostru s-ar răni de moarte.

Desigur că nu există experienţă omenească mai stranie ca aceasta. Omul rămase uimit. La jocul de şah, adversarul pe care-l facem mat este dezonorat; dar în viaţă, când lumea întreagă ne este adversar, o asemenea situaţie pune la grea încercare sentimentele.

Ca să interpreteze această descoperire, Willoughby se lăsă condus de milă; nu-i rămăsese nici un alt sentiment puternic. Se compătimi singur şi ajunse la concluzia că suferea pentru că era un om activ; n-avea cum să fie liniştit. Dacă nu s-ar fi devotat casei şi numelui său, n-ar fi ajuns să fie de două ori victima femeilor. Dacă ar fi fost egoist, ar fi putut fi omul cel mai fericit de pe pământ! Spuse asta cu voce tare. Făcea tot felul de planuri din bunăvoinţă pentru copiii care nu se născuseră încă şi pentru persoanele din jurul lui: de aceea ajunsese într-o situaţie ce-l împiedica să mai facă un pas fără să rişte să-şi strivească inima. Era generos: altfel, călcându-şi pe inimă, n-ar fi aruncat-o el oare fără să şovăie, în voia vântului, pe Clara Middleton? Era credincios în dragoste, prezenţa Laetiţiei Dale în casa lui dovedea acest lucru. Fiecare dintre cele două femei era un viu exemplu pentru puterea lui de iertare; acum însă, un semn de tandreţe pentru Clara l-ar face de râs – asta era recunoştinţa ei! Iar dacă nu s-ar căsători cu Laetiţia, toţi l-ar înconjura cu râsete diabolice – asta era recunoştinţa lumii! Probabil că nici Vernon nu-i va fi mult timp recunoscător pentru marele noroc ce avea să-i întrerupă monotonia zilelor. Şi Horace? Willoughby era gata să se dezbrace, ca să urce pe ring, în lupta cu Horace; renunţa la orice deghizare. Acest om fusese primul care îi împărţise fiinţa în două entităţi egale: eul egoist şi eul afectuos; unitatea personalităţii sale fusese ucisă de Horace de Craye, iată crima acestuia! Mai mult încă, îl bănuia pe Horace şi de alte lucruri (nu ştia de ce, dar Cartea ne învaţă să fim bănuitori faţă de cei pe care îi urâm),

printre altele, pentru faptul de a fi trădat discuția lui recentă cu Laetiția. Willoughby străbătu mai multe culoare ca s-o găsească pe Clara. Înainte de a se angaja mai departe cu Laetiția Dale, voia să se asigure că ea îi va aparține ori lui, ori, dacă va fi nevoie, lui Vernon. Clara putea încă să-i redea unitatea, să-l facă din nou un om întreg, să-i redea viața; şi poate că ea va consimți. Spera acest lucru, gândindu-se la bunăvoința cu care îl ascultase pe Vernon. „Un gentleman care ar şti să-i vorbească, ar avea şanse", spusese doamna Mountstuart. Cu atât mai mari ar fi fost şansele unui îndrăgostit! Nu o implorase niciodată până acum, se arătase numai mândru şi violent. Ştia să fie curtenitor, se purta atunci ca un torent dezlănțuit. Ce glorie ar căpăta de s-ar putea reîntoarce în lume, şi-n fața lui lady Busshe, cu Clara ghemuită în brațele lui, prefăcându-se adânc uimit de faptul că unii se aşteptau eronat şi gratuit la un cu totul alt deznodământ. Şi asta ar fi o pedeapsă meritată şi pentru Laetiția.

Clara coborî, cu scrisoarea pentru domnişoara Darleton.

– *Trebuie* neapărat să trimiți scrisoarea asta? întrebă Willoughby, întâmpinând-o în hol.

– Ne aşteaptă în fiece zi, dar tata preferă să le scriem, răspunse ea. Părea amabilă, deşi o anima o sfiiciune inedită.

În chip ciudat nu considera că Willoughby o tratase cu dispreț, aruncând-o lui Vernon.

– L-ai văzut pe Vernon?

– După cum ai dorit.

– Ați stat de vorbă?

– Am discutat.

– Mult?

– Ne-am plimbat o bucată de drum împreună.

– Clara, am încercat să aranjez totul cât mai bine.

– Intenția a fost generoasă.

– N-a profitat de ea?

– Chestiunea nu putea fi luată în serios.

– Eu m-am gîndit serios, însă.

– Tocmai de aceea te consider generos.

Elogiul, ca şi faptul că ea accepta o asemenea discuție, aerul ei aproape de loc stânjenit, ca şi tonul cald şi plin cu

care îi vorbea, toate acestea i se părură tare ciudate lui Willoughby; încă şi mai ciudat era faptul că ea lua perfect în serios propunerea. Clara dădea impresia că nu intuia de loc, cu siguranța tipică a femeilor, cât de neobişnuită şi de absurdă era această situație.

– Clara, trebuie să înțeleg atunci că nu ți-a explicat nimic?

– Suntem foarte buni prieteni.

– A putut totuşi să renunțe, oricât de mici îi erau şansele?

– Uiți că s-ar putea să aibă altă părere.

– Nu ți-a spus nici un cuvânt despre el?

– Nici un cuvânt.

– O, bietul băiat, a înghețat dându-şi seama că pledează o cauză pierdută dinainte. Îmi dai voie să-l apăr? Vrei să intrăm o clipă în laborator? Suntem doi oameni rezonabili, doar...

– Scuză-mă, dar trebuie să mă întâlnesc cu tata.

– Poate că povestea vieții lui Vernon...

– Cred că-i face cinste.

– Cinste!... hm!

– Prin comparație.

– Cu ce?

– Cu alte poveşti.

Willoughby se îndreptă din şale şi respiră adânc; gestul implica o critică şi o condamnare. Această tânără fată ştia prea multe. Dar cât de fermecătoare era!

– Ai putea, Clara, ai putea să-mi promiți... țin la asta, îmi trebuie promisiunea ta, şi cum îl chinuie timiditatea – promite-mi că îi mai acorzi o ultimă şansă, îți repugnă?

– N-are rost să mai discutăm despre acest lucru.

– Deci nu-ți repugnă?

– Nu există nimic care să-mi poată repugna la domnul Whitford.

– N-aş vrea să te plictisesc, Clara.

– Mă simt datoare să te ascult, Willoughby. Sunt gata să fac tot ce-mi stă în putință pentru a-ți fi pe plac. Datoria asta o am pentru toată viața.

– Ai putea, Clara, ai putea să-ți închipui, să-ți închipui, numai, că i-ai da mâna ta?

– Ca unui prieten, da.

– Dar ca unui soţ?

Clara se opri. Pe cât îl intuia de clar pe Willoughby atunci când se purta ostil, pe atât o amăgea atunci când reuşea s-o înduioşeze; pentru că inima, deşi este cel mai pătrunzător sfetnic al spiritului, nu este şi cel mai constant; dacă spiritul e adeseori mai obtuz, inima în schimb lucrează pentru binele ei, şi nu în interesul întregului.

– Eşti atât de bun... aş da mult, spuse ea.

– Ai accepta să te căsătoreşti cu el? E un băiat sărac.

– Nu râvnesc la bogăție.

– Ai vrea să te măriți cu el?

– Nu mi-e gândul la căsătorie.

– Dar ai putea să te măriți cu el?

Willoughby se aştepta să spună că nu. În aşteptare, se şi umfla în pene.

Ea răspunse:

– Aş putea promite să nu mă mărit cu nimeni altcineva.

De uimire i se tăie răsuflarea şi nu mai putu articula nici un sunet.

Îşi agită braţele şi, pentru un moment, fu asemeni acelor păsări cu corpul enorm, care încearcă să se ridice bătând din aripi şi nu reuşesc decât să ţopăie.

– Ai putea promite aşa ceva? întrebă el, bucuros că se simte strivit chiar, ca o insectă, numai să poată gusta, în acelaşi timp, agonia prietenului trădător, Horace, întrucât pretenţiile lor comune de a obține mâna Clarei aveau acum cam aceleaşi şanse.

– Oh, nu e nevoie să mai promit. Şi să jur – nu! spuse Clara, stăpânindu-şi o tresărire ce evoca o amintire.

– Ai putea promite, deci?

– Doresc să-ți fiu pe plac.

– Dar ai putea?

– Ţi-am răspuns o dată.

Este cunoscută povestea acelui patriot montan peste care au trecut multe ierni înghețate, lăsându-i doar un crâmpei de viață în piept; acesta pâlpâia însă pentru țara lui; se aruncă la marginea prăpastiei asupra unui invadator tânăr şi viguros, jertfindu-se, plin de exaltare, pentru a aduce un aport, cât de mic, victoriei țării sale, şi sugrumând în acel

inamic al patriei pe omul mai puternic, decât el. Tot astfel Willoughby, izbit de o lovitură ce-i spulbera orice speranță în viitor, exulta de bucuria prăbuşirii lui Horace De Craye. Vor pieri împreună, dar cine dintre ei va simți ca sublimă această prăbuşire impetuoasă? Vernon, acceptat de Clara, va fi un simplu tolerat. Clara pe care o va primi Vernon, va fi o Clară atinsă, pătată. Pentru toate acestea, Willoughby se putea bucura de prăbuşirea sa.

Era cel puțin o prăbuşire pe un pat confortabil, unde orgoliul său va fi împodobit zilnic şi niciodată nu va fi rău tratat.

De acum înainte îi aparținea Laetiției. Ascultă cu plăcere sunetul clopotului anunțând întoarcerea doctorului Corney şi-i spuse, bine dispus, Clarei:

– Încă puțin, Clara, şi ai să-ți vezi eroul, pe Crossjay. Crossjay şi doctorul Corney se năpustiră în hol. Willoughby îl prinse în brațe pe Crossjay ca să-l salte în sus, aşa cum făcea altădată, când îi plăcea Clarei să-i privească. Băiatul atârna ca de plumb.

– Am avut de furcă cu el până să-l fac să se prindă în undiță şi încă mai mult până să-l prind în plasă, spuse doctorul Corney. A trebuit să-l fac să creadă că va avea de îngrijit pe toată lumea din casă, inclusiv pe domnişoara Middleton.

Willoughby îl lăsă de o parte pe băiat, şi acesta veni la Clara, cu privirile mai grele decât îi era trupul, mai înainte. Clara aruncă plicul în cutia de scrisori a vestibulului şi-l luă de mână pe Crossjay ca să-l poată îmbrățişa de o parte, fără martori. Când rămaseră singuri, îi spuse:

– Crossjay, dragul meu, dragul meu! Pari nefericit.

– Da, şi cine n-ar fi, când dumneavoastră nu vă mai căsătoriți cu sir Willoughby. În glasul lui se simțeau lacrimile. Ştiu asta de la doctorul Corney; mi-a spus c-o să plecați.

– Doreai atât de mult să mă căsătoresc cu el, Crossjay?

– V-aş fi văzut mereu, şi aşa n-am să vă mai văd deloc, şi sigur, dacă aş fi ştiut n-aş fi... dar el a venit şi mi-a dat banii aceştia.

Crossjay desfăcu pumnul în care strângea trei piese de aur.

– A fost foarte drăguț din partea lui, spuse Clara.

– Da, dar cum aș putea să-i păstrez?

– Încredințându-i domnului Whitford, ca să ți-i păstreze el.

– Da, dar n-ar trebui domnișoară Middleton să-i spui lui, adică lui sir Willoughby!...

– Ce să-i spui?

– Că eu – Crossjay se apropie de ea, că eu, că eu – dumneavoastră știți ce-mi spuneați de multe ori. N-aș putea să-l mint, dar n-ar trebui, fără să mă întrebe... și banii aceștia! Nu-mi pasă dacă mă vor alunga de aici.

– Întreabă-l pe domnul Whitford, spuse Clara.

– Știu la ce vă gândiți!

– Poate că e mai bine să nu spui nimic pentru moment, dragul meu băiat.

– Dar ce să fac cu banii ăștia?

Crossjay ținea piesele de aur ca pe niște lucruri care n-aveau deocamdată nici o legătură cu simțul lui de proprietate.

– Am ascultat și am vorbit despre el, spuse băiatul. Nu m-am putut opri să ascult, dar m-am dus și am spus ce auzisem; și nu-mi place să mă aflu aici, să păstrez banii și el să nu știe ce am făcut. Dumneavoastră nu vi s-a povestit? Sunt sigur că știu la ce vă gândiți și eu gândesc la fel, trebuie să-mi încerc norocul, văd că totdeauna greșesc, fie că mă bag în câte o încurcătură, fie că încerc să ies de-acolo. Nu-mi pasă, într-adevăr nu-mi pasă, domnișoară Middleton, pot dormi foarte confortabil și într-un copac. Dacă n-o să mai fiți aici, pot să plec și eu oriunde altundeva. Într-o zi va trebui să încerc să-mi câștig existența. De ce n-aș începe ca mus? Sir Cloudesley Shovel a făcut la fel. Și n-are importanță c-a sfârÍźit într-un naufragiu, din moment ce era amiral. Așa că am să-l rog să-și ia banii înapoi și dacă mă întreabă, am să-i povestesc totul, și gata. Știți despre ce e vorba: am ghicit asta când l-am auzit vorbind pe doctorul Corney. Sunt sigur că vă întrebați care este datoria unui bărbat. Și credeți că eu aș păstra banii lui, acum când nu vă mai căsătoriți cu el? Mai curând m-aș apuca să împing un plug. N-aș fi nici un pădurar prost. Desigur, prefer, vapoarele, dar nu poți avea tot ce vrei.

– Vorbeşte mai întâi cu domnul Whitford, spuse Clara prea mândră de băiatul pe care-l vedea evoluând pe drumul indicat de ea, ca să-l mai poată sfătui să aibă o altă purtare, opusă concepţiei lui despre onoarea unui bărbat; deşi acum, când lupta ei se încheiase, ar fi acceptat bucuroasă câteva mici compromisuri, de dragul păcii generale.

Puţin mai târziu, Vernon şi doctorul Corney discutau aceeaşi chestiune. Corney rămânea opac la interpretarea cam sentimentală a situaţiei din punct de vedere moral, aşa cum o prezenta Vernon, ca aparţinând domnişoarei Middleton şi numai parţial, lui însuşi.

– Dacă băiatul doreşte acest lucru, spuse Vernon, eu nu-l pot opri să se ducă la Willoughby şi să-i spună totul deschis, mai ales în ceea ce mă priveşte pe mine; mai devreme sau mai târziu ar trebui să-i povestesc eu însumi totul.

Doctorul Corney răspundea negativ la toate argumentele.

– Acum ascultă-mă şi pe mine, spuse el în cele din urmă. Asta rămâne între noi şi, vorbind, nu trădez nici un secret, cum n-aş fi în stare s-o fac nici pentru o sută de prieteni, deşi pentru unul dintre ei mi-aş tăia mâna chiar, bineînţeles, mâna stângă. Sir Willoughby îmi pune câteva întrebări iscoditoare într-o chestiune care îl interesează pe el, casa şi numele lui. Foarte bine. Să fie sănătos! Aş fi dorit ca domnişoara Dale să fie cu zece ani mai tânără, sau ca aceşti zece ani să-i fi trăit fără ca inima să-i bată nebuneşte în piept, şi apoi abia auzit; ritmul acesta uzează ţesuturile şi, pe deasupra, fibra morală. Va fi destul de sănătoasă, dacă va consulta un doctor, din când în când; îşi va lua în serios rangul şi bogăţia, cum se cuvine, şi va renunţa la pana ei, care se va reîntoarce printre suratele din aripa Gâştei-Mamă. Aşa se vor petrece lucrurile. Şi, apropo, cred că datorită perspicacităţii mele am reuşit să-l aduc aici pe domnul Dale, bine împodobit, şi am trezit toţi vecinii – pe onoarea mea – determinându-l astfel pe gentlemanul nostru să ia o hotărâre definitivă, aşa cum fixezi un ţipar între cei doi dinţi ai frigării, respectiv, între situaţia de fapt şi difuzarea veştii despre această situaţie. Dar, fii atent, prietene. Noi ne înţelegem dintr-o privire. Acest băiat, tânărul cavaler Crossjay, este un copil bun, dintr-o viţă saxonă nobilă şi solidă, din care vei

putea face un tip tot atât de distins ca oricare dintre cei ce-au purtat vreodată epoleți. Eu țin la el, dumneata ții le el, domnişoara Dale şi domnişoara Middleton țin la el; iar sir Willoughby Patterne „stăpânul castelului Patterne şi al altor locuri nu va ezita să se ataşeze puternic de el, dacă va vedea că soarele îl luminează intens, ca şi cum ar arăta tuturor că băiatul este o ființă deosebită, pentru că este un solitar şi un Patterne. Doctorul Corney îşi bombă pieptul şi ridică un deget: Acum ascultă-mă şi soarbe-mi cuvintele. Crossjay nu trebuie să-l jignească pe sir Willoughby. Nu spun nimic mai mult. Priveşte înainte. Se produc uneori miracole, dar este mai bine să nu contezi pe ele. Cât despre domnişoara Dale, ea nu se va purta cu răutate.

– S-ar părea că da, spuse Vernon, meditând la enigmaticul discurs al doctorului Corney.

– Nu poate face asta, prietene. Situația ei e precară; tatăl ei n-are aproape nimic în afară de pensie. Iar faptul că scrie, îi periclitează sănătatea. Nu poate face asta. Şi apoi, ține încă la barone. Oh, totul a fost o mică criză de mândrie. Ea este soția care îi trebuie. Va şti cum să se poarte cu el, şi-i va sugera că e un om plin de idei. Încăpățânarea i-ar ucide tatăl. Când i-am povestit cum stau lucrurile, domnul Dale mi-a spus că-şi vede visul împlinit, iar dacă visul lui s-ar destrăma, ca negura, vom constata încă o dată că din visuri, mai mult decât din viața reală, ne extragem şi hrana şi leacurile autentice. Săptămâna trecută nu l-am putut scoate din casă cu toată arta şi cu toată ştiința mea. O, Laetiția va accepta cu siguranță. Tatăl ei a prevăzut-o şi eu însumi o prevăd. Ea îl iubeşte profund.

– L-a iubit.

– Îi pătrunde gândurile?

– Fără să-i dea întotdeauna dreptate, acum, spuse Vernon. El poate fi generos, în felul lui.

– Cum asta? întrebă Corney, dar i se răspunse că va afla-o la timpul potrivit.

Între timp, colonelul De Craye care colindase prin parc şi în jurul vilei, vrând s-o întâlnească singură pe domnişoara Middleton, se întoarse foarte abătut şi nimeri drept în brațele lui Willoughby.

– Dragul meu Horace, spuse Willoughby. Te-am căutat toată după-amiaza. Presupun că-ți închipui că ai fost momit aici pe baza unei pretenții nefondate; dar de fapt nu sunt de vină chiar atât cât presupune lumea. Pe scurt, ca să pun punctul pe i, domnişoara Dale şi cu mine... Nu întreb niciodată pe alții cum s-ar fi comportat în aceeaşi situație. Fapt este că domnişoara Middleton... îmi închipui că în parte ai înțeles despre ce este vorba.

– În parte, răspunse De Craye.

– Ei bine, ea preferă această soluție şi, dacă această preferință se va putea menține, consider şi eu acest aranjament drept cel mai bun posibil.

– Expresia atât de mobilă a colonelului se fixă brusc într-o întrebare mută.

– Poți ajuta pe un bun prieten să devină şi un soț bun, spuse Willoughby. Nu mă puteam despărți de ea, în situația de față, fără să mă gândesc şi la asta. Şi pot vorbi despre ea în termeni elogioşi, deşi ne-am dat seama amândoi, la timp, că nu eram făcuți unul pentru altul. Am nevoie de o soție inteligentă.

– Totdeauna am gândit aşa, spuse colonelul De Craye, radios şi în ciuda uimirii lui, cu aerul unui lup înfometat.

– Evident, nici un cuvânt nu va fi rostit împotriva ei. Ştii cât detest palavrele şi bârfa. Aşa că las totul să cadă asupra mea; am umeri puternici. Am făcut tot posibilul s-o conving, şi pare probabil ca va consimți. Mă asigură că vrea să-mi facă plăcere şi acest aranjament mi-ar fi agreabil, într-adevăr.

– Sigur. La cine te referi?

– Le cel mai bun prieten al meu, cum îți spun. N-aş fi putut să-i propun pe altcineva. Lucrurile trebuie să-şi urmeze cursul acum, cât mai lin cu putință.

Agitația lăuntrică îi sorbi mintea colonelului; Willoughby părea atât de prietenos, încât puteai să-ți închipui într-adevăr, că acest maestru al combinațiilor îi vorbise domnişoarei Middleton despre prietenul său cel mai bun.

Şi cine era cel mai bun prieten al lui?

Pentru că nu se acuza el însuşi de trădare, colonelul se lăsă înşelat, în ciuda agerimii lui obişnuite.

– Poți să-mi spui numele lui, Willoughby?

– N-ar fi loial față de el, Horace, dacă ți-aş răspunde în clipa asta – gândeşte-te şi tu – şi nici față de ea. Situația e foarte delicată. Nu fii atât de grăbit.

– Sigur. Nu te întreb care e numele lui. Mi-ar fi de ajuns inițialele.

– Ai un remarcabil talent de a dezlega enigmele, Horace – şi acest caz nu-ți oferă probleme dificile – dacă vreodată ai avut de-a face cu problemele dificile. Îi stimez şi pe ea şi pe el – aproape la fel pe amândoi. Tu ştii asta, şi aş fi fericit să văd realizat acest proiect.

– Eşti un adevărat senior, spuse De Craye.

– Nu văd de ce. Mi se pare mai curând o atitudine de bun simț.

– Oh, neîndoios, dar mă refeream la stil. Menții stilul tradițional, nu-i aşa?

– Aş spune mai curând, modern, ceea ce nu e mai rău. Dorim ca relațiile dintre bărbați şi femei să fie practice şi limpezi. De obicei acționăm însă pe o cale greşită şi mi-e silă de mofturile sentimentale.

De Craye fredonă o arie.

– Şi doamna? întrebă el.

– Ți-am spus că este foarte probabil că va consimți. Peştele prins în plasă de Willoughby tresări vizibil acum când i se sugerase să-şi exercite talentul de a dezlega enigmele.

– Fără nici una dintre preliminariile obişnuite din partea gentlemanului? întrebă el.

– Va trebui să-i conducem paşii, prietene Horace. Gafele lui față de femei sunt notorii; nu ştie niciodată ce să le spună şi niciodată n-a făcut vreo cucerire.

De Craye se umflă în pene ca de o glumă bună. Chipul lui avea o expresie sceptică şi amuzată.

– Şi doamna este sigur dispusă să-i acorde atenție bietului băiat?

– Am motive să cred că da, spuse Willoughby, bucuros că putea rămâne atât de indiferent față de această Clara, încât să fie în stare să vorbească de înclinațiile ei.

– Ai motive?

– Motive serioase.

– Doamne ajută!

– Atât de serioase pe cât poți avea atunci când e vorba de o femeie.

– Aşa?

– Te asigur.

– Aha! Par potrivite cu firea ei, totuşi?

– De fapt, n-a vrut să promită că-l va accepta.

– Asta i se potriveşte şi mai mult.

– Dar a spus că promite să nu se căsătorească cu nimeni altcineva.

Colonelul sări în sus, strigând:

– A spus asta Clara Middleton? Apoi se înclină. Este dovada unei minunate supuneri.

– Doreşte să-mi fie pe plac. Ne-am despărțit luând această hotărâre. Iar eu doresc să fie fericită. Am descoperit de curând că am şi eu inimă şi că mă gândesc şi la ceilalți.

– Nimic mai frumos ca asta. Pari sigur de celălalt partener – prietenul nostru?

– Îl cunoşti prea bine, Horace, ca să te mai îndoieşti de promptitudinea cu care îşi va da consimțământul.

– Dar tu, Willoughby?

– Are bani şi e frumoasă. Da, cred că pot spune că nici eu nu mă îndoiesc.

– N-ar da dovadă de prea multă bărbăție cel ce s-ar lăsa cu greu târât până la un altar atât de luminat!

– Şi dacă va avea nevoie să fie convins, tu şi cu mine, Horace, am putea să-l aducem la realitate.

– Ar merita mai degrabă câteva lovituri de picior.

– Îmi place să-i văd pe toți fericiți în jurul meu, spuse Willoughby, apoi observă că era timpul să se îmbrace pentru dineu.

Bunătatea astfel mărturisită îi folosi ca pretext lui De Craye ca să-i strângă mâna lui Willoughby şi să-l felicite; dar colonelul se trădă, făcând acest gest cu o fervoare specială, cu mâna aproape tremurândă.

– Când ai să ne dai mai multe amănunte? întrebă colonelul.

– Probabil că mâine, spuse Willoughby. Nu te grăbi aşa.

– Sunt ca un copil adormit, răspunse colonelul, plecând.

Willoughby găsi într-adevăr că seamănă mult cu un copil, sau mai curând cu un trădător care înghiţise otravă.

„Iată un amic pe care îl consideram inteligent!”

Şi cine este oare atât de înţelept încât să nu înceapă să se învârtească în cerc, atunci când îi biciuie vanitatea? Este consolarea celor înţelepţi, să-i privească învârtindu-se ca sfârlezele. Dar plăcerea este cu atât mai mare şi poate consola pentru un timp nefericirea ce n-o meritǎm, atunci când reuşim să îmbătăm un prieten fals.

În ciuda multiplelor sale preocupări, Willoughby avu satisfacţia de a observa efectele beţiei asupra lui Horace De Craye, atunci când acesta se afla în prezenţa Clarei. Mai că îi venea să râdă. Notele marginale adăugate de el la capitolul despre prieteni şi femei din Cartea Sfântă deveniseră nişte epigrame acide; şi dacă n-ar fi fost adânc preocupat şi tulburat de veştile aduse de curând de mătuşile sale, cele două domnişoare bătrâne, s-ar fi jucat în voie cu inimile celor doi, ca să se bucure de prilejul rar pe care i-l oferea prietenul său Horace.

CAPITOLUL XLVIII
Logodnicii

Era aproape 11 noaptea. Laetiţia se afla în camera ei, alături de dormitorul tatălui. Îşi pusese cotul pe masa de lângă scaun şi-şi sprijinea fruntea în palmă. Starea aceasta în care te afli între gânduri şi simţăminte, când şi unele şi altele par topite laolaltă şi parcă se revarsă afară din tine, este o pauză firească, după ce mintea a potolit iritarea nervilor, dar nu e în stare să facă altceva mai mult. Laetiţia părea gânditoare. Era conştientă de lupta susţinută mai înainte.

Răspunse unei bătăi în uşă şi privirea îi căzu asupra Clarei.

Aceasta păşi uşor înăuntru.

– Domnul Dale a adormit?

– Sper că da.

– O, draga mea prietenă.

Clara îi strânse mâna şi Laetiția i-o lăsă.

– Ai petrecut o seară plăcută?

– Domnul Whitford şi tata au stat în bibliotecă.

– Colonelul De Craye a cântat?

– Da, cu o voce! Mă gândeam că se aude până sus, la tine, dar nu-l puteam ruga să cânte mai încet.

– Probabil că e foarte vesel.

– S-ar putea; cânta frumos.

– Nu ştii de ce?

– N-are nici o legătură cu mine.

Clara se înroşi, dar putu să suporte privirea întrebătoare a prietenei ei.

– Şi Crossjay s-a culcat?

– De mult. A fost la desert. Dar n-a vrut să se atingă de nimic.

– E un copil ciudat.

– Nu chiar atât de ciudat, Laetiția.

– N-a venit să-mi spună noapte bună.

– Asta nu e ciudat.

– Totuşi, acesta era obiceiul lui, la vilă ca şi aici, şi spunea că ține la mine.

– O, sigur că ține la tine. Poate că eu l-am entuziasmat, dar de iubit, pe tine te iubeşte.

– Şi atunci cum de nu ți se pare ciudat, Clara?

– Se teme puțin de tine.

– De ce s-ar teme Crossjay de mine?

– A adormit acolo, apoi s-a trezit. Draga mea, nu se gândea la nimic rău. A doua zi a povestit ce a auzit. Ai să-l cerți pentru asta. Dar a procedat aşa cum l-a dus mintea lui de copil. Acum, povestea lui face înconjurul comitatului. O, nu te încrunta.

– Acum o înțeleg pe Lady Busshe! exclamă Laetiția.

– Scumpă prietenă, interveni Clara. De ce? contez pe afecțiunea ta pentru mine; dar lasă-mă să-ți spun: mâine eu plec de ce vrei să-ți refuzi fericirea?

Cele două doamne, atât de bune, sunt profund tulburate. Ele spun că hotărârea ta este neînduplecată; că rezişti la toate intervențiile lor, ca şi la cele ale tatălui tău. Poți să pui

la îndoială puterea acestei afecțiuni? Eu nu. Nu m-am îndoit niciodată că acesta era cel mai puternic sentiment al lui. Dacă înainte de a pleca, aş putea să vă văd fericiți... pe amândoi, mi-aş simți inima uşurată, aş putea fi bucuroasă.

– Un egoist?

– Cine e egoist?

– Ai uitat ce-am discutat noi atunci când ne-am plimbat, mergând spre vilă?

– Ajută-mă să uit ziua aceea, şi zilele acelea, şi toate zilele acelea! Mi-ar plăcea să ştiu că am petrecut un timp sub pământ şi că am revenit la suprafață. Eu eram Egoistă. Sunt sigură că dacă aş fi fost îngropată, nu m-aş fi crezut, resuscitând, pângărită mai mârşav, pătată mai mult şi mai desfigurată ca acum. Oh! Ajută-mă să uit cum m-am purtat, Laetiția. El şi cu mine nu eram făcuți unul pentru altul – şi-mi amintesc că de atunci îmi reproşam asta. Tu şi cu el vă potriviți, însă, şi înțeleg acum ce mândră poți fi de el. Lucrul cel mai rău pe care-l pot spune despre el este că-şi face prea multe planuri.

– Are vreun plan nou? întrebă Laetiția.

Clara se împurpură la față.

– Nu ştii? E ceva imposibil, dar intenția era foarte frumoasă. Judecând acum după propriile mele sentimente, pot să-l înțeleg şi pe el. Ne place să-i vedem statorniciți pe prietenii noştri.

Laetiția se înclină:

– Îmi ațâți curiozitatea.

– Draga mea prietenă, mâine ne vom despărți. Sper că mă vei socoti mai bună în fond decât mă arată aparențele, şi sper asta pentru că ştiu că am fost totdeauna cinstită – o fată cam necioplită şi de o nerăbdare nebunească şi stupidă; dar niciodată falsă. Imaginea pe care ți-o descriu, şi pe care doresc s-o păstrezi, nu este rezultatul mândriei şi al ambiției mele, dar Clara ta descoperă că aşa este. Am să-ți spun. El doreşte... dorința lui este să-i promit că am să-i acord mâna mea domnului Whitford. Vezi cât e de binevoitor.

Laetiția deschise ochii mari şi-şi aținti privirea asupra Clarei:

– Ți se pare binevoitor?

– Mă refer la intenție. L-a trimis pe domnul Whitford la mine şi m-a anunțat să-l aştept.

– Ți se pare binevoitor şi față de domnul Whitford?

– Ce impresie trebuie să-ți fi făcut în plimbarea aceea a noastră înspre vilă, Laetiția! Nu mă mir, eram în plină criză.

– Ai acceptat să-l asculți?

– Am acceptat. Mă mir eu însumi acum de asta, dar nu-l puteam refuza.

– Bietul meu prieten Vernon Whitford, o fi încercat să-ți facă declarații de dragoste!

– El? Nu, o, nu!

– L-ai descurajat?

– Eu? Nu.

– Cu amabilitate, bineînțeles.

– Nu.

– Eşti sigură că nu ai încercat să-ți bați joc de el? E foarte sensibil.

– Adevărat?

– Mai întrebi, deşi îl cunoşti, oarecum?

– Nu şi-a deschis inima, draga mea; nu mi-a arătat nici măcar suprafața marilor adâncimi.

Laetiția se încruntă.

– Nu, spuse Clara, nu sunt o cochetă; nu ai de-a face cu o cochetă, te asigur.

Laetiția răspunse râzând:

– Mai ai încă „teribila putere” pe care m-ai făcut s-o simt în ziua aceea.

– Doresc s-o pot folosi în scopuri nobile!

– Ce ți-a spus Vernon?

– A vorbit despre Elveția, Tirol, Iliada, Antigona.

– Asta-i tot?

– Nu, şi despre economia politică. Situația noastră era nemaipomenită, trebuie să recunoşti; mai bine zis situația mea. Te interesează persoana mea?

– M-ar interesa, dacă ți-aş cunoaşte sentimentele.

– Eram recunoscătoare lui sir Willoughby şi întristată pentru domnul Whitford.

– Adevărat?

– Da, pentru că sarcina care i se impunea, aceea de a-mi arăta în mod politicos că nu împărtăşeşte vederile vărului său, era desigur foarte penibilă şi dificilă.

– Tu, care eşti uneori atât de perspicace!

– Îi părea rău de mine. Am înțeles-o din felul cum evita să... Şi era aşa cum e totdeauna, politicos. Am rătăcit prin parc, cât timp nu ştiu, dar timpul a trecut repede.

– Şi n-ați atins niciodată subiectul acela?

– Nici măcar printr-o aluzie, draga mea; un gentleman trebuie să stimeze pe o fată, ca să-i pună... unele întrebări. Îmi închipui că mă priveşte ca pe o prietenă capricioasă.

– Şi dacă ți-ar fi cerut mâna!

– Disprețuindu-mă?

– Uneori eşti copilăroasă, Clara. Îți place, probabil, uneori să tachinezi lumea. A fost întâi rândul lui Vernon şi acum văd că e rândul meu.

– S-ar putea să mă disprețuiască puțin.

– Eşti oarbă?

– Draga mea, poate că suntem câte puțin, amândouă. Se priviră amândouă, cu mai multă atenție.

– Vrei să-mi răspunzi? întrebă Laetiția.

– Acelui „şi dacă”? Dacă mi-ar fi cerut mâna, ar fi făcut-o numai din condescendentă.

– Eşti prea evazivă.

– Aşteaptă, dragă Laetiția. Ei s-a străduit să-mi cruțe orice mâhnire.

– Iată răspunsul. L-ai lăsat să înțeleagă că ar putea să te mâhnească.

– Scumpa mea, am să-ți explic printr-o comparație, cum a fost: cred că eram ca o plută a pescarului, pusă pe apă, perfect nemişcată, gata să se scufunde în orice clipă, sau să se înalțe. Asta a fost purtarea mea.

– Comparațiile au numai meritul de a-i da satisfacție autorului şi să-l deruteze pe ascultător. Accepți că te simțeai într-o situație dificilă?

– Eu eram pluta pescarului: te rog, admiră comparația mea: din orice parte vrei, într-un fel sau altul, sau, gândeşte-te că eram atât de imobilă, încât ochii erau gata să se închidă pentru a adormi. Şi, dintr-o dată, aş fi putut dispărea în

adâncuri, sau aş fi zburat în văzduh. Dar nici un peşte n-a muşcat.

– Bine, atunci ca să te urmez, presupunând ca peştele sau pescarul, pentru că nu ştiu care e unul şi care e celălalt... Dar nu, nu, lucrurile sunt prea serioase ca să ne putem juca de-a imaginile. Trebuie să înțeleg că îi erai cel puțin recunoscătoare pentru rezerva lui.

– Da.

– Fără să-l încurajezi în vreun fel să iasă din această rezervă?

– Eram pluta pescarului, Laetiția!

Laetiția suspină descurajată şi tăcu un timp.

Comparația îi trezi însă din nou atenția, făcând-o să se gândească la sensul ascuns al cuvintelor.

– Şi dacă te-ar fi întrebat?

– Este un om prea sincer.

– Încep să înțeleg de ce îi agasează pe bărbați femeile care se învârtesc în cerc, ca pisicile, fără să se oprească în vreun fel.

– Atunci, Laetiția, dacă ar fi vorbit, dacă, şi dacă ar fi părut sincer...

– Un bărbat atât de sincer!

– Mă gândesc la mine. Dacă! O, atunci m-ar fi chinuit de moarte ruşinea. Unde am citit aşa ceva? O poveste despre o scânteie pe care nimic n-o putea stinge. Scânteia aceea s-ar fi aprins în inima mea.

– Ruşine, Clara? Doar eşti liberă.

– Atât cât a rămas din mine.

– Pot să-mi închipui această ruşine, în situația în care nu e vorba de sentimente, ci de orgoliu.

– Eu n-aş putea să mi-o închipui, într-o situație în care numai mândria ar fi angajată, nu şi sentimentele!

Laetiția reflectă:

– Şi continui să găseşti binevoitoare o propunere atât de extraordinară! Dintr-o dată se făcu puțină lumină în mintea ei şi strigă nerăbdătoare.

– Vernon te iubeşte.

– Nu spune asta!

– Am văzut eu.

– N-a dat niciodată nici cel mai mic semn.

– Asta este o dovadă.

– Dar ar fi avut nenumărate ocazii!

– Cu atât mai evidentă este dovada!

– De ce n-ar fi vorbit atunci când avea acest drept, un drept cam bizar, dar era dreptul lui.

– Se temea.

– De mine?

– Se temea să nu te jignească pe tine şi, chiar pe el, eventual. Pe bărbaţi trebuie să-i ierţi când se gândesc şi la ei, în asemenea împrejurări.

– Dar de ce s-ar fi temut?

– Să nu existe vreun bărbat pe care să-l iubeşti mai mult.

– Dar ce motiv i-am dat ca să se gândească aşa?... A, văd, a putut să se teamă de asta, să bănuiască aşa ceva! Iată cum gândeşte despre mine! Poate să iubească o asemenea fată? Insultă-mă, Laetiţia. Mi-ar place să primesc o ploaie de ocări. Trebuie să mă purific prin foc. Ce am fost eu în casa asta? M-am învârtit pe aici ca într-un vârtej, parcă aş fi fost nebună. Şi după toate astea, să mă mai şi iubească cineva. Nu! Probabil că ascultăm o poveste, la fel ca arheologul care admiră vestigiile incerte ale unei bătălii ce nu mai interesează pe nimeni. Să fii iubit, înţeleg acum, înseamnă să-ţi simţi micimea, frivolitatea, înseamnă să te simţi ruşinat. Toate petele pe care le ai ies la lumină. Să nu-mi fi dat niciodată nici cel mai mic semn de iubire, când un îndrăgostit ar fi fost tentat s-o facă de atâtea ori! Dă-mi voie să mă îndoiesc, dragă Laetiţia. Pentru că e un om de onoare, vei spune! Dar nu-ţi dai seama cum mă chinuieşti? Dacă mă iubeşte – spui tu – acest gentleman, pe cine iubeşte el? Pe cineva care a stârnit atâta gălăgie, cu atâta necuviinţă, încât şi unei femei i s-ar părea insuportabil, şi chiar mie mi-e greu să-mi amintesc. O, am privit adânc în inima mea. Este un peisaj înspăimântător. Mi-am descoperit o slăbiciune care m-ar fi putut târî oriunde. Şi, sigur că am să fiu îngăduitoare cu celelalte femei, am câştigat măcar atât din toată întâmplarea asta. Dar să mă iubească! Să mă iubească Vernon Whitford! Persoana mea nefericită şi măruntă să fie înălţată şi iubită,

după ce eu însămi am sfâşiat-o! Nu cumva faci pure speculaţii? Doar nu ştii nimic precis! De ce mă săruţi?

– De ce tremuri şi te înroşeşti?

Clara o privea pe Laetiţia cât putea de pătrunzător. Lăsă capul în jos.

– Sunt şi mai demnă de mustrare!

Laetiţia o sărută mai duios. Ea mărturisise şi fusese înţeleasă: îl iubise, sau era gata să-l iubească, ceea ce făcea ca trecutul să-i fie uitat.

– Ah, dar citeşti tot în sufletul meu! strigă Clara şi se cuibări cu totul în braţele Laetiţiei.

– Asta înseamnă că n-a avut nici un motiv să se teamă! şopti Laetiţia.

Clara se ascunse mai bine.

– Nu pentru că inima avea... Dar eu ţi-am spus că am privit-o bine; şi inima mea nu e demnă de el. Dacă e adevărat că – aşa cum îmi dau seama acum – am fost atât de nesăbuită, atât de slabă, atât de păcătoasă, de neiertat – aveam astfel de gânduri! – dacă l-aş fi auzit vorbind ar fi trebuit să mă trădez şi să-i spun – are să ţi se pară de necrezut, da! – că în timp ce – da, Laetiţia, tot ce-ţi povestesc e adevărat: şi considerîndu-l bărbatul cel mai nobil, aş fi primit orice ajutor care să-mi taie legăturile. Aşa, spuse Clara – scoţând capul din braţele Laetiţiei unde se cuibărise şi clipind din pleoape. Acum vezi despre ce suferinţă vorbeam.

– De ce nu mi-ai spus asta de la început!

– Doream să treacă un secol, draga mea.

– Şi ai senzaţia că a trecut?

– Da; în Purgatoriu, cu un înger alături de mine.

Voi face o descriere frumoasă Purgatoriului. Înger bun, mai am să-ţi spun ceva.

– Spune, şi expiază.

– Cred că mi s-a părut, o dată sau de două ori, foarte nedesluşit, şi mai ales astăzi... de fapt n-ar fi trebuit să mi se pară nimic: dar el a venit la mine, şi s-a purtat ca nimeni altul, părea... un gentleman de o noblețe reală, nu poate fi descifrat folosind lumina obişnuită pentru ceilalţi oameni. Doream să-i aud vocea; dar cred că tăcerea lui era mult mai

grăitoare; numai dacă o fire ca a mea ar putea fi încrezătoare, lipsindu-se de atâta vorbărie zgomotoasă.

Auzind o bătaie în uşă, cele două fete schimbară repede o privire.

Când Vernon intră, Laetiția se ridică în picioare.

– Tocmai mă duceam pentru câteva minute la tatăl meu, spuse ea.

– Iar eu tocmai am venit de la tatăl dumitale, îi spuse Vernon, Clarei.

Pe chipul lui Vernon, Clara desluşi o expresie amenințătoare.

Simți cum i se trezeşte simțul contradicției, ca o compensare pentru felul cum se umilise singură cu puțin înainte. Văzând uşa închisă în urma Laetiției, ea spuse:

– Sigur că tata a plecat să se culce, subînțelegând prin aceasta: „Altfel...”

– Da, s-a culcat. După ce mi-a făcut urări de bine.

– Este urarea pe care o face el de obicei când spune cuiva noapte-bună.

– De astă dată, nereuşind, este doar o urare de noapte bună pentru mine.

Clara respiră adânc:

– Mâine dimineață plecăm devreme.

– Ştiu. Am stabilit să ne întâlnim la Bregenz, în iunie.

– Atât de curând? Cu tata?

– De acolo o vom porni în Tirol, pe care-l vom înconjura pe la dreapta, spre sud.

– Spre Alpii italieni! Şi v-ați înțeles să iau parte şi eu la această expediție?

– Tatăl dumitale n-a spus nimic sigur.

– Dumneata ai vorbit deci despre mine?

– Am încercat să vorbesc despre dumneata. Cum ştii, nu sunt din cale-afară de îndrăzneț.

Clara îşi plecă pleoapele peste ochii-i frumoşi, ca să nu-şi trădeze duioşia privirii.

– Tata trebuie să fie sigur că-l voi însoți.

– Te lasă pe dumneata să hotărăşti.

– Bine, atunci, de o mie de ori da; din toată inima.

– Îți dai seama ce spui?

– Domnule Whitford închid ochii şi spun da.

– Fii atentă. Te previn pentru prima dată. Dacă închizi ochii...

– Desigur! Clara se depărtă de el; va trebui ca munţii cei înalţi să se bucure de admiraţia cu care ii voi privi de la poalele lor.

– Pentru început este destul de bine.

– Munţii mă încurajează.

– Unii dintre ei. Vernon respira puternic.

– Când cineva se află la picioarele dumitale, dumneata te simţi ca un munte înalt? întrebă Clara.

– Cu inima cât un purece, chiar dacă par satisfăcut.

– Piscul unui munte ca dumneata e prea sus: devii inaccesibil!

– Te previn pentru a doua oară. Ai putea fi prinsă şi ridicată în sus.

– Cineva se va apleca, deci, până la mine.

– Ca să te aşeze ca pe un steag pe vârful cucerit?

– Văd că ai vorbit într-adevăr cu tata, domnule Whitford.

Vernon schimbă tonul.

– Vrei să-ţi reproduc cuvintele lui?

– Cunosc atât de bine felul lui de-a vorbi.

– A spus...

– Dar dumneata ai acţionat potrivit cu aceste cuvinte.

– Numai în parte. A spus...

– Nu-mi vei spune nimic nou.

– A spus...

– Vernon! Nu, o! nu în casa asta.

Rugămintea Clarei şi felul cum îl strigase pe nume arătau sfârŁźitul drumului pe care pornise, drum descoperit de ea prin intuiţie, ştiind că va fi învinsă în cele din urmă.

Trezi în el aceeaşi rezervă de a spune cuvântul cel sacru: Nu aici trebuia, ci undeva, în umbra munţilor.

Dar Vernon se simţea sigur de ea. Şi mâinile lor se puteau întâlni. Acelaşi gând le conduse şi mâinile, sau poate fără nici un gând se purtară inocent.

Clara simţi că spiritul doctorului Middleton trecuse asupra lui Vernon, care fu astfel răsplătit că vorbise atât de deschis. În timp ce stăteau aplecaţi asupra cărţilor, Vernon închisese

brusc un volum şi povestise ce se şoptea prin casă. Reverendul doctor îl întrerupsese la mijlocul povestirii:

– Acest om are vreun dram de sentiment religios? Vernon îi spuse că vărul lui avea aceleaşi sentimente nobile pe care le au majoritatea oamenilor.

– Este punctul pe i, este ceea ce completează firea oricărui om care se supune legilor obişnuite ale civilizaţiei, spuse doctorul Middleton, uitându-se la ceas şi observând că e prea târziu pentru a părăsi casa înainte de a doua zi dimineaţă. Urma să se producă destăinuirea cea îndrăzneaţă. Vernon îşi continuă povestirea expunând planul generos al lui Willoughby, când doctorul Middleton izbucni ca scuturat de o descărcare electrică: El este acela pe care aş fi dorit să-l ia fiica mea, cel mai mult, dintre toţi bărbaţii! – şi Willoughby crescu în stima reverendului doctor; îl lăudă pe acest gentleman cu o judecată subtilă, care era în stare să înţeleagă capriciile unei tinere zănatice, cu toate că soarta îl ferise de învăţăturile ce ţi le dă nuiaua în şcoală. Tatăl dovedi că o consideră uşuratică pe fiica sa şi prin faptul că îl rugă pe Vernon să o caute şi să invoce autoritatea părintească ca să pună capăt imediat tuturor capriciilor şi să asigure o pace durabilă începând chiar de a doua zi dimineaţa. Vernon ezită. Doctorul Middleton mai spuse că nu era sigur dacă nu cumva chiar el, Vernon, fusese autorul tuturor neînţelegerilor. Atunci, ca să-şi dovedească onestitatea, Vernon expuse propria sa poveste.

– Du-te la ea, spuse doctorul Middleton. Vernon îi propuse să se întâlnească în Elveţia, lucru cu care reverendul doctor fu de acord, adăugând: Du-te la ea; şi cum reverendul doctor părea complet străin de situaţia reală. Vernon renunţă la delicateţea ce-l caracteriza şi, luându-şi inima în dinţi, îi ascultă sfatul. Se gândea la consimţământul Clarei de a-l întâlni în parc, atunci când aflase planul lui Willoughby, şi-şi amintea atitudinea ei gravă şi drăgălaşă în timpul plimbărilor. Spiritul tatălui trecuse asupra lui: astfel că, acum, neavând nimic altceva decât încrederea în soarta lui fericită (şi înţelegem cât de neconvingătoare poate fi această încredere, chiar atunci când credem că suntem mai fericiţi, atât timp cât mintea n-a înhăţat-o şi n-a fixat-o), simţea

mâna Clarei în mâna lui. Şi era greu pentru el, pentru amândoi, dar mai greu pentru el ca bărbat, să împiedice acel cuvânt unic să zboare spre înălțimi, când colivia era deschisă şi natura îi chema; dar Vernon ştia să rămână stăpân pe el şi Clara îl iubi pentru acest lucru şi mai mult.

Când intră în cameră, Laetiția fu martorul mâinilor lor, strâns unite.

Ei îi promiseră să vină s-o vadă a doua zi de dimineață; şi nici unul dintre ei nu-şi închipui că Laetiția va petrece plângând, o noapte zbuciumată.

S-a tot gândit la sentimentele pe care Clara le avea acum cu privire la generozitatea lui Willoughby.

CAPITOLUL XLIX
Laetiţia şi sir Willoughby

Nu vrem să aţâţăm bandele de spiriduşi, atât de încântați de fragilitatea bietei noastre ființe umane. Ei îşi au bine stabilite şi punctul de observație şi activitatea; atât timp cât vom continua să rămânem aşa cum suntem acum, ei vor sta veşnic la pândă, rupând veşmintele ce ne acoperă goliciunea şi smulgând mereu câte-o fâşie, ca şi cum ne-ar prepara pentru vreuna din oribilele nopți ale Walpurgiei; cei care aud hohotele lor sardonice nu mai pot râde niciodată, până la sfârŁitul vieții. E adevărat că în aceste momente de sărbătoare, desfăşurate sub razele de lumină ale lui Hecate[117], spiriduşii nu mai pot fi guvernați de Muza Comică, dar nici aceasta nu doreşte să flateze, prin simpla ei prezență, dansurile lor orgiace şi blasfematorii; ca să le descriem, ar trebui să întrecem ceea ce se petrece pe Brocken[118] şi chiar Graymalkin şi Paddock ni s-ar părea prea familiari.

---

[117] În mitologia greacă divinitate lunară şi infernală.

[118] Munte în Germania unde, după tradiția populară, aveau loc sabaturile vrăjitoarelor în noaptea Walpurgiei.

E suficient să spunem că, de la miezul nopții până în zorii cenușii ai zilei, din oră în oră, sir Willoughby o rugă fără întrerupere pe Laetiția să-l ia de soț, cu atâta intensitate, încât implorările lui căpătară aspectul unei pasiuni vechi de când lumea, și exaltarea, tonul violent al obsesiei. Din când în când, cererea îi era sprijinită de domnișoarele Eleanor și Isabel, ca și de domnul Dale, mereu trezit din somn de izbucnirile vehemente ale lui Willoughby, prin care acesta încerca să înmoaie refuzul de piatră al Laetiției. Willoughby pleca, se întorcea din nou; în tot acest timp, spiriduși îl înconjurau, i se agățau de brațe, i se cățărau pe umeri, conducându-i și inspirându-i cu promptitudine patosul violent, o elocință la care doar morții ar fi rezistat, și într-adevăr moartă părea Laetiția, urmărindu-l, toropită și absentă. El îi auzea, le vorbea, îi flata sau se scutura de ei, zvârlindu-i cât colo sau fugind departe, dar se recunoștea repede învins și, din nou, bandele de spiriduși tăbărau ca un roi asupra lui, cocoțându-i-se pe umeri. Există oameni astfel torturați. Când oamenii, obsedați de un anumit lucru, vor să-l posede cu orice preț, aduc pe lume noi bande de spiriduși. Acești oameni sunt curând considerați niște excentrici; așa este numit modul lor de a conversa cu invizibilul, ca și distracția lor surprinzătoare. În noaptea aceea, Willoughby simți prezența spiridușilor și își spuse după un inutil elan spre singurătate: „Mi se pare că m-au prins în gheare." Faptul că nu era încă pe deplin convins, ci bănuia doar, sau încerca să prindă în cuvinte dureroasa lui transformare într-o biată creatură disperată și imploratoare, lipsită de orice asemănare cu vechea-i personalitate, acest fapt se datora fără îndoială eforturilor hoardei demoniace, care-i mânase luciditatea.

Spiriduși îi sfârtecau parcă creierii; în timp ce ardoarea lui nebună îi inspira cuvintele și gesturile cele mai extravagante față de Laetiția, Willoughby auzea strigăte ce le chemau pe lady Busshe și pe doamna Mountstuart Jenkinson; acestea, înghețându-i sângele în vine, cauzau direct încercări și mai violente, țâșnind dintr-o hotărâre și mai sălbatică de a înfrânge, înainte de lumina zorilor, femeia pe care, aproape că se temea s-o vadă în lumina zorilor, deși, acum, se

convinsese singur, cu pasiune, de dragostea ce i-o purta. Simțea, cu siguranță, că n-ar putea înfrunta răsăritul soarelui, fără ea. Laetiția era Dimineața. În delirul lui, o considera soția lui predestinată. Strigătul „Iubita mea!" se adresa Laetiției ca şi solitudinii. Gentlemanul îndrăgostit renunța la toate normele unei purtări ideale, care ar fi vrut să devină un model pentru clasa şi țara sa. Nu mai era stăpân pe gesturile lui. Se umili până într-atâta, încât îngenunche în fața ei, şi încă fără nici un pic de grație. Ba chiar, în cronica bandelor invizibile care-l înconjurau sta scris că, într-o criză de implorare, după ce strigase de două ori la rând „Laetiția", ar fi izbucnit în plâns.

Dar să nu cercetăm mai departe. Nu fără un motiv puternic, într-adevăr, slujitorii Muzei, în această țară de conveniențe sociale, evită să descrie scene de violență şi dezordine, care jignesc demnitatea conducătorilor nobleței noastre şi amenință să provoace oamenilor tot felul de confuzii. Inteligenți sunt cei care conduc omul pe poteci bătătorite şi încăpătoare, evocând aspectele familiare şi cuminți ale vieții. Nu este important în primul rând ce fac oamenii – şi mai ales îndrăgostiți! – ci ceea ce este util să ni se ofere ca exemplu.

Noaptea continua să se scurgă. Laetiția obosise, dar nu era încă înfrântă. Fusese obligată să mărturisească – de câte ori nici ea nu-şi mai aducea aminte – „Nu te iubesc, nu-ți pot oferi nici o fărâmă de dragoste". Când trebui să privească din nou lumina zilei, după o asemenea noapte, aproape că nu mai ştia ce e cu ea.

Când păsările începură să ciripească, tatăl ei reluă lupta. Domnul Dale produse pentru prima dată o puternică impresie asupra ei. Îi aminti condițiile lor de viață, posibilitatea ca el să dispară şi să o lase în mizerie, singură şi cu sănătatea şubredă, îi atrase atenția că şi-ar primejdui serios sănătatea dacă ar vrea să trăiască din scris, şi-i arătă cât de uşurat s-ar simți el, dacă ea ar ceda rugăminților tuturor. Domnul Dale nu o mai rugă ci apelă la bunul ei simț.

Apoi exclamă brusc, dintr-o răsuflare:

– Ai milă, fata mea!

Această demonstrație practică şi rugămintea care o încheia, cam incongruă, se potriviră însă mai mult cu dezordinea ei lăuntrică, cu destrămarea sentimentelor ca şi cu bunăvoința ei înnăscută. Aşa că-şi spuse, suspinând:

„Din fericire totul s-a terminat."

Tatăl ei era prea slăbit ca să se poată ridica în picioare. Căzu imediat într-un somn adânc. Laetiția era obligată să mai rămână câteva ore la castel. Se plimbă prin apartamentul ei, înşiruindu-şi paşii de la uşă la fereastră şi invers, şi amintindu-şi cuvintele Clarei: „Parcă a trecut un secol." Nu dorise acest deznodământ, dar o lumină izbucnise brusc ca să-i arate ceea ce credea că nici într-o sută de ani n-ar mai putea vedea: peste noapte, ceea ce i se părea imposibil, devenise posibil; nu dezirabil, dar posibil, căpătând chipul posibilului. Din fericire, rezistase cu prea multă fermitate pentru a mai putea fi atât de stăruitor solicitată.

Odată întrezărit, acest chip al posibilului, îi tentă mintea să-şi reconsidere principiile. Bogăția ne îngăduie să facem bine altor oameni, ne îngăduie să contemplăm lumea şi priveliştile ei minunate. Laetiția fusese multă vreme însetată de dorința de a avea la dispoziție propria ei pungă cu bani şi dorea de mult să-şi fixeze nişte aripi la umeri, pentru a zbura pe deasupra unor țări care se înfățişau imaginației ei flămânde ca nişte ținuturi de basm fabuloase.

Şi apoi, dacă i se risipiseră sentimentele pentru acest gentleman, se risipiseră şi iluziile; o percepție şi o înțelegere judicioasă nu transformă femeia într-o soție mai puțin potrivită. Aceasta era soția de care el avea nevoie şi, fără îndoială, îi va putea conduce în voie. O soție prea sentimentală nu i-ar fi fost de nici un folos, pe când o femeie care se căsătorea numai din rațiune era exact ce-i trebuia; avea mare nevoie să-l conducă cineva. Din fericire, ea îi vorbise atâta de sănătatea el şubredă şi de imposibilitatea de a-l mai iubi, încât nu mai era de prevăzut un nou atac.

Îşi făcu de lucru prin cameră, pregătindu-se de plecare, pentru a nu mai pierde nici un minut, după ce tatăl ei se va îmbrăca şi va lua micul-dejun.

Clara o vizită cea dintâi, destul de matinală; fiecare dintre ele o întrebă pe cealaltă dacă dormise noaptea şi fiecare citi răspunsul pe chipul celeilalte. Ochii Laetiției aveau cearcăne adânci. Se oglindi în privirea Clarei şi spuse:

– Curios lucru să fii o noapte întreagă bombardată cu rugăminți pentru a-ți da consimțământul! Ştiu că aceste două frunze veştede care mi s-au imprimat pe obraji amintesc veghea mea de azi-noapte. Dar tu, Clara, ai dormit bine?

– Am dormit bine şi totuşi aş putea spune, Laetiția, că nici n-am închis ochii. Am fost mereu lângă tine, draga mea, pe jumătate în vis, pe jumătate în gând, dorind mereu să te arăți înțelegătoare înainte ca eu să plec de aici.

– Înțelegătoare, acesta este cuvântul care mi se potriveşte cel mai bine.

Laetiția evocă, în linii mari, cum decursese noaptea. Clara îi spuse, cu o sinceritate evidentă, care atesta recunoştința purtată lui Willoughby:

– Şi cum ai putut să rezişti cu toate că te ruga atât de arzător?

Laetiția contemplă firea umană, fără amărăciune; şi apoi replică:

– Sper, Clara, că nu vei începe viața cu un stoc prea mare de sentimente, pentru că nimic altceva nu te poate face să devii apoi un om dur, prozaic, frivol şi interesat.

Vernon fu următorul vizitator, cerând noutăți, tare îngrijorat de starea în care se afla domnul Dale. Laetiția intră în camera tatălui ei pentru a veni cu veşti proaspete. Când se întoarse înapoi, îi găsi pe amândoi foarte întristați, încât ea îndrăzni să-i întrebe cauza, alarmată, la rândul ei, de soarta lor.

– Iată ce s-a întâmplat, spuse Vernon. Willoughby îl sâcâie mereu pe Crossjay pentru a-i smulge afecțiunea. Poate c-a fost scuzabil, bietul om, în noaptea asta. În orice caz s-a dus în camera băiatului, acum, de dimineață, l-a trezit din somn şi a început să-i vorbească, până ce Crossjay izbucni în plâns şi, ba cu una, ba cu alta, i se destupă gâtlejul, cum spune el, şi dădu afară tot ce ştia şi tot ce făcuse. Nu mai e nevoie să-ți

spun care au fost consecințele. Şi-a distrus orice şansă, pe vecie, încât va trebui să-l iau cu mine.

Vernon îi aruncă o privire Clarei.

– Trebuie să-l iei, într-adevăr, răspunse ea. Este tot atât ele mult copilul dumitale, ca şi al meu. Dar nu există nici o şansă să fie iertat?

– Aşa se pare.

– Laetiția!

– Ce-aş putea face eu?

– O, ce n-ai putea face?

– *Nu* ştiu!

– Învață-l să ierte!

Chipul Laetiției se întunecă şi Clara nu o mai mâhni prin alte insistențe.

Laetiția nu dorea să coboare, să ia dejunul împreună cu întreaga familie. Clara era gata să rămână şi ea sus, pentru a lua ceaiul împreună, dar, deşi era din nou liberă, trebuia să coboare, înfăptuind un ultim gest de convenință. Promise să alerge înapoi îndată ce se termină breakfastul. De aceea, în mod firesc, Laetiția avu impresia că s-a şi întors, când, jumătate de oră mai târziu, cineva bătu la uşă, exact în stilul Clarei; îi dădu voie să intre, strigând bucuroasă:

– Intră, dragă!

Şi intră sir Willoughby.

Păşi repede şi-i cuprinse mâinile.

– Dragă! exclamă el. Nu mai poți retrage cuvântul. Mi-ai spus: dragă! Sunt şi trebuie să-ți fiu drag. Cuvânt țâşnit, din întâmplare sau nu, dar, jur că acum, îl țin strâns în mână şi nu-l mai cedez nimănui. Fie că mă iubeşti, fie că nu, ia-mă în căsătorie şi dragostea mea o va reînvia pe a ta. Mi-ai arătat cât sunt de slab. Am nevoie să rămâi lângă mine. Ai mai multă putere decât am bănuit vreodată.

– În ce mă priveşte, te înşeli, sir Willoughby, spuse Laetiția cu voce înceată, istovită.

– Femeia care are tăria să reziste o noapte întreagă stăruințelor de a-mi deveni soție are calitățile necesare pentru a intra în casa mea şi voi bate la uşa ei, luni întregi, cu aceeaşi tărie ca şi în noaptea asta, înainte de a renunța la ea. Dar ți-am spus azi-noapte că am nevoie de tine până în

douăsprezece ore. Onoarea mea e în joc. La prânz vei fi a mea. Vei fi prezentată doamnei Mountstuart ca fiind femeia mea, stăpână pe viața și casa mea. Și la fel, întregii lumi! Nu te voi lăsa să pleci de aici.

– Vrei să mă ții aici cu sila, sir Willoughby?

– Da. Prin forță și prin șiretenie. Nici un mijloc nu va fi de prisos.

Se zbuciuma cerând, exact ca în timpul nopții, să consimtă în sfârșit.

Văzându-l cu respirația tăiată, Laetiția îl întrebă:

– Sper că nu-mi ceri și dragoste?

– Nu. Îți fac onoarea, și mai mare, de a te cere pe tine însăți, cu sau fără dragoste. Oricum, dragostea mea va fi suficientă, indiferent că va fi răsplătită sau nu. Nu sunt obișnuit să fiu refuzat.

– Dar îți dai seama ce-mi ceri? Ți-amintești ce ți-am spus despre mine însămi? Sunt dură și materialistă. Mi-am pierdut încrederea în tot ce ar putea fi romantismul vieții, îi văd pretutindeni numai scheletul hidos. Sănătatea mi-e șubredă. Doresc cu pasiune doar banii. M-aș mărita ca să fiu bogată. Nu aș mai fi în stare să te ador. Voi fi o povară, inertă și rece, cu greu voi mai putea spune că trăiesc cu adevărat. Încearcă să-ți reprezinți o asemenea soție, sir Willoughby.

– Tu vei fi aceea!

Laetiția încercă să-și amintească cum ar fi sunat această frază în sufletul ei, cu mult timp înainte. Inima i se zbătu o clipă, apoi o deprimare adâncă o readuse la tăcere. Întreaga rezervă de muniții a Laetiției, contra argumentelor lui, fusese risipită în timpul nopții.

– Știi atât de puțin să ierți! spuse ea.

– Eu sunt acela?

– Nu mă cunoști câtuși de puțin.

– Dar tu ești singura femeie din lume care mă cunoaște pe mine, Laetiția.

– Și crezi că e atât de mult în avantajul tău?

Willoughby era gata să-i răspundă cu alte cuvinte, dar se stăpâni și-i spuse doar atât:

– Cred că mă cunosc eu însumi. Fie cum vrei, numai acordă-mi mâna, hai, ai încredere în mine, condu-mă apoi

cum vrei tu. Dacă am într-adevăr defecte, ajută-mă să le înving.

– Doar nu te aşteptți să văd în ele calitățile unui om mediocru!

– Vei fi soția mea?

Laetiția țâşni brusc de lângă el, strigând:

– Soție şi criticul tău! O, asta e cu neputință! Cheamă-ți doamnele. Vreau să mă audă şi ele.

– Sunt aici, la îndemână, spuse Willoughby, deschizând uşa.

Aşteptau într-o cameră de la etaj, pline de îngrijorare.

– Scumpe doamne, declară Laetiția, de îndată ce intrară. S-ar putea să vă spun un lucru foarte dureros şi-mi pare foarte rău, dar mai bine acum decât mai târziu, în caz că va trebui să locuim împreună. El este gata să primească o mâna care nu-i poate oferi o inimă, pentru că inima mea a murit. V-o spun încă o dată. Mă obişnuisem să cred că inima este zestrea cea mai de preț a femeii sale, pentru un soț. Văd acum că ea îşi poate da consimțământul şi el să-l accepte, fără ca nici un dram de inimă să intre în discuție. Dar este drept ca dumneavoastră să ştiți cine sunt eu, cea care-şi dă consimțământul. Eram odată o fetişcană romantică şi nesăbuită. Acum sunt o femeie bolnavă, toate iluziile mi s-au spulberat. Atâtea privațiuni au făcut din mine, ceea ce o avere excesivă face de obicei, din alții, un perfect Egoist. Nu vreau să vă înşel buna-credință. Aceasta este firea mea adevărată. Lumina în care îl vedeam, pe când eram foarte tânără, s-a schimbat cu desăvârşire, dar chiar şi această schimbare mi-este indiferentă. Tot ce pot face este să încerc să-l respect; să-l venerez, nu.

– Scumpa noastră! protestară amabil cele două domnişoare. Willoughby făcu un pas înspre ele.

– Dacă va trebui să locuim împreună, şi eu aş fi fericită să locuiesc împreună cu dumneavoastră, continuă Laetiția adresându-li-se mereu numai lor, trebuie să ştiți care este firea mea. Şi dacă, aşa cum îmi închipui, îl veneraţi încă, orbeşte, nu prea înțeleg cum vom putea face casă bună. Şi nici nu veți părăsi vreodată această casă, pentru a-mi lăsa

mie locul. Privirea mea este sinceră şi pătrunzătoare, văd multe defecte, acum.

– Nu avem noi oare, cu toţii, defecte, scumpă copilă?

– Nu defecte ca ale lui, cu toate că s-ar putea mult pleda în favoarea unui gentleman crescut într-o atmosferă de pură idolatrie. Dar el trebuie să ştie că aceste defecte sunt vizibile, mai ales aceleia căreia îi cere să-i devină soţie, pentru ca nici o neînţelegere să nu fie posibilă şi el să-şi poată întreba încă o dată conştiinţa, cât mai este încă timp, idolul lui este el însuşi.

– Cine, Willoughby?

– Este vindicativ.

– Willoughby al nostru?

– Nu aceasta este părerea dumneavoastră, doamnelor, dar este, cu tărie, părerea mea. Timpul mi-a dat dreptate. Astfel încât, dacă o prăpastie atât de largă se cască între noi, cum vom putea locui împreună? E imposibil!

Ele se uitară la Willoughby, care răspunse printr-un semn imperios.

– N-am susţinut niciodată că nepotul nostru n-are nici un fel de defect. Când este jignit... Presupunând că pretinde să fie primul dintre toţi, nu este oare acesta dreptul lui legitim, justificat de o mare generozitate? Reflectează, scumpă Laetiţia. Noi îţi suntem şi ţie prietene.

Ea nu mai putea chinui, mai departe, bunele doamne.

– Aţi fost întotdeauna prietenele mele.

– Ai şi alte plângeri împotriva lui?

Laetiţia spuse, cu mai puţină duritate:

– Nu ştie să ierte.

– Dă un exemplu, Laetiţia.

– L-a zvârlit afară din casă pe Crossjay, interzicând bietului băiat să mai calce vreodată pe aici.

– Crossjay, spuse Willoughby, este vinovat de o trădare infamă.

– ...Ce a devenit cauza pentru care mă persecuţi atâta, cerându-mi să-ţi devin soţie.

Un strigăt unanim:

– Te persecută!

– Nu va ieşi niciodată ceva bun dintr-un băiat care se poartă atât de mârşav, spuse Willoughby, cu pete roşii în obraz, acolo unde îl izbise biciul Laetiției.

– Nu mai spune! replică ea. A vorbit fără să-l îndemne nimeni, presimțind probabil, pedeapsa ce-l aştepta. Ar fi trebuit de mult să studieze cu un om de meserie. A fost însă ținut aici într-o relativă lenevie, pentru a fi răsfățat şi apoi zvârlit pe drumuri. Nimeni altcineva decât Vernon Whitford, acest biet gentleman condamnat să lupte cu pana, pentru a-şi câştiga o pâine – şi eu ştiu ceva din această luptă, prea mult, chiar – nimeni altcineva în afara domnului Whitford, nu i-a fost prieten adevărat.

– Îl iert pe Crossjay, declară Willoughby.

– Promiți solemn?

– Va fi trimis de îndată la un meditator.

– Dar casa mea trebuie să fie şi casa lui Crossjay.

– Eşti stăpână în casa mea, Laetiția.

Ea ezită. Genele i se umeziră.

– Poți fi şi generos.

– Chiar este, scumpă copilă, strigară doamnele. Chiar este. Iartă-i defectele cum facem şi noi, în numele acestei generozități.

– Mai este şi nenorocitul acela de Flitch.

– Imbecilul a cutreierat ani de zile districtul, făcându-mi un portret dintre cele mai urâte, spuse Willoughby.

– Ar fi generos din partea ta să-i mai oferi o şansă. Are mulți copii.

– Nouă. Dar eu sunt răspunzător?

– E vorba de generozitate.

– Porunceşte atunci. Şi Willoughby îşi deschise larg brațele.

– Acum eşti desigur satisfăcută, Laetiția! spuseră doamnele.

– Dar el?

Willoughby zări trăsura doamnei Mountstuart înaintând pe alee.

– Cu totul satisfăcut. Şi-i oferi Laetiției mâna.

Laetiția îşi ridică mâna, dar şi-o degajă repede, înainte de a fi sfârŁźit de vorbit, şi o lăsă să-i cadă.

– Doamnelor, sunteți martore că nu există nici o rezervă din partea mea şi nu mă ascund cu nimic. Deie Domnul ca privirea mea să fie mai blândă în viitor decât acuma. N-am vrut să vă schimb părerea despre el, ci numai să vedeți care este părerea mea. În rest, jur să-i fiu o bună soție. Tot ce a mai rămas bun în mine, îi va sta la dispoziție. Acum sunt foarte obosită. Simt că ori cedez în fața lui, ori totul se va sfărâma în mine. Dorința lui e să mă supun, şi mă supun.

– Iar eu salut în tine pe soția mea, spuse Willoughby, apucând-o strâns de mână şi bucurându-se, în acest timp, de o putea avea, în sfârŁźit.

Graba indecentă a doamnei Mountstuart de a ajunge la castel, înainte de plecarea doctorului Middleton şi a fiicei sale, îl mâhni, făcîndu-l să şi-o reprezinte pe Laetiția alături de Clara; în dimineața aceasta, contrastul fizic dintre ele era extrem de puternic!

Dar cel puțin, femeia inteligentă îi aparținea. Îi aparținea, într-adevăr, şi avea curând să afle ce înseamnă acest lucru la femeia care ne-a devenit soție.

CAPITOLUL L
Şi acum, cortina se lasă

– Eu cer în primul rând bun simț, în modul de-a se trata căsătoriile, atât de către bărbați cât şi de către femei; astfel, multe tragedii ar fi evitate.

Cu aceste cuvinte răspunse doctorul Middleton scurtelor explicații date de Willoughby.

Nu spuse însă că dovedise şi el bun simț, cu toată autoritatea lui paternă, atunci când tragedia amenința să izbucnească iminent, ori cel puțin exista primejdia ca situația, inițial comică, să se degradeze rapid, alunecând în tragedie. Nu era dispus să considere părinții tinerilor care vor să se căsătorească drept nişte *dramatis personae*[119]. Nu

---

[119] Personaje ale piesei (lat.).

menționă nici că regretele sale se colorau cu simpatie, când contempla sănătatea domnului Dale, pentru care – bietul gentleman! – a-i oferi o sticlă cu vinul de Porto de la Patterne însemna o farsă cam sinistră. Reverendul doctor păşea încoace şi-ncolo, îngrijorat în legătură cu plecarea şi părea să-l agreeze dintre toți cei de față cel mai mult pe colonelul De Craye. Acesta îi făcea o curte asiduă, îi spunea anecdote, respectuos însă, vivace şi fermecător, era exact omul indicat pentru doctor să-i țină companie, în agitația premergătoare unei călătorii.

– Ai fi un minunat tovarăş de drum, sir, remarcă el, plângându-se că era condamnat să o conducă, în tot cursul verii, pe fiică-sa prin Alpi şi pe malurile lacurilor alpine.

Curios lucru, şi colonelul se hotărâse să plece în Alpi, în cursul verii.

De-acolo, doctorul Middleton urma să fie târât prin regiunile populate ale Italiei de Nord, în plină caniculă.

Şi acest lucru fusese prevăzut pe ruta însemnată de colonelul De Craye pe hartă.

– Vom pleca în iunie, după câte mi s-a spus, anunță doctorul Middleton.

Printr-un adevărat miracol, tot pentru luna iunie se pregătise şi colonelul.

– Sper c-o să ne întâlnim atunci, sir, spuse el.

– Am să înscriu cu plăcere întâlnirea, sir, pe agenda bucuriilor mele, răspunse reverendul doctor, pentru că, pe bună dreptate, este probabil că voi petrece multă vreme singur.

– Paris, Strasbourg, Bâle? se interesă colonelul.

– Lacul Constanța, se pare.

Colonelul De Craye pândea cu nerăbdare ocazia de a schimba câteva cuvinte cu cel de-al treilea şi cel mai seducător participant la glorioasa expediție care se anunța.

Willoughby îl întâlni şi auzindu-l că o caută pe domnişoara Middleton pentru a-şi lua rămas bun de la ea, îi răsplăti sinceritatea, oferindu-i ocazia de a o vedea. Îl conduse aşadar pe prietenul său Horace în Camera Albastră, unde Laetiția şi Clara stăteau îmbrățişate, lăsând să curgă un adevărat torent de vorbe şi, sub o scuză oarecare, o luă cu sine pe

Laetiția. Câteva minute mai târziu, doamna Mountstuart îl chemă cu voce tare pe colonel, vrând să-l ia cu trăsura.

Willoughby, dublându-şi eforturile, neobosit, de-a face fiecăruia, la rând, câte un serviciu, o introduse şi pe ea în Camera Albastră. O auzi spunând, încă din pragul uşii:

– Cu mutra asta vrei să vii la mine, ca să petrecem împreună ziua?

Clara îi ieşi în întâmpinare şi o reținu.

De Craye ieşi din cameră.

– Ce spui? îl întrebă Willoughby.

– Mă gândesc, răspunse colonelul, c-ar fi mai bine să-mi îngrijesc inima, ca şi tine, şi să încep să mă gândesc la alții.

– În sfârşit!

– Ei da, iar tu, Willoughby, eşti un prieten adevărat, un adevărat prieten. Şi pe deasupra, un văr minunat!

– Aha! Clara ți-a destăinuit?...

– Itinerariul unui voiaj pe care doreşte să-l întreprindă.

– Vrei să-i întâlneşti pe drum?

– De ce nu, ar fi delicios, Willoughby, numai că, din întâmplare mi-a rămas o rezervă de praf de puşcă de care aş vrea să scap, încât mi-a venit ideea să merg la malul mării, să pun puşca la umăr şi să împuşc pescăruşi; ar fi un mod benign de-a comite pariciduri, şi matriciduri, şi fratriciduri, deoarece aceştia alcătuiesc familia mea, pescăruşii, din ei mă trag eu de fapt! Îmi mai rămâne să susțin o conversație însuflețită cu doamna Mountstuart, cam douăsprezece ore aproximativ, calculând că ea se culcă pe la miezul nopții; n-aş paria însă, deoarece energia doamnelor de această vârstă este inepuizabilă!

Willoughby îl disprețui în sinea sa pe omul care nu putea ascunde că primise o grea lovitură, chiar dacă glumea pe socoteala sa, cu dezinvoltură.

– Pescăruşi! murmură el.

– O pasăre uşor de prins, dar e preferabil să o împăiezi decât să o mănânci, spuse De Craye. Are să-ți lipsească vărul tău.

– Am la dispoziție o altă persoană, replică Willoughby, pe care o cred cu totul aptă să-l înlocuiască.

O anumită agitație se produse în hol, când întregul castel se adună pentru a asista la plecarea doctorului Middleton şi a fiicei sale. Vernon plecase mai înainte cu doctorul Corney, care recomandase odihnă domnului Dale şi promise să-l caute pe Crossjay pe drum.

– Cred că-l vei găsi la gară, îi spuse Clarei Laetiția; dacă e aşa, spune-i să vină repede, drept acasă.

Ca răspuns, Clara îi strânse mâna cu afecțiune, apoi i-o întinse lui Willoughby, care se înclină cu o desăvârşită curtenie şi-i spuse adio.

Astfel, nodul gordian a fost tăiat. Următoarea trăsură care pleca a fost cea a doamnei Mountstuart, unde se afla nobila doamnă şi colonelul De Craye.

– Am să te rog totuşi să renunți la mutra asta îngrozitoare, îi spuse ea. A trebuit să disimulez, ceea ce-mi face oroare, a trebuit să îndur destule şi acum am nevoie să mă amuz; altfel, am să fug de lângă dumneata şi am să-l angajez pe compatriotul dumitale, ăl mic de statură; în el pot avea încredere, meseria lui este de a restaura oamenii. Cine poate sonda sufletul unei tinere fete? Din nou trebuie să-i dau dreptate doamnei Busshe! Eu sunt cea care s-a înşelat. Ea are stofă de mare jucător! Niciodată n-aş fi îndrăznit să ghicesc aşa ceva. Colonele De Craye, fața dumitale se alungeşte anormal de mult, cred că ți-o deformezi cu bună-ştiință.

– Doamnă, replică De Craye, armata noastră se laudă că ignoră întotdeauna propriile ei înfrângeri, şi acest lucru dovedeşte ce viteji soldați avem. Dar pe alte câmpuri de bătălie, englezul trebuie să se recunoască învins, fie râzând, fie plângând, şi nu sunt sigur că un țipăt scurt nu i-ar face onoare.

– Sunt sigură că în tot acest timp ea l-a iubit pe Vernon Whitford, colonele!

– O, exclamă el, înghițind cu greu. Mi-am dat seama că nu acest gentleman mă interesa cel mai mult. Iată de ce, doamnei nu i-a fost prea greu să jure prietenului Willoughby că nu s-ar mărita cu nimeni altcineva.

– Sufletul tinerelor fete este insondabil! Iar lady Busshe – şi sunt sigură că nu intuiția o conduce – a lansat la întâmplare

o interpretare, iar acum jubilează. Nu vom şti niciodată cum s-a ajuns la acest sfârŁźit. Şi trebuie să mărturisesc că toate şansele erau în favoarea mea, da, da, în favoarea mea.

– Aţi făcut cumva vreo aluzie, doamnă, din întâmplare, faţă de Willoughby, la slăbiciunea ei pentru Vernon Whitford?

– Nu, răspunse doamna Mountstuart, nu-mi place să fac rău. Interesele districtului cer să întreţinem adoraţia de sine a lui Willoughby, altfel castelul Patterne va fi în viitor tot atât de mohorât pe cât era înainte ca noua lui stăpână să fie înscăunată. Când orgoliul lui nu este contrazis, Willoughby este un adevărat prinţ. Ştiu să citesc în sufletul bărbaţilor. Şi acum, colonele De Craye, fii mai vesel, te rog.

– Aş fi fost mai vesel, într-adevăr, cred, dacă i-aţi fi făcut o aluzie cât de uşoară lui Willoughby. Sunteţi o femeie mărinimoasă, doamnă, şi cine se răzbună pentru o lovitură primită în acest joc al dragostei dovedeşte că nu merită să câştige.

Doamna Mountstuart îl ameninţă cu umbrela:

– Interzic sentimentele, colonele De Craye. Ele sunt totdeauna însoţite de gemete.

– Permiteţi-mi, doamnă, să mă retrag cinci minute în mine însumi şi voi reveni cu totul apt pentru a vă sta la dispoziţie, răspunse el.

Mai înainte de scurgerea celor cinci minute, De Craye o fermeca din nou pe doamna Mountstuart, reuşind, în consecinţă, să readucă la lumină şi buna ei dispoziţie.

Astfel, cum se întâmplă de obicei, lumea aceea terifiantă pe care Willoughby o adora fără să-şi dea seama, se agită în jurul lui, comentând permutarea logodnicilor, până când pregătirile pentru festivităţile căsătoriei îl înălţară din nou în ochii districtului, redându-i ceva din splendida lui strălucire, avută în memorabila zi a aniversării majoratului.

În acelaşi timp, doi îndrăgostiţi se întâlneau, între Alpii elveţieni şi cei din Tyrol, în regiunea lacului Constanţa. Alături de cei doi, Muza comică este gravă şi afectuoasă ca o soră. Dar aruncând o privire celorlalţi actori din ultima ei trupă, ia o înfăţişare dispreţuitoare.

Sfârşit